Teoso Ka Yama Hani

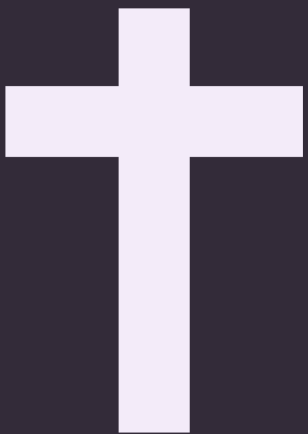

Jamamadí: Teoso Ka Yama Hani (New Testament)

Teoso Ka Yama Hani

Jamamadí: Teoso Ka Yama Hani (New Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Jamamadí)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
736b79e6-3611-53c1-a5f7-490d67da3c50

Contents

Matthew 1
Mark 66
Luke 105
John 172
Acts 218
Romans 278
1 Corinthians 305
2 Corinthians 330
Galatians 346
Ephesians 356
Philippians 365
Colossians 372
1 Thessalonians 378
2 Thessalonians 384
1 Timothy 387
2 Timothy 396
Titus 402
Philemon 406
Hebrews 408
James 429
1 Peter 436
2 Peter 444
1 John 449
2 John 455
3 John 456
Jude 457
Revelation 459

Mateo
Mateo ka yama hanimetemone amake, Sesowi kaminari.

Sesowi ka iti me inimetemone amake.

1 Sesowi Kirisito hinakiti memetemoneke haro. Abarao ka noti Tafi
tohehi ka notimatamona amaka, Sesowi.
2 Abarao Isaki batimatamona amaka. Isaki Yako batimatamona amaka.
Yako Yota me ka abimatamona amaka, nisori me ya tabahari.
3 Yota biti Beri toha Sera toha ne me ka ami inimetemone amake Tama.
Esiro batimatamona amaka Beri. Arao batimatamona amaka Esiro.
4 Aminatabi batimatamona amaka Arao. Naso batimatamona amaka
Aminatabi. Saomo batimatamona amaka Naso.
5 Bowasi batimatamona amaka Saomo. Mati ini Haabi toha nemete-
moneke. Obeti batimatamona amaka, Bowasi. Mati inimetemone amake
Hoti. Sese batimatamona amaka Obeti.
6 Tafi batimatamona amaka Sese. Saromao batimatamona amaka Tafi.
Saromao mati Oria fati tohibehemetemoneke.
7 Hobowao batimatamona amaka Saromao. Abiasi batimatamona
amaka Hobowao. Asa batimatamona amaka Abiasi.
8 Sosafa batimatamona amaka Asa. Sorao batimatamona amaka Sosafa.
Osiasi batimatamona amaka Sorao.
9 Yotao batimatamona amaka Osiasi. Akasi batimatamona amaka Yotao.
Esekiasi batimatamona amaka Akasi.
10 Manase batimatamona amaka Esekiasi. Amo batimatamona amaka
Manase. Sosia batimatamona amaka Amo.
11 Sekonia batimatamona amaka Sosia, nisori me ya tabahari. Sekonia
me sawi ka yama ya Ihayeo me me towakamehemetemoneke Babironia
ka mati.
12 Babironia ka me me towakami hawa tohi ya Saratieo batimatamona
amaka Sekonia. Sorobabeo batimatamona amaka Saratieo.
13 Abioti batimatamona amaka Sorobabeo. Eriaki batimatamona amaka
Abioti. Aso batimatamona amaka Eriaki.
14 Satoki batimatamona amaka Aso. Aki batimatamona amaka Satoki.
Erioti batimatamona amaka Aki.
15 Eriaso batimatamona amaka Erioti. Mata batimatamona amaka
Eriaso. Yako batimatamona amaka Mata.
16 Yose batimatamona amaka Yako. Maria Yose fatimetemone amake.
Sesowi Maria bitimatamona amaka, ino Kirisito me hinihatehari.
17 Abarao tohaba nematamonaka, mata ya. Abarao nowati ya Tafi
hinakiti me tamehemetemoneke 14 me toha mati. Tafi tohaba nematamon-
aka. Babironia ya me toka me ka iti me 14 tohemetemoneke, Tafi nowati
ya. Babironia ya me toka me tohaba nemetemoneke. Kirisito hinakiti me
tamehemetemoneke 14 me toha mati, Babironia ya me toka me nowati ka
mati.

Sesowi watehimatamonaka.

18 Sesowi Kirisito wate wati e nematamonaka ahi. Sesowi mati Maria to-
haha Yose hitihabone hinehemetemoneke. Yose Maria ahi rematamonaka
mata. Maria hine watohemetemoneke nabati weye naro, Teoso Kanamori
ehene.

19 Yose yahe ka fatibone kamini nofarematamonaka me one ni ya, nabati
weye naro. Hine ya hiyosemahabone hinehemetemoneke, ati watarari.
20 Yose ati boti yama nima ne amo ne Teoso nanarifa watari awehimata-
monaka. Teoso nanarifa ati yana nematamonaka.

"Yose Tafi ka noti watorima tinahi. Maria iti nakomerima tinahi, nabati
weye naro Teoso Kanamori ehene.
21 Biti watehibonaka. Ino tinawatehibanaka. Sesowi tohehibanaka,
hinaka mera kasomatehibana. Sesowi mera kasomatehiba amaka me ihi
hiyara mati, me ahabarahabone mati", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
22 Hibati ka Teoso ati kakamina atimatamona nima Sesowi wati
nematamonaka. Teoso ati kakamina ati e nematamonaka ahi:

23 "Fana atona me makiti ahi hiraha nabati weye tehaboneke. Biti
watatehibonaka. Ino me hinawatatehiba amaka. Emanoweo tohate-
hiba amaka. E ati ka amake haro, Teoso e ni ya sawika ati naro".

24 Yose watami hiba yama wa ni ya tafihimatamonaka. Fare Teoso
nanarifa ati nima Yose ehene nematamonaka, Maria itihari. Me
famawemetemoneke Yose taboro ya.
25 Hitiha ahi hirehemetemoneke mata biti watamatare ya. Wate inobona
Yose hinawatehimatamonaka. Sesowi tohehimatamonaka.

2

Sesowi me yaka nemetemoneke, yama wawato mati.

1 Sesowi watehimatamonaka Bere ya Soteya ya. Eroti towisawa tohibehi-
matamonaka. Bara yama wawato me tohaha me kakehemetemoneke
Serosarei ya, wami one ka mati, bahi kakamaki ya.
2 Me ati yana nemetemoneke.

"Hibaka inamatewe tohara watehimonaha soteo me ka towisawa
tohatehibonaha? Maya ota awa otake hinaka maya, kimisari. Ota kakeha
otake ota nahorisahabone ota he nokosi ya", me ati nemetemoneke.

3 Towisawa Eroti tohehi me ati mitehi kokoriri nematamonaka.
Serosarei ka me nafi kokoriri, nabisemetemoneke.
4 Eroti mera yoro tokaniwamematamonaka, me nafi, sasetoti me ka hiti
me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na mati, mera aate nebonaha.

"Kirisito watabona ka tabora ini te kaminahi owa ni ya, ini me
hikaminehemete hibati ka mati", ati nematamonaka.
5 "Watatehibona me hinehimatamonaka, Bere ya Soteya ya. Teoso ati
kakamina ka yama hani ati e narake ahi:

6 'Bere Yota ka tabora tihaha Yota ka me ka towisawa taiti me ka owa
ama tike. Oko me Ihayeo me tohaha me ka towisawa watehiba amaka
tiwa ni ya, Ihayeo mera yosehibana',

ati nematamonaka", me ati nemetemoneke, Teoso ati kakamina ati me
kamina mati Eroti ni ya.
7 Eroti mera ha nematamonaka bara mati, mera aate nebonaha me
hiwatorahari, me one. Maya me awi ka me amo ni watohibona ati
nematamonaka.
8 Mera yosehimatamonaka Bere ya.

"Te tokomakehi. Me te aate nibeya, inamatewe me kaminaba mati. Inamatewe te wasi ya te kaminebanaka owa ni ya. Okomakehabana oke. Owabisehibanaka, owitarisaba owa bisa he nokosi ya", ati nematamonaka.
9 Towisawa ati me mitaha me tokomakehemetemoneke. Hibati ya fare maya me tabori ya me hiwehi me hiwatasehimatamonaka. Maya tai toehimatamonaka me nokosi ya. Ma towitimatamonaka fare inamatewe sawi ka tabora neme ya.
10 Maya me awaha me yayai nemetemoneke.
11 Me kobo towitia me tokiyomemetemoneke yobe toro ya. Inamatewe me awehemetemoneke mati ya famahari Maria. He nokosi ya me nahorisa me nahohemetemoneke, me mowi kanisa mati inamatewe nokosi ya. Me ka sakora noki me se na hinaka yamabone me hiyaba me ta hinehemetemoneke. Oro me ta, miha atahone toha, wami one toha, nemetemoneke, me ta hinaharo, manakone fotaharo.
12 Me amo na Teoso ati watari me awehemetemoneke Eroti ni ya me tokomarahabone ati nari. Faya me tokomemetemoneke hawi one ka ya, me tabori ya.

Yose me towakemetemoneke Esito ya.

13 Me tokoma me nowati ya Yose Teoso nanarifa awehimatamonaka wata ya.
"Yana tinahi. Tokomakabote tinahi. Inamatewe toha, mati toha, na te tokomahi Esito ya, te hasi nabone te. Te sawi ya tera ohiyarahaba owa awine oke tasa. Eroti inamatewe siba nebona ati nareka hinabowehibonaha", ati nematamonaka.
14 Faya yama soki enoki ya yana tone inamatewe toha mati toha na me tokehemetemoneke Esito ya.
15 Me sasawi tohehemetemoneke Esito ya. Manakobisa Eroti ahabe ya me yana tonehemetemoneke. Fare Teoso ati kakamina atimatamona nima me ihi nemetemoneke. Ati e nematamonaka ahi:

"Okatao ha onahara oke yana tonehibonaha Esito ya",

ati nematamonaka.

Bere ka matehe me waka nemetemoneke.

16 Eroti mera watohimatamonaka, tabora one ka mati me hikeyehari. Hamehimatamonaka kasiro ya. Mera yosehimatamonaka Bere ka matehe nafi me waka nabone mati, me ka faha fowe famamatara mati. Bere yabori ka matehe toha nemetemoneke. Afa fa fowe me kaminemetemoneke Eroti ni ya, tabora one ka mati.
17 Fara yama Teoso ati kakamina Seremia tohe hikaminehemetemoneke, ati e nari ahi:

18 "Me ka one fanawi ohi na ohi ni saihemetemoneke, Hama ya ohi ni kitaharo. Hakeometemoneke matehe tabiyo, yawaha ohi naro. Ohi ni me fawa hinihabone ohi ni fawa hinaremetemoneke, matehe ahabi karo",

ati nematamonaka Seremia.

Yose me kakamemetemoneke Esito ya.

19 Manakobisa Eroti ahabe ya Yose Teoso nanarifa watari awehimatamonaka Esito ya.

20 "Aya inamatewe me nabowabone me ati namaro me ahabarake. Te
tokomakabote nahi. Inamatewe toha mati toha na te tokomahi Ihayeo me
tabori ya", ati nematamonaka.
21 Me yana tokanakabote na inamatewe me towakamehemetemoneke,
mati ya famahari Ihayeo ya.
22 Yose kobo toname Eroti biti Akerao tohehi tamine mitehimatamonaka
towisawa tohawahari bati taboro ya. Hinakomehematamonaka. Teoso hi-
hiyarematamonaka wata ya. Faya Soteya fiya toname tokomematamonaka
Karireya ya.
23 Sitati Nasare ya winawehimatamonaka. Fara yama Teoso ati
kakamina hikaminehemetemone nima ehene nematamonaka, ati e nari
ahi. Nasare kamona me hinehibona ati nematamonaka.

3

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.

1 Afa yama ya Yowao Batisita mera kanawani yana tonehimatamonaka,
Soteya ka yama honara ya, ati e nari ahi:
2 "Te ka yama hiyara te nofamarahabone teke. Teoso ka towisawa
kamakikabote nebonaka".
3 Fare Teoso ati kakamina Isaiya tohe atimatamona nima Yowao Batisita
ehene nematamonaka.

"E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso haw-
inebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha'",

Isaiya ati nematamonaka.
4 Yowao ka makari kamero kone tohehemetemoneke. Tosi matone bani
ataro toha nematamonaka. Habise mera kaba, abiya me fehe fawa, na
tohehimatamonaka.
5 Serosarei ka me nafi tokomakehemetemoneke he ni ya. Soteya ka me
toha, Sotao ka faha yabori ka me toha, nemetemoneke.
6 Mera iibofarisematamonaka Sotao ya, me ihi hiyara me ihi me kamina
mati.
7 Fariseo me toha, satoseo me toha na me tokomakehemetemoneke he
ni ya, me hihibofarisabone mati. Mera awehi ati yana nematamonaka.
"Ha te maka biti me te amake, maka komaharo. Hike te narabo nima
rano, te kana nawahabone te, Teoso tera kosi rebona te? Teoso te watoha
te awineke, mera kosi nebona ati nari, me ihi hiyara mati.
8 Te ehene hiyara te nofamaramone te ati na, yama amosa te hiri
nawahahi waha.
9 Te ati boti e rima nahi ahi: 'Abarao ka noti me ota amake', te ati rima
nahi. Abarao ka noti mebone mera Teoso nofe ya Abarao ka noti mebone
mera hiri nebonaka yati ya, so tosaharo ahi.
10 Teoso bari tama ni hawa toe awa ka nebonaka hibayata ya, awa boni
hiyararo. Ka hini ya koro hiwitiaboneke yifo hiri ni ya.
11 Ha owa tera oobofarisine oke faha ya, te ehene hiyara te nofamara
te. Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha
owa. Hahi narifi owato okara, owehene amosara owa. Hinaka sataya
tama ni owato okere, owehene amosara owa. Tera batisa neba amaka
Teoso Kanamori ya. Tera batisa, neba amaka yifo hiri ni ya.
12 Tiriko kekero kana tama naka, hinaka tiriko namosebona ati nari.
Hinaka tiriko nafi namosebonaka, hobokori nafi ahababonehe. Tiriko

namosi ahabe ya tiriko tonihebonaka yobe ya. Hobokori sari hikana hinaboneke yifo ya, yifo owihinateraro", ati nematamonaka.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.

13 Afa yama ya Sesowi yana tonematamonaka Karireya ya. Tokomematamonaka Sotao ya, Yowao hibofarisebonaha.
14 Yowao ibofarisi hinofarehimatamonaka.
"Himataba tikamakine tiri owa ni ya, tiwa obofarisabone tina tiwa? Owa tibofarisabone onahara oke, ha tiwa ta".
15 Sesowi ati yana nematamonaka. "E ehene e na ahi mata. E ehene e ni ya e ehene amosaba amake Teoso ni ya", ati nematamonaka. Faya Yowao ati amosematamonaka.
16 Sesowi ibofarisematamonaka. Manakobisa faha ya Sesowi wamisame neme hine naha kanaha ya Teoso Kanamori awehimatamonaka kisahari. Okoko nima ne kakehi kobo nematamonaka he ni ya.
17 Neme ya Teoso ati saihimatamonaka.
"Okatao amaka hari, onofari, ehene amosari owa ni ya", ati nematamonaka.

4

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.

1 Teoso Kanamori ati ehene Sesowi tokehimatamonaka yama honara ya, Satanaisi totomi hinehibonaha.
2 Amo ni 40 yia tohaha ya hiwa nafimimatamonaka. Manakobisa fimi hiwasimatamonaka fahi.
3 Satanaisi era totomi tohahi kakehimatamonaka he ni ya.
"Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yati tinihawahahi, bao tohahabana", ati nematamonaka.
4 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Bao kabi e ohari ya e amosatera amake. E amosate amake, Teoso ati nafi e kamitaro',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
5 Faya Satanaisi hekamematamonaka Teoso ka sitati ya, Serosarei ya. Hinawarematamonaka teboro tati nemehe ya.
6 "Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yora tinisahi bofe ya. Yama hani ati e te amake ahi, me rawi hinehemete:

'Teoso he nanarifa mera yosehibonaka, tiwa me kakatomahabone mati. Tiwa me itimisahaboneke, titeme karimarahabone tiwa yati ya'",

ati nematamonaka.
7 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Yama hani one na narake, ati e naro ahi:

'Tika Teoso e ka Hiti tohe totomi tirahabone tike'",

ati nematamonaka.
8 Faya Satanaisi hekamatasehimatamonaka tasa, atami nemeha ya. Me nafi ka wami namohimatamonaka. Towisawa me nafi ka yinero namo, me ka yama nafi namo, nematamonaka.

9 "Owa tinofi ya onokosi ya tisi ya me nafi ka yama ta onahabana
oke tiwa ni ya. Wami nafi ka me ka towisawa tihawabana tike", ati
nematamonaka.
10 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Satanaisi tikamahi. Teoso
ka yama hani ati e te amake ahi:

'Teoso ohari nokosi ya te foro nabone teke. Teoso narifi te ohari nabone
teke'",

ati nematamonaka.
11 Faya Satanaisi tokomematamonaka fahi. Teoso nanarifa me kamak-
abote nemetemoneke, he me narifabone mati.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.

12 Faya Sesowi Yowao tamine mitehimatamonaka, foyahari kateya ya.
Tokomematamonaka Karireya ya.
13 Winamarehimatamonaka Nasare ya. Winawehimatamonaka Kafanao
ya, faha ehebote witi ya. Seboro ya Nafitari famaha ka sitatimetemone
amake, Kafanao.
14 Isaiya atimatamona nima Sesowi ehene nematamonaka. Isaiya ati e
nematamonaka ahi:

15-16 "Haha rako hawi ya me winaha Sotao kowani ya, yama soki ya me
sawiha yama oye me awaharake, oye kitaharo. Me ahabinima na me
ni ya yama oye tasi nakeharake me baikani ya, me winaha mati Seboro
ya, Nafitari famaharo, bara me ka Karireya ya",

Isaiya ati nematamonaka.
17 Sesowi Teoso ati kamini yana tonehimatamonaka. "Te ehene
hiyara te nofamarahabone teke. Teoso ka towisawa kobo nima ka", ati
nematamonaka.

Sesowi Betiro mera ha nematamonaka.

18 Karireya ka faha witi ya yaka ne me famaha mera awehimatamonaka,
Simao Betiro tohehi toha, nisori Atere toha, ne mati, tahafa me were nifeha
mati rako ya, faha kiki me toha mati.
19 Mera aate nematamonaka. "Owa ni ya te kasawihi. Owati ihi e ka one
me te ki naba teke waha".
20 Me ka tahafa me kakosehemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi ya me
tabehemetemoneke waha.
21 Sesowi tokawehi me famaha mera awehimatamonaka, Tiako Sebeteo
biti toha, nisori Yowao toha nari, me kawita mati kanawa ehebote ya, me
ka abi ya me tabaha mati, Sebeteo, tahafa me sako namaha mati. Sesowi
me hima hinehemetemoneke.
22 Kanawa me kakosa, me ka abi me kakosa, nemetemoneke hibati ya.
Faya Sesowi me ya tabawematamonaka.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka.

23 Yaka nawaharehimatamonaka Karireya ya, mera kanawanahari
sinakoka ya, soteo me hihiyara ka yobe ya, Teoso ati me kamina
mati. Sinakoka ya hiyara amosa kaminematamonaka, Teoso ka towisawa
kaminari. Me kiya na mera kasoma nematamonaka, yama kome yoro
tokana me kiha mati.

24 Siria ka me nafi tamine himitematamonaka waha. Me kiya na me me
kakiemetemoneke me nafi, yama kome yoro tokana me kiha mati. Me one
me me kaki nemetemoneke, me rabika me toha, hine me wiwiyi tona me
toha, me yana ni watora me toha na mati. Mera kasomematamonaka.
25 Me tamaha me ya tabehimatamonaka. Karireya ka me toha, Tekabori
ka sitati ka me toha, Serosarei ka me toha, Soteya ka me toha, Sotao kowani
ka me toha, na mati.

5

Sesowi mera kaminematamonaka, Teoso me hinofate mati.

1 Sesowi me tamaha mera awehi tokomisehimatamonaka atami ya.
Itarimatamonaka. He ya tataba me tokomakehemetemoneke he ni ya.
2 Mera kanawanehimatamonaka, ati e nari ahi:
3 "Teoso mera nofate amaka, yama tamaha me nofara mati, Teoso ta me
nofaha mati. Teoso ka towisawa ya me tabatehaboneke".
4 "Me ohi na Teoso mera nofaka. Mera yayai nibonaka".
5 "Teoso mera nofate amaka, me amosamone me atiba yana ra mati. Me
ka wamibone Teoso ta hinahaboneke, wami nafi".
6 "Teoso mera nofate amaka, yama amosa me hiri nabone me ati na mati.
Mera narifebonaka, yama amosa me hiri nabone mati".
7 "Teoso mera nofate amaka, me one me aawawa na mati. Mera aawawa
nebonaka".
8 "Me ati boti amosa Teoso mera nofate amaka. Teoso me awahaboneke".
9 "Teoso mera nofate amaka, me abe mono na me me ebe kanaha mati.
Me one Teoso biti memone me me tonihaboneke".
10 "Me ihi amosa me one me hinofara Teoso me hinofate me amake.
Teoso ka towisawa ya me tabatehaboneke".
11 "Owa te nofaha me one tera me nofara tera me hora kana Teoso tera
nofate amaka. Keye me hiri na te ehene hiyaramone me ati na Teoso tera
nofate amaka.
12 Te ni ya me ihi e na te yayai nabone teke. Teoso tera kakawebonaka
yama amosa tamaha ya neme ya. Hibati ka me ihi e nemetemoneke ahi,
Teoso ati kakamina me me kakoa mati".

Saha taminemetemone amake.

13 "Saha nima te nineke. Bani e ketehate e amake saha ya, ahabarehi-
bonaha. Saha ihi amosate amake. Bofe ka saha te tohate te amake, yama
amosa te hiri na te. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha
sinari kamiba karo?. E sika towitiaboneke. Me one tai hinahaboneke".

Nabarina taminemetemone amake.

14 "Yama oye nima te nineke, yama nafi firi kanaharo. Sitati e awate e
amake, e nafi, atami ya naharo. Sitati e na kehemotera amake.
15 Nabarina e sari kani ya e boko kanisatera amake boti tori ya. Nabarina
e kawatarete amake neme ya fara nabarina tabori ya, yobe nafi firi
kanahabana, me nafi noki awibone karo".
16 "Yama oye nima te ehene nineke, te ehene amosaro. Yama amosa te
hiri ni ya te ehene me awi ya te ka abi me kahiyarahaboneke, winahari
neme ya".

Mowisei ati ka yama hani Sesowi kaminematamonaka.

17 "Te ati e riyahi ahi. 'Mowisei ati Sesowi nahabihibona ati nareka', te
ati riyahi. 'Teoso ati kakamina me ati Sesowi nahabihibona ati nareka', te
ati rihi nabone teke.
18 Haha me ati nahabi onofa okere. Fara yama Mowisei hikaminehemete
hiri onahabone onahara oke. Haha yama nafi hikaminehemete kakete-
haba amake. Yama hasi naba watateraba amake, kaketehabone Mowisei
hikaminehemete. Keye amakere.
19 Haha me hikaminaha hiri tiri ya, tiwehene nima me one ihi nabone
tini ya, Teoso ka towisawa tera nonofa raba neba amaka. Haha me
hikaminaha hiri tini ya, tiwehene nima me one ihi nabone tini ya, Teoso
ka towisawa tiwa nofehiba amaka mata ya.
20 Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha me ihi nima tiwehene
ni ya Teoso ka towisawa tiwa nofareba amaka. Tiwehene amosi mati tohi
ya Teoso ka towisawa tiwa nofehiba amaka", Sesowi ati nematamonaka.

Me abe nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

21 "Me tamine te mitate te awineke hibati ka mati, yama tamine me
mitehemetemone mati, tamine e naro ahi: 'Te ka owa tinabowarabone
tike. Te ka owa tinabowi ya tiwa me nabowaba me amake, sowisi ati
ehene', me ati nemetemoneke.
22 Owati e nineke ahi: Te ka owa tikako ya tiwa me nabowaba me amake,
sowisi ati ehene. 'Tihiya tikere', tini ya e ka Hiti me ati ihi tihababone tike.
'Titati hiyara awineke', tini ya tikamakehabone tike yama hiyara ya, yifo
hiri ni ya.
23 Teoso ni ya yama ta tinahabone tina teboro ya tikamake, yama hiyara
hiri tinaha wati tiwahi ya tika owa ni ya,
24 Teoso ka yamabone ta tirahabone tike mata. Yama tohahaboneke
mata teboro ya, tana nokosi ya. Tikamakehabone tike tika owa ni ya,
tiwehene hiyara tinofamarabone tina tiwa he ni ya, tiwa kakomarebonaha.
Faya teboro ya wete tinamabone tike, Teoso ka yamabone ta ni tinatam-
inabone tiwa waha", ati nematamonaka.
25 "Tika owa tiwa towakame ya sowisi ni ya, yama manakone kote
tinahabihabone tike hawi enoki ya. Yama manakone tinahabihari ya tiwa
towakamebonaka sowisi ni ya. Sowisi tiwa ta towahawitiba amaka saotato
ni ya, tiwa ibebonaha kateya ya.
26 Tasi toni tinofi ya yama manakone nafi tinahabihabone tike. Yama
manakone nafi tinahabihari ya tasi tirahaba ama tike kateya ya. Keye
amakere", ati nematamonaka.

Tika yibote amara noko tiniharabone tike.

27 "Me ati tamine te mitate te amake, me ati e na mati ahi: 'Tifana tika
yibote amara ahi tirahabone tike', me ati nemetemoneke.
28 Owati e nineke ahi: Fana ahi ni tinofi ya tiwati boti ya, ahi tinaharake
tiwati boti ya.
29 Tinoko ihi yama hiyara hiri tini ya tinoko soba tiwitihi. Koro tiwitihi.
Tika abono nafi Teoso koro towitirayaho yama hiyara ya, yifo hiri ni ya.
Tinoko oharia fawa ni ka amosake.
30 Tika kanihina ihi yama hiyara hiri tini ya ti tisi ya koro tiwitihi. Tika
abono nafi Teoso koro towitirayaho yama hiyara ya, yifo hiri ni ya. Timano
oharia fawa ni ka amosake".

Tika yibote tiyosemarabone tike.

31 "Me ati tamine one e nemetemoneke ahi: 'Tika yibote tinofamari ya
hinaka yama haniba ta tinahi, tokomabana', me ati nemetemoneke.
32 Owati e nineke ahi: tika yibote maki owa ahi hina toyosemi tinofi ya
tokomabanake. Maki owa ahi hira tiyosemaraboneke. Tiyosemi ya me one
noko hinihaba amake. Tiyosemi ya e ka owa hitiwahi ya yama hiyara hiri
neba amaka, tika yibote ahi nari".

Teoso ino hiri tirahabone tike, yama hiri tinahabone tina tiwa.

33 "Me ati tamine te mitaha te awineke, me ati e naro ahi: 'Teoso ino hiri
tini ya keye hiri tirahabone tike', me ati nemetemoneke.
34-37 Owati e nineke ahi: Keye hiri tirahabana tike. Yama hiri tinahabone
tina tiwati e nabone tike ahi: 'Yama hiri onahabone oke', tinahabone tike.
Yama hiri tirahabone tina tiwati e nabone tike ahi: 'Yama hiri orahabone
oke', tinahabone tike. Fara tiwatiboneke. Yama one kamini tinofi ya
Satanaisi yama hinofa hiri tine tike. Neme ini hiri tirahabone tike. Afa
neme Teoso taboro amaka. Wami ini hiri tirihi, tinahabone tike. Fara
Teoso ka wami amake. Serosarei ini hiri tirihi, tinahabone tike. Serosarei
Teoso ka towisawa amose taboro amaka. Titati ini hiri tirihi tinahi. Afa
titati Teoso ka amake. E ehene amara e tati kone wiyo te amake. Fare Teoso
ati ehene amaka. E tati kone wiyo na e tati kone e tonihawahamatera
amake", ati nematamonaka.

Me me nofara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

38 "Me ati tamine one amake haro, te mitaharo, me ati e na mati ahi:
'Tinoko one me nahabi ya me noki tinahabihabisaba ama tike, tinoko
manakone. Tiwini one me nahabi ya me ini tinahabihabisaba ama tike,
tiwini manakone', me ati nemetemoneke.
39 Owati e nineke ahi. Tiwa ni ya tika owa ehene hiyare ya tiwehene
hiyara watarabone tike he ni ya. Tinoko baki me tao kani ya tinoko baki
one behe tiwahamahi, me tao hikanabana tasa.
40 Sowisi ni ya tiwa me kamini ya sowisi ati ehene tika makari boti ka
me ati ni ya, tika makari mese ka ta tinamakehaba ama tike.
41 Saotato tiwa yose ya hinaka yama weye tinahaba ama tike, kirometoro
oharia ya. Hinaka yama tekama tinahaba ama tike tasa kirometoro one
ya.
42 Me one tika yama aate ni ya me ka yamaba ta tinahi. Yinero tabiyo
me one tiwa aate ni ya me ka yineroba ta tinahi".
43 "Me ati tamine one nake, ati e naro ahi: 'Tika one me tinofabone tike.
Tika one me amara me tinofarahabone tike'.
44 Owati e nineke ahi: Tiwa me nofara me tinofabone tike. Yama hiyara
me hiri ni ya tiwa ni ya, me ora tinahabone tike.
45 Te ehene e ni ya ahi te e naba teke, te ka abi neme ke nima. Me ihi
amosa me ni ya hinaka bahi hiwene ta, me ihi hiyara me ni ya hinaka
bahi hiwene ta, te amaka. Me ihi amosa me ni ya faha kake, me ihi hiyara
me ni ya faha kake, te amake, ati ehene.
46 Tiwa nonofa me nofi tiwahariha Teoso ka yama manakone wara
titeraba ama tike. Yinero yayaba me ihi e te me amake ahi, mera nonofa
me me nofaha mati.*
47 Te one me hiyari tiwahariha yama amosa hiri tirine tike. Bara me ihi
e te me amake ahi.

---

* **5:46** 5.46 Yinero yayaba yinero me yayaba tohehemetemoneke, me ta hinehibonaha Homa ka me ni ya.

48 Te ka abi ehene nima te ehene nabone teke, yama amosi mati tohaha
te hiri na te. Te ka abi neme ya winate amaka, yama amosi mati tohaha
hiri nari".

6

Yama amosa hiri rima tinahi te one me nokosi ya, tiwehene amosa me awahaba tiwa.

1 "Yama amosa hiri rima tinahi te one me nokosi ya, tiwehene amosa me
awahabone tiwa. Tiwehene e ni ya ahi tiwehene manakone tikihateraba
ama tike abi ni ya, winahari neme ya".
2 "Yinero me kihara me ni ya yinero ta tini ya tiwehene tikaminarabone
tike me one ni ya. Me one ati boti hiyara me ihi e te me amake ahi,
sinakoka ya me sawiha mati, howa ya me naho na mati. Me ihi amosa
me ihi me one hiwahabone me ati te me amake, me amosamone me
me hinahabone mati. Teoso ni ya yama manakone me wara toteraba
me amake. Me amosamone me one me me hina me ihi manakone me
ihaharake hibati ya. Keye amakere.
3 Yinero me kihara me ni ya yinero ta tini ya tiwehene tikaminarabone
tike me one ni ya, tiwehene amosa me watoribone karo.
4 Yama me hiwara abi hiwate amake. Tiwa awe ya tika manakone
nahabihiba amaka tasa".

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.

5 "Teoso ha tina tiwehene e rabone tike ahi, me ati boti hiyara me
ihi nima. Sinakoka toro ya me ora te me amake, me nahoria mati.
Howa batori ya me ora, te me amake, me ihi me hiwahabone me ati na
mati. Teoso ni ya yama manakone me wara toteraba me amake. Yama
manakone me wara tonaharake hibati ya, me ihi amosa me ihi me one
hiwi karo. Keye amakere.
6 Ora tini ya tikiyomamabone tike tika yobe bari kani baikani ya, nokobi
boko tikana tiwa. Abi ha tinahi, e awarari. Abi ka yama manakone
wara tinahaba ama tike. Me one tiwa awara tiwa awehibonaka", ati
nematamonaka.
7 "Ora tini ya bara me nima tirahabana tike. Fara me ati me hiri hina me
hiri namarima te me amake, me ati e na mati ahi: 'Fara owati hiri onaha
hiri namarima oni ya Teoso owati mitehiba awaka', me ati te me amake.
8 Me ihi nima tiwehene rabone tike. Yama tinofa abi hiwatote amake,
tiwati watamatari ya".
9 "Te ora ni e na ahi: 'Ota ka abi Teoso tiwinate ama tike neme ya. Me
nafi tiwa kahiyarahi.
10 Tika towisawateba kakeho ota ni ya. Yama tinofa me hiri nahi, bofe
ya me winaha mati, neme ka me ihi nima me ihi nabone mati.
11 Haha yama wehe ka ota tefebone ta tinahabone tike.
12 Ota ehene hiyara ota ehene sa tisahabone tike. Ota ka one me ihi
hiyara me ihi ota sa tosa na otake.
13 Satanaisi otara totomi rayaho tiwati ihi', te ati nabone teke, te ora na
te.
14 Te ka one me ihi hiyara te fawa niha te ehene hiyara te ka abi neme
ka fawa nihibonaka.
15 Te ka one me ihi hiyara te fawa niri ya te ka abi neme ka te ehene
hiyara fawa nirebonaka bisa", ati nematamonaka.

Era e nafimi ka yama Sesowi kaminematamonaka.

16 "Tiwa tinafimi ya tiwehene e rabone tike, me ati boti hiyara me ihi
nima. Me tafi fawa na me yayai namatera me amake. Me noki me soko
namatera me amake, me ihi me one me hiwahabone mati, me tafi fawa
na mati. Yama manakone me wara tonaharake hibati ya, me one ni ya.
Keye amakere.
17 Tiwa tinafimi ya tinoko soko tinahabone tike. Titati kone tikete
tinahabone tike orifa fehe ya, amosabonehe.
18 Tiwehene me watoraba me amake, tiwa tinafimiha tiwa. Abi ta
tiwehene watoka. E aware era awate amaka. Tiwa kakawebonaka yama
amosa ya", ati nematamonaka.

Yama tamaha me nofarabone Sesowi ati nematamonaka.

19 "Yinero te tonihariyahi ahi, bofe ya. Yama abe yama kabate amake
ahi. Yama wirabako na yama nahabi, te amake. Yama boboti tokiyomate
amaka e ka yobe ya, yama botihibonaha.
20 Yinero te tonihahi neme ya. Neme ya yama abe yama kabatera amake.
Yama wirabako na yama nahabirihi, te amake. Yama boboti tokiyomarihi,
te amaka e ka yobe ya, yama botihibana neme ya.
21 Bofe ka yama tamaha te nofi ya bofe ka yama te wati nawahaba te
amake. Neme ka yama te nofi ya Teoso yama hinofa te hiri nabone teke.
22 E ka owa yinero noko tonihe ehene e ati e te amake ahi: 'Noko
hiyakara hari', e ati te amake. E noko e te amake ahi, yama oye nima, e
abono firi kanaharo. Tinoko amosi ya tika abono nafi firi kanahaboneke.
23 Tinoko hiyari ya tika mese nafi sokihaba ama tike. Tika oyene watari
ya tika mese sokihaba ama tike.
24 E ka hiti meba me famihinakere, me e narifikimaba mati. Owa
e nofe ya hahi e nofamarehibonaka hari. Ha ita e nofe ya hahi e
nofamarehibonaka hari. Yinero noko e toniha Teoso e nofatera e amake".
25 "Makoni owati e nineke ahi: Te kokoriri rabone teke, te ka yamabone
te wati nawaha te. Te ati boti e riyahi ahi: 'Himata okobaribe? Himata
ofaribe? Himata okaribe?' te ati rabone teke. E hasi ni ya e yayai nabone
eke, yamata tamaha noko e toniharaharo. E abono tamini ya e yayai
nabone eke, makari tamaha noko e toniharaharo.
26 Bani me te awa ha, me kakeha mati neme ya. Fatara ya yama me koro
rihi, yamata me tonakarihi, yamata me toniharihi, te me amake yobe ya.
Te ka abi neme ya winehi me tafebone ta tehi amaka. Teoso bani mera
nonofa raba ne tera nofi mati tohate amaka, ha te ta.
27 Yama tamaha te wati nawaha te kokoriri kene te ahababone teke fara
te ahabi amo nibone ya".
28 "Himataba te ka makaribone te wati nawahineri? Yama kabani ka
yama mowe te awa ha, mowe amosaro. Yama mowe amosa fara ihi
amakere, boribone hiri raro.
29 Saromao borone aamosa raba nematamonaka. Yama kabani ka yama
mowe ta amosi mati tohake.
30 Yama kabani ka yama mowe amosa Teoso ehene amake. Yama kabani
ka yama ahabi kerewe raboneke, me sari hikari ya. Yama kabani ka
yama manakone yokana tohakere. Ha te ta te manakone nafike. Teoso
te boronebone ta nebonaka. Himataba te ati boti e na te awineri ahi:
'Teoso owa kakaweba ama oko yamaba ya?' te ati na te?"
31 "Te kokoriri rabone teke, te ka yamaba te wati nawaha te. Te ati e
rabone teke ahi: 'Himata okobaribe? Himata ofaribe? Himata okaribe?'
te ati rabone teke.

32 Haha yama bara noko me tonihate me amake. Te ka abi neme ya
winehi te ka yamabone te nofaha watote amaka.
33 Teoso ka yamabone te ahi nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na
te. Te ehene e ni ya ahi haha yama te nofaha ya tera kakawebonaka.
34 Te kokoriri rabone teke, yama te wati nawaha te, yama wamini
ka yamabana. Fara hibayata ka yama wehe ka yamabone te wati
nawahabone teke. Yama wehe oharia ka yama hiyara fayaboneke ahi",
ati nematamonaka.

7

Me me kakorahabone Sesowi ati nematamonaka.

1 "Me tikakorabone tike. Me tikako ya Teoso tiwa kakobisebonaka.
2 Tiwehene e ni ya me ni ya Teoso ehene e nabisebonaka tiwa ni ya fara
tiwehene nima.
3 Tika owa noko ebene biti foyehi tiwini? Tinoko tiwahi. Awa ibe foyake
tinoko ya.
4 Tiwati e narake ahi tika owa ni ya: 'Hiba tinoko abe bite foyaha soba
onamibeya', tinahara tike. Awa ibe foyaha tiwa tikere tinoko ya.
5 Tiwati boti hiyarara tike. Tinoko ka awa ibe foyaha soba towiti
tai tohahaboneke. Tinoko ka awa ibe foyaha soba tiwiti ya tinoko awi
amosabone tike, tika owa noko ebene soba tiwitibone karo".
6 "Teoso ka yama te ta rabone teke yome me ni ya. Kasaro amosa te koro
towitirihi nabone teke boroko me nokosi ya. Kasaro me tai riyahi. Kasaro
me tai ni ya tiwa me fito kanahaba me amake, tiwa me nabowahaba mati",
ati nematamonaka.

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.

7 "Yama tinofa ha tikanabone tike Teoso ni ya. Tika yamabone ta
nebonaka. Yama siba tini ya tiwasiabanake. Nokobi teo tikani ya Teoso se
hikanaboneke.
8 E ka one Teoso me aate ni ya ati amosebonaka me nafi ni ya. Yama me
siba hina me hiwasiaboneke, me nafi. Nokobi me teo kana me ni ya Teoso
nokobi se kanehibonaka, me nafi ni ya.
9 Tiwa ni ya tikatao bao aate ne ya hinaka yatiba ta tinahaba ama?
10 Tiwa ni ya tikatao aba aate ne ya hinaka makaba ta tinahaba ama?
11 Yama hiyara hihiri me te tohaha yama amosa te ta teha te amake te
ka matehe ni ya. E ka abi neme ya winehi ehene amose hinama tohate
amaka. Yama amosa ta nebonaka te aate ne ya", ati nematamonaka.
12 "Fara yama me hiri hinahabone tinaha tiwa ni ya, afa yama
hiri tinahabone tike me ni ya. Tiwehene e ni ya ahi, fara Mowisei
hikaminehemete hiri tine tike. Fara Teoso ati kakamina hikaminehemete
hiri, tine tike", ati nematamonaka.

Sesowi hawi famaha kaminematamonaka.

13-14 "Hawi famate amake. Hawi one nafi, hawi one nafirihi, te amake.
Hawi nafiha ka nokobi nafi, hawi nafira ka nokobi nafirihi, te amake. Me
tamaha me tokiyomatehaba me amake nokobi nafiha ya. Me tamara me
tokiyomatehaba me amake nokobi nafira ya. Ha tiwa tikiyomahabone tike
nokobi nafira ya. Hawi nafiha ya yaka tini ya tihababa ama tike. Hawi
nafira ya yaka tini ya tihabarahaba ama tike".

Teoso ati kakamina memone mera Sesowi kaminematamonaka.

15 "Tera te kakatomiyahi. Me natehaba me amake, Teoso ati kakamina memone me ati na mati, Teoso ati kakamina me amara mati. Me yahahamone me ati na me ati boti hamate me amake. Ofeya me awi nima me awi na robo me tohate me amake.
16 Me ihi te awi ya me te watohaba te amake, me ati boti hiyara mati. Ofa boni kobobo tera amake atiwa ete ya. Fiko boni kobobo rihi te amake atiwa ete ya.
17 Awa boni amosa kobobo te amake awa amosa ya. Awa boni hiyara kobobo te amake awa hiyara ya.
18 Awa boni hiyaraba watatera amake, kobobo naro awa amosa ya. Awa boni amosaba watatera amake, kobobo naro awa hiyara ya.
19 Haha awa boni hiyara me ka hite amake, me koro hiwitiabonehe yifo hiri ni ya.
20 Me te watohaba te amake, yama me hiri hina te awi ya".
21 "'Ota ka Hiti owa tikasomahi', tini ya Teoso yama hinofa hiri tiri ya tiwati omitaterabone oke, tiwa okasomahabone owa. Teoso neme ya winehi te famahabone tini ya Teoso yama hinofa hiri tinahabone tike.
22 Afa yama amo ni ya me tamaha me natehaba me amake, me ati e na mati ahi: 'Ota ka Hiti tiwati ihi Teoso ati ota kaminamaro otake. Me rabika me ota kasomamaro otake, tiwini ota hiri na ota. Yama fotaha ota namohamaro otake, tamaharo, tiwini ota hiri na ota'.
23 Me ni ya owati e tehaba ama oke ahi. 'Tera owatera ama oke. Te watarabone teke owa ni ya, te ehene hiyara te', otehaba ama oke".

Sesowi yobe famehi kaminematamonaka.

24 "Owati timiti ya yama okominaha hiri tini ya e ka owa yama watohi nima tinahabone tike, yobe ewene si tonihemata yati mese ya.
25 Yobe hawa tohe ya faha kaki nafihemetemoneke. Faha fowe kimisemetemoneke. Boni kita nemetemoneke. Yobe sonarematamonaka, warehari yati mese ya".
26 "Owati timita yama okominaha hiri tiri ya hahi yama watore nima tinahaba ama tike, yobe ewene si tonihemata siki mese ya.
27 Yobe hawa tohe ya faha kaki nafihemetemoneke. Faha fowe kimisemetemoneke. Boni kita nemetemoneke. Faya yobe sone ahabematamonaka nafi", ati nematamonaka.
28 Me tamaha Sesowi ati me kamitemetemoneke. Manakobisa hiyari ahabe ya 'Hika', me ati nemetemoneke, he ati me mitaha mati,
29 Mowisei ati kakamina me ati nima Sesowi ati re karo. Mowisei ati kakamina me one ati me kamina Sesowi ta fare ati kaminematamonaka.

8

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, mese hiyarari.

1 Sesowi atami ya yana tone kisamematamonaka. Me tamaha me ya tabehimatamonaka.
2 Me ka owa mese hiyare tokomakehimatamonaka he ni ya. Sonehimatamonaka he nokosi ya.
"Ota ka Hiti owa kasomi tiwatoa tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?" ati nematamonaka.
3 Sesowi bori hikanematamonaka yehe ya.
"Tiwa kasomi onofa oke. Tikitamahabone tike hibati ya".
Mese amosawahamibote nematamonaka fahi.
4 Sesowi hihiyarehimatamonaka.

"Owehene tikaminariyahi me ni ya. Tikamahi sasetoti ni ya, tiwa tinamobeya sasetoti ni ya. Mowisei yama hikaminehemete ta tinahabone tike Teoso ni ya, tiwa me watobone karo, titaminawaha tiwa", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi saotato nanarifa nakitamehimatamonaka.

5 Sesowi tokomematamonaka Kafanao ya. Kobo toname Homa ka saotato kamakimatamonaka he ni ya. Saotato mera yoyosematamona amaka, saotato 100 me tohaha mera yoyose tohahari.

6 Saotato ati yana nematamonaka.

"Ota ka Hiti oko yama aahi forehareka kama ya, yobe ya, yana ni watorari, yama kome awi kitahari", ati nematamonaka.

7 Sesowi ati yana nematamonaka. "Okomakehabana oke. Okasomehibanaka", ati nematamonaka.

8 Saotato ati yana namatasehimatamonaka. "Ota ka Hiti tikamarabone tike oko yobe ya, titaminaha tiwa. Otamina okere ha owa. Hine ya tiwati yana ni ya oko yama aahi kitamebonaka.

9 Tiwa nima one oke, me one oyoseha owa. Saotato me oyosete ama oke. 'Tikamakehi', oni ya saotato tokomakehibonaka. 'Tikamahi', owa ni ya oni ya kamehibonaka. Oko yama aahi me oyose ote ama oke. 'Yama e na hiri tinahi', oni ya oko yama aahi hiri hinahaboneke", ati nematamonaka.

10 Sesowi ati himite "Hika", ati nematamonaka. Mera hiyarematamonaka he ya me tabaha mati.

"Hahi bare nima me naba me watakere, Ihayeo mati, Teoso kitehimona ati nari. Keye amakere.

11 Me tamaha me kaketehaba me amake, yama nafi ka mati, Abarao Isaki Yako me na me tafi ya me tafi tabahabone mati, Teoso ka towisawa amo ni kobo ne ya.

12 Fara Teoso ka towisawa taboro ka me ta me me were hiwititehaba me amake yama sokiha ya. Me ohi tehaba me amake fahi, me ini yiki tokana mati", ati nematamonaka.

13 Sesowi saotato hiyaramatasehimatamonaka. "Tikamahi tika yobe ya. Fara tiwati nima yama naboneke".

Fare bahi ya hinaka yama aahi kitamematamonaka.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.

14 Sesowi tokomakehimatamonaka Betiro ka yobe ya. Kobo tonamake tokiyomamake Betiro hinakaso foreha awehimatamonaka, kama ya, yama kome awaharo.

15 Mani boyo hinaha yama kome fawa nemetemoneke. Yana namisama he narifemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.

16 Bahi toke ya me kakehemetemoneke, me tamaha me me kakia mati, me rabika mati. Inamati mera toyosemehimatamonaka fare ati ya. Mera kasoma nematamonaka, yama kome me awaha me nafi.

17 Fara yama Teoso ati kakamina Isaiya tohe hikaminehemetemoneke hibati ya, Teoso ati kaminari, ati e nari ahi:

"Era kasomareka, e ka yama kome fawa nihari",

ati nematamonaka.

Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya me tabahabone me ati na mati.

18 Sesowi me tamaha mera awehi he ya tataba mera yosehimatamonaka,
he me towakabone mati rako kowani ka ya.
19 Mowisei ati kakamina owa kamakimatamonaka he ni ya.
"Borofeso osawiabana oke tiwa ni ya, yama nafi ya, fara tika toki nima",
ati nematamonaka.
20 Sesowi ati yana nematamonaka. "Kawara me hoti nate me amake.
Bani biti me tabori na, teha me amake. Neme ka Owa taboro watatere
amaka, aamo", ati nematamonaka.
21 He ya tataba me ka owa he aate nematamonaka. "Ota ka Hiti e
tabahabone wete onamamatabana oke mata, otaboro ya, okobi okomoaba
owa", ati nematamonaka.
22 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hine e tabake. Me ahaba me abohi
hine me one me me hikamoaboneke fara me one ahaba mati".

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.

23 Sesowi itarimatamonaka kanawa tori ya. He ya tataba me kibe-
makemetemoneke.
24 Me kariwa me ni ya yama noki yawari kimisemetemoneke. Kanawa
bokinima nemetemoneke faha rike ihi. Sesowi amo nematamonaka.
25 Me hinatafihimatamonaka.
"Ota ka Hiti e ahabakibone. Era tikasomahi", me ati nemetemoneke.
26 "Himataba yama te nakomeneri? Teoso tamine te watorini, kitahari?"
ati nematamonaka. Waremise boni ya faha rike famaha fawa nihimata-
monaka. Yama nafi amosawahemetemoneke.
27 "Hika", me ati nemetemoneke. "Hiketeno amara, boni ati hikataba,
faha rike ati hikataba, hinahari?" me ati nemetemoneke.

Katara ka me famaha me rabika mera Sesowi kasomematamonaka.

28 Me kobo kanehemetemoneke kowani ya, wami ini Katara tohaha
ya. Me famaha me rabikatehani me kakiemetemoneke Sesowi ni ya, me
kasawitehani mati tama tabori ya. Me yofinemetemoneke. Makoni me
fiya tonami me nonofa hiharemetemoneke, me one.
29 Me ati kitehemetemoneke kasiro ya.
"Teoso biti himata hiri tiribe ota ni ya? Himata ebe tina tikine tiri ota ni
ya? Tikine ti, otara tikatomahabone tiwa, ota amo ni kobo ra ota mata?"
me ati nemetemoneke.
30 Yama yabo ya boroko me tamaha me nehemetemoneke, me tafaha
mati.
31 Hinamati me aate hinehimatamonaka.
"Otara toyosemi tinofi ya otara tiyosemahi boroko me ni ya", me ati
nemetemoneke.
32 "Te tokomahi", ati nematamonaka.
Me yana tona me tokomemetemoneke boroko me ni ya. Boroko me
kana nawahemetemoneke hibati ya, me nafi. Atami ya me tokifiwaha me
bokehemetemoneke rako ya. Me ahabemetemoneke faha ihi.
33 Boroko me nanarifa me tokomemetemoneke. Sitati ya me kobo
tonama me nafi ni ya hiyara me kaminemetemoneke. Haha me famaha
me rarabika toha me tamine me kamina, nemetemoneke.
34 Sitati ka me kamakiemetemoneke Sesowi ni ya, me nafi. Me kobo
namakia Sesowi me aate nemetemoneke, tokomebonaha.

9

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Sesowi tofoyame me kariwama me kobo nemetemoneke fara hinaka
sitati ya.
2 Me ka owa kama ya forehi me kakamemetemoneke he ni ya, yana ni
watorari. Me ihi Sesowi hiwaha me ati boti hiwatoemetemoneke, "Teoso
kitate amaka", me ati boti ati na mati. Ati yana nematamonaka.
"Okatao yayai tinahi. Teoso tiwehene hiyara fawa nika", ati nematamon-
aka.
3 Mowisei ati kakamina Sesowi ati me mitaha me ati boti yama nima
nemetemoneke. "Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari", me ati
boti ati nemetemoneke.
4 Yama me wati nawaha Sesowi me hiwatoemetemoneke. "Himataba
yama hiyara te wati nawahineri te ati boti ya?
5 Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara oke.
'Yana tinahi, yaka tibeya', onehene ama oke. Fara owati famineke.
6 Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni
owatoa owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene".
Faya me ka owa forehi hiyarematamonaka. "Yana timisamahi. Tika
fofore titihi. Tikamahi titaboro ya", ati nematamonaka.
7 Yana namisame tokomematamonaka fare taboro ya.
8 Me nafi hiwehi "Hika", me ati nemetemoneke. Teoso me kahiyareme-
temoneke.
"Me ihi hiyara me ihi e ka one me fawa nineke waha, Teoso ati ehene",
me ati nemetemoneke.

Sesowi Mateo ha nematamonaka.

9 Sesowi tokome me ka owa awehimatamonaka, itariari yobe ya, me ka
yinero yayaba ka yobe ya, Mateo tohahari.
"Tisawihi owa ni ya", Sesowi ati nemarika.
Yana namise he ya famehimari amaka.
10 Me tokoma Mateo ka yobe ya Sesowi tafehimari amaka, me ya
tabahari, me tamaha mati, me ka yinero yayaba mati, me ya me one tabaha
mati, yama hiyara hihiri mati. He ya tataba me toha, namaroke.
11 Fariseo Sesowi me awaha Sesowi ya tataba me me aate namaroke.
"Himataba te ka borofeso me tafi ya tafi tabara, me yoro tokana
mati, yinero yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?" me ati
namaroke.
12 Me ati Sesowi mite ati yana nemarika. "Yama kome e awara metiko
era narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate
amaka.
13 Teoso ati te watora te awineke, ati e nari ahi:

'Haha yama onofa okere haro, yama kahi te ta nabonehe owa ni ya. Me
one ta te narifabone teke',

Teoso ati nematamonaka. Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke.
Okehara oke, me ihi hiyara me ta me ha onahabone owa", ati nemarika.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nafimi ka yama kaminebonaha.

14 Yowao ya tataba me kamakiamaroke Sesowi ni ya. "Otara ota
nafimirima nineke. Fariseo hine me nafimirima, nineke bisa. Himataba
tika tataba hine me nafimirineri?" me ati namaroke.

15 Sesowi ati yana nemarika. "E ka owa fanehiba ya tataba me ya tabehi
ehene me yayai naboneke. Me ohi raboneke. Yama we one ya me one
hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine me nafimiaboneke fahi.
16 Makari bote e nawanamatera amake makari ibe yati ya. Makari yati
e nawani ya makari sibi tonamatasahaba amake, bote tohi karo. Makari
hoti tonafihaba amake mata ya.
17 Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Yama
atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake. Fi yati
e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi fawa teraboneke, yama wiye toha
naro", ati nemarika.

Sinakoka hiti Sesowi aate nematamonaka.

18 Sesowi hiyare ni ya sinakoka owa hiti kakehimarika. He nokosi
ya sonarise ati yana nemarika. "Okoto ahabarake hibayata ya. E
tofamamahabone eke otaboro ya. Tiye tekibaribeya he ni ya, kitamabana",
ati nemarika.
19 Sesowi yana tone he ya tofamamemarika. Sesowi ya tataba me toha,
namaroke.

Fanawi ka ama fawa ni watora Sesowi nakitamehimatamonaka.

20 Sesowi yaka ne me ka one kamakiemetemoneke he nowati ya.
Sesowi ka makari tati boni bori kanemetemoneke. Fanawi ka ano 12
nemetemoneke, hinaka ama fawa raro.
21 Ati boti e nemetemoneke ahi: "Hinaka makari boyo oni ya okitama-
haba ama oke", ati nemetemoneke.
22 Sesowi ki nawahame he awe ati yana nematamonaka. "Okoto
yayai tinahi. Titaminawa tike waha, tiwati boti e ni karo ahi, 'Owa
kasomebanaka, kitahari', tini karo", Sesowi ati nematamonaka.
Fanawi amosawahamehemetemoneke, hibati ya.

Sinakoka hiti bite Sesowi nakitamehimatamonaka.

23 Sesowi kobo tonamake tokiyomamakehimatamonaka sinakoka hiti ka
yobe ya. Me tamehemetemoneke, me yobiri na mati, me ati komeha mati.
Me one nabisemetemoneke, hohori me hori na mati. Sesowi mera awehi
24 ati yana nematamonaka.
"Te tokomahi. Inamatewe ahabakere. Amo nineke hine ya", ati
nematamonaka.
He ati me mitaha he me haha kanehemetemoneke.
25 Ati ehene me tokomemetemoneke.
Tokiyomamakehi inamatewe yehe wara hikana yana namisemete-
moneke.
26 Hiyara me kaminemetemoneke, Sesowi ehene me awaha mati, tabora
yabora ka me ni ya.

Me noki awara me famaha mera Sesowi kasomematamonaka.

27 Sesowi tokomematamonaka. Me noki awatera me famaha Sesowi
nowati ya me towakamakiemetemoneke, he me ha na mati.
"Tafi ka noti otara aawawa tinahi", me ati nemetemoneke.
28 Yobe ya Sesowi tokiyome nowati ya me towakiyomamakiemete-
moneke. Sesowi mera aate nematamonaka.
"Tera kasomi owatowahamone te ati nine?" ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti ee, otara kasomi tiwatoamone ota ati nineke".
29 Me noki boyo hina me hihiyarehemetemoneke. "Fara te ati boti nima,
yama naboneke, Teoso kitehimona te ati ni karo", ati nematamonaka.
30 Me noki awawemetemoneke.

Sesowi me narabi nima hinehemetemoneke. "Tera te kakatomiyahi. Yama te kaminariyahi me ni ya", ati nematamonaka.
31 Me towaka Sesowi ehene me kaminemetemoneke tabora nafi ya, yaboraro.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, ati yana ni watorari.

32 Me towakamemetemoneke. Me ka owa me kakiyomamemetemoneke he ni ya, ati yana ni watorari, inamati ehene.
33 Sesowi ati ehene inamati tokomematamonaka. Faya ati yana namehimatamonaka. Me one Sesowi ya me tabaha "Hika", me ati nemetemoneke. "Yama e na watatera amake Ihayeo me ni ya", me ati nemetemoneke.
34 Fariseo me ta Sesowi ehene me nofaremetemoneke. "Fare inamati me ka towisawa ati ehene tohe awaka. Makoni inamati mera toyosemaka", me ati nemetemoneke.

Sesowi mera aawawa nematamonaka.

35 Sesowi yaka nemarika tabora nafi ya, sitati nafi ya, mera kanawanahari sinakoka ya. Hiyara amosa kaminemarika, Teoso ka towisawa tamine kaminari. Mera kasoma nemarika, yama kome yoro tokana me awaha mati.
36 Me tamaha me ya tabehimarika. Mera awehi mera aawawa nemarika, ofeya me nima me na mati, me nanarifa watara mati, me kokoriri na me toha na mati.
37 He ya tataba mera hiyaremarika.
"Yamata tamake fatara karo. Me tamakere, yamata me yabahaba mati.
38 Fatara Hiti te aate nahi, mera yosehibana, yama me ahi naba mati, hinaka yamata me hiyababana", ati nemarika.

10

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.

1 Sesowi mera ha nemarika, me 12 na mati, he ya tataba mati, mera hiyarebonaha. "Owati ihi inamati me kitaraba me amake waha, me te toyosema mati. Yama kome yoro tokana me awaha me te kasoma, nabone teke owati ihi".
2 Me inimaro amake haro, Sesowi ya tataba mati. Simao tai tohehimarika, Betiro tohahari. Nisori Atere toha, Tiako toha, Sebeteo biti. Tiako nisori Yowao toha,
3 Firibi toha, Batoromeo toha, Tome toha, Mateo toha, yinero yayaba tohatehari. Tiako Afeo biti toha, Tateo toha,
4 Simao toha, Homa ka mera momono tohatehari. Yota Isikarioti toha, nemarika, Sesowi ta tehibana.
5 Sesowi mera yosehimarika, me tokahabone mati, me 12 na mati, afa mati. "Bara me tabori ya te tokaraba teke. Samaria me ka sitati ya te tokarihi naba teke.
6 Te toki ohariabone teke Ihayeo me ni ya, ofeya me tosawariha me nima me na mati.
7 Te ati e naba teke ahi me ni ya: 'Teoso ka towisawatebona kobo kabona ayata ya', te ati naba teke.
8 Yama kome me awaha me te kasoma, me ahaba me te nakitama, me mese hiyara me te kasoma, me rabika me te kasoma, naba teke, me ka yinero te aate ra te. Te ka yinero aate orihi ote ama oke, tera okanawana owa.

9 Oro te towakarihi, barata te towakarihi, kobiri te towakarihi, naba teke
te tosi matone ya kibeharo.
10 Sakora te weye rihi, makari famaha te towakarihi, sataya te towakar-
ihi, awa te tamarihi naba teke, te yaka na te. Te tefebone me ta naboneke,
me kasomi manakone.
11 Manakobisa me tabori ya te kobo ni ya te ati e naba teke ahi: 'Hibake
amosara ahi?' te ati naba teke. Me ka owa ino me itihaba me awineke,
ehene amosari, hinaka yobe ya te sawiba karo. Me one ka yobe ya te
tokaraba teke.
12 Yobe ya te tokiyomami ya te ati e naba teke ahi: 'Teoso tera
kakatomehibonaka', te ati niyahi.
13 Yobe ka me ihi amosi ya Teoso mera kakatomehibonaka. Me ihi hiyari
ya te ati e naba teke ahi: 'Teoso tera kakatomareba amaka', te ati nabone
teke.
14 Haha tera me nofari ya te tokomaba teke. Te ati kamiti me nofari
ya te tokoma, naba teke tabora one ya. Te tokoma te teme hobokori te
nahabihaba teke, me tabori ka wami hobokori wataribone karo te ni ya.
15 Haha sitati ka me kokoriri ni nafitehaba me amake, Teoso yama
manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya. Keye amakere. Sotoma
ya Komoha famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha
yama ya".

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.

16 "Tera oyosehabana oke me ihi hiyara me baikani ya. Ofeya me nima
te nabone teke, te sawiha te robo me ni ya. Maka nima te nabone teke,
yama te watoha te. Tera me keyehariyahi. Te yahahabone teke, okoko me
nima.
17 Tera te kakatomiyahi. Tera me te naba te amake, tera me ta naba te,
me ka sitati me ka hiti me ni ya. Tera me kosi naba me amake sinakoka
toro ya.
18 Tera me namohaba te amake kofenato me ni ya, owa te nofa owehene.
Tera me namo naba te amake, kofenato me toha, towisawa me toha, na
me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya. Owa te kaminabone teke me
ni ya. Owa te kamina nabone teke bara me ni ya.
19 Tera me ta ni ya te ati boti e raboneke ahi: 'Himata nima owati ribe?'
te ati rabone teke. Te atiba Teoso kamineba awaka te ni ya.
20 Te ati amaraboneke. Te ka abi Kanamori ati yana neba awaka te ni
ya".
21 "E ka owa anoti ta neba amaka, me one hinabowehibana. Owa hinaka
matehe ta neba amaka me one ni ya, me me hinahabihaba mati. Owa bati
ya mati me famaha mera kakoba amaka. Mera ta neba amaka, me one me
me waka hinahaba mati.
22 Me nafi tera kakoaboneke, owa te nofi karo. Owa nofi te fawa ri ya
Teoso tera kasomebonaka.
23 Sitati ka tera me nofari ya sitati one ya te tokahaba teke. Neme ka Owa
kamebonaka, Ihayeo me ka sitati nafi te itiri ya mata. Keye amakere", ati
nemarika.
24 "E ka borofeso ka yama wato nima e ka yama wato naboneke. E ka
yama wato amosi mati tohahaba wataraboneke. Yama aahi e tohaha e fiya
torahabone eke e ka hiti ni ya.
25 Inamati me ka hitimona owa me toniharake, Beosebo tohahari.
Beosebo memone tera me toniha naboneke. Beosebomona ya yobe hiti me

tonihi ya Beosebo memone ya yobe ka me me toniha, naba me amake", ati nemarika.

Teoso me nakomehabone Sesowi ati nematamonaka.

26 "Makoni me te nakomerabone teke. Yama me kehemoha me ka yama awihinahaba amake. Me hiwatohaba amake nafi.
27 Te ka yamabone okominine oke ha te ta te ni ya mata. Owati te kaminabone teke me nafi ni ya. Yama okominine oke te warabo ya mata. Owati te kaminabone teke, te ati kitaha te, yobe bari ya te nahoria te.
28 Tera me waka nabone me ati na me te nakomerabone teke. Te abono me nabowaboneke. Te kanamori ta me nabowaraboneke. Teoso ta te nakomehabone teke. Teoso ta ati ehene me ahabate me amake yifo hiri ni ya yama hiyara ya. Me aboni ahaba me kanamori ahaba naboneke Teoso ati ehene.
29-31 Te watorima nahi. Teoso tera kakatomaka. Bani biti manakone nanafi raba te amaka. Bani biti ohari ahabe ahabi Teoso watote amaka. Yama watote amaka, bani me ka yama, me nafi. Te manakone e nabone teke ahi, bani biti me tamaha me manakone nima. E tati kone oohariki na nafi Teoso watoka", ati nemarika.

Sesowi me nofahamone me ati nabone ati nematamonaka me nokosi ya.

32 "Owa te nofahamone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya, okobi ohiyarahabana oke winahari neme ya, tera onofamone ona owa.
33 Owa te nofaramone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya, okobi ohiyarahabana oke winahari neme ya, tera onofarahamone ona owa".

Me abe mono nabone Sesowi ati nematamonaka.

34 "Oke ama oke, me abe mono ni fawa nihiba ama ora owa. Oke ama oke me abe mono ni yaro okanabone owa.
35 Owehene e ka owa bati mono nebonaka. E ka one mati mono, naboneke. Hinakaso mono, naboneke.
36 Me abe mono naboneke, me winaha mati yobe ohari ya.
37 Abi nofi mati tihi ya owa nonofa raba tinahamone tini ya, tiwa onofarahabone oke. Tika matehe nofi mati tihi ya owa nonofa raba tinahamone tini ya tiwa onofarahabone oke.
38 E fami tinofi ya tiwehene e nabone tike ahi: tika ewenebone tiwa tikanabone tike, owa tinofi ka yama nawaha hiri tinahabone tinakomehara tiwa. Tisawi tinahabone tike owa ni ya fara oko toki nima. Tiwehene e ri ya e famarabone eke.
39 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi nahabone tike", ati nemarika.

Teoso mera kakawebona Sesowi ati nematamonaka.

40 "E ka owa tiwa narife ya owa narife awaka. Owa narife ya Teoso narifa naka, owa yosehari.
41 Teoso ati kakamina Teoso ati kamine ka tinarife ya tika yama manakone Teoso ta nebonaka, Teoso ati kakamina ka yama manakone nima naro. E ka owa ehene amose ka tinarife ya, tika yama manakone Teoso ta nebonaka, e ka owa ehene amose ka yama manakone nima naro.
42 Owa ya tataba matehe nima me na me ya otabi ka me ka fahaba ta tini ya, Teoso tiwa kakawebonaka, yama amosa ya, faha siriha ta tini ya kobo kahariharo. Keye amakere", ati nemarika.

11

Yowao ya tataba Sesowi me aate nemetemoneke.

1 Sesowi he ya tataba me 12 na mera yosi ahabe ya yana tone
tokomematamonaka Teoso tamine kaminebonaha me ka sitati ya, mera
kanawanahari.
2 Yowao kateya ya foyehi Kirisito ehene tamine mitehimatamonaka.
Mera yosehimatamonaka he ya tataba mati, Sesowi me aate nabone mati.
3 "Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki
nabana?" me ati namaroke, Yowao ati me kamina mati.
4 Sesowi ati yana nemarika. "Te wete tokanamahi Yowao ni ya. Yama te
mitaha te kaminibeya he ni ya. Yama te awa te kamina, nabone teke he
ni ya.
5 Me noki awatera me noki awake waha. Me yaka ni watotera me yaka
nawahineke waha. Me mese hiyatera me mese amosawahineke waha.
Me warabi hawitera me warabi hawiwake waha. Me ahaba me kitama,
narake waha. Me honara me ni ya hiyara amosa okominine oke.
6 Owehene me awi ya owehene me nofi ya Teoso me hekatomaboneke",
ati nemarika.
7 Sesowi ati me mitaha me tokomamaroke.
Me tokoma Sesowi me one hiyaremarika, me moto kawahamaha mati,
Yowao tamine kaminari. "Himataba te tokomake te awineri yama honara
ya? Yama isi afe te awahabone te ati na te awine, feo kanaharo boni ihi?
8 Himata yama te awahabone te ati rini? E ka owa te awahabone te ati
ninihi, makari amosa akahari? Makari amosa me weye na me watakere
ahi yama honara ya. Me winate me amake towisawa me ka yobe ya.
9 Himata te awahabone te ati rini? Teoso ati kakamina owa te
awahabone te ati ninihi? Ee, Teoso ati kakamina amaka. Yowao ehene
ta amosi mati tohaka.
10 Efe amaka hibati ka me hikaminehimata, yama hani ya, me ka yama
hani ati e na mati ahi:

> 'Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika
> hawibone namosebonaka tinokosi ya',

yama hani ati ke.
11 Yowao Batisita amosi mati tohaka. E fanawiri ni ya me wataha me one
ihi aamosa raba te me amake. Teoso ka towisawa ya me tabaha me ta me
amosate me amake mata ya, me nafi. Yowao aamosa raba te amaka. Keye
amakere.
12 Yowao yana tone ya me yana tona, narake, me one me mowa na mati,
Teoso ka towisawa ka yama yana tonahabone me ati na mati. Me sawisa
narake, me one me mowa nasa na mati.
13 Yowao watamatare ya Mowisei ati yana nematamonaka, Teoso ka towi-
sawa kaminari. Teoso ati kakamina me hikamina, hinehimatamonaka.
14 Eria me kamina nemetemoneke, kamatehibonaha. Owati miti tinofi ya
owati timitahi. Yowao amaka, Eria, one oke.
15 Te narabo naha owati te mitahi", ati nemarika.
16 "Himata nima e ka one me nineri? Matehe nima me nineke me
nahoria mati mekato ya, me abe ha na mati, me ati e na mati ahi:
17 'Hohori ota hori na te sere kara teke. E abe kamoha tahi ota hiri na
te ohi rihi na teke', me ati te me amake.
18 Yowao kakehita amaka, bao kabarari, fi fawa rihi nari. 'Rabike awaka',
te ati na teke.

19 Neme ka Owa kakehimari amaka, yamata nafi kabahari, fi fawa nari.
'Te awa hari, tafi nafihari, fi fawi nafi nari mata ya', te ati na te awineke.
'Yinero yayaba me ya tabaka, mera nofahari. Yama hiyara hihiri me ya
taba, ka', te ati na te awineke. Owehene amosi ka yama Teoso watoka hiri
onaharo. Yowao ehene amose ka yama Teoso wato, naka, hiri hinaharo.
Ota ehene amosamone me nafi ati naba me amake", ati nemarika.

Sitati one ka mera Sesowi hora nematamonaka.

20 Faya Sesowi mera hora nemarika, sitati ka mati, me tamaha mera
kasome ka sitati. Me ihi hiyara me ihi fawa ramaroke makoni mera hora
nemarika.
21 Sesowi ati yana nemarika.
"Korasi ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Ha te
Betesaita ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Teoso yama
tamaha yofi kanaka kitaharo kasiro ya te ni ya, yama hiri onaha te awaha
te. Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na owehene me awehemenehe, me
ihi hiyara me ihi me nofamarehenemete me amake hibati ya, makari mese
kitaha me weye na mati, yifo hobokori ya me tati me mata kana mati, me
yawa mati.
22 Owati e nineke ahi: Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni
kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Tiro ya Sito famaha ka me
kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya.
23 Ha me te Kafanao ka me te, Teoso tera towakimisebona te ati
na te awineke, neme ya. Teoso tera towakimisamareba amaka neme
ya. Te tokisaba te amake e abohi taboro ya. Sotoma ka owehene me
awehemenehe, me ka sitati ahabarehenemete amake.
24 Owati e nineke ahi: Teoso yama manakone nahabihibona ka amo
ni kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Sotoma ka me ta me
kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya", ati nemarika.

Sesowi Teoso kahiyarehimatamonaka.

25 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Abi neme Hiti ama tike. Wami
Hiti tiha tite ama tike. Tiwehene amosara tike, haha yama tikehemoha
tiwa, yama wawato me ni ya, haha yama me awarabone mati. Matehe
fotara me ni ya yama yofi tikanara tike.
26 Abi, tiwehene e na ama tike, fara yama tinofa ya tiwehene tohaha
tiwa", ati nemarika.
27 "Okobi yama nafi ta naka owa ni ya. Okobi ohari biti watote amaka.
Biti fare ohari bati wato, tehi amaka. Fare biti hinamo hite amaka me ni
ya, me nafi amararo. Bati yofi kani oharite amaka fara me hikatikaha me
ni ya", ati nemarika.
28 "Ma tihi ya tikamahi owa ni ya. Kokoriri tini ya tikama tinahi owa ni
ya. Tiwa onarifibeya.
29 Tera okanawanabone onahara oke, e ka owa bowi nananakowa ne
nima, wami ime towitawahawitiahabone ati nari. Oyaha oke. Tera hora
orahabana oke. Te ati boti ya te hasi naba teke, owati ihi.
30 Oko yama te ahi na nihinaboneke te ni ya".

12

Sesowi sabato kaminematamonaka.

1 Sabato one ya Sesowi kariwemarika fatara ya. He ya tataba me fimiha
tiriko boni me bata namaroke. Me hikabamaroke.

2 Sesowi ya tataba me ihi fariseo me awaha Sesowi me aate namaroke.
"Me ihi tiwa ha, tika tataba mati. Sabato ya yama e na e hiri tera amake
ahi", me ati namaroke.
3 Sesowi ati yana nemarika. "Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine
kaminaro? Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimiha
4 Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Teoso ka bao me
kabehemetemoneke. Bao hehi e kabatere amaka. Sasetoti me ta me
hikabate amaka.
5 Mowisei ka yama hani te awaterani te awine, sabato kaminaro? Sabato
ya sasetoti yama me ahi te me amake, teboro toro ya, yama hiyara me hiri
ra mati.
6 Owati e nineke ahi: Teoso ati yati amosi mati tohaka. Teboro ka yama
aamosa raba te amake.
7 Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Owa ni ya yama kahi te ta nabone te ati na yama onofa okere. Yama
onofa oke haro, me one te narifibone karo,

Teoso ati nematamonaka. Teoso ati te wato ya te ati watarene te amake,
owa ya tataba yama hiyara me hiri namone te ati na te.
8 Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka", ati nemarika.

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.

9 Yana tone tokiyomehimarika me ka sinakoka ya.
10 Me ka owa sawihimarika, mano kamo namahari. Sesowi me aate
namaroke.
"E abe kasomatehani ama, sabato ya?" me ati namaroke. Me ka owa
nakitame ya ehene me hikaminebona me hinehimatamonaka me one ni
ya, sabato ya yama ahi nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na
mati.
11 Sesowi ati yana nemarika. "Tika ofeya hoti ya sone ya sabato ya
titimakehiba awaka hoti ya.
12 Ofeya manakone nafitere amaka. E ka owa ta manakone nafite amaka.
Makoni e ka one me e narifabone eke sabato ya", ati nemarika.
13 Me ka owa hiyaremarika. "Timano yai tinihahi".
Mano yai tonihemarika. Mano amosawahamemarika, fara one nima
naro.
14 Fariseo me tokomamaroke. Heoniao me hiri nemetemoneke, me
abe hiyarabone mati. Sesowi ino me hiri nemetemoneke, me hinabowe-
bonaha.

Sesowi Teoso nanarifa tohehimona ati nematamonaka.

15 Sesowi fariseo me ati watohimatamonaka, me hinabowehibona me
hinahari. Makoni tokomemarika. Me tamaha me ya tabehimarika. Mera
kasomemarika, me nafi.
16 Me narabi nima nemarika, ehene me hiwehi ehene me hikaminare-
bonaha me one ni ya.
17 Fare Isaiya Teoso ati kakamina atimatamona nima yama namaroke,
Teoso ati kaminari ahi:

18 "Oko nanarifa tiwahi, owasiari. Onofareka kasiro ya owati boti
ya. Oko Kanamori sawihabone oke he ni ya oyoseharo. Bara mera
hiyarebonaka, ati e nari ahi: 'Teoso mera kasomebonaka hibayata ya',
ati nebonaka.

19 Me ni ya ati kitarebonaka. Mera mono rihi nebonaka. Ati me himitarehibonaka howa ya.
20 Me kitara me ni ya yahehibonaka. Yama isi kekero toraba na baka nakosarebonaka. Nabarina owinima na nawirihi nebonaka. Mera kasomebonaka, me kitara mati.
21 Bara me ati e naba me amake ahi: 'Era kasomeba amaka', me ati naba me amake,

Isaiya ati nematamonaka.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.

22 Me ka owa me kakiamaroke Sesowi ni ya, inamati ehene noko awaterari, ati yana rihi tehari, inamati ehene. Sesowi hikasomehimarika. Manakobisa ati yana, yama awa, nemarika.
23 Sesowi ya me tabaha "Hika", me ati namaroke. "Efe amare, Tafi ka notibonamatamonaha?" me ati namaroke.
24 Fariseo Sesowi ehene tamine me mitaha me ati yana nemetemoneke. "Me inamati toyosemahareka, fare Beosebo ati ehene, inamati me ka towisawa, Teoso ati ehene amarari", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi me ati boti watohi mera hiyaremarika. "Fara e abe mowa ni ya e ahababone eke. Sitati ka me abe mowa ni ya me ahaba naboneke, me nafi. Yobe ohari ka me winaha me abe mono ni ya, me ahaba naboneke.
26 Satanaisi fara me one toyoseme ya, Satanaisi me abe mono na me awineke. Me ahababa me awineke.
27 Me inamati oyosemahamone te ati na te awineke, Beosebo ati ehene. Manakobisa te ka tataba inamati me me toyosema Beosebo ati ehene ama? Beosebo ati ehene amare awaka. Yama hiri ona Beosebo ati ehene amakara bisa.
28 Hinamati me oyosemine oke Teoso Kanamori ati ehene. Faya Teoso ka towisawa kobo nareka ahi.
29 E ka owa nima one oke, tokiyomahari owa ka yobe ya, hinaka yama hibotiabonehe. Yobe hiti kitehi wete nareka. Yobe hiti kitehi wete re ya yobe hiti ka yama botirebonaka. E ote ama oke bisa ahi. Satanaisi wete onahara oke, me okasomahabone owa, me rabika mati.
30 Owa ni ya tisawiri ya owa tinofara tiwa awine tike. Tiriko boni e bata na e famari ya tiriko boni mata tikawite tiwa awine tike.
31 Owati e nara oke ahi: Teoso yama hiyara nafi fawa nite amaka. Yama hiyara oharia ta Teoso fawa nirebonaka. Teoso Kanamori yama hiyara hiri nemona tini ya tika yama hiyara Teoso fawa nirebonaka.
32 Neme ka Owa tinofaramone tini ya tika yama hiyara Teoso fawa nibonaka. Teoso Kanamori ta tinofaramone tini ya tika yama hiyara Teoso fawa nirebonaka. Hibayata ya tika yama hiyara fawa nirihi, amo ni kobo ne ya tika yama hiyara fawa nirihi nebonaka", ati nemarika.

Awa one boni amosa, one boni hiyarihi na Sesowi kaminematamonaka.

33 "Awa amosa boni amosate amake. Awa hiyara boni hiyatera amake. Awa boni e awi ya awa e watohabone eke.
34 Ha te maka biti me te amake. Yama amosa kamini te watokere, te hiyara te. Yama hiyara te kaminate te amake, te ati boti hiyara te.
35 E ka owa amose yama amosa kaminate amaka, ati boti amosari. E ka owa hiyare yama hiyara kaminate amaka, ati boti hiyarari.

36 Owati e nineke ahi: Tiwati yana na tiwa tekatomahi. Yama hiyara
tikamini ya yama manakone tinahabihaba ama tike, Teoso amo ni tohe
ya, yama manakone nahabihibona ka amo ni.
37 Tiwati amosa hiri tini ya titaminamone Teoso ati neba amaka. Tiwati
hiyara hiri tini ya tihiyaramone Teoso ati neba amaka", ati nemarika.

Sesowi Teoso ka yama kaminematamonaka, me hiwahabonehe.

38 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba me one Sesowi aate
namaroke. "Ota ka borofeso ota ka yamaba tinamohi Teoso ka yama", me
ati namaroke.
39 Sesowi ati yana nemarika. "Teoso ka yama te awahabone te ati nineke,
te hiyari karo, Teoso te nofari karo. Hine ya Teoso ka yama oharia
te awahaba teke, yama Yona hiri hinemete nima naro, Yona Teoso ati
kakamina.
40 Yona ehenematamona nima Neme ka Owa ehene nebonaka. Yona
amo ni terei nematamonaka aba ehebote nabati ya foyahari. Neme ka
Owa amo ni terei nebonaka wami boti ya sawihari.
41 Ninifi ka me toha, naba me amake. Te ehene hiyaramone me ati,
naba me amake afa yama ya, Teoso nokosi ya. Me ni ya Yona Teoso ati
kamine me ihi hiyara me nofamarehemetemoneke. Yona yama wawato
raba nematamonaka. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati kamiti te
nofarineke.
42 Yama toyabo ya Teoso yama nafi manakone nahabi ya towisawa fana
Saromao yaka nemete te ya tabahaboneke. Te ehene hiyaramone ati
naboneke, ihi nima te ehene ra te. Kakehemetemoneke yama yabo ya
Saromao ati mitahabonehe Saromao yama wato kari. Ha owa ta yama
wato mati ohaha owati kamiti te nofakere", ati nemarika.

Sesowi me inamati kaminematamonaka.

43 "E ka owa ni ya inamati sawihi inamati tokome ya faha watari ka
yama ya kariwate amaka, taborobona siba nari, taborobona wasirari.
44 Ati e nebonaka ahi: 'Wete onamabana oke fara osawi ka yobe ya', ati
nebonaka. Wete name yobe wasimebonaka, hinita tohahari, amosari, me
yowi hiwahari, me hinamosamari.
45 Me 7 na mera ha nebonaka, me hiyari mati tohaha mati, me ya
tabawehibonaha fahi, me winaha mati. E ka owa ka yama nawaha
kitamisahaboneke waha, inamati me ihi. Hahi nima te nabone teke, yama
hiyara te hiri na te", ati nemarika.

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.

46 Sesowi mera hiyare ni ya mati nisori mati me na me kamakiemete-
moneke. Yobe beheri ya me nahobasahamaroke, Sesowi ino me hiri na
mati, me hihiyarehibonaha.
47 Me ka owa ha hinehimarika.
"Sesowi ami niso me na me nahobasaharake yobe beheri ya, tiwa me
hiyarabone me ati na mati", ati nemarika.
48 Sesowi aate hinehimarika. "Hibaka okomi? Hibake okaniso?" ati
nemarika.
49 Mera yofi kanehimarika he ya tataba mati yehe ya. "Me te awa haro.
Okomi nima me nineke. Okaniso me nima, me nineke.
50 Okaniso toha, okasima toha, okomi toha, na nima me nineke, e ka one
mati, okobi neme ya winehi yama hinofa me hiri na mati", ati nemarika.

13

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.

1 Afa yama wehe ya, Sesowi yana tonehimarika yobe ya. Tokomakehi itabasehimarika rako witi ya.
2 Me tamaha me kakeha me ihi tofoyawiti itarimarika kanawa tori ya. Me one nahobasahamaroke faha witi ya.
3 Mera kanawanehimarika yama tamaha ya, hiyara kaminari.
"Owati te kamitahi. E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha.
4 Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Bani biti me kakeha yama noki me kabehemetemoneke.
5 Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Wami bayiri ka tiriko yani kerewe remetemoneke.
6 Manakobisa bahi kamaki ehene tiriko waya tokanemetemoneke, habi fotari karo.
7 Yama noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene tiriko yani watoremetemoneke.
8 Wami amosa ya yama noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki oharia koro na boni 100 toha, noki one ka boni 60 toha, noki one ka boni 30 toha nemetemoneke, hiyabamatehabana.
9 Te warabo naha owati te mitahi", ati nemarika.
10 He ya tataba me kamahamaroke he ni ya, he me aate nabone mati. "Himataba hiyara tikaminine tiri me ni ya?" me ati namaroke.
11 Sesowi ati yana nemarika. "Me ka hiyarabone okominine oke, owati miti yokana me toharabone mati. Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso ati nareka, ha te ta. Teoso ka towisawa ka yama wato yokana me toharabone Teoso ati nareka, me one.
12 E ka owa yama kihe ya hinaka yamabone Teoso ta hinamakehaboneke. Manakobote hinaka yama tamawahaboneke. Hahi e ka owa yama kihare hinaka yama Teoso hiyabamakiaboneke.
13 Makoni me ka hiyarabone okominine oke. Me noki awaha yama awi yokana me tohakere. Me warabi hawiha yama me mitakere, Teoso ati miti yokana me tohara mati.
14 Isaiya me tamine kaminematamonaka ahi:

'Yama te mitaha te watoraba te amake. Yama te awaha te watorihi, naba te awineke.
15 Te ati boti yama watorihi, te narabo naha yama miti yokana te toharihi, te noko amo kana nineke. Te noko yama awi ya te narabo yama mita, te ati boti yama wato ni ya te ehene hiyara te nofamarehene te amake. Te ehene hiyara te nofamari ya tera okasomehene ama oke',

Isaiya ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
16 Teoso tera nofaka, ha te ta. Yama awi yokana te toha, yama miti yokana te toha, nineke.
17 Me tamehemetemoneke, Teoso ati kakamina me toha, yama amosa hihiri me toha, na mati, yama te awaha me awahabone me ati na yama me awara mati. Haha yama te mitaha me mitahabone me ati na yama me mitaremetemoneke. Keye amakere".
18 "Owati te kamitamatahi. E ka owa tamine okominahabone oke, tiriko koro nematamonaha, te watohabonehe.

19 Tiriko noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. E ka one me nima
nineke, Teoso ka towisawa tamine me mita mati, Teoso hikaminahari,
Teoso ati me watora mati, Satanaisi Teoso ati totimake kari me ati boti
ya.
20 Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Afa
nima me nineke, Teoso ati me mitaha ati nofi me kerewe ri karo, me yayai
na mati.
21 Tiriko habi watara nima me nineke, Teoso ati me nofamara mati.
Teoso ati me nofaha me one me me hinofamara Teoso ati nofi me fawa te
me amake. Yama nawaha me hiri na Teoso ati nofi me fawa, te me amake,
me one.
22 Atiwa baikani ya yama noki one kasohemetemoneke. Afa nima me
nineke, Teoso ati me mitaha yama amosa me hiri ra mati, yama tamaha
me nofa mati, yinero tamehi me nofa, na mati.
23 Yama noki one wami amosa ya kasohemetemoneke. Afa nima me
nineke, Teoso ati me mitaha mati, me ihi amosa mati, Teoso ati wato
yokana me tohaha mati. Owa ehene manakone 100 toha, owa ehene
manakone 60 toha, owa ehene manakone 30 toha, naka, amosari", ati
nemarika.

Yama noki bara taminemetemone amake.

24 Sesowi hiyara one kaminemarika tasa me ni ya. "E ka owa hinaka
fatara ya tiriko noki amosa koro ne nima Teoso ka towisawa tamine naka.
25 E ka owa tiriko koro ne amo ne ya he me nofara me kakeha
yama noki bara me koro nemetemoneke, tiriko baikani ya. Faya me
tokomemetemoneke.
26 Tiriko yanaha fotawaha bonohemetemoneke. Yama kabani yana,
nemetemoneke.
27 "Yobe hiti ka yama aahi me aate hinehimatamonaka. 'Bataro, yama
noki amosa koro tirinihi tika fatara ya? Himataba yama kabani yana
nineri?' me ati nemetemoneke".
28 "Ati yana nematamonaka. 'Owa me nofara me ihi tohaha me awineke',
ati nematamonaka".
"'Ota kanamosibana?' me ati nemetemoneke".
29 "'Te kanamosarabanake. Yama kabani mohi te bore ni ya tiriko
ahabariyahi.
30 Tiriko hine yanake yama kabani ya tabaharo. Manakobisa hati ya me
oyosehabana oke, tiriko me bata naba mati. Owati e nabana oke ahi: Yama
kabani te tai tonihahi. Te soki naki ya te sari kanahabanake. Manakobote
tiriko te bata ni ya tiriko te tonihabone teke tiriko totoniha ka yobe ya', ati
nematamonaka", Sesowi ati nemarika.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

31 Sesowi hiyara one kaminatasehimarika me ni ya. "Mositata noki
nima Teoso ka towisawa kaki te amaka. E ka owa mositata noki koro
nematamonaka hinaka fatara ya.
32 Mositata noki iisi kabote na yanate amake. Yanawahi ya awa tohate
amake. Fatara ka yama one ta fotakere. Mositata yanaha ini ya bani biti
me winate me amake", ati nemarika.
33 Hiyara one kaminemarika tasa. "Teoso ka towisawa kaki e te amaka
fehemeto fanawi hinatabaha nima, tiriko ya, tiriko fowamisarawaharo,
nafi, tiriko nafiharo, 30 kiro tohaharo", ati nemarika.
34 Sesowi hiyara kamini oharimarika me ni ya, me tamaha mati.

35 Teoso ati kakamina fara meteba mera kaminematamonaka, Teoso ati
kaminari, ati e nari ahi:

"Hiyara okomina okibone. Haha yama me hiwatotera okominaboneke,
Teoso hikehemoharo",

Teoso ati kakamina ati nematamonaka.

Yama noki bara Sesowi kaminematamonaka, me hiwatoabonehe.

36 Sesowi mera toyosememarika, me tamaha mati, me tokomabone mati.
Wete namehimarika fare hinaka yobe ya.
He ya tataba me aate hinehimarika. "Yama kabani ka hiyara ya otara
tikanawanahi, ota wato forima nabonehe", me ati namaroke.
37 Sesowi ati yana nemarika. "E ka owa tiriko noki amosa koro
nematamonaka. Efemata nima Neme ka Owa naka.
38 E ka owa ka fataramete nima, me nineke, me nafi. Tiriko noki nima
me nineke, Teoso ka towisawa ka mati. Yama kabani nima me nineke,
Satanaisi ka mati.
39 E ka owa me nofari ka yama noki bara me koro nemetemoneke. Afa
me nima Satanaisi naka. Tiriko me bata ni ka yama nima Teoso amo ni
naka. Tiriko me bata na me nima me nineke, Teoso nanarifa mati.
40 Yama kabani mohi me bore nemetemoneke, me sari hikanabonehe.
Afa nima, yama tehaboneke Teoso amo ni ya.
41 Neme ka Owa hinaka nanarifa mera yosehibonaka, me me yaba-
habone mati, yama hiyara me hiri na mati, fare hinaka me ni ya me sawiha
mati. Me me hiyaba hinahaboneke, me yoyose mati, yama hiyara me hiri
nabone me ati na mati.
42 Me me were hiwitiaboneke yifo hiwe kitaha ya. Me ohi tehaboneke,
me ini yiki tokana mati.
43 Yama amosa hihiri me ta me oye kitatehaboneke, bahi oyene nima
naro, me sawiha mati me ka abi taboro ya. Te narabo naha owati te
mitahi", ati nemarika.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

44 "Teoso ka towisawa kaki e te amaka, yinero nafihi nima, me hikehe-
mobahari wami boti ya. E ka owa yinero wasihimatamonaka. Hikamo-
mematamonaka tasa. Yayai ne hinaka yama nafi ta nematamonaka, yinero
manakonebonaha. Yinero tama ne wami kote kanikematamonaka, fare
yinero kamo ka wami", ati nemarika.
45 "Teoso ka towisawa kaki e te amaka ahi, e ka owa nima, berora amosa
kakanika tohahari.
46 Yama we one ya berora wasihimatamonaka amosaro mata ya. Hinaka
yama nafi ta nematamonaka berora kanikebonaha, amosaro mata ya",
Sesowi ati nemarika.
47 "Teoso ka towisawa kaki e te amaka tahafa nima. Tahafa me koro
nifeha aba me yoro tokana me me nawasiemetemoneke. Me me horo
hikanake
48 tahafa mo kanehemetemoneke. Me me horo hikamisehemetemoneke
faha witi ka siki ya. Me nahorisa aba me amosa me me te nemetemoneke
yama wiye ya. Aba me hiyara me me were towiti nemetemoneke.
49 Afa yama nima yama tehaba amake, Teoso amo ni karo. Teoso
nanarifa me me yabatehaboneke, me ihi hiyara mati, me ihi amosa me
baikani ya.

50 Me me were hitehaboneke yifo hiwe kitaha ya. Me ohi tehaba me amake, me ini yiki tokana mati", ati nemarika.
51 "Owati nafi te watoha te awine?" ati nemarika.
"Ee, tiwati nafi ota watoha otake", me ati namaroke.
52 "E ka owa Mowisei ati kakamina tohe Teoso ka towisawa nonofa tohawe ya e ka owa yama kihe ehene nima ehene nebonaka, yama manakone amosa kihahari, yama yati yama bote ya tabaharo", ati nemarika.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

53 Sesowi hiyara kamini ahabe ya tokomemarika.
54 Kobo tonamemarika fara hinaka sitati ya. Mera kanawanehimarika sinakoka ya.
He ati me mitaha "Hika", me ati namaroke. "Hibake hikanawanatehino amara, yama nafi watohari, mera kasoma nari?
55 Awa hihiri biti amare? Mati amarini, Maria? Nisori me amarini, Tiako, Yose, Simao, Yota me na mati?
56 Hinakasima sawi nofarawara ama e ni ya, nafirawaha? Himataba yama nafi watora?" me ati namaroke.
57 Sesowi ati me nofaramaroke.
Sesowi ati yana nemarika. "Teoso ati kakamina ati me hinofate amaka, tabora bara ka mati. Ati me hinofatere amaka, fare taboro ka mati", ati nemarika.
58 Ati me hinofare me tamara mera kasomemarika.

14

Yowao Batisita me nabowemetemoneke.

1 Eroti me ka tetaraka tohe Sesowi tamine mitehimatamonaka, afa yama ya.
2 He nanarifa mera aate nematamonaka.
"Yowao Batisita amare, kitamenoho? Makoni yama watohi awaka mata ya", ati nematamonaka.
3 Yowao ahabibehimatamonaka Eroti ati ehene. Eroti ati ehene Yowao me hiwate me wete hine me hibehimatamonaka kateya ya. Ehene e nematamonaka Erotia hiyosehari, fare fati. Taiti ya Eroti anoti Firibi tohehi fatimetemoneke, Erotia. Erotia Firibi kakosaha Eroti itiwemetemoneke.
4 Yowao ati e nematamonaka ahi. "Eroti yama hiyara hiri tine tike, Erotia titiwaha tiwa", ati nematamonaka. Makoni hibehimatamonaka.
5 Eroti Yowao nabowehibona ati nematamonaka. Nabowi hinofarehimatamonaka mata, me tamaha me hinofe kari. Yowao Teoso ati kakaminamona me ati nemetemoneke.
6 Yama wehe one ya Eroti ayaka hiri nematamonaka, hinaka anifesario. Ayaka ya Erotia bite ayakemetemoneke me nokosi ya. Eroti hinofemetemoneke, toki amosaro.
7 Ati yana nematamonaka, hinaka yamabone ta hinahabonehe, fara yama hinofaro. "Keye amakere. Teoso owati mitaka", ati nematamonaka.
8 Mati hiyoseha ati e nemetemoneke ahi: "Yowao Batisita tati ta tinahabone tike owa ni ya, barato ehebote tori ya tati foyahari", ati nemetemoneke.
9 Eroti Yowao ahabi nofare mera yosehimatamonaka, Yowao me nabowahabone mati, keye hiri nemona me hirabona karo. Ayaka ka me nafi tohaha ati me himitematamonaka.

10 Ati ehene Yowao me nabowehemetemoneke kateya tori ya, tati me ti hisahari.
11 Tati me hekamehimatamonaka, barato ehebote tori ya tati itarihari. Tati me ta hikanamehimatamonaka atona ni ya. Mati ni ya tati ta hikanamehimatamonaka.
12 Yowao ya tataba abohi me hekamehimatamonaka, me hikamobonaha. Sesowi ni ya me tokoma Yowao tamine me kaminamaroke.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

13 Sesowi me ati mite tofoyawitimarika kanawa ya. Towakamehimarika ohariari yama honari ya.
Sitati one ka tamine me himite me hinakamakimatamonaka, me yaka na mati, me tamaha mati.
14 Sesowi kanawa ya foyehi kisehi me tamaha mera awehimarika. Mera aawawa ne ka me one yama kome awaha mera kasomemarika.
15 Bahi toke ya he ya tataba me aate hinehimarika. "Sesowi tabora watakere ahi. Bahi tokaka. Me tiyosemahi, me tafeba me kanikaba mati tabora ya", me ati namaroke.
16 Sesowi ati yana nemarika. "Me tokomarahabanake. Me tafeba te ta nahi fara me te", ati nemarika.
17 "E ka yamata tamamakere. Bao 5 toha, aba me fama, narake", me ati namaroke.
18 "Yamata owa te kakawahi", ati nemarika.
19 Sesowi mera yosehimarika, me naorisahabone mati masiri mese ya. Bao 5 ne wara tokanemarika. Aba me fama na mera wara tokane neme awehi ati yana nemarika, "Teoso faya amake", ati nari. Bao ebe ne he ya tataba mera kakawemarika, he ya tataba me ta hinehibonaha me one ni ya, me tamaha mati.
20 Me nafi tafaha me akaramaroke. Yamata isi ni hasi na me kayabamaroke. Isiri 12 namaroke, mo naro.
21 Me makiti 5000 me tohahamaroke, me tafaha mati. Me fanawi toha, matehe toha, namaroke, me tafaha mati.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

22 Hibati ya Sesowi he ya tataba mera yosehimarika, me kibehabone mati kanawa ya, me tai toamabone mati kowani ya. Towitakosebona ati nemarika, mera toyosemahari.
23 Mera toyosemi hawa tohe ya tokomisehimatamonaka atami ya, ohariari, Teoso hiyarebonaha. Bahi tokinima ne ya wasa nematamonaka neme ya, ohariari.
24 Kanawa tohahamaroke faha baikani ya. Boni kitaha kakeha kanawa wasihamaroke. Faha reko ni kitaha kanawa banahamaroke.
25 Yama sirimaki ya Sesowi kamakimarika yaka nari faha baki ya.
26 Me hiwehimarika yaka nari. Yaka ne me hiwehi me ha namaroke, me kakomeha mati. "Hinamati amare?" me ati namaroke, me kokoriri na mati.
27 Sesowi ati yana nibote nemarika. "Te kokoriri rima nahi. Owa amake. Te watorima nahi", ati nemarika.
28 Betiro ati yana nemarika. "Ota ka Hiti afa tiwa yokana ama? Tiwa yokana tohi ya owa tiyosehi, yaka onahaba owa, okibeya tiwa ni ya faha baki ya", ati nemarika.
29 "Tikehi", Sesowi ati nemarika.
Betiro kanawa tori ya kisehi yaka nemarika faha baki ya, tokomakebonaha Sesowi ni ya.

30 Boni kitaha awe kokoriri ne tokisinima ne ha nemarika. "Sesowi owa tikasomahi", ati nemarika.
31 Sesowi hitimisehimarika hibati ya. "Himataba Teoso wati tiwaharine tiri? Tiwati boti ya tiwati e nene amake ahi: 'Teoso owa narifebonaka', tinehene ama tike".
32 Me te tonami ya boni fawa nisahamaroke.
33 Haha kanawa tori ya me kibeha me mowi kanisamaroke Sesowi nokosi ya. "Teoso biti ama tike. Keye amakere", me ati namaroke.

Sesowi mera nakitamehimatamonaka, Senisare ka mati.
34 Me kariwaha me kobo namaroke Senisare ka wami ya.
35 Haha Sesowi me awaha Sesowi me watohamaroke. Sesowi tamine me kaminemetemoneke tabora yabora ka me ni ya, tabora nafi. Tamine me himite me me kakiamaroke, me kiya na mati, me nafi, Sesowi ni ya.
36 Sesowi me aate namaroke, hine ya hinaka makari tati boni me boyo hinahabonehe. Hinaka makari me boyo hina ihi me kitamamaroke, me nafi.

15

Sesowi soteo me ka iti me ati kaminematamonaka.
1 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me taba Sesowi me aate namaroke, Serosarei ka mati.
2 "Tiwa ya tataba yama hiyara me hiri narake, yama me hiri ra mati, e ka iti me hikaminehemete, me yehe me soko ra mati, me tafiba ya. Himataba me ihi e nineri ahi?" me ati namaroke.
3 Sesowi ati yana nemarika. "Yama hiyara te hiri nabisa teke bisa, te ka iti me ati nima te ehene na te, Teoso yama hinofara te hiri na te.
4 Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike',

ati nematamonaka. Ati owa e nematamonaka ahi:

'E ka owa bati ni ya ati hiyara hiri ne ya te naboweba amaka. Mati ni ya ati hiyare hiri, ne ya te nabowa neba amaka',

ati nematamonaka.
5 Yama bara te kamininekе, Teoso ati nima raro, te ati e na te ahi: 'Teoso ka yamabone ta tinahabone tinaha afa yama ta tinamarahabone tike abi ya ami me famaha me ni ya.
6 Abi ya ami me famaha me tinofamarabone tike', te ati nineke. Teoso ati te nahabineke, te ka iti me ati te nofi karo.
7 Te ati boti hiyakere. Isaiya keye hiri remata awaka, tera kaminari, ati e nari ahi:

8 'Owa me nofahamone me ati na owa me nofakere me ati boti ya.
9 Owa me kahiyara kene. Me one me me kanawanate me amake fara me ati ya, owati amararo,

Isaiya ati nematamonaka, Teoso ati kaminari".
10 Sesowi me one ha nemarika, me tamaha mati, me hihiyarahabone mati. "Owati te kamita. Owati te watohi.

11 Yamata e inohoti ya e kabaha era tonahiyaraboneke Teoso ni ya. Teoso ni ya e tohiyate amake, e ati hiyara e hiri naro e inohoti ya", ati nemarika.
12 He ya tataba me aate hinehimarika. "Fariseo tiwati me mitaha tiwa me kakoarake. Me tiwatorini?" me ati namaroke.
13 Sesowi ati yana nemarika. "Fatara ka yama okobi koro hiraha bore hinaboneke, were hiwitiabonehe.
14 Hine me hamake. Me noki awakere, me one noki awara me me towakama mati hawi ya. Noko aware owa hawi ya towakame ya me fami kasohaboneke hoti ya", ati nemarika.
15 Betiro ati yana nemarika. "Hiyara tikaminaha tikaminamatasahi. Tiwati wato yokana ota tohibeya", ati nemarika.
16 "Owati wato yokana te toharini mata?
17 E tafi ya yamata e inohoti ya e kabaha e nabati ya tokisa e mi nisate amake, sawimarahabonehe e toro ya.
18 E ati hiyara e inohoti ya e hiri na kakete amake e ati boti ya. E ati hiyara e tohiyate amake Teoso ni ya.
19 Yama hiyara tamaha kakete amake e ati boti ya. Yama hiyara e wati nawahate e amake e ati boti ya. E ka owa nabowi e nofa, e ka owa fati yori ni e nofa, e ka yibote amara yori ni e nofa, e ka owa ka yama boti e nofa, keye hiri ni e nofa, Teoso hiyaremona e ati, te e amake e ati boti ya.
20 Haha yama e hiri na e tohiyate amake Teoso ni ya. E yehe e soko ra e tafi ya e tohiyarabone eke Teoso ni ya", ati nemarika.

Sesowi bara fana bite kasomematamonaka.

21 Sesowi tokomemarika Tiro yabori ya, Sito ya famaharo.
22 Kanaha ka me ka fanawiri afa tabora ya winaha kamakiamaroke Sesowi ni ya, he ha naro.
"Ota ka Hiti, Tafi ka noti, owa tikasomahi. Okoto hiyarara oni hinamati ehene", ati namaroke.
23 Sesowi ati wataremarika. He ya tataba me aate hinehimarika.
"Tiyosemahi, tokomabana, tiwa ha ni fawa rabana", me ati namaroke.
24 Sesowi ati yana nemarika. "Bara me ni ya okobi owa yoserare oke. Okobi owa yosehare oke Ihayeo me ka ofeya me okasomahabone owa, me tosawariha mati", ati nemarika.
25 Sonarisamaroke he nokosi ya. "Oko Hiti owa tikasomahi", ati namaroke.
26 "Matehe tafe e were kariyahi yome me ni ya", Sesowi ati nemarika.
27 "Keye amakere oko Hiti. Yamata homokori yome me kabate me amake foro naro mesa bofe ya, me ka hiti me tafaha mati", ati namaroke.
28 "Fanawi Teoso tinofa tike mata ya, tiwati boti e na tiwa ahi, 'Teoso kitate amaka. Owa kasomebonaka', tina tiwa awine tike tiwati boti ya. Fara tiwati nima yama naboneke tiwa ni ya", Sesowi ati nemarika.
Bite amosamehemetemoneke fare bahi ya.

Sesowi me nafi kasomematamonaka.

29 Sesowi tokomatasehi wete tonamemarika Karireya ka faha witi ya. Yati nemeha mese ya tokomisehi itarimarika.
30 Me tamaha me kamakiamaroke he ni ya, me kiya na me me kakia mati, me yaka ra me toha, me noki awara me toha, me mani hiyara me toha, me ati yana ni watora me toha, me one tamaha me toha, na mati. Me kiya na me me hinanahohamaroke Sesowi beheri ya, me hikasomahabone mati. Mera kasome

31 "Hika", me one ati namaroke, me kiya na me amosamaha me me
awaha mati. Me ati yana ni watora me ati yana, me mani hiyara me
mani amosawaha, me yaka ra me yaka, me noki awara me noki awawaha,
namaroke. Ihayeo me ka Teoso me kahiyarahamaroke.

Sesowi mera natafematamonaka, 4000 me toha mati.

32 Sesowi he ya tataba mera ha nemarika, mera hiyarebonaha. "Me
aawawa oke. Me amo ni 3 ke, owa ni ya me sawiha mati. Me tafe watakere.
Me fimiha me toyosemi onofa okere. Me kitaraboneke, hawi ya me yaka
na mati", ati nemarika.
33 "Tabora watakere ahi. Hika ya bao e kanikaribe, me hikabebana? Me
tamake", me ati namaroke.
34 "Te ka bao e ra?" ati nemarika.
"Bao 7 ka. Aba me tamarihi", me ati namaroke.
35 Mera yosehimarika, me nahorisahabone mati bofe ya, me nafi.
36 Bao 7 ne wara tokana, aba mera wara tokana, ne "Faya amake", ati
nemarika Teoso ni ya. Yamata ebe ne he ya tataba mera kakawemarika,
me one ni ya me ta hinahabonehe.
37 Me nafi tafaha me akaramaroke. Yamata isi ni hasi na ka isiri 7
namaroke, mo naro.
38 Me makiti 4000 me tohahamaroke, me tafa mati. Me fanawi toha,
matehe toha namaroke, me tafaha mati.
39 Sesowi mera toyosememarika. Kanawa ya tofoyawiti towakame kobo
tonamemarika Makata ya.

16

Yama amo ni me watoramone Sesowi ati nematamonaka.

1 Fariseo satoseo me na me kamakiamaroke Sesowi ni ya, Sesowi me
totomi nabone me ati na mati. Yama namohibona me hinehimarika, Teoso
ka yama.
2 Sesowi ati yana nemarika. "Bai toke ya neme mawa tona te awaha te
ati e teha amake ahi: 'Yama wamini ya yama amosaba amake', te ati teha
te amake.
3 Neme mawa tonamina te awaha te ati e te te amake ahi: 'Yama noki
yawa kanikimake. Yama hiyaraba amake', te ati te te amake. Neme te awi
ya yama yana tonahaba te watoteha te awineke. Himataba Teoso yama
hiri hinahaba te watotera te amari?
4 Yama awi te nofa te awineke Teoso ka yama. Yama te awaraboneke
Teoso ka yama, te ati boti hiyara te, Teoso te nofara te. Hine ya Teoso
ka yama oharia te awahaba teke, yama Yona hiri hinemete nima naro",
Sesowi ati nemarika. Sesowi tokomemarika.

Sesowi ati me watoremetemoneke, he ya tataba mati.

5 Sesowi me kobo kanamaroke wara kowani ya. Sesowi ya tataba me ati
katamoemeteke bao ya.
6 Sesowi ati yana nemarika. "Tera te kakatomahi, fariseo satoseo me na
me ka fehemeto ya", ati nemarika.
7 Sesowi ya tataba me abe hiyaramaroke. "Himataba ati e nara ahi,
fehemeto kaminari? Ati e ne awaka ahi: Bao watare ehene ati tohe awaka",
me ati namaroke.
8 Me abe hiyarani Sesowi me ati watohimatamonaka. "Himataba te ati
e nineri, bao ino te hiri na te? Yama te watora te awineke, Teoso era
kakatomabona karo.

9 Te ati katamoa te awine, bao 5 ne 5 mio me tohaha me hikabari? Te
ati katamoa te awine, isiri tamaha mo na ya, yamata hasi na ihi? Haha
yama te watomatakere.
10 Te ati katamoa te awine, bao 7 ne 4 mio me tohaha me hikabari? Te
ati katamoa te awine, isiri tamaha mo na ya, yamata hasi na ihi? Haha
yama te watomatarihi ke.
11 Owati te watora te awineke. Bao tamine amare okominahara oke.
Tera te kakatomahi fariseo satoseo me na me ka fehemeto ya, onahara
oke".
12 Yama me watowahamaroke, Sesowi hikaminaharo waha. Bao ka
fehemeto kaminarehimataka. Fariseo satoseo me na me ati ya hine me
kakatomabone ati nemataka he ya tataba mati.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

13 Sesowi kobo nemarika sitati Firibi ka Sesareya yabori ya. He ya
tataba mera aate nemarika. "Hibake Neme ka Owa tohehimona me one
ati nineri?" Sesowi ati nemarika.
14 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa
ati, Seremiamona me one tiwa ati, Teoso ati kakamina me ka owamona
me one tiwa ati, narake", me ati namaroke, Sesowi ya tataba mati.
15 "Hibakemona owa te ati ri, ha te?" ati nemarika, mera aate nari.
16 Simao Betiro ati yana nemarika. "Kirisito ama tike ha tiwa. Teoso yati
tohehi biti ama tike ha tiwa", Betiro ati nemarika.
17 "Simao Yona biti Teoso tiwa nofe awaka. Afa yama tikamina me ati
ihi amakere. Okobi neme ya winehi ati ehene amaka.
18 Betiro ama tike. Yati ini weye tine tike. Afa yama tikamina yati
ehebote nima te amake. Yobe hiri onahabana oke afa yati mese ya. Hahi
yobe oko me tohatehaboneke, me ahabateraba mati.
19 Teoso ka towisawa ka safi ta onahabone oke tiwa ni ya. Tiwati
hiyari ya Teoso ati hiyabisareba amaka. Tiwati amosi ya Teoso ati
amosabisebonaka", Sesowi ati nemarika.
20 Sesowi me kaminarahabone Sesowi ati nemarika Kirisito tohahari.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

21 Sesowi he ya tataba mera hiyarawahematamonaka, yama hiri hina-
haba kamini yana tonahari. Tokomebona ati nemarika Serosarei ya. Me
ka hiti me toha, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha,
na me hikatomebona ati nemarika Serosarei ya. Me one hinabowehibona
ati nemarika. Ahabe amo ni fame ya wamisamebona ati nemarika.
22 Betiro ya Sesowi me fami ohariabone Betiro ati nemarika, ati
himitebonaha. Betiro Sesowi hora nematamonaka. "Teoso tiwa kasomeba
awaka. Haha yama tikaminaha nima tirahabone tike", Betiro hora ni ati
nematamonaka, Sesowi ahabi nofarari.
23 Betiro ati Sesowi mitehi ki nawahame ati yana nematamonaka.
"Satanaisi tiyotowamahi onowati ka ya. Yama hiyara hiri onahabone
tine tike, Teoso ati amare tikamina tiwa. Fara tiwati amake", Sesowi ati
nematamonaka.
24 Sesowi he ya tataba mera hiyaremarika. "E tabibone te ati nine? Fara
yama tinofa hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa
tikanabone tike, tihabibone ka awa.
25 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi
nahabone tike.
26 Yama amosaba ama, tika kanamori fawa ni karo, yama nafi tikiha
tiwa? Himata ya tika kanamori tikanikamaba ama tiri?

27 Neme ka Owa kamakabote nebonaka Teoso nanarifa me ya tabahari,
bati oyene nima oyene nari. Me ihi hiyara me ihi manakone nahabihi-
bonaka. Me ihi amosa me ta mera kakawebonaka yama amosa ya.
28 Te one me yati nasa na me nahaba me amake, Neme ka Owa tohahi
kamabona ka yama ya. Te awehibonaka kamahari, towisawa tohawahari.
Keye amakere", Sesowi ati nemarika.

17

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

1 Yia 6 na ahabi ya Sesowi Betiro mera ha nematamonaka, Tiako, nisori
Yowao me na mati. Mera towakimisematamonaka atami nemeha ya, me
ya tabi ohariari.
2 Me nokosi ya hihiya nawahematamonaka. Bahi noko nima noko
nematamonaka oye kitaharo. Hinaka makari hikaha tosawemetemoneke,
rabata oye nima naro.
3 Mowisei ya Eria me famaha hine me kanafotokiemetemoneke, Sesowi
me hiyara mati.
4 Betiro Sesowi hiyarematamonaka. "Ota ka hiti yama amosake haro,
e tabi karo. Yobe biti terei ne hiri onahabana oke tinofe ya. Tikaba
ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari, nebanaka", Betiro ati
nematamonaka.
5 Betiro hiyarasa ne neme sabi me bari hikawamemetemoneke, neme
sabi sawi kitaharo kasiro ya. E ati kakehemetemoneke neme sabi boti ya.
"Okatao amaka hari, onofari. Ehene nafi amosabote amaka owa ni ya.
Ati te kamitaho".
6 Sesowi ya tataba Teoso ati me mitaha me kakomeha me foro na me
boko tokanihemetemoneke.
7 Sesowi kame Betiro mera boyo nematamonaka yehe ya. "Te na-
homisamahi. Te watorima nahi", Sesowi ati nematamonaka.
8 Yama me aawa na me watamaremetemoneke Sesowi ya me taba mati.
Sesowi ohariwahamehimatamonaka.
9 Atami ya me kisamemetemoneke. Sesowi me ha hina me narabi
nima hinehemetemoneke. "Haha yama te awaha te kaminarabone teke
mata. Neme ka Owa ahabe wamisame nowati ya haha yama te awaha te
kaminabone teke", Sesowi ati nematamonaka, Betiro mera hiyarari.
10 Sesowi he ya tataba he me aate nemetemoneke. "Eria kamatebona
Mowisei ati kakamina me hite amaka Teoso ka towisawa kakebona ka
yama ya. Himataba me ati e teha me amari ahi?" me ati nemetemoneke,
Sesowi me aate na mati.
11 "Keye amakere. Eria kamehibonaka yama nafi namosebonaha.
12 Owati amake haro: Eria kamahareka hibati ya. Me hiwatorehino
me hikatomehinoka. Efe nima Neme ka Owa nebonaka me ihi", ati
nematamonaka.
13 Sesowi he ya tataba he ati me watohemetemoneke Yowao Batisita
tamine kaminari me ni ya.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

14 Me tamaha Sesowi me noki namaroke. Me nahoha me nokosi ya
Sesowi kame Sesowi nokosi ya me ka owa iso yobati ya itarisehimarika.
15 "Sesowi okatao tikasomahi. Rabiki fawa nofare amaka. Rabikame ya
kikiki kawahe ya soni nofe amaka yifo noki ya. Boka, nofe amaka faha ya.
16 Owakamakiareka tiwa ya tataba me ni ya. Me hikasomebona kasomi
me hiwatorahareka", inamatewe bati ati nemarika.

17 Sesowi ati yana nemarika. "Te ati boti hiyara awineke. Teoso kitehi
kiti te watora te awineke. Yama nawahake e tabiba ka yama. Tekamaho
ahi owa ni ya", Sesowi ati nemarika.
18 Me hekamemarika Sesowi ni ya. Sesowi hinamati hora nemarika. Ati
ehene hinamati tokomemarika. Inamatewe amosawamemarika hibati ya.
19 Sesowi ohariwahame he ya tataba me aate hinehimarika. "Sesowi
himataba hinamati otara kasawarira, ota toyosemehibonaha?" me ati
namaroke.
20 Sesowi ati yana nemarika. "Te ati boti e ra te awineke ahi: 'Teoso
kitate amaka', te ati ra te. Teoso kiti te wati nawaha Teoso wati nawahi te
nafiri ya yama amosabote te hiri tehabone teke. Te ati e ni ya ahi: 'Yati
nemeha waha tokomaboneke', te ati ni ya yati tokomaboneke. Fara te ati
nima yama naboneke", ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

21-22 Yama we one ya Sesowi he ya tataba mera ha nemarika, Karireya
ya, mera hiyarebonaha. "Hibati ya Neme ka Owa me ta towitiaboneke me
one ni ya.
23 Me hinabowe ya yama we famaha ya kitamebonaka Teoso ati ehene",
ati nemarika. Me yawahamaroke Sesowi ati me mitaha mati, ahabebona
hiwa kaminari.

Sesowi teboro ka mowetabona ta nematamonaka.

24 Kafanao ya me kobo tonama me one Betiro aate nemetemoneke,
tarakama ka moweta famehi ta nebonaha teboro ka mowetabonaha.
"Te ka hiti tarakama ka moweta famehi ta tehino ama, teboro ka
mowetabana?" me ati nemetemoneke.
25 "Ee, ta hite amaka", Betiro ati nematamonaka.
Yobe ya Betiro fari name Sesowi aate hinibematamonaka. "Simao tiwati
miti onofa oke. Hike me amari towisawa me me hiyoseha mati, yinero me
baka nabone mati? Bara me me yosete me ama? Fara me one me yosete
me ama?" Sesowi ati nematamonaka.
26 "Bara yinero me ta te me amake towisawa me ni ya", Betiro ati
nematamonaka.
"Fara me tabori tohi ka yinero me ta raba me awineke towisawa me ni
ya.
27 Me ihi hiyara me awineke era me yoseha mati, yinero e ta nabone
me ati na mati, teboro ka yinerobonaha. Me onayawarabone oke.
Tikamabone tike wara ya, kabi kana koro tikanabone tiwa faha ya.
Aba nawasi tai tiehi inohoti ebe tikanabone tike. Moweta tiwasiabone
tike aba inohoti ya, tarakama 4 ne ka moweta. Yinero tekamiyahi.
Teboro manakonebona amaka, tika toha, oko toha, nari", Sesowi ati
nematamonaka.

18

Matehe nima me nabone Sesowi ati nematamonaka.

1 Faya Sesowi he ya tataba he me aate tasahamaroke. "Teoso ka towisawa
kake ya hike nofi mati tohehiba amara ohariari?"
2 Sesowi inamatewe ha nemarika. Inamatewe nawarimarika me baikani
ya.
3 Ati e nemarika ahi: "Te ati boti hiyara naha awineke. Matehe nima te
nabone teke. Matehe nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone
teke.

4 Te ati boti e nabone teke ahi: 'Onafi okere mata. Inamatewe biti nima
one oke', te ati nabone teke. Te ati e ni ya ahi Teoso ka towisawa tera nofi
mati tohehibonaka.
5 Owa te nofi ka matehe te narifa owa te narifa, nabone teke", ati
nemarika.

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.

6 "Matehe owa nofaha me ihi hiyaraba wataraboneke te ehene. Tihabiba
ka yama amosa awineke, haha yama hiri tirahabone tiwa matehe ni ya.
Yama amosa awineke, yati ehebote ya mato wanaha ya tinamiti me mato
ya tiwa me koro nifi ya, tihabibone karo ma boti ya.
7 E ehene e ka owa yama hiyara hiri ne ka yama hiyakere haro. Fare
Teoso ati ehene amaka. E ehene e ka owa yama hiyara hiri ne era e
yokohabone eke.
8 Tiye ihi yama hiyara hiri tinamone tini ya tiye ti tisa koro tiwitiabone
tike. Titeme ihi yama hiyara hiri tinahamone tini ya titeme ti tisa,
tinahabone tike, koro tiwitiabonehe bisa. Tiye oharia tikamaketehaba ama
tike Teoso taboro ya, tiwinabone tiwa Teoso ya tifama tiwa. Tiye famaha
tiwa me koro towiti riyahi yifo hiri ni owitera ya. Titeme famaha tiwa me
koro towiti riyahi yifo hiri ni owitera ya.
9 Tinoko ihi yama hiyara hiri tinahamone tini ya tinoko soba tinaki ya
koro tiwitiabanake. Tinoko oharia tikamaketehaba ama tike Teoso taboro
ya, tiwinabone tiwa Teoso ya tifama tiwa. Tinoko famaha tiwa me koro
towiti riyahi yifo hiri ni ya yama hiyara ya", ati nemarika.

Ofeya fawa ne taminematamona amaka.

10-11 "Matehe te tohirima nahi. Owati te mitahi. Me ka Teoso nanarifa
me sawike neme ya, okobi noko me kakatomaha mati", ati nemarika.
12 "Te ati omitahi. E ka owa ka ofeya me 100 na hinaka ofeya ohari
tosawari hahi ofeya fawa ne siba neba awaka, ofeya me one 99 me tohaha
mera kakanakosari yama kabani ya.
13 Siba hine hiwasi ya ehene yayai ni kitehiba amaka. Ofeya me one me
fawa ra me ihi ta yayai ni yokana tohareba amaka.
14 Hahi ofeya mera kihehi nima te ka abi te amaka, winahari neme ya.
Hinaka matehe me ka owa ohari fawa rebona ati nareka", ati nemarika.

Tiwa ni ya te ka owa yama hiyara hiri ne ya hora tinehibonaka.

15 Tiwa ni ya te ka owa yama hiyara hiri ne ya tihiyarehibonaka, te fami
oharia te. Hora tinehibonaka. Tiwati mite ya te abe nofawamahabone
teke.
16 Tiwati mitare ya me ha tinahi. Te fami ya te fama, te terei ni ya te
terei na te toha, na te hiyarebonaka. Teoso ka yama hani ati e teha amake
ahi:

'Te ka owa ohari ati yana ne owa yama hiyara hiri nemona ati ne ati te
nofarabone teke. Me fami ya me fama me terei ni ya me terei, toha
na yama me awahamone me ati na me ati ta te nofahabone teke',

Teoso ka yama hani ati te amake.
17 Te ka owa te ati mitare ya me te ha nahi, Teoso ka mati, me nafi. Te
ya tabe ya te hiyarebanaka. Te nafi ati mitare ya te tabamarehibonaka.

Bara me nima nawahebonaka. Kofeno ka yinerobona wawarara me ka
owa nima nawahebonaka", ati nemarika.
18 "Me ni ya te ati amosi ya Teoso ati amosa, nebonaka. Me ni ya te ati
hiyari ya Teoso ati hiyareba amaka. Keye amakere.
19 Te famaha Teoso te aate na tika owa ati nima tiwati ni ya okobi neme
ya winehi fara yama te aate na ta nebonaka te ni ya. Keye amakere.
20 Te fama, te terei na heoniao te hiri ni ya owini te hiri na te ni ya
osawiabone oke e tabaha e", ati nemarika.

Me ati somawamabone Sesowi ati nematamonaka me one ni ya.

21 Betiro aate hinehimarika. "Sesowi owa ni ya e ka owa yama hiyara
hiri ne hinaka yama hiyara hiri hina fawa onihaba ama o, yama hiyara
tamaha hiri nari? Hinaka yama hiyara hiri hina 7 na fawa onihaba ama?"
Betiro ati nemarika.
22 Sesowi ati yana nemarika. "Hinaka yama hiyara hiri ni 7 na
tinahabihabone tike. Hinaka yama hiyara hiri ni 77 tohaha tinahabiha,
tinahaboneke".
23 "E ka owa towisawa tohe ka yama nima Teoso ka towisawa kaki tehi
amaka. Towisawa hinaka yama aahi mera ha nematamonaka, me ka yama
manakone me nahabihabone mati.
24 Hinaka yama aahi owa ha ni tai toehimatamonaka barata 500 mio
kiro tohaha manakone nahabihibonaha.
25 Yinero kiharemona ati nematamonaka, hinaka yama manakone
nahabihibonaha. Towisawa me one yosehimatamonaka, hinaka yama
aahi ka yama me ta nabone mati, hinaka yinero manakonebonaha. Fati
toha, biti me toha, na me me ta nabone towisawa ati nematamonaka,
hinaka yinero manakonebonaha.
26 Hinaka yama aahi he ati mitehi he nokosi ya sonehimatamonaka,
he aate nari. 'Yama noki timatahi. Yama manakone nafi onahabihaba
awineke, yama we one ya', ati nematamonaka".
27 "Towisawa ni ya hinaka kota baka rebona hinehimatamonaka waha,
aawawa hinahari".
28 "Hinaka yama aahi tokomematamonaka. Tokome towisawa ka yama
aahi owa kobo nematamonaka moweta tenario 100 ne tefe nari he ni ya".
"Namiti wara hine namiti niki hikanematamonaka. 'Oko yama man-
akone tinabihahi', ati nematamonaka".
29 "Towisawa ka yama aahi owa sonehimatamonaka he nokosi ya aate
hinahari. 'Yama noki timatahi. Tika yama manakone onahabihabana oke',
ati nematamonaka".
30 "Ati hiyarematamonaka. Faya tokomematamonaka. Me one hibehi-
bona hinehimatamonaka kateya ya, hinaka yama manakone nahabihi-
bonaha. Yama manakone nafi nahabire ya tasi torehibona hinehimata-
monaka".
31 "Towisawa ka yama aahi ehene me hiwe me hinofarematamonaka
fara me one. Me tokoma ehene me hikaminehimatamonaka towisawa ni
ya".
32 "Towisawa ha hitasematamonaka, fare. 'Tiwehene hiyakere. Owa aate
tina kota baka tinamarahabone onahara oke.
33 Oyahara oke tiwa ni ya. Himataba tika owa tika kota baka nebona
tine tiri, tiyahara tiwa?' towisawa ati nematamonaka".
34 "Towisawa hamehimatamonaka. Ati ehene me one hibehibona hine-
himatamonaka kateya ya, hinaka kota manakone nafi nahabihibonaha".

35 "Te one me ni ya te ati somawamari ya okobi neme ya winehi ati
somawamarebonaka te ni ya fare towisawa okomine nima", Sesowi ati
nemarika.

19

Tika yibote tiyosemarabone tike.

1 Sesowi mera hiyari fawa ne Karireya ya yana tone tokomemarika
Soteya kote ya, Sotao faha tohaha kowani ya.
2 Me tamahamaroke me kakeha mati he ni ya. Sesowi mera nakita-
memarika.
3 Fariseo me aate hinehimarika, me totomi hinehibonaha. "Himataba
e ka yibote e toyosematehani e amari, tokomabana? E ka yibote yama
hiyara yokana hiri ra e toyosematehani ama?" me ati namaroke.
4 Sesowi ati e nemarika ahi: "Teoso ka yama hani ati te watoha te
awineke. Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya Teoso makiteba hiri,
fanawiteba hiri, nematamonaka.
5 Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

'Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya
famahari. Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke',

Teoso ka yama hani ati te amake.
6 E famaha nima me raboneke, e oharia nima me na mati. Teoso me
hinawanikimaharake. Fare Teoso ehene amaka. Me famaha me abe
kakosaraboneke", ati nemarika.
7 Me aate hitasemarika. "Himataba Mowisei ati ehene maki fati
toyosemehiba amara? Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'Tika yibote tokomabone tini ya hinaka yama haniba ta tinahabone tike,
tokomabonehe',

Mowisei ati nematamonaka", me ati namaroke.
8 Sesowi ati yana tasemarika. "Teoso ati te kasawari ka Mowisei ati
e nemata awaka ahi te ni ya. Te ka yibote te toyosemahabone ati
nematamonaka. Teoso ati taiti e tere amaka ahi.
9 Owati amake haro. Tika yibote maki owa ahi hina tinofamaramone
tina tiyosemahaboneke, toyosemi tinofi ya, tifanawahabone tina tiwa. Tika
yibote maki owa ahi hira tifanawaharabone tike", ati nemarika.
10 He ya tataba me ati yana namaroke. "Makoni e fanaha ka yama hiyara
awineke. E fanaraba e awineke", me ati namaroke.
11 Sesowi ati e nemarika ahi: "Haha yama te kamina me watokere, me
tamaha mati. Me tamakere, haha yama me watoha mati. Teoso mera
kanawane ya me hiwatoaboneke. Me one haha yama me watoraba me
amake, Teoso mera kanawanare karo.
12 E makiti one fanihinatera amake, me tane rabika mati, hiba me wata
na mati. E makiti one me tane hiyatera amake me one ihi. Me one fanatera
me amake, Teoso ka towisawa narifi me ohariabone mati. Owati watohina
tini ya owati tiwatoa tiwa awine tike", ati nemarika.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.

13 Matehe me kakamamaroke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha
matehe mese ya, Teoso ha nari. He ya tataba me me hora namaroke,
me me kakamarahabone mati Sesowi ni ya.
14 Sesowi ati e nemarika ahi. "Matehe hine kamake owa ni ya. Me te
ma nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me
naboneke me ha hina mati, he ya me tabahabone mati", ati nemarika.
15 Faya yehe kakibaremarika matehe mese ya. Tokomemarika.

Me ka owa honehi Sesowi ya famarebona ati nematamonaka.

16 Yama we one ya me ka owa horawe Sesowi aate nemarika. "Borofeso
himata nima yama na hiri oribe amosaro, oko wini fara tohatehabone owa
Teoso taboro ya, ati ehene?" ati nemarika.
17 "Himataba yama amosa tabiyo owa aate tine tiri? Amosate amaka
hari, ohariari. Teoso taboro ya tikamaketehabone tina fare Mowisei
atimatamona nima tiwehene nabone tike", Sesowi ati nemarika.
18 "Himata nima yama na hiri oribe, Mowisei hikaminehemete?" me ka
owa ati nemarika.
"Te ka owa tinabowarabone tike. Tifana tika yibote amara ahi
tirahabone tike. Te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinahabone
tike, te ka one me ihimone tikamina tiwa.
19 Abi tinofa, ami tinofa, me one tinofa, tinahabone tike. Fara tiwa tinofa
tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike", Sesowi ati nemarika.
20 "Yama nafi e na hiri ote ama oke. Yama one hiri onaba naha awine?"
me ka owa ati nemarika.
21 "Yama nafi Teoso hinofa hiri tinahabone tina tika yama nafi ta
tinahi, yinero manakonebana. Yinero wara tikani ya ta tinehibonaka, me
honara me ka yinerobonaha. Tiwehene e ni ya tika yinerobona tamehi
nehibonaka neme ya. Yinero ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni
ya, e famawahabone e", Sesowi ati nemarika.
22 Me ka owa Sesowi ati mite faya tokomemarika, kokoriri nari, hinaka
yama ta ni nofarari, yama tamaha kihahari.

Me honaha mera Sesowi kaminematamonaka.

23 Sesowi he ya tataba mera hiyaremarika. "Yama nihinakere haro, e ka
owa honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana. Keye amakere.
24 E nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere,
tokiyomaba karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka
owa honehi Teoso ka towisawa ya famaba karo".
25 Sesowi ati me mita "Hika", me ati namaroke. "Teoso me hikasomahaba
me watateraba me awineke", me ati namaroke.
26 Sesowi mera kakatome mera hiyaremarika. "Yama nihinakere e ni ya.
Yama nihinaraba watatera amake Teoso ni ya", ati nemarika.
27 Betiro ati yana nemarika. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama
nafi, e tabawaibone karo. Himata Teoso ta neba amara ota ni ya?" ati
nemarika.
28 "Yama nafi yati tohawai ya, Neme ka Owa towisawa tohawe ya,
towisawa ka katera ya itari ya, te nahoriabone teke towisawa ka katera ya
bisa, e tabaha e. Ihayeo me ate 12 na me nahoritehaboneke te nokosi ya.
Me ihi tamine te mitatebone teke, me ka yama hiyara tamine toha, me ka
yama amosa tamine toha, naro. Keye amakere.
29 Te ka yobe te kakosa, te ka niso te kakosa, te ka asima, te ka abi,
te ka ami, te ka matehe, te ka yobe taboro te kakosa, na Teoso tera

kakawebonaka yama amosi mati tohaha ya. Te wini fara toha, tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene", ati nemarika.
30 "Me tamaha me tai toa me yotowamatehaba me amake. Me tamaha me yotoha me tai tohawamatehaboneke", ati nemarika.

20

Me yotoha me tai toawama, me tai toha me yotowama, tehaba me amake.

1 "Teoso ka towisawa kaki e nebonaka, fatara hiti ka yama nima. E ka owa yobe hiti tohe bosa ne tokehimatamonaka yama hiba wa ni ya, mera ha nebonaha, yama me ahi nabone mati hinaka ofa wati ya.
2 Moweta ohari tenario tohe ta nebona ati nematamonaka, yama ahi ni manakone. Ati me hinofematamonaka. Faya mera yosehimatamonaka, yama me ahi nabone mati ofa wati ya.
3 Nofi ora tohe ya tokatase me one awehimatamonaka, mekato ya me nahoha mati".
4 "Mera hiyarematamonaka. 'Me ya te tabahabone teke yama te ahi na te oko ofa wati ya. Te ka yama ahi ni manakone amosaba ta onahabana oke', ati nematamonaka".
5 "Me tokomakehemetemoneke. Bai nokorise ya tokatasa, bai weo tone ya tokatasa, nematamonaka, fara yama hiri hina hiri nari".
6 "Siko ora tohe ya tokatase me one awahimatamonaka, me nahoha mati. 'Himataba yama te ahi rineri, hine ya te naoha te?' ati nematamonaka".
7 "'Otara me ha kere, yama ota ahi naba ota, me ati nemetemoneke".
"'Hima, me ya te taba yama te ahi nibeya oko ofa wati ya', ati nematamonaka".
8 "Bahi toke ya fatara hiti he nanarifa me ka hiti hiyarematamonaka. 'Yama me ahi na me ha tinahi, me ka yama ahi ni manakone tinahabihaba tiwa. Me yotoha me baka ni tai tohaboneke. Me tai toha me baka ni yotowamaboneke'".
9 "Tenario ohari ya mera baka nematamonaka, me kobo namaki yotowamaha mati, siko ora tohe ya".
10 "Me tai toha mera baka nebona ati ne me ati boti e nemetemoneke ahi: 'Ota ka yama ahi ni manakone nafihaba awineke mata ya', me ati nemetemoneke".
"Tenario ohari ta nematamonaka me ni ya, fara me one ka yama ahi ni manakone nima".
11 "Me ka tenario me awaha me hora hinehimatamonaka.
12 'Haha me yotoha me ka yama ahi ni bahi ohari tohehi ota ka yama ahi ni manakone nima me ka yama ahi ni manakone nineke, baka tinaharo. Bahi hiwene ota karima otake yama we oharia ya, yama ota ahi na ota', me ati nemetemoneke'".
13 "'Me ka owa ohari hiyarematamonaka. 'Oko amiko tiwa okeyerara oke. Tenario ohari baka onahabone ona owati amosara oke tiwa ni ya.
14 Tika yinerobona ta onahara oke hibati ya. Tikamahi hibati ya. Tika yinerobona nima owa yotohi ka yinerobona nebona onahareka.
15 Oko yinero amaka. Ta one ya ta, ta ore ya ta orihi onehiba awaka. Yinero tamehi tinofa tiwa awine tike, owa tiwaha tiwa, oyahamone tina tiwa', ati nematamonaka".
16 "E tehaba amake ahi, me ka yama nima. Me yotoha me tai toawama, me tai toha me yotowama, tehaba me amake", Sesowi ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

17 Sesowi yana tonehimarika, tokehibonaha Serosarei ya. Hawi ya me tokoma he ya tataba me 12 na mera ha nemarika, mera hiyari oharibonaha.

18 "E tokomakehaba eke Serosarei ya. Neme ka Owa me ta naboneke sasetoti me ka hiti me ni ya, Mowisei ati kakamina me ya me taba mati. Me hikahabanebonaka, ahabebonaha.

19 Me ta hinehibonaka bara me ni ya. Bara me kosi hinehibonaka, me haha hikanari. Faya me hinawanehibonaka awa ya, ahabebonaha. Manakobisa yama wehe famaha ahaba nowati ya kitamebonaka Teoso ati ehene", ati nemarika.

Sebeteo biti me ka ami Sesowi aate nemetemoneke.

20 Sebeteo biti me ka ami kamakiamaroke Sesowi ni ya, biti me ya tabaharo. Itarisehemetemoneke isi yobati ya, Sesowi nokosi ya, Sesowi aate naro.

21 "Himata tinofari?" Sesowi ati nematamonaka.

"Towisawa tohi yana tini ka yama ya okatao me yoro narehaboneke tibeheri ya fahi, tiwati ihi. Tika kanihina ya owa itari, tika yasoka ya owa itari, nebonaka".

22 "Haha yama te kamina te watokere. Fara kobo okofawahabone te kafawibana? Okofawaboneke hibayata ya".

"Fara kobo ota kafawaboneke", me ati nemetemoneke.

23 "Fara kobo okofawahabone te kafawaboneke bisa. Owati ihi amaraboneke, e ka owa itaribona karo obeheri ya. Okobi oharibonaka, e ka owa kaminari, itaribonaha obeheri ya", Sesowi ati nematamonaka.

24 Sesowi ya tataba me one Sebeteo biti me ati tamine me mita me yawahamaroke.

25 Sesowi mera ha nemarika, mera hiyarebonaha. "Bara me ihi te watote me amake. Me ka towisawa me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka hiti ama oke', me ati te me amake. Me ka hiti me me yose, te me amake.

26 Me ihi nima te ehene rabone teke ha te ta. Titaminahabone tina te one me tinarifahabone tike.

27 Tika one me ka hiti tohi tinofi ya me nanarifa tihahabone tike.

28 Neme ka Owa nima tinahabone tike. Neme ka Owa kakehareka, me one narifebonaha. Me hinarifarebona ati nareka. Kakehareka, ahabebona ati nari, me manakonebone nahabihibonaha", ati nemarika.

Me famaha me noki awatera mera Sesowi kasomematamonaka.

29 Seriko ya yana tone me tamaha me ya tabehimarika, tokomari.

30 Me famaha me noki awatera me teme narehamaroke hawi beheri ya. Sesowi tamine me mitehemetemoneke, kakehari.

Me ha ni yana namaroke. "Ota ka Hiti, Tafi ka noti, otara aawawa tinahi", me ati namaroke.

31 "Te ati watarima nahi", me one ati na me ati kitamisahamaroke. "Ota ka Hiti, Tafi ka noti, otara aawawa tinahi", me ati namaroke tasa.

32 Sesowi ma towiti me ha hinahamaroke. "Himata te nofari, hiri onahabana te ni ya?" Sesowi ati nemarika.

33 "Ota ka Hiti ota noko tikasomahi", me ati namaroke.

34 Sesowi me aawawa hinaha he yehe ya me noki boyo hinahamaroke. Me noki amosawahamaroke hibati ya. Faya Sesowi ya me tabawamaroke waha.

21

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

1 Me kobo namaroke orifa boti ka atami ya, Betifase ya, Serosarei yabori
ya. Sesowi he ya tataba me famaha mera yosehimarika, me tai tokahabone
mati.
2 "Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Tabora ya te kobo ki ya
someto te awibote nabone teke, biti ya famaharo, me yati na mati. Me te
tisiyahi, me te kakamibeya owa ni ya.
3 Me ati hiyari ya te ati e nabone teke ahi: 'Ota ka Hiti hinahareka', te
ati naba teke. Me ati amosaba me amake te ni ya hibati ya", Sesowi ati
nemarika.
4 Teoso ati kakamina yama hikaminehemete nima yama namaroke, ati
e nari ahi:

5 "Te ati e naba teke ahi, Serosarei ka me ni ya: 'Te ka towisawa te
awa ha. Kakehiba amaka ahi, someto ya yaka kanahari. Yahehi yaka
kanaka someto biti ya,'"

Teoso ati kakamina ati nematamonaka.
6 Haha Sesowi hikaminaha me hiri hinahamaroke, he ya tataba me fama
mati.
7 Someto me me kakama someto bari ya me ka makari me so
nirihamaroke, Sesowi itaribona karo.
8 Me tamaha makari me so tonihamaroke hawi ya. Me one awa ini me
ti na me so hikanihamaroke hawi ya.
9 Me tamaha Sesowi nokosi ya me tai toha me one yoto namaroke he
nowati ya, me tamaha mati. Me ha namaroke. "Tafi ka noti titamina
tike. Teoso ati ehene tikehara tike. Teoso tiwa nofaka. Haha neme ka me
winaha 'Teoso amosaka', me ati naboneke", me ati namaroke.
10 Serosarei ya Sesowi tokiyome ya sitati nafi ka me abe hiyaramaroke.
"Hibake amara ha?" me ati namaroke.
11 "Sesowi amaka hari, Teoso ati kakamina tohahari, Karireya ka Nasare
kari", me ati namaroke, Sesowi ya me tabaha mati.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

12 Sesowi tokiyomemarika teboro wari ka yama ya. Mera awehimarika,
yama me ta na mati. Me hiyosemahamaroke, me tokomabone mati. Yama
me nikaha mera toyosema nemarika. Moweta me toroka na me ka mesa
bebehe kawahemarika. Monowi me ta na me ka katera bebehe kawaha
nemarika.
13 Ati yana nemarika. "Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka',

yama hani ati te amake. Yama boboti me tabori Teoso ka yobe tohawaka
te ehene", Sesowi ati nemarika.
14 Me noki awatera me toha, me yaka ni hiyaya na me toha, na me
kakehamaroke Sesowi ni ya, me hikasomahabani mati.
15 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha Sesowi
mera kasome me awaha ehene me hinofarehimarika.

Matehe ha namaroke teboro wari ka yama ya, "Tafi ka noti hosana", me ati na mati. Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha matehe me awaha me ihi me hinofarahamaroke.
16 Sesowi me hiyaramaroke. "Matehe ati timitarini?" me ati namaroke.
"Matehe ati omita oke. Teoso ka yama hani te watora te awine, ati e naro ahi?

'Teoso tiwati ihi matehe ya matehe bite fotara kataba tiwa me kahi-
yarake',

yama hani ati te amake, Teoso ka yama hani", Sesowi ati nemarika.
17 Sesowi tokehimarika Betania ya, amo towitibonaha.

Sesowi fiko hora nematamonaka.

18 Hiba yama wa ni ya tokamatasehimarika Serosarei ya. Hawi ya fimi hiwasimarika.
19 Fiko awehimarika. Fiko wai ya toke fiko boni siba ne fiko boni wataramaroke.
Ati yana nemarika. "Tibonomaterabone tike", ati nemarika. Fiko waya nisahamaroke hibati ya.
20 He ya tataba me hiwa "Hika", me ati namaroke. "Fiko himata ebe na waya nisineri hibati ya?" me ati namaroke.
21 Sesowi mera hiyaremarika. "Te ati boti e nabone teke ahi: 'Teoso kitaka', te ati nabone teke. Te ati e ni ya ahi, te ehene e nabone teke owehene nima, fiko onahabiha owa. Yama bara te hiri nabone teke bisa. Te ati e nabone teke ahi: 'Yati nemeha yana tinahabone tike, fara tiwa koro tifehabone tiwa ma ya', te ati nabone teke. Te ati e ni ya fara te ati nima yati naboneke. Keye amakere.
22 Te ora na 'Teoso kitaka', te ati na fara te ati nima yama naboneke, Teoso ati ehene", ati nemarika.

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?

23 Sesowi tokiyomehimarika teboro wari ka yama ya. Mera kanawane-himarika.
Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na Sesowi me aate namaroke. "Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati namaroke.
24 Sesowi ati yana nemarika. "Tera aate okibone bisa ha owa. Yama te kamini ya owa okominahabone oke te ni ya.
25 Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama? Fare ati eheneta ama?" ati nemarika.
Faya me abe hiyaramaroke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
26 Fare Yowao ati ehenetemona e ati ni ya me tamaha me e nakomeke. Me tamaha Yowao Teoso ati kakaminamona me ati teha me amake", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati.
27 Sesowi me hiyaramaroke. "Yowao ota watokere", me ati namaroke.
Sesowi ati yana nemarika bisa. "Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara", ati nemarika.
28 "Te ati miti onofa oke. E ka owa biti me famehemetemoneke. Biti owa narabo nima nematamonaka. 'Okatao yama ahi tinahabone tike oko ofa wati ya', ati nematamonaka".
29 "'Yama ahi ni onofa okere', biti ati nematamonaka. Faya bahi owa ya ati hiyawe tokomakehimatamonaka, yama ahi nebonaha".

30 "Biti owa hiyaratasehimatamonaka. Fara yama hikaminaha kamine-
matamonaka tasa biti owa ni ya, hiyosehari. 'Yama ahi onahabana oke',
ati ne yama ahi rematamonaka".
31 "Hehi bati ati tokatabemata ama hari? Owa bati ati tokatabemata
ama?" Sesowi ati nemarika.
"Hehi aate ni tai tohe bati ati tokatabehimata awaka", me ati namaroke
Sesowi ni ya.
"Fanawi me ka aahi toharawa yinero yayaba me toha na me e nineke
hehi nima, aate ni tai tohahari. Teoso ka towisawa ya me tabatehaba me
amake. Ha te ta te e nineke, hahi aate ni yotohi nima. Teoso ka towisawa
ya te tabateraba te amake. Keye amakere.
32 Te ni ya Yowao hawi amosa tamine kamine ati te nofarete teke. Fanawi
me ka aahi toharawa yinero yayaba me toha na Yowao ati me nofaharo
me amake. Yowao ati me nofa me ihi te awakene Yowao ati te nofarete te
amake", Sesowi ati nemarika.
33 "Owati te kamitahi, hiyara one okominahabone owa. E ka owa yama
kihe ofa tamaha koro nematamonaka. Yama bari kanehimatamonaka, ofa
wati bari kanahari. Hoti wi nematamonaka, ofa boni me natabobone karo,
fehe me hiri hinahabonehe. Yati hiri ni nemeha nawehimatamonaka,
hinaka owa iitaribonaha, ofa kakatomehibonaha. He ni ya ofa me
heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Faya
tokehimatamonaka yama bara ya".
34 "Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi mera yosememata-
monaka, ofa me ahi na me narabi me nima nabone mati, ofa me ebe
kanahabone mati".
35 "Hinaka yama aahi me me hiwatemetemoneke. Owa me baro, owa me
hinabowa, owa me hibana, hinehimatamonaka yati ibe ya, ahabebonaha".
36 "Faya hinaka yama aahi me one tatama na yosemakehimatamonaka.
Fara me me hiri kani ka yama ya me me hiri hikanemetemoneke".
37 "Manakobisa biti yosemakehimatamonaka me ni ya waha. 'Okatao
me kakorahaba me awineke', ati nematamonaka".
38 "Biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe
biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha.
Hima e nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.
39 Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya. Me hinabowe-
matamonaka fahi".
40 "Ofa hiti kame ya himata nima ati neba amara me ni ya?" Sesowi ati
nemarika.
41 Sesowi ati me mita me ati yana namaroke. "Ofa hiti mera nahabihiba
amaka, me ihi hiyara mati. Faya ati ehene me one ofa heta naboneke. Ofa
hati ya me ebe hinaboneke, ofa hiti kabonehe, isi ni", me ati namaroke.
42 Sesowi ati yana nemarika. "Teoso ka yama hani te awatera ama, ati e
naro ahi:

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke
waha. Teoso ati ehene amaka. Afa yama amosate amake mata ya e ni
ya',

yama hani ati te amake, Teoso ka yama hani".
43 "Makoni owati e nara oke ahi: Teoso ka towisawa tera nofamarehiba
te amake. Me one ha neba amaka, bara mati, yama hinofa me hiri nabone
mati.

44 Haha yati mese ya tisi ya bakaka tinahabone tike. Timese ya yati soni
ya titabohabone tike", ati nemarika.
45 Sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha Sesowi ati me mita he ati
me watohemetemoneke, mera kaminari hiyara ya.
46 Sesowi me watahabone me ati na Sesowi me wataremetemoneke, me
tamaha me ihi, me me nakome karo, Teoso ati kakaminamona me hine
kari.

22

Towisawa ka marina taminemetemone amake.

1 Sesowi ati yana namatasehimarika, hiyara kaminari.
2 "Teoso ka towisawa e te amaka, towisawa owa biti fanehibona
nima. Towisawa marina hiri nebona ati nematamonaka, biti fanabona
ka marina.
3 Hinaka yama aahi mera yosehimatamonaka, me me ha nabone mati,
marina ya me sawihabone mati. Marina ya sawi me nofaremetemoneke".
4 "Faya hinaka yama aahi me one yosetasematamonaka. Ati e nemata-
monaka ahi me ni ya: 'Me te hiyariyahi, me ha ona mati. Marina yana
tonakibone. Bowi me nabowaharake. Bowi one me nabowa narake, bowi
imaharo. Yama hawa tohaharake. Te kamakabote nabone teke, okatao
fanabona ka marina ya', te ati nabone teke me ni ya'".
5 "Hinaka yama aahi me tokomake me me hiyara me ati miti me
hinofarehemetemoneke. Marina me nofara me tokomemetemoneke yama
one ya. Me ka owa ohari tokehimatamonaka hinaka fatara ya. Owa toka
nematamonaka yama ta nebonaha.
6 Me one me me hiwatemetemoneke. Me me baro hinehemetemoneke,
me me hinahabihabone mati, hinaka yama aahi mati".
7 "Towisawa hamamisehimatamonaka. Hinaka saotato mera yosehi-
matamonaka, me tamaha mati. Ati ehene saotato me me nahabiheme-
temoneke, towisawa ka yama aahi me me nahabiha mati. Me ka sitati me
sari hikana hinehemetemoneke".
8 "Faya hinaka yama aahi mera hiyaratasehimatamonaka. 'Marina hawa
tohake. Me watakere. Me ha onaha me ihi hiyakere. Me tafaraba me
amake marina ya.
9 Me te tonakamakiabone teke waha, me yaka na mati hawi ya, me te
ha nabone te, me sawihabone mati marina ya'.
10 Faya hawi ya me tokoma me me ha nemetemoneke, me yoro tokana
mati. Me tamawahemetemoneke marina ya".
11 "Towisawa tokiyomematamonaka marina tabori ya. Mera awehi-
matamonaka marina ya. Me ka owa awehimatamonaka, makari amosa
kiharari.
12 Ati yana nematamonaka. 'Habai, himataba tikiyomakine tiri, tika
makari amosara tiwa?' ati nematamonaka".
"Ati wataremataмonaka".
13 "Towisawa he nanarifa mera hiyarematamonaka. 'Mano te kamato,
teme te wete kasa ne ya te koro towitiho yama soki ya. Yama soki ya me
sawiha me ohi naba me amake. Me ini yiki tokanaba me amake, me yawa
mati', towisawa ati nematamonaka".
14 "Me tamaha Teoso mera ha neba amaka. Me tamara me ya
tabebonaka", Sesowi ati nemarika.

Sesa ka yineroba e ta nibana?

15 Fariseo me tokomemetemoneke, me abe hiyarabone mati. Sesowi me
aate nabone me ati nemetemoneke. Ati tosawarihibona me hinehimata-
monaka. Ati tosawari ya me hinabowebona me hinehimatamonaka.
16 Me ya tataba me me yosehemetemoneke Sesowi ni ya. Eroti ya tataba
me ya me tabahamaroke. Sesowi me aate namaroke. "Borofeso tiwa ota
watoke, me one tikeyera tiwa. Me tikanawanate ama tike Teoso ka hawi
yokana ya. Fara tiwati tohanawi te ama tike me nafi ni ya.
17 Tiwati ota mitahabone ota ati na otake haro: E ka yinero Sesa
yabehibona ati ne Sesa ka yinerobona e ta nibana?" me ati namaroke.
18 Sesowi mera watohimatamonaka, me ati boti hiyara mati. "Himataba
owa te totomi nineri? Te ati boti hiyara te awineke.
19 Moweta te namohi owa ni ya, kofeno e baka nibone ka moweta", ati
nemarika. Moweta tenario tohe me kakamemetemoneke he ni ya.
20 "Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha,
moweta kari?" ati nemarika.
21 "Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati namaroke.
"Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka
yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya", Sesowi ati nemarika.
22 Sesowi ati me mita "Hika", me ati na me tokomamaroke.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.

23 Afa yama wehe ya satoseo me kakehemetemoneke Sesowi ni ya. E
ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake. Sesowi me
aate namaroke.
24 "Borofeso Mowisei ati e nematamonaka ahi: E ka owa kahiware ahabe
nisori fati hitiwaboneke, kahiwawahabonehe, anoti bitibonaha, Mowisei
ati nematamonaka.
25 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Biti taiti fanehi ahabematamonaka,
kahiwarahari. Fati nisori hitiwemetemoneke.
26 Ahabamaki nematamonaka, biti watarari. Fara me nima me ka niso
me nemetemoneke tasa, me nafi.
27 Fana ahaba, nemetemoneke me nowati ya.
28 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi
yabaharo?", me ati namaroke.
29 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Te ati hiyakere. Teoso ka yama
hani te watotera te amake. Teoso te watorihi, ke, kitahari.
30 E ahaba e kitama e abe itimatera amake. E e nabone eke, Teoso
nanarifa me nima.
31 E ahaba e kitamarabone te ati na te ati ta hiyakere. Teoso ati te watora
te awine, hinaka yama hani karo? Teoso ati e nematamonaka te ni ya:

32 'Abarao Isaki Yako me na me ka Teoso ama oke',

Teoso ati nematamonaka. E abohi ka Teoso amakara. E yati na ka Teoso
amaka", Sesowi ati nematamonaka.
33 Me one Sesowi mera kanawane ati me mitaha "Hika", me ati nemete-
moneke, me tamaha mati.

Himata yama amosi mati tohari e hiri nabana?

34 Fariseo satoseo me tamine me mitaha me abe yoro tokaniwama me
tokomakemaroke Sesowi ni ya.
35 Me ka owa Mowisei ka yama hani wawato tohe Sesowi aate
nematamonaka, totomi hinehibonaha.

36 "Borofeso, himata yama amosi mati tohari e hiri nabana, Mowisei hikaminehemete?"
37 Sesowi ati yana nematamonaka.

"'Tika Teoso tinofabone tike, tiwati boti ya kasiro ya, tika Hiti tohahari',

Mowisei ati nematamonaka.
38 Afa yama amosi mati tohake, Mowisei hikaminaharo.
39 Haha yama nima yama one nineke, hikamina hinehemete, e naro ahi:

'Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike',

Mowisei ati nematamonaka.
40 Haha yama famaha okominaha nima Mowisei ati naka, ati nafi. Fara nima Teoso ati kakamina me ati nineke haro, me ati nafi", Sesowi ati nemarika.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?
41 Yama we one ya fariseo me nafi Sesowi ya me tabaha Sesowi mera aate nemarika.
42 "Kirisito te kaminahi owa ni ya. Hike ka noti amara?"
"Tafi ka noti tohatehiba amaka", me ati nemetemoneke.
43-44 "Tafi ati e nematamonaka ahi, Teoso Kanamori ati kaminari:

'Teoso ati e nareka ahi oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
45 Kirisito Tafi Hiti hinihematamonaka. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba hinaka noti tohehiba amara?" Sesowi ati nemarika.
46 Me ati wataremetemoneke. Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

23

Fariseo me ya Mowisei ati kakamina me taba mera Sesowi hora nematamonaka.
1 Sesowi ati yana namatasemarika, he ya tataba mera hiyarari, me one ya me tabaha mati, me tamaha mati.
2 "Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha Mowisei taboro ya me wanawaha Mowisei ati me kaminate me amake.
3 Makoni fara me hikaminaha te hiri naboneke. Me ihi ta nima te ehene rabone teke. Yama me hikamina me hiri tera me amake, fara mati.
4 Sakora me mo kanihate me amake, kanaharo, me one me me weyeye nihabone mati. Me me narifatera me amake, sakora weye ni amosibone karo.
5 Fara yama amosa me hiri hina me hiri hite amake, me one nokosi ya, me ihi me hiwibone karo. Yama hani ehebote me kanawanate me amake me ate ya, Teoso ati ka yama hani, me me hiwahabone mati. Yama mati yaboha me kanawinate me amake me ka makari tamerabi ya, Teoso me nofahamone me ati na mati kasiro ya, me me hiwahabone mati.
6 Nahori me nofate me amake marina hiti beheri ya. Nahori me nofa, te me amake me one nokosi ya, sinakoka ya.

7 Yama me hinofate amake haro, mekato ya me sawiha 'Afa ama ti?' me
one ati na ka yama me ni ya. Me hinofa hite amake haro, 'Habi', me ati ni
ka yama, me ni ya".
8 "Habi tera me toniharaboneke, ha te. Te ka Hiti oharite amaka. Fai
hinama te tohate te amake.
9 Te ka owa te ka abi te toniharabone teke, sawihari bofe ya. Te ka abi
oharite amaka, winahari neme ya.
10 Te ka owa te ka borofeso te toniharihi nabone teke. Te ka borofeso
ohari, te amaka, Kirisito tohahari.
11 Te ka owa te ka hiti tohe te ka one mera narifa nebonaka.
12 Tiwa tikahiyari ya tihiyaramone me ati naboneke. Tihiyaramone tini
ya tiwa me kahiyarabone tike", ati nemarika.
13-14 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te
amake, te ati boti hiyari karo. Nokobi te boko kanake, me tokiyomaribone
karo Teoso ka towisawa taboro ya. Teoso ka towisawa ya te tabarabone
teke. Me one Teoso ka towisawa ya me tabarihi, naboneke te ehene", ati
nemarika.
15 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake,
te ati boti hiyari karo. Yama yabo ya te tokate te amake, hawi toha, ma
toha na ya, bara me te kanawanahabone te, yama te kamina te ati me
nofahabone te. Me te kanawana me tokatehaba me amake yama hiyara
ya, fara te nima", ati nemarika.
16 "Tera te yokohaba te amake. Te noko awara hawi te yofi kanahabone
te ati te te amake me one ni ya. Te ati e teha te amake ahi: 'Tika
yama ta tinahabone tina teboro ino hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa
kakorebonaka. Yama ta tinahabone tina teboro ka oro ini hiri tina yama
ta tiri ya Teoso tiwa kakobonaka. Haha yama ta tinahabone tike, Teoso
tiwa kakorabona karo', te ati teha te amake.
17 Yama te watokere. Te noko awakere. Teboro ta amosaka. Teboro ka
oro aamosa raba ke. Teboro ka oro Teoso ka yama amake, Teoso ka teboro
tohe karo.
18 Te ati e teha te amake ahi: 'Teoso ka yamabone ta tinahabone tina
teboro ka tana ini hiri tina yama ta tiri ya Teoso tiwa kakorebonaka. Teoso
ka yamabone ta tinahabone tina tana ka bani ino hiri tina yama ta tiri
ya Teoso tiwa kakobonaka. Haha yama ta tinahabone tike, Teoso tiwa
kakorabona karo', te ati teha te amake.
19 Te noko awakere. Teboro ka tana ta amosake. Bani aamosa raba
ka, kawahari tana ya. Teoso ka bani amaka, kawahari teboro ka tana ya,
Teoso ka teboro tohe karo.
20 Bani ino hiri tina tana ini hiri tina tiwa awine tike.
21 Teboro ino hiri tini ya Teoso ino hiri tina tiwa awine tike, wine kari
teboro ya.
22 Neme ini hiri tini ya Teoso taboro ino hiri tina tiwa awine tike, Teoso
ino hiri tina tiwa", ati nemarika.
23 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake,
te ati boti hiyari karo. Yamata tehe kote te ta teha te amake Teoso ni ya,
Teoso yama hinofa yokana te hiri ra te. E ka one me e narifabone Teoso
ati te amaka. Teoso e nofahabone ati, te amaka. Yamata tehe kote e ta na
Teoso ni ya afa yama aamosa raba te amake. Teoso yama hinofa yokana
e hiri na amosate amake mata ya.
24 Te noko awara me one ka hawibone te yofi kanahabone te ati nineke.
E ka owa nima te nineke, yama abe itihari faha ya, yome hinisarabonehe.
Kamero nafihi ta te yome tonisate te amake", Sesowi ati nemarika.

25 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokahaba te amake,
te ati boti hiyari karo. E ka owa hine ya yama wiye mese soko hina nima
te nineke. Te boti ta hiyasa kere mata. Makoni yinero tamehi te nofineke,
te ka one me ka yama yabi te nofaha te.
26 Fariseo mati. Te noko awakere. Kobo tori ta soko ni te tai tohi ya
yama amosake. Kobo tori te soko ni ya mese amosaboneke", Sesowi ati
nemarika.
27 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo me te toha na te. Tera te yokohaba
te amake, te ati boti hiyari karo. Tama nima te nineke, keteharo tita sasawa
na ya. Tama mese amosa boti ta hiyakere, e tone ni karo, yama bisaha toha
na ihi.
28 Te ehene amosa me one awaha te taminamone me ati te me amake.
Te taminakere, te ati boti hiyara ihi, Teoso yama hinofa hiri ni te nofara
te. Hine ya te amosamone me ati nabone te ati te te amake", ati nemarika.
29 "Mowisei ati kakamina mati, fariseo mati. Tera te yokohaba te amake,
te ati boti hiyara ihi. Teoso ati kakamina me tamebone te hiri teha te
amake, amosaro. Me ihi amosa me tame te kanahatote te amake atoribone
ya, amosabonehe,
30 te ati e ni ya ahi: 'E ka iti bote me ya e tabi ya, Teoso ati kakamina me
e waka renemete e amake', te ati te te amake.
31 Tera te kamininеke fara me te, me ka noti me te tohaha te, Teoso ati
kakamina me me nahabihemete me ka noti me te.
32 Fara te ka iti bote me ihimete nima te ehene nineke.
33 Makarawa nima te nineke, maka biterawaha, komarawaharo. Te hasi
raba te amake, te tokaha te inamati me tabori ya".
34 "Owati te kamitahi. Teoso ati kakamina me oyosehabana oke te ni ya.
Era kakanawana me toha, me one toha, naboneke, yama me watoha mati.
Me one te waka naba me amake. Me one te si tokanihaba te amake awa
era nanabowa ya. Me one te kosi naba me amake te ka sinakoka ya. Me
te kiyo nawarehaba te amake sitati nafi nima.
35 Me ahaba me manakone te nahabihaba me amake, me ihi amosa
mati. Tai tohehimatamonaka hari, Abeo, yama amosa hiri ne ahabari.
Yotohimatamonaka hari, Sakaria, Barakia biti. Te nabowematamonaka,
kobo tonamakematare ya teboro ya, teboro wai ka yama baikani ya. Me
one tamehemetemoneke me te waka na mati.
36 Haha te ka iti bote me hiri hinehemete manakone nafi te nahabihaba
te amake. Keye amakere", ati nematamonaka.

Sesowi Serosarei ka mera nofehimona ati nematamonaka.

37 "Serosarei, Serosarei. Teoso ati kakamina me te waka teha te amake.
Te ni ya Teoso mera yosehi me te waka, teha me amake, yati ibe ya me
te banaha mati. Tera okasomabone ote ama oke. Arakawa fana nima
onahabone onahara oke, biti mera kasomaro he bofe ya, biti mera bari
kanaharo. Tera okasomahabone onaha owa ni ya te ati hiyakere.
38 Owati te mitahi. Teoso tera kakosehibonaka.
39 Owati e nara oke ahi: Owa te awamarahaba te amake mata.
Manakobisa owa te awamatasatehaba te amake, te ati e ni ya ahi:
'Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika', te ati tehaba te amake",
Sesowi ati nemarika.

24

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.

1 Teboro wari ka yama ya Sesowi yana tone tokomemarika. He ya tataba
yama me yofi kanahamaroke, teboro ka yama, hiwahabonehe, amosaro.
2 Ati yana nematamonaka. "Te awaha awine, nafi? Hahi yobe nafi me
nabowaba me amake. Yama bari kani hasi naba watamarahaba amake.
Keye amakere", ati nemarika.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.

3 Sesowi tokomemarika orifa wati ka atami ya. Itari he ya tataba me ya
tabi ohari me aate hinehimarika. "Yama amo ni e ni ya natehaba amari,
afa yama? Tikamibone ka yama ya himata yama ota awahaba ota amari,
Teoso hinamoaro, yama nafi ahabibone ka yama ya?" me ati namaroke.
4 Sesowi ati yana nemarika. "Tera me keyehariyahi.
5 Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati.
Me ati e naba me amake ahi: 'Kirisito ama oke', me ati naba me amake,
me tamaha me me keyeha mati.
6 Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Me tamine te mita, naba
te amake, me abe mowa nabone me ati na mati. Te watorabone teke.
Afa yama kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake
mata.
7 Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me
amake, me abe mowa na mati. Me tafeba watamaraboneke. Wami behe
naba amake tabora nafi ya.
8 Yama nafi ahabarahaba amake mata. Yama hiyara yana tobone ka
yamabone amake haro. Yama hiyara one nafisa naba amake mata".
9 "Tera me watahaba me amake, tera me katomabone mati. Tera me
waka naba me amake. Bara me nafi tera me kakoaboneke, owa te nofi
karo.
10 Me tamaha Teoso nofi me fawa naba me amake, me ihi hiyara mati.
Me abe ta naba me amake me one ni ya, me abe nofara mati".
11 Teoso ati kakamina memone me ati naba me amake, me tamaha mati,
keye me hiri na mati. Me me keyehaba me amake, me tamaha mati.
12 Yama hiyara me hiri naba me amake kasiro ya. Makoni me one nofi
me fawa naba me amake, me tamaha mati.
13 Me one Teoso nofi me fawa ra me ta Teoso me hikasomahaba me
amake.
14 Hiyara amosa me kaminaba me amake tabora nafi ka me ni ya, Teoso
ka towisawa me kamina mati. Faya yama nafi ahabatehaba amake waha",
ati nemarika.
15-16 "Tanieo Teoso ati kakamina yama hikaminehemete te awi ya, te
tokomaba te amake yati nemeha ya, Soteya ka tabora ya te sawiha te.
Tanieo yama habosia kaminematamonaka, wareharo teboro toro ya". (Oko
yama hani te ki na yama okominaha te watohi.)
17 "Yobe bari ya tiwariha tikamabana tike hibati ya. Tikisami ya
tikiyomamarabana tike yobe ya, tika yama tinakamahaba tiwa.
18 Fatara ya yama ahi tina tokomakabote tinahabone tike. Tikamarabone
tike tabora ya, tika makari tinakamahaba tiwa.
19 Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi
one matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke.
20 Teoso te aate niyahi, haha yama wehe sabato toharibone karo. Teoso
te aate, niyahi, sire yama toharibone karo.
21 Yama e naba watatera amake, hiyararo, haha nima naro. Yama e naba
watamaterihi naba amake, hiyararo.

22 Haha yama Teoso sene nimehibonaka, hinaka me ihi, me hikatikaha
mati. Ehene e re ya me nafi ahabene me amake".
23 "Haha yama tohi ya me ati e naba me amake ahi: 'Hahi Kirisito amaka',
me ati naba me amake. 'Efe amaka hari', me one ati, naba me amake. Me
ati te nofariyahi.
24 Me one Kirisitomona me ati naba me amake, keye me hiri na mati.
Me one Teoso ati kakamina memone me ati, naba me amake, keye me
hiri na mati. Yama me namohaba me amake, fotaharo, me hiwatoharo.
Me tamaha me me keyehaba me amake. Haha Teoso me hikatika me me
keyehene me amake fahi.
25 Te ati katamoriyahi, haha yama okominaha ya. Yama kamini tai ohine
oke, te watobahabonehe.
26 Me ati e naba me awineke ahi: 'Te awa ha, sawihari yama honara ya',
me ati naba me amake. Te tokomakeriyahi he ni ya. 'Te awa ha, yobe owa
boti ya sawihari', me one ati, naba me amake. Me ati te nofariyahi".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.

27 "Neme ka Owa kami e tehiba amaka ahi, yama yebe kana nima. Yama
yebe kana tokate amake neme kowani ya, oyaharo.
28 Neme ka Owa kame ya me nafi hiwatoba amaka. Bani ahabe ya boko
me hiwasiba amaka", ati nemarika.
29 "Afa yama nawaha ahabi ya bahi owihiba amaka. Abariko oyamarihi
neba amaka. Amowa me foro naba me amake. Neme nafi hihiya
nawahaba amake.
30 Faya neme ka yama fotokiaba amake, Neme ka Owa kamabona ka
yama yabori ka yama ya. Bara me nafi ohi naba me amake. Faya Neme
ka Owa me awahaba me amake kamahari, sawihari neme sabi boti ya,
kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.
31 Hohori ati saihaba amake, Teoso he nanarifa mera yose karo. Haha
me hikatikaha me me yoro tokaniwamaba me amake, me sawiha mati
yama nafi ya", ati nemarika.
32 "Yama te watohaba te amake, fiko ka yama nima naro. Fiko afe yati
kitara afe yanaha te awaha yama te watote te amake, yama hiwe ka yama,
yabokiraharo.
33 Fiko ka yama nima Neme ka Owa ka yama naboneke, kamahari. Haha
yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Neme ka Owa
kamabona ka yama, yabokiraharo.
34 Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye
amakere.
35 Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta
ahabateraba amake", ati nemarika.
36 "Teoso biti kamabona ka yama wehe e watotera e amake. Teoso
nanarifa me hiwatorihi, Teoso biti hiwatorihi, hite amake. Okobi ta hiwato
hike, ohariari.
37 Nowe ka yama nima Neme ka Owa kami ka yama naboneke.
38 Teoso ati ehene fa fowe nafihabone ati ne ati me hinofarehimatamon-
aka. Fara me tafi toha, fara me abe yabi toha, nemetemoneke. Faya Nowe
tokiyomehimatamonaka hinaka fotowati ehebote tori ya.
39 Fara yama tohahamone me ati na fa fowe nafiha mera bata
kanehemetemoneke, mera nahabihabanihi, me nafi. Afa yama nima Neme
ka Owa kami neba amaka.

40 E naboneke ahi: Me famaha fatara ya yama me ahi na owa Teoso
hekama, owa toakosa, nebonaka.
41 Fana famarawa tiriko ahi narawa one Teoso hekama, one toakosa,
naboneke.
42 Te ati katamoriyahi. Te ka Hiti kamaba ka yama te watokere.
43 Te ehene e riyahi, e ka owa ehene nima, yobe kihahari. Yama boboti
yobe nahoti tokiyomehimatamonaka yama soki ya, yobe hiti hiwatorahari.
Yama boboti kakiba ka yama watohimanaha, hikarawatonamata amaka,
tonokoari, yama soki ya. Yama boboti tokiyomarenamata amaka, ehene.
44 Te e nabisabone teke ahi, te ati katamoraha te. Neme ka Owa tera
bata karayaho", ati nemarika.

Yama aahi nima me nabone Sesowi ati nematamonaka, hinaka yama ahi ni amosaro.

45 "Te e nibana, e ka owa ka yama aahi nima, yama watohari, hinaka
yama ahi ni amosaro? E ka owa ka yama aahi amose ya hinaka hiti yama
hikaminaha yokana hiri nebonaka. Hiti yana tone yama yabo ya tokome
ya hinaka yama aahi yosehibonaka, hinaka yobe kakatomehibonaha.
Hinaka yama aahi me one tafebone ta nebonaka ati ehene, yobe ka me
nafi, fara yama we nima.
46 Hiti kame ya yama hikaminaha yokana hinaka yama aahi hiri ne ya,
hinaka yama aahi nofehibonaka.
47 Ha hinehibonaka, hiyosebonaha, hinaka yama nafi
kakakatomabonaha waha.
48 Hiyare ya hinaka hiti yana tone ya ati boti e nebonaka ahi: 'Oko hiti
kamakabote kara', ati nebonaka.
49 Yobe ka me one kosi nebonaka. Hine ya tafa, fi fawa, hano, nebonaka,
me one ya tabahari.
50 Hiti kame ya bata hikanamehibonaka, he noki rari.
51 Hiti kosi hinehibonaka, ehene hiyarari. Hiti hibehibonaka, me one ya
tabahari, yama hiyara me hiri na mati. Me ini yiki tokana, me ohi, te me
amake fahi", ati nemarika.

25

Atona 10 narawa taminemetemone amake.

1 "Teoso ka towisawa ka me e nineke, atonarawa nima, 10 narawaro.
Me ka owa fanehibona ati ne kamaki he noki narawabone ati narawe-
metemoneke. Rabarina bokori karawemetemoneke.
2 5 narawa yama watorawa, 5 narawa yama watorawarihi, nemete-
moneke.
3-4 Yama watorawa yama wiye one ya nabarina fehe tama karawe-
metemoneke. Onerawa ta nabarina fehe tama karawaremetemoneke, yama
wiye one ya, yama watorawari karo.
5 Me ka owa kamakikabote rematamonaka, fanehibonaha, atona noki
hirawari. Nokobisa hiwasirawa amo narawemetemoneke, nafirawaha".
6 "Yama soki enoki ya me one ha ni yana nemetemoneke. 'Te awa hari,
kamakiari. Te kobo naho', me ati nemetemoneke".
7 "Atonarawa tafirawaha nabarina ka bafi namosamarawemetemoneke.
8 Abe hiyararawemetemoneke. 'Ota ka nabarina owinima narawineke.
Rabarina fehe isi ni te ta nahi ota ni ya', ati narawemetemoneke, nabarina
fehe kihamarawaraharo, yama watorawari karo".

9 "'Rabarina fehe ta ni ota nofakere. Ota ka nabarina fehe ota ta ni ya
nabarina fehe watamarahaba amake, ota kabana. Te ka nabarina feheba
te kanikahi', one ati narawemetemoneke, yama watorawaharo".
10 "Tokomarawemetemoneke, nabarina fehebone kanikarawabonehe.
Nowatirawa ya maki fanebona kobo nakematamonaka. Atonarawa
nabarina fehe kiharawa he ya tabarawaha tokiyomarawemetemoneke
marina ka yobe ya. Faya nokobi me bari hikawamemetemoneke".
11 "Nowati ya atona onerawa kamarawemetemoneke. 'Nokobi se
tikanahi, ota tokiyomamakibone karo', ati narawemetemoneke".
12 "Me ka owa fanehibona ati yana nematamonaka. 'Tera owatera ama
oke. Keye amakere', ati nematamonaka".
13 "Makoni te ati katamoriyahi. Neme ka Owa kamabona ka yama te
watorineke", Sesowi ati nemarika.

Me ka owa ka yama aahi me terei na me taminemetemone amake.

14 "Hiyara one okominabone oke, Teoso ka towisawa ka me okomina
owa. E ka owa yana tone tokomebona ati nematamonaka tabora bara
ya, yama yabo ya. Hinaka yama aahi mera ha nematamonaka, me
hekawabone mati.
15 Barata kote 5 na ta nematamonaka hinaka yama aahi owa ni ya,
yama wato yokana tohahari. Owa yama wawato raba ne ni ya barata
kote famaha ta nematamonaka. Kote oharia ta, nematamonaka owa ni ya,
yama wato nafirari".
"Tokomematamonaka tabora bara ya.
16 He nanarifa owa barata kote 5 na kihe yana ne yama ahi ne hinaka
barata totamemetemoneke. Hinaka barata kote 10 nawahemetemoneke
waha.
17 He nanarifa owa barata kote famaha kihibehi ka barata nafimisa 4
nawahemetemoneke waha.
18 He nanarifa owa barata kote oharia kihe yana ne hoti wi ne yinero
kehemomatamonaka hoti ya".
19 "Yama toyabo ya me ka hiti kamehimatamonaka. Hinaka yinero me
ta hikanamehibona ati nematamonaka.
20 He nanarifa owa barata kote 5 na kihibe barata 10 na kakamemata-
monaka. 'Oko hiti barata kote 5 na ta tina nafimisa kote 10 nawahake
waha, oko yama ahi ni ihi. Barata tiwa haro, tamaharo, tika barataboneh e',
ati nematamonaka".
21 "Hiti ati yana nematamonaka. 'Tiwehene amosake. Tiwa onofa oke.
Yama tamara ta ona kakatomi tinatamina tiwa awine tike. Yama tamaha
ta owahabana oke, tekatomabana waha. Yayai tinahi. E mari nabone eke',
ati nematamonaka".
22 "He nanarifa owa barata kote famaha kihibe kamakimatamonaka.
'Oko hiti barata kote famaha ta tina nafimisa 4 tohawake waha, oko yama
ahi ni ihi. Barata tiwa haro, tika barataboneh e', ati nematamonaka".
23 "'Tiwehene amosake. Tiwa onofa oke. Yama tamara ta ona
kakatomi tinatamina tiwa awine tike. Yama tamaha ta otasabana oke,
tekatomabana. Yayai tinahi. E mari nabone eke', hiti ati nematamonaka".
24 "He nanarifa owa barata kote oharia kihibe kamakimatamonaka. 'Oko
hiti tihamamone onaha ama oke. Tiwati ihi me one yama me koro na me
ka yama me koro hinaha boni hataha tikabatemone ama tike, yama koro
tira tiwa.
25 Owatoa ama oke. Tika barata okehemoha ama oke wami hoti ya. Tika
yinero amaka hari', ati nematamonaka".

26 "'Tiwehene hiyakere, yama ahi ni tinofara tiwa. Me one ka yamata
okobatehamone tinaha tiwa awine ti, me koro hinaharo, owati ihi?
27 Owa tiwatoa oko yinero tinihene ama tike bako ya, nafimisehibana',
hiti ati nematamonaka".
28 "Me one hiyarematamonaka. 'Hinaka barata te yabahi, te ta nabana
owa ni ya, barata 10 na kihahari.
29 E ka owa yama tamaha kihe hinaka yamabone tamaha ta onamake-
habone oke. E ka owa yama tamara kihe hinaka yama oyabamakiabone
oke.
30 Oko yama aahi ehene hiyare te koro towitiho yama soki ya. Me ohi
naboneke fahi, me ini yiki tokana mati', ati nematamonaka", Sesowi ati
nemarika.

Neme ka Owa kame ya mera ebe kitehibonaka.

31 "Neme ka Owa kamehiba amaka, oyene kitahari, Teoso nanarifa me ya
tabahari, me nafi tohaha mati. Kame ya itaribonaka towisawa ka katera
ya.
32 Tabora nafi ka me nahoriaba me amake nokosi ya. Mera ebe
kanebonaka. Ofeya nanarifa ehene nima ehene nebonaka, mera ebe
kanahari, ha ya ofeya me toha, ha ya kabara me toha, nabone mati.
33 Ati ehene ofeya me nahoriaba me amake hinaka kanihina wani ka ya.
Kabara me ta me nahoriaba me amake hinaka yasoka ka ya, ati ehene.
34 Faya towisawa mera hiyareba amaka, me nahoria mati hinaka
kanihina ka ya, ati e nari ahi: 'Te kamahi owa ni ya. Okobi tera nofaka.
Hibati ya okobi yama nafi hiri ne tera wati nawahematamonaka. Ati ehene
me one te yosetehaba te amake, e tabaha e.
35 Ofimiha otefebone te ta, bakasi owaha oko fahabone te ta, na te amake.
Bara me tabori ya osawia owa te ha na te amake, amo onahabone owa te
ka yobe ya.
36 Makari okihara oko makaribone te ta, na te amake. Yama kome owa
ona owa te narifa na te amake. Kateya ya ofoya owa te nakamake na te
amake', towisawa ati neba amaka".
37 "Afa me ihi amosateha me ati yana naba me amake. 'Ota ka Hiti,
himata yama ya titefebone ota ta nani ota amari? Tiwa ota watora ota
awineke, tifimiha tiwa. Himata yama ya tiwa ota nafawani ota amari?
Tiwa ota watora ota awineke, bakasi tiwaha tiwa.
38 Himata yama ya tiwa ota ha nani ota amari, amo tinahabone tiwa
ota ka yobe ya? Bara me tabori ya tisawia tiwa ota watora ota amake.
Himata yama ya tika makaribone ota ta nani ota amari? Tiwa ota watora
ota amake, makari tikihara tiwa.
39 Himata yama ya tiwa ota narifani ota amari, yama kome tiwaha tiwa?
Himata yama ya tiwa ota tonakamakiani ota amari, tifoya tiwa kateya ya?'
me ati naba me amake".
40 "Faya towisawa ati yana tasehiba amaka. 'Me te narifa te amake haro,
owa me nofaha mati, yama me kihara mati. Me ka owa ohari te narifa
owa te narifa na te amake. Keye amakere', ati nebonaka".
41 "Faya me one hiyareba amaka, me nahoria mati hinaka yasoka ka
ya. 'Te tokomahi ha te. Teoso tera nofakara. Yifo hiri ni ya te tokomaba
teke, owiteraro. Teoso yifo hiri nematamonaka, Satanaisi toborobonaha,
he nanarifa me ya tabahari.
42 Ofimiha otefeba te ta rihi, bakasi owaha oko fahaba te ta rihi, na te
amake.

43 Bara me tabori ya osawia owa te ha rihi na te amake, amo onahabone
owa te ka yobe ya. Makari okihara oko makaribone te ta rihi na te amake.
Yama kome owaha owa te nakamakerihi na te amake. Kateya ya ofoya
owa te nakamakerihi na te amake', towisawa ati neba amaka".
44 "Me ati yana naba me amake. 'Ota ka Hiti himata yama ya tiwa ota
narifarahani ota amari? Tiwa ota watora ota awineke, tifimi, bakasi tiwa,
bara me tabori ya tisawi, makari tikarihi, yama kome tiwa, kateya ya
tifoya, tina tiwa', me ati naboneke".
45 "Ati yana tasehiba amaka. 'Me te narifara te amake, owa me nofa
mati, yama me kihara mati. Me ka owa ohari te narifara owa te narifarihi
na te amake', ati nebonaka.
46 Manakobisa me tokomaba me amake yama hiyara ya, ahabihinater-
aro. Me ihi amosateha me ta me tokomakehaba me amake Teoso taboro
ya, me winahabone mati Teoso ya me taba mati fara yama tohaha ya",
Sesowi ati nemarika.

26

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

1 Mera kanawani hawa tohehimarika haha yama ya. He ya tataba mera
hiyaremarika tasa.
2 "Yama te watoke haro, Basikowa yana tobone karo yama wehe famaha
nowati ya. Neme ka Owa me ta naba me amake me one ni ya, me
hinabowebonaha, me hinawanahari awa ya", ati nemarika.
3 Sasetoti me ka hiti me ya me ka hiti me tabaha heoniao me hiri
nemetemoneke Kaifa ka yobe ehebote ya, sasetoti ehebote tohahari.
4 Me abe hiyara Sesowi me keyehabone me ati nemetemoneke, me
hiwatebonaha, me hinabowebonaha.
5 Wati me hinofarematamonaka Basikowa ka ayaka tohi karo, me
tamaha me me nakome karo. Me me mono rabone me ati nemetemoneke,
me tamaha mati.

Fanawi esitarato sika nisehemetemoneke Sesowi tati ya.

6 Sesowi sawihimarika Betania ya, Simao mese hiyare ka yobe ya.
7 Fanawi kamakiamaroke Sesowi ni ya, esitarato tama kanaharo yama
wiye yati yama ni tohaha ya, manakone nafiharo. Mesa ya Sesowi tafehi
itari tati ya esitarato sika nisahamaroke.
8 He ya tataba ihi me awati me yawahamaroke. "Himataba esitarato
katomineri, manakone nafiharo?
9 Yama amosene amake, esitarato ta ni ya, yinero manakonebana, yinero
e ta nibone karo me honara me ni ya", me ati namaroke.
10 Sesowi me ati hiwatoemetemoneke. Ati yana nematamonaka.
"Himataba fana ihi e na ihi te hora kineri? Ihi amosake owa ni ya.
11 Me honara me sawi fawa teraba me amake te ni ya. Ha owa ta oko
sawi fawa nabone oke te ni ya.
12 Fana owa ketehineke esitarato ya, oko kamobone ayata tohi karo.
13 Yama toyabo ya, hiyara amosa yama nafi ya me kamini ya, fana ihi
me kamina, tehaba me amake. Ihi me wati hiwahatehaba amake. Keye
amakere", ati nemarika.

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.

14 Faya me 12 na me ka owa Yota tohe tokomakehimatamonaka sasetoti
me ka hiti mera hiyarebonaha.

15 'Yinero e neba amara, te ta nari owa ni ya, ta one ya te ni ya?' ati nematamonaka. Moweta barata tohehi 30 ne me tomi kanehemetemoneke, me ta hinehibanoho Yota ni ya.
16 Faya ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta nabona ka yama, me ni ya.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.
17 Basikowa yana toni ka yama wehe tai toaha ya Sesowi he ya tataba me aate hinehimarika. "Hika ya Basikowa ka marina tafeba ota wasiribe, e tafibone karo?" me ati namaroke.
18 "Sitati ya te tokiyomi ya e ka owa te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso ati e nareka ahi: Oko amo nibone yabokikere. Owa ya tataba me ya otaba Basikowa ka marina tafe ota kabahabone otake tika yobe ya', te ati nabone teke".
19 Sesowi yama hikamina me hiri namaroke, Basikowa ka marina tafebone me wasiha mati.

Sesowi Yota kaminematamonaka, he ta nebanoho.
20 Yama soki ya he ya tataba me ya tabehi tafehimarika.
21 Me tafaha Sesowi ati yana nemarika. "Te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye amakere", ati nemarika.
22 Me yawaha me oohariki na Sesowi me aate namaroke. "Ota ka Hiti owaba ama ha owa?" me ati narawamaroke.
23 "Te ka owa owa ta nebonaka, ota fami bao sa nifikimi kari.
24 Neme ka Owa e nebonaka, fara yama me hikaminehemete nima, Teoso ka yama hani ya. E ka owa hiwa yokohiba amaka, Neme ka Owa ta ne ya. He ni ya yama amosenemete awineke, watare ya", Sesowi ati nemarika.
25 Yota aate hinehimarika, ta hinehibona ati nari. "Habi owaba ama ha owa?" ati nemarika.
"Ee, tiwaboneke, fara tiwa tikamina tiwa".

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.
26 Me tafaha Sesowi bao itihi ati yana nemarika, "Teoso faya amake tiwehene", ati nari. Bao ebe ne mera kakawemarika he ya tataba mati."Bao te warara nahi, te kabehibana. Hahi oko ime amaka hari", ati nemarika.
27 Kobo tama ne ati yana namatasehimarika, "Teoso faya amake", ati nari. Kobo ya mera kakawemarika. "Te nafi fawahi.
28 Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato yati hiri nebonaka. Ohababone oke, me ka yama hiyara Teoso fawa nibona karo.
29 Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Ofamateba amake, te ya otaba owa, towisawa ohi ya, okobi ati ehene. Keye amakere", ati nemarika.
30 Teoso tahi me hiri na me tokomamaroke orifa wati ka atami ya.

Sesowi he ya tataba me ihibani kaminematamonaka.
31 Sesowi mera hiyaremarika. "Te nafi owa kakosabone oke. Afa yama sokibone amake haro. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Ofeya me nanarifa onahabihe ya ofeya me tokarikosahaba me amake',

Teoso ka yama hani ati te amake.
32 Ohaba okitamahaba ama oke. Tai owamaba ama oke Karireya ya, te nokosi ya", ati nemarika.

33 Betiro ati yana nemarika. "Me nafi tiwa me kakosi ya tiwa
owakanakosarabone oke, ha owa. E famahabone eke, ha owa", ati
nemarika.
34 Sesowi ati yana nemarika. "Haha yama soki ya owa tiwateramone
tinahabone tike me one ni ya. Tiwati yana ni terei nabone tike, tiwati e
na tiwa, arakawa ha namatare ya mata. Keye amakere", ati nemarika.
35 "Owati yana rabone oke, tiwa owateramone ona owa. Keye amakere.
E fama me one era nabowabone me ati na tiwa owakanakosarabone oke",
Betiro ati nemarika. Sesowi ya tataba me nafi ati e namaroke, Betiro ati
nima.

Sesowi ora nematamonaka awa boti ya, Ketisemani ya.

36 Sesowi me ya tabehi me tokomamaroke awa boti Ketisemani yama
ini tohaha ya. Sesowi mera hiyaremarika. "Okomabana oke, ora onahaba
owa hike ya. Te naorihi ahi", ati nemarika.
37 Betiro ohari Sebeteo biti me famaha me ya Sesowi tabehi me
tokomamaroke. Faya Sesowi kokoriri nematamonaka.
38 "Owati boti kokoriri ke. Ahabinima one oke, kokoriri oni karo. Te
nahori ahi, te tonokoa te, owa te noki nabone te", ati nematamonaka.
39 Hike ya toka ne sonarisehimatamonaka, boko tonihe ora nari.
"Abi haha kobo okofawarabone onahara oke. Okofawahabone tini ya
okofawahaboneke. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama
tinofa ta hiri onahabone oke", Sesowi ati nematamonaka.
40 Kame he ya tataba me terei na mera wasimematamonaka, me amo
nani mati. Betiro hiyarematamonaka. "Te kitara te awineke. Bahi te
nahariha owa te noki nabone ona te tonokokere.
41 Te tonokohi, te ora na te, te ehene hiyara wataribone karo, inamati
tera totomi ne ya. Te ati boti amosa yama amosa te hiri nabone te ati na
yama tera kasawarineke, te kitara te", ati nematamonaka.
42 Tokatase ora tasehimatamonaka. "Abi oko hasi ni tinofari ya hasi
orihi onahaba owa awine oke. Fara yama tinofa hiri onahaba ama oke",
ati nematamonaka.
43 Kamatase mera wasimatasehimatamonaka, me amo nani mati,
nokobisa me koro hikanani mati.
44 Tokatase ora tasematamonaka, fara yama hikamina kaminatasahari.
45 Kamatasehimatamonaka he ya tataba me ni ya. "Te amo tasine? Te
hasi nine? Te tafihi. Oko amo nibone amake haro. Neme ka Owa me ta
kabote naboneke me ihi hiyara me ni ya.
46 Te nahomisahi. Hima, te awa hari, kamakiari, owa ta nebonaha", ati
nematamonaka.

Sesowi me watehemetemoneke.

47 He ya tataba mera hiyarasa ne ni ya Yota kobo namakimarika, me 12
na me ka owa. Me tamaha me ya tabehimarika, yimawa toha, mata toha
ne me bokori na mati. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me
na me me yosehemetemoneke.
48 Yota mera hiyaribehimatamonaka, Sesowi me watohabone mati.
"Efebonaka, noko bako komi onakihari. Noko bako komi onaki ya te
watehibonaka, efe", ati nematamonaka.
49 Me kobo namakia Yota towanawitimarika Sesowi ni ya, hibati ya.
"Habi afa ama ti?" ati nemarika, he noko bako komi nakehari.
50 Sesowi ati yana nemarika. "Habai fara tiwati nima tinahabone tike",
ati nemarika.

Me one kamakia Sesowi me watahamaroke.
51 Faya Sesowi ya tataba me ka owa yimawa soba towiti sasetoti ehebote
ka yama aahi owa narabo ra tari nabasemarika.
52 "Tika yimawa yoko tinamahi. Yimawa ya me tinahabi ya tihababisaba
ama tike, yimawa ihi bisa.
53 Yama tiwatorini? Okobi aate onehemenehe, he nanarifa me tamaha
mera yosehina amaka, owa me kasomaba mati, me tama kanikimaha mati.
54 Teoso owa kasome ya Teoso ka yama hani ya yama hikaminemete hiri
orehene ama oke", ati nemarika.
55 Sesowi me tamaha mera hiyaremarika. "Te kamakine owa ni ya,
yimawa toha, mata toha ne te bokori na te, owa te watahabone te ati
na te? Kofeno mono onahamone te ati na te awineke. Yama we nafi ya
owitarehara oke teboro wari ka yama ya, me okanawana owa. Owa te
watara teke fahi.
56 Te ehene e na Teoso ati ehene amaka. Te ehene e nineke, Teoso ati
kakamina me ati nima, Teoso ka yama hani ka me ati", ati nemarika. Faya
he ya tataba me nafi kana nawaha me hekanakosehimarika.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

57 Sesowi me hiwate me hekamehimatamonaka Kaifa ni ya, sasetoti
ehebote tohahari. Mowisei ati kakamina me ya me ka hiti me tabeheme-
temoneke, Kaifa ya me tabaha mati.
58 Betiro yotoba nematamonaka hike ya. Tokiyomehimatamonaka
sasetoti ehebote ka yobe taboro ya. Sasetoti ehebote nanarifa me ya tabehi
itarimatamonaka, yama watohibonaha, Sesowi me hiri kani ka yama.
59 Sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me nafi me tabaha Sesowi
ahabebona me ati nemetemoneke. Me one me siba nemetemoneke, Sesowi
me kaminabone mati, ehene hiyaremona me ati nabone mati, keye me hiri
na mati.
60 Me tamaha keye me hiri kene yama ati remetemoneke, mera
kasawariharo. Yama totoyabo kawahi ya me famaha me ati yana
kanehemetemoneke.
61 "Hahi ati e nareka ahi: 'Teoso ka teboro nahabi onofe ya onahabiha
onehibonaka. Teboro onahabihe nowati ya hiri onamatasehibonaka yama
wehe terei na ya', ati nareka", me ati nemetemoneke.
62 Sasetoti ehebote yana namise Sesowi aate nematamonaka. "Tiwati
watarine? Keye me hiri na me awine, tiwatimone me kamina tiwa?"
sasetoti ehebote ati nematamonaka.
63 Sesowi ati wataremamatamonaka. Sasetoti ehebote ati yana tasehimata-
monaka. "Tiwati yana nahi, tiwa tikamina tiwa, Teoso yati ne nokosi ya.
Kirisito ama ti? Teoso biti ama ti?" ati nematamonaka.
64 Sesowi ati yana nematamonaka. "Ee, fara tiwati nima yama nineke.
Owati e nara oke ahi: Neme ka Owa te awatehaba te amake, itariari Teoso
kitehi ka kanihina ka ya, kamahari neme sabi boti ya", ati nematamonaka.
65 Sasetoti ehebote yawehi fara hinaka makari sibi karematamonaka.
"Ati hiyarareka Teoso ni ya. Me e ha namarabone eke, he me kaminaba
mati e ni ya, ehene hiyaremona me ati na mati. Ati te mitahareka fara te,
ati hiyarari Teoso ni ya.
66 Himata nima te ati ri?" ati nematamonaka.
"Ahabebonaka", me ati nemetemoneke.
67 Faya noko me firo hine noko me koho hiwiti noko bako me tao hikana,
hinematamonaka.

68 "Kirisito otara tikaminahi, Teoso ati kakaminamona tiwa. Hike tinoko koho towitira?" me ati nemetemoneke.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

69 Betiro itarimatamonaka yobe beheri ya. Mera nanarifarawa me ka one oharia kakehemetemoneke he ni ya. "Sesowi Karireya ka tohe te famaha te awineke", ati nemetemoneke.
70 Betiro ati hiyarematamonaka me nafi nokosi ya. "Tiwati owato okere", ati nematamonaka.
71 Betiro yana ne tokomematamonaka nokobi wani ya. Fanawi one hiwe me one hiyaremetemoneke. "Hehi Sesowi ya famahareka hari, Sesowi Nasare kari", ati nemetemoneke.
72 Betiro ati hiyatasarematamonaka, Teoso ino itihari. "Hehi owatotere amaka hari", Betiro ati nematamonaka.
73 Bahi owa ya Betiro beheri ya me naoha Betiro me hiyaremetemoneke. "Me ka owa ama tike. Keye amakere. Tiwa ota watoha otake. Karireya ka me ati tima tiwati nineke", me ati nemetemoneke.
74 Betiro ati yana tasematamonaka, Teoso ino itihari. "Hehi owatotere amaka hari", ati nematamonaka. Keye hiri ne ya Teoso hinabowebona ati nematamonaka. Hibati ya arakawa ha nibote nematamonaka.
75 Faya yama wati nawahematamonaka, aya Sesowi hikaminaharo. "Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwat-eramone tinaha tiwa". Betiro yana tone tokiyomame ohi nematamonaka kasiro ya.

27

Sesowi me towakamehemetemoneke Birato ni ya.

1 Hiba yama wa ni ya sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me abe hiyaremetemoneke, Sesowi nabowibona me kamina mati.
2 Mano me hikamato me heke me ta hiwitimatamonaka kofenato Birato ni ya.

Yota hiwa nahabihimatamonaka.

3 Faya Yota Sesowi awe ati boti yama kamine "Sesowi ahabeba awaka, me ati ihi", ati nematamonaka.
Ehene nofamare moweta 30 barata tohehi ta tonamatasematamonaka sasetoti me ka hiti me ni ya, me ka hiti me ya me tabaha mati.
4 "Owehene hiyarara oke. Ta onahareka ahabebonaha, ehene hiyareba watarari", ati nematamonaka.
"Ota ehene amakere. Fara tiwehene amake", me ati nemetemoneke.
5 Yota moweta 30 ne koro tonamematamonaka teboro ya. Faya tokomematamonaka. Fare hine nabowematamonaka, namiti sako tone yora towitiari.
6 Sasetoti me ka hiti moweta me yabehemetemoneke. "Hahi moweta ya teboro ka yinero e yoro tokanirabone eke. Hahi moweta e ka owa me hinabowehi manakone amaka", me ati nemetemoneke.
7 Me abe hiyara wami kote me kanikabone me ati nemetemoneke hehi moweta ya. Boti hihiri ka wamimetemoneke. Tama taboribone me hiri nemetemoneke haha wami ya, bara me abowi taboribonehe.
8 Makoni wami e emene ino ya ini me hinawatemetemoneke. Fara wami ini tohasa nineke.
9-10 Seremia Teoso ati kakamina tohe hikaminehemetemoneke, ati e nari ahi:

"Moweta 30 ne me wara tona wami manakone me nahabiharake, boti hihiri ka wami. Teoso owa hiyare ati nima me ihi narake. E ka owa manakone amaka, me ati narake, Ihayeo mati",

Seremia ati nematamonaka.

Birato Sesowi aate nematamonaka.

11 Sesowi warehimatamonaka kofenato nokosi ya. Kofenato aate hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati nematamonaka.

"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.

12 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na Sesowi me kaminemetemoneke, ehene hiyaremona me ati na mati, Birato ni ya. Sesowi ati yana rematamonaka.

13 Birato aate hinehimatamonaka. "Me ati timitarini? Tiwa me kaminara tike, yama hiyara tamaha hiri tinahamone tiwa", ati nematamonaka.

14 Sesowi ati yayanabiti rematamonaka. "Hika", kofenato ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

15 Kofenato soteo me ka owa ohari fifito toniha tohehimarika, fara Basikowa ka marina nima, me kibeha mati kateya ya. Mera aate ne me ka owa ino me hitihi yokana fito toniha tohehimarika.

16 Afa yama ya me ka owa Bahaba tohe foyehimatamonaka kateya ya. Me nafi hiwatomarika, ehene hiyarari.

17 Birato nokosi ya me me yoro hikaniwama faya Birato mera hiyaremarika. "Bahaba fito onihabone te ati nine? Sesowi ta fito onihabone te ati nine, Kirisitomonaha?" ati nemarika.

18 Me ka hiti Sesowi me ta na mera watohimatamonaka, me one tamaha Sesowi me nofi karo.

19 Birato itarimarika sowisi ka katera ya. Itari fati ati ihi me ka owa kakehimatamonaka he ni ya, ati hikaminabonehe, ati e naro ahi: "Hine naka. Hinaka yama hiyaraba watara awineke. Yama soki ya watari owehi kokoriri onahara oke kasiro ya", ati namone ati nematamonaka.

20 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me tamaha me me hiyaramaroke, "Bahababonaka", me ati nabone mati. Birato Sesowi nabowehibona me tamaha me ati nabone me ati namaroke.

21 Kofenato ati yana nemarika. "Hike te nofari, tasi onihebana te ni ya?" ati nemarika.

"Bahaba", me ati namaroke.

22 "Himata nima Sesowi oniheba amara, Kirisitomonaha?" ati nemarika.

"Te ba kanaho awa ya, ahabebana", me nafi ati namaroke.

23 "Himatabana? Himata hiri rano hiyararo?" ati nemarika.

Hine ya me ha ni kitamisahamaroke, "Te ba kanaho awa ya", me ati na mati.

24 Yama nihinaremetemoneke Birato ni ya, me ati e ni karo. He me mowa nima nabone me hinehemetemoneke. Ati ehene faha me kakama yehe soko nemarika me nokosi ya. "Owati ihi amaraboneke, hehi ahabe ya. Te ati eheneboneke".

25 "Ee, ota ati eheneboneke. Ota ehene hiyara tohi ya yama hiyara manakone ota nahabihaba ota amake, fara me ota. Ota ka matehe manakone hinahabiha hinahaba amake", me ati namaroke.

26 Faya Bahaba tasi tonihemarika me ni ya. Ati ehene saotato Sesowi me
kosi nemetemoneke. Faya saotato mera yosehimatamonaka, Sesowi me ba
kanahabone mati awa ya.

Saotato Sesowi me haha kanehemetemoneke.

27 Kofenato ka saotato Sesowi me towakamehemetemoneke kofeno ka
yobe Beretorio tohehi ya. Saotato me nafi me yoro tokaniwamemete-
moneke, Sesowi me katomabone mati.
28 Hinaka makari me sota hina makari mamawa na ya me weyeye
hinihematamonaka, towisawa ka makari.
29 Tati boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati
borone nima naro, me weyeye hinihebanoho. Sesowi ka kanihina me
tamama nihemetemoneke awa ya, towisawa ka awa nima naro. Faya
Sesowi nokosi ya me isi yobati ya me naoha he me haha kanehemete-
moneke. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati nemetemoneke.
30 Me firo hine hinaka awa me wara hina tati ba nari me hitamemata-
monaka, fara awa tama hinaha ya.
31 Faya haha kani me hawa hihe ya makari mamawa na me sota
na fara hinaka makari ya me weyeye hinihamematamonaka. Me
hekamematamonaka, awa ya me ba hikanebonaha.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

32 Hawi ya me tokoma me ka owa me yosehamaroke, Sesowi ewenebona
tiwa kanebonaha. Sireni kamatamonaka, Simao tohahari.
33 Me tokoma me kobo tonamakehamaroke, yama ini Kokota tohaha ya.
E tati tone ino amake Kokota.
34 Hinaka fibone me ta hinahamaroke, fi yoro tokanaro, yama bitari
kitaha ya. Totomi hina fawi hinofarahamaroke.
35 Awa ya me ba hikane hinaka makari me ebe hinahamaroke. Yama
me were namaroke, makari me ebe nabone mati.
36 Me naoha me hekatomemarika.
37 Yama hani me kanawanahamaroke Sesowi tati neme ya, hinaka
yama hiyaramone kaminaro, ati e naro ahi: "Sesowi amaka, soteo me ka
towisawa", yama hani ati namaroke.
38 Yama boboti me famaha me me kanawikimamaroke Sesowi beheri ya.
Hinaka kanihina ya owa kawa, hinaka yasoka ya owa kawa, nemarika.
39 Hawi ya me yaka na me haha hikanemarika, me tati me weori na
mati.
40 "Fara tiwa tikasomahi, teboro tinahabihabone tina tiwa, hiri tiname-
bonaha yama wehe terei na ya. Teoso biti tihi ya tikisamahi awa ya", me
ati namaroke.
41 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha me haha
hikana hinematamonaka, me ka hiti me ya me tabaha mati.
42 "Me one ta kasome hiwa kasomi watore awaka fare. Ihayeo me ka
towisawa amare? Awa ya kisamaho, ati e nofawabaya waha.
43 Teoso hikasomebona ati nareka. Teoso hinofe ya Teoso hikasomehiba
awaka hibayata ya. Ati e nareka ahi: 'Teoso biti ama oke', ati nareka", me
ati namaroke.
44 Yama boboti he ya me tabaha me ati yana, namaroke, he me hora na
mati, awa ya me kawana mati.

Sesowi ahabematamonaka.

45 Bai nokorise ya yama kayomamaroke, yama nafi. Manakobisa yama
soki fawa namaroke bai weo towawiti ya.

46 Bahi weo towahawiti ya Sesowi ha nemarika kasiro ya. "Teoso, oko Teoso, himataba owa tinaharikosine tiri?" ati nemarika. Fara me atibisa amake haro: "Eri, eri, rema sabakitani?" ati naro.
47 Me one naoha ati mitati me ati yana namaroke. "Eria ino hiri ne awaka", me ati namaroke.
48 Me ka owa ohari kana ni tokome esibosa tonakamehimarika. Finakiri ya esibosa sa hife awa tati boni ya hinawana ta hikamisamakemaroke, Sesowi hifahabonehe.
49 Ehene me one hinofarehimarika. "Hine naka. Eria kake ya Eria hikasome ya kasomi e awehibanaka", me ati namaroke.
50 Sesowi ha tasehimarika kita ya. Faya ahabemarika fahi.
51 Hibati ya teboro boti ka yama babari kana makari tohaha sibi karehemetemoneke. Neme ya sibi kari yana na sibi kari kisa sibi kari kobo nisehemetemoneke bofe ya. Wami kiha nemetemoneke. Yati bakaka nemetemoneke wami kiha na ihi.
52 Me ahaba me tame se nemetemoneke. Me tamaha me ahaba me kitamatasemetemoneke, Teoso ka mati.
53 Tama ya me tasi tona Sesowi kitame ya me tokiyomemetemoneke Serosarei ya. Me tamaha me me hiwehemetemoneke.
54 Saotato me ka hiti ya saotato me tabaha Sesowi me kakatoma wami me awehemetemoneke, kiha naro, wami mera behe kanaharo. Yama one me awa, nemetemoneke. Yama me awaha me kakomeha me ati yana nemetemoneke. "Hehi Teoso biti tohe awaka hari. Keye amakere", me ati nemetemoneke.
55 Me fanawi tamaha Sesowi ya tabarawa hike ya nanaho nama narawamaroke, Sesowi kakatomarawaharo. Karireya ya Sesowi ya tabarawa kakerawamaroke, he narifarawaro.
56 Maria Matarena toha, Maria Tiako ya Yose me fama me ka ami toha, Sebeteo biti me ka ami toha, one toharawa, namaroke.

Sesowi me kamohemetemoneke.

57 Bahi tokarise ya Yose kakehimarika. Yose Arimateya kamarika, yama kihahari. Sesowi nonofamarika.
58 Yose Birato aate nematamonaka, Sesowi abohi ta namehibonaha Yose ni ya. Birato ati amosematamonaka. Birato hinaka saotato mera yosehimatamonaka, Sesowi abohi me ta tonamabone mati Yose ni ya.
59 Yose Sesowi abohi wara tone rofi hiwahematamonaka makari riyo tohaha ya, amosaro.
60 Yose Sesowi abohi ibarimatamonaka tama yati hiri ni tohaha ya, yati naro. Ati ehene me wi hinemetemoneke hibayata ya. Yati nafiha karoro towahame tama noki bori bari kawahamematamonaka yati ya. Faya tokomematamonaka.
61 Maria Matarena Maria one famaha me teme narehemetemoneke, tama beheri ya.

Saotato Sesowi temene me kakatomehemetemoneke.

62 Yama we yotoha ya, sabato ya, sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha me tokomakehemetemoneke Birato ni ya, me aate hinehibonaha.
63 "Ota ka hiti hehi keye hihiri tohehi ati e nareka ahi, sawisa ne ya mata: 'Owamisamaba ama oke yama wehe terei na ya', ati nareka.
64 Saotato me tiyosehi, tama hoti me kakatomahaba mati, yama wehe famaha ya. He ya tataba abohi me hibotirayaho. Abohi me hiboti ya me ati e naba me amake ahi: 'Ahabe ahabawahakara. Kitamareka', me ati

naba me amake. Sesowi ka keye fotaha me ka keye nanafi nama naba me
amake mata ya, me ati e na mati ahi", me ati nemetemoneke.
65 "Te ka saotato meba me ta onahabana oke, me te yosehaba mati, tama
me kakatomahaba mati. Te ati ehene yama kakatomi me amosaboneke",
ati nematamonaka.
66 Me ati ihi Sesowi temene saotato me kakatomehemetemoneke. Tama
noki bori yama atahone ya me moya hikanemetemoneke, nokobi me se
karibone karo. Nokobi me one ahi ni ya tama moya kani ka yama atahone
baka tona me awi ya me ati e naboneke ahi: "Tama noki bori me itiha me
awineke", me ati naboneke.

28

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Sabato ahaba nowati ya tomiko ya Maria Matarena ya Maria one
famaha hiba yama wa ni ya towakamarawemetemoneke, Sesowi temene
towamarawabonehe.
2 Wami kiha nemetemoneke kasiro ya, Teoso nanarifa neme ya kisaki
ehene, tokomakehari Sesowi temene ya. Yati tama noki bori tohaha
hitiha yoko hiwahawitiemetemoneke. Teoso nanarifa itarimatamonaka
yati mese ya.
3 Oyene kitehimatamonaka, yama yebe kani nima naro. Hinaka makari
sawi kitehemetemoneke, fa boni foro na nima naro.
4 Saotato Sesowi temene me kakatoma me kakome kitehemetemoneke,
me hoyahoyari kana na mati. Me ahabinima nemetemoneke, me foro na
mati.
5 Teoso nanarifa fanawi hiyararawematamonaka. "Te kakomerabone
teke. Tera owato oke, Sesowi te siba na te, me ba hikanari awa ya.
6 Watamakara ahi. Kitamatasahareka, fara yama hikamina nima nari.
Te kakamahi ahi, fore ka taboro te awabaya.
7 Te tokomakabote nahi, he ya tataba me te hiyaribeya, te ati e na
te ahi: 'Kitamenoka. Tai tohamebonaka Karireya ya, te nokosi ya. Te
awehibonaka fahi', te ati nabone teke. Okominahareka te ni ya", Teoso
nanarifa ati nematamonaka.
8 Kakomerawa yayai narawa towakamarawemetemoneke hibati ya.
Kana kawarawemetemoneke, Sesowi tamine kaminarawabonehe Sesowi
ya tataba me ni ya.
9 Hawi ya Sesowi kobo hirawemetemoneke. "Afa me te ama?" ati ne-
matamonaka. Nokosi ya foro narawa he teme tama karawemetemoneke.
10 "Te kakomerima nahi. Te towakamakihi oko one me ni ya, otamine te
kaminibeya me ni ya. Me te yosiyahi Karireya ya, owa me awahaba mati
fahi", ati nematamonaka.

Yinero me ta nemetemoneke saotato me ni ya, keye me hiri nabone mati.

11 Towakamarawa saotato me one tokoma nemetemoneke sitati ya, yama
me awaha me tokaminamabone mati sasetoti me ka hiti me ni ya.
12 Heoniao me hiri nemetemoneke, me ka hiti me ya me tabaha mati.
Me abe hiyara yinero nanafi raba ne me ta nemetemoneke saotato me ni
ya.
13 "Te ati e nabone teke ahi: 'He ya tataba yama soki ya me kakeha
Sesowi abohi me itihanike, ota amo na ota ni ya', te ati naba te amake.
14 Kofenato te tamine mite ya narabo ota nima nebonaka, tera me
nahabirabone te", me ati nemetemoneke.

15 Yinero me wara tona fara yama sasetoti me ka hiti yama me hikamina me hiri nemetemoneke. Haha hiyara soteo me kaminate me amake, saotato me hikaminehemete.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

16 Sesowi ya tataba me 11 na me tokomamaroke Karireya ya, atami ya, Sesowi hikaminaharo.
17 Me tokoma me hiwehi nokosi ya me foro namaroke. Efe amaremona me one hinehimarika.
18 Sesowi mera hiyaremarika. "Me nafi oyose okibone waha, Teoso ati ehene, neme ka me toha, bofe ka me toha, na mati.
19 Makoni tabora nafi ka me te hiyarabone teke, owa nonofa me tohawahabone mati. Me te iibofarisaboneke, e ka abi ino, biti ino, Teoso Kanamori ino ne ya.
20 Me te kanawanahabone teke, fara yama okomina me hiri nabone mati. Oko sawi fawa teraba ama oke te ni ya. Yama nafi ahabi ya osawisa otehaba ama oke te ni ya", ati nemari amaka.

Mako
Mako ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.

1 Hiyara amosa yana kanake haro, Sesowi Kirisito kaminaro.
2 Yama hani e te amake ahi, Teoso ati kakamina Isaiya ka yama hani ya:

"Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika hawibone namosebonaka.
3 E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso hawinebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha'",

Isaiya ka yama hani ati ke.
4 Yowao Batisita kake mera iibofarisematamonaka, yama honara ya. Me narabi nima nematamonaka. "Te ehene hiyara te ehene te nofamarahaba teke. Te batisa, nabone teke, Teoso ati somawamabona karo".
5 Me nafi yoro tokanemetemoneke, Soteya ka mati, Yowao ni ya. Serosarei ka me nafi toha, nemetemoneke. Mera iibofarisematamonaka Sotao ka faha ya, me ihi hiyara me ihi me kamina mati.
6 Kamero kone hiri ni makari tohaha weweye tohehimatamonaka. Bani ataro wata, na tohehimatamonaka tosi ya. Habise mera kaba, abiya me fehe fawa, na tohehimatamonaka.
7 Mera hiyarematamonaka. "Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari. Okita okere, ha owa. Hahi narifi owato okara, owehene amosara owa. Teme borone katisi owato okara ha owa, owehene amosara owa
8 Tera obofarisi onofa ama oke, faha ya hine ya. Hahi tera batisa neba amaka Teoso Kanamori ya", ati nematamonaka.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.

9 Yama wehe one ya Sesowi yana tonehimatamonaka, Nasare ya, Karireya ya. Tokomakehimatamonaka Yowao ni ya. Kobo ne Yowao hibofarisematamonaka, Sotao ka faha ya.
10 Sesowi wamisame neme awehimatamonaka. Neme hine ebe kanaha ya Teoso Kanamori awehimatamonaka, kakehari he ni ya, okoko nima nari, Teoso kanamorinoho.
11 Teoso ati saihimatamonaka neme ka ya. "Okatao ama tike. Tiwa onofa oke. Tiwehene amosi nofa ama tike owa ni ya", Teoso ati nematamonaka.

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.

12 Teoso Kanamori hekematamonaka yama honara ya.
13 Amo ni 40 ne ya Satanaisi ati yayana tohehimatamonaka, Sesowi yosehari, Sesowi yama hiyara hiri nebona ati nari. Sesowi bani me ya tataba tohehimatamonaka, Teoso nanarifa me hekatomari.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.

14 Yama wehe one ya Yowao me ibehemetemoneke kateya tori ya. Yowao foye ya Sesowi tokomematamonaka Karireya ya, hiyara amosa kaminebonaha.

15 "Afa Teoso ka yama tohake waha. Teoso ka towisawa kobo nima ka.
Te ehene hiyara fawa nahi. Hiyara amosa te nofahi", ati nematamonaka.
16 Yama wehe one ya Sesowi yaka nematamonaka Karireya ka faha
webote witi ya. Yaka ne mera awehimatamonaka, Simao nisori ya
famahari, Atere. Tahafa me were nifehemetemoneke faha ya, faha kiki
me toha mati.
17 Mera aate nematamonaka. "Owa ni ya te kasawihi. Owati ihi e ka one
me te ki naba teke waha".
18 Me ka tahafa me kakosehemetemoneke hibati ya. Faya Sesowi ya me
tabehemetemoneke waha.
19 Totokoma kawahe Tiako mera awehimatamonaka, Sebeteo biti, nisori
ya famahari, Yowao. Me nahoriemetemoneke, tahafa me sako namaha
mati kanawa ehebote tori ya.
20 Sesowi mera ha ne he ya me totabamehemetemoneke. Sebeteo
me hekanakose foyehimatamonaka kanawa tori ya he nanarifa me ya
tabahari.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, inamati hinarabikari.

21 Me tokomemetemoneke Sesowi ya me tabaha mati, tabora Kafanao
ya. Sabato ya Sesowi tokiyomehimatamonaka sinakoka toro ya, mera
kanawanehibonaha.
22 Mera kanawane ati me himite 'Hika', me ati nemetemoneke, Mowisei
ati kakamina me ati nima Sesowi ati re karo. Mowisei ati kakamina me
one ati me kamina Sesowi ta fare ati kaminematamonaka.
23 Sesowi mera kanawane me ka owa kiya kanehimatamonaka kasiro
ya, rabikari.
24 "Sesowi Nasare ka tihaha himataba otara ahi tine tiri? Otara
tinahabihaba tiwa awine ti? Tiwa owato oke. Teoso tiwa yosehino ama
tike, me tikasomahabone tiwa. Efemata ama tike, Teoso hikaminehimata
hibati ya", me ka owa ati nematamonaka.
25 "Tiwati watarima nahi. Sa tisaho", Sesowi hora ni ati nematamonaka.
26 Inamati hose hine sa hisehimatamonaka. Inamati kiya kanehimata-
monaka kasiro ya.
27 Me ka owa Sesowi hikasomehi kitame me awaha Sesowi me kahiyare-
hemetemoneke yama watohari, inamati toyosemahari. "Himata amari?"
me ati nemetemoneke. "Hiyara yati amake. Yama watote amaka kasiro
ya. Te aware awa inamati toyosemahari?" me ati nemetemoneke,
28 Sesowi tamine me kamina nawahareha mati Karireya ka tabora ya,
fara Karireya ka tabora nafi nima.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.

29 Sesowi kiyomamehimatamonaka sinakoka ya. Tiako ya Yowao me
famaha me ya tabe me tokomemetemoneke Simao ya Atere me famaha
me tabori ya.
30 Simao fati mati yama kome awaha tamine me kaminemetemoneke
Sesowi ni ya, foreharo kama ya.
31 Sesowi tokomakehimatamonaka he ni ya. Mani wara hina hi-
nawaremisaha hinaka yama kome fawa nemetemoneke. Kitama mera
narifemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.

32 Bahi toke ya me me kakiemetemoneke Sesowi ni ya, me tamaha mati,
yama kome me awaha mati. Me rabika me toha nemetemoneke.

33 Sitati ka me nafi yoro tokanemetemoneke nokobi beheri ya.
34 Me tamaha mera Sesowi kasomematamonaka, yama kome nafi me
awaha mati. Me rabika mera kasoma nematamonaka. Inamati me ati
wataremetemoneke, Sesowi ati ehene, Sesowi me watoha mati.

Sesowi hiyara amosa kaminematamonaka Karireya ya.

35 Yama warisi ya Sesowi kise ohari tokehimatamonaka, Teoso ha
nebonaha yama honara ya.
36 Simao Sesowi me siba nemetemoneke.
37 Me hiwasimatamonaka. "Sesowi me tamaha tiwa me siba nara tike",
me ati nemetemoneke.
38 "Hima e tokahaba eke tabora ayata ka ya, Teoso ati okominabone owa
fahi. Okine oke Teoso ati okominabone owa", ati ne
39 faya me toka me yobi nawaharehemetemoneke tabora nafi ya,
Karireya ka me tabori ya. Sesowi mera kanawanehimatamonaka sinakoka
toro ya. Mera kasomematamonaka me rabika mati.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, mese hiyarari.

40 Me ka owa mese hiyare kakehimatamonaka, Sesowi aate nebonaha.
Sesowi aate ne sonarisehimatamonaka iso yobati ya Sesowi nokosi ya.
"Sesowi owa kasomi tiwatoa tiwa awine tike. Owa kasomi tinofini?", ati
nematamonaka.
41 Sesowi wati hiwahematamonaka hinofari. Sesowi bori hikanemata-
monaka yehe ya. "Tiwa kasomi onofa oke. Tikitamahabone tike hibati ya",
ati ne
42 hibati ya yama kome fawa nemetemoneke. Mese amosamehimata-
monaka.
43 Sesowi hiyoseme tokomematamonaka. Narabo nima hinehimatamon-
aka,
44 Sesowi ehene kaminarehibonaha me one ni ya. "Tikamahi sasetoti me
ni ya, tiwa tinamobeya sasetoti me ni ya. Mowisei ati e nematamonaka
ahi: E mese amosamaha bani e ta te e amake Teoso ni ya, tabasi
nebonaha. Mowisei ati namatama tiwehene nahi, tiwa me watobone karo,
titaminawaha tiwa", ati nematamonaka.
45 Tokomematamonaka. Sesowi ati kasawari hiwa kaminematamonaka
me nafi ni ya. Ehene Sesowi tokomihinarematamonaka, sitati nafi nima.
Wehimatamonaka yama honara ya. Tabora nafi ka me hinakematamon-
aka.

2

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Wete namehimatamonaka Kafanao ya. Yama wehe one ya Sesowi
tamine me mitehemetemoneke kobo namahari taboro ya.
2 Me kamakia me tamaha me ihi yobe mo kanehimatamonaka. Me one
kamakihina remetemoneke nokobi beheri ya, me tamaha me ihi. Sesowi
Teoso ati kaminematamonaka me ni ya.
3 Me one kamakitasehemetemoneke, me ka owa yana ni watore me tiwa
kana mati. Me fama me fama na me hekamakimatamonaka.
4 Sesowi ni ya me hekamakibona towakamaki me hiwatorehimatamon-
aka, me tamaha me ihi. Faya yobe bari ya me tokomisa Sesowi itari ka
yama ya yama me kanahotihemetemoneke. Me hikanakisakehimatamon-
aka, forehari, Sesowi itari beheri ya.

5 Me ati boti Sesowi hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati
boti ati na mati. Me ka owa hiyarematamonaka. "Okatao Teoso tiwehene
hiyara fawa nika", Sesowi ati nematamonaka.
6 Me sawihemetemoneke, Mowisei ati kakamina mati. Me ati boti yama
nima nemetemoneke, Sesowi ati me mitaha mati.
7 "Himata nima ati nara? Yama hiyara kaminareka, Teosomona ati nari.
Yama hiyara e hiri teha Teoso fawa nite amaka, fare Teoso ati ehene. E ati
ehene amakere", me ati boti ati nemetemoneke.
8 Sesowi me ati boti watohimatamonaka. "Himataba yama e na te wati
nawahineri ahi", ati nematamonaka.
9 "Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara
oke. Owati e nene ama oke ahi: 'Yana tinahi. Tika kama wara tinahi. Yaka
tibeya', onehene ama oke. Fara owati famineke.
10 Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni
owatoa owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene",
Faya me ka owa hiyarematamonaka.
11 "Owati timitahi. Yana timisamahi. Tika fofore titihi. Tikamahi
titaboro ya", ati nematamonaka.
12 Waremisame hinaka kama wara tonehimatamonaka hibati ya.
Tokomematamonaka, me nafi hiwahari. "Hika", me ati nemetemoneke,
me hiyara mati, Teoso me kahiyara mati. "Yama e na owatera ama oke
ahi", me ati nemetemoneke.

Sesowi Refi ha nematamonaka.

13 Faya Sesowi tokome yaka nabasematamonaka tasa, faha webote witi
ya. Me tamaha me kamakiemetemoneke. Mera kanawanehimatamonaka.
14 Faya yaka ne noko awehimatamonaka. Refi awehimatamonaka, Afeo
biti, itariari yobe ya, me ka yinero yayaba ka yobe ya.*"Tisawihi owa ni
ya", Sesowi ati nematamonaka. Yana namise he ya famehimari amaka.
15 Me tokoma Sesowi ya tataba me ya tabehi me tafehemetemoneke Refi
ka yobe ya. Me ya me tabehemetemoneke, me tamaha mati, me ka yinero
yayaba mati, me ya me one tabaha mati, yama hiyara hihiri mati. Afa me
tamehemetemoneke, Sesowi ya me tataba toha mati.
16 Haha me ya Sesowi tabehi tafehi me one ati yana nemetemoneke,
Mowisei ati kakamina me toha, fariseo me toha, na mati. Sesowi ya tataba
me me aate nemetemoneke. "Himataba Sesowi me tafi ya tafi tabara, me
yoro tokana mati, yinero yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha
mati?", Mowisei ati kakamina me ati nemetemoneke, fariseo me ya me
taba mati.
17 Me ati Sesowi mite ati yana nematamonaka. "Yama kome e awara
metiko era narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera
narifate amaka. Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara
oke, me ihi hiyara me ta me ha onahabone owa, yama hiyara me hiri
namaribone karo", ati nematamonaka.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nafimi ka yama kaminebonaha.

18 Yama wehe one ya Yowao ya tataba hine me nafimi, fariseo hine me
nafimi nabisemetemoneke. Me one kamakiemetemoneke, Sesowi me aate
nabone mati. "Sesowi himataba tiwa ya tataba hine me nafimirineri?" me

* **2:14** 2.14 Homa ka kofeno ni ya yinero me tata tohehemetemoneke, fare kofeno ati ehene.

ati nemetemoneke. "Yowao ya tataba me toha, fariseo me ya tataba me
toha, na me nima me kere, hine me nafimira mati", me ati nemetemoneke.
19 "E ka owa fanehibona ya tataba hine me nafimibana, sawi ka ayaka
ya? Hine me nafimiraboneke sawisa ne kari me ni ya", Sesowi ati
nematamonaka.
20 "Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine
me nafimiaboneke fahi.
21 Makari bote e nawanamatera amake makari ibe yati ya. Makari yati
e nawani ya makari sibi tonamatasahaba amake, bote tohi karo. Makari
hoti tonafihaba amake mata ya.
22 Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya. Fi
nafimisaha ihi yama wiye bosi tokanaba amake, kitaharo, bote tohaharo.
Yama atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba, naba amake.
Fi yati e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi nafimisi ya ahabarahaba
amake, yama wiye kitari karo, yati tohaharo", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi sabato kaminematamonaka.

23 Sabato one ya Sesowi kariwematamonaka fatara ya, he ya tataba me
ya tabahari. He ya tataba tiriko boni me bata nemetemoneke.
24 Fariseo me ati yana nemetemoneke, Sesowi me hiyara mati. "Sesowi
me tiwa ha. Himata me ebe na tiriko me bata nineri? Sabato ya yama e
na e hiri tera amake ahi", me ati nemetemoneke.
25 "Yama hani te awaterani te ama, Tafi tamine kaminaro?" Sesowi ati
nematamonaka. "Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimihemetemoneke,
yamata watari karo.
26 Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Abiata sasetoti
ehebote tohehimatamonaka. Tafi tokiyome bao kabehimatamonaka, Teoso
ka bao. Hahi bao e kabatere amaka. Sasetoti me ta me hikabate amaka.
Efe bao Tafi kaba he ya tataba me hikaba hinehimatamonaka, Tafi ta
hinahari me ni ya.
27 Teoso sabato hiri nematamonaka e ka iti boteri me ka sabatobonehe.
Sabato ka me amarabone memetemoneke.
28 Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka", ati nematamonaka.

3

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.

1 Yama we one ya Sesowi tokiyomatasematamonaka sinakoka ya. Me ka
owa sawihimatamonaka sinakoka toro ya, mano kamo namahari.
2 Sesowi me kakatomehemetemoneke, yama hiri hinahabone me awa-
habone mati. Me ka owa nakitame ya ehene me hikaminebona me
hinehimatamonaka me one ni ya, sabato ya yama ahi nemona me
hinahari, ehene hiyaremona me ati na mati.
3 Sesowi me ka owa ha nematamonaka, mano kamo namahari.
"Tikamahi, tiwaribeya ahi me nafi nokosi ya", Sesowi ati nematamonaka.
4 Faya Sesowi mera aate nematamonaka. "Sabato ya e abe kasomaterani
ama? Sabato ya e abe kakotehani ama? Sabato ya e abe nakitamaterani
ama? E abe nabowatehani ama?" Sesowi ati nematamonaka.
Me ati yana remetemoneke.
5 Me nafi kakatomehimatamonaka, yawamisahari, noko yawakanikima-
hari, me ka owa me nofari karo. "Timano yai tinihahi", Sesowi ati nemata-
monaka. Faya mano yai tonihe yehe amosawahamehimatamonaka.

6 Faya fariseo me tokomemetemoneke, Eroti me one me hiyarabone
mati. Faya me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima nabowi e neba
amara?" me ati nemetemoneke.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.

7 Faya Sesowi he ya tataba mera hima nematamonaka. "Hima e tabi
oharihi", ati nematamonaka. Me tokomemetemoneke Karireya ka faha
witi ya.
Karireya ka me tamaha me kamakiemetemoneke Sesowi ni ya. Soteya
ka me toha,
8 Serosarei ka me toha, Itomeya ka me toha, Sotao kowani ka me toha,
Tiro ka me toha, Sito ka me toha, me tamaha me kakehemetemoneke,
Sesowi ni ya, Sesowi ehene tamine me mitaha mati.
9 Me tamaha me ihi Sesowi ati ehene kanawa me kakamemetemoneke,
Sesowi foyabona karo, me tai hiwaharehibonaha.
10 Sesowi me boyo nabone me nafi kakehemetemoneke, me kiya na mati,
Sesowi tamine me mitaha mati, me tamaha mera nakitamahari.
11 Sesowi nokosi ya me inamati foro nemetemoneke, me kikiya kanaha
mati. "Teoso biti ama tike", me ati nemetemoneke.
12 Me narabi nima nematamonaka, ehene me hiwehi ehene me hikam-
inarebonaha me one ni ya.

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.

13 Faya tokomisehimatamonaka yati waha mese ya. Mera ha nemata-
monaka he ya tataba mebone mati.
14 Faya mera kakatikehimatamonaka me tosi na mati, me ya tabehi-
bonaha, mera yosehibonaha, Teoso ati me kaminabone mati, me one ni
ya,
15 yama me watohabone mati, me rabika me me kasomabone mati.
16 Simao ino owamatamona amaka, Betiro, Sesowi ino hinawatawahari.
17 Tiako Sebeteo biti. Yowao Tiako nisorimatamonaka. Tiako nisori ya
me famaha me ka haha amake haro, Bowanesi tohaharo, Sesowi hitiharo,
bahi ati nima me na mati.
18 Atere, Firibi, Batoromeo, Mateo, Tome, Tiako Aofeo biti, Tateo, Simao,
Homa ka mera momono tohatehari.
19 Yota Isikarioti, Sesowi ta tehibana me one ni ya. Sesowi kamehimata-
monaka fare taboro ya.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.

20 Me tamamatasehemetemoneke. Sesowi me tafahabone me tafi-
hinaremetemoneke, me tamaha me ihi.
21 Sesowi tamine Sesowi me one mitaha Sesowi me totimakehabone me
ati nemetemoneke. "Sesowi tati rabike awaka", me ati nemetemoneke.
22 Serosarei ya Mowisei ati kakamina me kakeha me ati e nemetemoneke
ahi, Sesowi me kamina mati: "Beosebo me ka owa tohe awaka, Sesowi.*
Fare inamati me ka towisawa ati ehene tohe awaka. Makoni inamati mera
toyosemaka", me ati nemetemoneke.
23 Mera ha nematamonaka, hiyara kaminebonaha me ni ya. "Fare
Satanaisi hiwa nahabitere amaka. Fare Satanaisi mera kasome ya hiwa
nahabitehiba amaka", ati nematamonaka.
24 "Saotato me abe mowa ni ya, me kiti watamaraboneke. Towisawa owa
ka saotato me tabori me hinabihaboneke, me ka sitati.

* **3:22** 3.22 Satanaisi ino owamatamona amaka, Beosebo.

25 Hahi yobe ohari ka me abe mono ni ya me abe nahabihaba me amake.
26 Satanaisi me abe mono ni ya Satanaisi ahabeba amaka".
27 Sesowi hiyara one kaminematamonaka. "E ka owa kitehi ka yama e
botihabone e ati na e ka owa ka yobe ya e tokiyomaha e ka owa e wete te
e amake. E wete re ya hinaka yama botihina raboneke".
28 "Teoso yama hiyara nafi fawa nite amaka. Teoso te kakoamone te
ati ni ya Teoso ati somawamatehiba amaka. Yama hiyara oharia ta Teoso
fawa nirebonaka.
29 Teoso Kanamori ta hiyaremona te ati ni ya Teoso ati somawamatereba
amaka. E ehene e na hiyakere mata ya, Teoso ni ya", Sesowi ati
nematamonaka.
30 Hinamati ati ehene mera kasomemona me himako ati yana nemata-
monaka, Teoso Kanamori me kakoamone ati ne karo.

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.

31 Me kakeha me nahokiemetemoneke. Sesowi mati toha, nisori me toha,
hinakasima toharawa, nemetemoneke. Me nahokosa Sesowi ino me hiri
nemetemoneke.
32 Me tamaha me moto kawahamaha me ya Sesowi tabehimatamonaka.
"Sesowi ami, niso mati, asimarawaha, me na me nahobasaharake ahi yobe
beheri ya, tiwa me ati na mati", me ati nemetemoneke.
33 "Hibaka okomi tohari? Hibaka okaniso me tohari?" ati nematamon-
aka.
34-35 Me nafi noki awehimatamonaka, me moto kawahama mati. "Me te
awa haro. Okomi nima me nineke. Okaniso me nima, me nineke. Okaniso
toha, okasima toha, okomi toha, na nima me nineke, e ka one mati, Teoso
yama hinofa me hiri na mati", ati nematamonaka.

4

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.

1 Sesowi mera kanawani yana tonehimatamonaka faha webote witi ya.
Me tamaha me kakeha me ihi tofoyawiti itarimarika kanawa tori ya. Me
one nahobasahamaroke faha witi ya.
2 Mera kanawanehimatamonaka. Hiyara tamaha ya mera kanawane ati
e nematamonaka ahi:
3 "Owati te kamitahi. E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro
nebonaha.
4 Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya.
Bani biti me kakeha yama noki me kabehemetemoneke.
5 Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Wami
bayiri ka tiriko yani kerewe remetemoneke.
6 Manakobisa bahi kamaki ehene tiriko waya tokanemetemoneke, habi
fotari karo.
7 Yama noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi
ehene tiriko yani watoremetemoneke. Bonoremetemoneke faro.
8 Wami amosa ya yama noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke.
Noki oharia koro na boni 30 toha, noki one ka boni 60 toha, noki one ka
boni 100 toha, nemetemoneke", ati nematamonaka.
9 "Te warabo naha owati te mitahi", ati nematamonaka.
10 Me one tokoma me tamara Sesowi ya me taba Sesowi me aate
nemetemoneke, hiyara me mitahabone mati, me hiwatoabonehe, Sesowi
hikaminaharo. Me 12 na me toha, me one toha, me tamara mati.

11 "Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso ati
nareka, ha te ta. Me one yama watoraba me amake. Hine ya hiyara me
mitahaba me amake, Teoso ati ehene.
12 Teoso ka yama me awaha me narabi hawiha Teoso ka yama me
watoraba me amake. Teoso ka yama me wato ya me ihi hiyara me ihi
me nofamarehene me amake, Teoso ati somawamebonaha", Sesowi ati
nematamonaka.
13 "Hiyara te watoramone te ati nine? Hiyara one te watoraba te
awineke, oko hiyara", ati nematamonaka.
14 "Fara yama koro na nima Teoso ati te amaka. E ka owa yama koro ne
ka yama koro ni nima Teoso ati kamini te amaka.
15 E ka one Teoso ati me mitaha me nima wami nemetemoneke, hawi
beheri karo. Teoso ati me mitaha Satanaisi Teoso ati totimakehi ehene
Teoso ati sawimatere amaka me ati boti ya".
16 "Yama noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Afa
nima me nineke, Teoso ati me mitaha ati nofi me kerewe ri karo, me yayai
na mati.
17 Tiriko habi watara nima me nineke, Teoso ati me nofamara mati.
Teoso ati me nofaha me one me me hinofamara Teoso ati nofi me fawa te
me amake. Yama nawaha me hiri na Teoso ati nofi me fawa, te me amake,
me one".
18 "Atiwa baikani ya yama noki one kasohemetemoneke. Afa nima me
nineke, Teoso ati me mitaha
19 yama amosa me hiri ra mati, yama tamaha me nofa mati, yinero
tamehi me nofa, na mati".
20 "Yama noki one wami amosa ya kasohemetemoneke. Afa nima me
nineke, Teoso ati me mitaha mati, Teoso ati me nofaha mati, me ihi amosa
mati. Owa ehene manakone 30 toha, owa ehene manakone 60 toha, owa
ehene manakone 100 toha, naka, amosari.", Sesowi ati nematamonaka.

Nabarina taminemetemone amake.

21 "Nabarina hiri ni e boko kanisawahamate ama, boro ya? Nabarina hiri
ni e yoko tokatehani ama kama bofe ya? Nabarina e kawatarete amake
neme ya fara nabarina tabori ya.
22 E ehene e kehemoha e ehene awihinatehaba e amake.
23 Te warabo naha owati te mitahi", ati nematamonaka.
24 "Owati te mitahi. Owati miti titamini ya Teoso ati nafi tiwatotehabone
tike, Teoso ati ehene.
25 E ka owa yama kihe ya hinaka yamabone Teoso ta hinamakehaboneke.
Hahi e ka owa yama kihare hinaka yama Teoso hiyabamakiaboneke", ati
nematamonaka.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

26 "E e te amake ahi, Teoso ya e tabaha e: Yama noki e koro na
27 e kamate e amake. Yama soki ya e aamo toha, yama wamini ya e tatafi
toha, na yama e aawa naminate amake, yanahanihi.
28 Hine ya wami ihi yanatehani amake, e watoraro. Manakobisa yama
totoyabo ni ya bonoha boni kini toha manakobisa
29 abariko owa ya boni hati ya me one e yosete e amake, yama me ti
nabone mati, hibati ya hataharo. E ehene nima Teoso ehene te amaka",
ati nematamonaka.
30 "Hiyara one okominahabone oke, yama te watohabone te, Teoso ya
e tabi karo. Mositata noki isisi kabote na noki nima Teoso ka yama te
amake,

31 nafiraro.
32 Fatara ya koro na yanaha nanafi na ini kanafiaha ini ya bani biti me winati amake yama bafo ya", ati nematamonaka.
33 Sesowi hiyara tamaha kaminematamonaka mera kanawanahari Teoso tamine ya. Yama me wawato raba nemetemoneke.
34 Hine ya hiyara kaminematamonaka me tamaha me ni ya. Ohari me ya totabakosematamonaka mera kanawani forima nebonaha, he ya tataba mati, yama nafi me watohabone mati.

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.

35 Bahi fawa nise ya ati e nematamonaka ahi: "Hima e kariwahi kowani ka ya", ati nematamonaka.
36 Me one tonohokosa he ya tataba me hekematamonaka, fara foye ka kanawa ya. Kanawa one nehemetemoneke.
37 Boni kakehemetemoneke kitaharo. Faha rike nafihemetemoneke. Faha rike kitaha ihi faha foyehemetemoneke kanawa tori ya. Kanawa bokinima nemetemoneke faha rike ihi.
38 Sesowi amo ni foyehimatamonaka kanawa tori ya, kanawa mate ka ya, bako mese ya. Me mowa hinehimatamonaka amo nari.
Tafihi me aate hinehimatamonaka. "Sesowi e ahababa e awineke. Hine e ahabake tine ti?" me ati nemetemoneke.
39 Sesowi waremise boni ya faha rike famaha fawa nihimatamonaka. Boni fawa, faha rike fawa, nemetemoneke. Faha winawina nemetemoneke.
Mera hiyarematamonaka.
40 "Himataba te kokoriri nineri? Teoso tamine te mitaterinihi era kasomari?" Sesowi ati nematamonaka.
41 Faya me abe hiyaremetemoneke, me watoha mati. "Hiketeno amara, boni ati hikataba, faha rike ati hikataba, hinahari?" me ati nemetemoneke.

5

Sesowi keraseno owa kasomematamonaka, rabikari.

1 Sesowi me kobo tokowitehemetemoneke faha webote kowani ya Keraseno me tabori ya,
2-3 inamati ehene me ka owa rabikatehino wano ya, tama taboriteni ya, wete hinaterenoho koheti ya fare koheti bebete kasa tehinoho.
4 Feho ya temerabo me hikamato, koheti ya ye tabo me hikamato, hinehi koheti bete kasarima nematamonaka, kite kari, me himato ka koheti kitakene ati terari. Me nafi kitaremetemoneke ehene, kitahari.
5 Yobi nematamonaka yama nafi ya, yama soki ya wa naba, yama wa toni ya wa nati, nari, tama si toni ya yati nemeha si toni ya. Ha ne hiwa nohoho nimatamonaka, yati ibe ya.
6 Sesowi me kobo towitiemetemoneke. Sesowi kisehimatamonaka. Sesowi awaba nematamonaka yama yabo ya. Yana ne kakehimatamonaka he kobo nebonaha. Kana ni kakehimatamonaka. Sonarise itarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya.
7-8 "Inamati, sa tisaho", Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi Teoso biti kiti mati tihaha himata hiri tiribe owa ni ya? Teoso ino hiri ona tiwa aate oke, owa tikatomarabone tiwa", kiya kani ati nematamonaka.
9 "Tiwini e na ama tiri?" Sesowi ati nematamonaka.

"Owini amake haro, Me Tamake ama oke, ota tami karo", ati nematamonaka.
10 Sesowi aate nematamonaka kita ya, Sesowi mera toyosemarebonaha yama yabo ya.
11 Boroko me tamaha me tafaha me nahohemetemoneke yama atamiri ka ya.
12 Me inamati Sesowi aate nemetemoneke. "Otara tiyosemahi boroko me ni ya, ota sawihabone ota", me ati nemetemoneke.
13 Sesowi ati amosematamonaka. Me tokomemetemoneke boroko me ni ya. Faya boroko me tokifiwahemetemoneke atami ya, me kana ni. Me bokehemetemoneke faha ya. Me ahabemetemoneke faha boti ihi, me tamaha mati kasiro ya, 2000 me toha mati.
14 Boroko me nanarifa me tokomemetemoneke. Hiyara me kaminemetemoneke me nafi ni ya, sitati ka me toha, tabora one ka me toha na me ni ya. Me one kamakiemetemoneke Sesowi ehenemona me awamakehabone mati.
15 Me one kamakiemetemoneke Sesowi ni ya. Me ka owa rabikatehi me awehemetemoneke itariari, makari akahari waha. Hibati ya inamati me ihi totoha tohehimatamona amosawahamehimatamonaka. Me hiwehi me kakomemetemoneke.
16 Sesowi ehene me awaha Sesowi ehene me kaminibemetemoneke me ka owa rabike kasomari. Boroko me me kamina nemetemoneke.
17 Sesowi tokomebona me aate hinehimatamonaka.
18 Sesowi tofoyamehimatamonaka kanawa ya. Me ka owa kitame Sesowi aate nematamonaka, me ya tabehibonaha.
19 Sawi Sesowi hinofarehimatamonaka. "Tikamahi titaboro ya. Titamine tikaminiyahi tika one me ni ya titaminawamaha tiwa. Teoso tikaminahabone tike me ni ya, ehene amosari, tiwa ni ya, tiwa nofahari", Sesowi ati nematamonaka.
20 Faya tokome Sesowi ehene kaminematamonaka me one ni ya me wina mati sitati Tekabori ya. Tekabori ka sitati 10 nemetemoneke. Me nafi ati boti yama nima nemetemoneke.

Sairo Sesowi aate nematamonaka.

21 Sesowi me tokariwahamehemetemoneke tasa faha kowani ya. Wabasehimatamonaka. Me tamaha me kakehemetemoneke he ni ya.
22 Sinakoka ka towisawa Sairo tohe kakehimatamonaka. Sesowi awe sonarise itarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya.
23 He aate nematamonaka kasiro ya. "Okoto ahabinima narake. Tikamakehi hibati ya okoto ni ya. Tiye tekibaribeya he ni ya, kitamabana. Ahabariyahi", Sairo ati nematamonaka.
24 Sesowi he ya tofamamehimatamonaka.

Fanawi ka ama fawa ni watora Sesowi nakitamehimatamonaka.

Me tamaha me yaka na me ya tabehi me hitayomatamonaka.
25 Me ka one ama kihateha kakehemetemoneke, hinaka ama fawa ni watoteraro. Ama kihi ka hinaka ano 12 nemetemoneke.
26 Metiko me hikasomahabone metiko me haha tohehemetemoneke. Hinaka yinero nafi tata tohehemetemoneke kitamihinararo. Rabiki yehekosehemetemoneke.
27 Sesowi tamine mitaha kakehemetemoneke he ni ya.
Kamakiemetemoneke Sesowi nowati ya, me yotoha me baikani ya. Tokomake Sesowi ka makari bori kanemetemoneke.

28 Ati boti e nemetemoneke ahi: "Hinaka makari boyo oni ya okitamahaba ama oke", ati nemetemoneke.
29 Hinaka ama fawa nemetemoneke hibati ya. Kasomi watohemetemoneke.
30 Sesowi hiwa watohimatamonaka kiti tokahari. Sesowi nokowame ati yana nematamonaka me baikani ya. "Hibake oko makari bori kana?" ati nematamonaka.
31 He ya tataba me ati yana nemetemoneke he ni ya. "Himata ebe tina tiwati e nineri ahi, 'Hibake owa boyo nara', tina tiwa? Me tamaha me tiwara tiwa awine ti, tiwa me koba na mati?" me ati nemetemoneke.
32 Noko totokikima nematamonaka, he koba kanehi tabiyo hiwehibonaha.
33 Fanawi kokoriri na hoyahoya kana nemetemoneke kitami awaharo. Sesowi ni ya kake sonarisa itarisehemetemoneke he nokosi ya. Ihi kaminemetemoneke he ni ya.
34 Sesowi hihiyarehemetemoneke. "Okoto tikitama tike tiwati e na tiwa ahi, tiwati boti ya, 'Owa kasomebanaka, kitahari', tini karo. Watorima tinahi. Tikamahi. Haha yama kome tiwa wasimateraba ama tike", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi Sairo bite nakitamehimatamonaka.

35 Sesowi me ka one hiyare ni ya Sairo me one kamakia me ati yana nemetemoneke. "Sairo tikoto ahabarake hibati ya. Borofeso hine naka waha", me ati nemetemoneke.
36 Sesowi me ati mitehi Sairo hiyarematamonaka. "Watorima tinahi. Tiwati e nahi ahi tiwati boti ya: 'Teoso hikasomahaba amake', tinahi".
37 Me tamaha me ya tabi nofarematamonaka. Betiro, Tiako, Yowao, me na me ya tabi oharimatamonaka, Yowao Tiako nisori.
38 Me kobo tonamemetemoneke Sairo ka yobe ya. Mera awehimatamonaka, me yawa me ohi na mati, me ati komeha mati.
39 Tokiyomamake ati yana nematamonaka. "Himata te ebe nani te yawa te ohi nineri? Inamatewe ahabakere. Hine ya amo nineke", ati nematamonaka.
40 Ati me haha hikanematamonaka. Mera toyosemehimatamonaka, me nafi, yobe ka mati. Mera hima nematamonaka. Inamatewe bati ya mati fama, Tiako ya Yowao fama, Betiro ya Sesowi fama ne me tokiyomehemetemoneke inamatewe fori ya.
41 Sesowi inamatewe yehe wara tokane inamatewe ha nematamonaka. "Inamatewe tiwamisamahi", ati nematamonaka. Fare ati kabisa amake haro, "Tarita komi".
42 Inamatewe hibati ya wamisama yaka nibote nemetemoneke. Hinaka ano 12 nemetemoneke. Sesowi ehene me kahiyara me abe hiyaremetemoneke.
43 Mera hora kasehimatamonaka kasiro ya, ehene me hikaminarebonaha, me one ni ya, tabora one ka mati. Me narabi nima nematamonaka, inamatewe me natafabone mati.

6

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

1 Sesowi yana tone tokomematamonaka fara hinaka sitati ya. He ya tataba me ya tabehimatamonaka.
2 Sabato ya mera kanawanehimatamonaka sinakoka ya, me tamaha mati. Ati me hikamite "Hika", me ati na, "Hika hibake hikanawanatehino

amara?" me ati nemetemoneke me abe hiyara mati. "Himata nima ne
yama nafi watora, era kasomi wato nari?
3 Efe amare awa hihiri, Maria biti? Ota ka one me ka ayo amare, Tiako,
Yose, Yota, Simao me na me ka ayo? Hinakasima sawi nofarawara ama e
ni ya?" me ati nemetemoneke, Sesowi ati me nofara mati.
4 Sesowi ati e nematamonaka ahi me ni ya: "E ka owa Teoso ati
kakamina tohe fare taboro ka mera hiyare ati kamiti me hinofatere amaka.
Manakobisa tabora one ya tokehi mera hiyare ati kamiti me hinofate
amaka. Fara me one hinofatere amaka", Sesowi ati nematamonaka.
5 Haha tabora ka mera kasomihinarematamonaka. Hine ya mera
kasomematamonaka me tamara mati, yehe kakakibarehari me tati ya.
6 "Hika, era kasomi owatorahamone me ati na me awineke", ati
nematamonaka.

Sesowi ya tataba hiyara amosa me kaminemetemoneke Sesowi ati ehene.

Moto nawahematamonaka mera kanawanahari tabora one ka mati.
7 Mera ha nematamonaka, me 12 na mati, mera hiyarebonaha. "Te
towakaba teke te famaha te. Me famaha me towaka, me famaha me
towaka, nabanake. Me rabika me te nakitamahaba teke, owati ihi", Sesowi
ati nematamonaka.
8 Ati ehene awa me tama nemetemoneke hawi ya awa ohariaro. Bao me
weye karihi, sakora me weye karihi, yinero me kiharihi,
9 me ka makari famarihi, me ka sataya ta na, nabone ati nematamonaka.
10 "Tabora one ya te kobo ni ya te sawihaba teke yobe ohari ya.
11 Haha tera me nofari ya te tokomaba teke. Te ati kamiti me nofari
ya te tokoma, naba teke tabora one ya. Te yana toni ya te teme te wisa
tokanaba teke, hobokori bo tonahabana, te teme ka wami hobokori, me
hiwahabana, te yawaha te", ati nematamonaka.
12 Me tokaha me narabi me nima nemetemoneke me ihi hiyara me ihi
me nofamarabone mati.
13 Me rabika me me kasomemetemoneke me tamaha mati. Me kiya na
me me kasoma nemetemoneke, orifa fehe ya me keketeha mati me tati.

Yowao Batisita me nabowemetemoneke.

14 Towisawa Eroti me ihi tamine mitehimatamonaka, me nafi Sesowi
ino hiri ni karo, waha. "Yowao Batisita tohe awaka, kitamenoho. Makoni
yama watohi awaka mata ya", me ati nemetemoneke Sesowi me kamina
mati.
15 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Eria amare?" me ati nemetemoneke.
"Teoso ati kakamina tohe awaka. Hibati ka me nimetema ne awaka", me
one ati nemetemoneke.
16 Eroti tamine himite he ati yana nihimatamonaka. "Yowao tati ota ti
nakoseri kitamatasehita awaka", ati nematamonaka.
17 Eroti ati ehene Yowao me watibemetemoneke foyebonaha kateya tori
ya, fati ati ihi. Eroti nisori Firibi fati itiwe Yowao hora hinehimatamonaka.
18 Yowao ati e nematamonaka ahi: "Eroti haha yama hiri tinaha
tiwehene Teoso nofakara. Himataba niso fati titiwahine tiri?" Yowao ati
nematamonaka.
19 Faya Yowao foyehimatamonaka kateya ya Eroti ati ehene, Erotia
hikako hinabowehibona hinahari. Erotia hinabowehibona hine nabowi
hiwatorehimatamonaka,

20 Eroti hikayawahari. Yowao ehene amose Eroti hiwatomatamonaka.
Eroti hinakomehematamonaka. Eroti Yowao narabo nima hine ati boti
yama nima nematamonaka. Yowao ati miti fawa rihi nematamonaka.
21 Erotia yama amo ni noki hina amo ni kobo nemetemoneke waha.
Yama we one ya Eroti ayaka hiri nematamonaka, Karireya ka me ka
ayakabonehe. Mera ha nematamonaka, me sawihabone mati, hinaka
anifesario ya. He nanarifa me toha, saotato mera yoyose me toha, yama
me kiha me toha, na mera ha nematamonaka.
22 Me ka ayakabone hiri ne Erotia bite kake sere nemetemoneke me
nokosi ya. Eroti me one sere ni hinofemetemoneke kasiro ya. Eroti atona
hiyarematamonaka. "Tiwati yana nahi. Yama tinofa ini titi ya yama ta
onahabana oke", ati nematamonaka.
23 "Otaboro kote tinofi ya otaboro kote ta onahabana oke, kote ehebote.
Keye amakere. Teoso owati mitaka", ati nematamonaka.
24 Yana na tokoma mati aate nemetemoneke. "Ami himata okanikari-
bone?" ati nemetemoneke.
"Yowao Batisita tati tikanikahabone tike", mati ati nemetemoneke.
25 Faya kama Eroti aate namehemetemoneke hibati ya. "Afa yamabani
ama ha, Yowao Batisita tati ta tiba karo tati foyahari barato ehebote tori
ya hibati ya", ati nemetemoneke.
26 Eroti yawi nafihimatamonaka kasiro ya. Yowao ahabi nofare Yowao
tati ta nebona ati nematamonaka, me tamaha me ihi, ati me himite mati,
keye hiri nemona me hirabona karo.
27 Saotato toyosemehimatamonaka Yowao tati kakamebonaha.
Tokomematamonaka kateya ya Yowao nabowebonaha, tati ti
hisehibonaha.
28 Kamehimatamonaka Yowao tati tama kanahari tati itariari barato
ehebote ya. Tati ta hikawitematamonaka me ka atonari ni ya. Atona tati
ta hikanamehimatamonaka fara mati ni ya.
29 Yowao ahabe tamine he ya tataba me mitaha me kamakieme-
temoneke, me hekamehibonaha. Me hekame me hibehimatamonaka
temenebona ya, yati hoti ya.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

30 Manakobisa me kamehemetemoneke Sesowi ni ya, me hiyosebaha
mati. Me ihi me kaminamehemetemoneke Sesowi ni ya. Me ati me kamina
nemetemoneke, tabora one ka me me hiyara mati.
31 "Hima yama one ya. Yama honara ya te hasi nibeya mata",
Sesowi ati nematamonaka. Me tamaha me yobi na me ihi Sesowi me
tafihinaremetemoneke.
32 Sesowi ya he ya tataba me tabi oharia me kibehemetemoneke kanawa
ya. Me towakemetemoneke yama honari ya.
33 Me one me hiwaha me yaka ni tai tohehemetemoneke hawi ya, tabora
tamaha ka mati. Me kobo towitiemetemoneke, Sesowi nokosi ya.
34 Sesowi kisehimatamonaka kanawa ya foyahari. Me tamaha mera
awehi mera aawawa nematamonaka, ofeya me nima me na mati, me
nanarifa watara mati. Mera kanawanehimatamonaka yama tamaha ya.
35 Bahi tokehimatamonaka. "Sesowi bahi tokaka", me ati nemetemoneke,
he ya tataba mati. "Tabora watakere ahi.
36 Me tiyosemahi me tokomaba mati yamata me kanikaba mati tabora
yabora ya, me hikababana", me ati nemetemoneke.
37 "Me tafeba te ta nahi fara me te", ati nematamonaka.

"Bao tamehi ota kanikene ota amake. Abariko 8 ne ka yama ahi ni manakone ya bao manakone tohehina amaka, me ka baobana, me tami karo", me ati nemetemoneke.
38 "Te ka bao e ra, te tama kanahari? Bao te tomi kanahi", ati nematamonaka.
Faya bao me tomi kanehemetemoneke. "Bao 5 toha, aba me fama, ke", me ati nemetemoneke.
39 Mera yosehimatamonaka me nahohabone mati masiri mese ya.
40 Me abe ebe nemetemoneke tabora one ka mati. Me 100 na me toha, me 50 na me toha, me na me nahohemetemoneke.
41 Sesowi bao 5 ne wara tokanematamonaka. Aba me fama na mera wara tokane neme awehi ati yana nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari. Faya bao ebe ne bao ta nematamonaka he ya tataba me ni ya, me ta hinehibonaha me one ni ya. Aba mera ebe, nematamonaka.
42 Me nafi tafaha me akaremetemoneke.
43 Me tafi hawa toha bao me awehemetemoneke hasi nari. Aba me toha nemetemoneke, me hasi na mati. Yamata isi ni hasi na me kayabemetemoneke. Isiri 12 na mo nemetemoneke.
44 5000 me tohehemetemoneke, me tafa mati, me makiti.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

45 Hibati ya Sesowi he ya tataba mera yosehimatamonaka, me kibehabone mati kanawa ya, me tai toamabone mati kowani ya. Towitakosebona ati nematamonaka, mera toyosemahari.
46 Me tokoma faya tokomisehimatamonaka, atami ya, Teoso hiyarebonaha.
47 Yama kayomemetemoneke, me kafowasa ni ya faha baikani ya. Sesowi ohari toakosematamonaka, faha witi ya.
48 Mera awehimatamonaka, me nokosi ya boni kakeha ihi me ori ni kitamisa mati. Yama sirimaki ya Sesowi kamakimatamonaka, me ni ya, yaka nari, faha baki ya. Mera fiya towitinima ne
49 me hiwehimatamonaka, yaka nari, faha mese ya. Inamati ama nikani me ati na me eri kanehemetemoneke,
50 me kokoriri na mati kasiro ya.
Sesowi ati yana nematamonaka me ni ya. "Te kokoriri rima nahi. Owa amake. Te watorima nahi", Sesowi ati nematamonaka.
51 Tokehimatamonaka, kanawa beheri ya. Tofoyamisematamonaka, kanawa ya. Faya boni fawa nisehemetemoneke. Sesowi ehene me awaha he me kahiyarehemetemoneke.
52 Sesowi bao tonatamehi ehene me awibaha Sesowi kiti me watoremetemoneke, me ati boti yama watora mati.

Sesowi mera nakitamehimatamonaka, Senisare ka mati.

53 Me towakariwa me kobo kanehemetemoneke, Senisare ya. Kanawa me matoha
54 me kisehemetemoneke, kanawa ka mati. Hibati ya Sesowi me awaha Sesowi me watohemetemoneke.
55 Me yana tona me tokomemetemoneke, me kana ni, me one narabi me nima nabone mati, tabora one ka mati. Fare Sesowi sawi nima me me tiwari kawahari nemetemoneke, me kiya na mati.
56 Fare Sesowi kobo ne ka tabora ya me me hekamakia me me hinanahohemetemoneke, yama kori ya. Sesowi me aate nemetemoneke, hinaka makari tati boni me boyo hinahabonehe, hine ya. Faya hinaka makari me boyo hina ihi me kitamemetemoneke, me nafi.

7

Sesowi soteo me ka iti me ati kaminematamonaka.

1 Serosarei ya fariseo me yana tona me tokehemetemoneke, Sesowi me
awahabone mati. Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke.
2 Sesowi ya tataba me me awehemetemoneke, me tafahabone me yehe
me soko ra mati.
3 Fariseo me ihi e te me amake ahi: Me tafahabone me yehe soko ni me
tai tohate me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe. Soteo me nafi ihi e
tebisa me amake ahi.
4 Soteo yamata me kanika me kamaha yobe ya me kobo nama yamata
me wasiha yamata me soko kite me amake, me hikababonehe. Me ka kobo
me soko, te me amake. Me ka faha wiye me soko nawaha, te me amake.
Me ka yiwaha me soko nawaha, me ka katera me nanahori me soko, me
ka mesa me soko, te me amake, me ka iti me ati ihimetemonehe. Yama
one me hiri, te me amake. Fara me ka iti me ihimete ya me ihi tohate me
amake, me ka iti me ati ihimetemonehe.
5 Sesowi me aate nemetemoneke, fariseo me toha, Mowisei ati kakamina
me toha, me na mati. "Sesowi himataba tiwa ya tataba me yehe me soko
rineri, me tafahaba mati? E ka iti me atimete tika tataba me nofamara me
awineke, me yehe me soko ra mati", me ati nemetemoneke.
6 "Te ati boti hiyakere. Isaiya keye hiri remata awaka, tera kaminari, ati
e nari ahi:

'Owa me nofahamone me ati na owa me nofakere me ati boti ya', Teoso
ati nareka.
7 "Owa me kahiyara kene. Me one me me kanawanate me amake fara
me ati ya, owati amararo", Teoso ati nareka',

Isaiya ati nematamonaka. Isaiya ati amosaka", Sesowi ati nematamonaka.
8 "Teoso ati te nofamara te awineke. Te ka iti boteri me atimete ta te weye
na te awineke.
9 Yama hiyara te hiri nineke, te ka iti me atimete te weye na te,
sawiwamabana, fare Teoso ati sawi ka yama ya", ati nematamonaka.
10 "Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike'.

Mowisei ati owa e nematamonaka ahi:

'E ka owa bati ni ya ati hiyara hiri ne ya te naboweba amaka. Mati ni
ya ati hiyare hiri, ne ya te nabowa neba amaka',

Mowisei ati nematamonaka.
11 Te ati ta e na teke ahi, te ka iti me ati te kamina te: Teoso ka yamabone
me ta nabone me ati na Teoso ka yamabone me ta ni ya
12 me ka abi ka yamabone me ta raboneke. Me ka ami ka yamabone me
ta rihi naboneke, te ati nineke, te ka iti me ati te kamina te.
13 Teoso ati te nahabineke, te ka iti me ati te nofi karo. Yama one hiri ni
te nofa nineke, e naro ahi", ati nematamonaka.
14 Sesowi mera ha nematamonaka, tasa, me one, fara me one. "Owati te
kamita. Owati te watohi, e naro ahi:
15-16 Yamata e kabaha era tonahiyatera amake, Teoso ni ya. E ati hiyara
ta era tonahiyate amake, Teoso ni ya", Sesowi ati nematamonaka.

17 Sesowi tokiyomehimatamonaka yobe ya, me tamaha me ihi. Sesowi
tokiyome me aate hinehimatamonaka, ati me hiwatobonaha, he ya tataba
mati.
18 "Ha te owati te watorihi nine?" Sesowi ati nematamonaka. "Haha
yama kakeha e boti ya tokiyomaha ihi e tohiyatera e amake, Teoso ni ya.
19 Yamata e kabaha e ati boti ya sawira e mi na era tonahiyatera amake,
Teoso ni ya", ati nematamonaka. Sesowi ati e nemata awaka ahi: Yamata
nafi e kabatehabone amake, ati nemata awaka.
20 "E ati boti hiyara e ni ya sawiha ihi e ati hiyatera amake, Teoso ni ya.
21 Yama hiyara tamaha kakete amake e ati boti ya. Yama hiyara e wati
nawahate e amake e ati boti ya", ati nematamonaka. "E fanawi fanara e
yori, e ka owa ka yama e boti, e ka owa e nabowa,
22 e ka owa fanehi fati e yori, yama tamaha e nofa, e ka owa ni ya yama
hiyara e hiri, keye e hiri, e ka owa nokosi ya e ehene hiyarihi, e ka owa
ka yama e aawawa, e ka owa e kako, e amosamone e ati, e ka owa ati e
nofarihi, yama e na e hiri te e amake, e ati boti hiyari ya.
23 E ati boti hiyara era tonahiyate amake", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi bara fana bite kasomematamonaka.

24 Sesowi yana tone tokehimatamonaka sitati Tiro ka ya. Kobo ne
sawihimatamonaka me ka yobe ya. Me hiwarebona ati ne me one
hiwehimatamonaka.
25 Me ka one tamine himitematamonaka. Hinakamaki tokomakeha
sonarisehemetemoneke he nokosi ya, bite karabikaharo, inamati ehene.
26 He aate nemetemoneke, bite hikasomahabonehe. Siria kamete-
moneke, Keresia ka me ati ya ati tohaharo.
27 Sesowi ati e nematamonaka ahi he ni ya: "Matehe hine tafi tai tohake.
Matehe tafe e were kariyahi yome me ni ya", ati nematamonaka.
28 "Matehe tafe homokori foro na yome me kaba kibone, mesa karo", ati
nemetemoneke.
29 "Tiwati amosake owa ni ya. Tikamahi. Tikoto kitamake", ati
nematamonaka.
30 Faya yana tona tokomemetemoneke fara tabori ya. Tokoma kama ya
bite foreha towasimehemetemoneke bite amosawahamanihi.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, narabo hawiterari.

31 Faya Sesowi yana tonehimatamonaka Tiro ya. Tokomematamonaka.
Sito fiya kanehimatamonaka. Tokomematamonaka Karireya ka faha witi
ya ahi, Tekabori ka ya.
32 Me ka owa narabo hawitere me kakiehemetemoneke he ni ya, ati
nihinarihi tehari. Sesowi me aate ba nemetemoneke, he boyo nebonaha,
yehe ya.
33 Hekamehimatamonaka. Me fami ohariemetemoneke. Narabo tofa
hikanikimematamonaka yehe ya. Yehe firo kase ebete boyo hinehimata-
monaka.
34 Faya neme awehi hasi towiti ati yana nematamonaka. "Fata tikanahi",
ati nematamonaka. "Efata", ati nematamonaka, fare ati ya.
35 Narabo fata tokanematamonaka fahi. Ebete amosawahe ya ati
amosawahematamonaka.
36 Me narabi nima hinehemetemoneke, he ehene me kaminarahabone
mati. Me narabi nima ni hinatamina he me kaminemetemoneke fara me
one ni ya.

37 Faya Sesowi ehene me kahiyarehemetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "E narabo hawitera kasoma, e ati yana ni watotera kasoma, tehi amaka. Ehene amosaka, ehene nafi", me ati nemetemoneke.

8

Sesowi mera natafematamonaka, 4000 me toha mati.

1 Yama wehe one ya me tamatasehemetemoneke. Yama kabahaba me kiharemetemoneke. Sesowi he ya tataba mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha.
2 "Me aawawa oke", ati nematamonaka. "owa ni ya me sawiha mati. Me tafe watakere.
3 Me oyosemi ya me tokomi ya me kitaraboneke, hawi ya me yaka na mati, fimi ihi. Me one tabori hawi yaboha awineke".
4 "E awakere", he ya tataba me ati nemetemoneke. "Tabora watakere ahi. Hika ya bao e kanikaribe, me hikabebana?" me ati nemetemoneke.
5 Sesowi me aate hinehemetemoneke. "Te ka bao e ra?" ati nematamonaka.
"Bao 7 ka", me ati nemetemoneke.
6 Sesowi mera yosehimatamonaka, me nahorisahabone mati, me nafi. Bao wara tokane Teoso ha nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari. Bao ebe ne he ya tataba me ni ya bao ta nematamonaka, me ta hinehibonaha, me nafi ni ya.
7 Aba me toha, nemetemoneke, me tamara mati. Teoso ha tasehimatamonaka. Mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. "Aba me te ebe namakihi", ati nematamonaka.
8 Me tafa me nahohemetemoneke fahi. Me akaremetemoneke.
Yamata isi ni hasi na ka isiri 7 nemetemoneke, mo naro.
9 4000 me tohehemetemoneke. Sesowi me hiyosema me tokomemetemoneke.

Fariseo Sesowi me aate nemetemoneke, Teoso ka yama namohibonaha.

10 Sesowi me kibehemetemoneke kanawa ya, he ya tataba me ya tabahari. Me towaka me kobo kanehemetemoneke, Taomanota ya.
11 Me kobo kana me ni ya fariseo me kakehemetemoneke, ati me himitebonaha, me totomi hinehibonaha. Me hihiyarehimatamonaka, yama namohibonaha, Teoso ka yama, me ni ya.
12 Sesowi me ati mitehi hasi towitimatamonaka. "Himataba Teoso ka yama te awahabone te ati nineri? Owati e nineke ahi: Yama te awateraba te amake, Teoso ka yama, Teoso ati ehene", ati nematamonaka.

Sesowi ati me watoremetemoneke, he ya tataba mati.

13 Me yana tona me tokibimehemetemoneke kanawa ya. Me towakariwamemetemoneke.
14 Me ka bao oharimatamonaka, me tama hinahari, kanawa tori ya. Me ati katamoemetemoneke, bao ya.
15 Sesowi me narabi nima nematamonaka. "Tera te kakatomahi, fariseo Eroti me na me ka fehemeto ya", ati nematamonaka.
16 Me abe hiyaremetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Sesowi himata ebe ne fehemeto kaminara? E ka bao watare ehene ati tohe awaka", me ati nemetemoneke.
17 Me abe hiyarani Sesowi me ati watohimatamonaka. "Himataba te ati kakineri, bao wataremona te ati na te? Owati te watomatarine? Owati te mitarini?

18-19 Te noko naha yama te awakere. Te narabo naha hawira awineke.
Bao 5 ne ebe onaharo ama oke, 5000 me tohaha me hikabebonaha. Yama
te watomara te awine? Isiri e rite, yamata hasi na karo, mo naro?" Sesowi
ati nematamonaka.
"Isiri 12 naroke", me ati nemetemoneke.
20 "Aya bao 7 ne ebe onahara oke, 4000 me tohaha me hikabebonaha.
Hinaka isiri e ri, hasi naro?" ati nematamonaka.
"Isiri 7 narake", me ati nemetemoneke.
21 "Afa owehene te watora te awine?" Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

22 Tabora Betisaita ya me kobo nemetemoneke. Me kobo na Sesowi ni
ya me kakehemetemoneke, me ka owa noko awatere me kakia mati. Me
aate hinehimatamonaka, me ka owa boyo nebonaha, yehe ya.
23 Sesowi mano wara hine hekamehimatamonaka, tabora witi ya. Noko
firo hikasematamonaka. Faya noko boyo hinehimatamonaka, yehe ya.
Faya Sesowi aate hinehimatamonaka. "Yama tiwini waha?" Sesowi ati
nematamonaka.
24 Yama aawa nematamonaka, neme ya. "Me owa oke, me yaka na mati.
Awa nima me nineke", ati nematamonaka.
25 Sesowi noko boyo hinamatasehimatamonaka, yehe ya. Yama awi
amosematamonaka waha. Yama nafi awehimatamonaka waha.
26 Sesowi hiyosemematamonaka, tokomebonaha, fare hinaka yobe ya.
"Tokomarima tinahi, haha tabora ya", ati nematamonaka.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

27 Sesowi me tokehemetemoneke, Firibi ka Sesareya yabori ka tabora
ya. Hawi enoki ya Sesowi mera hiyarematamonaka. "Owa me kamina
me ati e na me awineri? Hibakemona owa me ati na me awineri?" ati
nematamonaka.
28 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa
ati, Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake", me ati
nemetemoneke, Sesowi ya tataba mati.
29 Faya mera aate nematamonaka. "Hibakemona owa te ati ri, ha te?"
Betiro ati yana nematamonaka. "Kirisito ama tike. Ota ka towisawabona
ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", ati nematamonaka.
30 Sesowi me narabi nima nematamonaka, he me kaminarahabone mati,
fara me one ni ya, Kirisito tohahari.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

31 Faya Sesowi hiyari yana tonehimatamonaka fahi, hiwa kaminari, me
one ihi tohatehibona ati nari, Neme ka Owa tohahari. Me hikakotebona
ati nematamonaka. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, Mowisei
ati kakamina mati, me nabone ati nematamonaka, me hikakotebana, me
hinabowatebana. Faya ahabe ya kitamatebona ati nematamonaka, amo ni
terei ne ya.
32 Yama kamini yokana Sesowi tohehimatamonaka waha. Betiro ya
Sesowi me fami ohariabone Betiro ati nematamonaka, ati himitebonaha.
Betiro Sesowi hora nematamonaka.
33 Sesowi tonokowahame he ya tataba mera awehimatamonaka. Betiro
hora kasehimatamonaka. "Satanaisi tiyotowamahi onowati ka ya", ati
nematamonaka, Betiro hora nari. "Teoso ati amare tikaminine tike. Fara
tiwati amake", ati nematamonaka.
34 Sesowi he ya tataba mera ha, me one ha, nematamonaka, mera
hiyarebonaha. "E tabibone te ati nine? Fara yama tinofa hiri tirahabone

tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa tikanabone tike, tihabibone ka awa.
35 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tika kasomi nahabone tike. Hiyara amosa tinofi ka tihaba tini ya tika kasomi nahabone tike.
36-38 Kokoma tirahabone tike me nokosi ya, me ihi hiyara mati, Teoso me nofamara mati. Me nokosi ya owini hiri ni tinofari ya, owati kamini tinofarihi tini ya Neme ka Owa tiwini kaminatereba amaka kame ya, Teoso nanarifa me ya tabahari, kitahari Teoso ati ehene. Yama amosaba ama, tika kanamori fawa ni karo, yama nafi tikiha tiwa? Himata ya tika kanamori tikanikamaba ama tiri?" ati nematamonaka.

9

1 Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. "Te one me yati nasa na me nahaba me amake, Teoso ka towisawa kamabona ka yama ya. Te awehibonaka kamahari, e nafi ka towisawa tohawahari. Keye amakere", Sesowi ati nematamonaka.

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

2 Yama wehe one ya yia 6 na ahabi ya Sesowi mera towakimisematamonaka, atami nemeha ya. Betiro toha, Tiako toha, Yowao toha, me na Sesowi mera towakimisematamonaka, neme ya, me ya tabi ohariari. Me nokosi ya hihiya nawahematamonaka.
3 Hinaka makari sawi kitehemetemoneke. Haha makari e awatera amake haro, e naro.
4 Eria ya Mowisei me famaha hine me kanafotokiemetemoneke, Sesowi me hiyara mati.
5 Betiro Sesowi aate nematamonaka. "Habi yama amosake haro, e tabi karo. Yobe biti terei ne ota hiri naba otake. Tikaba ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari nebanaka", Betiro ati nematamonaka.
6 Hiyarebona atibona watore hine ya hiyarematamonaka, me kokoriri ni karo.
7 Neme sabi kisaha mera moto kanehemetemoneke. E kakehemetemoneke neme sabi boti ya. "Okatao amaka, onofari. Ati te kamitaho".
8 Yama me kakatoma yama honaremetemoneke. Sesowi me awehemetemoneke, ohariari, me ya tabahari.
9 Faya me kisamemetemoneke, atami ya. Sesowi me warabi nima nematamonaka. "Haha yama te awaha te kaminarabone teke mata. Neme ka Owa ahabe wamisame nowati ya haha yama te awaha te kaminabone teke", Sesowi ati nematamonaka.
10 Faya yama me kaminarehemetemoneke me ni ya. Hine ya me abe hiyaremetemoneke. Me ati e nemetemoneke ahi: "Himata amari, Sesowi hikaminaharo, 'Owamisamabone oke', ati nari?" me ati nemetemoneke.
11 Sesowi me aate nemetemoneke. "Eria kamatebona Mowisei ati kakamina me hite amaka Teoso ka towisawa kakebona ka yama ya. Himataba me ati e teha me amari ahi?" me ati nemetemoneke.
12 "Keye amakere. Eria kamehibonaka yama nafi namosebonaha. Hibati ya otamine me kaminemete ama oke bisa, yama hani ya, me ati e na mati ahi: 'Neme ka Owa me wati kanahaba me amake, me hinofarahari', me ati nemetemoneke.
13 Owati amake haro: Eria kamahareka hibati ya. Me hikatomehinoka. Me ihi e na me kaminemetemoneke, yama hani ya", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

14 Sesowi he ya tataba me one ni ya me kobo na me me awehemetemoneke, me nahoha mati, me me hihiyarahani mati, me moto namahani mati. Me me hora hinehemetemoneke, Mowisei ati kakamina mati.

15 Me nafi Sesowi awaha Sesowi me kahiyarehemetemoneke. Me nafi kana nawahemetemoneke. "Sesowi afa ama ti?" me ati nemetemoneke.

16 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba te abe hora nineri?" Sesowi ati nematamonaka.

17 Me ka owa Sesowi ya tataba amare ati yana nematamonaka. "Sesowi okatao owakamakine oke, tiwa ni ya. Ati yana ni wato nofare amaka, inamati ehene.

18 Inamati ehene soni nofe amaka, bofe ya. Inohoti sabone toki nofe amaka, ino yaki kanahari, abono kitahari. Okominahareka tiwa ya tataba me ni ya, me hikasomehibonaha. Kasomi me hiwatorahareka", ati nematamonaka.

19 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso kitehi kiti te watora te awineke, ati nematamonaka. Yama nawahake e tabiba ka yama. Tekamaho owa ni ya", ati nematamonaka.

20 Me hekamehimatamonaka, Sesowi ni ya. Inamati Sesowi awehino ehene inamatewe hiwa wiyi tonehimatamonaka. Sonehimatamonaka, inohoti sabone tokahari. Sone homehimatamonaka, hiwa karoro nari.

21 "Hike nima tikatao ne ya yama kome awehimata amara?" Sesowi ati nematamonaka.

"Nafire ya yama kome awehimari amaka. Fara yama nafi nima nofe amaka.

22 Yifo witi ya sonarima nofe amaka, inamati ehene. Fara yama nafi nima bokarima nofe amaka, faha ya, ahabebonaha, inamati ehene. Otara kasomi tiwato ya otara tikasoma, tinahi", ati nematamonaka.

23 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba tiwati e nineri ahi, 'Yama tiwatoa ama ti?' tina tiwa? Owati tinofi ya yama ni hinara wataterabonеke, tiwa ni ya", Sesowi ati nematamonaka.

24 Inamatewe bati ati yana kabote nematamonaka. "Tiwati onofa oke. Owa kanawani yokana tihi ya tiwati miti forima onahabana oke", ati nematamonaka.

25 Sesowi mera awehimatamonaka, me tamaha mati, me kakeha mati, he ni ya. Inamati hora nematamonaka. "Sa tisaho, warabo hawihibana waha, inohoti ati yana nama nebana. Tikamahi. Inamatewe tinarabikamarabana tike", Sesowi ati nematamonaka.

26 Inamati e kanehimatamonaka. Inamatewe hiwa wiyi tonehimatamonaka, inamati ehene, inamati sa hisahari. "Ahabe awaka", me ati nemetemoneke.

27 Sesowi mano wara hine hinawamise wehimatamonaka.

28 Sesowi tokiyomamakehimatamonaka yobe toro ya. He ya tataba me aate hinehimatamonaka, me one watari ya. "Himataba hinamati otara kasawarira, ota toyosemehibonaha?" me ati nemetemoneke.

29 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hahi inamati era kasawarite amaka, Teoso e ha ri ya".

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

30 Me yana tona me tokomemetemoneke Karireya kowani ya. Sesowi me one hiwarebona ati nematamonaka,

31 he ya tataba mera kanawanehibona ati nari. Ati e nematamonaka ahi: "Neme ka Owa me ta towitiaboneke me one ni ya. Me hinabowe ya yama we terei na ya kitamebonaka Teoso ati ehene", Sesowi ati nematamonaka.

32 Ati me hiwatorehimatamonaka. Me aate hirihi hinematamonaka, me
hinakomehe kari.

Sesowi ya tataba me abe hora nemetemoneke.

33 Me tokomemetemoneke Kafanao ya. Yobe toro ya me kibeha Sesowi
mera aate nematamonaka. "Himata te ebe na te abe hora nineri hawi ya?"
Sesowi ati nematamonaka.
34 Sesowi ati me mita me ati wataremetemoneke. Hawi ya me abe
hora nibehemetemoneke, fara hine me kakatikaha mati, me ka towisawa
mebone mati.
35 Sesowi itaririse mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha, me 12
na mati.
Sesowi ati yana nematamonaka. "Towisawa tohi tinofi ya me tinarifa-
habana tike, me nafi", Sesowi ati nematamonaka.
36 Inamatewe ha ne inamatewe nawarimatamonaka me baikani ya.
Hitimisehi tiwa himisematamonaka. Inamatewe tiwa ne mera hiyare-
matamonaka.
37 "Owa te nofi ka matehe te narifi ya owa te narifa te awineke. Owa te
narifi ya Teoso te narifa te awineke. Teoso owa yosehi ama oke, okehabone
owa ahi", Sesowi ati nematamonaka.

*Yowao me ka owa kaminematamonaka Sesowi ni ya, inamati toyosema-
hari.*

38 Yowao ati yana nematamonaka, Sesowi aate nari. "Sesowi e ka owa
inamati toyoseme ota awa otake, tiwini hiri nari. Ota ati hiyara otake he
ni ya, e ni ya sawire karo", Yowao ati nematamonaka.
39 "Te hora rayaho. Owini ya mera kasome ya owa kakorehibonaka.
40 Era me mono ra era me nofa me awineke.
41 Te ka fahabone me ta nabone me ati na Kirisito nonofa me te
tohahamone me ati na me ihi Teoso awe ya Teoso mera kakawebonaka
yama amosa ya. Keye amakere".

*Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na
mati.*

42 "Matehe owa nofaha me ihi hiyaraba wataraboneke te ehene.
Tihabiba ka yama amosa awineke, haha yama hiri tirahabone tiwa matehe
ni ya. Yama amosa awineke, yati ehebote ya mato wanaha ya tinamiti me
mato ya tiwa me koro nifi ya, tihabibone karo ma boti ya".
43-44 "Tiyehe ihi yama hiyara hiri tini ya tiye ti tisahabone tike,
tikamakehabone tiwa Teoso taboro ya, tiyehe oharia tiwa. Tikamakeriyahi
yama hiyara ya, tiye famaha tiwa. Yifo hiri ni fawa tera amake fahi.
45-46 Titeme ihi yama hiyara hiri tini ya titeme ti tisahi. Faya
tikamakiyahi Teoso taboro ya, nowa tina tiwa. Tiwa me koro towitiriyahi
yama hiyara ya, titeme famaha tiwa. Yifo hiri ni fawa tera amake fahi.
47 Tinoko ihi yama hiyara hiri tini ya tinoko soba tiwitihi. Tikamakibeya,
Teoso taboro ya, tinoko oharia tiwa. Yama hiyara ya tiwa me koro
towitiriyahi, tinoko famaha tiwa.
48 Yama abe tiwa kabarawariyahi. Yama abe fawa terawara amake fahi.
Yifo hiri ni fawa rihi te amake fahi".
49 "Owa tinofi ya yifo hiri ni tiwa namosabone tike. Yamata nima
tinahabone tike, amosaro, saha kihaharo.
50 Saha amosate amake. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe,
saha sinari kamiba karo? Saha te kihahi. Te abe mono rima nahi. Te abe
nofahi", ati nematamonaka.

10

Tika yibote tiyosemarabone tike.

1 Sesowi yana tone tokehimatamonaka tabora one ya ahi, Soteya ya. Toka, nematamonaka, Sotao kowani ya. Me tamaha me kakehemete-
moneke tasa he ni ya. Mera kanawanehimatamonaka tasa.
2 Fariseo me hinakematamonaka, me aate hinehibonaha, me totomi hinehibonaha. Me ati e nemetemoneke ahi: "E fanaha e ka yibote e nofamaraha e ka yibote e toyosematehani ama?" me ati nemetemoneke.
3 "Himata nima Mowisei ati ramatamona?" Sesowi ati nematamonaka.
4 "Mowisei ati e nematamonaka ahi, e ka owa fati nofamarehibona tamine kaminari: E ka yibote e nofamarahaba e ati tohaha yama hani e rawi kite amake, e ka yibote ka yama hanibonehe, tokomabonehe", me ati nemetemoneke.
5 "Teoso ati te kasawari ka Mowisei yama hani e na rawi kanehimata-
monaka ahi.
6 Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya Teoso makiteba hiri, fanawiteba hiri, nematamonaka.
7 Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari.
8 Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke. E famaha nima me raboneke, e oharia nima me na mati.
9 Teoso me hinawanikimaharake. Fare Teoso ehene amaka. Me famaha me abe kakosaraboneke", Sesowi ati nematamonaka.
10 Yobe ya me sawimi ya me aate hitasematamonaka, he ya tataba mati, ati me hiwatowahebonaha.
11 Ati e nematamonaka ahi: "Tika yibote tekanakosa fanawi bara titiwai ya yama hiyara hiri tinahabone tike.
12 Tika yibote tiwa kakanakosa maki bare itiwai ya yama hiyara hiri naboneke", ati nematamonaka.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.

13 Matehe me kakamemetemoneke Sesowi ni ya, yehe kakibarehi-
bonaha, matehe ni ya. He ya tataba me me hora nemetemoneke, me me kakamarahabone mati Sesowi ni ya.
14 Sesowi me ihi awe yawamisehimatamonaka. "Matehe hine kamake owa ni ya. Me te ma nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me naboneke me ha hina mati, he ya me tabahabone mati.
15 Teoso ka towisawa tabi te nofi ya matehe nima te nabone teke. Matehe nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere", ati nematamonaka.
16 Sesowi matehe tiwari namise mera besa nematamonaka, yehe kakibarehari matehe mese ya, Teoso matehe kakatomehibonaha.

Me ka owa honehi Sesowi ya tabarebona ati nematamonaka.

17 Sesowi yana tone tokomematamonaka hawi ya. Me ka owa kana ni kakehimatamonaka Sesowi ni ya. Iso yobati ya wehimatamonaka, Sesowi aate nari. "Ota ka borofeso titaminate ama tike. Himata hiri oribe, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya, ati ehene?"
18 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba otaminahamone tine tiri? Teoso ta oharika, taminari.
19 Hibati ya Teoso ati yana nematamonaka, ati tiwatowahari. Ati e nematamonaka ahi:

'Te ka owa tinabowarabone tike. Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinahabone tike, te ka one me ihimone tikamina tiwa. Te ka owa tikeyerahabone teke, hinaka yama titihabonehe. Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike',

Teoso ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.

20 "Owehene nafi e teha ama oke, onafira owa".

21 Sesowi hekatome hinofematamonaka. "Tika yama oharia hasi ke, hiri tinahabonehe. Tikamahi, tika yama ta tibeya, yinero manakonebana. Faya yinero ebe tinahi, me honara me ni ya. Tika yinero nafihibonaka fahi, neme ya. Yinero ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e famawahabone e".

22 Sesowi ati mite tokomematamonaka, kokoriri nari, yama kihahari.

23 Sesowi nonokowa ne mera hiyarematamonaka, he ya tataba mati. "Yama nihinakere haro, e ka owa honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana".

24 Sesowi ya tataba he ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke. Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Matehe, yama nihinakere, Teoso ka towisawa ya e tabiba ka yama.

25 E ka owa honehi e nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere, tokiyomaba karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka owa honehi Teoso ka towisawa ya famaba karo".

26 Me abe hiyaremetemoneke, Sesowi ati me kahiyara mati kasiro ya waha. "Teoso me hikasomahaba me watateraba me awineke", me ati nemetemoneke.

27 Sesowi mera kakatome mera hiyarematamonaka. "Yama nihinakere e ni ya. Teoso ni ka yama nihinake. Yama nihinaraba watatera amake Teoso ni ya", Sesowi ati nematamonaka.

28 Betiro ati yana nematamonaka. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake, yama nafi, e tabawaibone karo", Betiro ati nematamonaka.

29 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te ka yobe te kakosini, e tabawaibone karo? Te ka niso me te kakosini, hiyara amosa te kaminibone karo? Te ka ami toharawa, te ka abi me toha, te ka asima toharawa, te ka matehe toha, te ka fatara toha, na te kakosini?

30 Teoso te ka yamabone ta nebonaka ahi, bofe ya, yama tamaharo mata ya. Te ka yobebona toha, te ka niso mebone me toha, te ka asimarawabone toharawa, te ka amirawabone toharawa, te ka matehebone toha, te ka fatarabone toha, naboneke. Me one tera kakoaba amake. Yama toyabo ya te wini fara toha, tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene. Keye amakere.

31 Me tamaha me tai toa me yotowamatehaba me amake. Me yotoha me tai tohawamatehaboneke", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

32 Serosarei hawi ya me tokomemetemoneke. Sesowi tai tohamematamonaka. He ya tataba "Hika", me ati nemetemoneke. Me one yotoha me kokoriri nemetemoneke. Mera ha nematamonaka tasa, me 12 na mati tasa, mera hiyari oharibonaha. Me one kaminematamonaka, he me kakoamone mati.

33 "E tokomakehaba eke Serosarei ya. Neme ka Owa me ta naboneke sasetoti me ka hiti me ni ya, Mowisei ati kakamina me ya me taba mati. Me hikahabanebonaka, ahabebonaha. Me ta hinehibonaka bara me ni ya.

34 Me haha hikanebonaka, me firo hinahari. Me kosi hinehiba amaka.
Me hinabowawaha hinehiba amaka. Manakobisa yama wehe terei ni ya
wamisameba amaka yati tohawamari tasa", Sesowi ati nematamonaka.

Tiako ya Yowao me famaha Sesowi me aate nemetemoneke.

35 Tiako ya Yowao me famaha Sebeteo biti me tohaha Sesowi ni ya me
kakiehemetemoneke, Sesowi me aate nabone mati. "Sesowi fara ota ati
nima tinahabone tike", me ati nemetemoneke.
36 "Himata nima oribe te ni ya? Himata ta oribe te ni ya?"
37 "Towisawa tohi yana tini ka yama ya ota fami ka owa itaribonaka fahi,
tika kanihina ya. Ota fami ka owa itari, nebonaka tika yasoka ya", me ati
nemetemoneke.
38 "Haha yama te kamina te watokere", Sesowi ati nematamonaka. "Fara
kobo okofawahabone te kafawibana? Okofawaboneke hibayata ya. Oko
batisa niteba nima te batisa ni naba te ama? Owa nima te tehaba te ama,
owa me nabowabone owa?" ati nematamonaka, ahabitebona kaminari.
39 "Ee", me ati nemetemoneke.
"Fara kobo okofawahabone te kafawaboneke. Oko batisa niteba nima te
batisa ni nabone teke.
40 Owati ihi amaraboneke, e ka owa itaribona karo obeheri ya.
Teoso oharibonaka, e ka owa kaminari, itaribonaha obeheri ya", ati
nematamonaka.
41 Sesowi ya tataba me one hiyara me mita Tiako ya Yowao me famaha
me atimone me nofaremetemoneke.
42 Sesowi mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha. "Bara me ihi te
watote me amake. Me ka towisawa memone me ati e te me amake ahi:
'Ha owa ta me ka hiti ama oke', me ati te me amake. Me ka hiti me me
yose, te me amake.
43 Me ihi nima te ehene rabone teke ha te ta. Titaminahabone tina te
one me tinarifahabone tike.
44 Tika one me ka hiti tohi tinofi ya me nafi nanarifa tihahabone tike.
45 Neme ka Owa nima tinahabone tike. Neme ka Owa kakehareka, me
one narifebonaha. Me hinarifarebona ati nareka. Kakehareka, ahabebona
ati nari, me manakonebone nahabihibonaha", ati nematamonaka.

Sesowi Batimeo kasomematamonaka, noko awarari.

46 Me kobo tonamemetemoneke sitati Seriko ya. Sesowi he ya tataba
me toha, me tamaha me toha, nemetemoneke. Seriko ya me tasi
tonama Batimeo itarino ati yana nematamonaka hawi beheri ya. Timeo
bitimatamona amaka Batimeo, noko awarari, yinero haha toahari me ni
ya.
47 Sesowi Nasare ka kakehimona me ati na me ati Batimeo mite ati yana
nematamonaka, kita ya. "Sesowi Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ati
nematamonaka, Sesowi ha nari.
48 Me tamaha me hora hikasematamonaka, ha ni fawa nebonaha. Ha ni
fawa rematamonaka. Ha ni kitamisehimatamonaka mata ya. "Sesowi Tafi
ka noti owa aawawa tinahi", ati nematamonaka.
49 Sesowi ma nake mera hiyarematamonaka. "Te ha naho", ati
nematamonaka.
Me ha hinehimatamonaka, noko awaterari. "Yayai tinahi. Tiwamisahi.
Tiwa ha ka", me ati nemetemoneke.
50 Makari koro tose yora namise kakehimatamonaka Sesowi ni ya.
Sesowi aate hinehimatamonaka.
51 "Himata hiri onahabone tiri tiwa ni ya?" ati nematamonaka.

"Habi, yama awi onofa oke", Batimeo ati nematamonaka.
52 "Yayaka. Titaminawamabana tike waha, okitamone tini karo", ati nematamonaka. Yama awamematamonaka hibati ya. Faya Sesowi me ya tabehimatamonaka, hawi ya.

11

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

1 Me kobo namehemetemoneke, tabora Betifase ya Betania famaha ya orifa boti ka atami waha ya, Serosarei yabori karo. Me kobo nami ya he ya tataba mera yosehimatamonaka, me fama mati.
2 "Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Te towakiyomawiti ya tabora ya someto biti te wasihaba teke matohari, era weye namatarahari mata. Te tise ya te kakamebonaka ahi.
3 Me ati yana ni ya 'Himataba te tisara?' me ati ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota ka Hiti hinahareka. Ta hinamebonaka hibati ya', te ati nabone teke".
4 Me towaka someto biti me awehemetemoneke, wahari hawi ya, matohari nokobi awe ya. Me hitisematamonaka.
5 Me one nahoha me ati yana nemetemoneke. "Himataba someto biti te tisineri?" me ati nemetemoneke.
6 Sesowi ati me kamini ya me ati amosemetemoneke waha.
7 Sesowi ni ya someto biti me kakama me ka makari me so nirihemetemoneke asometo bari ya. Sesowi itarimatamonaka, someto bari ya waha.
8 Me tamaha me ka makari me so tonihemetemoneke hawi ya, hawinebonaha. Me one awa ini afe kihaha me baka nemetemoneke, me so hikanihabonehe hawi ya.
9 Me one tai toha, me one yoto, nemetemoneke, me ha ni kitaha mati. "Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika. Teoso amosaka.
10 E ka iti Tafi hinaka noti towisawa tohawebonaka waha, fare Tafi nima. Teoso hinofa hika. Haha neme ka me winaha 'Teoso amosaka', me ati naboneke", me ati nemetemoneke.
11 Sesowi tokiyomematamonaka, Serosarei ya. Tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Teboro ka yama nafi ki nematamonaka. Fari tonamematamonaka Betania ya, he ya tataba me ya tabahari, me 12 na mati, bai toke ehene.

Sesowi fiko hora nematamonaka.

12 Yama wamini ya Betania ya me yana tona me tokoma Sesowi fimihimatamonaka.
13 Fiko awaba nematamonaka, afe kihaharo. "Fiko boni naha awineke", ati ne tokehimatamonaka, fiko awehibonaha. Kobo towiti hiwa boni wataremetemoneke. Afe hinama tohehemetemoneke, fiko bobono amari ka yama tohi karo.
14 Ati yana nematamonaka. "Fiko tibonomaraba ama tike", ati nematamonaka. He ya tataba ati me himitematamonaka.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

15 Serosarei ya me kobo tonamemetemoneke. Tokiyomematamonaka teboro wari ka yama ya. Mera awehimatamonaka, yama me ta na mati. Me hiyosememetemoneke, me tokomabone mati. Yama me nikaha mera toyosema nematamonaka. Moweta me toroka na me ka mesa bebehe

kawahematamonaka. Monowi me ta na me ka katera bebehe kawaha nematamonaka.
16 "Yama te kakimaraba teke teboro wari ka yama ya", ati nematamonaka.
17 Mera kanawanehimatamonaka. "Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka, tabora nafi ka owa me ha nabone mati',

Teoso ati nematamonaka. Haha yama hani te watoke. Yama boboti me tabori tohawake te ehene", ati nematamonaka.
18 Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na Sesowi ati me mita me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima e nabowi neba amara?" me ati nemetemoneke, me hinakomehari, me one Sesowi ati kahiyara me ihi, me tamaha mati.
19 Bai toke ya me yana tona me tokomemetemoneke.

Sesowi fiko kaminematamonaka.

20 Yama wamini ya me kama fiko me fiya tonamemetemoneke, waya tonaharo, nafi.
21 Betiro yama wati nawahe ati yana nematamonaka. "Ota ka borofeso fiko tiwa ha, fiko hora tinaharo. Waya tonake", ati nematamonaka.
22 "Teoso kiti te watowahi waha.
23 Yati nemeha waha hine koro nifehabone te ati ni ya ma ya, yati hine koro nifehaboneke ma ya, te ati ehene, Teoso kiti te wato ya, Teoso ati amosemona te ati boti ati ni ya. Keye amakere.
24 Makoni owati e nara oke ahi: Teoso te ha ne yama ta nebona te ati ne ya, fara te ati nima yama naboneke, Teoso ati amosemona te ati ni ya.
25-26 Teoso ha tini ya me ihi hiyara fawa tinihabone tike. Me ihi fawa tini ya tiwehene hiyara neme ya te ka abi winehi tiwehene fawa nibonaka", ati nematamonaka.

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?

27 Me tokomemetemoneke Serosarei ya. Me kobo tonama Sesowi yaka nematamonaka teboro wari ka yama ya. Sesowi yaka ne ni ya me kakehemetemoneke, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me ka hiti me toha, na mati.
28 Me aate hinehimatamonaka. "Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati nemetemoneke.
29 "Tera aate okibone bisa ha owa. Yama te kamini ya owa okominahabone oke te ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
30 "Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama? Fare ati eheneta ama? Te ati yana nahi", ati nematamonaka.
31 Faya me abe hiyaremetemoneke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
32 Fare Yowao ati ehenemona e ati rabone eke bisa", me ati nemetemoneke. Me one me nakomehemetemoneke, Yowao Teoso ati kakamina tohehimona me ati na mati.
33 Me ati e nemetemoneke ahi: "Yowao ota watokere", me ati nemetemoneke.
"Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara", Sesowi ati nematamonaka.

12

Ofa me heta na me taminemetemone amake.

1 Sesowi hiyara kaminematamonaka me ni ya. "E ka owa ofa tamaha
koro nematamonaka. Yama bari kanehimatamonaka, ofa wati bari
kanahari. Hoti wi nematamonaka, ofa boni me natabobone karo, fehe me
hiri hinahabonehe. Yati hiri ni nemeha nawehimatamonaka, hinaka owa
iitaribonaha, ofa kakatomehibonaha. He ni ya ofa me heta nemetemoneke
ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Faya tokehimatamonaka yama
bara ya".
2 Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi yosemematamonaka
ofa me ahi na me narabi nima nebonaha, ofa me ebe kanahabone mati".
3 "Ofa hiti ka yama aahi me hiwate me baro hine me hiyosemehimata-
monaka, hinita tohahari".
4 "Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka. Tati me ba
hirehimatamonaka. 'Tihiya tikere', me ati nemetemoneke.
5 Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka, me hinabowe-
banoho. Hinaka yama aahi me one tatama na yosemakehimatamonaka.
Me one me baro, me one me waka, na tohehemetemoneke".
6 "Biti ya famasa nematamonaka, biti hinofari. Biti yosemakehimata-
monaka me ni ya waha. 'Okatao me kakorahaba me awineke', ati
nematamonaka".
7 "Faya biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke.
'Efe biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha.
Hima e nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.
8 Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya".
9 "Himata nima ofa hiti neba amara waha? Kame ya mera nahabihiba
awaka afa mati. Hinaka ofa tabori totimake ya ta hiwahawitiaba amake
me one ni ya.
10 Teoso ka yama hani te awatera ama, ati e naro ahi:

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke
waha.
11 Teoso ati ehene amaka. Afa yama amosate amake mata ya e ni ya'",

Sesowi ati nematamonaka, Teoso ka yama hani ati kaminari.
12 Sesowi me watahabone me ati nemetemoneke. Sesowi mera
kaminemona me ati boti ati nemetemoneke, haha hiyara kaminari. Sesowi
me watahabone me ati na Sesowi me watara me tokomemetemoneke, me
one me nakomeha mati.

Sesa ka yinerobona e ta nibana?

13 Fariseo me toha, Eroti me one toha, na me tokomakehemetemoneke
Sesowi ni ya Sesowi me aate nabone mati. Sesowi me aate ni ya Sesowi
ati hiyarebona me ati nemetemoneke.
14 Me kamakia Sesowi me hiyaremetemoneke. "Ota ka borofeso ama
tike. Borofeso tiwa ota watoke, me tinakomehara tiwa. Yama nafi
tikaminate ama tike me nafi ni ya. Keye hiri titera ama tike. Otara
tikanawanate ama tike, Teoso ka hawi yokana ya. Tiwati ota mitahabone
ota ati na otake. Sesa ni ya yinero e ta te ama? Himata nima tiwati ribe?"
15 Sesowi me keyehabone me ati na Sesowi me hiwatoemetemoneke.
"Himataba owa te totomi nineri? Oko mowetaba te kakamahi, owehibana,
tenario", ati nematamonaka.

16 Me hekamehimatamonaka. "Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha, moweta kari?" Sesowi ati nematamonaka.
"Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati nemetemoneke.
17 "Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya", ati nematamonaka.
'Hika', me ati nemetemoneke.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.

18 Manakobisa satoseo me one kakehemetemoneke Sesowi me aate nabone mati. E ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake.
19 "Borofeso Mowisei ka yama hani ati e teha amake ahi e ni ya: E ka owa ahabe fati kahiwara haro nisori fati hitiwahaboneke, biti nawahabonehe, hahi ahabe biti nawabona kari, Mowisei ati nematamonaka.
20 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Taiti fanehi kahiware ahabematamonaka.
21 Nisori fati hitiwa nisori ahaba, nematamonaka, kahiwarahari tasa. Nisori owa toha, nematamonaka.
22 Nisori me one ahaba, nemetemoneke, me kahiwaraha mati. Fana ahaba, nemetemoneke me nowati ya.
23 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi yabaharo?" me ati nemetemoneke.
24 "Te ati hiyakere", Sesowi ati nematamonaka. "Teoso ka yama hani te watotera te amake. Teoso te watorihi, ke, kitahari.
25 E ahaba e kitama e abe itimatera amake. E e nabone eke, Teoso nanarifa me nima".
26 "Afa yama e kaminaboneke, e wamisami karo. Mowisei ka yama hani te awarini, ati e naro ahi? Mowisei Teoso hihiyarehimona ati nematamonaka awa bite wai ya. Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao, Isaki, Yako, me na me ka Teoso ama oke',

ati nematamonaka, me sawisa ni karo he ni ya.
27 E ahaba ka Teoso amakara. E yati tohaha e sawiha ka Teoso amaka. Te ati e na hiyakere mata ya", Sesowi ati nematamonaka.

Himata yama amosi mati tohari e hiri nabana?

28 Me hiyarani me ka owa Mowisei ati kakamina tohehi kakehi me ati mitehimatamonaka. Sesowi ati mite Sesowi ati amosematamonaka he ni ya. Sesowi aate nematamonaka. "Himata yama amosa Teoso nofate amara kasiro ya?"
29 "Teoso ati e te amaka ahi:

'Owati te kamitamatahi, Ihayeo me te tohaha te. Teoso e ka Hiti oharite amaka.
30 Tika Hiti Teoso tinofabone tike tiwati boti ya kasiro ya, tika kiti ya tabaharo',

Mowisei ati nematamonaka.
31 Teoso ati owa e te amake ahi:

'Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike'.

E ehene e na Teoso hinofate amake ahi kasiro ya. Teoso ati famate amaka",
Sesowi ati nematamonaka.
32 "Ota ka borofeso tiwati amosake", Mowisei ati kakamina ati nematamonaka. "Tiwati e narake ahi: 'Teoso owa watatere amaka. Teoso oharite amaka', tinahara tike. Keye amakere.
33 Teoso e nofatehabone Teoso ati te amaka e ati boti ya kasiro ya. Fara era e nofa era nofi nima e one me nofi e nabone Teoso ati te amaka. E ehene e na Teoso nofate amaka ahi, kasiro ya. Bani e tabasi na Teoso ni ya bani e ta na e aamosa raba te amake Teoso ni ya. Teoso era nonofa raba te amaka, yama one e ta ni ya he ni ya", ati nematamonaka.
34 Sesowi ati himite yama watohimona hinehimatamonaka. "Ha tiwa Teoso ya te faminima ke", Sesowi ati nematamonaka. Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?

35 Sesowi mera kanawanehimatamonaka teboro wari ka yama ya. "Kirisito Tafi hinaka noti tohatehibona Mowisei ati kakamina me ati nofa me amake. Himata me ebe na me ati e nineri ahi?
36 Fare Tafi ati e nematamonaka ahi:

'Teoso ati e nareka ahi oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari, Teoso Kanamori ati ehene. Kirisito Tafi ka Hiti tohehimona Tafi ati nematamonaka.
37 Kirisito Tafi Hiti hinihematamonaka. Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba hinaka noti tohehiba amara?", Sesowi ati nematamonaka. Me nafi Sesowi ati kamitemetemoneke. Ati me hinofematamonaka.

Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya.

38 Mera kanawanehimatamonaka. "Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya. Me yaka teha me amake sitati ya, makari yaboha me akaha mati. Mekato ya me sawiha me one ati yana ni me nofate me amake, 'Afa ama ti?' me ati na mati me ni ya.
39 Sinakoka ya me sawiha nahori me nofateha me amake me one nokosi ya. Ayaka ya me sawiha nahori me nofateha me amake ayaka hiti beheri ya.
40 E fanawiri makiti kihamarawara yinero ta narawabone me hirawa yinero kiharawara yobe ta narawabone me ati te me amake. Afa me ihi yobe kihamaterawara amake. Fara me ora ni yaboteha me amake, me one me ati me himitibone karo, me me kahiyaribone karo. Teoso mera kosi tehiba amaka mata ya", Sesowi ati nematamonaka.

Fanawi honara yama ta na Sesowi kahiyarehimatamonaka.

41 Sesowi itaribasematamonaka yinero kafori beheri ya, mera kakatomahari, yinero me te na mati fare yinero wiyene ya, teboro ka yinero wiyene. Me tamaha yinero me kihaha yinero me were nemetemoneke, yinero tamahari.
42 Me ka one kamakiemetemoneke honararo, maki ahabemata. Hinaka moweta famehi te nemetemoneke, fotarari.
43 Sesowi he ya tataba mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha. "Ihi te awa haro, maki watamarahari, honararo. Hahi yinero fanawi honara

ta hinehi nafi mati tohaka. Me one yinero ta hinehi ta fotakara. Keye amakere.
44 Haha me honaha me ka yinero hasi ne me ta hinareka. Fanawi honara hinaka yinero nafi ta narake, tafeba kanikaraharo mata", Sesowi ati nematamonaka.

13

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.
1 Sesowi me kiyomamehemetemoneke teboro wari ka yama ya. Sesowi ya tataba owa ati yana nematamonaka. "Ota ka borofeso yati tiwa ha teboro karo. Teboro taboro ka yobe tiwa ha, yobe ehebote", ati nematamonaka.
2 "Yobe te awe awa, amosari?" Sesowi ati nematamonaka. "Hahi yobe nafi me nabowaba me amake. Yama bari kani hasi naba watamarahaba amake", ati nematamonaka.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.
3 Sesowi tokomisehimatamonaka, orifa wati ka atami waha ya. Itarimatamonaka, teboro kakatomahari hike ya. He ya tataba me ya tabi oharimatamonaka. Betiro, Yowao, Atere, Tiako, Sesowi me aate nemetemoneke.
4 "Yama amo ni e ni ya natehaba amari, afa yama? Himata nima yama na ota awibaribe, Teoso hinamoaro?" me ati nemetemoneke.
5 "Tera te kakatomahi. Tera me keyehariyahi", Sesowi ati nematamonaka.
6 "Me tamaha me kakehaba me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e naba me amake ahi: 'Efe ama oke', me ati naba me amake, me tamaha me me keyeha mati.
7 Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Me tamine te mita, naba te amake, me abe mowa nabone me ati na mati. Te watorabone teke. Afa yama kakehaba amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.
8 Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me amake, me abe mowa na mati. Me tafeba watamaraboneke. Wami behe naba amake tabora nafi ya. Yama nafi ahabarahaba amake mata. Yama hiyara yana tobone ka yamabone amake haro. Yama hiyara one nafisa naba amake mata.
9 Tera te kakatomiyahi. Tera me te naba te amake, tera me ta naba te, me ka sitati me ka hiti me ni ya. Tera me kosi naba me amake sinakoka toro ya. Tera me namohaba te amake kofenato me ni ya, owa te nofa owehene. Tera me namo naba te amake, kofenato me toha, towisawa me toha, na me ni ya. Owa te kaminabone teke me ni ya.
10 Teoso ati ehene hiyara amosa kaminatehiba amaka tabora nafi nima.
11 Tera me towakami ya me one ni ya tera me ta ni ya, 'Himata nima owati ribe?' te ati boti ati raba te amake. Afa yama ya te ka yama te kaminaba Teoso ta neba amaka. Te ati amaraboneke. Teoso Kanamori atiba amaka", Sesowi ati nematamonaka.
12 "E ka owa anoti ta neba awaka, me one hinabowehibana. Owa hinaka matehe ta neba amaka me one ni ya, me me hinahabihaba mati. Owa bati ya mati me famaha mera kakoba amaka. Mera ta neba amaka, me one me me waka hinahaba mati.
13 Me nafi tera kakoaboneke, owa te nofi karo. Owa nofi te fawa ri ya Teoso tera kasomebonaka.

14 Yama habosia te awahaba te amake, wareharo tabori amara ya". (Oko yama hani te ki na yama okominaha te watohi.)
"Soteya ka tabora ya te sawiha te tokomaba te amake yati nemeha ya.
15 Yobe bari ya tiwariha tikamabana tike hibati ya. Tikisami ya tikiyomamarahabone tike yobe toro ya, tika yama tinakamahabone tiwa.
16 Fatara ya yama ahi tina tokomakabote tinahabone tike. Tikamarabone tike tabora ya, tika makari tinakamahaba tiwa.
17 Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi one matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke.
18 Teoso te aate, niyahi, sire yama toharibone karo.
19 Yama e naba watatera amake, hiyararo, haha nima naro. Yama e naba watamaterihi naba amake, hiyararo.
20 Haha yama Teoso sene nimehibonaka, hinaka me ihi, me hikatikaha mati. Ehene e re ya me nafi ahabene me amake".
21 "Haha yama tohi ya me ati e naba me amake ahi: 'Hahi Kirisito amaka', me ati naba me amake. 'Te awa fari', me one ati, naba me amake. Me ati te nofariyahi.
22 Me one Kirisitomona me ati naba me amake, keye me hiri na mati. Me one Teoso ati kakamina memone me ati, naba me amake, keye me hiri na mati. Yama me namohaba me amake, fotaharo, me hiwatoharo. Me tamaha me me keyehaba me amake. Haha Teoso me hikatika me me keyehene me amake fahi.
23 Te ati katomoriyahi. Yama kamini tai ohine oke, te watobahabonehe, nafi".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.

24 "Afa yama nawaha ahabi ya bahi owihiba amaka. Abariko oyamarihi neba amaka.
25 Amowa me foro naba me amake. Neme nafi hihiya nawahaba amake.
26 Faya Neme ka Owa me awahaba me amake, kamahari, sawihari neme sabi boti ya, kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.
27 Ati ehene he nanarifa me me yoro tokaniwamaba me amake, me hikatika mati, me sawiha mati yama nafi ya".
28 "Yama te watohaba te amake, fiko ka yama nima naro. Fiko afe yati kitara afe yanaha te awaha yama te watote te amake, yama hiwe ka yama, yabokiraharo.
29 Fiko ka yama nima Neme ka Owa ka yama naboneke, kamahari. Haha yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Neme ka Owa kamabona ka yama, yabokiraharo.
30 Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye amakere.
31 Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta ahabateraba amake.
32 Teoso biti kamabona ka yama wehe e watotera e amake. Teoso nanarifa me hiwatorihi, Teoso biti hiwatorihi, hite amake. Okobi ta hiwato hike, ohariari".
33 "Te ati katamoriyahi. Te amo riyahi. Neme ka Owa kamabona ka yama te watorineke.
34 E ka owa nima yama naboneke, tokahari tabora one ya, hinaka yama aahi mera yosehari, hinaka yama me hekatomabonehe. Hinaka yama aahi owa yama koro, hinaka yama aahi owa yamata wasi, owa nokobi ya ware, nematamonaka, yama kakatomahari. Amo rebona ati nematamonaka.

35 Te ati katamoriyahi bisa. Te ka Hiti amo ni te watokere, kamehi-
bonaha. Bahi toke ya kame ya kama, yama soki ya kame ya kama, yama
soki enoki ya kame ya kama, yama we kamaki ya kame ya kama, neba
awaka.
36 Te amo ni bata karayaho.
37 Te tonokoyahi. Me one toha, te toha, na te narabo nima one oke".

14

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

1 Yama wehe famaha hasi kanehemetemoneke, bao fehemeto kihare ka
ayaka me hiri nibone karo, Basikowa tohaharo. Sasetoti me ka hiti me
toha, Mowisei ati kakamina me toha, na Sesowi me watahabone me ati
nemetemoneke, me one me me hiwara mati, me hinabowebonaha.
2 Wati me hinofarematamonaka Basikowa ka ayaka tohi karo, me
tamaha me me nakome karo. Me me mono rabone me ati nemetemoneke,
me tamaha mati.

Fanawi esitarato sika nisehemetemoneke Sesowi tati ya.

3 Sesowi sawihimatamonaka Simao mese hiyare ka yobe ya, Betania ya.
Sesowi tafehi itari ni ya fanawi kakehemetemoneke, yama tama kanaharo,
yama wiye yati yama ni tohaha ya, esitarato kafoyini karo, nato hinita.
Yama waka kana yama sika nisehemetemoneke, Sesowi tati ya.
4 Ihi nofati me amara me abe hiyaremetemoneke, me one. "Himataba
esitarato katomineri, manakone nafiharo,
5 fa fowe oharia ka yama ahi ni manakone ya manakone tohaharo?
Yama amosene amake, esitarato ta ni ya, yinero manakonebana, yinero e
ta nibone karo me honara me ni ya", me ati nemetemoneke. Faya fanawi
me hora nemetemoneke.
6 "Hine hikatoma hike", Sesowi ati nematamonaka. "Himataba ihi e na
ihi te hora kineri? Ihi amosake owa ni ya.
7 Me honara me sawi fawa teraboneke te ni ya. Fara me kasomi te nofi
nima te nabone teke. Ha owa ta oko sawi fawa nabone oke te ni ya.
8 Fara ihi hiri nineke. Ohabamatara owa ketehineke esitarato ya, oko
kamobone ayata tohi karo.
9 Yama toyabo ya, hiyara amosa yama nafi ya me kamini ya, fana ihi
me kamina, tehaba me amake. Ihi me wati hiwahatehaba amake. Keye
amakere", ati nematamonaka.

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.

10 Yota Isikarioti tokomakematamonaka sasetoti me ka hiti me ni ya,
Sesowi ta nebona ati nari me ni ya. Me 12 na me ka owamatamona amaka,
Yota.
11 Ati mitati me yayai nemetemoneke. Yinero me ta nabone me ati
nemetemoneke Yota ni ya. Faya ati boti yama nima nematamonaka,
Sesowi ta nabona ka yama, me ni ya.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.

12 Basikowa ka ayaka yana tonehemetemoneke, bao fehemeto kihare
ka ayaka. Ayaka yana toni ka yama wehe ya ofeya me me wawaka
tohehemetemoneke. Sesowi he ya tataba me aate hinehimatamonaka.
"Hika ya Basikowa ka marina tafeba ota wasiribe, e tafibone karo?" me
ati nemetemoneke.

13 Me fama mera yosehimatamonaka. "Sitati ya te towakahi. E ka
owa te kobo nabone teke, faha tiwa kanahari boti ya. Efe nowati ya te
kayotoabone teke.
14 Yobe ya tokiyomame ya yobe hiti te aate niyahi, te ati e na te ahi:
'Borofeso ati e nareka ahi: "Hibaka ya yama bari kani tori ya otafaribe
Basikowa tafe okoba owa, oko tataba me ya otaba owa?" ati nareka', te ati
nabone teke.
15 Yama yofi kanehibonaka, yama bari kani tohamisamakeharo, tori
nafiharo, mesa kihaharo, hawa tohaharo. E ka marinabone te hawa
tonihabone teke fahi", ati nematamonaka.
16 Faya me towakemetemoneke sitati ya. Fare Sesowi ati nima yama
nemetemoneke. Faya Basikowa tafebone me wasihemetemoneke fahi.

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.

17 Bai toke ya kobo namakimatamonaka me 12 na me ya tabahari.
18 Mesa ya me tafa me nahoria me ni ya Sesowi ati yana nematamonaka.
"E taba e tafaha te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye
amakere", ati nematamonaka.
19 Me yawaha me oohariki na Sesowi me aate nemetemoneke. "Sesowi
owaba ama ha owa?" me ati nemetemoneke.
20 "Te 12 na te ka owabonaka. E tabaha bao e taba nineke haro.
21 Neme ka Owa e nebonaka, fara yama me hikaminehemete nima, Teoso
ka yama hani ya. E ka owa hiwa yokohiba amaka, Neme ka Owa ta ne ya.
He ni ya yama amosenemete awineke, watare ya", ati nematamonaka.
22 Me tafaha Sesowi bao itihi ati yana nematamonaka, "Teoso faya amake
tiwehene", ati nari. Bao ebe ne mera kakawematamonaka."Bao te warara
nahi. Hahi oko ime amaka hari", ati nematamonaka.
23 Kobo tama ne ati yana namatasehimatamonaka, "Teoso faya amake",
ati nari. Kobo ya mera kakawe me hifehemetemoneke fahi.
24 "Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe
kotarato yati hiri nebonaka. Ohababone oke, me tamaha me okasomabone
owa.
25 Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Ofamateba amake, te ya otaba
owa, towisawa ohi ya, Teoso ati ehene. Keye amakere", ati nematamonaka.
26 Teoso tahi me hiri na me tokomemetemoneke orifa wati ka atami ya.

Sesowi he ya tataba me ihibani kaminematamonaka.

27 Sesowi me narabi nima nematamonaka. "Te nafi owa kakosabone oke.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Ofeya me nanarifa onahabihe ya ofeya me tokarikosahaba me amake',

yama hani ati ke.
28 Ohaba okitamahaba ama oke. Tai owamaba ama oke Karireya ya, te
nokosi ya", ati nematamonaka.
29 Betirobisa ati yana nematamonaka. "Me nafi tiwa me kakosi ya
tiwa owakanakosarabone oke, ha owa. E famahabone eke, ha owa", ati
nematamonaka.
30 "Haha yama soki ya owa tiwateramone tinahabone tike me one ni ya.
Tiwati yana ni terei nabone tike, tiwati e na tiwa, arakawa ha ni famahi
ha ni watare ya mata. Keye amakere", ati nematamonaka.
31 Betiro Sesowi hora kasehimatamonaka kasiro ya. "Owati yana rabone
oke, tiwa owateramone ona owa. Keye amakere. E fama me one era

nabowabone me ati na tiwa owakanakosarabone oke", ati nematamonaka.
Me nafi ati e nemetemoneke, Betiro ati nima.

Sesowi ora nematamonaka awa boti ya.

32 Me tokehemetemoneke Ketisemani ya. Awa wati ka yama inimete-
mone amake, Ketisemani. Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka.
"Teoso ha omatibe. Te naorihi ahi", ati nematamonaka.
33 Betiro toha, Tiako toha, Yowao toha, me na me ya tabe mera
towakematamonaka. Faya ati boti yawamisehimatamonaka fahi.
34 Mera hiyarematamonaka. "Owati boti kokoriri ke. Ahabinima one
oke, kokoriri oni karo. Te nahori ahi, te tonokoa te".
35 Hike ya toka ne sonarisehimatamonaka, Teoso ha nari. "Aba abi tiwati
amosi ya ohabarahabone onahara oke.
36 Abi yama nihinaraba watakere tiwa ni ya. Kobo tekitimakehi, onofa
okere. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama tinofa ta hiri
onahabone oke", ati nematamonaka.
37 Kame he ya tataba me terei na mera wasimematamonaka, me amo
nani mati. "Simao, amo tine ti? Tikitarini? Tikitara tiwa awine tike,
tinokoaba tiwa, bahi ohari ya", ati nematamonaka, Betiro hiyarari.
38 "Te tonokohi, te ora na te, te ehene hiyara wataribone karo, inamati
tera totomi ne ya. Te ati boti amosa yama amosa te hiri nabone te ati na
yama tera kasawarineke, te kitara te", ati nematamonaka.
39 Tokatase ora tasehimatamonaka. Fara yama hikaminaha kamina-
matasehimatamonaka.
40 Kamatase mera wasimatasehimatamonaka, me amo nani mati,
nokobisa me koro hikanani mati. Kamehi ehene me tafiha me ati
wataremetemoneke.
41 Tokomatase kamatasehimatamonaka. "Te amo tasine? Te hasi nine?
Fayawa amake. Oko amo nibone amake haro. Neme ka Owa me ta kabote
naboneke me ihi hiyara me ni ya.
42 Te nahomisahi. Hima, te awa hari, kamakiari, owa ta nebonaha".

Sesowi me watehemetemoneke.

43 He ya tataba mera hiyarasa ne ni ya Yota kobo namakimatamonaka,
me 12 na me ka owa. Me one ya tabehimatamonaka, yimawa toha, mata
toha ne me bokori na mati. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati
kakamina me toha, me ka hiti me toha, me na me me yosehemetemoneke.
44 Yota mera hiyaribehimatamonaka, Sesowi me watohabone mati. "Efe
noko toma onaki ya te wate ya te towakamehibanaka. Te hasi nirayaho",
ati nibehimatamonaka.
45 Me kobo namakia Yota towanawitimarika Sesowi ni ya, hibati ya.
"Habi", ati nematamonaka, he noko bako komi nakehari.
46 Sesowi me watehemetemoneke, me hekamebonaha.
47 Me ka owa ohari yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi
owa narabo ra tari nabasematamonaka.
48 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te kamakine owa ni ya, yimawa
toha, mata toha ne te bokori na te, owa te watahabone te ati na te? Kofeno
mono onahamone te ati na te awineke.
49 Owa te awi nofa te amake me okanawana owa teboro ka yama ya
fara yama we nima. Himataba owa te wati nofara te amari, teboro wari
ka yama ya? Teoso ka yama hani ya yama me hikaminehemete nima te
ehene nineke", ati nematamonaka.
50 Sesowi ya tataba me nafi kana nawaha me hekanakosehimatamonaka.

51 Ohari yotohimatamonaka, hine ya makari riyo tohaha weye nari, bofe
ka watararo. Me hiwatematamonaka.
52 Me tama hine hinaka makari sota tonaha tasi tone tokomematamon-
aka, korone tohahari.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

53 Sesowi me towakamehemetemoneke sasetoti ehebote ni ya. Sasetoti
me ka hiti me nafi me me yoro tokaniwamemetemoneke. Me ka hiti me
toha, Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke.
54 Betiro yotoba nematamonaka hike ya. Me kobo tonamemetemoneke,
sasetoti ehebote ka yobe ya. Betiro wakosehimatamonaka yobe beheri ya,
yifo hiwa nari, saotato me ya tabahari.
55 Sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me nafi me tabaha Sesowi
ahabebona me ati nemetemoneke. Me one me siba nemetemoneke, Sesowi
me kaminabone mati, ehene hiyaremona me ati nabone mati.
56 Keye me hiri na Sesowi ehene hiyaremona me ati nama nemete-
moneke, me tamaha mati. Keye me hiri kene yama ati remetemoneke,
mera kasawariharo. Owa ati yana, owa ati yana, nematamonaka, me ati
hihiyanikima mati.
57 Me one nahomisa Sesowi yama hiyara hiri nemona me ati nemete-
moneke.
58 "Ati e ne ati ota mitahareka ahi: 'Hehi teboro me hiri hinehi
onasonahabone oke. Yama wehe terei na ya teboro hiri onahabana oke,
me ihi amarari', ati nareka", me ati nama nemetemoneke.
59 Me one ta ati hihiya nemetemoneke.
60 Me baikani ya sasetoti ehebote wamise Sesowi aate nematamonaka.
"Tiwati watarine? Keye me hiri na me awine, tiwatimone me kamina
tiwa?" ati nematamonaka.
61 Sesowi ati wataremtamonaka.
Sasetoti ehebote ati yana namatasehimatamonaka. "Kirisito ama ti,
Teoso ota kahiyaratehi biti?" ati nematamonaka.
62 "Efe ama oke. Neme ka Owa te awatehaba te amake, itariari Teoso
kitehi ka kanihina ka ya, kamahari neme sabi boti ya".
63 Sasetoti ehebote yawehi fara hinaka makari sibi karematamonaka.
"Me e ha namarabone eke, he me kaminaba mati e ni ya, ehene
hiyaremona me ati na mati.
64 Fare abono ati te mitawahaka waha, Teoso nima nemona ati nari.
Himata nima te ati ri?" ati nematamonaka.
Sesowi ahabebona me nafi ati nemetemoneke.
65 Me one Sesowi firo nemetemoneke. Me one noko hikarafe noko me
koho hiwitimatamonaka. "Tiwati yana nahi. Hike tonoko tao kanara?" me
ati nemetemoneke. Saotato noko me tao hikanematamonaka.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

66 Betiro wabasehimatamonaka yobe beheri ya. Sasetoti ehebote
nanarifa kakehemetemoneke he ni ya.
67 Yifo hiwa ne hiwehi hekatomematamonaka. "Tisawi tina ama tike
Sesowi ni ya, Nasare kari".
68 Betiro ati hiyarematamonaka. "Yama owato okere, tikaminaharo", ati
nematamonaka. Nokobi wani yabori ya yaka toname ya arakawa ha ni
yana nematamonaka.
69 Sasetoti ehebote nanarifa hiwe yofi hikanematamonaka. "Efe owa
amaka hari", ati nemetemoneke.
70 Ati hiyatasarematamonaka.

Yama totoyabo kawahi ya me aate hinehimatamonaka, me nahoha mati he beheri ya. "Me ka owa ama tike. Keye amakere. Tiwa ota watoha otake. Karireya ka me ka owa ama tike", me ati nemetemoneke.

71 Betiro ati yana tasematamonaka, Teoso ino itihari. "E ka owa hahi owatotere te kaminineke", ati nematamonaka. Keye hiri ne ya Teoso hinabowebona ati nematamonaka, ati nematamonaka.

72 Arakawa ha namatasematamonaka. Faya Betiro yama wati nawahematamonaka, aya Sesowi hikaminaharo, he hiyarari. "Tiwati yana ni terei nabone tike, arakawa ha namatasare ya mata, owa tiwateramone tina tiwa". Betiro ati boti yawe ohi nematamonaka.

15

Birato Sesowi aate nematamonaka.

1 Hiba yama wa ni ya me ati yana tonehemetemoneke, Sasetoti me ka hiti me toha, soteo me nafi ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me nafi yoro tokana mati, me ka hiti me nafi. Sesowi mano me hikamato me heke me ta hiwitimatamonaka Birato ni ya.*

2 Birato aate hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha tiwa?" ati nematamonaka.

"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.

3 Sasetoti me ka hiti Birato me hiyaremetemoneke, yama hiyara tamaha Sesowi hiri nemona me ati nama na mati.

4 Birato Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Tiwati yana rine? Me ati timitahi, yama hiyara tamaha hiri tinahamone me ati na mati", Birato ati nematamonaka.

5 Sesowi ati yana namarematamonaka. "Hika", Birato ati boti ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

6 Birato soteo me ka owa ohari fifito toniha tohehimatamonaka, fara Basikowa ka marina nima, me kibeha mati kateya ya. Mera aate ne me ka owa ino me hitihi yokana fifito toniha tohehimatamonaka.

7 Me ka owa foyehi inomatamona amaka, Basaba. Basaba me one ya tabehi Homa ka me me mowa na me ihi itiha me me hiwata me me te hinehemetemoneke kateya ya.

8 Soteo me kamakia Birato me aate nemetemoneke, me ka owa fito tonihebonaha.

9 "Efe soteo me ka towisawamona fito onihibana te ni ya?" ati nematamonaka.

10 Sasetoti me ka hiti Sesowi me ta na mera watohimatamonaka, me one tamaha Sesowi me nofi karo.

11 Basaba Birato fito tonihebona me ati nemetemoneke, sasetoti me ka hiti me ati ihi.

12 "Himata nima oniheba amara, soteo me ka towisawamonaha?" Birato ati nematamonaka.

13 "Te ba kanaho awa ya, ahabebana", me ha ni ati nemetemoneke.

14 "Himatabana? Himata hiri rano hiyararo?" Birato ati nematamonaka.

Hine ya me ha ni kitamisehemetemoneke, "Te ba kanaho awa ya", me ati na mati.

---

* **15:1** 15.1 Homa ka owamatamona amaka, Birato. Soteya ka kofenato tohehimatamona amaka, Homa ka me ihi.

15 Birato Basaba tasi tonihematamonaka, me yawi ya he me kakoribone
karo. Ati ehene saotato Sesowi me kosi nemetemoneke. Faya saotato mera
yosehimatamonaka, Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Saotato Sesowi me haha kanehemetemoneke.

16 Saotato Sesowi me towakamehemetemoneke kofeno ka yobe Beretorio
tohehi ya. Saotato me nafi me ha nemetemoneke.
17 Makari mamawa na ya me weyeye hinihematamonaka.† Tati
boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa tati borone nima
naro, me weyeye hinihebanoho.‡
18 Me haha hinehimatamonaka. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me
ati nemetemoneke.
19 Tati me baba hirehimatamonaka. Me firo hinehimatamonaka. Me isi
yobati ya me naoha me boboko tokanihemetemoneke, he me haha kana
mati.
20 Faya haha kani me hawa hihe ya makari mamawa na me sota
na fara hinaka makari ya me weyeye hinihamematamonaka. Me
hekamematamonaka, awa ya me ba hikanebonaha.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

21 Me yaka na Sireni ka owa me awehemetemoneke, kobo nakehari,
Serosarei ya, kakehinoho Serosarei yabori kari. Inomatamona amaka,
Simao, Aresatiri ya Hofo me famaha me ka abi. Me hiyosematamonaka,
Sesowi ka awa tiwa kanehibonaha.
22 Sesowi me towakemetemoneke yama ini Kokota tohaha ya. E tati tone
ino amake, Kokota.
23 Miha atahone ya fi me ketehemetemoneke, Sesowi hifahabonehe,
hifarabanihi.
24 Awa ya me ba hikanematamonaka. Sesowi ka makari me ebe
nemetemoneke. Yama me were nemetemoneke, makari me ebe nabone
mati.
25 Me hinawanehimatamonaka bahi 9 ya.
26 Awa baki ya yama hani me rawi kana Sesowi tati neme ya awa me
nawanemetemoneke, Sesowi ka yama hiyara hiri hina me watohabone
mati. "Soteo me ka towisawa amaka", yama hani ati nemetemoneke.
27-28 Yama boboti me famaha me me kanawikimemetemoneke Sesowi
beheri ya. Hinaka kanihina ya owa kawa, hinaka yasoka ya owa kawa,
nematamonaka.
29-30 Hawi ya me yaka na me haha hikanematamonaka, me tati me
weori na mati. "Ahi", me ati nemetemoneke. "Fara tiwa tikasomahi,
teboro tinahabihabone tina tiwa, hiri tinamebonaha yama wehe terei na
ya. Tikisamahi awa ya", me ati nemetemoneke.
31 Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, na me
abe hiyaremetemoneke, Sesowi me haha kana mati. "Me one ta kasome
hiwa kasomi watore awaka fare", me ati nemetemoneke.
32 "Kirisitomona amaka, Ihayeo me ka towisawa. Kikisama naho, kisami
e awabaya, ati e nofawabaya", me ati nemetemoneke. He ya me tabaha me
ati yana, nemetemoneke, he me hora na mati, awa ya me kawana mati.

Sesowi ahabematamonaka.

---

† **15:17** 15.17 Me ka towisawa makari mamawa na me weweyeri tohehemetemoneke. ‡ **15:17** 15.17 Me nafi ka towisawa me tati bori oro tohaha me weweyeri tohehemetemoneke.

33 Bai nokorise ya yama kayomemetemoneke, yama nafi. Manakobisa
yama soki fawa nemetemoneke bai weo towawiti ya.
34 Bai terei ne ya Sesowi ha nematamonaka kasiro ya. "Teoso, oko Teoso,
himataba owa tinaharikosine tiri?", ati nematamonaka. Fara me atibisa
amake haro: "Erowi, erowi, rema sabakitani?" ati naro.
35 Haha me naho yabora ati me himitematamonaka. "Ati te mitaho, Eria
ino ha nari", me ati nemetemoneke.
36 Owa kana ni tokome finakiri towakitimematamonaka. Faya esibosa
sa nife hinawanehemetemoneke, awa tati boni ya. Faya ta hikamisamake-
hemetemoneke, Sesowi hifahabonehe. "Hine naka. Eria kake ya Eria hiti
ya iti e aawa nebanaka", ati nematamonaka.
37 Sesowi ha ni kite ya ahabematamonaka.
38 Teboro boti ka yama babari kana makari tohaha sibi karehemetemoneke. Neme ya sibi kari yana na sibi kari kisa sibi kari kobo nisehemetemoneke bofe ya.
39 Saotato me ka hiti waki Sesowi awehimatamonaka, ahabari. "Hehi
Teoso biti tohe awaka hari. Keye amakere", ati nematamonaka.
40 Me fanawi naho nemetemoneke hike ya, Sesowi me kakatoma mati.
Maria Matarena toha, Sarome toha, Maria Tiako ya Yose me famaha me
ka ami toha, Tiako yati.
41 He ya tataba toharawehemetemoneke Karireya ya, he narifarawaro.
Me fanawi one toharawa nemetemoneke, he ya tabakirawaro Serosarei
ya.

Sesowi me kamohemetemoneke.

42 Sabato nokosi ka yama wehemetemoneke. Bahi tokehimatamonaka.
43 Yose kake kobo nakehimatamonaka, Yose Arimateya kari, me ka hiti
me ka owa tohahari, yama kihahari. Teoso ka towisawa kakibona ka yama
Yose nonoki tohehimatamonaka. Habo bayihi Birato aate nematamonaka,
Sesowi abowi ta nebonaha he ni ya.
44 Keyemone Birato ati boti ati nematamonaka, Sesowi ahabamatare-
mona ati nari. Saotato mera yoyose aate nematamonaka, Sesowi
kaminebonaha.
45 Saotato mera yoyose ati mite ati amosematamonaka, Sesowi abowi
Yose itibasehibona ati nari.
46 Yose makari riyo tohaha kanike Sesowi itibase Sesowi rofi kawahe-
matamonaka, makari ya. Hibehimatamonaka yati hoti me wi hinaha ya.
Yati nafiha karoro towahame tama noki bori bari kawahamematamonaka
yati ya.
47 Maria Matarena ya Maria Yose mati famaha yama me awehemete-
moneke, Sesowi foye ka yama.

16

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Sabato nowati ya Maria Matarena toha, Maria Tiako mati toha, Sarome
toha, me na e abowi tehene me kanikemetemoneke. Me hekamakiabone
me ati nemetemoneke, Sesowi abowi me ketehabone mati.
2 Tomiko ya me bosa na hiba bahi kamaki ne ya me tokehemetemoneke
Sesowi temene ya.
3 Me abe hihiyara tosi nemetemoneke. "Hike yati itiraba, e tokiyomiba
karo?" me ati nemetemoneke.

4 Me kobo tonama yama me aawa na nokobi howa tokana me
awehemetemoneke. Yati nafihemetemoneke, tama noki bori.
5 Me tokiyoma yetene itari me awehemetemoneke, kahihina ka ya,
makari sawawa akahari. "Hika", me ati nemetemoneke.
6 Ati yana nematamonaka. "'Hika', te ati rima nahi. Sesowi Nasare ka
te siba na te awineke, Sesowi me ba hikanari awa ya. Watamakara ahi.
Kitamatasahareka. Yama te aawa nahi, taboro, me hibari karo.
7 Te tokomahi Betiro me ni ya, te tokominamabaya. Tai tohamebonaka te
nokosi ya Karireya ya. Te awehibanaka fahi. Fare ati narima nebonaka",
ati nematamonaka.
8 Faya tama ya me tasisi na me kana ni tokomemetemoneke, me
hoyahoyari kana na mati, yama me kahiyara mati. Yama kamini me
watoremetemoneke, me kakome karo.
9 Sesowi yati tohamematamonaka tomiko ya, yama hiba wa ni ya. Maria
Matarena hiwibehimatamonaka. Afa hikasomehemetemoneke, hinamati
me 7 na me ihi tohaharo.
10 Tokoma he ya tataba mera towasimemetemoneke, me ohi na mati, me
yawaha mati.
11 Faya hikaminehimatamonaka me ni ya, kitamari. Hiwehimona
hinehimatamonaka. He ati me mitaha he ati me nofaremetemoneke.
12 Yama we one ya hinaka me one famaha sitati beheri ya yaka kanaha
me ni ya kobo nematamonaka, noko awi hihiya nawahari.
13 Me kakama hiyara me kamina me ati me hinofaremetemoneke.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

14 Yama we one ya he ya tataba me 11 na me tafaha me ni ya kobo
nematamonaka. Mera hora nematamonaka, me one ati me nofara mati,
he kitami me awa mati.
15 Ati e nematamonaka ahi: "Te tokahaba teke tabora bara ya yama nafi
ya, hiyara amosa te kaminaba te, me nafi ni ya.
16 Haha owa nonofa me tohawaha me te iibofarisahabone teke, Teoso
me hikasomahabone mati. Te ati me nofara Teoso me hikakohaboneke.
17 Owa nonofa me tohaha yama me namohaboneke fotaharo. Inamati
me toyosemaboneke, owini me hiri ni ya. Me ati hihiya naba me amake.
18 Maka me wataha me tama ni ya, maka kome wataraboneke me ni ya,
mera wai naro. Yama komaha me fawi ya yama kome watarihi naboneke
me ni ya. Yama kome me awaha me mese ya me mani me kakibari ya me
amosamaboneke".

Sesowi tokomisehimatamonaka neme ya.

19 E ka Hiti Sesowi Kirisito hiyari fawa ne ya Teoso hekimisamemata-
monaka neme ya. Tokome itarimatamonaka Teoso ka kanihina wani ka
ya.
20 Me tokehemetemoneke yama nafi ya, Teoso ati me kaminabone
mati. E ka Hiti ati ehene yama me namohemetemoneke fotaharo,
he ati me kamina mati. Yama me awaha yama me hikamina me
watohemetemoneke, keye amararo.

Roka
Roka ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Roka ka yama hani kaminematamonaka.

1-4 Teofiro tiwa onofa oke, kasiro ya. Yama hani rawi okine oke, tiwahabonehe. Yama hani tiwaha yama hani tiwi ya tiwati e nabone onahara oke ahi: "Hiyara omitaha amosa awineke", tinahabone tike, oko yama hani tiwaha tiwa. "Keye me hiri ra me awineke, Sesowi me kamina mati", tinahabone tike.

Me one yama hani rawi narawa me amake, Sesowi tamine, me tamaha mati. Me hiwehimata me hikaminate amaka, ota ni ya. Sesowi me awehemete Teoso ati me kakamina tohineke. Me ohiyarahara oke, yama owatoabone owa, oko yama hani amosabone owa.

Teoso nanarifa Yowao kaminematamonaka, watehibanoho.

5 Sasetoti me ka owa Sakaria tohe wiwina tohehimatamonaka, Soteya ya. Soteya ka towisawa inomatamona amaka Eroti. Sakaria Abatia ka notimatamona amaka. Sakaria fati inimetemone amake Isabeo. Isabeo hinakiti inomatamona amaka Arao.

6 Sakaria fati ya famehi me ihi aamosa tohehemetemoneke, fare Teoso ati nima me ihi nabone mati.

7 Me kakahiwa toharemetemoneke. Isabeo kahiwihina na toharemetemoneke. Me fami botokimehemetemoneke.

8 Abariko owa ya Abatia ka noti sasetoti me tohaha Teoso ka yama me ahi nemetemoneke teboro ya.

9 Yama wehe one ya me ati ihi Sakaria tokiyomehimatamonaka teboro baikani ya, wami sari kanehibonaha, Teoso ka wamibonehe.

10 Sasetoti wami sari kanehimatamonaka. Wami sari kane haha me nahokosa me tamaha Teoso me ha nemetemoneke.

11 Faya Teoso nanarifa kakehimatamonaka Sakaria ni ya. Wehimatamonaka, fara wami sasari kana beheri ya.

12 Teoso nanarifa Sakaria awe habo si tonehimatamonaka. Teoso nanarifa nakomehimatamonaka.

13 Teoso nanarifa ati yana nematamonaka. "Sakaria kakomerima tinahi. Tiwati Teoso mitehimona ati nareka, ha tinahari. Teoso ati ehene Isabeo inamatewe nawataboneke, tikataobonaha. Ino ha tinehibonaka, Yowao tohehibonaka.

14 Yayai tinahabone tike. Me one yayai, naboneke, inamatewe wate karo, me tamaha mati.

15 Inamatewe Teoso hinofatehiba amaka. Fi fawarihi, kasasa fawarihi, tehibonaka. Teoso Kanamori kitehibonaka he ni ya, foyasa ne ya mati tori ya, watehibanoho. Teoso Kanamori kitehi sasawi tohehibonaka he ni ya.

16 Me ati boti namosawahamehiba amaka, me tamaha mati, Ihayeo mati. Faya Teoso me nofawaboneke.

17 Tokehibonaka, Teoso nokosi ya. Fare Eriyamatamona nima nebonaka, kitahari, Teoso Kanamori ehene. Ati me himite ka me makiti matehe me nofawaboneke. Me ihi hiyara me one ati me kamitaboneke waha, me ihi amosa me ati. Mera hawa tonihebonaka, Teoso ka me tohawabone mati", Teoso nanarifa ati nematamonaka.

18 Sakaria ati yana nematamonaka. "Keye amarini? Ota kahiwaba ota
ama?" ati nematamonaka. "Bote ama oke. Oko yibote bote tohinima ke
bisa".
19 "Kabirieo ama oke", Teoso nanarifa ati nematamonaka. "Teoso
ya fafama ama oke. Teoso owa yosehi okine oke, tiwa ni ya, tiwa
ohiyarahabone owa, hiyara amosa tiwatoabone tiwa.
20 Owati timitahi haro. Owati tikasawaria tiwati yana ni watomara-
habone tike mata. Manakobisa tikatao wate ya tiwati yana ni watomatasa-
haba ama tike. Owati amosate ama oke. Yama owatote ama oke", ati
nematamonaka.
21 Me nahokosaha Sakaria me noki nemetemoneke. "Himata ebe ne
kamakabote rara?" me ati nemetemoneke.
22 Sakaria kiyomame mera hiyarebona ati yana ni watorematamonaka.
"Sakaria inamati awehino tohe awaka, teboro baikani ya", me ati neme-
temoneke. Sakaria ati yana ni watore hine ya yama yofi nematamonaka,
yehe ya.
23 Yama wehe one ya Sakaria yama ahi ni hawa tohematamonaka, teboro
ya mata. Tokomematamonaka, fare taboro ya mata.
24 Yama wehe one ya Isabeo nabati weye nemetemoneke. Nabati weye
na wawahiya tohehemetemoneke, yobe toro ya. Hinaka abariko siko
nematamonaka, wahiyaro, yobe toro ya.
25 "Teoso ati ehene onabati weye one oke, Teoso owa nofe kari. Owa me
haha kanamarahabone oke", ati nemetemoneke.

Teoso nanarifa Sesowi kamina nematamonaka, watehibanoho.

26 Isabeo nabati weye ni ka abariko 6 ne ya Kabirieo Teoso hiyose tokehi-
matamonaka, Maria tabori ya ahi Nasare ya. Karireya ka sitatimetemone
amake Nasare.
27 Yose fatibonemetemone amake, Maria. Yose hitihabone hina ati
amosemetemoneke, Kabirieo ati watare ya mata. Yose Tafi ka notimata-
mona amaka. Maria atonametemone amake, me ahi hiraharo.
28 Kabirieo tokiyome ati yana nematamonaka.
"Maria afa ama ti? Maria Teoso tiwa nofaka. Teoso sawika tiwa ni ya",
ati nematamonaka.
29 Maria Teoso nanarifa ati mitaha ati boti yama nima nemetemoneke.
"Himata nima ati nara?" ati nemetemoneke.
30 "Maria watorima tinahi, Teoso tiwa nofehi tiwa", ati nematamonaka.
31 "Maria owati timitahi haro. Tinabati weye naba ama tike. Tikatao
nehiba ama tike. Ino te nawatebonaka, Sesowi tohehibonaka.
32 Kitatehibonaka. 'Okatao amaka', Teoso ati nebonaka.
33 Ihayeo me ka towisawabona amaka, Teoso ati ehene. Fare Tafi
namatamona nima nebonaka. Tafi Ihayeo me ka towisawa tohibehimata-
mona nima nebonaka. Yako ka noti me ka towisawa tohatehiba amaka.
Ihayeo mera kakatomi fawa rihi tehiba amaka", ati nematamonaka.
34 Maria ati e nemetemoneke ahi: "Owa me ahi nofara ama oke. Himata
nima onaha okatao nehiba ama ori?" ati nemetemoneke.
35 "Teoso Kanamori kisehibonaka tiwa ni ya. Teoso kiti baforine ya
tiwahabone tike. 'Inamatewe Teoso biti tohe awaka. Fare Teoso nima
te amaka', me ati naba me amake.
36 Maria owati timitamata. Ati hine ka Isabeo bote tohaha nabati weye
narake. Me ati e nibaha me amake ahi, 'Isabeo kahiwateraba amake', me
ati na me amake. Nabati weye ni ka abariko 6 tohaka waha.
37 Teoso yama nafi watote amaka, kitahari", Kabirieo ati nematamonaka.

38 "Ee fara tiwati nima onahabana oke", Maria ati nemetemoneke. "Teoso nanarifa ama oke", ati nemetemoneke.
Faya Teoso nanarifa fawa nematamonaka.

Maria Isabeo yaka nemetemoneke.

39 Yama wehe one ya Maria yana tona tokomakekabote nemetemoneke, sitati one ya, Yota ka sitati ya, seha ya.
40 Maria kobo towitia tokiyomehemetemoneke, Sakaria ka yobe ya. Faya Isabeo haha nemetemoneke.
41 Maria ati Isabeo mitaha nabati inamatewe tai hinehemetemoneke. Teoso Kanamori kitehimatamonaka, Isabeo ni ya.
42 Isabeo ati kitehemetemoneke. "Maria Teoso tiwa nofaka, ha tiwa ta. Me fanawi one Teoso nonofa raba ka. Teoso inamatewe nofa, naka hari, tinawatehibonaha.
43 Ha owa yama owatora owa ni ya tikine tike, Teoso tiwa yosehino tiwa. Oko Hiti mati ama tike.
44 Aya tiwati omiti ya inamatewe onabati tai ne amaka, yayai nari.
45 Teoso tiwa nofaka, tiwati amosani tiwa, Teoso ati tamine timitani tiwa", ati nemetemoneke.

Maria Teoso tahi kayakemetemoneke.

46 Maria ati e nemetemoneke ahi: "Owati boti e ke ahi: 'Teoso amosaka', onaha
47 owati boti yayai nineke, Teoso owa kasome owa.
48 Ohonaraha otaminahamone me ati naboneke waha Teoso ati ehene. Me ati e naboneke ahi: 'Teoso hinofa hikeni', me ati naboneke. 'Teoso hinofemete amake', me ati tehaboneke, me yanamakeha mati.
49 Owa kasomaka, kitahari, e nima rari.
50 Teoso ehene e tehi amaka ahi: Teoso ati e nonofa era nofate amaka. Teoso yahi fawa tere amaka.
51 E ka one yama me watohamone me ati na Teoso mera katomareka, kitahari. Me kana ni tokarikosaharake, me kitamara mati, Teoso ehene.
52 E ka one towisawa me tohaha towisawa me tohamaraboneke, Teoso ati ehene. Me one yama me watora yama me watoaboneke, Teoso ehene.
53 Me fimiha me tafebone Teoso ta nareka. Me one ta yama me kihaha Teoso ni ya yama me kanika me ka yamabone Teoso ta rareka.
54 Ihayeo mera kasomareka waha. Ihayeo Teoso nanarifa me amake. Mera kasomareka, hibati ka atimata fawa nire kari.
55 Hibati ya e ka iti boteri mera hiyarematamonaka. Abarao hiyara, me one hiyara, nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi: 'Tera owakatomatehaba ama oke. Te ka noti me owakatoma, otehaba ama oke', Teoso ati nematamonaka", Maria ati nemetemoneke.
56 Maria ka abariko terei nematamonaka, Isabeo tabori ya. Manakobisa Maria tokomemetemoneke, fara tabori ya.

Yowao watehimatamonaka.

57 Yama totoyabo kawahi ya Isabeo tori kome yana tona biti watehimatamonaka.
58 Sakaria wini yabore ka me toha, fara me one toha na, hiyara me mitaha me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso Isabeo nofe awaka", me ati nemetemoneke. Isabeo yayai, me one yayai, nemetemoneke, me winaha mati, Isabeo wini yabori ya.
59 Yama wehe 8 ni ya me kakehemetemoneke, Sakaria ka yobe ya, inamatewe sowiri ataro kote me wisi nakosabone mati. Inamatewe

inobona me nawatabone me ati nemetemoneke. "Sakaria tohehibanaka. Fare bati ino ya ino tohehibanaka", me ati nemetemoneke.
60 Mati ati hiyaremetemoneke. "Sakaria toharebanaka. Yowao tohehibanaka", mati ati nemetemoneke.
61 "Te one me ka owa ino e neba watakara ahi", me ati nemetemoneke.
62 Faya bati me aate hinehimatamonaka, ati me himitebonaha. Me ati wataremetemoneke, hine ya yama me yofi nemetemoneke, me yehe ya.
63 Yama hani rawi kabona ka awa baki ati nematamonaka. Yama hani rawi kane ati e nematamonaka ahi: "Yowao amaka", ati nematamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke, Yowao ino me nofara mati.
64 Sakaria yama hani rawi kane ya ati yana namehimatamonaka tasa, Teoso ati ehene. Ati yana ne Teoso kahiyarehimatamonaka.
65 Me kakomehemetemoneke.
66 Hiyara me kaminemetemoneke me one ni ya, me wina mati, sitati yabori ya. Hiyara me mita me ati boti yama kaminemetemoneke. "Himata nima Sakaria biti ehene neba amara, Teoso ya famahari?" me ati boti ati nemetemoneke.

Sakaria Teoso ati kaminematamonaka.

67 Teoso Kanamori kitehi sawihimatamonaka, Sakaria ni ya. Makoni ati yana nematamonaka, Teoso ati kaminari.
68 "Ihayeo me ka Teoso amosaka kasiro ya, era kasomari.
69 Teoso ati ehene e ka owa kakehinoka, era kasomebonaha, Tafi ka noti.
70 Teoso ati kakamina me hikaminehimatamona amaka hibati ya, Teoso ati me kamina mati.
71 Era me nofara mera mowa nebona ati nematamonaka, era kasomebonaha.
72 E ka iti boteri mera hiyarematamonaka. Ihayeo mera kasomatehibona ati nematamonaka.
73 "Fara owati nima owehene te ama oke. Keye amakere", Teoso ati nematamonaka, Abarao mera hiyarari, e ka iti boteri mati.
74 Teoso era kasomatehibona ati nematamonaka. Teoso era kasome ya yawa e nakomeri ya Teoso e narifawahatehabone Teoso ati nematamonaka.
75 E amosawahatehabone eke, Teoso ni ya. Fare Teoso nima e nawahatehabone Teoso ati nematamonaka, fara yama wehe nima", Sakaria ati nematamonaka.
76 "Okatao Teoso ati kakamina tihatehaba ama tike. Tai tihahabone tike Teoso nokosi ya, hawi tinamosahabone tiwa, Teoso hawinebonaha.
77 Tiwati me miti ya me ati e naboneke ahi: 'Teoso era kasomaka. Teoso ati somawamaka waha', me ati naboneke, yama hiyara me hiri na mati.
78 Teoso yahehibonaka, e ni ya, e kawahi ya, fara Teoso ka yama wehe ya.
79 Teoso ka yama wehe kamaki ya yama soki ya me nahoha me nahohaboneke yama wehe ya. Me ahabinima na me kitamawahaboneke. Hawi amosa yofi kanehibonaka, e amosawahibone karo", Sakaria ati nematamonaka.
80 Yowao yanawahe yama watohi wiwina tohehimatamonaka yama honara ya, yama noki nari, hiwa namohibonaha Ihayeo me ni ya.

2

Sesowi watehimatamonaka.

1 Me nafi ka towisawamatamona amaka, Sesa Akosto. Mera yosehimatamonaka, me nafi ini me rawi narawabone mati,
2 me me tomi hikanabone mati, me nafi ini watara mati mata, babeo ya. Kirino Siria me ka towisawa tohehimatamonaka, Sesa ati ehene.
3 Me tokomarawemetemoneke, fara me ka iti me taborimetemone ya, me ini me rawi nabone mati fahi.
4 Yose yana tonehimatamonaka, Nasare ya Karireya ka sitati ya. Tokehimatamonaka, Berei ya. Soteya ka sitatimetemone amake, Berei. Tafi taboromatamona amaka, Berei. Yose Tafi hinaka noti tohe ka Yose tokehimatamonaka, Berei ya.
5 Yose Maria ya famehi me towakemetemoneke, Berei ya. Maria Yose fatibone nabati weye nemetemoneke.
6 Berei ya me kobo tokowitia tori kome yana tonehemetemoneke.
7 Faya biti watehimatamonaka, biti taiti. Rofi hikawe hibehimatamonaka, bowi me tafe wiye ya, yobe me kihari karo, me tamaha me ihi, Berei ya me kakehani mati.

Teoso nanarifa Sesowi wati me kaminemetemoneke, ofeya nanarifa me ni ya.

8 Bere yabori ya me nahohemetemoneke, ofeya me kakatomarawaha mati, kabo ya, masiri boti ya, yama soki ya.
9 Faya Teoso nanarifa kakehimatamonaka me ni ya. Teoso ka yama oye firi nisehemetemoneke, fara me naho ka yama ya. Me kakomememetemoneke kasiro ya.
10 "Te kakomeriyahi. Hiyara amosa te mitahi", ati nematamonaka. "Hiyara te ka one me miti ya me yayai naba me amake, me nafi.
11 Hiyara amake haro: Kirisito watahareka, Tafi taboromatamona ya. Te ka towisawatebona amaka. Tera kasomatehiba amaka.
12 Te towasiwitiba amaka, forehari, bowi me tafe wiye ya, rofi kawahari makari ibe ya. Bowi me tafe wiye ya forehi te towasiwiti ya 'Efe amaka hari', te ati naba teke", Teoso nanarifa ati nematamonaka.
13 Ohari kakibehi manakobisa me tamaha me ya tabawehimatamonaka. Teoso me kahiyaremetemoneke.
14 Me ati e nemetemoneke ahi: "'Teoso amosaka', ota ati na otake, neme ya. Teoso amosabisaka te ni ya, bofe ya te winaha te bisa. Teoso tera nofaka", me ati nemetemoneke.
15 Faya Teoso nanarifa me tokomememetemoneke neme ya. Ofeya nanarifa me abe hiyararawemetemoneke.
"Hima e tokomibeya Berei ya. Yama e awibeya, me hikaminaharo, Teoso ati ehene", me ati nemetemoneke.
16 Faya me tokomememetemoneke kita ya. Maria me wasihemetemoneke Yose ya famaharo. Inamatewe forehimatamonaka bowi me tatafa ya.
17 Inamatewe me awaha Teoso nanarifa me ati me kaminemetemoneke, inamatewe me kamina mati.
18 Ofeya nanarifa me ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke.
19 Maria ta yama wati nawahemetemoneke.
20 Ofeya nanarifa me fari tonamemetemoneke, Teoso me kahiyara mati kasiro ya. "Fare inamati ati nima yama naharake, e awaharo", me ati nemetemoneke.
21 Yia 8 na ahabi ya inamatewe sowiri ataro kote me wisi nemetemoneke. Ino me hinawatehimatamonaka. Sesowi tohehimatamonaka. Maria

nabati weye namatari ya inamatewe inobona Teoso nanarifa hitihi fare ino tohasa nematamonaka.

Sesowi me towakamehemetemoneke, teboro ya Serosarei ya.

22 Yama totoyabo raba ni ya me hekematamonaka Serosarei ya, me hinamobonaha Teoso ni ya. Monowi me me tabasi nemetemoneke, me me ta hina mati Teoso ni ya, me amosawahamibone karo Teoso ni ya, inamatewe wati nowati ya. Mowisei ati e te amaka hinaka yama hani karo.
23 Teoso Mowisei yosehimatamonaka, yama hani e nabone ati nari ahi:

"Te ka matehe makiti taiti Teoso ka meboneke".

24 Monowi me famaha me me ta nabone me ati nemetemoneke, me me tabasi hinahabone mati, Teoso ka mebone mati, Teoso ka yama hani ati ihi.
25 Me ka owa Simiao tohehi winehimatamonaka Serosarei ya. Ehene aamosa tohehimatamonaka. Teoso noki nematamonaka Ihayeo mera kasomebonaha.
26 Teoso Kanamori sawihimatamonaka he ni ya. Teoso Kanamori aate hinibehimatamonaka. Teoso ka Kirisito awatehibona hinehimatamonaka, ahabamatare ya afa yama ya.
27 Teoso ati ehene tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Tokiyome Sesowi bati me hekamakimatamonaka efe yobe ya, Simiao sawi ka yobe. Haha yama Mowisei hikamina me hiri nabone me ati nemetemoneke.
28 Simiao Sesowi tiwa nematamonaka. Teoso amosemona Simiao ati nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi:
29 "Teoso yayai oke waha. Tiwati ihi okomabone oke ohababa owa.
30 Owahareka, otara kakasomabonaha.
31 Tiwati ihi me hiwatehiba amaka, me nafi.
32 Efe yama oye nima tehiba amaka, tika yama me awibone karo, me nafi, soteo me amara mati", ati nematamonaka.
33 Faya bati mati me na Simiao ati me mita "Hika", me ati nemetemoneke.
34 Teoso mera kakatomehibona Simiao ati nematamonaka. Faya Maria hiyarematamonaka.
"Maria hehi inamatewe yanehi nafi ya ati ehene Ihayeo me one amosaba me amake, me tamaha mati. Ihayeo me one ta me ni ya yama hiyara kakehaba amake, ehene. Efe Teoso ati kamine ya me tamaha me hikakotehiba amaka.
35 Ha tiwa bisa kokoriri tinahaba ama tike kasiro ya. Mera kaminatehiba amaka, me tamaha me ati boti me wati nawaha mati", ati nematamonaka.
36 Fana one Teoso ati kakamina tohahani kobo nakehemetemoneke, Ana tohaharo, me ni ya. Ana ate Ase tohehemetemoneke. Bati inomatamona amaka Fanoweo. Ana bote tohehemetemoneke, hinaka ano 84 tohehemetemoneke. Fani ka hinaka ano 7 nemetemoneke, maki ya fami karo.
37 Winawemetemoneke oharіaro. Hinaka ano tamehemetemoneke, oharia winaharo. Fara sawi totoha tohehemetemoneke teboro wari ka yama ya, ayakaro, Teoso tahi hiri naro. Hine nafimirima na Teoso haha tohehemetemoneke. Yama wehe ya sawi fara toha, yama soki ya fara sawi toha, nemetemoneke teboro wari ka yama ya.
38 Ana kamakia Sesowi awaha ati yana nemetemoneke. "Teoso faya amake", ati nemetemoneke, Sesowi ehene. Faya fara Sesowi tamine kamini

totoha tohehemetemoneke, fara me one ni ya, Teoso me noki na mati,
Serosarei ka mera kasomebonaha.
39 Faya me hawa tohehemetemoneke, yama nafi me hiri na mati,
Teoso hikaminaharo hinaka yama hani ya. Faya me kamehemetemoneke
Karireya ya, fara me ka sitati ya Nasare ya.
40 Faya inamatewe yanawe kitawematamonaka. Yama nafi watohimata-
monaka. Amosematamonaka Teoso ehene.

Sesowi sawihimatamonaka, teboro ya.

41 Fara ano nima Sesowi bati mati me na me tokomaki fara totoha
tohehemetemoneke Serosarei ya, Basikowa ka ayaka ya.
42 Sesowi ka ano tosi na me tokomatasemetemoneke ayaka ya.
43 Ayaka ahabi ya me kama Sesowi tosawikosematamonaka Serosarei
ya. Me hiwatorematamonaka.
44 Sawihimona me hinehimatamonaka fara me one ni ya. Me yaka kana
bahi toke ya Sesowi me siba nemetemoneke fara me one me baikani ya.
45 Me hiwasirematamonaka.
Me fari tokanamemetemoneke Serosarei ya, Sesowi me siba nabone
mati.
46 Yama wehe famaha ahabi ya me hiwasimatamonaka, sawihinoho
teboro wari ka yama ya. Itarimatamonaka borofeso me baikani ya. Me
ati kamitematamonaka, mera aate nari.
47 Ati me himite "Yama watoka kasiro ya", me ati nemetemoneke, me
nafi.
48 Faya Sesowi bati mati toha na me hiwe "Hika", me ati nemetemoneke.
Mati ati yana nemetemoneke. "Okatao himata hiri tine tiri hiyararo
ota ni ya? Abi ya ota fama tiwa ota siba nineke, fawa tina tiwa", ati
nemetemoneke.
49 "Himataba owa te siba rini? Owa te watorani te awine, osawia owa
okobi ka yobe ya?" ati nematamonaka.
50 Sesowi ati me watoremetemoneke.
51 Sesowi ya me totabamehemetemoneke Nasare ya. Fara hiri hina-
habone me hinaha nima ehene nematamonaka. Mati wati hiwahemata-
monaka.
52 Sesowi yanehi yama watohimatamonaka. Teoso hinofematamonaka.
Me nafi Sesowi me nofehemetemoneke.

3

Yowao mera iibofarisa na tohehimatamonaka.

1 Yowao winehimatamonaka me winari ka yama ya, Teoso ati wasihari.
Homa ka towisawa inomatamona amaka Tiberio Sesa. Tiberio towisawa
tohe ka ano 15 na Yowao Teoso ati wasihimatamonaka. Soteya ka
kofenato Bosio Birato tohehimatamonaka. Karireya ka towisawa Eroti
tohehimatamonaka. Itoreya ya Tarakoniti famaha ka towisawa Firibi
tohehimatamonaka, Eroti nisori. Abireni ka towisawa Risanio toha,
nematamonaka.
2 Anania ya Kaifa me famaha sasetoti ehebote memetemone me amake.
Yowao Sakaria biti tohahi Teoso ati wasihimatamonaka, yama honara ya.
3 Yaka nawaharehimatamonaka faha Sotao toha witi ka yama ya, me
nafi hiyarari. "Te ehene hiyara te ehene te nofamarahaba teke. Te batisa,
nabone teke, Teoso ati somawamabona karo", ati nematamonaka, me
narabi nima nari.

4 Yama hani ati e te amake ahi, Teoso ati kakamina Isaiya tohehi ka yama
hani karo:

"E ka owa ati yana nebonaka yama honara ya, ati e nari ahi: 'Teoso
hawinebona te namosahi. Hawi te yai tonihahi, Teoso hawinebonaha.
5 Yama nafi ka wami kokowawa na kamowamaboneke, homi amosa-
bana. Yati nafi nemehamarawaraba amake. Hawi kehoho kawaha yai
tokanaba amake waha. Hawi hoti naha isohaba amake.
6 Me nafi Teoso mera kasome me me awahaba me amake', ati nareka",

Isaiya ka yama hani ati te amake.

7 Yowao ni ya me tokomemetemoneke, me hihibofarisabone mati. He ni
ya me kamaha me aate hinehemetemoneke. "Ha te maka biti me te amake,
maka komaharo. Hike te narabo nima rano, te kana nawahabone te, Teoso
tera kosi rebona te? Teoso te watoha te awineke, mera kosi nebona ati nari,
me ihi hiyara mati.
8 Te ehene hiyara te nofamaramone te ati na, yama amosa te hiri
nawahahi waha. Te ati boti e rabone teke ahi: 'Abarao ka noti me ota
amake', te ati rima nahi. Abarao ka noti mebone mera Teoso nofe ya
Abarao ka noti mebone mera hiri nebonaka yati ya, so tosaharo ahi.
9 Teoso bari tama ni hawa toe awa ka nebonaka hibayata ya, awa
boni hiyararo. Ka hini ya koro hiwitiaboneke yifo hiri ni ya", ati
nematamonaka.
10 Yowao he ya tataba me amara he me aate nemetemoneke. "Yowao
himata ota hiri ribe?"
11 "E ka owa makari famaha kihehi owa hora kasarebonaka. E ka owa
yamata kihehi yamata kayawarihi, nebonaka", ati nematamonaka.

12 Me one kamakiemetemoneke he ni ya me hihibofarisa hinahabone
mati, yinero yayaba mati, yinero me ta nabone mati Homa ka me ka
yinerobonaha. Himata ota hiri ribe? me ati nemetemoneke.

13 "Yinero te fiya toniharahabone teke te yabahari. Fare yowabona me
hine ka yama ya yowehibonaka", ati nematamonaka.

14 Saotato me kamakia me aate hinehimatamonaka. "Himata ota hiri
ribe ha ota?" me ati nemetemoneke.

"Me te keyeharahabone teke, me ihi hiyaramone me kibehabone te ati
na te. Me one ka yinero te yabarabone teke, te hamaha te. Te ka yama ahi
ni manakone faya tohahaboneke fahi".

15 Me abe hiyaremetemoneke, me nafi. "Yowao Kirisito tohe awane?" me
ati boti ati nemetemoneke.

16 Yowao mera hiyarematamonaka, me nafi. "Ha owa tera oobofarisine
oke faha ya hine ya. Owa onowati ya kamakibonaka, kiti mati tohahari.
Okita okere, ha owa. Hehi narifi owato okara, owehene amosara owa.
Teme borone katisi owato okara ha owa, owehene amosara owa. Tera
batisa neba amaka Teoso Kanamori ya. Tera batisa, neba amaka yifo hiri
ni ya.
17 Tiriko kekero kana tama naka, hinaka tiriko namosebona ati nari.
Hinaka tiriko nafi namosebonaka, hobokori nafi ahababonehe. Tiriko
namosi ahabe ya tiriko tonihebonaka yobe ya. Hobokori sari hikana
hinaboneke yifo ya, yifo owihinateraro".

18 Yama tamaha kaminematamonaka me ni ya, mera hiyarari, hiyara
amosa kaminari me ni ya.

19 Efe Eroti hora nematamonaka, yama hiyara hiri nari, anoti fati
Erotia tohaha ihawahari. Eroti ka yama hiyara tamaha ihi Yowao hora,
hinehimatamonaka.
20 Eroti ati ehene Yowao foyehimatamonaka. Afa yama Eroti hiri hina
hiyaremetemoneke kasiro ya.

Yowao Sesowi ibofarisematamonaka.

21 Me nafi iibofarisi ya Sesowi ibofarisi sawi nematamonaka. Me
iibofarisi nowati ya Sesowi ibofarise Teoso ha ne ya neme hine naha
kanemetemoneke. Neme hine naha kanaha ya
22 Teoso Kanamori kisehimatamonaka Sesowi ni ya. Kobo nematamon-
aka okoko nima nari. Neme ya Teoso ati saihimatamonaka. "Okatao ama
tike. Tiwa onofa oke. Tiwehene amosake owa ni ya", ati nematamonaka.

Sesowi hinakiti me inimetemone amake.

23 Sesowi ka ano 30 toha Teoso ati kamini yana tonehimatamonaka.
Sesowi Yose bitimona me hinehimatamonaka. Yose batimatamona amaka,
Eri.
24 Eri batimatamona amaka, Mataha.
Mataha batimatamona amaka, Refi.
Refi batimatamona amaka, Meoki.
Meoki batimatamona amaka, Yanai.
Yanai batimatamona amaka, Yose.
25 Yose batimatamona amaka, Matatia.
Matatia batimatamona amaka, Amosi.
Amosi batimatamona amaka, Naho.
Naho batimatamona amaka, Esiri.
Esiri batimatamona amaka, Nakai.
26 Nakai batimatamona amaka, Mahati.
Mahati batimatamona amaka, Matatia.
Matatia batimatamona amaka, Semei.
Semei batimatamona amaka, Yose.
Yose batimatamona amaka, Yota.
27 Yota batimatamona amaka, Yowanaha.
Yowanaha batimatamona amaka, Hesa.
Hesa batimatamona amaka, Sorobabeo.
Sorobabeo batimatamona amaka, Saratieo.
Saratieo batimatamona amaka, Neri.
28 Neri batimatamona amaka, Meoki.
Meoki batimatamona amaka, Ati.
Ati batimatamona amaka, Kosaha.
Kosaha batimatamona amaka, Eomataha.
Eomataha batimatamona amaka, Eo.
29 Eo batimatamona amaka, Sesowe.
Sesowe batimatamona amaka, Eriesa.
Eriesa batimatamona amaka, Sorihi.
Sorihi batimatamona amaka, Mataha.
Mataha batimatamona amaka, Refi.
30 Refi batimatamona amaka, Simiao.
Simiao batimatamona amaka, Yota.
Yota batimatamona amaka, Yose.
Yose batimatamona amaka, Yonaha.
Yonaha batimatamona amaka, Eriaki.
31 Eriaki batimatamona amaka, Meria.
Meria batimatamona amaka, Mena.

Mena batimatamona amaka, Matata.
Matata batimatamona amaka, Nataha.
Nataha batimatamona amaka, Tafi.
32 Tafi batimatamona amaka, Sese.
Sese batimatamona amaka, Obeti.
Obeti batimatamona amaka, Bowasi.
Bowasi batimatamona amaka, Sara.
Sara batimatamona amaka, Nahasoho.
33 Nahasoho batimatamona amaka, Aminatabi.
Aminatabi batimatamona amaka, Atimihi.
Atimihi batimatamona amaka, Ahini.
Ahini batimatamona amaka, Esiroho.
Esiroho batimatamona amaka, Faresi.
Faresi batimatamona amaka, Yota.
34 Yota batimatamona amaka, Yako.
Yako batimatamona amaka, Isaki.
Isaki batimatamona amaka, Abarao.
Abarao batimatamona amaka, Terahi.
Terahi batimatamona amaka, Nakoho.
35 Nakoho batimatamona amaka, Seroki.
Seroki batimatamona amaka, Hakao.
Hakao batimatamona amaka, Fareki.
Fareki batimatamona amaka, Ebe.
Ebe batimatamona amaka, Sara.
36 Sara batimatamona amaka, Kainaha.
Kainaha batimatamona amaka, Ahafakisati.
Ahafakisati batimatamona amaka, Sehe.
Sehe batimatamona amaka, Nowe.
Nowe batimatamona amaka, Rameki.
37 Rameki batimatamona amaka, Metosarehe.
Metosarehe batimatamona amaka, Enoki.
Enoki batimatamona amaka, Sareti.
Sareti batimatamona amaka, Marerehe.
Marerehe batimatamona amaka, Kainaha.
38 Kainaha batimatamona amaka, Enosi.
Enosi batimatamona amaka, Seti.
Seti batimatamona amaka, Atao.
Atao batimatamona amaka, Teoso, Teoso hiri hine kari.

4

Yama hiyara Sesowi hiri nebona Satanaisi ati nematamonaka.

1 Sesowi ni ya Teoso Kanamori nafihimatamonaka waha. Sotao ya yana tone tokomematamonaka. Teoso Kanamori ati ehene tokehimatamonaka yama honara ya,
2 wehibonaha fahi. Satanaisi fare hiyari hihehimatamonaka yama hiyara hiri nebonaha. Amo ni 40 tohehimatamonaka we karo me winari ka tabora hinita ya, tafarihi, nari. Yama wehe 40 na ahabi ya fimi hiwasimatamonaka.
3 "Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yati tinihawahahi, bao tohahabana", Satanaisi ati nematamonaka.
4 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Bao kabi e ohari ya e amosatera amake',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
5 Satanaisi Sesowi towakamematamonaka yama nemeha ya. Yama
nemeha ya hekame hinamomatamonaka me nafi ka tabora ya. Wami nafi
namohimatamonaka Sesowi ni ya.
6 "Me nafi ka towisawa tihahabana tike owati ihi. Me yoyose tiha, me
ka yama nafi tihawa, tinahabana tike, owati ihi. Keye amakere, oko yama
nafi amake. Ta ni onofi ya ta onahaboneke.
7 Owa tinofi ya me nafi ka towisawa tihahabana tike. Owa tinofi ya tika
yama haha nahaboneke me ka yama", ati nematamonaka.
8 "Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Teoso ohari nokosi ya te foro nabone teke. Teoso narifi te ohari nabone teke',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
9 Faya hekamematamonaka Serosarei ya. Hekame hinawarehimatamon-
aka teboro tati nemehe ya.
"Teoso biti ama ti? Keye amarini? Teoso biti tihi ya yora tinisahi bofe
ya.
10 Yama hani ati e te amake ahi, me rawi hinehemete:

'Teoso he nanarifa mera yosehibonaka, tiwa me kakatomahabone mati.
11 Tiwa me itimisahaboneke, titeme karimarahabone tiwa yati ya',

ati te amake", Satanaisi ati nematamonaka.
12 "Yama hani nake ati e naro ahi:

'Tika Teoso e ka Hiti tohe totomi tirahabone tike',

ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.
13 Sesowi totomi ni fawa ne ya Satanaisi tokomematamonaka mata.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Karireya ya.

14 Teoso Kanamori nafihimatamonaka Sesowi ni ya. Tokomematamon-
aka Karireya ya. Sesowi tamine me kaminemetemoneke haha me nafi
winaha me ni ya, yama yabori ka me ni ya.
15 Mera kanawanematamonaka sinakoka ya. Me abe hiyara amosemona
me hinehimatamonaka.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka, Nasare ka sinakoka ya.

16 Tokomematamonaka Nasare ya, fare yanamatamona ka tabora ya.
Fara sabato nima tokomi nematamonaka sinakoka ya. Nasare ya kobo
toname ya tokoma, nematamonaka sinakoka ya sabato ya. Waremata-
monaka, yama hani ati yabebonaha.
17 Isaiya ka yama hani me ta nemetemoneke he ni ya. Yama hani se
kawahe siba hinemetemoneke.
18 Ati hiyaba ati e nemetemoneke ahi:

"Teoso Kanamori ehene ohi ka hiyara amosa okominahabone oke me honara me ni ya. Haha me kibeha me kibemarabone onahabone ati nareka. Ati ehene me noki awatera me ohiyarahabone oke me noki awamibone karo. Haha me one me hinofara me onarifahabone oke, ati ehene.

19 Owati e nabone ati nareka ahi: Afa ano ya Teoso amoseba amaka e ni ya",

Sesowi ati nematamonaka, yama hani ati yabahari.
20 Yama hani boko kawahame yama hani ta tokanamematamonaka tasa. Itaririsematamonaka. Me nafi hekatomematamonaka, ati me himitebonaha. Kakatomi me hinofematamonaka, ati me noki hinahari.
21 Hiyari yana tonematamonaka hibayata ya. "Afa yama amake haro, yama hani kaminimete ka yama", ati nematamonaka.
22 Me nafi hikahiyarematamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke. "Ati amosate amaka hari mata ya. Yose biti amare?" me ati nemetemoneke.
23 "Te ati e naba te awineke ahi, ata te hiri na te. 'Metiko ama tirini? Fara tiwa tikasomahi', te ati naba te awineke. 'Kafanao ya fara yama hiri tinaha hiri tinahabone tike ahi, fara titaboro ya tasa', te ati naba te awineke.
24 E ka owa Teoso ati kakamina tohe me one ati hinofatere amaka, fare taboro ka mati. Keye amakere.
25 Hibati ya faha kaki fawa nemetemoneke. Hinaka ano terei nemetemoneke kote ya. Me nafi fimihemetemoneke, yamata watari karo, kabahabana. Teoso Eria yosehimatamonaka Sito ka me ka fanawi ni ya, sitati Sarebita ya, haha fana maki watamarahari.
26 Teoso hiyoserematamonaka fanawi ni ya Ihayeo tohaharo. Me fanawiri tamehemetemoneke Ihayeo me fanawiri, me makiti watamara mati.
27 Teoso ati kakamina Ariseo tohe Nama nakitama, nematamonaka, Teoso ati ehene, ataro komene awahari. Nama Siria kamatamonaka. Ihayeo me tamehemetemoneke, me atari kome me awaha mati. Me ta Teoso mera nakitamarematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.
28 Sesowi ati me mita me nafi hamehemetemoneke, me kibeha mati sinakoka toro ya.
29 Me nahorimisa Sesowi me towakamemetemoneke sitati beheri ya, atami beheri ya, me koro hinisehibonaha bofe ya.
30 Me koro hinisebona me hine fari namehimatamonaka me baikani ya. Tokomematamonaka, mera fiya tonamari.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, inamati hinarabikari.
31 Tokomematamonaka Kafanao ya, Karireya ka sitati ya. Sabato one ya mera kanawanematamonaka.
32 "Hika", me ati nemetemoneke, Sesowi ati me mita mati, me one ati nima ati re karo. Me one ati me kamina Sesowi ta ati kaminematamonaka, fare.
33 Me ka owa sinakoka toro ya itari kiya kanematamonaka inamati ehene.
34 "Hika, Sesowi Nasare ka tihaha himataba otara ahi tine tiri? Otara tinahabihaba tiwa awine ti? Tiwa owato oke. Teoso tiwa yosehino ama tike, me tikasomahabone tiwa. Efemata ama tike, Teoso hikaminehimata hibati ya", ati nematamonaka.
35 Sesowi ati ehene ati fawa nematamonaka. "Tiwati watarima nahi. Sa tisaho", ati nematamonaka. Hinamati sa hise sonehimatamonaka bofe ya, me baikani ya. Hihiya niba wataremataмonaka.
36 Me nafi ati boti yama kaminemetemoneke, me abe hiyara mati. "Himata amari? Ati kite awane. Makoni me inamati tokomineni, ati ehene", me ati nemetemoneke.

37 Faya tamine me hikamina hiwaharehimatamonaka haha tabora nafi ya.

Simao fati mati Sesowi nakitamehimatamonaka.

38 Sesowi tasi tonematamonaka sinakoka ya. Tokomematamonaka Simao ka yobe ya. Simao fati mati yama kome awaha ihi Sesowi me aate nemetemoneke, he kasomebonaha.
39 Sesowi tokomakematamonaka afa ni ya. Yama kome Sesowi e nihimatamonaka. Yama kome fawa nemetemoneke, ati ehene. Hibati ya yana namisamemetemoneke, mera narifabanihi.

Sesowi me tamaha mera nakitamehimatamonaka.

40 Bahi tokarise ya me me kakirawemetemoneke, yama kome me awaha mati, me nafi, Sesowi ni ya, yama kome yoro tokana me kihaha mati. Sesowi mera bobori kanematamonaka, yehe ya. Me kitamemetemoneke.
41 Me inamati me one me me sasa tosemetemoneke. Mera sa tosa ati yana nemetemoneke. "Teoso biti ama tike", me inamati ati nemetemoneke, me kikiya kana mati. Me ati fawa nimatamonaka, me hikaminarebonaha, me hiwatohari, Kirisito tohahari, Teoso ka towisawa.

Sesowi hiyara amosa kaminematamonaka Karireya ya.

42 Yama hiba wa ni ya tokehimatamonaka yama honara ya. Me one siba hine me hinakamakimatamonaka, tokomi me hinofarahari.
43 "Hiyara amosa okominahabone onahara oke, Teoso ka towisawa tamine, sitati one ka me ni ya. Hiyara okominabone oke Teoso ati ehene", ati nematamonaka.
44 Mera hiyarematamonaka Soteya ka tabora tamaha ka sinakoka ya.

5

Sesowi Betiromera ha nematamonaka.

1 Yama wehe one ya Sesowi yaka nematamonaka rako Senisare beheri ya. He beheri ya me ihabasa Teoso ati me kamitemetemoneke.
2 Kanawa howe famaha yoro na awehimatamonaka faha witi ya. Faha kiki me yoro hinamanihi tahafa me soko nemetemoneke.
3 Sesowi tofoyawitimatamonaka kanawa tori ya, Simao ka kanawa ya. Simao aate nematamonaka, kanawa yoyoko tonamaraba nebonaha, Sesowi kawitabona karo. Sesowi mera kanawanematamonaka, me nahobasa mati faha witi ya.
4 Mera kanawani hawa tohe ya Simao yosehimatamonaka, kanawa towakamehibonaha faha kokowi nama na ya. "Tahafa te koro nifehi, aba me te nawasibeya", ati nematamonaka.
5 "Sesowi faha ota ki naba aba me ota nawasira otake. Tiwati ihi tahafa ota koro nifekibone", Simao ati nematamonaka.
6 Tahafa me koro nifemetemoneke. Tahafa tokisa aba mera nawasiemetemoneke. Aba me tamaha me me horo kamisemetemoneke, tahafa kihi. Tahafa bete kasinima nemetemoneke, aba me tamaha me ihi.
7 Me one me ha nemetemoneke, kanawa one ka me kawita mati, me me hikasomahabone mati. Me kakamake kanawa fami mo kanikimehemetemoneke aba me ihi. Kanawa bokinima nemetemoneke aba me kanahari ihi.
8 Aba me tamaha Betiro mera awehi sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. "Ota ka Hiti totowanama tinahi. Owehene hiyatera ama oke", ati nematamonaka.

9 Betiro yama wati nawahematamonaka, aba me tamaha mera awahari,
me me hinawasiha mati.
10 Me one yama wati nawaha nemetemoneke. Tiako Sebeteo biti
memetemoneke Yowao ya me famaha mati, Simao ya tataba mati.
Sesowi ati yana nematamonaka. "Simao tiwatorahabone tike. Hibayata
ya te one me ki tiwahabone tike waha", ati nematamonaka.
11 Kanawa me towakamehemetemoneke faha witi ya. Me one me
kakosehemetemoneke. Yama nafi me kakosa, nemetemoneke. Sesowi ya
me tabehemetemoneke waha.

Me ka owa mese hiyare Sesowi kasomematamonaka.

12 Yama we one ya tabora one ya me ka owa mese hiyare Sesowi
awehimatamonaka. Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. Sesowi
aate nematamonaka. "Ota ka Hiti owa kasomi tiwatoa tiwa awine tike.
Owa kasomi tinofini?" ati nematamonaka.
13 Sesowi bori hikanematamonaka yehe ya. "Tiwa kasomi onofa oke.
Tikitamahabone tike hibati ya", ati nematamonaka. Yama kome fawa
kabote nemetemoneke.
14 Sesowi narabo nima hinehimatamonaka, kasomi tamine kaminare-
hibonaha me one ni ya. "Tikamahi sasetoti me ni ya, tiwa tinamobeya
sasetoti me ni ya. Mowisei ati e nematamonaka ahi: E ataro amosamaha
bani e ta te e amake Teoso ni ya, tabasi nebonaha. Mowisei ati
namatama tiwehene nahi, tiwa me watobone karo, titaminawaha tiwa",
ati nematamonaka.
15 Me nafi Sesowi tamine mitehemetemoneke waha. Me tamaha
me kamakiemetemoneke he ati me mitahabone mati. Me one sawi
narawemetemoneke Sesowi me hikasomahabone mati.
16 Sesowi tokawehimatamonaka yama honara ya, Teoso ha nebonaha.

Me ka owa yaka ni watore Sesowi nakitamehimatamonaka.

17 Yama we one ya Sesowi mera kanawane fariseo me toha, Mowisei
ati kakamina me toha, na me nahoriemetemoneke ayata ya. Karireya ka
tabora nafi ka me toha, Soteya ka tabora nafi ka me toha, Serosarei ka
me toha, nemetemoneke, me kakeha mati. Teoso kiti sawihimatamonaka
Sesowi ni ya, makoni mera nakitamehimatamonaka.
18 Me ka owa me kakiemetemoneke forehari, me tiwa hikanari, yana
ni watorari. Me hekiyomakehibona me hinehimatamonaka, forehibonaha
Sesowi nokosi ya.
19 Me hekiyomakerematamonaka, me tamaha me ihi. Me hekimisehi-
matamonaka yobe bari ka ya. Hoti me wi nemetemoneke yobe bari ka ya.
Me hikanakisematamonaka me baikani ya Sesowi nokosi ya.
20 Me ati boti Sesowi hiwatoemetemoneke, "Teoso kitate amaka", me ati
boti ati na mati. Ati yana nematamonaka. "Habai Teoso tiwehene hiyara
fawa nika", ati nematamonaka.
21 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me tabaha me ati boti yama nima
nemetemoneke, Sesowi ati me nofara mati. "Yama hiyara kaminareka,
Teosomona ati nari. Yama hiyara e hiri teha Teoso fawa nite amaka, fare
Teoso ati ehene. E ati ehene amakere", me ati boti ati nemetemoneke.
22 Yama me wati nawaha Sesowi me hiwatoemetemoneke. "Himataba
yama e na te wati nawahineri te ati boti ya?
23 Owati e nara oke ahi: 'Tiwehene hiyara Teoso fawa nika', onahara
oke. 'Yana tinahi, yaka tibeya', onehene ama oke. Fara owati famineke.

24 Owa te watowahaba te amake waha, me ihi hiyara me ihi fawa ni
owatoa owa ahi, bofe ya, Teoso ati ehene".
Faya me ka owa forehi hiyarematamonaka. "Owati timitahi. Yana
timisamahi. Tika fofore titihi. Tikamahi titaboro ya", ati nematamonaka.
25 Yana kabote nematamonaka me nokosi ya. Fofore itikabote ne
tokomematamonaka, Teoso ehene kahiyarahari.
26 "Hika", me nafi ati nemetemoneke. Teoso me kahiyarehemetemoneke.
"Yama e na e awatera e amake ahi", me ati nemetemoneke.

Sesowi Refi hima nematamonaka.

27 Sesowi tokomematamonaka. Me ka owa awehimatamonaka itariari
kofeno ka yinero taboro ya. Yinero yayaba tohehimatamonaka, kofeno ka
yinerobonaha. Inomatamona amaka Refi. "Tisawihi owa ni ya", Sesowi ati
nematamonaka.
28 Sesowi ati mite hinaka yama nofamarehimatamonaka. Yana ne
Sesowi ya famehimatamona amaka.
29 Refi marina nafiha hiri nematamonaka hinaka yobe ya, Sesowi mera
mari nari. Me tamaha me tafehemetemoneke, yinero yayaba me ya me
one tabaha mati.
30 Fariseo Mowisei ati kakamina me ya me taba Sesowi ya tataba me
me hora nemetemoneke. "Himataba me ya te tabaha te tafineri, me yoro
tokana mati, yinero yayaba me ya yama hiyara hihiri me tabaha mati?"
me ati nemetemoneke.
31 Sesowi ati yana nematamonaka. "Yama kome e awara metiko era
narifatere amaka, e taminaro. Me kiya na me ta metiko mera narifate
amaka.
32 Me ihi amosa me ha orahabone okehara oke. Okehara oke, me ihi
hiyara me ta me ha onahabone owa, yama hiyara me hiri namaribone
karo", ati nematamonaka.

Sesowi me aate nemetemoneke, era e nanafimi ka yama kaminebonaha.

33 Sesowi me aate nemetemoneke. "Sesowi himataba tiwa ya tataba me
tafi fara tohi nofa me amari? Yowao ya tataba me nima me kere. Yama
we one ya Yowao ya tataba hine me nafimi nofa me amake, Teoso me
ha nabone mati. Fariseo me ya tataba me ihi e, te amake ahi", me ati
nemetemoneke.
34 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "E ka owa fanehibona ya tataba hine
me nafimiabone e ati rabone eke, me ni ya sawi kari hinaka ayaka ya.
35 Yama we one ya me one hitimakehibonaka. Faya he ya tataba hine
me nafimiaboneke fahi", ati nematamonaka.
36 Sesowi mera kanawanehimatamonaka tasa. "Makari yati e sibi
naretera amake, ibe e nawanamiba karo makari bote ya. Makari yati
hiyaraba amake. Makari yati ibe amosaraba amake wanaharo makari
bote ya.
37 Fi yati e tonihatera amake yama atari bote yama wiye tohaha ya.
Fi yati nafimisaha ihi yama wiye bosi tokanaba amake, kitaharo, bote
tohaharo. Yama atari sibi toni ya fi ahababa amake. Yama atari ahaba,
naba amake.
38 Fi yati e tonihate amake yama wiye yati ya. Fi nafimisi ya
ahabarahaba amake, yama wiye kitari karo, yati tohaharo.
39 Fi bote e fawi ya fi yati fawi e nofatera amake. E ati e te amake ahi:
'Fi bote amosake', e ati te amake", Sesowi ati nematamonaka.

6

Sesowi sabato kaminematamonaka.

1 Sabato one ya Sesowi kariwematamonaka fatara ya. He ya tataba tiriko
boni me bata nemetemoneke. Me kikiyo hikawa noki me hikabemete-
moneke.
2 Fariseo me one ati yana nemetemoneke. "Himataba te ehene e nineri
ahi? Sabato ya yama e na e hiri tera amake ahi", me ati nemetemoneke.
3 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "Yama hani te awaterani te ama, Tafi
tamine kaminaro? Tafi he ya tataba me ya tabehi me fimiha
4 Tafi tokiyomehimatamonaka Teoso ka yobe ya. Bao yabehimatamon-
aka, Teoso ka bao. Hahi bao e kabatere kabehimatamonaka, sasetoti me ta
me hikabatehari. He ya tataba me hikaba hinehimatamonaka, ta hinahari
me ni ya.
5 Neme ka Owa sabato Hiti tohate amaka", ati nematamonaka.

Me ka owa Sesowi nakitamehimatamonaka, mano kamo namahari.

6 Sabato one ya Sesowi tokiyomematamonaka sinakoka ya, mera
kanawanehibonaha. Me ka owa sawihimatamonaka, mano kamo nama-
hari, hinaka kanihina.
7 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba me hekatomemata-
monaka, ehene me hiwehibonaha. Me ka owa nakitame ya ehene me
hikaminebona me hinehimatamonaka me one ni ya, sabato ya yama ahi
nemona me hinahari, ehene hiyaremona me ati na mati.
8 Sesowi me ati boti watohimatamonaka hibati ya. Me ka owa ha
nematamonaka, mano kamo namahari. "Yana tinahi, tiwaribeya ahi me
nafi nokosi ya", ati nematamonaka. Yana ne warehimatamonaka fahi.
9 Sesowi mera aate nematamonaka. "Te ati omitabone oke. Sabato ya e
abe kasomaterani ama? Sabato ya e abe kakotehani ama? Sabato ya e abe
nakitamaterani ama? E abe nabowatehani ama?" ati nematamonaka.
10 Me nafi noki awehimatamonaka, me nahoria mati. "Timano yai
tinihahi", ati nematamonaka. Mano yai tonihe ya amosawahamemata-
monaka.
11 Me hamawemetemoneke waha. Me abe hiyaremetemoneke. "Himata
nima e ribe Sesowi ni ya?" me ati nemetemoneke.

Sesowi mera ha nematamonaka, me 12 na mati.

12 Yama we one ya Sesowi tokomisehimatamonaka Teoso ha nebonaha
yati waha mese ya. Teoso ha nematamonaka yama soki oharia ya.
13 Yama warisi ya mera ha nematamonaka, he ya me tabaha mati. Me
12 na mera ha nematamonaka, me hiyosehabone mati.
14 Simao ha nematamonaka, ino hinawatahari, Betiro tohahari. Atere
toha, Simao nisori. Tiako, Yowao, Firibi, Batoromeo,
15 Mateo, Tome, Tiako Afeo biti, Simao, Homa ka mera momonotemona
me hitehari.
16 Yota Tiako biti, Yota Isikarioti toha, Sesowi ta tehibana.

Sesowi mera kanawanehimatamonaka.

17 Mera kakisamematamonaka yama homi amosa ya. Me tamaha me ya
tabehimatamonaka, he ati me mitahabone mati. Me one nakitamebona
me ati, nemetemoneke. He nonofa me tama, Soteya nafi ka me tama,
Serosarei ka me toha, ma beheri ka me toha, nemetemoneke, Tiro ya Sito
fama ka mati.

18-19 Me kamakia Sesowi me boyo na Teoso kiti ehene me kitamemete-
moneke. Me tamaha Sesowi me boyo narawemetemoneke. Inamati me ihi
me rabikateha mera kasoma, nematamonaka.

*Teoso me one nofa, me one ta nofarihi, tehimona Sesowi ati nematamon-
aka.*

20 Sesowi ya tataba mera awehimatamonaka. Mera hiyarematamonaka.
"Teoso tera nofaka, te honara te. Te winaba te amake Teoso taboro ya".
21 "Teoso tera nofaka, te fimiha te. Te tefebone ta nebonaka".
"Teoso tera nofaka, te ohi na te. Te haha naba te amake, te yayai na te".
22 "Teoso tera nofaka, tera me kakoa te. Te ya tabi me nofaraba me
amake, Neme ka Owa te nofi karo. Te hiyaramone me ati naba me amake,
te ino me nofamaraha mati.
23 Te ni ya me ihi e na te yayai nabone teke. Te yora kanahabone teke
te yayai ni karo. Teoso tera kakawebonaka yama amosa tamaha ya neme
ya. Fara me ka iti me ihi nimetema me te me amake. Me ka iti Teoso ati
kakamina me me nofaremetemoneke".
24 "Ha te ta yama tamaha te kihaha te ni ya yama hiyara kakehaba
amake. Yama amosa te kihake hibati ya.
25 Te nabati fotaha Teoso tera nofakara. Te fimihaba te amake. Te haha
na Teoso tera nofareba amaka. Te ohi naba te amake, te yawaha te.
26 Teoso tera nofamareba amaka, me one tera nofaha te. Hibati ka Teoso
ati kakamina memone me me nofehemetemoneke, keye me hiri na mati,
Teoso ati amare me kamina mati", ati nematamonaka.

Me me nofara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

27 "Owati e nara oke ahi, te kamitaro. Tera me nofara me te nofahaba
teke. Tera me kakoa te ehene amosabone teke me ni ya.
28 Tera me hifo kani ya me te ha kanahabone teke, Teoso mera nofabona
karo. Tera me kako ya me te ha kanahaba te amake Teoso ni ya.
29 Tinoko baki me tao hiki ya one behe tiwahamahi, me tao hikan-
abana tasa. Tika makari mese ka me sota ni ya tika makari boti ka
tikayawarabone tike.
30 Te ka yama me nofi ya te ta naboneke me ni ya. Te ka yama me boti
ya te ati watarabone teke, yama me ta namahabone te ati na te.
31 Haha yama me hiri hinahabone te ati na te ni ya afa yama te hiri
nabone teke me ni ya".
32 "Tera nonofa me nofi te oharia te ehene amosarahaboneke Teoso ni
ya. Me hiyara me ihi e te me amake bisa, mera nonofa me me nofaha
mati.
33 Tera me kasoma me kasomi te oharia te ehene amosarahaboneke
Teoso ni ya. Me hiyara me ihi e te me amake bisa.
34 Yama hine ya te ta na me ta hiwamabone te ati na te ehene
amosarahaboneke Teoso ni ya. Me hiyara me abe kakawate me amake,
yama me ta nawahamaba mati me ni ya.
35 Tera me kakoa me te nofahaba teke. Te ka yama te kayawaraba teke,
tera me aate ni ya. Te ati e rabone teke ahi: 'Yama me ta nawahamaraba
me amake', te ati rabone teke. Yama te ta ni ya Teoso tera nofehiba amaka,
Teoso ehene nima te ehene ni karo. Me hiyara Teoso mera nofaka, yama
me ta nawahamara mati".
36 "Te yahahabone teke fare e ka abi ehene nima.
37 Me te kakorabone teke. Me te kako ya Teoso tera kakobisebonaka.
Te ni ya yama hiyara me hiri ni ya me ni ya te ati somawamabone teke,

Teoso ati somawamabona karo te ni ya bisa, te ka yama hiyara nafi wati
nawahamarari.
38 Me ni ya yama nafi te ta ni ya yama nafi Teoso ta neba amaka te ni
ya. Te ka yama wiye mo naba amake yamata ihi. Yamata mo kanaha yoko
tinisabone tike, tokisabonehe. Yama wiye kisa tikani ya foro naba amake
mo kani karo. Fara te ehene nima Teoso ehene nebonaka te ni ya", ati
nematamonaka.
39 Sesowi hiyara kaminematamonaka me ni ya. "E ka owa noko awatere
owa towakameba ama hawi ya, noko awarari? Me fami kasohaba me
amake hoti ya.
40 Borofeso nanarifa he nima neba amaka, borofeso ka yama wato nima,
borofeso ati kamiti nafi ya. Borofeso nanarifa he fiya karehiba amaka",
ati nematamonaka.
41 "Tika owa noko ebene biti foyehi tiwini? Tinoko tiwahi. Awa ibe
foyake tinoko ya.
42 Tiwati e narake ahi tika owa ni ya: 'Habai tinoko abe bite foyaha soba
onamibeya', tinahara tike. Awa ibe foyaha tiwa tikere tinoko ya. Tiwati
boti hiyarara tike. Tinoko ka awa ibe foyaha soba towiti tai tohahaboneke.
Tinoko ka awa ibe foyaha soba tiwiti ya tinoko awi amosabone tike, tika
owa noko ebene soba tiwitibone karo", ati nematamonaka.

Awa one boni amosa, one boni hiyarihi, na Sesowi kaminematamonaka.

43 "Awa amosa boni hiyaraba watatera amake. Awa hiyara boni amosaba
watarihi te amake.
44 Awa boni e awi ka e watote amake. Fiko boni watatera amake atiwa
ete ya. Ofa boni watarihi te amake atiwa ete ya.
45 E amosa yama amosa kaminate amake, e ati boti amosaro. E hiyara
yama hiyara kaminate amake, e ati boti hiyari karo. E ati boti hiyari nafi
ya e ati hiyatera amake", ati nematamonaka.

Sesowi yobe famehi kaminematamonaka.

46 "Himataba 'Ota ka Hiti' te ati nofa te amari, owati te nofara te?
47 Owa ni ya tikami ya owati tikamiti ya yama okomina hiri tini ya
48 e tinahabone tike, e ka owa nima, yobe amose hiri nari. Hoti wi ne
yobe ewene si tonihematamonaka yati mese ya, wami boti karo. Faha
kakeha ihi fa fowe kimisa ihi yobe waifimatamonaka fa boti ya. Yobe
sonarematamonaka kite karo".
49 "Owati timiti ya yama okomina hiri tiri ya e tinahabone tike e ka
owa nima, yobe hiyare hiri nari. Yobe hiri nematamonaka bofe ya ewene
watarari. Faha kakeha ihi fa fowe kimisa ihi yobe waifi ahabematamonaka
nafi", Sesowi ati nematamonaka.

7

Sesowi saotato ka yama aahi nakitamehimatamonaka.

1 Sesowi hiyare hiyari me himite ya hiyari ahabe ya tokomematamonaka
Kafanao ya.
2-3 Homa ka saotato me ka towisawa owa Sesowi tamine mite ati ehene
soteo me ka hiti me tokomakemetemoneke Sesowi ni ya, towisawa ka yama
aahi rabike tamine me kaminabone mati Sesowi ni ya. Ahabinima nemona
me ati nemetemoneke. Towisawa ka yama aahi nofehimatamonaka kasiro
ya. Sesowi tokomakebona me ati nemetemoneke, towisawa ka yama aahi
kasomebonaha.

4 Me kamakia Sesowi hiyari me noko tonihemetemoneke. "Towisawa ati
nima tinahi, me ati nemetemoneke. Hibati ya amosate amaka.
5 E nafi nofate amaka. Ota ka sinakokabona hiri nemari amaka", me ati
nemetemoneke.
6 Sesowi me ya totabamematamonaka. Yobe wari yabore ya towisawa
ya tataba me one me me kobo nemetemoneke, towisawa ati ehene.
Towisawa ati me kaminemetemoneke. "Sesowi tikerabone tike oko yobe
ya, titaminaha tiwa. Otamina okere ha owa.
7 Otaminari ka okomakerara oke tiwa ni ya. Hine ya tiwati yana ni ya
owa nanarifa kitamebonaka.
8 Tiwa nima one oke, me one oyoseha owa. Saotato me oyosete ama oke.
'Tikamakehi', oni ya saotato tokomakehibonaka. 'Tikamahi', owa ni ya oni
ya kamehibonaka. Oko yama aahi me oyose ote ama oke. 'Yama e na hiri
tinahi', oni ya oko yama aahi hiri hinahaboneke", me ati nemetemoneke
towisawa ati me kamina mati.
9 Sesowi atimona himite "Hika", ati nematamonaka. Tonokowamemata-
monaka fara me one ni ya, mera hiyarebonaha. "Hahi bare nima me naba
me watakere, Ihayeo mati, Teoso kitehimona ati nari. Keye amakere", ati
nematamonaka.
10 Towisawa ya tataba me wete tonama me kobo tonami ya towisawa ka
yama aahi me awehemetemoneke kitamari.

Sesowi yetene nawamisamematamonaka.

11 Sesowi tokomematamonaka sitati one ya Nai tohaharo. He ya tataba
me toha me one toha, nemetemoneke.
12 Sitati ka nokobi wani yabori ya me kakehemetemoneke, me ka owa me
tiwa kana mati, ahabari. Mati toha nemetemoneke, fare biti oharimata,
maki ahabemata. Me tamaha me ya me tabehemetemoneke, sitati ka mati.
13 Sesowi hiwi ya yawehimatamonaka. "Ohi rima tinahi", ati nemata-
monaka.
14 Tokomake awa wara tonehimatamonaka, me tiwa hikane ewene.
Me ma tonehemetemoneke, yetene abowi me tiwa kana mati. "Yetene
tiwamisamahi", ati nematamonaka.
15 Abowi itarimise hiyari yana nematamonaka. Sesowi ta hinamemata-
monaka fare mati ni ya.
16 Me nafi kakomehemetemoneke. Teoso me kahiyaremetemoneke.
"Teoso ati kakamina e ni ya kakehareka yama watohari", me ati neme-
temoneke. "Teoso era kasomaka", me one ati nemetemoneke.
17 Sesowi ehene tamine me kaminemetemoneke Soteya ka me nafi ni ya.
Soteya beheri ka me winaha Sesowi ehene tamine me mita nemetemoneke.

Yowao ya tataba Sesowi me aate nemetemoneke.

18 Yowao ya tataba Sesowi tamine me kaminemetemoneke Yowao ni ya.
19 Yowao me famaha mera ha nematamonaka, me kakamabone mati he
ni ya, me hiyosehabone mati Sesowi ni ya, Sesowi me aate nabone mati.
"Te ati e nabone teke ahi: 'Efemata ama ti, kaketehibona me hinehimata?
Owa ta ota noki nabana?'".
20 Me towakamakiemetemoneke Sesowi ni ya. "Sesowi Yowao Batisita
otara yose otake tiwa ota aate nabone ota. Ati e nareka ahi: 'Efemata
ama ti, kaketehibona me hinehimata? Owa ta ota noki nabana?'", me ati
nemetemoneke.
21 Afa yama ya Sesowi mera kasomematamonaka, me tamaha mati.
Yama kome me awaha me toha, me rabika me toha, me noki awara me
toha, nemetemoneke, me hikasomaha mati.

22 Yowao ya tataba Sesowi mera hiyarematamonaka. "Te wete
tokanamahi Yowao ni ya. Yama te mitaha te kaminibeya he ni ya. Yama
te awa te kamina, nabone teke he ni ya. Me noki awatera me noki
awake waha. Me yaka ni watotera me yaka nawahineke waha. Me mese
hiyatera me mese amosawahineke waha. Me warabi hawitera me warabi
hawiwake waha. Me ahaba me kitama, narake waha. Me honara me ni
ya hiyara amosa okominine oke.
23 Owehene me awi ya owehene me nofi ya Teoso me hekatomaboneke",
ati nematamonaka.
24 Faya me towakami ya Yowao ni ya, Sesowi me one hiyarematamonaka,
me moto kawahamaha mati, Yowao tamine kaminari. "Himataba te
tokomake te awineri yama honara ya? Yama isi afe te awahabone te ati
na te awine, feo kanaharo boni ihi?
25 Himata yama te awahabone te ati rini? E ka owa te awahabone te ati
ninihi, makari amosa akahari? Makari amosa me weye na me watakere
ahi yama honara ya. Me winate me amake, towisawa me tabori ya, yama
tamaha me kiha mati.
26 Himata te awahabone te ati rini? Teoso ati kakamina owa te
awahabone te ati ninihi? Ee, Teoso ati kakamina amaka. Yowao ehene
ta amosi mati tohaka.
27 Efe amaka hibati ka me hikaminehimata, yama hani ya, me ka yama
hani ati e na mati ahi:

'Owati kaminebona tinokosi ya tai tohehibonaka, oyose kari. Tika
hawibone namosebonaka tinokosi ya',

yama hani ati ke.
28 Yowao amosi mati tohaka. E fanawiri ni ya me wataha me one ihi
aamosa raba te me amake. Teoso ka towisawa ya me tabaha me ta me
amosate me amake mata ya, me nafi. Yowao aamosa raba te amaka. Keye
amakere", ati nematamonaka.
29 Sesowi ati me mitaha Teoso yama hinofa amosamone me ati
nemetemoneke, Yowao me hihibofarisa mati, me nafi, yinero yayaba me
toha na mati.
30 Mowisei ati kakamina me toha, fariseo me toha, na Teoso yama hinofa
hiri ni me nofaremetemoneke, Yowao me hihibofarisara mati.
31 "Himata nima me naba me amari hibayata ka mati? Hibake me nima
me naba me amari?
32 Matehe nima me nineke me nahoria mati mekato ya, me abe ha na
mati, me ati e na mati ahi: 'Hohori ota hori na te sere kara teke. E abe
kamoha tahi ota hiri na te ohi rihi na teke', matehe ati te amake.
33 Yowao Batisita kakehita amaka, bao kabarari, fi fawa rihi nari. 'Rabike
awaka', te ati na teke.
34 Neme ka Owa kakehimari amaka, yamata nafi kabahari, fi fawa nari.
'Te awa hari, tafi nafihari, fi fawi nafi nari mata ya', te ati na te awineke.
'Yinero yayaba me ya tabaka, mera nofahari. Yama hiyara hihiri me ya
taba, ka', te ati na te awineke.
35 Yowao ya ota famaha ota ehene amosamone me ati naba me amake.
Teoso otara watoka, ota ehene amosa ota", ati nematamonaka.

Simao fariseo tohe Sesowi mari nematamonaka.

36 Fariseo me ka owa Sesowi ha nematamonaka, me ya tafi tabehi-
bonaha. Tokiyomehimatamonaka fariseo ka yobe toro ya. Forehimata-
monaka mesa beheri ya tafehibonaha.

37 Haha sitati ka fana yama hiyara hiri teha Sesowi tamine mitaha
kakehemetemoneke he ni ya, esitarato tama kanaharo yama wiye yati
yama ni tohaha ya.
38 He nowati ya waremakehemetemoneke ohi naro. He teme soko
nemetemoneke noki fehe ya. He teme namosemetemoneke tati kone ya.
He teme komi nemetemoneke. He teme soko nemetemoneke esitarato ya.
39 Fana ihi fariseo awehi ati boti e nematamonaka ahi: "Teoso ati
kakamina tohehimanaha fana ihi watohina amaka. Fana ihi watohina
amaka, ihi hiyateraro", ati boti ati nematamonaka.
40 Sesowi ati yana nematamonaka. "Simao tiwa ohiyarabone oke", ati
nematamonaka.
"Ee, owa tihiyarahi", Simao ati nematamonaka.
41 "Me famaha me ka owa me tefe nemetemoneke. Owa 500 moweta
tohe tefe, owa 50 moweta tohe tefe, nematamonaka.
42 Yinero me kiharemetemoneke, me ka kota me nahabihaba mati. 'Hine
tohawake', ati nematamonaka. Hike hinofeba amara mata ya?" Sesowi ati
nematamonaka.
43 "Hahi yama tefe ni nafihi ta hinofeba amaka, mata ya", Simao ati
nematamonaka.
"Tiwati amosake", Sesowi ati nematamonaka.
44 Sesowi ki towahamematamonaka fana ni ya. Simao hiyarematamon-
aka. "Simao fana tiwini haro? Tika yobe ya okiyomaha faha tekamarara
tike oteme soko tiba karo. Oteme afi toniharake noki fehe ya. Oteme
nahokowaharake tati kone ya.
45 Owa komi tinakirara tike. Okiyomaha oteme komi ni yana tona oteme
komi ni fawa rarake haro.
46 Otati kone kiyo tiwaharara tike orifa fehe ya. Oteme soko nawaharake
esitarato ya.
47 Owati timitahi. Yama hiyara hiri hiteha tamake. Yama hiyara
hiri hiteha Teoso fawa hiniha owa nofake waha kasiro ya. Me one ka
yama hiyara yokana tohara Teoso me nonofa raba te me amake", ati
nematamonaka.
48 Fana hiyarematamonaka. "Tika yama hiyara Teoso fawa nika waha",
ati nematamonaka.
49 Me one mesa ya me nahoria me ati boti e nemetemoneke ahi:
"Hike teno amara hari, me ka yama hiyara fawa nihari?" me ati boti ati
nemetemoneke.
50 Sesowi fana hiyarematamonaka. "Tikamahi. Teoso ati tinofi ka tiwa
kasomareka", ati nematamonaka.

8

Me fanawi Sesowi ya tabarawehemetemoneke.

1 Sesowi yaka nematamonaka sitati nafi ya, tabora nafi ya. Hiyara amosa
kaminematamonaka me ni ya, Teoso ka towisawa tamine, he ya tataba me
12 na me ya tabahari.
2 Me fanawi toha nemetemoneke he ni ya, mera kasomari, me inamati
ihi me one rabika mati, me one kiya, na mati. Maria toha, nemetemoneke
hinaka inamati me tokoma inamati mera kihamaraharo, me inamati 7 na
mati. Ini onemetemone amake Matarena.
3 Yowana toha, nemetemoneke, Kosa fati, Eroti nanarifa. Sosana toha,
nemetemoneke. One toharawa, nemetemoneke tamarawaharo, yinero ta

narawaro, yamata manakonebonehe, Sesowi me tafe manakonebonehe, he ya tataba me ya tabahari.

Sesowi yama noki tamine kaminematamonaka.

4 Me tamehemetemoneke me yoro tokana me kakerawaha mati tabora nafi ka mati Sesowi ni ya. Faya hiyara kaminematamonaka. Mera kanawanehimatamonaka.
5 "E ka owa tokehimatamonaka yama noki koro nebonaha. Yama noki were kane noki one kasohemetemoneke hawi beheri ya. Me tai hinaha bani biti me kakeha me hikabemetemoneke.
6 Noki one kasohemetemoneke wami yati kihaha mese ya. Yanaha waya tokanemetemoneke bai hiwene ehene.
7 Noki one kasohemetemoneke atiwa baikani ya. Atiwa yanehi ehene noki yani watoremetemoneke.
8 Wami amosa ya noki one kasoha yanaha bonohemetemoneke. Noki oharia koro na boni 100 tohehemetemoneke, hiyabamatehabana. Te narabo naha owati te mitahi", Sesowi ha ni ati nematamonaka.
9 He ya tataba ati me hiwatorehimatamonaka, yama hikaminaharo. Makoni me hihiyarehimatamonaka.
10 "Teoso ka towisawa ka yama wato yokana te tohahabone Teoso ati nareka, ha te ta, tera okanawani ya. Me one kanawani forima orahabone oke. Hine ya hiyara okominahabone oke me one ni ya. Owa me awa, owati me mita, na owati me watoraba me amake", ati nematamonaka.
11 "Haha hiyara te watohi. Haha yama noki tamine nima Teoso ati tehi amaka.
12 Haha yama noki hawi beheri ya kasoha e ka one me nima nemetemoneke, Teoso tamine me mitaha mati, me boti ka Teoso ati Satanaisi hitimakeha mati. Afa mera Teoso kasomaterebonaka, he ati me nofara mati.
13 Haha yama noki wami yati kihaha mese ya kasoha hine ya me yayai na me nima nemetemoneke, Teoso ati me mitaha mati, Teoso ati me tokatabaha mati, me yayai na mati, yama totoyabo kawahi ya Teoso ati me nofamarawara mati, yama habi watara nima me na mati. Inamati me totomi hinaha me Teoso ati me nofamatera me amake.
14 Haha yama noki atiwa baikani ya kasoha nima me naboneke, Teoso ati me nofaha yama tamaha me nofa na mati. Afa yama yani yokana tohara boni hati watara nima me te me amake.
15 Haha yama wami amosa ya kasoha Teoso ati me mitaha Teoso ati me tokatabaha me nima nemetemoneke, me ihi amosi mati tohaha mati mata ya, fare Teoso ati nima me ihi na mati", ati nematamonaka.

Nabarina taminemetemone amake.

16 "Nabarina e sari kanaha nabarina hiri ni e yoko tokatehani ama kama bofe ya? Boti tori ya hiri ni e boko karihi teha amake. Nabarina e kawatarete amake fara nabarina tabori ya kawitarehabana. E ka owa tokiyome ya nabarina hiri ni awehibonaka.
17 E ehene e tebisahabone eke ahi. E ehene e kehemoterabone eke. Teoso oyene e ehene namotehiba amaka, e hiri naro.
18 Owati te miti forima namata. Tika yama tamaha onebone me ta namakitasaboneke mata ya tiwa ni ya. Haha yama tamara tikihamone tina me toyabamakiaboneke".

Sesowi mati me hihiyarehibona me hinehimatamonaka.

19 Sesowi mati Sesowi nisori mati me na me kobo namakiemetemoneke.
Me hihiyarehibona me hinehimatamonaka. Ayata ya me kamakiaba me
kakamaki watoremetemoneke, me tami karo.
20 Me one ati e nemetemoneke ahi he ni ya: "Ami niso me na me
nahobasaharake yobe beheri ya, tiwa me hiyarabone me ati na mati", me
ati nemetemoneke.
21 "Teoso ati me mitaha he ati me tokatabaha afa me amake, okomi
toharawa, okaniso me toha na mati", ati nematamonaka.

Sesowi boni fawa ni, faha rike fawa ni, nematamonaka.

22 Yama we one ya me kibehemetemoneke kanawa webote ya, he
ya tataba me ya tabahari. "Hima e kariwaibeya wara kowani ya", ati
nematamonaka.
Faya me yana tokanemetemoneke.
23 Me towakemetemoneke. Amo nematamonaka fahi. Faya yama
yana tonaha boni kitaha kakehemetemoneke. Kanawa bokinima neme-
temoneke.
24 Sesowi me natafiemetemoneke. "Sesowi, Sesowi, e ahabakibone".
Faya waremisehimatamonaka, boni fawa nihibanoho, faha rike fawa
ni, nebanoho, ati ya. Boni fawa, faha rike fawa, nemetemoneke. Faha
winawina nemetemoneke.
25 Ati yana nematamonaka. "Himataba Teoso ati te kasawarineri?" ati
nematamonaka.
Me watohemetemoneke. Me abe hiyaremetemoneke, Sesowi ya tataba
mati. "Hibake tohe awaraya, kitahari, boni fawa ni wato, faha rike
fawa ni wato, nari, boni ati hikasawaririhi, faha toha, naro?" me ati
nemetemoneke.

Sesowi Katara ka kasomematamonaka, rabikari.

26 Me kakariwaha me kobo tokowitehemetemoneke Katara ka wami ya.
Katara tohehemetemoneke wara kowani ya, fara Karireya tonoko yokana
ya.
27 Sesowi tokomisehimatamonaka wami ya. Faya Katara ka me ka owa
kakehimatamonaka he ni ya. Sitati kamatamona winamarehimatamonaka
sitati ya. Wiwinawa tohehimatamonaka tama tabori ya. Makari
kiharematamonaka.
28-29 Sesowi awehi kiya kane sonehimatamonaka he nokosi ya. Sesowi
inamati hora nematamonaka, he sa tosehibonaha. Ati yana nematamon-
aka ati kitahari. "Sesowi Teoso biti kiti mati tihaha himata hiri tiribe owa
ni ya? Tiwa aate oke, owa tikatomarabone tiwa", ati nematamonaka. Ina-
mati kakatoma hihehimatamonaka. Me one wewete hihehimatamonaka,
koheti ya feho famaha ya. Koheti bebete tohehimatamonaka. Inamati
ehene wawa nawahare tohehimatamonaka yama honara ya.
30 Sesowi aate hinehimatamonaka. "Tiwini e na ama tiri?" ati nemata-
monaka.
"Owini amake haro, Me Tamake ama oke", ati nematamonaka. Ati e
nematamonaka ahi, me inamati tamaha me ya tabe ka atimatamonaka.
31 Sesowi me aate ba nemetemoneke mera yoserebonaha hoti ya, hoti
kowi mati tohaharo.
32 Boroko me tamaha me nahohemetemoneke ahi ayata ya atami ya
masiri me kabaha mati. Me inamati Sesowi aate nemetemoneke mera
toyosemehibonaha, me tokomabone mati boroko me baikani ya. Sesowi
me hiyosememetemoneke.

33 Hahi maki ni ya me inamati fito tona me tokomemetemoneke boroko me ni ya. Boroko me kana ni tokifiwahemetemoneke atami ya. Me bokehemetemoneke faha ya. Me ahabemetemoneke faha boti ihi.

34 Boroko nanarifa boroko me ahabi me awaha me tokomemetemoneke. Boroko me me kaminemetemoneke me nafi ni ya, sitati ka me toha, tabora one ka me toha na me ni ya.

35 Me ati me mitaha me kamehemetemoneke yama me awamabone mati. Me kamehemetemoneke Sesowi ni ya. Me hiwehimatamonaka itariari Sesowi nokosi ya, hinaka inamati me tokoma mati, amosawahame makari akawahari waha. Me hinakomehematamonaka.

36 Me hiwehimatamonaka Sesowi hinakitamari. Me hikaminehimatamonaka me ni ya.

37 Faya Katara ka me nafi Sesowi me hiyaremetemoneke, tokomebonaha me watoha mati kasiro ya.

Faya tofoyame wete kanamematamonaka.

38 Me ka owa kitame Sesowi aate nematamonaka, me ya tabehibonaha. Tokomebona Sesowi hinehimatamonaka.

39 "Tikamahi fara titaboro ya. Yama tikaminibeya te one me ni ya Teoso hiri hinaharo tiwa ni ya", ati nematamonaka. Faya tokome hiwa kaminematamonaka sitati ka me nafi ni ya fare Sesowi hiri hikane ka yama.

Sairo Sesowi aate nematamonaka.

40 Sesowi wete name me tamaha me hikarawatomatamonaka. Me yayai nemetemoneke he me siba ni karo.

41 Me ka owa Sairo tohehi sinakoka owa hiti tohehi kakehimatamonaka Sesowi ni ya. Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. He hiyarematamonaka. Tokomakehibona hinehimatamonaka hinaka yobe ya.

42 Fara bite oharia ahabinima nemetemoneke. Hinaka ano 12 nemetemoneke.

Fanawi ka ama fawa ra Sesowi nakitamehimatamonaka.

Sesowi tokomakehimatamonaka. Me tamaha me yaka na me ya tabehimatamonaka. Me kita tokahemetemoneke he ni ya.

43-44 Me ka one kamakiemetemoneke he nowati ka ya. Hinaka makari tati boni bori kanehemetemoneke, hinaka ama fawa ri ka ano 12 naro, kasomi tabiyo metiko mera baka teharo, hinaka yinero tonafiyoteharo, kitamihinateraro. Fara Sesowi borone bori kani ka yama ya hinaka ama fawa nemetemoneke hibati ya.

45 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hibake owa bori kana?" ati nematamonaka.

Me nafi ati yana narawemetemoneke me bori hikana hikara. Betiro me ya tabehi me ati yana nemetemoneke. "Sesowi himataba tiwati e nineri ahi, otara aate tinaha tiwa? Me tamaha me tiwarini, me kita tokaha mati tiwa ni ya?" me ati nemetemoneke.

46 "Me ka owa owa bori kanaka. Owa owato oke oko kiti tokaha owa", ati nematamonaka.

47 Hine kaminarabone ati na Sesowi hiwato ka hine kaminemetemoneke waha. Kamakiemetemoneke hoyahoya kana naro. He ni ya sonarisa itarisehemetemoneke he nokosi ya. Hine kaminemetemoneke Sesowi ni ya me tamaha me nokosi ya, he bori kanaharo, kitamabonehe. Hibati ya kitamakabote namone ati nemetemoneke.

48 "Okoto tikitama tike tiwati e na tiwa ahi, tiwati boti ya, 'Owa kasomebanaka, kitahari', tini karo. Watorima tinahi. Tikamahi", ati nematamonaka.

Sesowi Sairo bite nakitamehimatamonaka.

49 Sesowi me ka one hiyare ni ya Sairo ka yobe ka owa kamaki ati yana nematamonaka. "Sairo tikoto ahabarake hibati ya. Borofeso hine naka waha", ati nematamonaka.
50 Efe ati Sesowi mite ati yana nematamonaka. "Watorima tinahi. Tiwati e nahi ahi tiwati boti ya: 'Teoso hikasomahaba amake', tinahi. Tiwati e ni ya kitamaba amake", Sesowi ati nematamonaka.
51 Tokiyomamakehimatamonaka yobe toro ya. Mera nakiyomamaki nofarematamonaka. Ha ita mera tonakiyomamakimatamonaka Betiro, Tiako, Yowao, atona bati, mati, me na mati.
52 Me nafi ohi nemetemoneke atona ihi. "Te ohi rima nahi. Ahabakere. Hine ya amo nineke", ati nematamonaka.
53 Me haha hikanematamonaka, atona ahabi me watoha mati.
54 Sesowi me nafi toyosemehimatamonaka me tokiyomamabone mati. Faya yehe wara hikana ha hinehemetemoneke. "Atona tiwamisahi", ha ni ati nematamonaka.
55 Atona kanamori kamakabote nemetemoneke he ni ya. Wamisamakabote nemetemoneke. Sesowi me narabi nima nematamonaka he tefebone me ta nabone mati.
56 Bati ya mati me famaha "Hika", me ati nemetemoneke. Me narabi nima nematamonaka. "Yama te kamina riyahi", ati nematamonaka.

9

Sesowi ya tataba hiyara amosa me kaminemetemoneke Sesowi ati ehene.

1 Yama we one ya Sesowi he ya tataba me 12 na mera ha nematamonaka, me kitibone ta nebonaha, me inamati nafi me toyosemahabone mati, me kiya na me nakitama nabone mati.
2 Me ati e nabone ati nematamonaka me ni ya: Teoso ka towisawa kamakabote nebonaka. Ati ehene me me nakitamahaboneke, me kiya na mati.
3 "Te honarabone teke. Yama sawiraboneke te ni ya", ati nematamonaka. "Era tataba kana awa tohaha te kiharihi, sakora te kiharihi, bao te kiharihi, yinero te kiharihi, nabone teke. Te ka makari oohariabone teke, te akaharo.
4 Sitati ya te kobo ni ya yobe ohari ya te sawihabone teke. Yobe owa ya te tokarabone teke.
5 Te hiyari kamiti me nofari ya te tokahaba teke. Te yana toni ya te teme te wisa tokanaba teke, hobokori bo tonahabana, te teme ka wami hobokori, me hiwahabana, te yawaha te", ati nematamonaka.
6 Me yana tona me tokehemetemoneke tabora nafi ya. Hiyara amosa me kaminemetemoneke. Me kiya na me me nakitama nemetemoneke.

Eroti Sesowi tamine mitehimatamonaka.

7 Eroti me ka tetaraka tohe hiyara mitehimatamonaka, Sesowi mera nakitamehi me kamina mati. Ati boti yama nima nifakohimatamonaka, me ati mitahari, Yowao kitamemona me ati na mati.
8 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Eria kamatasahareka". Me one ati e nemetemoneke ahi: "Hibati ka Teoso ati kakamina me kitamarawatasa me awineke".

9 Eroti ati yana nematamonaka. "Yowao onabowe tati ti osehiri amaka.
Hahi hibake amara hari, tamine omitari?" ati nematamonaka. Sesowi
awehibona ati nematamonaka.

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

10 He ya tataba aya me tokaha me wete namaha me ihi me kami-
namehemetemoneke, Sesowi ni ya. Mera hima nematamonaka me ya
totabawitibonaha, me tokahabone mati sitati Betesaita ya, me one me ya
me tabamarahabone mati. Me tamehemetemoneke kasiro ya.
11 Me one tamaha me me watohemetemoneke, me sawiha mati tabora
one ya. Me tokomakehemetemoneke. Me kobo tonamake Sesowi
yawarematamonaka. Mera hiyarematamonaka, Teoso ati kaminari. Me
kiya na mera nakitama, nematamonaka.
12 Bahi tokehimatamonaka. Sesowi ya tataba me 12 na me kamehemete-
moneke Sesowi ni ya, he me hiyarabone mati. "Sesowi me tiyosemahi, me
tokomaba mati ahi, tabora yabora ya, me amo naba mati, me tafa, naba
mati. Tabora watakere ahi", me ati nemetemoneke.
13 "Me tafeba te ta nahi fara me te", ati nematamonaka.
"E ka yamata nafikere. Bao 5 toha, aba me fama, ke. Me nafi tafeba ota
kanikibana?" me ati nemetemoneke.
14 Haha makiti 5000 me tohehemetemoneke. Sesowi he ya tataba
mera hiyarematamonaka, me me ebe nabone mati, 50 me toharawa me
nahohabone mati wami ya, me tafahabone mati.
15 Fare Sesowi ati nima me ihi nemetemoneke. Me nafi nahorisehe-
metemoneke, me tafahabone mati.
16 Bao 5 ne wara tokanematamonaka. Aba me fama na mera wara
tokane neme awehi ati yana nematamonaka, "Teoso faya amake", ati nari.
Faya yamata ebe ne yamata ta nematamonaka he ya tataba me ni ya,
me me natafabone mati.
17 Me tafaha me akaremetemoneke, me nafi. Yamata isi ni hasi na me
kayabemetemoneke. Isiri 12 na mo nemetemoneke.

Sesowi Kirisitomona Betiro hinehimatamonaka.

18 Yama we one ya Sesowi Teoso ha nematamonaka. He ya tataba me
ya tabi oharimatamonaka. Mera aate nematamonaka. "Hibakemona owa
me ati ri?" ati nematamonaka.
19 "Yowao Batisitamona me one tiwa ati narake. Eriamona me one tiwa
ati, hibati ka Teoso ati kakamina me ka owamona me one tiwa ati, narake,
kitamari", me ati nemetemoneke.
20 "Ha te hibakemona owa te ati ri, ha te?" ati nematamonaka.
Betiro ati yana nematamonaka. "Ha tiwa Kirisito ama tike, Teoso ka
tiwa", ati nematamonaka.
21 Sesowi me narabi nima nematamonaka, me hikaminarebonaha me
one ni ya.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

22 "Neme ka Owa kokoriri tehiba amaka. Sasetoti me ka hiti mati, me
nafi ka hiti mati, Mowisei ati kakamina mati, me na me hikakoteba amaka.
Me one hinabowehiba amaka. Ahabe amo ni fame ya wamisamebonaka,",
ati nematamonaka.
23 Mera hiyara nematamonaka me nafi. "E tabibone te ati nine? Fara
yama tinofa hiri tirahabone tike. E famahabone tina tika ewenebone tiwa
tikanabone tike, tihabibone ka awa, fara yama we nima.
24 Tiwa tikayawi ya tihababone tike. Owa tinofi ka tihabi ya tiwa
tikasomahabone tike.

25 Yama amosaba ama, fawa tini karo, yama nafi tikiha tiwa?
26 Owini hiri ni tinofari ya me nokosi ya owati kamini tinofarihi tini ya
Neme ka Owa tiwini kaminatereba amaka kame ya. Kame ya oya kitehiba
amaka Teoso oyene ehene, Teoso nanarifa me oye ya tabahari.
27 Te one Teoso ka towisawamona me awatehaba me amake, me ahabara
mati mata. Keye amakere", ati nematamonaka.

Mowisei ya Eria me famaha Sesowi me kobo nemetemoneke.

28 Semana oharia ahaba nowati ya mera ha nematamonaka, Betiro,
Yowao, Tiako me na mati, me tokomisahabone mati atami ya, Teoso me
ha nabone mati.
29 Teoso ha ne noko bako awi hihiya nawahematamonaka. Hinaka
makari awi oya kanehemetemoneke, sasawa naro.
30-31 Me makiti famaha kafotokehemetemoneke, Mowisei ya Eria me
famaha mati. Me oya kanikimehemetemoneke. Sesowi me hiyaremete-
moneke. Ahababona ka yama me kaminemetemoneke Serosarei ya, Teoso
ati ehene.
32 Betiro nokobisa me awehemetemoneke kasiro ya. Me tafiha Sesowi
oya kanehi me awehemetemoneke. Me famaha Sesowi ya me tabaha me
me awa nemetemoneke.
33 Haha me famaha me yana tokani ya Betiro Sesowi hiyarematamonaka.
"Sesowi yama amosake haro, e tabi karo. Yobe biti terei ne ota hiri naba
otake. Tikaba ohari, Mowisei kaba ohari, Eria kaba ohari nebanaka", ati
nematamonaka. Hiyarebona atibona watore hine ya hiyarematamonaka.
34 Betiro hiyarasa ne ya neme sabi kisaha mera moto kanehemete-
moneke. Neme sabi boti me nakomehemetemoneke.
35 E ati kakehemetemoneke neme sabi boti ya. "Okatao amaka hari,
oyosehari. Ati te kamitaho".
36 Ati fawa ne ya Sesowi towaharikosehimatamonaka. Betiro me ati
wataremetemoneke, me one me ni ya mata.

Sesowi me ka owa biti kasomematamonaka, rabikari.

37 Yama wamini ya me kisamemetemoneke atami ya. Sesowi kisame me
tamaha me kobo hinehimatamonaka.
38 Me ka owa ha ni kitehi ha nematamonaka. "Otara kakanawana okatao
tiwamatahi. Okatao fare oharite amaka.
39 Inamati sawi fare tohi nofe amaka he ni ya. Ha ni fare tohi nofe
amaka, rabikari, inamati ehene. Hiwa were ne inohoti sabone kawati nofe
amaka. Hiyahiyaya nofe amaka, mese, inamati ehene. Inamati totokomi
nofe amaka.
40 Tiwa ya tataba me hikosemehibona onehi kasomi me hiwatora-
hareka".
41 Sesowi hihiyarehimatamonaka. "Te ati boti hiyara awineke. Teoso
kitehi kiti te watora te awineke. Yama nawahake e tabiba ka yama. Tikatao
tekamahi owa ni ya".
42 Inamatewe me hekame sonehimatamonaka bofe ya inamati ehene,
katomari hiri nari. Sesowi inamati hora nematamonaka. Inamatewe
kasome inamatewe ta tonamematamonaka inamatewe bati ni ya.
43 Me nafi ati yana nemetemoneke. "Teoso kitabote amaka", me ati
nemetemoneke.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

Me nafi ati tohehemetemoneke, Sesowi ehenemona me hiyara mati.
Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka.

44 "Owati te mitahi. Neme ka Owa me ta towitiaboneke me one ni ya",
ati nematamonaka.
45 Yama me watoremetemoneke, Sesowi hikaminaharo, Teoso ati ehene.
Sesowi me aate rihi nemetemoneke, me hinakomehe kari.

Sesowi ya tataba me abe hora nemetemoneke.

46 Yama we one ya he ya tataba me abe hora nemetemoneke, me ka
towisawabona me siba na mati.
47 Sesowi me ati mitare me ati boti watohimatamonaka, yama me wati
hiwaharo. Inamatewe nawamise inamatewe nawehimatamonaka beheri
ya.
48 Mera hiyarematamonaka. "Owa tinofi ka inamatewe tinarifi ya owa
tinarifa tiwa awine tike. Owa tinarifi ya, hahi owa yosehimari tinarifa
tiwa awine tike. Te ka owa inamatewe nima ne te ka towisawa tohatehiba
amaka", ati nematamonaka.

Yowao me ka owa kaminematamonaka Sesowi ni ya, inamati toyosemahari.

49 Yowao Sesowi hiyarematamonaka. "Sesowi e ka owa inamati
toyoseme ota awa otake, tiwini hiri nari. Ota ati hiyara otake he ni ya,
e ni ya sawire kari", ati nematamonaka.
50 "Te hora rayaho. Tera kakore ya te ka owa tohehibonaka", Sesowi ati
nematamonaka.

Samaria ka me tabori me kayawemetemoneke.

51 Neme ya Sesowi tokomisabona ka yama amo ni yabokirimakoni
tokomakehibona ati nematamonaka waha Serosarei ya.
52 Mera toyosewitimatamonaka, me tai toawitehabone mati Samaria ka
me tabori one ya, me me hiyarabone mati, Sesowi me amo nihabone mati
me tabori ya.
53 Me tabori me kayawemetemoneke, Sesowi tokomebona ati ne karo
Serosarei ya.
54 Sesowi ya tataba me one me ati tamine me mitaha me Tiako ya
Yowao me famaha Sesowi me aate nemetemoneke. "Teoso ota ha nabone
tina tiwa awine ti, yama oye yosehibonaha, mera nahabihibana?" me ati
nemetemoneke.
55 Sesowi tonokowahame mera hora nematamonaka.
56 Faya me tokawehemetemoneke tabora one ya.

Sesowi mera hiyarematamonaka, he ya me tabahabone me ati na mati.

57 Hawi ya me yaka ni ya me ka owa Sesowi hiyarematamonaka.
"Osawiabana oke tiwa ni ya, yama nafi ya, fara tika toki nima", ati
nematamonaka.
58 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "Kawara me hoti nate me amake.
Bani biti me tabori na, teha me amake. Neme ka Owa taboro watatere
amaka, aamo", ati nematamonaka.
59 Sesowi me ka owabisa hiyarematamonaka. "E tabahi", ati nemata-
monaka.
"Ota ka Hiti e tabahabone wete onamamatabana oke mata, otaboro ya,
okobi okomoaba owa", ati nematamonaka.
60 Sesowi hikayawehimatamonaka. "Me ahaba me abohi hine me one
me me hikamoaboneke fara me one ahaba mati. Ha tiwa ta, Teoso ka
towisawa tikaminahabana tike".

61 Owa Sesowi hiyaratasehimatamonaka. "Sesowi e tabawahaba eke. Wete onami ya otaboro ka me aate onami ya e tabawahaba eke waha", ati nematamonaka.

62 Sesowi ati hiyarematamonaka. "Bowi yama horo kanaha nowati ya e yotoha yama e tama kanaha e ki towahamatera e amake e nowati ya. E tini ya Teoso ka towisawa ya te famaraba te amake", ati nematamonaka.

10

Sesowi ya tataba 72 me tohaha Teoso ka towisawa me kaminabone ati nematamonaka tabora tamaha ya.

1 Yama we one ya e ka Hiti mera kakatikehimatamonaka, 72 me makiti tohaha mati, mera yosehibonaha, me fama me fama na mati, me tokahabone mati sitati nafi ya, fare tokabona ka yama ya.

2 Mera hiyarematamonaka. "Yamata tamake fatara karo. Me tamakere, yamata me yabahaba mati. Fatara Hiti te aate nahi, mera yosehibana, yama me ahi naba mati, hinaka yamata me hiyababana.

3 Te yana tonahi. Tera oyose oke me ihi hiyara me baikani ya. Ofeya me nima te nabone teke, te sawiha te robo me ni ya.

4 Yinero borone te kakibirihi, sakora te weye karihi, sataya te kiharihi, nabone teke. Me te hiyararahabone teke hawi ya.

5 Yobe ya tikiyomawiti ya tiwati e nabone tike ahi: 'Teoso tera kakatomehibonaka hahi yobe ka me te', tinahabone tike.

6 Yobe hiti tera nofe ya Teoso mera kakatomehibonaka fahi. Yobe hiti tera nofare ya Teoso mera kakatomarebonaka.

7 Efe yobe ya te sawi ohariyahi, me ya te tabaha te tafaha te. E ka owa era nanarifa yinero warara ne nima te naba teke, yama te ahi ni karo. Te tokaraba teke yobe owa ya.

8 Sitati ya tikiyomi ya tiwa me nofi ya me tafe tikababone tike. Yamata one tikanikamakerabone tike.

9 Me kiya na me te nakitamahaba teke, me ka mati. Te ati e niyahi ahi me ni ya: 'Teoso ka towisawa kobo nima ka te ni ya', te ati niyahi.

10 Sitati ya te tokiyomaha tiwa me nofari ya tiwakosahabone tike howa ya. Tiwati e na yana nabone tike ahi:

11 'Oteme wisa okine oke, te taboro ka wami hobokori tira toba karo, oyawi karo. Owati te mitamata, ha owa. Teoso ka towisawa kobo nima ka', tinahabone tike.

12 Haha sitati ka me kokoriri ni nafitehaba me amake, Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya. Sotoma ka me ta me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya".

13 "Korasi ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Ha te Betesaita ya te winaha te kokoriri tehaba te amake kasiro ya. Teoso yama tamaha yofi kanaka kitaharo kasiro ya te ni ya, yama hiri onaha te awaha te. Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na owehene me awehemenehe, me ihi hiyara me ihi me nofamarehenemete me amake hibati ya, makari mese kitaha me weye na mati, yifo hobokori ya me tati me mata kana mati, me yawa mati.

14 Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya te kokoriri ni nafitehaba te amake. Tiro ya Sito famaha ka me kokoriri ni nanafi raba tehaba me amake haha yama ya.

15 Ha me te Kafanao ka me te, Teoso tera towakimisebona te ati na te
awineke, neme ya. Teoso tera towakimisamareba amaka neme ya. Te
tokisaba te amake e abohi taboro ya".
16 "Te ati me kamiti ya owati me kamita me awineke. Tera me nofari
ya owa me nofara me awineke. Owa me nofari ya okobi me nofara me
awineke, owa yosehari", ati nematamonaka.

72 me tohaha me kamehemetemoneke.

17 Yama we one ya 72 me tohaha me wete namehemetemoneke, me yayai
na mati. "Sesowi fara ota ati nima me inamati ihi narake, tiwini ota hiri
na ota", me ati nemetemoneke.
18 "Satanaisi sonehi soni owahara oke neme ya, bahi yebe kane nima
nari.
19 Owati te mitamata. Maka mese te tai nare, yomasa mese te tai nare
na tera noho toniharawarahabone teke, owati ihi. Me inamati tera boyo
rabone teke, owati ihi.
20 Te yayai rima nahi mata, me inamati kitara me ihi. Te yayai nabone
teke, te ino sawihani te, Teoso ka yama hani ya, sawihanihi neme ya, Teoso
ni ya", ati nematamonaka.

Sesowi Teoso kahiyarehimatamonaka.

21 Yayai nematamonaka Teoso Kanamori ehene. Ati yana nematamon-
aka. "Abi neme Hiti ama tike. Wami Hiti tiha tite ama tike. Tiwehene
amosara tike, haha yama tikehemoha tiwa, yama wawato me ni ya, haha
yama me awarabone mati. Matehe fotara me ni ya yama yofi tikanara
tike. Abi, tiwehene e na ama tike, fara yama tinofa ya tiwehene tohaha
tiwa".
22 "Okobi yama nafi ta naka owa ni ya. Okobi ohari biti watote amaka.
Biti fare ohari bati wato, tehi amaka. Fare biti hinamo hite amaka me ni
ya, me nafi amararo. Bati yofi kani oharite amaka fara me hikatikaha me
ni ya".
23 Sesowi mera hiyarematamonaka mata, he ya tataba mati. "Teoso tera
nofaka, ha te ta, haha yama hiri onaha te awaha te.
24 Me tamehemetemoneke, towisawa mati, Teoso ati kakamina mati,
yama te awaha me awahabone me ati na yama me awara mati. Haha
yama te mitaha me mitahabone me ati na yama me mitaremetemoneke".

Samaria ka me ka owa taminematamona amaka, soteo kasomari.

25 E ka owa Mowisei ka yama hani wawato tohehi Sesowi aate
nematamonaka, totomi hinehibonaha. "Borofeso himata nima owehene
ribe, oko wini fara tohatehabone owa Teoso taboro ya, ati ehene?" ati
nematamonaka.
26 Sesowi aate hinehimatamonaka: "Himata nima Mowisei ka yama hani
atitehani amari, ati tiyabaro?" ati nematamonaka.
27 "Ati e nematamonaka ahi:

'Tika Hiti Teoso tinofabone tike tiwati boti ya kasiro ya, tika kiti ya
tabaharo. Te one me tinofa tinahi. Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima
me nofi tinahabone tike',

Teoso ka yama hani ati te amake", ati nematamonaka.
28 "Tiwati amosake. Tiwehene e ni ya Teoso ya te famatehaba teke taboro
ya, tihabamateraba tiwa", Sesowi ati nematamonaka.

29 Hahi amosemona Sesowi hinehibona ati ne Sesowi aate namatasehi-
matamonaka. "Hibake me amari, e ka one mati, me e nofahaba mati?" ati
nematamonaka.
30 Sesowi ati e nematamonaka ahi: "E ka owa Serosarei ya yana ne
tokome yama boboti mera kobo nemata awaka, Seriko hawi ya. Hinaka
yama nafi me hekamehemetemoneke. Me baro hine me hekanakosehi-
matamonaka, korone tohahari. Ahabinima nematamonaka.
31 Sasetoti me ka owa kamakimatamonaka hawi ya. Hiwehimatamonaka
homahari. Hekitikosawematamonaka.
32 Refita me ka owa kamaki hiwatasehimatamonaka. Hekitikosawatase-
himatamonaka.
33 Samaria ka me ka owa kamaki hiwehi hinofematamonaka.
34 Hiketehimatamonaka hihiya ni, fi ya, orifa fehe ya. Hihiya ni
hikarafehimatamonaka makari ibe ya. Hibarimisematamonaka hinaka
bani mese ya. Fore hekamehimatamonaka oteo ya, hinarifahari.
35 Yama wamini ya moweta tenario tohehi famehi itikimehimatamon-
aka, fare hinakari, ta hinehibonaha oteo hiti ni ya. Ati e nematamonaka
ahi: 'Tekatomebonaka. Tenario famehi tinafiyomaki ya tiwa baka
onamaketasahabone oke wete onami ya', ati nematamonaka," Sesowi ati
nematamonaka.
36 Sesowi aate hinehimatamonaka. "Teoso atimatamona ya hibake
ehene toharamatamona? Sasetoti ama namatamona? Refita me ka owa
ama namatamonaha? Samaria ka me ka owa ama namatamonaha?" ati
nematamonaka.
37 "Hahimatamonaka hari, he kasomari", ati nematamonaka.
"Tiwehene e nabisabone tike ahi, hahi ehene nima", Sesowi ati nemata-
monaka.

Mahata ya Maria famaha Sesowi mera yaka nematamonaka.

38 Me yana tona me tokehemetemoneke me tabori ya. Me ka one Mahata
tohaha Sesowi ha nemetemoneke sawihibonaha hinaka yobe ya.
39 Mahata hinakasimametemone amake Maria. Maria itariemetemoneke
Sesowi beheri ya, he ati kamitaro.
40 Mahata yamata wasi fara tohehemetemoneke me tafe. Yamata
hinahatohemetemoneke, hinaka yama ahi ni tamaharo.
Wehemetemoneke Sesowi beheri ya. He hiyaremetemoneke. "Sesowi
okasima owa kasomakere. Owahariha yamata owasi oke. Tinofa awine
ihi e naro ahi? Narabi nima tinahi, owa kasomabana", ati nemetemoneke.
41 "Mahata, Mahata, yama ahi ni tamaha tiwa nahatoke.
42 Fara yama amosa oharineke. Haha yama Maria wasineke, yama amosi
mati tohaharo. Haha ihi hine tohake", ati nematamonaka.

11

Teoso e ha ni ka yama Sesowi kaminematamonaka.

1 Yama we one ya Sesowi Teoso ha nematamonaka yama one ya. Teoso
ha ni hawa tohe ya he ya tataba me ka owa aate hinehimatamonaka.
"Sesowi otara tikanawanabone tike Teoso ota ha nabone ota atibone ya,
fare Yowao namatamona nima he ya tataba mera kanawanahari", ati
nematamonaka.
2 "Te ora ni ya te ati e naba teke ahi: 'Abi, me nafi tiwa kahiyarahi. Tika
towisawateba kakeho ota ni ya.
3 Fara yama we nima ota tefebone ta tinahabone tike.

4 Yama hiyara wati tiwahamariyahi, ota hiri teharo. Ha ota bisa me one
ka yama hiyara ota nahabibisahaba otake, otara me hiri kani ka yama
hiyararo. Satanaisi otara totomi rayaho tiwati ihi', te ati nabone teke, Teoso
te ha na te".
5 "Himata nima owa ati neba amara, hinaka habai kamaki ya he ni ya
yama soki enoki ya. Hinaka habai ati e tehi amaka ahi: 'Habai oko baoba
ta timatahi, terei nari.
6 Oko habai owa kobo namakiareka, yaka nari. Tefeba okiha okara,
yamata'.
7 Ati e neba awaka ahi: 'Hine owa oke. Tikamahi. Nokobi boko okanara
oke hibati ya. Oko matehe ya otaba oke kama ya. Yana orahaba ama oke,
yama ta onahaba owa, tika yamabana', ati neba awaka.
8 Efe hinaka habai toha kana yana rebonaka, bao ta nebana. Nokobi
teo kani fawa re ya yana neba amaka, bao ta nebana waha, nokobi teo ni
fawa re kari. Fara yama hinofa nafi ta neba amaka".
9 "Makoni yama tinofa ha tikanabone tike Teoso ni ya. Tika yamabone
ta nebonaka. Yama siba tini ya tiwasiabanake. Nokobi teo tikani ya Teoso
se hikanaboneke.
10 E ka one Teoso me aate ni ya ati amosebonaka me nafi ni ya. Yama
me siba hina me hiwasiaboneke, me nafi. Nokobi me teo kana me ni ya
Teoso nokobi se kanehibonaka, me nafi ni ya.
11 E one maka me ta narawaba me ama, me ka matehe ni ya, matehe
aba me me ati na mati? E ehene e naba wataraboneke te ni ya.
12 Tikatao bani hifene ati ne ya yomasa ta tibana? Yomasa ta tirahaba
tiwa awine tike.
13 Yama hiyara hihiri me te tohaha yama amosa te ta teha te amake te
ka matehe ni ya. E ka abi neme ya winehi ehene amose hinama tohate
amaka. Teoso Kanamori te ha ni ya Teoso Kanamori ta nebonaka te ni ya",
ati nematamonaka.

Sesowi mera nakitame ka "Beosebo ati ehene tohe awaka", me one ati nemetemoneke.

14 Yama we one ya Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka inamati
famahari, inamati ehene ati yana ni watorari. Sesowi inamati toyose-
mehimatamonaka. Faya ati yana nawahematamonaka. Me tamaha me
hiwehimatamonaka. Me ati e nemetemoneke ahi: "Himata amari?" me ati
na mati.
15 Me one ati e nemetemoneke ahi: "Fare Beosebo ati ehene tohe awaka.
Makoni inamati mera toyosemaka", me ati nemetemoneke.
16 Me one Sesowi hiyaremetemoneke yama yofi kanehibonaha Teoso ka
yama me ni ya, me totomi hine kari.
17 Sesowi me ati boti watohi mera hiyarematamonaka. "Saotato me abe
mowa ni ya, me kiti watamaraboneke. Towisawa owa ka saotato me tabori
me hinabihaboneke, me ka sitati. Hahi yobe ohari ka me abe mono ni ya
me abe nahabihaba me amake.
18 Te ati e na teke ahi: Me inamati tokomamone te ati na teke Beosebo
ehene. Haha keye amake haro. Satanaisi hinaka inamati mera mono tere
amaka, hinaka me tohi karo. Me hinamati ka towisawa amaka. Inamati
me abe mono ni ya inamati me abe nahabihaboneke.
19 Me inamati oyosemahamone te ati na te awineke, Beosebo ati ehene.
Manakobisa te ka tataba inamati me me toyosema Beosebo ati ehene
ama? Beosebo ati ehene amare awaka. Yama hiri ona Beosebo ati ehene
amakara bisa.

20 Hinamati me oyosemine oke Teoso ati ehene. Faya Teoso ka towisawa
kobo nareka ahi".
21 "E ka owa kitehi hinaka yobe hekatome ya ye honahari hinaka yama
me hibotirahaboneke.
22 Owa kiti mati tohehi kamaki ya he ye honene totimakehibonaka.
Kitarebonaka hahi ehene. Faya hinaka yama hiyababoneke fahi. Hinaka
yama me ebe hinahaboneke fare me one ya tabahari.
23 Owa ni ya tisawiri ya owa tinofara tiwa awine tike. Tiriko boni e bata
na e famari ya tiriko boni mata tikawite tiwa awine tike".

Sesowi me inamati kaminematamonaka.

24 "E ka owa ni ya inamati sawihi inamati tokome ya faha watari ka
yama ya kariwate amaka, taborobona siba nari, taborobona wasirari. Ati e
nebonaka ahi: 'Wete onamabana oke fara osawi ka yobe ya', ati nebonaka.
25 Wete name yobe wasimebonaka, amosari, me yowi hiwahari, me
hinamosamari.
26 Me 7 na mera ha nebonaka, me hiyari mati tohaha mati, me ya
tabawehibonaha fahi, me winaha mati. E ka owa ka yama nawaha
kitamisahaboneke waha, inamati me ihi", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi mati Teoso nofehimona fanawi ati nemetemoneke.

27 Sesowi hiyare ya me ka one me baikani ya waha ati kitaha ati yana
nemetemoneke. "Teoso ami nofe tiwa awine tike", ati nemetemoneke.
28 Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso mera nofate amaka he ati
tamine me kamita mati fara Teoso me hiyose ka yama ya me ihi tohaha
mati", ati nematamonaka.

Sesowi Teoso ka yama kaminematamonaka, me hiwahabonehe.

29 Me tamaha Sesowi me moto kanehemetemoneke. Me totama
nemetemoneke. Ati yana nematamonaka. "Te boti hiyara te awineke,
Teoso ka yama yofi okanabone te ati na te, te ni ya. Yama te awaraboneke
Teoso ka yama. Hine ya Teoso ka yama oharia te awahaba teke, yama
Yona hiri hinemete nima naro.
30 Teoso Yona yofi kanehimatamonaka Ninifi ka me ni ya. E naboneke
fahi, Teoso hinamoaro Neme ka Owa namohari te ni ya.
31 Yama toyabo ya Teoso yama nafi manakone nahabi ya towisawa fana
Saromao yaka nemete te ya tabahaboneke. Te ehene hiyaramone ati
naboneke, ihi nima te ehene ra te. Kakehemetemoneke yama yabo ya
Saromao ati mitahabonehe Saromao yama wato kari. Ha owa ta yama
wato mati ohaha owati kamiti te nofakere.
32 Ninifi ka me toha, naba me amake. Te ehene hiyaramone me ati,
naba me amake afa yama ya, Teoso nokosi ya. Me ni ya Yona Teoso ati
kamine me ihi hiyara me nofamarehemetemoneke. Yona yama wawato
raba nematamonaka. Ha owa ta yama wato mati ohaha owati kamiti te
nofarineke".

Nabarina nima e noko tehamone Sesowi ati nematamonaka.

33 "E ka owa nabarina sari kane ya hikanawitaraboneke yobe bofe ya.
Hekiberihi hinaboneke boti tori ya. Kawitarete amake neme ya fara
nabarina tabori ya yama firi kanahabana yobe toro. E ka owa kiyomake
ya yobe ya yama awi amosebonaka.
34 Nabarina nima e noko te amake, e abono nafi fifiri kana. E noko
amosi ya e abono nafi firi kanaboneke. E noko rabiki ya e abono nafi
yoma kanahaboneke.

35 Te boti ka yama oye yoma kariyahi.
36 Te abono nafi firi kani ya, yama yoma kanahaba watari ya, firi kanahabanake, nafi. Fara e nima naboneke, yama era firi kanaha e".

Sesowi tafehimatamonaka fariseo ka yobe ya.

37 Sesowi hiyari ahabe fariseo me ka owa ha hinehimatamonaka tafehibonaha me tabori ya. Yobe ya tokiyome tokomakehimatamonaka e tatafa ya mesa ya.
38 Sesowi tafehiba yehe soko re fariseo hiwe "Hika", ati nematamonaka.
39 Sesowi ati yana nematamonaka. "Ha te fariseo me te te ka kobo te soko barato te soko nineke, mese. Te ati boti ta hiyara te awineke, yinero tamehi te nofaha te.
40 Yama te watokere. Teoso yama mese hiri ne yama tori boti ka hiri nematamonaka.
41 Te ka barato tori yamata kihaha te ta kanahaba teke me honara me ni ya. Te ehene e ni ya yama bisahaba wataraboneke te ni ya".
42 "Fariseo mati yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Fatara ka yamata isi ni te ta te te amake Teoso ni ya. Yamata isi ni te te na te ka one me kasomi yokana te tohatera te amake, Teoso te nofara te. Te ehene e ni ya amosene amake ahi. Yamata isi ni te ta, Teoso te nofa, nabone teke. Te ehene e ni ya amosabanake".
43 "Fariseo mati yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Sinakoka ka katera taiti ya nahori te nofateha te amake. Mekato ya te sawi ya 'Afa ama ti,' me one ati nabone te ati na te awineke te ni ya ".
44 "Fariseo mati, yama hiyara kakehaba amake te ni ya. E ahaba temene nima te nineke yofi karaharo. Me tai hinaboneke, me hiwatori karo", ati nematamonaka.
45 Teoso ka yama hani wawato me ka owa Sesowi aate nematamonaka. "Era kakanawana me hora tina tiwati e na otara hora tine tike bisa", ati nematamonaka.
46 Sesowi ati yana nematamonaka. "Yama hiyara kake, naba amake te ni ya, Teoso ka yama hani wawato me te. Me te yoseteha te amake, yama kanaha me tiwa nabone mati. Me te kasomatera te amake, yama kanaha me tiwa na mati.
47 Yama hiyara kakehaba amake te ni ya. Teoso ati kakamina me tame te nataminateha te amake. Fara te ka iti me me waka hinehemetemoneke.
48 Me tame te nataminaha tera te kamininеke fara me te, te ka iti me ihimete te nofaha te, Teoso ati kakamina me me waka na mati.
49 Teoso yama watotehi ati e nareka ahi: 'Owati kakamina me toha, oko yoyose me toha, na me oyosehabana oke me ni ya. Me ni ya me oyose me me waka hinahaba me amake. Me one me me hikatomahaba me amake'.
50 Me ahabi manakone te tohahaba te amake, Teoso ati ehene, me nafi manakone, hibati ka Teoso ati kakamina mati.
51 Abeo tai tohe manakobisa Sakaria yotoyotokosa nematamonaka. Me hinabowehimatamonaka tana ya Teoso ka yobe famehi hawine baikani ya. Me nafi me me waka hinehemetemoneke. Me ahabi manakone te tohahabone teke, me nafi manakone.
52 Yama hiyara kakehaba amake te ni ya, Teoso ka yama hani wawato me te. Safi te itihani teke, nokobi naha kibone ka safi, Teoso me watobone karo. Safi te itiha te tokiyomara teke. Me one tokiyomarihi narake te ehene", ati nematamonaka.

53 Sesowi tokomematamonaka. Mowisei ati kakamina me toha, fariseo me toha, na Sesowi me kakoemetemoneke waha. Aate ni me hikasirohimatamonaka waha.
54 Me hikeyehibona me hinehimatamonaka, ati tosawaribonaha.

12

Fariseo me ka fehemeto Sesowi kaminematamonaka.

1 Me tamaha me kakehemetemoneke Sesowi ati me mitahabone mati. Me tami ka me abe tayohemetemoneke. Sesowi fara hinaka tataba mera hiyari oharimatamonaka. "Tera te kakatomahi fariseo me ka fehemeto ya, me one me me keyeha mati, me ka keye e na mati fehemeto nima.
2 Fara e ehene e kehemoha yoto kanamaraboneke, me hiwatoabonehe.
3 Haha yama tikaminaha yama soki ya me hikaminaboneke yama wa toni ya. Tika owa ya te famaha yobe toro beheri ya te towakiyoma te abe basa kana yama te kamina me kaminaboneke me ati kitaha mati, me naoria mati yobe neme ka ya".

Teoso me nakomehabone Sesowi ati nematamonaka.

4 "Owati te mitahi. Me e nakomerabone eke, era me nabowahabone e. Hine ya e abono me nabowaboneke.
5 Yama okomina okibone, te nakomehabonehe. Teoso te nakomehabone teke, era nahabitehibana. Era nahabi nowati ya era were tehibonaka yama hiyara ya. Te nakomehibonaka.
6 Bani biti me manakone moweta fotare famehibonaka. Bani biti me manakone fotara ya Teoso ati katamobiti watatere amaka, mera kakatomahari.
7 Te watorabone teke. Te manakone e nabone teke ahi, bani biti me tamaha me manakone nima. Teoso era kakatomaka. E tati kone oohariki na nafi watoka".

Sesowi me nofahamone me ati nabone ati nematamonaka me nokosi ya.

8 "Owati te mita mata. Owa te nofahamone te ati ni ya me nokosi ya te hiyari ya Neme ka Owa hiyarabisebonaka Teoso nanarifa me nokosi ya, tera nofehimona ati nari.
9 Owa te nofaramone te ati na me nokosi ya te hiyari ya Neme ka Owa hiyarabisebonaka, Teoso nanarifa me nokosi ya tera nofaremona ati nari.
10 Neme ka Owa ehene hiyaremona te ati ni ya Teoso te ehene fawa nibona teke. Teoso Kanamori ehene hiyaremona te ati ni ya Teoso te ehene fawa nirebona teke.
11 Tera me nakibitehaba me amake kateya ya. Tera me yofi kana, tehaba me amake sinakoka ka me ni ya. Tera me yofi kana, tehaba me amake towisawa me ni ya. Me ihi e ni ya te atibone te wati nawateraba teke, tera te kamina te.
12 Afa yama yokana ya Teoso Kanamori tera kanawanatehiba amaka, te atibone ya".

Yama tamaha me nofarabone Sesowi ati nematamonaka.

13 Sesowi beheri ya me moto kawahamaha me ka owa ati yana nematamonaka. "Era kakanawana okaniso narabo nima tinahi, okobi ka yinero ota ebe kanahabone ota, ota fami, okobi ahabari", ati nematamonaka.
14 Sesowi ati hinahabihematamonaka. "Owati yana rabone oke te ni ya. Owa me yosehaba me watakere, owati yana naba owa, me abe mono ni fawa onihaba owa", ati nematamonaka.

15 Sesowi me hiyaremetemoneke. "Tera te kakatomahi. Yama tamaha te
nofarabone teke. Te kanamori te ka yama nima kere", ati nematamonaka.
16 Me ka hiyarabone kaminematamonaka. "E ka owa honene tamahi
fatara kihe hinaka fatara tafe hatehemete awineke, yamata tamaha
kihahari.
17 Ati boti e nemata awaka ahi: 'Himata hiri oribe waha, oko tiriko
taboriba watamara owa, tiriko tami karo?
18 Owehene e nabana oke ahi: yobe tiriko tabori tohehi otisabana oke.
Yobe nanafi nama ne hiri owahabana oke, oko tiriko onawata, oko yama
onawata, oba karo.
19 Faya owati e nabana oke ahi owa ni ya. Oko yama tamaha onawataha
tohi ya oko yama ahabateraba amake, fa fowe tamaha ya. Hasi owahabana
oke fahi. Ayaka hiri onahabana oke, yayai onaha owa, onahabone oke', ati
nemata awaka, e ka owa honahari".
20 "Teoso hihiyarehibonaka. 'Yama tiwato tikere. Haha yama soki ya
tihababa ama tike, owati ihi. Hike ni ya tika yama toharibe waha?' Teoso
ati nebonaka.
21 Haha yama tamaha me toniha hahi ehene nima me ihi te me amake,
Teoso yama hinofa ya me ihi tohara mati", Sesowi ati nematamonaka.
22 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. "Te kokoriri rabone
teke, te ka yamabone te wati nawaha te. Te ati boti e riyahi ahi: 'Himata
okobaribe? Himata ofaribe? Himata okaribe?' te ati rabone teke.
23 E hasi ni ya e yayai nabone eke, yamata tamaha noko e toniharaharo.
E abono tamini ya e yayai nabone eke, makari tamaha noko e tonihara-
haro.
24 Bani biti fatara me kihatera me amake. Yamata me toniharihi, teha
me amake yobe ya. Me tafebone Teoso ta hite me amake. Ha te ta te
manakone nanafi, bani biti me manakone yokana tohakere.
25 Yama tamaha te wati nawaha te kokoriri kene te ahababone teke fara
te ahabi amo nibone ya.
26 Te ehene amaraba amake, ha te. Te kokoriri rabone teke.
27 Yama kabani ka yama mowe te awa ha, mowe amosaro. Yama mowe
amosa fara ihi amakere, boribone hiri raro. Saromao borone aamosa raba
nematamonaka. Yama kabani ka yama mowe ta amosi mati tohake.
28 Yama kabani ka yama mowe amosa Teoso ehene amake. Yama kabani
ka yama ahabi kerewe raboneke, me sari hikani ya. Yama kabani ka
yama manakone yokana tohakere. Ha te ta te manakone nafike. Teoso
te boronebone ta nebonaka. Himataba te ati boti e na te awineri ahi:
'Teoso owa kakaweba ama oko yamaba ya?' te ati na te?
29 Te kokoriri rabone teke, te tefebone te wati nawaha te.
30 Haha yama bara noko me tonihate me amake. Te ka abi neme ya
winehi te ka yamabone te nofaha watote amaka.
31 Teoso ka yamabone te ahi nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na
te. Te ehene e ni ya ahi haha yama te nofaha ya tera kakawebonaka.
32 Te watoraba teke. Teoso ka ofeya me te amake, te ka abi tohahari.
Tera kakatomehiba amaka.
33 Te ka yama te ta nahi, yama me kihara me ni ya. Te ehene e na yinero
borone te hiri na te awineke, ahabaterebana. Te ka yinero tamatehiba
amaka neme ya. Neme ya yama boboti yama me botiteraba me amake.
Yama abe yama nahabirawarihi, tehaba amake.
34 Bofe ka yama tamaha te nofi ya bofe ka yama te wati nawahaba te
amake. Neme ka yama te nofi ya Teoso yama hinofa te hiri nabone teke".

Me ati katamorabone Sesowi ati nematamonaka.
35 "Te tonokohi. Te ati katamoriyahi. Te ka rabiao owiriyahi.
36 E ka owa ayaka ya sawihi kamehi nokobi teo kane ya hinaka yama
aahi me naha hikanebonaka, hibati ya, me tonokoa mati. Hinaka yama
aahi me ihi nima, te ehene nabone teke.
37 Me tonokoa makari akawame mera natafebonaka. Me amo ni ya mera
natafarebonaka. Me tonoko ka me yayai naboneke.
38 Yama soki enoki ya kobo name ya me tonokosa na me yayai
naboneke".
39 "Te ehene e riyahi, e ka owa ehene nima, yobe kihahari. Yama boboti
yobe nahoti tokiyomehimatamonaka yama soki ya, yobe hiti hiwatorahari.
Yama boboti kakiba ka yama watohimanaha, hikarawatonamata amaka,
tonokoari, yama soki ya. Yama boboti tokiyomarenamata amaka, ehene.
40 Te e nabisabone teke ahi, te ati katamoraha te. Neme ka Owa tera
bata karayaho", ati nematamonaka.

Yama aahi nima me nabone Sesowi ati nematamonaka, hinaka yama ahi ni amosaro.
41 Betiro ati yana nematamonaka." Sesowi haha hiyara tikamina tikam-
ina awine ota ni ya? Tikaminaha awine me nafi ni ya?"
42 "Te e nibana, e ka owa ka yama aahi nima, yama watohari, hinaka
yama ahi ni amosaro? E ka owa ka yama aahi amose ya hinaka hiti yama
hikaminaha yokana hiri nebonaka. Hiti yana tone yama yabo ya tokome
ya hinaka yama aahi yosehibonaka, hinaka yobe kakatomehibonaha.
Hinaka yama aahi me one tafebone ta nebonaka ati ehene, yobe ka me
nafi, fara yama we nima.
43 Hiti kame ya yama hikaminaha yokana hinaka yama aahi hiri ne ya,
hinaka yama aahi nofehibonaka.
44 Ha hinehibonaka, hiyosebonaha, hinaka yama nafi
kakakatomabonaha waha.
45 Hiyare ya hinaka hiti yana tone ya ati boti e nebonaka ahi: 'Oko hiti
kamakabote kara', ati nebonaka. Faya mera mono ni yana tokanebonaka
fahi. Me makiti kosi, me fanawi kosi, nebonaka. Tafi nafi, fi fawa, hano,
nebonaka.
46 Hiti kame ya bata hikanamehibonaka, he noki rari. Hiti kosi
hinehibonaka, ehene hiyarari. Hiti hibehibonaka, me one ya tabahari,
yama hinofa me hiri ra mati".
47 "E ka owa ka yama aahi yama watohi ati kasawari ya kosi ni me
hinafibonaka, hiti ati watohari.
48 Hahi yama watore ehene hiyare kosi ni me hinafirebonaka, hiti ati
watorari. Teoso tiwa kakawi nafi ya Teoso kakawi tinafiabone tike bisa.
Teoso tiwa kakawi nafihi kakawi fiya tinehibonaka".

Me abe mono nabone Sesowi ati nematamonaka.
49 "Okehara oke, yama sari onahabone owa bofe ya. Sari okanene amake
hibati ya.
50 Batisa okibone. Oko batisa ni kerewe rabone onahara oke, kokoriri
onaha owa.
51 Yama mowa ni fawa onihabone okehamone te ati na te awine? Keye
amake. Oke ama oke, yama mowa ni yaro okanabone owa.
52 Yobe ka me 5 na me famaha me terei na me me mono naboneke.
Yama we one ya aya me terei na afa me famaha me me mono
nawahamahaboneke, me terei na mati.

53 E ka owa biti mono nebonaka. Manakobisa owa bati mono nebonaka.
Fanawi bite mono naboneke. Manakobisa one mati mono naboneke.
Fanawi hinaka koma mono naboneke. Manakobisa one hinakaso mono
naboneke", ati nematamonaka.

Yama amo ni me watoramone Sesowi ati nematamonaka.
54 Sesowi ati yana tasehimatamonaka ahi, me moto kawahamaha mera
hiyarari, me tamaha mati. "Bahi totoka ya neme sabi kakeha te awi ya te
ati yana naba te amake. 'Faha kakehaba amake', te ati ni ya fara te ati ya
faha kakehaboneke.
55 Yama hiwe tohi ka ya boni kakeha te awi ya te ati yana naba te
amake. 'Yama hiwawahaba amake', te ati ni ya fara te ati ya yama
hiwawahaboneke.
56 Wami neme famaha te watoha yama amo ni te watoramone te ati
nineke, keye te hiri na te".

Yama me ta nabone Sesowi ati nematamonaka, me me hekarabone mati sowisi ni ya.
57 "Yama oharia okominamake okibone. Owati fiya torahamone te ati
nabone teke.
58 Tiwehene hiyaramone e ka owa ati ne sowisi ni ya tiwa towakame-
bona ati ne aate tosi tinehibonaka. Yinero kote ta tinahabone tinahabone
tike, tiwa towakamarabona karo sowisi ni ya. Sowisi ni ya tiwa towakame
ya sowisi tiwa ta towitibonaka saotato ni ya. Manakobisa saotato tiwa
ibehibonaka kateya ya.
59 Tasi toni tinofi ya yama manakone nafi tinahabihabone tike. Yama
manakone nafi tinahabihari ya tasi tirahaba ama tike kateya ya. Keye
amakere".

13

Me ihi hiyara me ihi me nofamarahabone Sesowi ati nematamonaka.
1 Me tamine me kaminemetemoneke Sesowi ni ya, Karireya ka mati,
Birato me hinahabiha mati, bani me me ta na mati Teoso ni ya, bani me
ame ya me ame kataba mati.
2 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Me ihi hiyari ka me ahabamone
te ati na te awine? Me ihi hiyara fiya tonahamone te ati na te awine?
Karireya ka me one ihi hiyara ihamamone te ati, na te awine?
3 Keye amake. Fara me ahabi nima te ahabi tehaba te amake, te ehene
hiyara te nofamari ya.
4 Yama te watoha te awineke, 18 me tohaha mera yobe nemehe kinehi-
matamonaha, tabora Sirowe ka yobe. Me ihi hiyara fiya tonahamone te
ati na te awine? Serosarei ka me one ihi hiyara ihamamone te ati na te
awine?
5 Keye amake. Fara me ahabi nima te ahabi tehaba te amake, te ehene
hiyara te nofamari ya", Sesowi ati nematamonaka.

Fiko bonora taminemetemone amake.
6 Sesowi hiyara hiwasia kaminematamonaka me ni ya. "E ka owa ofa
tamaha kihehimatamonaka. Ofa baikani fiko wehemetemoneke. Fiko boni
bata nebona toke fiko boni wasirematamonaka.
7 Hinaka fatara ka yama kakakatoma narabo nima nematamonaka. 'Fiko
ka tinahi. Faha fowe terei na ya fiko yobi okana boni owasitera amake.
Yama bara ta koro nawahabanake fiko tabori ya'.

8 Fatara ka yama kakakatoma ati yana nematamonaka. 'Hiba fiko
hine wamatahabanake fa fowe oharimakia ya. Mate wi kani moto
owahamahabanake, bowi yoti mata onahaba owa.
9 Fa fowe one ya bonohaba awineke. Bonori ya ka tinahabanake', ati
nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi fanawi nakitamehimatamonaka sabato ya.

10 Sesowi mera kanawanehimatamonaka sabato ya sinakoka ya.
11 Me ka one inamati ehene wai momowi nemetemoneke, wai yai
nisararo. Hinaka fa fowe 18 nemetemoneke, wai momowi naro.
12 Sesowi hiwaha haha hinehemetemoneke. "Kiki, fanawi Teoso tiwa
kasomareka", ati nematamonaka.
13 Yehe kakibarehimatamonaka mese ya. Wamisa wai yai nisakabote
nemetemoneke hibati ya. Faya Teoso kahiyarehemetemoneke.
14 Sinakoka ka hiti yawehimatamonaka, me ka one Sesowi kasome karo
sabato ya. Sinakoka ka mera hiyarematamonaka. "Yama e ahi te amake
yama we 6 na ya. Afa yama we ya te kamakiaba teke, te kasomabone te.
Te kakerabone teke sabato ya, te kasomaba te", ati nematamonaka.
15 Sesowi ati yana nematamonaka. "Me te keyehineke. Te ka bani me te
narifate te amake sabato ya, te ka bowi me toha, te ka someto mati. Te ka
bani me te tisi ya me te towakaboneke faha me fawahabone mati.
16 Haha fanawi Abarao ka noti amake haro. Satanaisi wete hini ka
hinaka fa fowe 10 na hinaka fa fowe 8 namakitasaharake. Amosa awineke
e ka owa hitisaro sabato ya", ati nematamonaka.
17 Me ati fawa kanehemetemoneke, Sesowi nonofa me amara mati, me
nafi, Sesowi mera kasawari kari. Me one sinakoka ya me sawiha me yayai
nemetemoneke yama amosa Sesowi hiri hinaha ihi.

Teoso ka towisawa ka yama Sesowi kaminematamonaka.

18 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Teoso ka towisawa kakehi
sawi ya himata nima yama ribe?
19 Mositata noki nima yama naboneke, e ka owa koro hinaharo, fatara
ya. Noki nafira yanaha awa tohaharake. Bani biti me winaharake ini ya",
ati nematamonaka.
20 Sesowi hiyaratasehimatamonaka. "Himata nima yama ribe?
21 Fehemeto nima yama te amake, fehemeto fanawi hinatabaha nima,
tiriko ya, tiriko fowamisarawaharo, nafi, tiriko nafiharo, 30 kiro tohaharo",
ati nematamonaka.
22 Sesowi tokomematamonaka Serosarei ya. Mera kanawana tonamaiti-
matamonaka, sitati ka mati, tabora fotara ka mati.
23 Me ka owa aate hinehimatamonaka. "Sesowi me tamara me
kasomatehaba me ama?" ati nematamonaka.
Sesowi ati yana nematamonaka, mera hiyarari.
24 "Yama amosa tamaha te hiri nabone teke, te tokiyomahabone te,
nokobi babati na ya. Me tamaha me tokiyomahabone me ati ni ya yama
nihinaraboneke.
25 Yobe hiti waremise nokobi boko nawahamehibonaka. Nokobi bari ya
te nahoha nokobi te teo ni ya te ati e naba teke ahi: 'Ota tokiyomahabone
otake', te ati naba teke. Ati e nebonaka ahi: 'Tera owatera ama oke. Hibaka
ya te kakehani te amari?' ati nebonaka.
26 'E tabaha e tafa, ota taboro ka ota ka one me tikanawana, tite ama
tike', te ati nabone teke.

27 Ati yana namehibonaka tasa. 'Tera owatera ama oke. Te taboro
owarihi ote ama oke. Te tokomahi, yama hiyara hihiri me te, te nafi',
ati nebonaka.
28 Me te awahabone teke, Abarao, Isaki, Yako, Teoso ati kakamina mati,
me na mati, Teoso ka towisawa ya me tabaha mati. Tera me were towitiaba
te amake, ha te ta. Te ohi naba te amake. Te ino yiki tokanaba te amake.
29 Me te awahaba te amake yama nafi ka mati, me tafa mati, Teoso ka
towisawa ya me taba mati. Bahi kakamaki ka me kake, bahi totoka ka me
kake, yama enoki ka me kake, kowani ka me kake, naba me amake.
30 Me tai toakia me toyotowahama haha me yotomakeha me tai
toawamaboneke", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi Serosarei ka mera nofehimona ati nematamonaka.

31 Sesowi hiyare ni ya fariseo me kakehemetemoneke he ni ya. Me
ati yana nemetemoneke. "Tikamahi ahi. Eroti tiwa nabowehibona ati
nareka", me ati nemetemoneke.
32 "Eroti riao tohare kawara tohe awaka. Eroti ni ya te tokomi ya
te ati e niya ahi he ni ya: 'Haha yama wehe ya yama wamini ya me
inamati oyosema, me kiya na me okasoma, onahabana oke. Yama wamini
nowati ya hawa ohahabana oke', te ati nabone teke he ni ya", Sesowi ati
nematamonaka.
33 "Yaka onahabone oke, haha yama wehe ya. Yaka onamina, onahabone
oke, yama wamini ya. Yama wamini nowati ka yama ya kobo onahabone
oke Serosarei ya. Kobo onahabone ama oke Serosarei ya. Teoso ati
kakamina me nafi ahabemetemoneke Serosarei ya. Ohababisabone oke
Serosarei ya, Teoso ati kakamina ohi karo".
34 Serosarei, Serosarei. Teoso ati kakamina me te waka teha te amake.
Te ni ya Teoso mera yosehi me te waka, teha me amake, yati ibe ya me
te banaha mati. Tera okasomabone ote ama oke. Arakawa fana nima
onahabone onahara oke, biti mera kasomaro he bofe ya, biti mera bari
kanaharo. Tera okasomahabone onaha owa ni ya te ati hiyakere.
35 Owati te mitahi. Teoso tera kakosehibonaka. Owati e nara
oke ahi: Owa te awamarahaba te amake mata. Manakobisa owa te
awamatasatehaba te amake, te ati e ni ya ahi: 'Kakehareka Teoso ati ehene.
Teoso hinofa hika', te ati tehaba teke", Sesowi ati nematamonaka.

14

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka sabato ya.

1 Sabato one ya Sesowi tokiyomehimatamonaka fariseo me ka hiti owa
ka yobe ya, hikatafehibonaha. Me one kakatoma nawi hinehimatamon-
aka.
2 Me ka owa yama kome kihehi nafi fowehi itarimatamonaka Sesowi
nokosi ya.
3 Sesowi fariseo mera aate nematamonaka, Teoso ka yama hani wawato
me ya me tabaha mati. "Sabato ya e ka owa e nakitamaha yama hiyara e
hiri tehani ama?" ati nematamonaka.
4 Me ati yana remetemoneke. Sesowi me ka owa wara tone hikasomehi
hiyosemematamonaka, tokomebonaha.
5 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Hoti ya tikatao sone ya
sabato ya himata hiri tiribe? Hoti ya tika bowi sone ya himata hiri tiribe?
Titimakehiba awaka sabato ya", ati nematamonaka.
6 Me atibone me watoremetemoneke.

Hine me kahiyararabone Sesowi ati nematamonaka.

7 Sesowi mera awehimatamonaka, me sawiha mati marina ya, nahori me
nofaha mati ayaka hiti itari beheri ya. Faya hiyara kaminematamonaka
hiwasiaro.
8-9 "E ka owa tera ha ne ya te sawi ya ayakabone ya tiwitaribarabone tike
ayaka hiti beheri ya. Ayaka hiti beheri ya tiwaribai ya ati e neba awaka
ahi tiwa ni ya, hahi owa amose ha hine, sawihibonaha ayaka ya. Yana
tinahi, hahi taborobona amaka, ati nebonaka. Tiwitaremabone tike hike
ya, kokoma tina tiwa.
10 Kobo tinamaki ya ayaka ya towitareba tinahabone tike. Ayaka
hiti tiwa awe ya kamakibonaka tiwa ni ya, ati yana nebonaha. 'Habai
tiwitarehabone tike ahi obeheri ya', ati nebonaka. Haha ayaka ka me nafi
titaminahamone me ati naboneke.
11 Tiwa tikahiyari ya tihiyaramone me ati naboneke. Tihiyaramone tini
ya tiwa me kahiyarabone tike", Sesowi ati nematamonaka.

Me honara me me nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

12 Sesowi ayaka hiti hiyara, nematamonaka. "Ayaka hiri tiba ya tika
habai me ha tirihi, niso me ha tirihi, te one me ha tirihi, te taboro ka
me honaha me ha tirihi, tinahabone tike. Me ha tini ya tiwa me ha
nabisaboneke, me ha ni manakone.
13 Ayaka hiri tiba ya me honara me ha, me yaka ni yokana tohara me
ha, me tame kotete na me ha, me noki awara me ha, tinahabone tike.
14 Teoso tiwa nofehibona tike, tiwa me kanamakorabone tiwa. Teoso
tiwa kakawatebonaka, e amosa ahaba yati tohawami ya", Sesowi ati
nematamonaka.

Marina webote taminemetemone amake.

15 Me ka owa marina ya sawihi Sesowi ati mite ati yana nematamonaka.
"Teoso ka towisawa kake ya he ya me taba me tafa me yayai naboneke".
16 Sesowi ati e nematamonaka ahi he ni ya: "E ka owa marina webote
hiri nebona me tamaha mera ha nematamonaka.
17 Marina yana nibone ka bahi ya hinaka yama aahi yosehimatamonaka
mera ha nebonaha, me ha hina mati. 'Hima, marina hawa tohake', ati
nematamonaka.
18 Tokomaki me nofaremetemoneke me nafi. Me ka owa ohari ati
yana nematamonaka. 'Yobe taborobona okanikahara oke. Owahabone
onaharake. Tika hiti yawarebonaka', ati nematamonaka.
19 Owa ati e nematamonaka ahi: 'Bowi me 10 okanikahara oke. Me
owahabone onahara oke. Tika hiti yawarebonaka', ati nematamonaka.
20 Owa ati e nematamonaka ahi: 'Ofanara oke. Tokomaki onofa okere'".
21 "Ayaka hiti ka yama aahi wete name me ati kaminamematamonaka.
Ayaka hiti yawehi ati yana nematamonaka. 'Tokomakabote tinahi howa
ya, sitati ka howa. Me honara me tekamiyahi ahi. Me yaka ni yokana
tohara me toha, me noki awara mati, me tame kotete na mati, me na
tekama tinahi, me sawihaba mati ayaka ya', ati nematamonaka".
22 "Hinaka yama aahi tokomatase wete name 'Tiwati nima onahara oke.
Yama hasi nasa ke', ati nematamonaka".
23 "Ayaka hiti ati yana namatasematamonaka. 'Tikamatasahi sitati
beheri ka me ha tinamibeya, oko yobe mo kabaya.
24 Aya me ha oniba marina tafe me kabaraboneke me nafi', ati
nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi ya me tabibone ka yama kaminematamonaka.

25 Sesowi yana tone toke yaka nematamonaka, me tamaha me ya tabahari. Sesowi nokowame mera hiyarematamonaka.
26 "E ka owa owa ni ya kamaki owa ya famehibona ati ne bati mera nofamarebonaka. Fati toha, biti me toha, nisori me toha, hinakasimarawaha, na mera nofamarihi, nebonaka. Hiwa nofamarihi, nebonaka. Ehene e re ya owa ya famarebonaka.
27 E fami tinofi ya tiwehene e nabone tike ahi: tika ewenebone tiwa tikanabone tike, owa tinofi ka yama nawaha hiri tinahabone tinakomehara tiwa. Tisawi tinahabone tike owa ni ya fara oko toki nima. Tiwehene e ri ya e famarabone eke".
28 "E ka owa yobe nafihi hiri nebona itaribonaka, ati boti yama nima nari. 'Himata nima yati manakone na awineriya, yobebonaha? Oko yinero nafihi awane?' ati nebonaka.
29 Ehene e re ya yobe hawa toniharehibonaka. Yobe bofe ka hiri nibe ya hinaka yinero tofiyoba amaka. Me one hiwe ya me haha hikaneba amaka.
30 'Hari yobe hiri ni yana kane yobe hawa toniharahareka', me ati naboneke".
31 "Towisawa towisawa owa mono nebona itaribonaka, ati boti yama nima nebonaha. 'Owa ka saotato me kakeha 20.000 me tohake. Oko saotato 10.000 me tohake. Oko saotato me okahabani ya oko saotato me me hikasawariaba me amani?' ati nebonaka.
32 Mono ni nofare ya he nanarifa mera yosehibonaka, towisawa owa ni ya, tohasa nari hike ya, he nanarifa me ati e nabone mati ahi: 'Ota ka towisawa yinero ta nebonaka, mono tirebonaha', me ati naboneke.
33 Te e nineke ahi, ha me nima. Te ka yama te nofi ya e tabaterabone eke".

Saha taminemetemone amake.
34 "Saha amosate amake. Saha sinari watamari ya himata nima e ribe, saha sinari kamiba karo?
35 Saha hiyakere haro, sinari watamaraharo. Sika towitiaboneke. Te narabo naha owati te mitahi".

15

Ofeya fawa ne taminematamona amaka.
1 Yama hiyara hihiri me tamaha me kakehemetemoneke Sesowi ni ya, he ati me kamitabone mati. Yinero wawarara me toha, nemetemoneke, kofeno nanarifa mati.
2 Mowisei ati kakamina me ya fariseo me tabaha me me hora hinehemetemoneke. "Yama hiyara hihiri mera nofaka, mera katafari", me ati nemetemoneke.
3 Sesowi hiyara kaminematamonaka.
4 "E ka owa ka ofeya 100 me tohaha hinaka ofeya ohari fawa ne ehene e neba awaka ahi. Ofeya 99 me tohaha mera kakanakosebonaka kabina ya. Hahi ofeya fawa ne siba nebonaka, hiwasibonaha.
5 Hiwasi ya yayai nebonaka. Faya tiwa hinehibonaka.
6 Kobo name ya me one ha nebonaka. 'Hima e yayai nabone eke. Aya ofeya fawa ne owasiara oke', ati nebonaka.
7 Yama e naboneke ahi neme ka yama. E ka owa ohari yama hiyara hihiri tohe ehene nofamare ya me yayai naboneke neme ka mati. 99 me tohaha me ihi me yayai ni yokana toharaboneke, me ihi hiyaraba watara mati".

Moweta fawa ne taminematamona amaka.

8 "E ka one hinaka moweta barata tohehi 10 ne ohari fawa ne himata
nima ihi ribe? Nabarina sari kani ya yama yowi naboneke yobe toro ya,
moweta siba naro. Siba ni fawa hirehibonaka, hiwasibonaha.
9 Hiwasi ya me one ha naboneke, me winaha mati ayata ya. Ati e
naboneke ahi: 'Hima e yayai nibeya. Oko moweta fawa ne owasiara oke',
ati naboneke.
10 Neme ka yama e nineke ahi. E ka owa ohari yama hiyara hihiri
ehene nofamare ya Teoso nanarifa me yayai teha me amake", Sesowi ati
nematamonaka.

Me ka owa biti tosawari taminematamona amaka.

11 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "E ka owa biti me
famehemetemoneke.
12 Biti yoto ke aate hinehimatamonaka. 'Abi tika yinero kote ohahabone
onahara oke hibati ya, tihabamatara tiwa'. Faya yinero kote kane biti
kakawematamonaka, yinero kote ya.
13 Biti yoto ke hinaka yama nafi ta nematamonaka, yinero man-
akonebonaha. Amo ni totamakosare ya yana tone tokehimatamonaka
yama yabo ya. Hinaka yinero nafi tonafiyobote nematamonaka fahi".
14 "Hinaka yinero tonafiyo nowati ya faha kakemarehemetemoneke.
Makoni yama kabaha tofiyoemetemoneke. Faya fimihimatamonaka.
15 Yama ahi ni yana tonehimatamonaka, bare taboro ya. Faya
hiyosematamonaka boroko mera towakebonaha me tafahabone mati.
16 Awa boni kabinima nematamonaka boroko me hikabaro, me hinata-
fare karo.
17 Taboro wati nawahematamonaka. 'Okobi nanarifa me tafe nanafi
nama na me awineke. Ha owa ahabinima one oke fimi ihi.
18 Yana onahabana oke okomaba owa okobi ni ya. Owati e nabana oke
ahi he ni ya: "Abi owehene hiyarara oke Teoso ni ya. Owehene hiyarihi
nara oke tiwa ni ya.
19 Owa okatao tinamarahabana tike, owehene hiyara owa. Hine tiwa
onarifabana oke, tiwa nanarifaba owa", onahabana oke', ati boti ati
nematamonaka".
20 "Yana tone tokomematamonaka bati ni ya. Hike ya kamasa ne ya bati
hiwehimatamonaka. Bati aawawa hine ka bati kana ni tokehimatamon-
aka. Kobo hine hitiri hine hikarabatematamonaka, noko komi hinakihari".
21 "Ati yana nematamonaka. 'Abi owehene hiyarara oke Teoso ni ya.
Owehene hiyarihi, nara oke tiwa ni ya. Owa okatao tinamarahabana tike,
owehene hiyara owa'".
22 "Faya hinaka yama aahi mera yosehimatamonaka. 'Makari amosi mati
tohaha te tonakamahi, te weyeye nibaya. Hinaka aneoba te tonakama
nahi, yehe kabana. Hinaka satayabana, he teme kabana. Hibati ya!
23 Bowi biti te kakama nahi, te naimi nofahari, te nabowehibana. Hima
e ayakibeya, e yayai na e.
24 Hahi okatao ahabe yati tohawamaka. Tosawarihi owasiwahama oka',
ati nematamonaka. Faya ayaka yana tonemetemoneke".
25 "Biti taiti kamehimatamonaka tokahari fatara ya. Yobe wari yabomare
ya yaka name me ayaki mitehimatamonaka.
26 Bati nanarifa ha nematamonaka, aate hinehibonaha, yama mitahari.
27 'Niso sawimaka hari, kobo namahari. Abi bowi biti nabowahareka,
watakari, biti kobo name kari, amosari', ati nematamonaka".

28 "Yawamise tokiyomami nofarematamonaka. Bati kiyomame hiyose-
mematamonaka tokiyomamebonaha.
29 Tokiyomami nofarematamonaka. 'Owati timitamata. Faha fowe
tamaha ya yama ahi ote ama oke, tiwa onarifa owa. Fara tiwati nima
owehene te ama oke, owa tiyoseha tiwa. Owa tekawatera ama tike, kabara
yetene ya, ayaka hiri oba karo, ota one me ya otaba owa.
30 Hahi tikatao kobo namaka hari, tika yinero nafi tonafiyohari, me
fanawi ahi ni ihi. Kobo namehi hinaka bowi biti watakebona tinabowine
tike', ati nematamonaka".
31 "Bati ati yana namatasematamonaka. 'Okatao tisawi tike owa ni ya.
Oko yama nafi tika yama amake.
32 Ayaka ota hiri na ota yayai nineke, niso ahabe yati tohawame karo.
Tosawarihi e wasiwamaka', ati nematamonaka", Sesowi ati nematamon-
aka.

16

Me ka owa ka yama kakakatoma taminematamona amaka, yama watohari.

1 Sesowi he ya tataba mera hiyaramatasehimatamonaka. "E ka owa
honehi tesene nehimatamonaka hinaka yama kakakatoma toahari. Ehene
me one hikaminehimatamonaka hinaka bataro ka yama kakatomi forima
remonaha. Bataro ka yama tofiyoamone me ati nemetemoneke ehene".
2 "Bataro ha hinehimatamonaka. 'Tiwehene hiyi nofaramone me ati
narake. Yama hani tinamoabana tike, owa ni ya, yama hani tiwehene
kaminaro, oko yama tekatoma tiwa. Oko yama tekatomamarabana tike
oko yama', ati nematamonaka".
3 "Faya he nanarifa ati boti yama nima nematamonaka. 'Bataro owa
toyosemehiba awaka, onarifamarehibana. Himata hiri oribe waha?
Himata okobaribe? Fatara ka yama ahi ni owato okere, oko yinerobana,
okitamari karo. Yamata niki onofa okere me ka yamata.
4 Owehene e nabana oke ahi: oko bataro ka ferekesi me okasomahabana
oke, onarifasa one ya mata. Yama totoyabo ni ya onarifamare ya owa me
kasomaba me amake bisa', ati boti ati nematamonaka".
5 "Faya ferekesi bataro me tefe na mera ha nematamonaka, me oohariki
na mati. Tai tohaki ra hiyarematamonaka. 'Tika yama tefe tinaha
manakone e na awineri oko bataro ni ya?' ati nematamonaka.
6 'Boti 100 kanaha tefe oke, orifa yehe', ati nematamonaka. 'Boti 50
kanaha ta tinamibote tini ya haha boti 50 kanaha manakone watama-
rabanake. Yama hani tama okine oke haro, tika yama tefe tinaha hani.
Tiwati hani tikanawanahi, boti 50 kanaha ta tinamibote tinahabone tina
tiwa', ati nematamonaka".
7 "Owa ra hiyaratasehimatamonaka. 'Tika yama manakone e ri, ha tiwa,
oko bataro tefe tini karo?' ati nematamonaka. 'Tiriko miti kani 100 tohaha
tefe oke', ati nematamonaka. 'Tika yama hani nineke haro. Tiwati hani
tikanawanahi, tiriko miti kani 80 na ta tinamibote tinahabone tina tiwa',
ati nematamonaka".
8 "Bataro nanarifa ehene hiyare bataro hora hirehimatamonaka. Yama
watohimona hikahiyarematamonaka. Bofe ka me tohaha yama me watote
me amake, me one me kasoma mati. Haha Teoso ka yama oye ka me ta
yama me watotera me amake".

9 "Owati te mitahi. Tika yinero hiyare tinafiyohabone tike, te one tiwa
me kasomibone karo. Manakobisa tika yinero watamare ya tiwa me ha
naba me amake, me ya titababone tiwa yobe amose ya, ahabaterebana.
10 Hahi yama bite kakatomi watohi yama nafiha kakatomi watohi-
bonaka. Hahi yama bite kakatomi watore yama nafiha kakatomi watorihi
nebonaka.
11 Bofe ka yinero hiyare kakatomi tiwatori ya hibake tiwa kakaweba
ama tiri yinero yokana ya, neme ka yinero?
12 Me ka yama kakatomi tiwatori ya, hibake tiwa kakaweba ama tiri,
tika yama yokanaba ya?
13 E ka hiti meba me famihinakere, me e narifikimaba mati. Owa
e nofe ya hahi e nofamarehibonaka hari. Ha ita e nofe ya hahi e
nofamarehibonaka hari. Yinero noko e toniha Teoso e nofatera e amake",
Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi fariseo mera hora nematamonaka.

14 Fariseo ati me hikamitehimatamonaka haha yama nafi kamine ati.
Me haha hikanematamonaka, yinero me nofi karo kasiro ya.
15 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Te ehene me awaha te amosamone
me ati nabone te ati na te ati boti hiyara Teoso watoka. Te ehene
amosamone tera me kahiyara te ehene Teoso nofakara, te hiri naro".
16 "Hibati ka Mowisei ati me watohemetemoneke. Teoso ati kakamina
me ati me wato, nemetemoneke, Yowao watamatare ya mata. Yowao hi-
yara amosa kamini tai tohibehimatamonaka, Teoso ka towisawa kaminari.
Faya me nafi ota ha nineke, waha, Teoso ka towisawa ya me tabahabone
mati".
17 "Neme ya wami famaha ahabi ya Mowisei ati ta ahabatereba amaka,
yama hani karo, ati nafi nafi.
18 Tika yibote tekanakosa fanawi bara titiwai ya yama hiyara hiri
tinahabone tike. Tika yibote tekanakosaha bare hitiwai ya ehene
hiyarebonaka".

Me ka owa honehi Rasaro honare ya fame me taminemetemone amake.

19 "E ka owa honehi okominahabone onahara oke, makari amosa aki
nofahari manakone nafiharo. Ayaka hiri ni fawa rematamonaka.
20 Hinaka yobe ka nokobi beheri ya Rasaro fofore tohehimatamonaka,
me hekamahari, honarari, mese bosaro kihahari.
21 Yamata homokori kabehibona ati nematamonaka, foro naro hahi
honehi ka mesa bofe ya. Forehi hinaka bosaro yome me hero hinehe-
me-temoneke".
22 "Ahabe Teoso nanarifa me hekamehimatamonaka, Abarao tafi ya tafi
famehibonaha. Hahi honehi ahabe me hikamomatamonaka.
23 E abohi taboro ya sawihi kokoriri nematamonaka. Abarao ya Rasaro
me famaha mera awehimatamonaka yama yabo ya.
24 Ha hinehimatamonaka. 'Abi Abarao owa wati tiwahahi. Rasaro
tiyosemahi owa ni ya. Ye tati bono ya faha bori kane ya obete bori
kanehibonaka, obete tosiriba karo. Kokoriri onofa ama oke haha yifo hiri
ni ihi haro', ati nematamonaka".
25 "Abarao ati yana nematamonaka. 'Okatao yama amosa tikihi tinofa
ama tike, yati tini ya. Rasaro ta yama nawaha hiri nofe amaka. Yama
nawaha hiri tine tike waha. Rasaro ta taminawahaka.
26 Teoso ehene hoti wake e baikani ya. Ota tokomihinakere fahi. Te
kamakihina rihi ke ahi', Abarao ati nematamonaka".

27 "'Abi Abarao Rasaro tiyosehi okobi taboro ya.
28 Okaniso me siko na me nake. Rasaro mera hiyarebonaka, me kamakirahaba mati ahi. E kokoriri teha e amake ahi', ati nematamonaka".
29 "Abarao ati hiyarematamonaka. 'Teoso ka yama hani me kihake. Hine Mowisei ati me mita, hine Teoso ati kakamina me ati me mita, ke', ati nematamonaka".
30 "'Abi Abarao Mowisei ati miti me nofakere, Teoso ati kakamina me ati miti me nofarihi ke. E abowi tokomaki ya me ni ya me ati amosaboneke. Me ihi hiyara me nofamaraboneke', ati nematamonaka".
31 "Abarao ati hiyarematamonaka. 'Mowisei ati miti me nofara Teoso ati kakamina me ati miti me nofarihi na e ahaba e wamisamaba ati miti me nofarihi, naboneke', ati nematamonaka", Sesowi ati nematamonaka".

17

Sesowi mera kaminematamonaka, me ihi me one yama hiyara hiri na mati.

1 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka. "Yama hiyara me hiri te me amake, me one ihi. Fare Teoso ati ehene amaka. Tiwehene tika owa yama hiyara hiri ne ya, tiwa tiyokobisabone tike.
2 Tihabene ama tike, e ka owa Teoso nofehi okatao tohe yama hiyara hiri rabona karo. Tinamiti ya yati ehebote me matohene me amake, tiwa me koro nifehene tiwa ma ya, e ka owa Teoso nofehi ka yama hiyaraba wataribone karo, tiwehene".

Me ati somawamabone Sesowi ati nematamonaka me one ni ya.

3 "Tiwa tekatomahi. Tika owa yama hiyara hiri ne ya tiwa ni ya hora tinehibonaka. Ehene nofamare ya tiwati somawamabone tike, he ni ya.
4 Yama hiyara 7 na hiri ne ya tiwa ni ya yama we oharia ya, tiwati somahabone tike, ati yana ne ya, 'Owehene onofama okere', ati ne ya, ati yana ni 7 nari", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi mera kaminematamonaka, Teoso kiti wato yokana me toha mati.

5 E ka Hiti me aate hinehimatamonaka he ya tataba mati. "Otara tikanawanabone tike, Teoso kiti wato yokana ota tohahabone ota", me ati nemetemoneke.
6 E ka Hiti ati yana nematamonaka. "Teoso kiti wato biti te tohi ya awa te yosi ya, fara te ati nima awa naboneke. 'Awa tiwa bore tikanabone tike, tiwa koro tifehabone tiwa ma ya', tini ya fara tiwati nima awa naboneke".

Sesowi mera kaminematamonaka, yama ahi ni me amosa mati.

7 "Tika yama aahi ne ya himata nima tiribe he ni ya? Fatara ka yama ahi, ofeya mera narifa, ne kame ya himata nima tiwati ribe he ni ya? Tiwati e naba ama ti ahi: 'Kamakabote tinahi, titafibeya', tibana?
8 Tiwati e rabone tike ahi. Tiwati e nabone tike ahi: 'Otefebone tiwasiabone tike. Makari tikawahi, otefebone sawa tinahaba tiwa. Oko tafi hawa tohi ya titafabana tike', tinahabone tike.
9 'Faya amake', yama hiti ati neba ama, hinaka yama aahi ni ya, hinaka yama aahi yama ahi ni hawa tohe ya? Ati e rebonaka ahi. 'Faya amake', ati rebonaka, yama nafiha hinaka yama aahi ahi re karo, hine ya yama hikamina hiri ne karo.
10 Te e tebisaha te amake ahi. Yama nafi Teoso hikaminaha hiri ni te hawa tohi ya, te ati e nabone teke ahi: 'Ha ota tika yama aahi me ota

amake, hine ya. Yama tikaminaha ota hiri na otake hine ya, ota ka Hiti tihaha tiwa', te ati naba te amake", Sesowi ati nematamonaka.

Me mese hiyara me 10 na mera Sesowi nakitamehimatamonaka.

11 Sesowi tokomematamonaka Serosarei ya. Kariwematamonaka Karireya baikani ya. Kariwa nematamonaka Samaria baikani ya.
12 Tabora witi ya me makiti 10 na mera kobo nematamonaka, me mese hiyara mati. Me ma nakehemetemoneke, Sesowi wai yabore ya.
13 He me ha nemetemoneke. "Sesowi ota ka Hiti otara wati tiwahahi".
14 Sesowi mera awehi ati yana nematamonaka. "Te tokomahi, tera te namobeya sasetoti me ni ya", ati nematamonaka. Me tokomemetemoneke. Hawi ya me yaka na me kitamemetemoneke.
15 Me ka owa ohari wete namehimatamonaka Sesowi ni ya, me kitami awahari. Wete name Teoso kahiyarehimatamonaka, ha ni kitahari.
16 Sonarisehimatamonaka Sesowi nokosi ya. "Faya amake", ati nematamonaka. Samaria kamatamonaka.
17 Sesowi ati yana nematamonaka. "Me 10 ra me awine, me kitama mati? Hibaka me one toha me awineriya, me 9 na mati?
18 Me wete namararake, Teoso me kahiyarahaba mati. Fare bare oharika, wete namahari", ati nematamonaka.
19 Hihiyarehimatamonaka. "Tiwamisamahi. Tikamahi. Tikitama tike, Teoso kitehimona tini karo".

Teoso ka towisawa kakitebona Sesowi kaminematamonaka.

20 Fariseo Sesowi me hiyaremetemoneke, Teoso ka towisawa kaki me watohabone mati. Sesowi ati yana nematamonaka. "Teoso ka towisawa kaki te awateraba te amake.
21 Te ati e terabone teke ahi: 'Hoho, te awa ha. Sawika hari", te ati rabone teke. "Hoho, sawi kamona ahi", te ati rihi naba teke. Teoso ka towisawa kakehibonaka te ati boti ya", ati nematamonaka.
22 He ya tataba mera hiyarematamonaka. "Yama toyabo ya te ati e tehabone teke ahi: 'Neme ka Owa kamakabote nebona onahara oke, owehibonaha', te ati tehabone teke. Te awatereba amaka.
23 Tera me hiyaraba te amake. 'Hoho sawika hari', me ati naba me amake. 'Hoho sawihimonaka ahi', me one ati, naba me amake. Te yana rabone teke. Te tokomakerabone teke me ni ya.
24 Neme ka Owa yama yebe kani nima nebonaka fare amo ni ya. Yama yebe kana oya kite amake, kaya nikimaharo neme ya".
25 "Neme ka Owa kokoriri namateba amaka mata kasiro ya. Me nafi hikakobonaka mata.
26 Neme ka Owa kame ya me e naba me amake, Nowe me one nimetema, hibati ka memetemone mati.
27 Fara me tafi toha, fara me abe yabi toha, nemetemoneke, Nowe ati me mitara mati. Faya Nowe tokiyomehimatamonaka hinaka fotowati ehebote tori ya. Faha fowe kimisa ihi me nafi ahabemetemoneke, Nowe ya me tabara mati.
28 Ro ka fara me toha nemetemoneke, me tafi fawa ra mati, yama me nikaha mati, yama me ta na mati, yama me koro, yobe me hiri, na mati.
29 Ro banehimatamonaka Sotoma ya. Neme ya yama hiri ni sonaha ihi me nafi ahabemetemoneke, me wina mati sitati ya".
30 "Yama e nabisaboneke ahi Neme ka Owa kame ya.

31 Afa yama ya e ka owa yobe bari ya warehi tokiyomamarehibonaka
yobe toro ya, hinaka yama tonakamehibana. Hahi fatara ya wehi
tokomarehibonaka tabora ya, hinaka yama tonakamebonaha.
32 Te ati katamoriyahi Ro fati tamine ya.
33 Bofe ka yama era kasomabone e ati na e kasomiba ka yama
wataraboneke. Bofe ka yama e nofara era e kasomabone eke.
34 Afa yama soki ya kama ya me amo kana owa Teoso hekama, owa
toforikosa, nebonaka.
35-36 Fana famarawa tiriko ahi narawa one Teoso hekama, one toakosa,
naboneke", Sesowi ati nematamonaka.
37 Me aate hinehimatamonaka. "Sesowi hibaka ya yama tohatehaba
amari?"
"Neme ka Owa kame ya me nafi hiwatoba amaka. Bani ahabe ya boko
me hiwasiba amaka", Sesowi ati nematamonaka.

18

Me ora ni fawa rabone Sesowi ati nematamonaka.

1 Sesowi hiyara kaminematamonaka mera kanawanahari, me ora ni
fawa rabone mati.
2 "E ka owa sowisi tohehi sitati one ya winehimatamonaka, Teoso
nofarari, me one nofarihi nari.
3 Afa sitati ya fanawi winehemetemoneke, maki ahabari. Fara toki to-
toha tohehemetemoneke sowisi ni ya, he aate nabonehe. 'Owa tikasomahi.
E ka owa oko yama yabahareka, owa kakoari. Aate tinehibonaka oko yama
ta namehibonaha owa ni ya', ati nemetemoneke".
4 "Sowisi kasomi hinofarehemetemoneke. Ati fawa rimakoni ati boti
yana nematamonaka. 'Teoso onofara me one onofarihi onaha
5 fanawi okasomahabanake, ati fawa raro. Owa ma tonihariyahi', ati
nematamonaka".
6 Sesowi hiyaramatasehimatamonaka. "Sowisi ati tamine te mitahi, mera
kasomi nofarari.
7 Teoso mera kasomeba awaka, hinaka mati, ha ni me fawa hirahari,
yama soki ya me ha, yama wa toni ya me ha, hinahari. Mera kasomi
kerewe reba awaka.
8 Mera kasomakabote nebonaka. Keye amakere. Neme ka Owa kame
ya ahi wami ya, himata nima me naba me amari, me wina mati? Teoso
kitehimona me hinehiba ama, me ati boti ya?" Sesowi ati nematamonaka.

Fariseo ya yinero yayaba me fama me taminemetemone amake.

9 Sesowi hiyara one kaminematamonaka, me himitabonehe, me ihi
amosamone me ati na mati, fara mati, me ihi amosi mati tohahamone
me ati na mati.
10 "Me famaha me towakiyomemetemoneke teboro wari ka yama ya,
Teoso me ha nabone mati. Ohari fariseomatamonaka. Owa yinero yayaba
toha nematamonaka, me ka yinero ta hinehibonaha kofeno ni ya.
11 Fariseo warehimatamonaka ora nari ati boti ya. 'Teoso faya amake.
Haha me nima okere, ha owa, me one me kabotia mati, me ihi hiyara mati,
me one me ka yibote me ahi narawa mati. Hahi nima okere hari, me ka
yinero yabahari, ta hinehibonaha kofeno ni ya.
12 Fara semana nima yama we famaha ya owa onafimite ama oke. Fare
yinero wara oni ya kote ta ote amaka tiwa ni ya'".

13 "Owa waremakehimatamonaka. Yama kakatomarematamonaka ahi,
kokoma ne kari. Bako nabowematamonaka, yawahari. 'Teoso yama hiyara
nafiha hiri one oke. Owa tikakorahabone tike', ati nematamonaka".
14 "Hahi ati Teoso hinofematamonaka. Fariseo ta ati nofarematamonaka.
Keye amakere. Tiwehene amosamone tini ya Teoso tiwati nofarebonaka.
Tiwehene hiyaramone tini ya Teoso tiwati nofehibonaka", Sesowi ati
nematamonaka.

Matehe me kakamabone Sesowi ati nematamonaka he ni ya.

15 Matehe me kakamemetemoneke Sesowi ni ya, yehe kakibarehibonaha
matehe ni ya. He ya tataba me me awaha me me hora nemetemoneke, me
me kakamarahabone mati Sesowi ni ya.
16 Sesowi me ati nofarematamonaka. Mera ha nematamonaka, matehe
me kakamakehabone mati. "Matehe hine kamake owa ni ya. Me te
ma nikiriyahi. Teoso ka towisawa kobo nake ya haha matehe nima me
naboneke me ha hina mati, he ya me tabahabone mati.
17 Teoso ka towisawa tabi te nofi ya matehe nima te nabone teke. Matehe
nima te ri ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere",
ati nematamonaka.

Me ka owa honehi Sesowi ya famarebona ati nematamonaka.

18 Mera yoyose owa Sesowi aate nematamonaka. "Ota ka borofeso
titaminate ama tike. Himata hiri oribe, oko wini fara tohatehabone owa
Teoso taboro ya, ati ehene?" ati nematamonaka.
19 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himataba otaminahamone tine tiri?
Teoso ta oharika, taminari.
20 Yama tiwatoa tiwa awine tike, Teoso hikaminehemetemonehe hibati
ya.

'Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te ka owa tinabowarihi,
te one me ka yama tibotirihi, keye hiri tirihi, tinabone tike, te ka one
me ihimone tikamina tiwa. Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike'",

ati nematamonaka.
21 Mera yoyose ati yana nematamonaka. "Owehene nafi e teha ama oke,
onafira owa. Onafiwaha fara owehene tohasa ke".
22 Sesowi ati yana namatasehimatamonaka. "Tika yama oharia hasi
ke, hiri tinahabonehe. Tika yama nafi ta tinahi, yinero manakonebana.
Faya yinero ebe tinahi, me honara me ni ya. Tika yinero nafihibonaka
fahi, neme ya. Yinero ta ni hawa tihi ya tikamabone tike owa ni ya, e
famawahabone e", Sesowi ati nematamonaka.
23 Sesowi ati mitehi yawi nafihimatamonaka, hinaka yama tami karo.
24 Sesowi awi hiwehimatamonaka, yawahari. "Yama nihinakere haro, e
ka owa honehi ka yama, Teoso ka towisawa ya famehibana.
25 E nebonaka ahi, kamero nima. Kamero ka yama nihinakere,
tokiyomaba karo akoye hoti ya. Yama nawahi mati toha awineke, e ka
owa honehi Teoso ka towisawa ya famaba karo", ati nematamonaka.
26 Sesowi ati me mitaha me ati yana nemetemoneke. "Teoso me
hikasomahaba me watateraba me awineke", me ati nemetemoneke.
27 "E ni ka yama nihinakere haro. Teoso ta ni ya yama nihinaraba
watatera amake", Sesowi ati nematamonaka.
28 Betiro ati yana nematamonaka. "Sesowi ota ka yama ota kakosa otake,
yama nafi, e tabawaibone karo".

29 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te ka yobe te kakosa, te ka yibote
te kakosa, te ka niso me te kakosa, te ka abi te kakosa, te ka ami, te ka
matehe, me na me te kakosa, Teoso ka towisawa ya te tabaha
30 Teoso te ka yamaba ta neba amaka mata ya ahi. Yama toyabo ya te
wini fara toha, tehaba teke Teoso taboro ya, ati ehene. Keye amakere", ati
nematamonaka.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka tasa.

31 Sesowi me 12 na mera ha nematamonaka, mera hiyari oharibonaha.
"Serosarei ya e tokomabone eke. Fara Teoso ati kakamina me atimetemone
nima yama naboneke, me ati nafi, Neme ka Owa tamine me kamina mati.
32 Neme ka Owa me ta naba me amake bara me ni ya. Me haha hikana,
me hora, me firo, hinehiba amaka, mese.
33 Me kosi hinehiba amaka. Me hinabowawaha hinehiba amaka waha.
Manakobisa yama we famaha ahaba nowati ya wamisameba amaka yati
tohawamari tasa", ati nematamonaka.
34 Sesowi yama hikamina me wawatobiti remetemoneke. Yama ni-
hinaremetemoneke, ati me hiwatoba ka yama.

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

35 Sesowi yaka ne bori towitimatamonaka Seriko yabori ya. Me ka owa
noko awatere itarimatamonaka hawi beheri ya, yinero haha toahari.
36 Me tamaha me yaka na me ati mitehimatamonaka. Mera aate
nematamonaka. "Himata amari?" ati nematamonaka.
37 "Sesowi amaka, Nasare kari, fiya tonamari", me ati nemetemoneke.
38 Faya ha ni yana nematamonaka. "Sesowi Tafi ka noti owa aawawa
tinahi", ati nematamonaka.
39 Haha he nokosi ya me nahoha me hora hikasematamonaka, ha ni fawa
nebonaha. Ha ni fawa rematamonaka. Ha ni kitamisehimatamonaka mata
ya. "Tafi ka noti owa aawawa tinahi", ha ni ati namarima nematamonaka.
40 Sesowi ma tonamematamonaka. Ati ehene me hekamakimatamonaka
he ni ya.
41 Sesowi beheri ya wamake Sesowi aate hinehimatamonaka. "Himata
hiri onahabone tiri tiwa ni ya?" ati nematamonaka.
"Ota ka Hiti yama awi onofa oke", ati nematamonaka.
42 "Yama tiwamatasahabone tike, Teoso kitehimona tini karo tiwati boti
ya", Sesowi ati nematamonaka.
43 Yama awamematamonaka hibati ya. Faya yaka nematamonaka
Sesowi me ya tabahari, Teoso kahiyarahari. Haha he me awaha Teoso
me kahiyara nemetemoneke.

19

Sakeo Sesowi awehibona ati nematamonaka.

1 Sesowi tokiyomehimatamonaka Seriko ya. Kariwehimatamonaka sitati
baikani ya.
2 Me ka owa Sakeo tohe warehimatamonaka awa ini ya.
3 Sakeo yinero yayaba me ka hitimatamona amaka, yinero kihahari.
Sesowi awehibona he awarematamonaka, me tamaha me ihi, nemehare
kari.
4 Kana ni tai tohame tokomisehimatamonaka awa ya, wabasaharo hawi
beheri ya, Sesowi kake ka hawi.

5 Sesowi tofotomaki tonokomisamake ha hinehimatamonaka. "Sakeo
kisamakabote tinahi. Osawiabone oke tika yobe ya. Afa yama amake
haro".
6 Sakeo kisamakabote ne Sesowi hima tonamematamonaka hinaka yobe
ya, yayai nari.
7 Sesowi ati me mitaha me hora nemetemoneke. "Tokaka yama hiyara
hihiri ka yobe ya", me ati nemetemoneke.
8 Sakeo wehimatamonaka me nokosi ya, Sesowi hiyarari. "Sesowi oko
yama ebe onahabana oke me honara me ni ya. Me one ka yinero yabi
fiya onihe me ka yinero ta owahamahabana oke. Yinero ohari fiya oniha
yinero 4 ne ta owahamabana oke", ati nematamonaka.
9 Sesowi ati yana nematamonaka. "Haha yama wehe ya hahi Teoso
kasomaka. Abarao ka noti me ka owa amaka hari.
10 Neme ka Owa kakehareka mera siba nebonaha, me tosawariha mati,
mera kasomebonaha", ati nematamonaka.

Me ka owa ka yama aahi me terei na me taminemetemone amake.

11 Sesowi ati me mita hiyara one kaminematamonaka, me bori nami
karo Serosarei yabori ya. Me tamaha Teoso ka towisawa kakehibona me
ati nemetemoneke hibayata ya, towisawatebonaha, Teoso ati kakamina
me hikaminehimata. Makoni Sesowi ati yana nematamonaka, hiyara
kaminari, ati e nari ahi:
12 "E ka owa towisawa biti tohe tokomakematamonaka tabora bara
ya, yama yabo ya. Fara me tabori ka towisawa tohawebona ati
nematamonaka, tabora bara ka me ati ihi. Yana tone me narabi nima
nematamonaka, yama toyabo ya kamatebona ati nari.
13 Faya hinaka yama aahi me 10 na mera ha nematamonaka, mera
kakawebonaha moweta barata tohehi ya, oohariki nari. Ati e nemata-
monaka ahi: 'Yama te kanikiyahi hahi yinero ya, te ta nabana, oko yinero
nafimisaba karo. Manakobisa okomatasi ya yinero te ta namatasahaba
teke owa ni ya', ati nematamonaka".
14 "Toke nowati ya me ka owa me toyosemakiemetemoneke, tabora bara
ka mera hiyarebonaha. 'Hahi ota ka towisawa toharebonaka te ati ehene',
ati nematamonaka, me ati kaminari".
15 "Bara towisawa me hinihe tokomematamonaka. Me 10 na me
me ha nabone ati nematamonaka, aya moweta ta ne ka mati, yinero
awehibonaha.
16 He nanarifa owa tai tohame ati e nematamonaka ahi: 'Towisawa
aya moweta ta tinehiri nafimisahareka. Moweta 10 nawahaka', ati
nematamonaka".
17 "'Amosake. Tiwehene amosake. Yama iisi kabote na ta ona kakatomi
tinatamina tikeni. Faya tiwa oyosebana oke, sitati 10 na tekatomaba tiwa'".
18 "Owa kamakitasematamonaka he ni ya. Ati e nematamonaka ahi:
'Towisawa aya moweta ta tinehiri nafimisahareka. Moweta 5 nawahaka',
ati nematamonaka".
19 "'Tiwa oyose onahabana oke ha tiwa, sitati 5 na tekatoma tinahaba
tiwa', towisawa ati nematamonaka".
20 "Owa kamakitasematamonaka. 'Towisawa tika moweta amaka hari.
Makari ya okarafehi onihi onofe amaka,
21 tiwa onakomehi karo, tihamamone oni karo. Tiriko bata tite ama
tike, me one koro hinaharo. Yama tiyaba tite ama tike, me hiniharo', ati
nematamonaka".

22 "'Tiwehene hiyakere. Tiwehene hiyara tikaminine tike fara tiwa. Owa
tiwatoamone tine tike, ohama owa. Owa tiwato tike, me ka yama oyaba
owa, me hiniharo, tiriko me one koro hinaha bata, onaha owa.
23 Himataba oko moweta tiniharahani ama tiri? Okomi ya moweta wara
onamenaha, nafimisahari', ati nematamonaka".
24 "Mera hiyarematamonaka me one. 'Moweta te totimakehi, te ta
nebana owa ni ya, moweta 10 ne kihahari', ati nematamonaka".
25 "Me ati yana nemetemoneke. 'Towisawa moweta 10 ne kihibaka hibati
ya', me ati nemetemoneke".
26 "'Owati te mitamata. Tika yama tamaha onebone me ta namaki-
tasahaboneke tiwa ni ya. Tika yama tamara tika yama me toyabamaki-
abanake.
27 Haha owa me nofara towisawa ohawarabone me ati na me te
kakamahi ahi. Me te waka nahi onokosi ya', ati nematamonaka", Sesowi
ati nematamonaka.

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

28 Faya Sesowi yana tone tai tohamematamonaka Serosarei ya.
29 Orifa ka atami ya kobo tonamematamonaka tabora Betifase ya Betania
famaha yabori ya. Faya he ya tataba me famaha mera tokayosewitehi-
matamonaka.
30 "Te towakahi tabora ya, fa kowani ka tabora. Te towakiyomawiti ya
tabora ya someto biti te wasihaba teke matohari, era weye namatarahari
mata. Te tise ya te kakamebonaka ahi.
31 Me ati yana ni ya 'Himataba te tisara?' me ati ni ya te ati e naba teke
ahi: 'Ota ka Hiti hinahareka', te ati naba teke", Sesowi ati nematamonaka.
32 Faya me towaka someto biti me wasihemetemoneke fare Sesowi ati
nima.
33 Faya someto biti me tisaha someto hiti me me aate hinehemete-
moneke. "Himataba someto biti te tisineri?" me ati nemetemoneke.
34 "Ota ka Hiti hinahareka", me ati nemetemoneke.
35 Faya me hekamehimatamonaka Sesowi ni ya. Me ka makari me
ibariemetemoneke someto bari ya. Faya Sesowi me nawitarehemete-
moneke someto mese ya.
36 Faya yaka kanehimatamonaka. Hawinebona me yoto hikanemata-
monaka me ka makari ya.
37 Towakisami yana tohehimatamonaka orifa boti ka atami ya. He ya
tataba me ha ni yana tonehemetemoneke, me yayai na mati. Teoso me
kahiyaremetemoneke, Sesowi kitehi ehene me wati nawaha mati.
38 "Towisawa kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa hika. Teoso
amosemona e ati nineke. Neme ka yama amosaboneke waha", me ati
nemetemoneke.
39 Fariseo me one me baikani ya me sawiha me ati yana nemetemoneke.
"Borofeso tika tataba me hora tikasahi, me ati fawa naba mati", me ati
nemetemoneke.
40 "Me ati fawa kani ya yati ha naba amake, fara me ati nima naro", ati
nematamonaka.
41 Serosarei yabori ya Sesowi bori name yama awehimatamonaka. Faya
ohi nematamonaka, sitati aawawa nari.
42 "Tera kasomi te watohemenehe, tera te kasomene te amake. Tera
kasomi te watoteraba te amake", ati nematamonaka.
43 "Yama nawaha te hiri tehaba te amake. Tera me nofara yama nemeha
me nawawamatehaba me amake, sitati ka yama babari kana ya me

kariwahaba mati. Sitati me moto kitehaba me amake, te tasi toribone karo.
44 Tera me nahabitehaba me amake, tera me were nisi ya wami ya. Te ka matehe toha naba amake. Yobe nafi me nahabitehaba me amake. Yama bari kani hasi naba watamateraba amake. Teoso tera kasomaba ka yama amo ni te watori ka te ahabatehaba te amake", ati nematamonaka.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.
45 Sesowi tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya. Mera toyosemi yana tonehimatamonaka, me tokomabone mati, me nafi yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.
46 "Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

'Oko yobe Teoso hihiyaramona me hinehiba amaka',

Teoso ati nematamonaka. Yama boboti me tabori tohawake te ehene", Sesowi ati nematamonaka.
47 Sesowi mera kanawanehimatamonaka fara yama we nima, teboro wari ka yama ya. Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me tabaha me hinabowehibona me hinehimatamonaka. Me ka hiti me toha, nemetemoneke.
48 Me hinabowebona me hinehi nabowi me hiwatorehimatamonaka, me tamaha me ihi, ati kamiti me hinofe kari kasiro ya.

20

Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?
1 Yama we one ya mera kanawanehimatamonaka teboro wari ka yama ya, hiyara amosa kaminari me ni ya. Sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me ka hiti me toha na me sawihemetemoneke fahi.
2 Me aate hinehimatamonaka. "Tiwa tikaminahi ota ni ya. Hike ati eheneno yama e na hiri tine tiri?" me ati nemetemoneke.
3 Sesowi ati yana nematamonaka. "Tera aate okibone bisa ha owa.Yama te kaminahi owa ni ya ahi:
4 Hibake ati ehene Yowao mera iibofariseta amara? Teoso ati eheneta ama? Fare ati eheneta ama?" ati nematamonaka.
5 Faya me abe hiyaremetemoneke. "Teoso ati ehenetemona e ati ni ya ati e neba awaka ahi: 'Himataba ati te nofareta amara?' ati neba awaka.
6 Fare ati ehenetemona e ati ni ya era me banahabone eke yati ibe ya, era me nahabihabone mati. Yowao Teoso ati kakaminamona me ati teha me amake", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati.
7 Sesowi me hiyaremetemoneke. "He yosehita ota watokara", me ati nemetemoneke.
8 "Yowao kamini te nofari ka owa yosehi kamini onofabisa okara", Sesowi ati nematamonaka.

Ofa me heta na me taminemetemone amake.
9 Sesowi hiyara kaminematamonaka. "E ka owa ofa tamaha koro nematamonaka. He ni ya ofa me heta nemetemoneke ati ehene, ofa boni me ebe nabone mati. Tokehimatamonaka tabora one ya, wami one ya. Wine ka yama toyaboemetemoneke".
10 "Ofa boni hahata ka yama ya hinaka yama aahi yosemematamonaka ofa me ahi na me narabi nima nebonaha, ofa me ebe kanahabone mati.

Ofa me ebe karehemetemoneke. Hinaka yama aahi me baro hine me hiyosemehimatamonaka, hinita tohahari".
11 "Hinaka yama aahi owa yosematasehimatamonaka. Me hekawatasarematamonaka. Me hikatomatasehimatamonaka. 'Tihiya tikere', me ati nemetemoneke. Me hiyoseme tokomematamonaka, hinita toahari".
12 "Owa hiyosematasematamonaka. Awa ya me baro hine me hiyoseme tokomematamonaka".
13 "Ofa hiti fare hiwa hiyarematamonaka. 'Himata hiri oribe waha? Okatao onofe oyosemabana oke. Me hikakoreba awaka', ati nematamonaka".
14 "Faya biti kamaki kobo namaki me hiwe me abe hiyaremetemoneke. 'Efe biti amaka hari. Ofa hiti ahabe ya hinaka yama hihawaboneke waha. Hima e nabowaho. Hinaka yama e ihawaibeya', me ati nemetemoneke.
15 Me hiwate me hekamematamonaka ofa wati beheri ya. Me hinabowematamonaka fahi".
"Himata nima ofa hiti neba amara waha?
16 Kame ya mera nahabihiba awaka afa mati. Hinaka ofa tabori totimake ya ta hiwahawitiaba amake me one ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
He ati me mitaha "Hika", me ati nemetemoneke.
17 Sesowi mera kakatomehi ati yana namatasehimatamonaka. "Haha yama hani ati te watorine, e naro ahi:

'Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha',

yama hani ati te amake.
18 Te ka owa sone ya haha yati mese ya baka kanebonaka. Haha yati te ka owa kini ya taborisehibonaka", Sesowi ati nematamonaka.
19 Mowisei ati kakamina me ya sasetoti me ka hiti me taba Sesowi ati me mitaha Sesowi ati me watohemetemoneke, mera kaminari, hiyara ya. Me watakabote hinehibona me hine me hiwatarehimatamonaka, me tamaha me ihi, me me nakome karo.

Sesa ka yineroba e ta nibana?

20 Sesowi me kakatomanawi nemetemoneke. Me one me me yosehemetemoneke he ni ya, he me aate nabone mati, he ati me mitahabone me ati nama na mati, ati tosawari tabiyo. Ati tosawari ya ati me hikaminebona me hinehimatamonaka kofenato ni ya, kofenato hibehibonaha.
21 Me aate hinehimatamonaka. "Borofeso yama watobote ama tike, ha tiwa ta, yama amosa tikamina tiwa, me tikanawana tiwa, yama amosa ya. Fara tiwati tohanawi te ama tike me nafi ni ya. Me tikanawanate ama tike Teoso ka hawi yokana ya.
22 E ka yinero Sesa yabehibona ati ne Sesa ka yinerobona e ta nibana?" me ati nemetemoneke.
23 Sesowi mera watohimatamonaka, me hikeyehibona me hinahari.
24 "Moweta tenario tohehi te namohi owa ni ya. Hibake kanamori amara hari, moweta kari? Hibake ino amara ha, moweta kari?" Sesowi ati nematamonaka.
"Sesa ino amaka, Sesa kanamori ya famahari", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi ati yana namatasematamonaka. "Fare Sesa ka yama te ta nabone teke fare Sesa ni ya. Fara Teoso ka yamabisa te ta nahi fare Teoso ni ya", Sesowi ati nematamonaka.

26 Ati tosawaribona me hine me tamaha me nokosi ya mera kasawari-
himatamonaka. "Hika", me ati nemetemoneke, me ati fawa kanahabani
mati.

Satoseo Sesowi me aate nemetemoneke.

27 Satoseo me one kakehemetemoneke Sesowi me aate nabone mati. E
ahaba Teoso era nakitamarebona satoseo me ati te me amake.
28 "Borofeso Mowisei ka yama hani ati e teha amake ahi e ni ya: E ka owa
ahabe fati kahiwara haro nisori fati hitiwahaboneke, biti nawahabonehe,
hahi ahabe biti nawabona kari, Mowisei ati nematamonaka.
29 E ka owa biti me 7 nemetemoneke. Taiti fanehi kahiware ahabemata-
monaka.
30 Nowati ka fare toha nematamonaka.
31 Fara me one tohamake nemetemoneke, me nafi fanaha mati. Fanawi
fara ohariemetemoneke, me hitiharo. Me nafi ahabemetemoneke, me
kahiwaraha mati.
32 Me ahabi nowati ya fanawi ahababisemetemoneke.
33 Teoso ati ehene me kitami ya hike fati tohahaba amari, me nafi
yabaharo?", satoseo me ati nemetemoneke.
34 Sesowi ati yana nematamonaka. "Haha yama ya me fanineke ahi.
35 Haha me ihi amosa me kitama me fanamateraboneke.
36 Me ahabamateraboneke. Teoso nanarifa me nima me nawahate-
haboneke. Teoso biti me me tohawatehaboneke, Teoso yati mera
tonihawahame kari.
37 Me ahaba yati me tohawamatehaboneke".
"Yama te watora te awine? Mowisei fare ati amaka. Me ahaba me
kitamatehabone Mowisei ati nematamonaka. Aya awa bite afe kahatiha
Mowisei awamatamona ya Teoso kaminematamonaka, Abarao me ka
Teosomatamona hinahari, Isaki Yako me na mati.
38 E abohi ka Teoso amakara. E yati na ka Teoso amaka. E yati ya Teoso
tabate amaka", Sesowi ati nematamonaka.
39 Mowisei ati kakamina me one ati yana nemetemoneke. "Era
kakanawana tiwati amosake", me ati nemetemoneke.
40 Sesowi aate ni me fawa nemetemoneke waha, me habi bayimari karo.

Kirisito Tafi ka Hiti tohe ya himataba noti hiraba?

41 Sesowi mera aate nematamonaka. "Himataba me ati e nineri ahi,
'Kirisito Tafi ka noti amaka', me ati na mati?
42 Fare Tafi ati e nematamonaka ahi, Teoso tahi ka yama hani ya:

'Teoso ati e nareka ahi, oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya.
43 Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwari-
abone tike me mese ya, me tai tikana tiwa"',

Tafi ati nematamonaka, Teoso ati kaminari.
44 Tafi ka Hitimona hinehimatamonaka, Kirisito. Kirisito Tafi ka Hiti tohe
ya himataba hinaka noti tohehiba amara?" Sesowi ati nematamonaka.

Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya.

45 Sesowi he ya tataba mera hiyarematamonaka me one nokosi ya.
46 "Tera te kakatomahabone teke, Mowisei ati kakamina me ni ya. Me
yaka teha me amake sitati ya, makari yaboha me akaha mati. Mekato ya
me sawiha me one ati yana ni me nofate me amake, 'Afa ama ti?' me ati
na mati me ni ya. Sinakoka ya me sawiha nahori me nofateha me amake

me one nokosi ya. Ayaka ya me sawiha nahori me nofateha me amake
ayaka hiti beheri ya.
47 E fanawiri makiti kihamarawara yinero ta narawabone me hirawa
yinero kiharawara yobe ta narawabone me ati te me amake. Afa me ihi
yobe kihamaterawara amake. Fara me ora ni yaboteha me amake, me one
me ati me himitibone karo, me me kahiyaribone karo. Teoso mera kosi
tehiba amaka mata ya", Sesowi ati nematamonaka.

21

Fanawi honara yama ta na Sesowi kahiyarehimatamonaka.

1 Sesowi hiyare ki nawahame mera awehimatamonaka, me honaha mati,
yinero me te na mati fare yinero wiyene ya, teboro ka yinero wiyene.
2 Fanawi awa nematamonaka, honararo, maki ahabemata, hinaka
moweta famehi te naro, fotarari.
3 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hahi yinero fanawi honara ta hinehi
nafi mati tohaka. Me one yinero ta hinehi ta fotakara. Keye amakere.
4 Haha me honaha me ka yinero hasi ne me ta hinareka. Fanawi
honara hinaka yinero nafi ta narake, tafeba kanikaraharo mata", Sesowi
ati nematamonaka.

Teboro ahabatebona Sesowi hinehimatamonaka.

5 Sesowi ya tataba me ati yana nemetemoneke, teboro me kamina mati,
hinaka yati fotaha amosamone me ati na mati, atori amosemona me ati
na mati, me ta hinehemete Teoso ni ya. Sesowi ati yana nematamonaka.
6 "Haha te awaha ahabatehaba amake, nafi. Yati me nahabitehaba me
amake, yati nafi, yama babari kana karo. Yati ibe so kanikimatehaba
amake", ati nematamonaka.

Yama nawaha nahabone Sesowi ati nematamonaka.

7 Sesowi me aate nemetemoneke. "Yama amo ni e ni ya natehaba amari,
afa yama? Yama amo nibone yabokiri ya himata ota awatehaba ota amari,
Teoso hinamoaro?" me ati nemetemoneke.
8 "Tera te kakatomiyahi. Tera me keyehariyahi. Me tamaha me kakehaba
me amake, owamone hine me toniha mati. Me ati e naba me amake ahi:
'Efe ama oke. Afa yama amo nibone amake haro', me ati naba me amake.
Me ya te tabaraba teke".
9 "Yama mowa ni tamine te mitahaba te amake. Fara me ka towisawa
me me mowa naba me amake. Te kakomeraba teke. Afa yama kakehaba
amake, Teoso ati ehene. Yama nafi ahabaraba amake mata.
10 Bara me abe mowa naba me amake. Towisawa me toha naba me
amake, me abe mowa na mati.
11 Wami kiha ni kitahaba amake. Yamata ahababa amake, tabora
tamaha ka yamata. Yama kome tamaha kake, naba amake. Me korikoriri
naba me amake. Yama fotaha kakerawahaba amake, neme ka yama".
12 "Afa yama nokosi ya tera me kokoriri nihaba te amake. Tera me wati
ya tera me bokori naba me amake. Tera me nakibiaba me amake kateya
ya. Tera me ta naba me amake sinakoka ka me ka hiti me ni ya, towisawa
me ni ya, kofenato me ni ya, owa te nofi karo.
13 Otamine te kaminaba te amake me nokosi ya.
14 Te ati boti yama tikariyahi, yama te kaminabana me ni ya.
15 Te hiyari watohabone teke, owati ihi. Tera me nofara me ati te fiya
kanahaba teke, me nafi.

16 Te ka abi tera me ta naboneke. Te ka niso me toha naboneke, te one
mati, te one tera nonofa mati. Te one me me waka naba me amake.
17 Me nafi tera me kakoaboneke, owa te nofi karo.
18 Tera me nohoho niraboneke.
19 Teoso nofi te fawa rabone teke. Teoso tera kasomebonaka".

Serosarei ahabatebone Sesowi ati nematamonaka.

20 "Saotato me tamaha Serosarei me moto kanaha me te awaha yama te
watohabone teke, Serosarei ahabibone ka yama, hibati ya.
21 Sitati ya te sawiha te tokomabone teke. Sitati beheri ya te sawiha te
tokiyomamarahabone teke. Soteya ka tabora ya te sawiha te tokomaba te
amake yati nemeha ya.
22 Teoso yama hiyara manakone nahabihibonaka, yama hiyara me hiri
hiteharo. Fara Teoso ka yama hani ati nima, yama naboneke, ati nafi.
23 Me fanawi nabati weyeri narawa kokoriri narawaboneke. Me fanawi
one matehe yoari fehe hifarawaha kokoriri narawa naboneke. Me nafi
kokoriri naboneke, Teoso yama hiyara manakone nahabi kari.
24 Saotato me tamaha me me nahabihaba me amake. Me tamaha me
me towakamarawahaba me amake fara tabora nima. Bara Serosarei me
nahabihaba me amake. Teoso Serosarei ta neba amaka bara me ni ya.
Manakobisa yama toyabo ya Teoso Serosarei totimaketehiba amaka tasa,
bara me ni ya".

Neme ka Owa kamitebona Sesowi kaminematamonaka.

25 "Teoso yama namohiba amaka, bahi ka yama, abariko ka yama,
amowa me ka yama. Bofe ka me winaha me baki tokotoko kanahaba
me amake, tabora nafi ka mati. 'Himata amari?' me ati naba me amake,
ma moni me mita mati, ma rike moni.
26 Neme ka yama bara tohawaba amake. Yama me awi ya me kakomeha
me ahabakosaba me amake. 'Himata yamaba amari fa, kakehabana?' me
ati naba me amake".
27 "Faya Neme ka Owa me awahaba me amake, kamahari, sawihari neme
sabi boti ya, kitahari, oya kanikimahari kasiro ya.
28 Haha yama te awi ya te habo bayihabone teke. Afa yama ya Teoso
tera kasomaba ka yama amo nibone tohahaboneke fahi ayata ya", Sesowi
ati nematamonaka.

Hine me kakatomahabone Sesowi ati nematamonaka.

29 Hiyara kaminematamonaka me ni ya. "Fiko te awake. Awa nafi te
awa, ke.
30 Afe yati tohawarawi ya yama te watote te amake, yama hiwe ka yama,
yabokiraharo.
31 Fiko ka yama nima Teoso ka towisawa ka yama naboneke, kamahari.
Haha yama okominaha te awi ya yama te watohaba te amake, Teoso ka
towisawa kamabona ka yama, yabokiraharo.
32 Te one me sawisa naboneke haha yama okominaha nafi kaki ya. Keye
amakere.
33 Hine ya neme ahaba, wami ahaba, tehaba amake. Owati ta
ahabateraba amake".
34 "Tera te kakatomahabone teke. Te hanoriyahi. Yama tamaha tera
nahatoriyahi. Teoso ka towisawa tera bata karayaho, afa yama amo ni ya.
35 Teoso ka towisawa kame ya kerewe namarebonaka. Kamakabote
nebonaka hibati ya. Tabora nafi ka mera bata kanehibonaka.

36 Te amo rabone teke. Te tonokoabone teke. Te ora ni fawa rabone teke,
te hasi tehabone te, te kokoma rabone te, Neme ka Owa nokosi ya", Sesowi
ati nematamonaka.
37 Sesowi mera kanawanematamona amaka fara yama we nima, teboro
wari ka yama ya. Yama soki ya sawihimatamona amaka orifa boti ka
atami ya.
38 Me bosa rima nemetemoneke, me tokomakehabone mati teboro wari
ka yama ya, Sesowi ati me mitahabone mati, me nafi.

22

Yota Sesowi ta nebona ati nematamonaka me ka hiti me ni ya.

1 Bao fehemeto kihare ka ayaka yabokirehemetemoneke, Basikowa ka
ayaka.
2 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me taba Sesowi me
nabowahabone me ati nemetemoneke. Me hinabowarematamonaka mata,
me me nakome karo.
3 Manakobote inamati tokiyomehimatamonaka Yota ni ya. Me 12 na me
ka owamatamona amaka. Ino owamatamonaka, Isikarioti.
4 Sasetoti me ka hiti me ya teboro ka saotato me ka hiti me taba mera
hiyarematamonaka, Sesowi ta nebona ati nari me ni ya.
5 Me yayai nemetemoneke kasiro ya. Barata aate nematamonaka me ni
ya. Barata me ta nabone me ati ni ka
6 ati amosematamonaka. Ati boti yama nima nematamonaka, Sesowi ta
nabona ka yama, me ni ya, me tamara me ya tababona ka yama.

Basikowa ka marinabone me hawa tonihemetemoneke.

7 Bao fehemeto kihare amo nimatamonaka, ofeya me waka narawi karo,
Basikowa ka marina tafebonehe.
8 Betiro ya Yowao me famaha mera Sesowi yosehimatamonaka. "Yamata
te wasihabone teke Basikowa tafebonehe, e kabahabonehe", ati nemata-
monaka.
9 "Hibaka ya yamata ota wasiribe?" me ati nemetemoneke.
10 "Te towakiyomabone teke sitati ya. E ka owa te kobo nabone
teke, faha tiwa kanahari boti ya. Efe nowati ya te kayotoabone teke.
Tokiyomamebonaka efe yobebona ya.
11 Yobe hiti te aate niyahi, te ati e na te ahi: 'Borofeso ati e nareka ahi:
"Hibaka ya yama bari kani tori ya otafaribe Basikowa tafe okoba owa, oko
tataba me ya otaba owa?" ati nareka', te ati nabone teke.
12 Yama yofi kanehibonaka, yama bari kani tohamisamakeharo, tori
nafiharo, mesa kihaharo. Yamata te wasiyahi fahi, Basikowa tafebonehe".
13 Me towaka fare Sesowi ati nima yama nemetemoneke. Yobe me
wasihemetemoneke. Faya Basikowa tafebone me wasihemetemoneke fahi.

Basikowa tafe Sesowi me kabehemetemoneke.

14 Faya ayaka yana tonehemetemoneke. Sesowi itarimatamonaka mesa
ya, he ya tataba me ya tabahari.
15 Sesowi ati yana nematamonaka. "E tabi onofa oke kasiro ya haha
ayaka ya, kokoriri obone ka yama nokosi ya.
16 Manakobisa Basikowa tafe okobamatasatehaba ama oke, Teoso ka
towisawa kame ya. Basikowa tafe okobamaraba ama oke mata", ati
nematamonaka.

17 Faya kobo itihi "Teoso faya amake", ati nematamonaka. "Te fawahi haro, te nafi", ati nematamonaka.
18 "Ofa fehe ofamaraba ama oke mata. Manakobisa ofamatasate-haboneke Teoso ka towisawa kame ya", ati nematamonaka.
19 Faya bao itihi "Teoso faya amake", ati nematamonaka. Bao ebe ne mera kakawematamonaka. "Hahi oko ime amaka hari. Oko ime ta one oke, tera okasomahabone owa. Owa te wati nawahatehabone teke, fara bao te kabi ka yama ya", ati nematamonaka.
20 Me tafi ahabi ya mera kakawa nematamonaka me ka kobobone ya. "Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso te ya tabe kotarato yati hiri nebonaka. Ohababone oke, tera okasomahabone owa.
21 Owati te mitahi. E ka owa owa ta nebona tafi sawika ahi owa ni ya.
22 Neme ka Owa ahabebonaka fare Teoso ati nima. Hahi he ta nebona hiwa yokohibonaka", Sesowi ati nematamonaka.
23 Faya me abe hiyari yana tonehemetemoneke. "Hibakeba amara, he ta nebana?" me ati narawemetemoneke.
24 Me abe hora, nemetemoneke, me ka towisawabona me siba na mati.
25 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Bara me ka towisawa me ati e te me amake ahi: 'Ha owa ta me ka hiti ama oke', me ati te me amake. 'E ka towisawa amosate amaka kasiro ya', bara me ati te me amake.
26 Haha nima te kere ha te. Te ka taiti e nebonaka ahi, yoto ke nima. Tera yoyose e nebonaka ahi, tera nanarifa nima.
27 Hibake tai toharaba? E ka owa yamata kabehi tai tohabana? Hahi tafahi tai tohehibonaka. Ha owa ta hahi yamata sawa ne nima one oke, tera onarifa owa.
28 Kokoriri ona e tabineke.
29 Fare okobi ehene nima owehene nabone oke, okobi towisawa owa tonihe nima.
30 Towisawa ohi ya e tafi tabatehaba eke oko mesa ya. Te nahoritehaba te amake towisawa iitari ya, sowisi me te tohaha te. Ihayeo me ate 12 na me nahoritehaboneke te nokosi ya. Me ihi tamine te mitatebone teke, me ka yama hiyara tamine toha, me ka yama amosa tamine toha, naro", Sesowi ati nematamonaka.

Betiro ehenebano Sesowi kaminematamonaka.

31 "Simao, Simao, Satanaisi tiwa ati nareka, tiwa totomi nebonaha, fara tiriko kiyo kani nima, benera ya.
32 Tiwa ora onahara oke, tika kiti tokarabone tiwa. Wete tinamatasi ya me tinarifabone tike, me one owa me nofaha mati, me kitahabone mati", Sesowi ati nematamonaka.
33 Betiro ati yana nematamonaka. "Ota ka Hiti okita oke. Owato okere. E fami te naba eke kateya ya. Hima e te nibeya. E fawa tokanaba eke. Hima e fawa tokibeya", Betiro ati nematamonaka.
34 "Betiro owati timita mata. Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwateramone tina tiwa", Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi he ya tataba me narabi nima nematamonaka.

35 Sesowi mera hiyarematamonaka. "Hibati ya tera oyosemaro ama oke, me tabori nafi ya. Owati e namaro ama oke ahi: Yinero te towakarihi, sakora te kiharihi, sataya toha naro. Te ka yama one hasi nemete ama?" ati nematamonaka.
"Yama hasi naba wataramaroke", me ati nemetemoneke.

36 "Manakobote yinero te kihi ya yinero te towakabone teke. Sakora te
kihi ya sakora te towaka nabone teke. Te ye honene watari ya te ka makari
te ta naba teke, te ye honenebone te kanikabone te, yimawa.
37 Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi, owa kaminaro:

'Yama hiyara hihirimona me hinahareka',

ati te amake. E onahabone oke Teoso ati ehene. Ohababone oke hibati ya",
Sesowi ati nematamonaka.
38 "Ota ka Hiti yimawa famaha tiwa haro", me ati nemetemoneke.
"Faya amake", ati nematamonaka.

Sesowi ora nematamonaka orifa boti ka atami ya.

39 Sesowi yana ne tokomematamonaka orifa boti ka atami ya, fare
totokomi nofe ka yama ya. He ya tataba me ya totabamehimatamonaka.
40 Me kobo tonama me narabi nima nematamonaka. "Te ora nahi, te
totomi ni ya yama hiyara te hiri rabone te".
41 Tokehimatamonaka hike ya, oharibona ati nari. Iso yobati ya itarise
ora nematamonaka.
42 "Abi haha kobo okofawarabone onahara oke. Okofawahabone tini ya
okofawahaboneke. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Fara yama
tinofa ta hiri onahabone oke", ati nematamonaka.
43 Neme ka Teoso nanarifa fotokimatamonaka. Kakehimatamonaka he
ni ya, he narifebonaha, kiti ahabarehibonaha.
44 Kokoriri ne ka ora namatasematamonaka kasiro ya. Tanakone toke
tanakone nowi nematamonaka bofe ya, ama nima naro.
45 Ora ni fawa ne wamisamematamonaka. Faya kamehimatamonaka he
ya tataba me ni ya. Nokobisa me koro hikanemetemoneke, me yawi karo.
46 "Himata te ebe nani te amo nineri? Te naomisamahi, te ora nibeya, te
totomi ni ya yama hiyara te hiri rabone te", ati nematamonaka.

Sesowi me watehemetemoneke.

47 Sesowi hiyarasa ne ya me tamaha me kamakiemetemoneke. Me 12
na me ka owa Yota tohehi tai tohamakehimatamonaka me nokosi ya.
Kakehimatamonaka Sesowi ni ya, he noko bako toma nakehibonaha.
48 "Yota Neme ka Owa ta tibana, noko bako toma tinakiari?" Sesowi ati
nematamonaka.
49 Haha Sesowi ya me tabaha me me awaha Sesowi me aate neme-
temoneke. "Ota ka Hiti me ota saka nibana yimawa ya?" me ati
nemetemoneke.
50 Sasetoti ehebote ka yama aahi me ka owa no tonihematamonaka,
narabo tari hibasari, kanihina karo.
51 Sesowi ati yana nematamonaka. "Te abe mono ni fawa nahi", ati
nematamonaka. Narabo boyo hine hikasomehimatamonaka.
52 Sesowi mera hiyarematamonaka, he me watahabone he me naka-
makeha mati, sasetoti me ka hiti me toha, teboro ka saotato me ka hiti me
toha, me ka hiti me toha na mati. "Himataba te ye honene te kakineri,
yimawa toha, awa toha naro? Kofeno mono onahamone te ati na te
awineke.
53 Hibati ya osawi onofa ama oke te ni ya, fara yama we nima. Te ya otabi
onofa ama oke teboro wari ka yama ya. Owa te wati nofara te amake. Te
amo nibone amake haro, hibayata karo. Inamati yama soki ka amo nibisa
amaka", Sesowi ati nematamonaka.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.
54 Sesowi me hiwate me hekamehimatamonaka. Me hekiyomamehi-
matamonaka sasetoti ehebote ka yobe ya. Betiro yotoba nematamonaka
hike ya.
55 Yifo me afo kanehemetemoneke yama kori baikani ya, yobe beheri ya.
Me naohemetemoneke yifo beheri ya. Betiro me ya tabehimatamonaka,
me nahoha mati.
56 Mera nanarifarawa me ka one oharia hiwehimatamonaka itabasahari
yifo beheri ya. He kakatomaha ati yana nemetemoneke. "Efe he ya famehi
amaka hari", ati nemetemoneke.
57 Betiro ati hiyarematamonaka. "Fanawi owatere amaka hari", ati
nematamonaka.
58 Yama totoyabo ni ya me ka owa hiwatasehimatamonaka. "Efe me ka
owa ama tike bisa", ati nematamonaka.
"Makiti me ka owa ama okere", Betiro ati nematamonaka.
59 Bahi ohari ahabe ya me ka owa ati yana tasehimatamonaka tasa.
"Hahi he ya famahareka hari. Keye amakere. Karireya ka me ka owa
amaka", ati nematamonaka.
60 "Makiti tiwati owato okere, hiri tinaharo", Betiro ati nematamonaka.
Betiro hiyarasa ne ya arakawa ha ni yana nematamonaka.
61 E ka Hiti nokowame Betiro kakatomehimatamonaka. Faya Betiro
yama wati nawahematamonaka, aya e ka Hiti hikaminaharo, he hiyarari.
"Arakawa ha namatare ya tiwati yana ni terei nabone tike, owa tiwatera-
mone tinaha tiwa".
62 Betiro yana tone tokiyomame ohi nematamonaka kasiro ya.

Sesowi me katomemetemoneke.
63 Sesowi me tama na he me haha kanehemetemoneke. He me baro
nemetemoneke awa ya.
64 Makari ya noko me hikarafe me hihiyarehimatamonaka. "Otara
tikaminahi, Teoso ati kakaminamona tiwa. Hike tinoko koho towitira?",
me haha ni ati nemetemoneke.
65 Yama hiyara one me kamina nemetemoneke, he me kamina mati.

Me ka hiti heoniao me hiri nemetemoneke Sesowi me kaminabone mati.
66 Manakobote yama warisi ya me ka hiti heoniao me hiri neme-
temoneke, sasetoti me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha na
mati. Sesowi me towakamakiemetemoneke afa me ka heoniao ya.
67 Me ati yana nemetemoneke. "Ha tiwa Kirisito ama ti? Tiwa
tikaminahi".
Sesowi hiwa kamini nofarematamonaka. "Owa okomini ya keye hiri
onahamone te ati riyahi.
68 Tera aate oni ya te ati yana ra te awineke.
69 Neme ka Owa itariwahebonaka Teoso ka kanihina ka ya, kitahari.
Itaribonaka fahi".
70 Me nafi ati yana nemetemoneke. "Teoso bitimona tiwa tine ti?" me ati
nemetemoneke.
"Fara te ati amake. Keye amakere", ati nematamonaka.
71 "Yama hiyara kaminaka waha. Ati e mitawahaka waha. Me one
e ha raba eke, he ehene hiyara me kaminaba mati. E watoka", me ati
nemetemoneke.

23

Birato Sesowi aate nematamonaka.

1 Me nafi Sesowi towakamehemetemoneke Birato ni ya, wehibonaha
Birato nokosi ya.
2 He me kaminemetemoneke Birato ni ya. "Hahi ota ka one mera
keyehareka. Ota ka one yinero me ta rabone ati nareka Sesa ni ya.
Kirisitomona ati nareka, towisawamonaha".
3 Birato Sesowi aate nematamonaka. "Soteo me ka towisawa ama ti, ha
tiwa?" ati nematamonaka.
"Ee, fara tiwati nima yama nineke", Sesowi ati nematamonaka.
4 Birato sasetoti me ka hiti mera hiyarematamonaka. Me one toha
nemetemoneke, me tamaha mati. "Hahi yama hiyara hiri re awaka", ati
nematamonaka.
5 Me ati yana namatasehemetemoneke tasa. "Kofeno me ota mowa
nabone ati te amaka. Karireya ya mera kanawani yana tone manakobisa
Soteya nafi ka mera kanawanatasehi manakobote kakewahaka ahi", me
ati nemetemoneke.
6 Birato me ati mitehi mera aate nematamonaka. "Karireya ka ama
hari?" ati nematamonaka.
7 Eroti Karireya ka towisawamatamona amaka. Sesowi Karireya
kamona tamine Birato mitehi Sesowi toyosemehimatamonaka Eroti ni ya.
Eroti yaka ne sawisa nematamonaka Serosarei ya.

Eroti Sesowi aate nematamonaka.

8 Eroti Sesowi awehi yayai nematamonaka kasiro ya. Sesowi tamine
mitehi Sesowi awinima na tohehimatamonaka hibati ya. Sesowi awehi-
bona ehene namohibona hinehimatamonaka, kiti namohibonaha.
9 Eroti Sesowi hiyari noko tonihematamonaka, hiwa kaminebonaha. Ati
wataremtamonaka.
10 Sasetoti me ka hiti me ya Mowisei ati kakamina me taba me
sawihemetemoneke fahi, Sesowi yama hiyara hiri nemona me ati na mati,
he me hora na mati.
11 Eroti hinaka saotato me ya tabehi Sesowi me haha kanehemete-
moneke. Me weyeye hinihematamonaka makari amosa ya, me haha
hikanebonaha. Faya Eroti ati ehene me wete hikanamematamonaka
Birato ni ya.
12 Makoni Eroti Birato me famaha me abe nofawemetemoneke waha.
Hibati ya me abe kakoemetemoneke baha.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

13 Birato sasetoti me ka hiti mera yoro tokaniwamematamonaka, me nafi
ka hiti me ya me tabaha mati,
14 mera hiyarebonaha. "Hahi te kakamareka owa ni ya, kofeno me me
mowa nabone ati nemona te ati nari. Te nokosi ya aate one ati hiyareba
watarareka. Yama hiyara hiri nemona te ati ne yama hiyara hiri re awaka.
15 Hinaka yama hiyaraba Eroti hiwasirihi hina awineke. Ati ehene
me wete hikanamehinoka e ni ya. Yama hiyara hiri remona onahareka.
Ahabarehiba awaka.
16 Ota kosi nebanaka. Kosi ni hawa tohe ya ota sa tosehibanaka", Birato
ati nematamonaka.
17-18 Me nafi ati yana kawahemetemoneke, me ha na mati. "Tinabowaho.
Bahaba ta fito tinihabana tike ota ni ya", me ati nemetemoneke.
19 Bahaba foyehimatamonaka kateya ya, me one ya tabehi kofeno me
me mowa nemetemone mati.
20 Birato Sesowi sa tosehibona mera hiyaramatasehimatamonaka.

21 "Te ba kanaho awa ya, ahabebana. Te ba kanaho awa ya", me ha ni
ati nemetemoneke.
22 Mera hiyaramatasehimatamonaka. "Himata yama hiri rano hiyararo?
Hinaka yama hiyaraba owasira nabowi onofa okara. Hine ya ota kosi
nebonaka, ota sa tosehibonaha", Birato ati nematamonaka.
23 Me ha ni fawa nisaremetemoneke, me ha ni kitaha mati, Birato Sesowi
nabowehibona me ati na mati awa ya. Faya Birato ati watamarematamon-
aka.
24 Yama hiri hinahabone me hinaha hiri nebona ati nematamonaka
waha.
25 Me ka owa tasi tonihematamonaka, tasi tonihi tabiyo me hiwahari,
me one ya tabehi kofeno me me mowa nemetemone mati, era nanahabi
me tohaha mati. Sesowi ta me nahabihabone ati nematamonaka, fara me
ati ya.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

26 Sesowi me towakamehemetemoneke. Simao Sireni ka me wateheme-
temoneke, yaka nakehari sitati beheri ya, awa tiwa nebonaha. Me yoko
hikanematamonaka awa ya. Sesowi nowati ya yotohimatamonaka.
27 Me tamaha me yotohemetemoneke Sesowi nowati ya. Me fanawi
toha nemetemoneke ohi narawaro, ehene. He ha narawemetemoneke,
yawarawaharo.
28 Sesowi me ni ya nokowame mera hiyarematamonaka. "Serosarei ka
me fanawi te ohi rima nahi owehene. Te ohi nahi fara te ehene, te ka
matehe ihi toha naro.
29 Owati te mitahi. Te ati e tehaba te amake ahi: 'E ka matehe watarene
e amake', te ati tehaba te amake.
30 'E ahabi ya yama amosene amake. Yati otara tikinahi, ota ahabibeya',
te ati tehaba te amake.
31 Yama e na me hiri nineke awa yati ya. Himata nima yama na me hiri
tehaba me amari awa bote ya? Yama e na me hiri nineke owa ni ya. Yama
bara me hiri tehaba me amake te ni ya, yama hiyara nafiharo mata ya",
Sesowi ati nematamonaka.
32 Me one fama nemetemoneke, Sesowi ya me tabaha mati, me me
hekama mati, me ihi hiyatera mati, me ahababone mati.
33 Me kobo tonamemetemoneke yama ini E Tati Tone tohaha ya. Sesowi
me ba kanemetemoneke fahi awa ya. Me one me me ba kanikima
nemetemoneke, me ihi hiyatera mati. Me hikanawehimatamonaka Sesowi
ka kanihina ya. Owa kawa nematamonaka yasoka ya.
34 Sesowi ati yana nematamonaka. "Abi me ihi wati tiwahariyahi, me ihi
hiyara mati. Me ihi me watokere, me hiri hinaharo", ati nematamonaka.
Sesowi ka makari me ebe nemetemoneke. Yama me were neme-
temoneke, makari me ebe nabone mati.
35 Me nahohemetemoneke Sesowi beheri ya, he me kakatomaha he me
haha kanaha mati. Me ka hiti me toha nemetemoneke, he me haha kana
mati. "Me one kasoma, fare hiwa kasoma, nebanaka waha, Teoso ka
Kirisito tohe ya, Teoso hikatikehimata", me ati nemetemoneke.
36 Saotato me ati toha nemetemoneke, he me haha kanaha mati. Me ka
owa tokomematamonaka, Sesowi nafawebonaha finakiri ya.
37 "Soteo me ka towisawa tihi ya fara tiwa tikasomahi", me ati
nemetemoneke.
38 Yama hani ati e na kawanemetemoneke ahi he neme ya, "Soteo me ka
towisawa amaka", ati naro.

39 Hahi Sesowi beheri ya wanehi Sesowi hora nematamonaka. "Kirisito
ama tirini, ha tiwa? Tiwa tikasomahi. Otara tikasoma tinahi", ati
nematamonaka, Sesowi haha kanahari.
40 Owa hora hikasematamonaka, ati fawa nebonaha. "Teoso tinakome-
harini? Fare ahabi nima tika ahabi nabone tike, yama hiyara hiri tini
karo.
41 E ahababone eke e ehene hiyari karo, ha e. Ehene hiyareba watatere
amaka hari, ha ita", ati nematamonaka.
42 Sesowi aate nematamonaka. "Sesowi towisawa tohi yana tini ka yama
ya owa wati tiwahiyahi", ati nematamonaka.
43 Sesowi ati yana nematamonaka. "Hibayata ya e famaha e towakaba
eke, me yayai ti ka tabora ya", ati nematamonaka.

Sesowi ahabematamonaka.

44 Bai nokorise ya yama kayomemetemoneke, yama nafi. Manakobisa
yama soki fawa nemetemoneke bai weo towawiti ya.
45 Makari teboro boti ka yama babari kana tohaha baikani sibi kanisa
kote tohikimehemetemoneke.
46 Sesowi ha ni kitehimatamonaka. "Abi oko kanamori ta oke tiwa ni
ya", ati nematamonaka. Ati fawa ne ya ahabematamonaka.
47 Saotato me ka hiti Sesowi ahabe awehi ati yana nematamonaka,
Teoso kahiyarahari. "Hahi amosate awaka hari. Keye amakere", ati
nematamonaka.
48 Me tamaha me kakehemetemoneke, Sesowi ahabe me awahabone
mati. Ahabi me hiwe ya me tokomemetemoneke, me baki me baro na
mati, me yawaha mati.
49 Sesowi fara me one hiwehimatamonaka, ahabari, me nahoha mati
hike ya, me fanawi ya me tabaha mati, Sesowi ya tabakirawaro Karireya
ya.

Sesowi me kamohemetemoneke.

50-52 Me ka owa Yose tohehi tokomematamonaka Birato aate nebonaha,
Sesowi abohi itibasehibonaha. Yose Arimateya kamatamonaka, Soteya ka
sitati kari. Aamosa tohehimatamonaka. Teoso ka towisawa kakibona ka
yama nonoki tohehimatamonaka. Me ka hiti me ka owamatamona amaka.
Me ka hiti Sesowi ahabi me nofaha Yose ta ati hiyarematamonaka.
53 Sesowi abohi itibasehimatamonaka. Rofi hiwahematamonaka makari
amosa ya, riyo tohaharo. Hibehimatamonaka yati hoti me wi hinaha ya,
e abohi foyamatari ka hoti, temenebonaha.
54 Sesowi ibehimatamonaka hoti ya, sabato nokosi ka yama wehe ya.
55 Me fanawi Sesowi ya tabakirawa Karireya ya afa yotorawehemete-
moneke Yose nowati ya. Sesowi ibari awarawehemetemoneke tama tori
ya.
56 Wete tonamarawa yama hawa toniharawemetemoneke Sesowi abohi
tehenebonaha. Sabato ya hasi narawemetemoneke fare Teoso ka yama
hani ati nima.

24

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Tomiko ya bosa narawa tokomarawemetemoneke Sesowi temene ya,
yama mai amosa towakamarawaharo, Sesowi mese mamata kanabonaha.
2 Kobo tonamarawa tama noki bori awarawehemetemoneke, howa
tonaharo, me hitihanihi.

3 Tokiyomarawa Sesowi abohi wasirawaremetemoneke.
4 Nahorawehemetemoneke, ati boti yama nima narawaro. Hibati ya me
famaha mera awibote narawemetemoneke, me teme na mati, me ya me
tabaha mati, me bori oya kanikimaha mati.
5 Foro narawemetemoneke, boko tokanirawaharo bofe ya, watorawa-
haro. Me ati yana kanehemetemoneke. "Himataba Sesowi kitehi te siba
nineri me abohi tabori ya?
6 Watamakara ahi, kitamatasahari. Ati te wati nawahare awa ahi,
sawihari Karireya ya?
7 'Neme ka Owa me ta naboneke me one ni ya, me ihi hiyara me ni
ya, Teoso ati ehene. Ahabebanaka, me ba hikane ya awa ya. Yama
wehe famaha ahaba nowati ya wamisamebonaka', ati nareka", me ati
nemetemoneke.
8 Sesowi ati wati nawaharawemetemoneke, Sesowi yama hikaminaharo.
9 Wete namarawehemetemoneke tama ya. Yama awarawaha yama
kaminamarawemetemoneke he ya tataba me ni ya, me nafi ni ya, me one
toha na mati.
10 Tokomarawa e narawemetemoneke ahi, Maria Matarena toha,
Yowana toha, Maria Tiako mati toha, one toharawa naro he ya tataba me
ni ya. Yama kaminamarawaha
11 ati me hinofarawarehemetemoneke. Yama amara kaminarawamone
me hirawemetemoneke.
12 Betiro yana tone kana ni tokomematamonaka tama ya. Mowi
nise makari oharia awehimatamonaka, riyo tohaharo. Wete name
ati boti yama kaminematamonaka. "Himata amari ha?" ati boti ati
nematamonaka.

Sesowi me awehemetemoneke Emaoso hawi ya.

13 Afa yama wehe ya Sesowi ya tataba me one me towakemetemoneke,
me famaha mati, tabora Emaoso ya. Hawi ka kirometoro 11 nemete-
moneke Serosarei ya.
14 Me hihiyara tosi nemetemoneke, Sesowi ahabe me wati nawaha mati.
15 Me hiyara me yaka kana me ni ya Sesowi yokana kamehi me ya
tabehimatamonaka, me yaka na mati.
16 Sesowi me watoremetemoneke, Teoso ati ehene.
17 Sesowi ati yana nematamonaka. "Himata amari ha? Himata te
hiyarineri, te yaka kanaha te?" ati nematamonaka.
Me ma tokowite me teme nemetemoneke, me yawaha mati.
18 Me ka owa Kereoba tohehi ati yana nematamonaka. "Serosarei ya
tisawi ya me ihi tamine timitarinihi? Tiwahariha tiwa awine tike, yama
tiwatora tiwa haro".
19-20 "Himata nima me ihi rini?" Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi me ta narake sasetoti me ka hiti me ni ya, e ka hiti me ya me
tabaha me ni ya. Sesowi ehene hiyaremona me hine me hinabowareka,
me ba hikanari awa ya. Sesowi Nasare ka Teoso ati kakaminamona ota ati
ka. Me tamaha me nokosi ya kiti hiri nofe amaka, Teoso ati ehene. Mera
kanawani amosa nofe amaka, Teoso ati ya.
21 Ihayeo mera kasomebona ota ati ne amaka. Ahabe amo ni famaka.
22-23 Ota fanawirine bosa narawa tokomarawarake tama ya. Abono me
hiwasirehimonaka. Wete namarawahanike ota ni ya. Teoso nanarifa mera
awarawahamone ati narawarake. Sesowi kitamemona Teoso nanarifa me
ati namone ati narawarake. 'Hika', ota ati na otake.

24 Faya ota ka one me tokoma Sesowi temene me towamanike. Tama hinita tohahamoneke, me hiwaharo, fara me fanawi ati ya. Sesowi ta me awaramoneke", me ati nemetemoneke.
25 Sesowi ati yana nematamonaka. "Yama te watokere. Hibati ka Teoso ati kakamina me ati te nofatera te amake.
26 Yama te watora te awine haro? Kirisito kokoriri nareka Teoso ati ehene, kitawehibonaha waha, kiti me nafi hiwehibonaha", ati nematamonaka.
27 Sesowi mera hiyarematamonaka, Teoso ka yama hani ati kaminari, Teoso ka yama hani hikaminematamonaha. Mowisei ati kamina, hibati ka Teoso ati kakamina me ati kamina, nematamonaka, he me kamina mati. Teoso ka yama hani nafi hikaminematamona ati nematamonaka.
28 Me bori towitiemetemoneke tabora witi ya, fara me tokibone ka tabora. Sesowi fiya tonamebona ati ne
29 me ha hinehimatamonaka, me ya tabehibonaha. "E tabamatahaba eke. Bahi tokaka", me ati nemetemoneke.
Faya me ya tabehi me tokiyomamemetemoneke me ka yobe ya.
30 Me tafahabone me nahoririsa Sesowi bao itihi "Teoso faya amake", ati nematamonaka. Faya bao ebe ne mera kakawematamonaka.
31 Faya me hiwatomatamonaka fahi. Faya fawa nematamonaka.
32 Me abe hiyaremetemoneke. "Hika. Hawi ya Teoso ka yama hani ya era kanawanehi e ati boti sari kana eke", me ati nemetemoneke.
33 Me yana kanakabote nemetemoneke, me towakamahabone mati Serosarei ya.
Me 11 na me one me ya me tabaha me me kobo nemetemoneke, me yoro tokowama mati, me abe hiyara mati.
34 "Keye amakere. E ka Hiti kitamenoka. Hiwa namohimonaka Simao ni ya", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati.
35 Me one me hiyaremetemoneke, Sesowi ya me tabaha me yaka namone me ati na mati hawi ya. Yama me kamina nemetemoneke, Sesowi me wato ka yama, bao ebe nari.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

36 Me hiyara me ni ya Sesowi waremakehimatamonaka me baikani ya. "Teoso tera kakatomehibonaka", ati nematamonaka.
37 Me ero nemetemoneke, me watoha mati, hinamatimona me ati na mati.
38 Mera hiyarematamonaka. "Himataba te wato? Himataba te ati boti e nineri ahi: 'Hibake amara?' te ati na te?
39 Oye te awa ha. Oteme te awa nahi haro. Fare ama oke. Owa te bobori kana. Owa te awake. Oko ime na, oko tone na, ke. Inamati ime watarihi, tone watarihi, te amaka", ati nematamonaka.
40 Ye namo, teme namo, nematamonaka me ni ya.
41 "Hika. Efe yokana tohe awane?" me ati boti ati nemetemoneke.
"Yamata te kihini ahi?" ati nematamonaka.
42 Hinaka aba kahi kotebona me ta hinehimatamonaka.
43 Wara hine hikabematamonaka me nokosi ya.
44 Ati yana nematamonaka. "Aya e tabi ya yama hiri onahabani okominaharo amake, Mowisei ka yama hani hikaminaharo, owa kaminaro, yama nafi, Teoso ati kakamina me ka yama hani ati toha, Teoso tahi ka yama hani ati toha naro. Afa ati nafi hiri owaharake, Teoso ati ehene. Afa okomini onofa hiri onaharake", ati nematamonaka.
45 Me hihiyaraha Teoso ka yama hani me watowehemetemoneke waha.

46 "Hibati ya yama hani me rawi nemetemoneke Kirisito ahabatehibona
ati naro, wamisamatehibona ati naro yama wehe famaha ahaba nowati
ya.
47 Yama hani me rawi nemetemoneke, Kirisito tamine me kaminate-
habone ati naro, tabora nafi ka me ni ya. Me ati e tehabone yama hani
ati ke ahi: Me ihi hiyara me ihi me nofamarahaboneke, me ihi Teoso
wati hiwahamarabone mati. Kirisito tamine kamini tai tohatehiba amaka
Serosarei ya. Manakobisa kamini yotowamatehiba amaka tabora nafi ya,
yama hani ati ke.
48 Yama te awake waha, naharo, me hikaminehemete hibati ya. Yama te
awaha te one me ni ya te kaminatehaba amake.
49 Owati te mitahi. Okobi tera kakawebona ati nareka. Tera owakawine
oke fare ati ya. Te sawimatahaba teke sitati ya, te kitiba Teoso ta neba te",
ati nematamonaka.

Sesowi tokomisematamonaka neme ya.

50 Me ya tabehi me yana tona me tokomemetemoneke Betania ya, fare ati
ehene. Mano yana kane Teoso mera kakatomehibona ati nematamonaka.
51 Tokomisehimatamonaka mano ta tonikimahari. Tokomematamonaka,
Teoso hekimisamari neme ya.
52 He me kahiyara me kamehemetemoneke Serosarei ya, me yayai na
mati.
53 Teboro wari ka yama ya me sasawi tohehemetemoneke, Teoso me
kahiyaraha mati.

Yowao
Yowao ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Teoso nanamo nehimatamonaka.
1 Neme toha, wami toha, amowa me toha, yama nafi, e naba watateri
ya Teoso nanamobona nehimatamonaka. Efe Teoso nanamobona Teoso ya
fafama tohehimatamonaka. Fare Teosomatamona amaka.
2 Teoso ya fafama tohehimatamonaka, yama watari ya mata.
3 Yama nafi hiri nematamona amaka, Teoso ati ehene. Yama naha Teoso
nanamo hiri hirahaba watatera amake.
4 Yama nafi yati na sawike efe yati ne ehene. Yati ne e ka yama oye
amaka, era kanawanahari.
5 Yama oye yama soki firi kite amake. Yama oye yama soki hinawitera
amake, yama oye.
6 E ka owa Teoso hiyose kakehimatamonaka. Inomatamona amaka
Yowao.
7 Kakehimatamonaka owa yama oye tohe tamine kaminebonaha. Ati me
himite ya Teoso ati me nofawahabone ati nematamonaka.
8 Yowao yama oye amarematamonaka. Hine ya kakehimatamonaka
yama oye tamine kaminebonaha.
9 Owa yama oyematamonaka. Efe owa yama oye yokanamatamona
amaka, e nafi kanawane e nafi firi kanahari. Kakehimatamonaka ahi bofe
ya.
10 Teoso ati ehene wami hiri nemata bofe ya kakehi hinaka wami hiri ni
ya me winaha me hiwatorehimona me hinehimari amaka.
11 Hinaka wami hiri ni ya kakehi hinaka me ni ya kobo ne me hinofare
12 me one ta wara hinehimari amaka, me yayai na mati, ati me hinofari.
Afa Teoso biti me me tohawahabone ati nemarika, fare ati ehene.
13 Me wataha Teoso biti me toharemetemoneke baha. Teoso biti me
tohawaha Teoso ati ehene amaka. E one me ati ihi amakere, fanawi makiti
me ihi amara toha naro.
14 Hahi Teoso nanamo e ka owa tohawe kakehimatamonaka, e ya
tabawehibonaha. Amosi e awehimari amaka. He nima neba watatere
amaka amosari mata ya, kakehari bati ni ya, Teoso biti ohari yokana
tohahari. Yahate amaka kasiro ya. Era keyehi bitiba watatere amaka,
Teoso tamine kaminari.
15 Efe ra Yowao kaminemari amaka, ati kitahari. Ati e nemari amaka ahi:
"Efe amaka hari okominahari, owati e na owa ahi: E ka owa kamakibonaka
onowati ya, tamini mati tohahari. Tamini yokana oha okere ha owa.
Hibati ya sawihimatamonaka owatari ya mata. Makoni tamini mati tohaka
owa ni ya", Yowao ati nemari amaka.
16 Yahate amaka kasiro ya. Yama amosa tamaha ya era hiri kite amaka.
17 Mowisei Teoso ati kaminematamonaka hine ya, hinaka yama hani ya.
Manakobisa Sesowi Kirisito kake Teoso ati nafi kaminawahemari amaka
waha. Kake ehene Teoso yahehimari amaka e ni ya waha.
18 Teoso e awahaba e watatera e amake. Sesowi Kirisito Teoso biti
yokana amaka ohariari, Teoso toha nari. Bati Teoso ya famehi bati
kaminemari amaka.

Yowao Batisita Teoso ka towisawateba kaminematamonaka.

19 Sasetoti me toha, refita me toha na me tokomakemaroke Yowao ni ya,
he me aate nabone mati, soteo Serosarei ka me ati ihi. "Hike ama tiri?"
me ati namaroke.
Ati yana nemarika me ni ya,
20 yama kehemorahari. "Teoso ka towisawateba ama okere ha owa", ati
nemari amaka.
21 Me aate hinamatasehimarika. "Teoso ka towisawateba ama tiraha-
mone tina hike ama tiri? Eria ama ti, Teoso ka towisawa kaminatehibona
me hitehari?" me ati namaroke.
"Fe ama okere", ati nemarika.
"Teoso ati kakaminateba ama ti, me hikaminehimata?"
"Fe ama okere".
22 Me aate hinamatasehimarika. "Hike ama tiri? Tiwa tikaminahi, tiwa
ota kaminibeya, otara me yoseha me ni ya. Hikemona tiwa tine tiri?" me
ati namaroke.
23 "E ka owateba ama oke, ati yana tehibana yama honara ya, ati kitahari.
Ati e tehiba amaka ahi:

'Teoso hawinebona te yai tonihabone teke'",

Yowao ati nemari amaka, Teoso ati kakamina Isaiya tohe atimatamona
kaminari.
24 Faya soteo me ka hiti me ati ihi fariseo me one me kakeha
25 me aate hitasemarika. "Teoso ka towisawatebona ama tirahamone
tina, Eria ama tirahamone tina, Teoso ati kakaminateba ama tirahamone
tinaha, himataba me titibofarisine tiri faha ya?" me ati namaroke.
26 "Me oobofarisine oke faha ya hine ya. Te baikani ya owa sawika, te
awarari,
27 kamakibonaha onowati ya. Teme borone katisi owato okara ha owa.
Yama owato okere ha owa. Yama wato mati tohaka mata ya", ati nemarika,
28 sawihari tabora Betania tohaha ya, faha Sotao ini toha kowani ka ya,
mera iibofarise ka tabora ya.

Yowao Batisita Teoso ka ofeya biti kaminematamonaka.

29 Yama we one ya Sesowi awehimarika, kamakiari he ni ya. "Te awa
ha, Teoso ka ofeya biti, yama hiyara me hiri hina nahabihibonaha.
30 Efe okominahareka, owati e na owa ahi: 'E ka owa kamakibonaka
onowati ya, tamini mati tohahari. Tamini yokana oha okere ha owa.
Hibati ya sawihimatamonaka owatari ya mata. Makoni tamini mati tohaka
owa ni ya',
31 onahara oke, owatomatarahari mata. Owatomatare okehara oke,
me oobofarisabone owa faha ya, Ihayeo me hiwatobona kari waha", ati
nemarika.
32 Yowao hikaminatasehimarika. "Teoso Kanamori owahara oke,
kisahari neme ya. Okoko nima ne kakehi kobo ne sawihareka he ni ya.
33 Teoso owa hiyaribehi amaka, owa yosehari, me oobofarisabone owa
baha, ati e nari ahi: 'Teoso Kanamori kisehi kobo ne hehi ni ya sawihi
tiwe ya faya tiwatobonaka fahi. Efe Teoso Kanamori ya mera batisa neba
amaka', Teoso ati ne amaka. Makoni owato amaka, owatorenaha.
34 Yama owahara oke. Makoni Teoso bitimona ona oka", Yowao ati
nemarika.

Sesowi Betiro mera ha nematamonaka.

35 Yama we one ya Yowao he ya tataba me famaha me ya tabe me
nahohamaroke.
36 Sesowi awehimarika yaka nari. "Teoso ka ofeya biti te awa ha", ati ne
37 he ya tataba me famaha he ati me mitaha me towakamakiamaroke
Sesowi ni ya, he ya me tabahabone mati.
38 Sesowi nokowame mera awe ati yana nemarika. "Himata te siba
nineri?" ati nemarika.
"Habi, hike ka yobe ya tisawirini?" me ati namaroke. Habi era
kakanawana ino amaka.
39 "Te kakamakehi, yama te awibeya, osawi ka yama", ati nemarika.
Me ya totabame yama me awahamaroke, sawi ka yama. Bahi 10 ora
tohemarika.* Afa yama wehe ya Sesowi ya me tabahamaroke.
40 Afa me famaha Yowao ati me mitibaha owa inomari amaka Atere. Efe
Simao Betiro anotimari amaka.
41 Nisori ni ya tokomakibote ne he hiyaremataka. "Mesia ota wasiha
otake", ati nemataka. Mesia Kirisito ino amaka, Teoso ka towisawatebona
ino.
42 He kakamemarika Sesowi ni ya. Sesowi he awe ati yana nemarika.
"Simao ama tike, Yowao biti tiwa. Sefaba ama tike waha", ati nemarika.
Sefa Betiro ino amaka, yati ini tohaharo.

Firibi ya Natanayeo me famaha mera Sesowi ha nematamonaka.

43 Yama we one ya Karireya ya tokehibona ati ne Firibi wasihimarika.
"Tisawihi owa ni ya", ati nemarika.
44 Firibi Betisaita kamari amaka, Atere ya Betiro me famaha me ka sitati
kari.
45 Firibi tokomake Natanayeo kobo ne he hiyarematamonaka. "E ka
owa ota wasiha otake, aya Mowisei hikaminehimata hinaka yama hani ya.
Efe amaka, Teoso ati kakamina me hikamina hinehimatamonaha. Sesowi
amaka, Nasare kari, Yose biti", ati nematamonaka.
46 "Sitati e na ka owa ehene amoseba nehiba ama?" Natanayeo ati
nematamonaka.
"Tikamakehi, tiwabaya", Firibi ati nematamonaka.
47 Natanayeo kamaki Sesowi awehi ati yana nemarika. "Hoho Ihayeo
me ka owa yokana te awa ha, era kekeyeha amarari. Keye amakere", ati
nemarika.
48 "Hibaka owa tiwarini?" Natanayeo ati nemarika.
"Firibi tiwa ha nebona nokosi ya tiwa owahara oke, tiwita tiwa fiko bofe
ya", Sesowi ati nemarika.
49 Natanayeo ati yana namatasemarika. "Habi Teoso biti ama tike.
Ihayeo me ka towisawa ama tike", ati nemarika.
50 "Ihayeo me ka towisawa ohahamone tine tike, tiwa owahamone ona
owa, tiwita tiwa fiko baforine ya. Yama we one ya yama foti mati tohaha
tiwahaba ama tike onamoaro", Sesowi ati nemarika.
51 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Neme howa tokana te awatehaba
teke. Neme ka Owa ni ya Teoso nanarifa me kisama me one tokomisama
na me te awatehaba teke. Keye amakere", ati nemarika.

2

Sesowi sawihimatamonaka me fafana ka ayaka ya.

* **1:39** 1.39 Yara me ati ka bibiria ka bahi 4 ora tohehimatamonaka. Me one ka bahi 10 ora toha nematamonaka.

1 Yama we famaha nowati ka yama wehe ya me mari namaroke, me
fafana ka ayaka me hiri na mati Kana ya, Karireya ya. Sesowi mati
sawihamaroke.
2 Sesowi me ha, he ya tataba me toha, na me sawihamaroke afa ayaka
ya.
3 Fi ahabamaroke fahi. Sesowi mati hihiyaremarika. "Fi me kihama-
rarake", ati namaroke.
4 "Fanawi himataba owa tiyosene tiri? Oko amo nibone amakere mata,
Teoso kiti onamoabone owa", Sesowi ati nemarika.
5 Ayaka hiti nanarifa mera yosehamaroke. "Fare ati nima te ehene nahi",
ati namaroke.
6 Yiwa boni 6 na si narehamaroke, hinita. Haha yiwa boni yati hiri ni
tohehemetemoneke, Mowisei ati ka yama hani ati ihi. Yiwa boni oharia
ka faha ka ritiro 80 tohi ya toha hinaka ritiro 120 tohi ya toha, nemete
awineke.
7 Sesowi mera hiyaremarika. "Faha te mo nihi haha yiwa boni ya".
Me mo hiniha bosariwahinima namaroke.
8 "Yiwa boni ka faha te kabi kani ya te towakamahi marina hiti ni ya",
ati nemarika. Me hekamahamaroke.
9 Marina hiti faha totomi nemarika, fi tohawahanihi. Hiwatora-
hamaroke. Marina hiti nanarifa me hiwatoamaroke, me kabi hikani karo
boti tori ya. Me ka owa fanehibona marina hiti ha hinehimarika,
10 hihiyarehibonaha. "Fi amosa ta ni e tai tohate amake. Fi fawi me
nafiha nowati ya fi aamosa raba na ta ni e yotohabone eke. Fi amosa ta
ni tai tiharara tike. Fi amosa ta ni tiyotowahine tike waha", ati nemarika.
11 Afa Teoso ka yama namo Sesowi tai tohehimarika Kana ya, Karireya
karo. Kiti namohi faya Teoso ka towisawa tohehimona me hinehimarika
fahi, he ya tataba mati.
12 Faya tokomemarika Kafanao ya, mati toha, nisori me toha, he ya
tataba me toha na me ya tabahari. Me amo ni tatama kawahamaroke
Kafanao ya.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

13 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni yabokirahamaroke.* Sesowi
tokomemarika Serosarei ya.
14 Teboro wari ka yama ya tokome bani me me ta na mera awehimarika
teboro wari ka yama ya, bowirawaha, ofeya me toha, monowi me toha na
mati. Moweta me toroka na me naori namaroke.†
15 Sesowi mato tabi tonihawame mera kosi nemarika, me tokomabone
mati. Me fitoto na me tokomamaroke, me nafi. Bani me nafi fitoto
namaroke ehene, bowirawaha, ofeya mati. Mesa behe kawahemarika,
moweta me toroka na me ka mesa. Moweta tokarikosemarika, ehene.
16 Monowi me me ta na mera hora nemarika. "Bani me te towakamahi.
Okobi ka yobe yama tata ka yobe te tonihariyahi", ati nemarika.
17 Teoso ka yama hani atimetemone me wati nawahamaroke, he ya
tataba mati, ati e naro ahi:

---

* **2:13** 2.13 Haha marina ya hibati ka yama me wawati nawa tohehemetemoneke, Teoso mera kasomamatamona ka yama, Esito ya. † **2:14** 2.14 Teboro ka yinerobona me ta nabone me ati na afa me ni ya Homa ka moweta me ta nemetemoneke. Manakobisa teboro ka moweta me ta towahamemetemoneke, me ta hinehibonaha teboro ya.

"Tika yobe nofi owaharihabone oke",

yama hani ati te amake.
18 Soteo me ka hiti me ati yana tonahamaroke. "Teoso ati ehene ama
ha, hiri tinaharo? Teoso ati ehene tohe ya yama tinamoabone tike, ota
awahabana", me ati namaroke.
19 "Teboro te nabowahi hari. Te nabowe ya yama we terei na ya hiri
onamebanaka", ati nemarika.
20 "Hahi teboro hiri ni ka fa fowe 46 tohahamaro amake. Hiri tinameba
ama yama we terei na ya?" me ati namaroke.
21 Hahi teboro kaminarehimarika. Fare hiwa kaminemarika,
teboromona hiwa tonihari.
22 Ahabe yati name ati me wati hiwahemarika, he ya tataba mati.
Makoni Teoso ka yama hani ati me nofa, ati me hinofa, hinehimarika,
ahabe yati name ya.

Me ati boti Sesowi watohimatamonaka.
23 Sesowi sawihimarika Basikowa ya Serosarei ya. Teoso ehene
namohimarika, me tamaha mera nakitamahari. Mera nakitame ka ati me
hinofemarika, me tamaha mati.
24 Sesowi me ati nofi yokana toharemarika, mera wato kari me nafi,
25 me ati boti wato kari, narabo me nima hirahari, fare ohari yama
watohari.

3

Nikotemo Sesowi aate nematamonaka.
1 Fariseo me ka owa ino Nikotemo tohehi toha nemarika, soteo me ka
hiti owa.
2 Sesowi aate nebona kakehimarika yama soki ya, me hiwarabona
karo. "Habi tiwa ota watoha otake, tikeha tiwa Teoso ati ehene, ota
ka borofesobona tiwa. Teoso ni ya tikeri ya Teoso ka yama namo
tiwatorehene ama tike ota ni ya", ati nemarika.
3 Faya Sesowi ati yana nemarika. "Te watamatasari ya Teoso ka
towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere", ati nemarika.
4 "E horawaha himata nima e watami ribe tasa? E ka ami tori
ya e tokiyomamatasatehani ama, e watamatasahabana?" Nikotemo ati
nemarika.
5 "Faha kihi te kawata Teoso Kanamori ya te watamatasari ya Teoso ka
towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere haro.
6 E wati oharia e abono yati tohate amake. Teoso Kanamori ya e
watamatasi ya e kanamori yati namate amake tasa.
7 Tiwati e rima na ahi, e watamatasarabone tina tiwa, owati timita tiwa,
te watamatasahabone ona owa.
8 Boni moni e mitate amake, kakiba ka yama e watora e. Tokiba ka yama
e watorihi te amake. Boni hafofori kakete amake fara hinofa ya. Teoso
Kanamori e tehi amaka ahi, era nawatamatasahari", Sesowi ati nemarika.
9 "Himata nima haro?" Nikotemo ati nemarika.
10 "Ihayeo me ka borofeso ama tike. Himataba yama tiwatorine tiri?
11 Keye amakere haro. Yama ota watoha ota kamina, yama ota awaha
ota kamina, na ota ati te nofarineke.
12 Bofe ka yama okomina owati te nofara, neme ka yama okomini ya
owati te nofahaba te ama?

13 E tokomisahaba watatera amake neme ya. Neme ka Owa ta
kisakimataka neme ya ohariari.
14 Mowisei maka kanamori ta tokomisehimatamonaka ahi, yama honara
ya Ihayeo me naho ya. Afa ta tokomisi nima Neme ka Owa ta tokomisi me
naboneke awa ya Teoso ati ehene,
15 he ati me nofaha me winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara
yama tohaha ya", Sesowi ati nemarika.
16 Sesowi ati e ne Teoso kaminemari amaka, e nafi nofahari kasiro ya.
Era nofe ka fare biti ohari ta nematamonaka, haha he ati me nofaha me
ahabamaribone karo, me winatibone karo Teoso ya me tabaha mati fara
yama tohaha ya.
17 Biti yosehimatamonaka, biti mera kakobona ati rari. Biti yosehimata-
monaka, biti mera kasomebona ati nari.
18 Ati me hinofe ya me ahababone Teoso ati ne atiba watakara. Haha ati
me hinofare me ahababone Teoso ati ne ati hawa tohaka hibati ya, fare
biti ohari ati me hinofare karo.
19 Yama oye kakehamaroke me ni ya, me hinofaraharo, yama soki me
nofaha mati, yama hiyara me hiri ni karo. Makoni me ahababone Teoso
ati ka.
20 Haha yama hiyara hihiri me tohaha yama oye me nofatera me amake.
Yama oye me kemeyetera me amake, yama hiyara me hiri hina yama oye
firi karibone karo.
21 Haha Teoso ati nima me ihi na me kakete me amake yama oye ya,
yama amosa me hiri hina yama oye firi kibone karo, me ihi me nafi
hiwatobone karo, me ihi Teoso ehene tohaharo.

Yowao Batisita me aate nemetemoneke.

22 Faya Sesowi he ya tataba me ya tabehi tokawehimarika tabora one ya,
Soteya ka tabora one. Me ya tabehi sawihimarika fahi, mera iibofarisari
faha ya.
23 Yowao mera iibofarisa nabisematamonaka Aino ya, Sari yabori ya,
faha tami karo fahi. Me tamaha me totokomake tohehemetemoneke he ni
ya, me hihibofarisabone mati,
24 Yowao me ibematari ya kateya ya.
25 Soteo me ka owa Yowao ya tataba mera hora nematamonaka, era soko
ni me kamina mati e amosabone e Teoso ni ya.
26 Yowao ya tataba me tokomemetemoneke Yowao me aate nabone mati.
"Habi, aya tikaminehi efe mera iibofarisemonaka, aya sawibahari tiwa ni
ya ahi Sotao kowani ya. Me nafi tokomakehamoneke he ni ya", me ati
nemetemoneke.
27 Me ati Yowao mite ati yana nematamonaka. "Haha yama e watoha
Teoso ehene amaka.
28 Owati te mitaha teke baha, Kirisito ama orahamone ona owa, hine ya
tai ohahamone ona owa he nokosi ya, Teoso ati ehene.
29 E ka owa fanehibona fatibone itihibonaka. He ya fafama noki
hinehibonaka. Ati himite ya he ya fafama yayai nebonaka. Makoni yayai
oke kasiro ya.
30 Me tamaha me hinofebonaka waha. Me tatama rama na owa me
nofahabone oke, Teoso ati ehene", Yowao ati nematamonaka.

Teoso biti kakehimatamonaka neme ya.

31 Hahi neme ya kakehi ta amosi mati tohaka. Haha bofe ya me kakeha
bofe ka mebisa me amake, bofe ka yama me kamina mati. Hahi neme ya
kakehi amosi mati tohaka.
32 Yama awa yama mita ne yama kamine ati kamiti me hinofa hikara,
me nafi.
33 Haha he ati kamiti me nofaha Teoso keye hiri teremona me ati ke.
34 Hahi Teoso hiyose Teoso ati kaminaka, he ni ya Teoso Kanamori nafi
ta ne karo.
35 Teoso biti nofate amaka. Yama nafi ta nematamonaka biti ni ya.
36 Haha Teoso biti ati me nofaha me winateboneke Teoso ya me tabaha
mati fara yama tohaha ya. Haha Teoso biti ati me nofara me winiba
watateraboneke. Teoso hami fawa tereba amaka me ni ya.

4

Samaria ka fanawi Sesowi hiyarematamonaka.

1 Me ati fariseo me mitehemetemoneke, Sesowi nonofa me tamahamone
me ati na me ati, Yowao nonofa me tatama rama namone me ati na mati,
me tamaha Sesowi mera iibofarisemona me ati na mati, me tatama rama
na Yowao mera iibofarisemona me ati na mati.
2 Sesowi amaremarika. He ya tataba memaroke, me me iibofarisa mati.
3 Sesowi tamine fariseo me mitahamone me tamine mite tokomemarika
Karireya ya, sawimarahari Soteya ya.
4 Kariwehimarika Samaria ya, Teoso ati ehene.
5 Kobo nemarika Sika ya. Tabora ini amake, Samaria karo, Yako biti Yose
tohe ni ya tabora ta hinehemete yabori ya.
6 Sesowi yaka ne hasi nebona itarimarika faha tabori beheri ya, haha
faha taboribone Yako wi hinehemetemonehe hibati ya. Bahi fawa
nisehimarika 6 ora tohe ya.*
7 Samaria ka fanawi kamehemetemoneke faha nakamaro. Sesowi aate
hinemetemoneke. "Oko fahaba owa tekawahi", ati nematamonaka.
8 He ya tataba me wataremetemoneke, me tokaha mati Sika ya, yamata
me kanikabone mati.
9 Samaria ka fanawi ati yana nemetemoneke, Sesowi aate naro.
"Samaria ka ama oke. Himataba faha tine tiri owa ni ya, soteo tihaha
tiwa", ati nemetemoneke. (Soteo me ya Samaria ka me yoro tokatera me
amake.)
10 "Teoso ka yama hinita ta hinahabone tiwatora tiwa awine tike. Oko
fahaba owa tekawahi ati ne tiwatorihi tine awaka. Tiwato ya aate
tinehina amaka, tiwa kakawebonaha faha amosa ya kasiro ya", Sesowi
ati nematamonaka.
11 "Ha tiwa faha wiye tikiha tikere, kabi kanahabana. Faha hoti kowike.
Hika faha tohari ha, amosamonehe kasiro ya, tikihamonehe?
12 E ka iti Yako yama watohimatamonaka. Tika yama wato nafira tiwa
awine tike. Ota ka faha taboribone ta nematamonaka. Fare faha fafawa
tohehimatamonaka, haha faha tabori ka faha. Biti me hifa, hinaka bowi
me hifa, na hiehemetemoneke", fanawi ati nemetemoneke.
13 "Haha faha e fawi ya bakasi e awamatasahabone eke.

---

* **4:6** 4.6 Yara me ati ka bibiria ka bahi nokorisematamonaka. Me one ka bahi fawa nise toha nematamonaka.

14 Faha ta onahabone onaha ta me fawi ya bakasi me awamateraboneke.
Faha kimisaboneke me boti ya, me winatibone karo Teoso ya me tabaha
mati fara yama tohaha ya", Sesowi ati nematamonaka.
15 "Ha tiwa afa faha ta tinahi okobana. Bakasi owamariyahi. Faha yobi
okanamariyahi", ati nemetemoneke.
16 "Tikamahi. Tika yibote ha tibeya. Te kakamatasibeya", Sesowi ati
nematamonaka.
17 "Oko yibote watakara', ati nemetemoneke.
"Tiwati fiya tonakere, tika yibote wataremona tina tiwa.
18 Tika fani 5 nemete tike. Hahi te famawai ka tika yibote amakara hari.
Keye hiri tikere", ati nematamonaka.
19 "Teoso ati kakamina tihahamone one oke.
20 Ota ka iti Teoso me haha tohehemetemoneke haha yati nemeha mese
ya. Ha te ta Teoso e ha nabone te ati te te amake Serosarei ya, soteo me
te", ati nemetemoneke.
21 "Fanawi owati timita mata. Yama one ya haha yati mese ya e ka abi e
ha rihi, Serosarei ya e ka abi e ha rihi, tehabone eke.
22 Hahi Teoso te ha ne te watotere amaka. Ha ota ta Teoso ota ha
ne ota watote amaka, soteo me ota tohaha ota. Soteo me ni ya Teoso
mera kasomi ka yama kamini tai tohehimatamonaka, tabora nafi ka mera
kasomawahebonaha waha.
23 Yama one yana tonahaboneke. Afa yana toneke. Afa yama ya haha
Teoso ha ni wato yokana me tohaha Teoso me ha naba me amake Teoso
Kanamori ya. Teoso me ha naba me amake, Teoso yokana me watoha
mati. Me e nabone mera okobi siba naka, me hikahiyarebonaha.
24 Hine ya Teoso Kanamori amaka. Kanamori ya e ha nebona ati nareka,
Teoso yokana e watoharo", ati nematamonaka.
25 "Mesia kakehiba amaka onahara oke. Ino owa amaka hari Kirisito,
Teoso ka towisawateba tohahari. Kaki ya yama nafi kamineba amaka e ni
ya", ati nemetemoneke.
26 "Efe ama oke ha owa, tiwa ohiyara owa", ati nematamonaka.
27 He ya tataba me kobo namahamaroke fahi. "Kaa", me ati namaroke,
Sesowi fanawi hiyare me awa mati. Me ati wataramaroke. "Himata ebe
tine tiri?" me ati rihi, "Himataba fanawi tihiyara?" me ati rihi, namaroke.
28 Faya tokomamaroke sitati ya, faha wiye kakosaharo. Sitati ka mera
hiyaremetemoneke.
29 "Te kamakihi. Te awabaya, yama hiri onaha nafi kaminari. Efe
Kirisitoteba tohare?" ati nemetemoneke.
30 Sitati ya me yana na me kamahamaroke he ni ya.
31 Fanawi tokoma nowati ya he ya tataba me aate hinehimarika. "Habi
titafahi", me ati namaroke.
32 "Otefe nake, te watoraro", ati nemarika.
33 Me abe hiyaramaroke. "Tefeba me hekakehino awane?" me ati
namaroke.
34 Sesowi ati yana nemarika. "Teoso owa yosekimata oke ahi, fare ati
nima owehene nabone owa. Hinaka yama ahi ni hawa onihi ya e akara
nima onahabone oke.
35 Te ati e nineke ahi: Yama e koro na abariko 4 ne ya yama e noki
nabone te ati nineke, tiriko e bata nibone karo. Owati e nineke ahi:
Te ki kamisawahamahi. Yamata hati hawa tohake, te bata nabonehe.
Tiriko boni tokasawake hataharo, bata nabana", ati nematamonaka, mera

kaminari, Teoso ati me mitahabone mati. "Teoso ati e kamina yama boni
babata me nima e nabone eke.
36 Haha yama boni babata me e tohaha fatara Hiti era kakawebonaka
hibati ya, e wini fara tohatehabone e Teoso ya e tabaha e fara yama tohaha
ya. Yama hati babata ya yama kokoro famehi me yayai naboneke.
37 Me tamine te mitake haro. 'Owa yama koro ne owa ta yama bata
nebonaka', me ati te me amake. Keye amakere.
38 Yama boni te bata nabone one oke, te koro raro, me one koro hinaharo,
yama ahi ni kikita mati mata ya", Sesowi ati nemarika.
39 Samaria ka me tamaha ati me hinofemarika, me winaha mati haha
sitati ya, "Yama hiri ona nafi kaminareka", fanawi ati ni karo.
40 Me kamakiamaroke Sesowi ni ya. Me hikayawehimarika, me ya
tabehibonaha. Sawihimarika yama we famaha ya.
41 Me one ati hinofawaha hinehimarika tasa, me tamaha mati.
42 Fanawi me hiyaramaroke. "Tiwati ihi tohamakere, ha tiwa. Abono
ati ota mite ati ota nofahareka waha. Ota watohareka, e nafi kakasoma
tohahari", me ati namaroke.

Sesowi towisawa nanarifa biti nakitamehimatamonaka.

43 Yama we famaha nowati ya tokomemarika Karireya ya.
44 Ati e nemarika ahi fare: "Teoso ati kakamina e tohaha fara e taboro
ka e ati me nofatera me amake", ati nemarika.
45 Karireya ya kobo toname ya me hinofemarika, Karireya ka mati, he
ehene me awibai karo Serosarei ka ayaka ya, me sawi karo ayaka ya.
46 Kobo tonamemarika Kana ya, fare faha fi tonihawahari ka tabora ya.
Towisawa nanarifa biti kiya nematamonaka tabora one ya Kafanao ya.
47 Sesowi Soteya ya yana tone Karireya ya kobo toname tamine mitehino
kakehimarika Sesowi ni ya, he aate nebonaha. Sesowi aate nemarika,
tokomakehibonaha, biti hinakitamebonaha, biti ahabinima nemona ati
nari.
48 Sesowi ati yana nemarika he ni ya. "Te one me kiya na me onakitamari
ya owati te nofaraba te awineke", ati nemarika.
49 Towisawa nanarifa ati yana nemarika. "Sesowi e tofamamahi. Okatao
ahabarayaho", ati nemarika.
50 "Tikamahi. Tikatao kitamaka", Sesowi ati nemarika. Sesowi ati nofe
tokomemarika.
51 Hawi ya hinaka yama aahi me kobo hine biti kitamemona me
hinehimatamonaka.
52 Mera aate nematamonaka, biti kitame ka bahi me kaminabone mati.
"Oti ka yama sokirisi ka bahi 7 ora tohe ya yama kome fawa narake", me
ati nemetemoneke.
53 Fare Sesowi ati yana ne ka bahi me iti ka yama wati nawahemata-
monaka, ati e nari ahi, "Tikatao kitamaka", ati nari. Faya Sesowi ati
nofawematamonaka. Fara me one toha nemetemoneke, hinaka yobe ka
me nafi.
54 Faya Sesowi Soteya ya yana tone kamibehi yama namohimarika Kana
ka ayaka ya. Manakobisa Soteya ya yana totase Karireya ya kamatase
yama namotasehimarika, towisawa nanarifa biti nakitamahari. Yama
namo famehimarika, kami famahari Karireya ya.

5

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Yama we one ya marina one tohatasahamaroke, soteo me ka marina.
Sesowi tokomakehimarika Serosarei ya, sawihibonaha marina ya.
2 Serosarei ka yama bari kani ka nokobi one inimaro amake haro Ofeya
Me ka Nokobi tohaharo. Afa nokobi beheri ya faha itahamaroke, soteo me
ati ka ini Betesita tohaharo. Yobe bari re 5 ne si narehimarika faha witi
ya.
3 Me so tosahamaroke fahi, me hiyara mati, me tamaha mati, me noki
awara me toha, me nowari kana me toha, me yaka ra me toha na mati.*
4-5 Me ka owa sawi nemarika, rabike ka ano 38 tohahanihi.
6 Fore Sesowi hiwehimarika. Me one hikaminehimarika Sesowi ni ya,
rabikati ka ano tamaharo. Aate hinehimarika. "Kitami tinofini?" ati
nemarika.
7 "Owa me sa nifehaba me watatera me amake, faha rike yana ni ya.
Faha rike yana ni ya obokabone owa me kakahiti nofa ama oke", ati
nemarika.
8 "Yana tinahi. Tika hohoma titihi. Yaka tinahi", Sesowi ati nemarika.
9 Faya kitamemarika hibati ya. Yana ne hohoma tama ne yaka nemarika.
Afa yama wehe sabatomaroke.
10 Makoni soteo me ka hiti me hora hinehimarika. "Sabato amake haro.
Tika hohoma tiwa tirahabone tike. Sabato ya yama e ahi tera e amake",
me ati nemetemoneke.
11 "Owa kasome ati e nareka ahi: 'Tika hohoma titi ya yaka tinahi', ati
nareka".
12 "Hike ati amarano, tiwa yosehari, tika hohoma titi ya yaka tinahabone
ati nenoho?" me ati nemetemoneke.
13 Me tamaha me baikani ya Sesowi fawa ne ka ino hiwatorehimatamon-
aka.
14 Bahi toke ya Sesowi kobo hinehimarika teboro wari ka yama ya.
"Owati timita mata. Tikitamawa tike waha. Yama hiyara hiri tinamariyahi
waha. Yama hiyara hiri ni fawa tiri ya tika rabiki yehekosariyahi mata ya",
Sesowi ati nemarika.
15 Tokomatase soteo me ka hiti mera hiyaremataka, Sesowi he kasome
kaminari.
16 Soteo Sesowi me wati kanehemetemoneke waha, mera kakasoma tohe
kari sabato ya.
17 Soteo mera Sesowi hiyaremarika. "Okobi yama ahi ni fawa nofare
amaka. Fara oha one oke", ati nemarika.
18 Makoni soteo me wati hikawehimatamonaka, me hinahabihebonaha
waha. Me hikakomataka, sabato ya yama ahi nemonaha. Me hikako,
hinehimata awaka, fare bati Teoso tonihari, fare Teoso nima nemona ati,
nari.

Sesowi hiwa kaminematamonaka, Teoso biti tohehimona ati nari.

19 Sesowi mera hiyaremarika. "Teoso ehene biti awehi fare bati ehene
nima biti ehene nareka. Ohari yama hiri tere amaka. Keye amakere. Fara
yama Teoso hiri hinaha biti hiri hite amake.
20 Teoso biti nofe ka hinaka yama nafi hiri hinaha yofi kite amaka, biti
ni ya. He ni ya yama one namohibonaka, amosi mati tohaharo kasiro ya,
'Hika', te ati nibone karo.

---

* **5:3** 5.3 Faha rike me noki nemetemoneke. Teoso nanarifa me kisaha me ihi faha rereko tohehemetemoneke. Faha rike me awi ya me ka owa boki tai tohe kitamematamonaka.

21 E ahaba Teoso era hiri namate amaka. Biti fare ehene toha te amaka,
era hiri namahari, era hiri nami nofe ya.
22 Teoso me ihi manakone nahabirebonaka, me hiri hinaharo. Biti ta
yosehareka, me ihi manakone nahabihibonaha.
23 Teoso biti amosemona me nafi ati nabone ati nareka, Teoso amose-
mona me ati na me ati nima. Biti amosaremona me hine ya, bati
amosaremona me hinebonaka, biti yosehimata, kakehibonaha.
24 Haha owati me mitaha Teoso owa yosehimata ati me nofaha me wini
fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya. Keye
amakere. Teoso me ka yama hiyara manakone nawatarebonaka. Me
ahabateraboneke. Me hiri namatehaboneke.
25 Me ahabi hawa toha yama toyabo ya Teoso biti ati me miti ya me hiri
namahaboneke tasa. Afa yama yana tonake. Keye amakere.
26 Teoso mera hiri namate amaka. Ehene biti mera hiri nami wato
nareka.
27 Ati ehene biti yama manakone nahabihibonaka, me hiri hinaharo,
Neme ka Owa tohe kari.
28 'Hika', te ati rabone teke. Yama toyabo ya haha me tame si tonaha ati
me himitebonaka, me nafi.
29 Me fito tonahaboneke. Haha yama amosa me hiri na me ta me
hiri nami amosa, haha yama hiyara me hiri na me hiri nami hiyarihi,
naboneke, me ka yama manakone Teoso hinahabiha mati".

Teoso Sesowi kaminemona Sesowi ati nematamonaka.

30 "Owahariha yama hiri otera ama oke. Teoso owa yosekimataka, me
ihi manakone onahabihabone owa, me hiri hinaharo. Me ihi manakone
onahabiha owehene amosake, yama onofa hiri ora owa, Teoso ati nima
owehene na owa".
31 "Fara otamine okomini ya owati amosarehene ama oke.
32 Hahi owa kamina ne naka. Owatoareka keye hiri rari, owa kaminari.
33 Me te yosehani teke, Yowao me aate nabone mati. Ati amosenoka owa
kaminari, keye hiri rari.
34 Owa me kaminabone orahara oke. Ati okominahareka, te kasomibone
karo.
35 Nabarina sari kana oye nima nareka. Ati te nofehinoka. Te yayai nani
teke, oyene ya te sawiha te.
36 Yowao otamine kamineno yama hiri onaha ta amosi mati tohake, owa
kamini yokana tohaharo. Okobi yama hinofa yokana hiri onahabone owa
yosehimarika, yama hawa onihabone owa. Afa yama hiri onaha owa
kaminineke, okobi owa yosekimata owa.
37 Okehemete oke okobi ati ehene. Efe owa kaminaka. Ati te mitatere
amaka. Abono te awarihi tehi amaka.
38 Ati sawikara te ati boti ya, hiyoseke ati te nofare karo.
39 Teoso ka yama hani ki ni fara te tohate te amake, te sawi tabiyo Teoso
taboro ya. Afa Teoso ka yama hani owa kamina kene te ati tera te amake.
40 Kaki te nofara teke owa ni ya. Owa ni ya te kaki ya Teoso ya te tabaha
te winehene te amake fara yama tohaha ya".
41 "Otaminahamone me ati nabone orahara oke.
42 Te ati boti owato oke, Teoso te nofara te.
43 Okobi ati ehene okeha owa te nofakere. E ka owa fare ati ehene kake
ya te nofehiba amaka.

44 Owati te nofakere, te amosamone me ati nabone te ati ni karo, fara te one mati. Ha ita yama amosene amake haro, te amosamone Teoso oharitehi ati nebona te ati ni ka yama ta.
45 Okobi ni ya te ehene hiyara okominahabone te ati na te awineke, owa te wati nawaha te. Owatiba wataraboneke te ehene okominahaba owa okobi ni ya. Te ehene Mowisei kaminaka, efe Mowisei tera kasomebona te ati nari.
46 Mowisei ati te nofara teke. Mowisei ati te nofi ya owati te nofehene te amake. Mowisei yama hani rawi ne owa kaminemataka,
47 ati te nofarari. Makoni owati te nofarineke", Sesowi ati nemarika.

6

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

1 Yama we one ya Sesowi yana tone kariwehimarika Karireya ka faha kowani ya. Faha ini one amake haro, Tiberiati.
2 Me tamaha me hikiyomarika, Teoso ka yama namo kari, me kiya na mera kasomari.
3 Faya Sesowi tokomisehimarika atami ya fahi. He ya tataba me ya tabehi me nahorisahamaroke.
4 Basikowa amo ni yabokirahamaroke, soteo me ka marina.
5 Sesowi ki namisawahame mera awehimarika, me tamaha me kakeha mati he ni ya. Firibi aate nemarika. "Hika ya bao e kanikaribe, me tafebana?" ati nemarika.
6 Hine ya ati e nemarika ahi, Firibi totomi nari, ehenebona wato kari, hibati ya hiri hinahabonehe.
7 "Abariko 8 ne ka yama ahi ni manakone nafira awineke, bao kakanikabana, me ebe hinehibana", Firibi ati nemarika.
8 He ya tataba me ka owa ati yana nemarika, Atere, Simao Betiro anoti.
9 "Yetene sawika hari, bao sefata tohehi kihahari, siko nari. Hinaka aba me fama, ke. Hinaka yamata tamararake, me tamaha me tafebana. Me tamake", ati nemarika.
10 "Me te yosehi me naorisahaba mati", Sesowi ati nemarika.
Haha yama ya masiri hinama tohahamaroke. Me nahorisahamaroke. 5 mio me makitiri tohahamaroke, me fanawi toha, matehe toha, na tomi kara mati.
11 Sesowi bao wara tokanemarika. "Teoso faya amake", ati nemarika, Teoso ni ya. Faya bao ta nemarika me ni ya, me nahoha mati. Aba mera ta, nemarika. Fara me hinofa ra ta nemarika me ni ya.
12 Me akari ya he ya tataba me narabi nima nemarika. "Yama tori hasi na te kayabahi. Abariyahi", ati nemarika.
13 Bao siko ne toro hasi ne me kayabamaroke, isiri 12 na mo naro.
14 Afa Teoso ka yama Sesowi hinamoha me awaha me ati yana namaroke. "Efe Teoso ati kakaminamata amaka, kaketehibona me hinehimatamonaha hibati ka mati. Keye amakere", me ati namaroke.
15 Sesowi yana ne tokomatasehimarika yati nemeha mese ya, ohariari, me hiwatebona me hineno mera wato kari, me ka towisawabonaha.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

16 Bahi toke ya he ya tataba me tokifiwahamamaroke faha ya.
17 Me tokibima me towakamahamaroke, me towakariwamabone mati Kafanao ya. Yama kayomamaroke. Sesowi kamakimatarehimarika me ni ya.

18 Yama yana tonahamaroke, boni nafiharo. Faha rike nafihamaroke.
19 Me ori namaroke, kirometoro 5 na tohi ya toha, 6 na tohi ya toha, na ya.
Faya Sesowi me awahamaroke fahi yaka nari faha mese ya. Kamaki bori namakimarika ayata ya. Me hinakomehemarika.
20 Mera hiyaremarika. "Owa amake. Te watorima nahi", ati nemarika.
21 Me kakomemara foyamisamakehimarika me ati ihi. Me kobo kanibote namaroke fahi Kafanao ya.

Sesowi me siba nemetemoneke.

22 Yama wamini ya me tamaha me naobasibaha me naosa nemetemoneke faha kowani ya. Me ati boti e nemetemoneke ahi: "Kanawa ya me tokibima me ya Sesowi tabarareka. Kanawa fara oharineke. One watakere. He ya tataba me towakama me awineke fara hinama me toha mati", me ati boti ati nemetemoneke.
23 Faya sitati Tiberiati ka kanawa kamehemetemoneke fara bao me kabi ka yama ya, e ka Hiti ka Teoso ha ni nowati ka bao kabi.
24 Me tamehemetemoneke. Yama me watohemetemoneke waha, Sesowi sawire ka yama. he ya tataba me sawirihi ni ka yama me wato nemetemoneke. Kanawa ya me kibeha me towakamakiemetemoneke Kafanao ya, Sesowi me siba na mati.

Sesowi neme ka bao tohehimona ati nematamonaka.

25 Kowani ya me kobo tokanami ya Sesowi me towasimakia he me aate namaroke. "Habi himata yama ya kobo tirini?" me ati namaroke.
26 "Owa te siba nene te amake, Teoso ka yama onamoamone te ati ni ya. Owa te siba na te awineke hine ya tera onakari karo bao ya. Keye amakere.
27 Yama te ahi rabone teke, haha yamata te kanikabone te, bototeharo. Yama te ahi nabone teke, yamata one te kanikabone te, botohinateraro. Haha yamata e kabi ya e wini fara tohatehabone eke Teoso ya e tabaha e, fara yama tohaha ya. Neme ka Owa tera kakawebonaka afa yamata ya, okobi Teoso ati ehene", ati nemarika.
28 "Otara tikanawanahi, fara yama Teoso hinofa yokana ota hiri nabone ota", me ati namaroke.
29 "Te ehene e na ahi, Teoso yama hinofa yokana te hiri nabone te. Hahi e ka owa Teoso hiyose kakehimata ati te nofahabone ati nareka", ati nemarika.
30 "Himata yama tinamoribe, Teoso ka yama, tiwati ota nofiba karo? Himata hiri tiribe?
31 E ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Yama hani ati e teha amake ahi:

'Neme ka bao ta nematamonaka, me hikabebonaha',

ati te amake", me ati namaroke.
32 "Mowisei tera kakawarehimatamonaka neme ka bao ya. Okobi ta tera kakawaka neme ka bao yokana ya. Keye amakere.
33 Teoso ka bao neme ke kisehimataka, ehene bofe ka me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha mati, me nafi", ati nemarika.
34 "Otara kakawi fara tihahi efe bao ya", me ati namaroke.

35 "Efe bao ama oke, ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara
tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati. Owa ni ya me kakeha me
fimimateraboneke. Haha owati me nofaha bakasi me awamateraboneke.
36 Hibati ya tera ohiyarara oke, owa te awakene owati te nofaramone
onaha owa.
37 Haha owa ni ya okobi me ta hinaha me kakehaba me amake owa ni
ya. Haha me kaki ya owa ni ya me were owitirahabone oke.
38 Okehemete ama oke neme ya, Teoso owa yosehi owa. Okehemete ama
oke yama onofa amara hiri onahabone owa. Okehemete ama oke, Teoso
yama hinofa yokana hiri ni owaharihabone owa.
39 Owa yosehimata yama hinofa yokana e nineke ahi. Me ka owa fawa
oniheba watateribona ati nareka, me ta hinaha me ka owa. Owati ihi me
nahomisamatehabone ati nareka yama amo ni nafi ahabi ya.
40 Okobi yama hinofa yokana e nineke ahi: Haha he biti awi yokana me
tohaha he biti ati me nofa me wini fara tohatehabone ati nareka he ya
me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Afa me hiri onamabone ati nareka,
yama amo ni nafi ahabi ya", ati nemarika.

41 Soteo Sesowi ati me mita me abe hiyaramaroke, he ati me nofaramone
me ati na mati, ati e nari ahi, "Bao neme ka ama oke ha owa, okeha owa
neme ya", ati nari.
42 "Hahi Sesowi amaka, Yose biti. Bati ota wato, mati ota wato, te
amake. Himataba ati e nara ahi: 'Okehara oke neme ya', ati nari?" me
ati namaroke.
43 "Te ati e rima nahi fahi, te abe hiyara te, owati te nofaramone te ati
na te.
44 Okobi owa yosekimata me hekakeha me ta me kakehaboneke owa ni
ya. Haha okobi me hekakera me kakeraboneke owa ni ya. Owa ni ya me
kakeha me ta me hiri onamabone oke, yama amo ni nafi ahabi ya.
45 Hibati ka Teoso ati kakamina memete me ka yama hani ati e teha
amake ahi:

'Teoso mera kanawanehibonaka, me nafi',

yama hani ati te amake. Haha okobi ati me mitaha he ati me watowaha
me kakehaboneke owa ni ya.
46 Okobi me awahaba me watatera me amake. Ha ita Teoso ni ya
kakehimata ta he awate amaka.
47 Haha owati me nofaha me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha
mati, fara yama tohaha ya. Keye amakere.
48 Bao ama oke ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara tohatehaboneke
Teoso ya me tabaha mati.
49 Te ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Me ahabeme-
temoneke faro.
50 Hahi bao ta neme ya kisakimata amaka, me hikabebonaha, me
ahabaterabone mati.
51 Ha owa efe bao yati ne ama oke, kisakimata neme ya. Hahi bao me
kabaha fara me tohaha me tohatehaboneke. Efe bao oko ime amaka, ta
onehibonaha, ehene me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha
mati, me nafi", ati nemarika.

52 Soteo me yawahamaroke, me abe hiyara mati. "Himata nima ime ta
ni neba amara, e kabehibana?" me ati namaroke.

53 "Neme ka Owa ime te kabarihi, emene te fawarihi ne ya te
sawiterabone teke fara yama tohaha ya ha te. Keye amakere.
54 Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa na me wini fara
tohatehaba me amake Teoso ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya.
Me hiri onamatehaboneke yama amo ni nafi ahabi ya.
55 Oko ime yamata yokana amake. Oko emene yama fawaha yokana
amake.
56 Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa, na me ya otabine oke,
owa ya me tabaha mati. Ota tabi fawa rabone otake.
57 Okehemete ama oke okobi yati ne ati ehene. Ehene yati one oke. Oko
ime me kabaha me yati nabisaboneke owehene.
58 Efe bao neme ya kisehimata amaka. E ka iti bao owa me kabaha me
ahabemeteke. Hahi bao ta me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso
ya me tabaha mati fara yama tohaha ya", ati nemarika.
59 Ati e nemarika ahi, mera kanawanahari Kafanao ka sinakoka ya.

Tiwati hiri tinaha ta amosake.

60 He ya tataba he ati me mitaha me ati yana namaroke, me tamaha
mati, me ati e na mati ahi: "Hahi ati nihinakara. Hike ati hinofaraba?" me
ati namaroke.
61 Sesowi he ya tataba me ati boti watohimataka, me abe hiyara mati,
ati me hinofarahari. Mera aate nemarika. "Owati te nofarini?
62 Te ati e naba te amari, Neme ka Owa te awi ya tokomisamari fare
kisaki ka yama ya?
63 Teoso Kanamori ehene te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te
tabaha te. E ka one me ihi e naba watatera amake, Teoso Kanamori ehene
nima me ihi na mati. Owati hiri onaha ihi Teoso Kanamori kakete amaka.
Owati hiri onaha ihi te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha
te.
64 Te one me nasa ke owati me nofara mati", ati nemarika. Sesowi hibati
ya me ini watohimatamonaka, he ati me nofara mati. Me ka owa ino wato,
nematamonaka, he ta tebanoho me one ni ya.
65 "Makoni owati e nara oke ahi: 'Haha me ta me ni ya okobi ati amose
ya me kakehaboneke owa ni ya'", ati nemarika.
66 Afa yama ya Sesowi ya tataba me one Sesowi me nofamara he ya me
tabamarahamaroke, me tamaha mati.
67 Me 12 na mera aate nemarika. "Te tokoma nibana ha te?" ati
nemarika.
68 Simao Betiro ati yana nemarika. "Ota ka Hiti hike ya ota tabaribe?
Tiwati hiri tinaha ta amosake. Tiwati kamiti ota nofake, ota winatehabone
ota Teoso ya ota tabaha ota, fara yama tohaha ya.
69 Tiwati ota nofake. Hahi tamine me hikaminehimata tihaha tiwa ota
wato nineke, Teoso tiwa yosehi tiwa", Betiro ati nemarika.
70 "Te 12 na tera okatikaharo oke. Te ka owa ohari sawi naka, Satanaisi
ehene weye nari", Sesowi ati nemarika,
71 Yota kaminari, Simao Isikarioti biti, Sesowi ta tebanoho me one ni ya,
me 12 na me ka owa.

7

Sesowi sawihibona nisori me hinehimatamonaka ayaka ya.

1 Sesowi yobi ni ohariwahemarika Karireya ya. Yobi ni nofamarehi-
marika Soteya ya, soteo me hinabowehibona me hine kari.

2 Soteo me ka marina amo ni yabokirahamaroke, yobe fotare ka marina.
3 Sesowi nisori me aate hinehimarika. "Sesowi yana tinahi. Tikamibeya Soteya ya, tiwa me nofaha tiwehene kitaha me awahabone tiwa.
4 Me nafi era watohaba e ehene e kehemoteraboneke. Yama tiwato ya tiwa tinamoabone tike, tiwa me awibone karo, me nafi", me ati namaroke.
5 Me ati e na Teoso ka towisawa amaremona me hinehimarika, fara nisori mati.
6 "Oko amo nibone kobo kere mata. Fara yama we nima te amo ni nineke ha te.
7 Tera me kakokere. Ha owa ta owa me kakoke, yama okomini karo me ka yama hiyararo.
8 Te sawihi marina ya Serosarei ya. Osawirabone oke, oko amo nibone kobo ri karo".
9 Ati e ne itamatehimarika mata Karireya ya.

Sesowi sawihimatamonaka yobe fotare ka marina ya.

10 Sesowi nisori me tokomakehemetemoneke marina ya. Me nowati ya tokomakehimarika, me nafi hiwatorahari. Me nafi hiware tokomakehimarika.
11 Marina ya soteo me ka hiti me siba hinehimarika sawi tabiyo. "Hibaka tohe awaraya?" me ati nemetemoneke.
12 Marina ya me sawiha me abe hiyararawemetemoneke, Sesowi me kamina mati. "Amosate amaka", me one ati, "Hiyatere amaka. Era keyehate amaka", me one ati, nemetemoneke.
13 Sesowi me kamina me ati kitaremetemoneke, me ka hiti me me nakome karo.
14 Marina enoki ahabi ya Sesowi tokiyomamakemarika teboro wari ka yama ya. Mera kanawanehimarika waha.
15 "Kaa", soteo me ati namaroke. "Himata nima ne yama watora, me hikanawanarahari?" me ati namaroke.
16 "Owati amara okominine oke. Owa yosehimata ati okominine oke.
17 Teoso yama hinofa hiri ni tinofi ya yama okomina tiwato tinahabone tike, owati amararo. Owa tiwatoabone tike, Teoso ati okominaha owa.
18 E one era me kahiyarahabone e ati ni ya fara e ati e kaminabone eke. Era yosehi me kahiyarahabone e ati ni ya keye hihiri e tohara awineke. E ehene e na e ka yama hiyaraba watatera amake.
19 Te ni ya Mowisei Teoso ati kamine ati te tokatabatera te amake, te nafi. Himataba owa te nabowahabone te ati nineri?" ati nemarika.
20 "Inamati ehene ama tirini? Hibake tiwa nabowehibona ati rano?" me nafi ati namaroke.
21 "Te ka owa ohari okasomi ya 'Kaa', te ati na teke.
22 Mowisei tera yosehimatamonaka, te ka matehe sowiri atari kote te wisi nabone te. Matehe sowiri atari kote wisi ni Mowisei tai toharematamonaka. E ka iti me one ta matehe sowiri kote wisi ni me tai tohibehemetemoneke, Mowisei watare ya mata. Sabato ya yama te ahi te te amake, matehe sowiri atari kote te wisi na te,
23 fare Mowisei atimatamona ehene. Himataba owa te kakoneri, sabato ya e ka owa okasoma owa, abono nafi?
24 Yama mese te kakatomarima nahi. Yama boti te awahi, amosi te awahabana, yama hiyara wataramone te ati niba karo", ati nemarika.

Owa te watoha te awine?

25 Serosarei ya me winaha me one ati yana namaroke. "Efe amare, me
hinabowebona me hinahari?
26 Me nafi hiyare e ka hiti me ati yana kere he ni ya. Kirisitomona me
hine awa, e ka hiti mati?
27 Kirisito amare awaka. Yane ka tabora ota watoke. Kirisito kake ya
yane ka tabora e watorabone me hite amake", me ati namaroke.
28 Sesowi mera kanawanehimarika teboro wari ka yama ya. "Owati te
mitahi. Owa te watoha te awine? Owati ka tabora te watoha te awine?
Fara owati amara ihi okehemete ama oke. Owa yosekimata te watokere.
Era keyehatere amaka.
29 Owato oka ha owa, okehemete owa ahi he ni ya. Owa yosehimata
amaka, okehabone owa", Sesowi ati nemarika.
30 Faya me hiwatebona me hine me hiwatarehimarika mata, amo nibona
kobo re karo mata.
31 Me tamaha ati me hinofawahemarika waha, me ati e na mati ahi:
"Hahi mera nakitamahareka hari, me tamaha mati. Kirisito tohe awaka
hari, kaketehibona me hinehimata", me ati namaroke.

Me ka hiti saotato me me yosehemetemoneke, Sesowi me watahabone mati.

32 Me tamaha me abe hiyara Sesowi me kamina me ati e na me ati fariseo
me himitemeteke. Faya sasetoti me ka hiti me ya fariseo me tabaha me ka
saotato me me yosehemetemoneke, Sesowi me watahabone mati.
33 "Sasawi okowamatabone oke mata te ni ya. Manakobisa owa
yosekimata ni ya okomabone oke.
34 Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake. Fara okomi ka yama ya
tokomaki te watoraba te amake", Sesowi ati nemarika.
35 Soteo me abe hiyaremetemoneke. "Hika ya tokomeba amara, e
wasirebana? Tokomarehiba ama bara me ka sitati ya, Keresia ka me ati
me hiri na me ka sitati ya, e ka one me wini ka yama ya? Bara mera
kanawana neba ama fahi?
36 Himataba ati e nara ahi: 'Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake.
Fara okomi ka yama ya tokomaki te watoraba te amake', ati nari?" me ati
nemetemoneke.

Teoso ka faha Sesowi kaminematamonaka.

37 Marina amo ni towaharikosamaroke, amosi mati tohaharo. Sesowi
wamise ati yana nemarika. "Owati te mitahi. Bakasi te awi ya te kamahi
owa ni ya. Yama te fawibeya.
38 Teoso ka yama hani owati me nofa mera kamina ati e teha amake ahi:

'Faha tamini mati tohaha tasi namisaboneke he nabati ya, faha kanafia-
haro',

ati te amake".
39 Sesowi faha kamine Teoso Kanamori kaminemarika, Teoso ta
hinehibanoho me ni ya, Sesowi ati me nofa mati. Teoso Kanamori
kakemataremetamonaka mata, Teoso Sesowi towakamare karo mata
neme ya.

Me abe kasiro kamisemetemoneke, Sesowi me kamina mati.

40 Sesowi mera hiyare ati me kamita me one ati e namaroke ahi:
"Efemata amaka, Teoso ati kakaminamata, kamatehibona me hinehimata-
monaha hibati ka mati. Keye amakere", me ati namaroke.

41 "Kirisito amaka", me one ati namaroke. Me one ati e, namaroke ahi:
"Kirisito watareba awaka Karireya ya.
42 Kirisito Tafi ka notitebonamona Teoso ka yama hani ati te amake.
Kirisito watehibonamona ati te amake Berei ya, Tafi ka sitati ya", me ati
namaroke.
43 Me abe kasiro kamisamaroke, Sesowi me kamina mati.
44 Me one hiwatebona me hinehimatamonaka, me hibehibonaha kateya
ya. Me hibehibona me hine me hiwatarematamonaka.

Me ka hiti Sesowi me nofaremetemoneke.

45 Faya saotato me fari tonamemetemoneke, sasetoti me ka hiti fariseo
me ya me taba me ni ya. "Himataba te kakamarara?" me ati nemete-
moneke.
46 "E ka owa ati e neba watatere amaka", saotato me ati nemetemoneke.
47 Fariseo me ati e nemetemoneke ahi: "Tera keyeha ne awaka.
48 E ka hiti ati me hinofare awaka, me nafi. Fariseo me nafi ati hinofarihi,
hine awaka.
49 Haha he ati me nofaha yama me wawatobiti kere. Mowisei ka yama
hani me watorihi ke. Makoni Teoso mera waka nebonaka me ka yama
hiyara ihi", me ati nemetemoneke.
50 Nikotemo ati yana tonehimatamonaka, fariseo me ka owa, tokibahari
Sesowi ni ya.
51 "Mowisei ati e nemata awaka ahi hinaka yama hani ya, e kihaharo.
Haha me ihi hiyaramone me ati e mitibahabone eke, fara hine me kamina
me ati, yama e watobone karo", Nikotemo ati nematamonaka.
52 "Karireya kabisa ama ti, ha tiwa? Teoso ka yama hani tiwahi.
Teoso ati ka yama hani atiba watatera amake, Karireya ka Teoso ati
kakaminatebona kaminaro", me ati nemetemoneke.
53 Me tokomarawemetemoneke fara me tabori ya.

8

Tika ahabi onofabisa okere.

1 Sesowi tokomisehimarika atami ya, orifa boti ka atami ya.
2 Yama we kamaki ya tokomemarika teboro wari ka yama ya. Me nafi
kakehamaroke he ni ya. Itaririse mera kanawanehimarika.
3 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba fanawi me kakamake-
hamaroke, maki amare ahi hina me hiwasiharo. Me ati ihi wahamaroke
me baikani ya.
4 Sesowi me aate namaroke. "Borofeso, fanawi maki amare ahi hina me
wasihanike.
5 Fanawi ihi e na e banahabone Mowisei ka yama hani ati te amake yati
ibe ya, ahababonehe. Himata nima tiwati ri?" me ati namaroke,
6 he me totomi na mati, ati tosawarihibona me hinahari, ati me himite
ya me hikaminehibonaha me ka hiti me ni ya.
Sesowi mowi nise yama hani rawi kanehimarika wami ya, yehe ya.
7 He aate ni me fawa ramaroke, he ati miti tabiyo. Faya wamisame ati
yana nemarika. "Te ka owa yama hiyara hiri re kinari tai hiwahi", ati
nemarika.
8 Sesowi mowi nisamatase yama hani rawi katasemarika wami ya.
9 He ati me mita me tokomamaroke, me oohariki na mati. Horawe
tai tohame nowati ya me one tokomakehamaroke. Ohari fanawi ya
tofamakosemarika, me teme na mati.

10 Wamisame fanawi aate nemarika. "Fanawi hibaka me tohari? Tika
ahabi me nofa me watara me awine?" ati nemarika.
11 "Me watara me awineke", ati namaroke.
"Tika ahabi onofabisa okere. Tikamahi. Tiwehene hiyara watamariyahi
waha", ati nemarika.

Me nafi ka yama oye ama oke.

12 Sesowi mera hiyaremarika. "Me nafi ka yama oye ama oke ha owa.
Owa ni ya te sawi ya te yaka raba teke yama soki ya. Te ka yama oyebone
nahabone teke, te wini fara tohatibone karo Teoso ya te tabaha te", ati
nemarika.
13 Fariseo me ati yana namaroke. "Fara tiwa tikamina tiwati amosakere",
me ati namaroke.
14 "Fara owa okomina owati amosake, okimete ka yama owatoa owa,
okomiba ka yama owato ona owa. Okimete ka yama te watokere, ha te ta.
Okomiba ka yama te watorihi, ke.
15 Me one ihi hiyaramone te ati ke, fara yama te nofa te hiri na te, Teoso
ati miti te nofara te. Me ahababone ona owatiba watatera ama oke.
16 Me ahababone ona owati ni ya owati amosa awineke, owati ohariri
karo, okobi ati ya owati tohi karo, owa yosekimata.
17 Ati e nineke ahi, te ka yama hani karo, Mowisei ka yama hani:

'E ka one me famaha me ta yama me kamini ya, me ati amosa me
awineke',

ati ke.
18 Owa okominine oke. Okobi owa yosekimata owa kamina naka", Sesowi
ati nemarika.
19 "Hika ya tohe awaraya abi?" me ati namaroke.
"Owa te watokere. Okobi te watorihi ke. Owa te wato ya okobi te
watohene te amake", ati nemarika,
20 mera kanawanahari teboro wari ka yama ya, yinero wiyene wari
yabore ya. Me hiwatamatarehimarika, me hibehibana kateya ya, amo
nibona kobo re karo mata.

Hibake ama tiri?

21 Sesowi mera hiyaramatasehimarika. "Okoma okibone. Owa te siba ni
ya owa te wasiraba te amake. Te ahababa te amake, te ka yama hiyara te
kihasa na te. Tokomaki te watoraba te amake fara okomi ka yama ya", ati
nemarika.
22 "Fare hiwa nahabihiba ama, 'Okomi ka yama ya kamaki te watoraba
te amake', ati nari?" soteo me ati namaroke.
23 "Bofe ka me te amake. Neme ka ama oke ha owa. Wami ka me te
amake. Wami ka ama okere ha owa.
24 Te ahababone onahara oke, te ka yama hiyara te kihasa na te. Efe
amaremona owa te ati ni ya te ahababa te amake, te ka yama hiyara te
kihasa na te", ati nemarika.
25 "Hibake ama tiri?" me ati namaroke.
"Efe aya okominehi ama oke.
26 Te ka yama hiyara tamaha hasi narake, okominehenehe. Hahi owa
yosekimata keye hiri tere amaka. He ni ya yama omita ta okomini onofa
ama oke", ati nemarika.
27 Ati me hiwatorehimarika, batino kaminari.

28 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Neme ka Owa te ta tomise ya
owa te watohaba teke, efemona owa. Owahariha yama hiri otera ama
oke. Okobi owa kanawane ka yama ta okominate ama oke hine ya.
29 Owa yosekimata owa ya famaka. Owa kakosarareka, yama hinofa hiri
oni karo",
30 ati nemarika. Me tamaha ati me hinofemarika.

Satanaisi biti me te amake.

31 Sesowi soteo mera hiyaremarika, ati me hinofari. "Owati nofi te fawa
ri ya owa ya tataba yokana me te tohaha te awineke.
32 Yama fa yokana te watohabone teke. Afa yama ihi te nahowahabone
teke, me ka yama aahi te tohamaraha te", ati nemarika.
33 "Abarao ka noti me ota amake. Me ka yama aahi me ota tohatera ota
amake. Himata nima tiwati nineri, e naro ahi, 'Te nahowahabone teke',
tina tiwa?" me ati namaroke.
34 "Yama hiyara e hiri na yama hiyara era nahatote e amake. Me ka
yama aahi nima e e te e amake, e ati boti hiyara yama hinofa ya e ehene
tohaharo. Keye amakere.
35 Me ka yama aahi me sawi fara tohatera me amake me ka hiti taboro
ya. Me ka hiti biti ta sawi fare tohate amaka bati taboro ya.
36 Makoni okobi biti tera nanahowahe ya nahowai yokana te tohahabone
teke, me ka yama aahi me te tohamara te.
37 Tera owato oke, Abarao ka noti me te tohaha te. Owa te wati kana na
teke, owati te nofara te.
38 Yama owaha okominahara oke, okobi ya ota fami ya. Fare te ka abi
ati nima, te ehene teha te amake".
39 "Ota ka abi amaka hari Abarao", me ati namaroke.
"Abarao biti me te tohi ya Abarao ehene nima te ehene nene te amake.
40 Teoso ati omitara oke. Ati okominahareka, ati amosari, te ni ya. Teoso
ati okomina okene owa te wati kana teke. Abarao ehene e tere amaka ahi.
41 Fare te ka abi ehene nima te ehene nineke", ati nemarika.
"Ota ka abi oharika, Teoso toahari. Ota ka abi Teoso biti yokana me ota
amake", me ati namaroke.
42 "Teoso biti me te tohi ya owa te nofehene te amake, okehemete owa
Teoso ni ya. Owati amara ihi okehemete ama oke. Okehemete ama oke
Teoso ati ehene. Osawi oke ahi waha.
43 Himataba owati te watorineri? Owati miti te nofari ka owati te
watorineke.
44 Satanaisi biti me te amake, fara te ka abi yama hinofa hiri ni te nofaha
te. Era nahabi fare tohate amaka. Era keyehi fare toha, te amaka, yama
amosa nofare kari. Keye hiri te amaka. Fare ehene tohate amaka, keye
hiri nari. Keye hihiri amaka, keye bati tohe kari.
45 Fa yokana okomini ka owati te nofarineke.
46 Te ka owa neba ama, owa kaminebana, owehene hiyaramone ati nari,
keye hiri rari? Keyeba hiri orahara oke. Himataba owati te nofarineri?
47 Teoso ka me te tohi ya Teoso ati te kamitene te amake. Owati te
mitarineke, Teoso ka me te tohari karo", ati nemarika.

Abarao watamatare ya osawibehemete ama oke.

48 "Ota ati e nibaharo ota amake ahi: Samaria ka me ka owamona tiwa
ota ati naro otake. Inamati ehenemona tiwa ota ati, naro otake. Ota ati
fiya torehete awineke", me ati namaroke.

49 "Inamati ehene ama okere. Owehene okobi me kahiyarake. Owa te
tahi ke ha te ta.
50 Me ati yana niba onofa okere, otaminahamone me ati na mati. Owa
naka, otaminamone me ati nabone ati nari. Yama watoka hari, e ka yama.
Keye hiri oni ya keye hiri, keye te hiri ni ya keye te hiri, na te awineke.
51 Haha owati me tokataba me ahabaterabonekе. Keye amakere", ati
nemarika.
52 "Tiwa ota watowahake waha, inamati ehene tihaha tiwa. Abarao
ahaba, Teoso ati kakamina me ahaba, nemeteke. 'Haha owati me tokataba
me ahabaterabonekе', tine ti?
53 Tika yama wato amosi mati tohahamone tine ti? Ota ka iti Abarao
ka yama wato ihamamone tine ti, ahabemata? Teoso ati kakamina me
ahaba nemeteke. Tika yama amosa wato fiya tonahamone tine ti, ha tiwa?
Hikemona tiwa tine tiri, amosi mati tihahamone tina tiwa?" soteo me ati
namaroke.
54 "Owa me kahiyarabone oni ya owati hinita tohahaboneke. Okobi ati
amaka, owa kaminari, owa me kahiyarabone ati nari. Efe okobi amaka,
te ka Teosomona te ati nari.
55 Te watotere amaka. Ha owa ta owatote amaka. Owatoteremona one
ya keye hihiri ohehene ama oke, fara te nima. Owatote amaka. Fare ati
nima owehene te ama oke.
56 Te ka abi Abarao tohe Teoso hiyarematamonaka, oko kakitebone
kaminari. Abarao Teoso ati mite yayai nematamonaka. Otamine mite
yayai nematamonaka", ati nemarika.
57 "Abarao tiwaremete ama tike. 50 ano tiha tikere", soteo me ati
namaroke.
58 "Abarao watamatare ya osawibehemete ama oke baha. Keye
amakere", ati nemarika.
59 Faya yati ibe me yabahamaroke, Sesowi me banahabone mati. Sesowi
hiwa kehemo tasi tonehimarika teboro wari ka yama ya.

9

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

1 Sesowi yaka ne me ka owa awehimarika noko awaterari, fara
hikawatehemete.
2 He ya tataba me aate hinehimarika. "Habi himata ihi noko awatereno
amara? Bati yama hiyara me hiri na me ihimete ama? Fare yama hiyara
hiri ne ehenemata ama?" me ati namaroke.
3 "Ehene amakara. Bati me ihi amarihi ke. Noko aware watehimata-
monaka, Teoso kiti yofi kanehibonaha.
4 Yama wa tosa ni ya yama e ahi nahi, Teoso ka yama, owa yosekimata.
Yama sokihaba amake. Yama soki ya yama e ahi raba e amake.
5 Bofe ya osawia me nafi ka yama oye ohine oke", ati nemarika.
6 Ati fawa ne wami firo kase atabo hiri nemarika. Me ka owa noko
ketehemarika atabo ya.
7 "Tinoko soko tinahi faha Sirowe ya". (Sirowe ino e ka owa ino tohate
amaka, owabisa hiyosehari.) Tokifiwahe noko soko ne tokomemarika,
noko awawahari.
8 He wini beheri ka me toha, me one he aawa me toha, na me ati yana
nemetemoneke, me ka yinero ninika tohe me hiwi hinofe kari. "Efe amare,
itehi yinero aate nofahari?" me ati nemetemoneke.
9 "Efe tohaka", me one ati nemetemoneke.

"Efe amare awaka. Efe awi tohe efe tohare awaka", me one ati, nemetemoneke.
"Efe ama oke", ati nematamonaka.
10 "Himata nima tinoko kasomi nani amari?" me ati nemetemoneke.
11 "Aya sawihi ehene amaka, Sesowi tohahari. Atabo hiri ne onoko ketehareka. 'Sirowe ya tinoko soko tinahi', ati nareka. Okifiwaha onoko soko ona yama owahara oke", ati nematamonaka.
12 "Hika sawirano efe?" me ati nemetemoneke.
"E awakere", ati nematamonaka.

Sesowi hikasome fariseo me aate hinehimatamonaka.

13 Me hekamematamonaka fariseo me ni ya.
14 Sabato ya Sesowi atabo hiri ne noko hikasomehimarika.
15 Fariseo me aate hitasematamonaka. "Himataba tinoko awineri?" me ati nemetemoneke.
"Onoko ketehareka atabo ya. Faya onoko soko ona yama owahara oke", ati nematamonaka.
16 Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi: "Teoso hiyose hikara, sabato ya yama ahi nari", me ati nemetemoneke.
Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi: "Amosare ya yama watorena amaka", me ati na me abe ati nofaremetemoneke.
17 Me aate hinamatasehimatamonaka. "Tinoko kasomeno awaka. Himata nima tiwatiribe, tikamine ya?"
"Teoso ati kakamina amaka", ati nematamonaka.
18 Efe amaremona me hinehimatamonaka, soteo me ka hiti mati, bati me ati me mitara mati mata. Keye hiri nemona me ati boti hinematamonaka, watehi noko awarematamona ati nari, noko awawehimona ati, nari, bati me ati me mitamatara mati. Bati me ini me hiri hinehemetemoneke,
19 me me aate hinahabone mati. "Efe te ka inamatewe ama ha? Wate noko awarematamona te ati nabana? Himataba noko awawara?" me ati nemetemoneke.
20 Bati me ati yana nemetemoneke. "Ota watoka hari. Ota ka inamatewe amaka. Noko awaremari ota watoka, watahari.
21 Yama ota watora ihi noko awawahaka. He noko kasomeno ota watorihi ka. Te aate naho fara me te. Nafika. Hiwa kaminebonaka", me ati nemetemoneke.
22 Soteo me me nakome ka me atimetemoneke. Sesowi Kirisitomona me ati naba me ati watarabone soteo me me hinibehemetemoneke baha. Sesowi Kirisitomona me ati ni ya me tokiyomamarabone soteo me me hinehemetemoneke sinakoka toro ya.
23 Makoni bati me ati e nemetemoneke ahi: "Nafika. Te aate naho", me ati na mati.
24 Me ha hitasematamonaka. "Keye hiri tirahabone tinahabone tike Teoso nokosi ya. Teoso tiwati mitaka. Ota watoka hari, hiyarari", me ati nemetemoneke.
25 "E awakere. Amose ya amosa, hiyare ya hiyarihi ne awaka. Owa owato oke. Onoko awatera onoko awawaineke", ati nematamonaka.
26 "Himata nima ehene rano tiwa ni ya? Himata nima tinoko ni rano, amosawahamahabana?" me ati nemetemoneke.
27 "Owa okominahara oke hibati ya, owati te mitara te. Himataba owati te mitamatasahabone te ati nineri? He ya tataba me te tohawa nibana?" ati nematamonaka.
28 Faya fariseo ati me himite me hikakomatamonaka fahi, ati me hinofarahari. "Ati tinofa tika ha tiwa. Mowisei ati ota nofabisake ha ota.

29 Teoso Mowisei hiyaremata ota watoke. Hahi kaki ka yama ota
watokere", me ati nemetemoneke.
30 "Himata amari fa? Onoko kasome kaki ka yama te watokere.
31 Teoso e watoke, me ati mitarari, yama hiyara me hiri na me ati. Haha
Teoso me nofaha me ati mitate amaka, yama hinofa me hiri na mati.
32 E ka owa tamine e mitatere amaka, hahi noko awatere noko kasomari.
33 Teoso hiyosere ya yama watorena amaka", ati nematamonaka.
34 "Otara tikanawanariyahi. Tiwata tihiyarehemete ama tike", me ati
nemetemoneke. Me hinasawimarematamonaka me ni ya.

Sesowi hikasome kobo hinehimatamonaka.

35 Me hinasawimare tamine Sesowi himite siba hine hiwasimarika. Aate
hinehimarika. "Neme ka Owa ati tinofini waha?" Sesowi ati nemarika.
36 "Hibakari, ati onofebana?" ati nemarika.
37 "Tiwahareka hibati ya. Efe tiwa hiyaraka", Sesowi ati nemarika.
38 "Oko Hiti tiwati onofa oke waha", ati nemarika. Sonarisehimarika he
nokosi ya.
39 "Okehemete ama oke bofe ya, me ebe okanabone owa. Okehemete
ama oke, me noki awatera me noki awawaibone karo. Okehemete
ama oke, haha me noki awaha me noki awamaribone karo", Sesowi ati
nemarika.
40 Fariseo me one Sesowi ya me tabaha he ati me mitahamaroke. "Ha
ota ota noko awamarihi nine?" me ati namaroke.
41 "Te noko awamari ya Teoso tera kakorehina amaka. Te noko
awahamone te ati nineke. Makoni tera kako fawa raka", Sesowi ati
nemarika.

10

Sesowi ofeya me nanarifa kaminematamonaka.

1 "Hahi ofeya me tabori ka nokobi amara ya tokiyome yama boboti
amaka. Era nanahabi amaka. Tokiyomate amaka ha ya. Keye amakere.
2 Hahi nokobi yokana ya tokiyomehi ofeya me nanarifa amaka.
3 Nokobi sese kana nokobi se kite amaka, tokiyomabona kari. Ofeya ati
me himitate amaka. Hinaka ofeya mera ehe te amaka fara me ini ya. Mera
kakiyomamate amaka, me nahokosahabone mati.
4 Hinaka ofeya me nafi kakiyomame me nokosi ya tai toamate amaka.
He nowati ya me yotote me amake, he ati miti me wato karo.
5 Bare nowati ya me yototera me amake, me hiwaterari. Mera ha ne ati
me hinofare ka me tokarikosate me amake, ati me hiwatore karo", Sesowi
ati nemarika,
6 hiyara kaminari. Sesowi ati me watoramaroke, hiyara kaminari.

Ofeya me ka nokobi ama oke.

7 Faya Sesowi mera hiyaramatasehimarika. "Ofeya me ka nokobi ama
oke ha owa. Keye amakere.
8 Onokosi ya me tai toha yama boboti memeteke, me nafi, era nanahabi
me toha mati. Ofeya me ati me hinofarehemeteke.
9 Ha owa nokobi ama oke. Owa ya me tokiyoma me kasomaboneke. Me
tokiyoma, me kiyomama, masiri me wasi, naboneke.
10 Yama boboti kakete amaka, mera boti, mera waka, nebonaha.
Okehemete ama oke ha owa, me winatibone karo fara yama tohaha ya,
Teoso ya me taba mati. Okehemete ama oke me sawi amosibone karo".

Ofeya me nanarifa amose ama oke.

11 "Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa. Ofeya me nanarifa amose
hiwa ta nebonaka, ahabebonaha, ofeya mera kasomebonaha.
12 Hiti nanarifa ofeya mera narifi yokana tohatere amaka, hinaka
ofeya me amari karo. Robo kake awe ya tokomate amaka, ofeya mera
kakosahari. Faya robo mera wate ya me one tokarikosate me amake.
13 Hiti nanarifa ofeya mera nofare ka tokomate amaka, me ka hiti tohare
karo.
14 Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa. Oko ofeya me owato, owa
me wato, te me amake.
15 Okobi owa wato, okobi owato, te ama oke, fara me nima. Fara owa
okahabanabone oke, ofeya me okasomahaba owa".
16 "Oko ofeya me one toha, nabisake, me tabori one karo. Me
owakamahabanake ahi. Owati me mitahaba me amake. Me yoro
tokowamaba me amake ahi, me nafi tohi ohariaba mati, me nanarifa ohari
mati".
17 "Okobi owa nofaka, owa ta onahabone oni karo ohababone owa,
okitamatasibone karo.
18 Me ati ihi amara ohababone oke. Fara owati ya ohababone oke. Owati
yana ni ya ohababone oke. Owati yana namatasi ya okitama onahabone
oke. Okobi ati ehene amaka, owa yosehari", ati nemarika.
19 Soteo Sesowi ati me mita me abe ati tokatabaramaroke tasa.
20 Me tamaha me ati e namaroke ahi: "Rabike awaka, inamati ehene.
Himataba ati te kamitara?" me ati namaroke.
21 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa inamati ehene tohe ati e tere
amaka ahi. Inamati ehene e noko awamaba watatera awineke", me ati
namaroke.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke.

22 Faya teboro ka ayaka ka yama tohehemetemoneke fahi, yama siri tohi
ya.
23 Sesowi yaka nemarika teboro wari ka yama ya, Saromao ka yobe bari
karehi ya.
24 Soteo me moto hikane me aate hinehimarika. "Himata nima yama
amo ni ni ya tiwa tikaminaribe? Yama amo ni fiya tonake. Kirisito tihi ya
tiwa kamini yokana tihahabone tike ota ni ya", me ati namaroke.
25 "Yama okominahara oke hibati ya, owati te nofara te. Me okasoma-
hara oke, okobi ati ehene. Afa yama hiri ona owa kamininеke.
26 Owati te nofarineke, oko ofeya me te tohari karo.
27 Oko ofeya owati me mitate me amake. Me owatote me amake.
Onowati ya me yoto, te me amake.
28 Me winatehaba me amake fara yama tohaha ya, owati ihi. Me ahababa
me watateraba me amake. Me me hiyabamakiteraba me amake owa ni ya.
29 Okobi owa ni ya mera ta ne kitate amaka mata ya. Me me
hiyabamakiteraba me amake okobi ni ya.
30 Ha owa okobi ota ni oharineke", Sesowi ati nemarika.
31 Soteo yati ibe me yabatasahamaroke, Sesowi me banahabone mati,
ahabebonaha.
32 "Yama amosa tamaha hiri onahara oke te nokosi ya, okobi owa yosehi
owa. Himata hiri ona ihi owa te nahabiribe?" Sesowi ati nemarika.
33 "Yama amosa hiri tinaha ihi amara ya tiwa ota banahaba otake. Tiwati
hiyari ka tiwa ota banahaba otake, Teoso yama hinofara hiri tina tiwa, e
tihaha Teosomona tiwa tiniha tiwa", me ati namaroke.

34 "Te ka yama hani te awarini, Teoso ka yama hani, ati e naro ahi:

'Teoso me onemone tera onahara oke',

35 Teoso ati nematamonaka, Teoso ati me mitaha mera kaminari. Teoso ka
yama hani ati e mitarama naba watateraboneke, Teoso ati tohaharo.
36 Teoso biti ama oke, onahara oke. Himata nima te ati nineri, owati
hiyaramone te ati na te, yama Teoso hinofara hiri onahamone te ati na
te? Okehemete oke okobi ati ehene, okobi owa wasihimata owa.
37 Okobi yama hiri hinaha ya owehene tohari ya yama amosene amake
owati te nofari ka yama.
38 Okobi ehene ya owehene tohaha owati te nofara yama hiri onaha ihi
Teoso biti ohahamone te ati nabone teke, owa te watobone karo, okobi ha
owa ota ni oharia ota, ha owa okobi ota ni ohari na ota", ati nemarika.
39 Me hiwatebona me hitase hasi tasemarika.
40 Sesowi tokariwahamatasehimarika Sotao kowani ka ya, fare Yowao
mera iibofarisari ka yama ya. Sawihimarika fahi.
41 Me tamaha me tokomakehamaroke he ni ya. Me ati e namaroke ahi,
me abe hiyara mati: "Yowao mera nakitamehiba watare ati fiya torehita
amaka, Sesowi kaminari", me ati namaroke.
42 Me tamaha Sesowi me nofawahamaroke waha afa tabora ya.

11

Rasaro ahabematamonaka.

1 Me ka owa Rasaro tohe kiya nemataka. Betania kamari amaka, haha
tabora Maria hinakati Mahata toha na me taborimaroho,
2 afa Maria e ka Hiti teme sika karetehabana befomi ya, he teme
nahokoriwatehabana tati kone ya, efe Rasaro kiya ne hinakasima.
3 Maria hinakati ya famaha Sesowi ino hiri narawemetemoneke. "Kiki,
aya tinofe kiya nareka", me ati namaroke, Sesowi me aate na mati, Maria
hinakati ya famaha ati me kamina mati.
4 Sesowi me ati mite ati yana nemarika. "Kiya nemona ahabarehi-
bonaka. Kiya naka, Teoso me kahiyaribone karo, Teoso biti me kahiyara,
nibone karo", ati nemarika.
5 Sesowi mera nofehimari amaka, Mahata, hinakasima, Rasaro, me na
mati.
6 Rasaro kiya nemona tamine mitakana yama we famaha ya sawisa
nemarika mata.
7 Faya he ya tataba mera hima nemarika. "Hima e wete tonamaba eke
Soteya ya", ati nemarika.
8 "Habi soteo tiwa me banahabone me ati narake fahi yati ibe ya, tiwa
me nabowahabone mati. Tikamatasibana fahi?" me ati namaroke.
9 "Yama we oharia ka bahi 12 tereno ama? Yama wa toni ya e yaka na e
tara tokatera amake, yama e awi karo yama wa toni ya.
10 Yama soki ya e yaka na e tara tokate amake, yama we watari karo",
ati nemarika.
11 Ati yana namatasehimarika. "E ka habai Rasaro amo neno awaka.
Okomakehabana oke fahi, onatafihibana", ati nemarika.
12 "Sesowi amo ne ya kitameba awaka", he ya tataba me ati namaroke.
13 Sesowi ati me mita Rasaro amo ne kaminemona me ati namaroke,
hasi nebonaha. Rasaro ahabino kaminemarika.
14 Yama kamini yokana Sesowi tohawemarika. "Rasaro ahabenoka.

15 Yayai oke ahabe ya osawiri karo. Owati te nofawahaba teke waha. Hima fahi he ni ya", ati nemarika.
16 Me ka owa ohari Tome tohe me one hiyaremarika. Ino owa Titimo tohaka, matehe fami kawata owa ino ya ino tohahari. "Hima he ya e totabamakibeya. Ahabe ya e ahabi tabibeya", ati nemarika.

Sesowi kobo nematamonaka Betania ya.

17 Sesowi tokomake kobo nemarika Betania ya. Kobo tonamake ya Rasaro foyehimataka tama ya, amo ni 4 nari.
18 Betania yaboramaroke Serosarei ya. 3 kirometoro tohake.
19 Makoni Soteo me tamaha me kakehemeteke, Maria Mahata me famaha me ati boti me nasomawahamahabone mati, me ka niso ahabe mati.
20 Sesowi kobo ni tamine Mahata mita tasi tonahamaroke Sesowi kobo nabonehe. Maria itariemeteke yobe toro ya.
21 Mahata Sesowi aate namaroke. "Oko Hiti tisawiemenehe, okaniso ahabarehina amaka.
22 Yama owato oke haro. Teoso ha tini ya fara tiwati nima ehene nebonaka", ati namaroke.
23 "Niso yati namatasebonaka", Sesowi ati nemarika.
24 "Yati namehiba owato oka, yama amo ni nafi ahabi ya, e nafi yati nami ya", ati namaroke.
25 "Era hihiri nama ama oke, ha owa. Me wini fara tohate me amake owehene. Haha owati me nofaha me ahaba me sawi fara toha naboneke.
26 Haha me sawiha owati me nofaha me ahabateraboneke. Owati amosa awine tiwa ni ya?" ati nemarika.
27 "Ee. Kirisitomona tiwa one oke, Teoso biti. Efemata ama tike, kaketehibona Teoso hinehimata tiwa", ati namaroke.
28 Mahata ati fawa na tokomamaroke. Hinakasima Maria hiyaremeteke, me fami oharia mati. "Borofeso kobo nake tiwa ati nareka", ati nemeteke.
29 Mahata ati mita yana kabote na kamahamaroke he ni ya,
30 Sesowi kobo tonamakere ya mata tabora ya, fare Mahata kobo hine ka yama ya wasa nari.
31 Soteo Maria ati me nasomawahamahabone he ya me tabaha he me awehemetemoneke, yana kabote naro. Me ya totabamahamaroke, tokomaba ama nikani me hinaharo tama ya, ohi nabana.
32 Maria kamakia Sesowi kobo na sonarisahamaroke he nokosi ya. "Oko Hiti aya tisawiemenehe, okaniso ahabarehina amaka, ati namaroke.
33 Sesowi hiwahamaroke ohi naro. Soteo mera awa nemarika, me ohi na mati, Maria ya me taba mati. Faya yawe ohi nima nemarika.
34 "Hibaka ya te toniharano?" ati nemarika.
"Tikamakehi, temene tiwabaya", me ati namaroke.
35 Sesowi ohi nemarika.
36 "Te awa ha, Rasaro nofahari kasiro ya", soteo me ati namaroke.
37 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa noko awatere noko namosame amaka. Rasaro kasomi watore awa, ahabarehibana?" me ati namaroke.

Sesowi Rasaro nawamisamematamonaka.

38 Sesowi yawamatase kobo tonamemarika tama ya. Yati hotimaroke, noki bori boko kanaharo fara yati ya.
39 "Yati te itihi", Sesowi ati nemarika.
"Maho kite awaka Sesowi. Foye ka amo ni 4 tohaka", Mahata ati namaroke, Rasaro ahabe hinakati.

40 "Owati timitara tike hibati ya. Owati tinofi ya Teoso kiti tiwahabone onahara oke", Sesowi ati nemarika.
41 Yati me itihamaroke. Sesowi neme awe ati yana nemarika. "Abi faya amake, owati timiti karo.
42 Tiwa owato oke, owati kamiti fara tihaha tiwa. Owati e nara oke ahi haha me sawiha me ihi. Owati me miti ya me ati e nabone onahara oke ahi: Owa tiyosemetemone me ati naboneke", ati nemarika.
43 Faya Rasaro ha nemarika kita ya. "Rasaro tikiyomamahi. Tikamahi ahi", ati nemarika.
44 Rasaro ahabe kiyomamehimarika. Teme katafa, ye katafa, noko yoto kana nemarika makari ya. "Te tisawamaho, tokomebana", Sesowi ati nemarika.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

45 Soteo me tamaha Sesowi ati me nofawamaroke waha, me kakeha mati Maria ni ya, Sesowi ehene me awaha mati.
46 Me one tokoma nemetemoneke fariseo me ni ya, Sesowi me kaminabone mati.
47 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba soteo me ka hiti me nafi me ha nemetemoneke, heoniao me hiri nabone mati. "E ehene watara me tamaha mera kasomaka.
48 Ehene e fawa nire ya me tamaha ati me hinofawaheba amaka. Homa ka me kaki ya teboro me katomaba me amake. E one me me katoma naba me amake", me ati nemetemoneke.
49 Me ka owa Kaifa tohehimatamonaka, sasetoti ehebote tohahari afa ano ya. Ati yana nematamonaka. "Yama te watokere.
50 E ka owa ohari abebona onahareka, me nafi abaribone karo. Afa yama te watora te awineke", ati nematamonaka.
51 Kaifa fare ohari ati ehene amare ya ati yana nematamonaka. Sasetoti ehebote tohehi Teoso ati kaminematamonaka, Sesowi ahabebona ati nari, Ihayeo mera kasomebonaha.
52 Sesowi ahabemarika, Ihayeo mera kasomi oharirehibonaha. Ahabemarika, tabora nafi ka Teoso biti mera kasoma nebonaha, mera yoro tokaniwamebonaha, me nafi yoro tokibone karo.
53 Faya me ati me hawa tonihemetemoneke, Sesowi me wati kanaha mati waha.
54 Makoni Sesowi sawimarehimarika me nafi baikani ya. Yana tone tokomemarika sitati nafira ya Efirai ya, yama honara yabori ya. Sawihimarika fahi, he ya tataba me ya tabahari.
55 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni yabokirahamaroke. Me tamaha me tokomamaroke Serosarei ya, yama Mowisei hinehemete me hiri nabone mati, me amosabone mati Teoso ni ya Basikowa nokosi ya.
56 Sesowi me siba na teboro wari ka yama ya me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima yama ri te ni ya? Sawihiba ama marina ya?" me ati nemetemoneke.
57 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba me narabi me nima nemetemoneke. "Sawi ka yama te wato ya te kaminebonaka ota ni ya", me ati nemetemoneke, me hiwatebonaha.

12

Sesowi teme Maria soro karehemetemoneke befomi ya.

1 Faya Sesowi wete tonamemarika Betania ya. Rasaro sawihimarika fahi, efe hiri hinamari. Basikowa nokosi ya yama wehe 6 na hasi namaroke.

2 Marina me hiri namaroke, Sesowi me mari na mati. Mahata mera
natafamaroke. Rasaro sawihimarika Sesowi tafi ya tafi famahari marina
ya.
3 Maria befomi tama kanahamaroke, nato yokana tohaharo, manakone
nafiharo, Sesowi teme soro karehabonehe. He teme soro kare he teme
tamo namaroke tati kone ya. Befomi mahi yama nahabihamaroke yobe
toro ya.
4 Yota Isikarioti he ya tataba me ka owa tohe ati yana nemarika, efe he
ta nebanoho me one ni ya, he me watahabone mati.
5 "Himataba befomi ta ni te taminarineri, manakone ta nabana me
honara me ni ya? Ano oharia ka yama ahi ni manakone nima manakone
nineke", ati nemarika.
6 Ati e ne me honara mera nofaremata awaka. Yama bobotimatamona
amaka. Yota Sesowi me ka yinero kakakatoma tohe yinero yayaba
tohehimatamonaka.
7 "Hine hikatoma hike. Owa keteha oko abono hawa tonihineke,
okomoabone owa.
8 Me honara me sawi fawa teraboneke te ni ya. Ha owa ta oko sawi fawa
nabone oke te ni ya", ati nemarika.
9 Soteo me tamaha me kamakiamaroke, Sesowi kobo ne tamine me
mitaha mati, Rasaro me awa nabone me ati na mati, Sesowi hiri
hinamemonaha.
10 Sasetoti me ka hiti Rasaro me nabowa nabone me ati nemetemoneke
waha.
11 Me tamaha Sesowi ati me nofahamaroke waha, Rasaro kitehi me
awaha mati. Sasetoti me ka hiti me ati me nofamarahamaroke.

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

12 Yama we yotoha ya me tamaha me kamakiemetemoneke Serosarei
ya, me sawihabone mati Basikowa ka marina ya. Me kamakia Sesowi
sawihibonamona tamine me mitehemetemoneke.
13 Yama afe me ti nemetemoneke, me hekakehabonehe sitati beheri ya,
Sesowi me kobo kanahabone mati, me ha ni kitaha mati. "Teoso amosaka.
Efe e ka towisawa amaka hari, Ihayeo me e. Kakehareka Teoso ati ehene.
Teoso hinofa hika", me ati namaroke, me ha na mati.
14 Sesowi someto biti siba ne someto wasihi itarimarika someto bari ya,
hibati ka me ka yama hani ati nima ehene nari, ati e naro ahi:

15 "Te wato fawa nahi Serosarei ka me te. Te ka towisawa te awa ha
kakehari, itariari someto biti bari ya",

yama hani ati ke.
16 He ya tataba ati me hiwatorahamaroke mata. Manakobisa Teoso Sesowi
towakame ya neme ya ati me wati hiwahamaroke. Me ihi me wati nawaha
namaroke, Sesowi me hiri kani ka yama.
17 Sesowi ya me tabaha me tamaha Sesowi ehene tamine me kamina-
maroke, Rasaro abowi ha nari, kiyomamehibonaha tama ya, Rasaro hiri
namahari.
18 Me tamaha ehene tamine me himite me kamakiamaroke he ni ya
Serosarei beheri ya.
19 Fariseo me abe hiyaremetemoneke. "Era kasawarika. Te awa hari
waha. Me nafi hinofawaha hika", me ati nemetemoneke.

Bara Sesowi me awahabone me ati nemetemoneke.

20 Bara Keresia ka me ati me ati tohaha me one kamakiemetemoneke
marina ya, Teoso me ha nabone mati.
21 Firibi Karireya ka Betisaita ka ni ya me kake me aate hinehimatamon-
aka. "Sesowi ota awinima ke".
22 Firibi Atere ni ya tokome me ati kaminematamonaka. Atere ya Firibi
me fama Sesowi ni ya me towakama me ati me kaminamaroke.
23 Sesowi ati yana nemarika. "Afa yamabone amake haro hibati ya, Neme
ka Owa amosi mati tohe Teoso namobona ka yama.
24 Tiriko noki sonara wami ya ahabara fara tohanawi naboneke. Sonaha
ahabi ya bonohaboneke, boni tamaharo.
25 Fara era e nofi ya e ahababone eke. Bofe ya e winaha fara era e nofari
ya e winatehabone eke Teoso taboro ya. Keye amakere.
26 Haha owa me narifabone me ati na me ya otababone oke. Owa me
narifa me ya otababone oke fara osawi ka yama ya. Owa me narifa me
amosamone okobi ati nebonaka", ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

27 "Oyawa oke waha. Himata nima owati ribe? Owati e nibana ahi?
Abi owa tikasomahi, obana? Owati e rabone oke. Okehemete ama oke
ohababone owa.
28 Abi tika amosi tinamohi, tiwa me kahiyaribone karo", ati nemarika.
Teoso ati yana nemarika neme ya. "Oko amosi onamoara oke hibati
ya, owa me kahiyarahabani owa. Onamomatasa okibone, owa me
kahiyaramatasibone karo", ati nemarika.
29 He beheri ya me tamaha me nahoha yama me mitahamaroke. "Bahi
ati amaka", me one ati namaroke.
"Teoso nanarifa hihiyara hika", me one ati, namaroke.
30 "Ati omiteba ati amakara. Ati te mitehibona ati amaka, ha te.
31 Yama hiyara manakone Teoso nahabiwakabona, bofe ka yama, ehene
bofe ka towisawa kiti fawa nabona karo.
32 Owa me kakiti ya me nafi owakabone oke",
33 Sesowi ati nemarika, ahabibano kaminari.
34 "Kirisito ahabaterebona Teoso ka yama hani ati te amake. Himataba
tiwati e nineri ahi, Neme ka Owa me kakitiabone tina tiwa? Hike amara,
Neme ka Owa tohahari?" me ati namaroke.
35 "Te amo ni tatama kawaha te ka yama oye namatahabone teke. Te
yaka nahi, yama oye ni karo. Te kakayomariyahi. Yama soki ya e yaka na
e tokiba ka yama e watotera amake.
36 Te ka yama oye naha yama oye te nofahi, yama oye ka me te tohahaba
te", ati nemarika.

Sesowi ati me nofaremetemoneke.

Sesowi hiyari fawa ne tokome hiwa kehemomarika.
37 Me tamaha mera nakitame me hiwe ati me hinofarehimarika.
38 Teoso ati kakamina Isaiya tohe afa metebani mera kaminematamon-
aka, ati e nari ahi:

"Ota ka Hiti, me ota hiyara ota ati me nofakere. Me ni ya tika kiti tinamo
tikene me ati rarake",

Isaiya ati nematamonaka.
39 Makoni Sesowi ati me nofihinaramaroke. Isaiya ati owa e nematamon-
aka ahi, afa metebani mera kamina nari:

40 "Me noki awamararake, Teoso ati ehene. Ati ehene me ati boti kasiroarake. Me noki awi ya, me ati boti ya owati me wato ya, me kakehene me amake, me okasomahaba mati",

Isaiya ati nematamonaka.
41 Sesowi ehene amosi mati tohehi wato ka ati e nematamonaka ahi, Sesowitebano kaminari.
42 Me ka hiti me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, me one. Hine me kaminaremetemoneke me one me ni ya, fariseo me me nakome karo. Hine me kamini ya sinakoka ya me tokiyomamarahabone fariseo me me hinahamone me ati me wati nawahemetemoneke.
43 Hine me kaminara me amosamone me me hinahabone me ati nemetemoneke fara me one. Teoso ni ya me amosi ya me amosa, me amosari ya me amosarihi nabone me ati nemetemoneke.

Sesowi mera kasomebone kakehimatamona ati nematamonaka.
44 Sesowi ati yana nemarika ati kitahari. "Owati te nofaha okobi ati te nofa, nineke, owa yosekimata.
45 Owa te awaha okobi te awa, nineke, owa yosekimata.
46 Okehemete ama oke, me nafi ka yama oyebone owa, yama soki ya me nahomarahabone mati, owati me nofaha mati, me nafi.
47 Haha owati me nofara me ahababone ona owatiba watakere. Me nafi ahababone onahaba okeremete ama oke. Me nafi okasomahabone okehemete ama oke.
48 Haha owati me nofara hine me yokotehaba me amake yama amo ni nafi ahabi ya, owati me mitaha mati.
49 Haha yama okomina owati amakere. Okobi owa yosekimata owa kanawanehirika, ati okominehibonaha.
50 Yama owato oke haro, me wini fara tohatibone ka yama, mera yosehi ati me hikatabe karo. Makoni ati okominareka, owa kanawanahari owati amara ya", ati nemarika.

13

Sesowi he ya tataba me tame soko nematamonaka.
1 Basikowa ka marina yana tobone ka amo ni yana tonahamaroke. Sesowi yama watohimarika, amo nibona kobo nari, tokomebonaha bati ni ya, sawimarehibonaha bofe ya. Hinaka mera nofehimarika. Mera nofi fare tohehimarika.
2 Me tafahamaroke bai toke ya. Yota Simao Isikarioti biti Sesowi ta nebona ati nematamonaka me one ni ya, Satanaisi ati yana ne karo ati boti ya.
3 Sesowi hiwa watohimata awaka, kiti fiya tonahari mata ya, bati ehene, Teoso hiyose hiwa watohari, Teoso ni ya wete tonamebona hiwa wato, nari.
4 Sesowi yana ne makari mese ka sota tone towaya iti hiwa rofi kawahemarika.
5 Yama wiye ya faha sika nise he ya tataba me tame soko nemarika. Me tame nahokoriwehimarika, hiwa rofi kawahe ka towaya ya.
6 Simao Betiro ihawehimarika. Simao Betiro ati yana nemarika. "Oko Hiti oteme soko tibana ti?" ati nemarika.
7 "Haha yama hiri ona tiwatorahabone tike mata. Yama toyabo ya tiwatowahaboneke waha", Sesowi ati nemarika.

8 "Oteme soko titeraba ama tike", Simao Betiro ati nemarika.
"Tiwa soko ori ya e famaraba e amake", Sesowi ati nemarika.
9 "Sesowi oteme soko ni tiwahaririyahi. Oyehe soko, otati soko, tinahi",
Simao Betiro ati nemarika.
10 "E afi na e abono nafi amosate amake. E teme ta soko ni ohariabone
eke. Te amosake. Te nafi amakere", Sesowi ati nemarika.
11 Yama watohimatamonaka, he ta nebona watohari. Makoni ati e
nemarika ahi: "Te nafi amakere", ati nari.
12 Sesowi me tame soko ni hawa tohe makari weye name towitare-
memarika tasa mesa ya. Faya mera aate nemarika. "Yama te watoha te
awine ha, hiri onaharo te ni ya?
13 Borofesomona owa te toniha, te ka hitimona owa te toniha na te ati
amosake, keye te hiri ra te.
14 Borofeso oha te ka Hiti oha ona te teme soko onahara oke. Makoni te
abe teme soko, nabisabone teke.
15 Hiri one oke haro te ni ya, te hiri nabonehe, fara owehene nima.
16 Yama aahi e tohaha e fiya torahabone eke e ka hiti ni ya. E ka owa
era yosehi ni ya e fiya torihi, nabone eke. Keye amakere.
17 Yama okomina te wato ya owehene nima te ehene ni ya te yayai
nabone teke.
18 Te nafi amakere. Me okatika me owato oke. E naboneke ahi, fara
Teoso ka yama hani ati nima.

'Hahi oko bao kabi ya hinaka bao kabi famehi owa kakoareka waha',

Teoso ka yama hani ati te amake.
19 Okominibahareka te ni ya, ehene watamatarari, owa te watobone karo,
Teoso ka yama hani owa kamina owa.
20 Haha me oyose me me nofaha owa me nofa nineke. Haha owa me
nofaha okobi owa yosehi me nofa nineke. Keye amakere", Sesowi ati
nemarika.

Sesowi Yota kaminematamonaka, he ta nebanoho.
21 Faya Sesowi ati boti yawehimarika fahi. Ati yana namatasehimarika,
me ka owa kaminari. "Te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya. Keye
amakere", ati nemarika.
22 He ya tataba me abe awaawari tokanamaroke, hahi Sesowi hikamine
me watori karo.
23 Me ka owa Sesowi ya famarimarika, hinaka nonofa.*
24 Simao Betiro yofiyofi hinemarika, Sesowi aate nebonaha, hikamine
ino itihibonaha.
25 Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nemarika, Simao Betiro ati ehene.
"Oko Hiti hibakari?" ati nemarika.
26 "Efe hinaka baobona taba okane ya owakawehibonaka", Sesowi ati
nemarika.
Faya Sesowi bao kote taba kane yaha ya hekawehimarika, Yota, Simao
Isikarioti biti.
27 Bao kote wara tone ya Satanaisi tokiyomehimataka Yota boti ya.
Sesowi aate hinehimarika. "Yama hiri tinahabone hiri kabote tinahi", ati
nemarika.
28 Me one sawiha ati me himite yama hikamina me watoramaroke.

---

* **13:23** 13.23 Sesowi ya tataba me ka owa Yowao tohe fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofemona ati nari.

29 Me one ati boti e narawemetemoneke ahi: "Yota e ka yinero kakakatoma amaka. Afa yama Sesowi kamine awaka. 'Yama hasi na tikanikamakehi, e ka marina ka yamabana', ati ne awaka". Me one ati boti e narawemetemoneke ahi: "Yota yinero ta nebona Sesowi ati ne awaka, me honara me ka yinerobana, ati, ne awaka".
30 Yota bao kote wara tone yana kabote ne tokomemarika. Yama sokihamaroke.

Me abe nofahabone Sesowi ati nematamonaka.
31 Yota fawa ne Sesowi ati yana nemarika. "Neme ka Owa amose me awahaboneke waha, me nafi. Ehene Teoso amose me awa naboneke.
32 Teoso amose me awi ka Neme ka Owa me kahiyaraboneke, Teoso hinamoari. Teoso hinamobonaka hibati ya, kahiyari me kerewe hirehibonaha.
33 Matehe, e tataba kawahamatabone eke. Yama okominibaha e ka hiti me ni ya afa yama okominatasine oke te ni ya, e naro ahi: Okomi ya owa te siba ni ya tokomaki te watoraba te amake fara okomi ka yama ya.
34 Yama yati okomina okibone waha, tera oyose owa. Owati ihi te abe nofahabone teke. Fara tera onofa te nofi nima te abe nofi nabone teke.
35 Te abe nofarawi ya tera me watohaba teke, owa ya tataba memone me te", Sesowi ati nemarika.

Betiro ehenebano Sesowi kaminematamonaka.
36 Simao Betiro ati yana nemarika. "Sesowi hika ya tikaribe?" ati nemarika.
"Okibone ka yama ya tikarabone tike mata. Yama toyabo ya tikamakehabone tike", Sesowi ati nemarika.
37 "Oko Hiti e famahaba eke hibati ya, tiwa okasomahaba owa. Owa me nabowi ya owa me nabowa naba me amake".
38 "Tihabibana, owa tikasomahaba tiwa? Owa tiwateramone tinahaba ama tike, tiwati yana ni terei na tiwa, arakawa ha namatare ya mata. Keye amakere", Sesowi ati nemarika.

14

Hawi ama oke.
1 Sesowi mera hiyaremarika. "Te ati boti kokoriri rima nahi. Teoso ati te nofahi. Owati te nofa nahi.
2 Yama bari ni tamaha kobobo te amake okobi ka yobe karo. Watari ya okominarene amake, owati e na owa ahi: 'Te taboroba hawa onihabana oke, te winiba karo', ona owa.
3 Te taboroba hawa onihi ya okomabana oke tera onakama owa, fara osawi ka yama ya te sawihaba te.
4 Hawi te watoke, okomibone ka hawi, te tokomakibone karo", ati nemarika.
5 Tome ati yana nemarika. "Ota ka Hiti tikamiba ka yama ota watokere. Himata nima hawi ota wato ribe?"
6 "Afa hawi ama oke ha owa. Owa tiwato ya Teoso tiwatoha tiwa awine tike. Owati ihi te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te. Me tokateraboneke okobi ni ya, me oyoseri ya.
7 Owa wato yokana te tohi ya okobi te watohabone teke. Okobi te watoke hibati ya. Okobi te awa, nineke", Sesowi ati nemarika.
8 Firibi ati yana nemarika. "Sesowi abi tinamohi ota ni ya. Faya tohahaboneke fahi", ati nemarika.

9 "Firibi oko sawi yaboke te ni ya. Owa tiwatorini? Owa tiwaha okobi tiwa, tike. Himataba tiwati e nineri ahi: 'Abi tinamohi ota ni ya', tina tiwa?
10 Ha owa okobi ota ni ohariamone tirini? Okobi ha owa okobi ota ni ohariamone tirini? Fara owahariha owati amakere. Okobi owa ni ya wine hinaka yama ahi naka.
11 Owati te nofahi, ha owa okobi ota ni ohariamone ona owa, okobi ha owa ota ni ohariamone ona, owa. Owati oharia te nofari ya, yama hiri ona ihi owati te nofahabone teke, me okasoma owa.
12 Haha owati me nofa yama amosa tamaha me hiri naboneke, fara owehene nima. Me ka yama amosa hiri ni fiya tonahaboneke mata ya, okoma owehene okobi ni ya. Keye amakere.
13 Oko me te tohaha yama te aate na afa yama nafi te ati na nafi ta onahabone oke, okobi me kahiyaribone karo, me nafi, okobi amose me awaha mati, biti ehene.
14 Yama nafi te aate nabone te ke, oko me te tohi karo. Yama nafi te ati na nafi ta onahabone oke".

Teoso kanamori yosehibona Sesowi ati nematamonaka me ni ya.

15 "Owa te nofi ya fara owati nima te ehene naboneke, tera oyose owa.
16 Faya okobi aate onahabone oke te teseneba ta nebana, te ya tabatebana fara yama tohaha ya.
17 Efe Teoso Kanamori tohaka. Tera kanawanebonaka, Teoso wato yokana te tohahabone te. Me one hiware ka me hiwatorehibonaka. Me ya tabaterebonaka. Te watoka ha te ta, wine kari te ni ya. Te ya tabehibonaka.
18 Tera owakanakosarabone oke. Matehe me ka abi watare nima te rabone teke. Wete onamatasahabone oke te ni ya.
19 Me one owa awamariba ka yama yabomakare. Ha te ta owa te awahaba te amake. Owamisami ka te nahomisamabisatehaba teke.
20 Afa yama tohi ya owa te watohaba te amake, ha owa okobi ota ni oharia ota. Tera te watohaba teke, ha te ha owa e ni oharia e. Owa te wato naba teke, ha owa ha te e ni oharia e.
21 Owati te miti ya owati nima te ehene ni ya, owa te nofaha te awineke. Owa te nofi ya okobi tera nofehibonaka. Tera onofa onahabone oke, owa onamoa owa te ni ya", Sesowi ati nemarika.
22 Yota ati yana nemarika, Yota owa, Isikarioti amarari. "Himataba tiwa tinamoaba ama tiri ota ni ya, tiwa tinamora tiwa me one ni ya?" ati nemarika.
23 "Haha owa me nofa fara owati nima me ihi naboneke. Okobi ya ofama ota towakabone otake me ni ya, ota wini tabahabone ota.
24 Owa me nofara owati nima me ihi raba me amake. Owahariha owati amakere haro. Okobi ati amaka, owa yosekimata".
25 "Yama okominahara oke, aya e tabi ya.
26 Okobi Teoso Kanamori yosehibonaka, te tesenebonehe, owati ihi. Yama nafi ya tera kanawanehiba amaka. Owati te wati nawahaba teke, tera kanawane ehene, afa yama okominaha ya.
27 Owati ihi te watoraba teke, te ati boti tamina te. Me one ati boti tamina me ati boti nima te ati boti rabone teke ha te ta, te ati boti tamina te. Te ati boti kokoriri rima nahi, te ati boti watora te.
28 Owati te mitaha teke, okomabone owa, wete onamabone onaha owa. Owa te nofi ya te yayai nene te amake, okomabone owa okobi ni ya. Okobi fiya tonaka owa ni ya.

29 Owa okominine oke, okomamatara owa mata, te ati e nibone karo ahi:
'Keye hiri renoka', te ati na te.
30 Tera hiyari faya tohinima oke, haha bofe ka me ka towisawa
kobo nakebona ka yama yabokiri karo. Yama hiyara hiri onahamone
hikaminahaba wataraboneke.
31 Me nafi owa watohabone onahara oke, okobi onofa owa, fare okobi ati
nima owehene na owa. Te yana nahi. E tokomibeya", Sesowi ati nemarika.

15

Ofa ate yokana ama oke.

1 "Ofa ate yokana ama oke, ha owa. Okobi ofa nanarifa amaka.
2 Ofa ini owa ni ya wanaha bonora okobi ti nakosate amaka, koro
hiwitiabonehe. Ofa ini bonoha tati boni okobi tirokosate amaka, boni
tamibone karo.
3 Te tirokosi hawa toha teke. Te taminake, tera okanawani karo.
4 Owa ni ya te kobobo ni ya te ya otababone oke. Ofa ate ya ini wanara
bonotera amake. Te e nineke ahi, ofa ini nima. Owa ni ya te kobobo ri ya
yama nihinaraboneke te ni ya".
5 "Ofa ate ama oke ha owa. Ofa ini me te amake ha te. Owa ni ya te
kobobo ni ya te ya otabi ya te bono totamabone teke. Owa ni ya te kobobo
ri ya yama nihinaraboneke te ni ya.
6 Owa ni ya te kobobo ri ya tera me were towitiabone teke, fara ofa ini
koro towiti nima. Ofa ini me were hiwitia waya tokana me hiyaba yifo ya
me were hina hatite amake.
7 Owa ni ya te kobobo na te ni ya owati sawiha yama te nofaha te aate
nabone teke. Okobi ati amosebonaka.
8 Te bono tami ya yama me watowahahaboneke, owa ya tataba me te tohi
ka yama. Faya okobi me kahiyaraba me amake, amosemona me hinahari.
9 Tera onofa oke, fare okobi owa nofehi owa nofi nima. Owa ni ya te
kobobo nabone teke, tera onofa te nofi tohasa nibone karo te ni ya.
10 Fara owati nima te ehene ni ya tera onofa te nofi tohanawi naboneke
te ni ya. Owa nima te nabone teke, okobi ati nima owehene na owa, he ya
ofama owa, owa nofi fare tohahari owa ni ya".
11 "Owati e nara oke ahi, te yayai nibone karo, fara oko yayai ni nima.
Yayai ni yokana te tohahabone onahara oke.
12 Owati e nara oke ahi, tera oyose owa: Te abe nofahi, fara tera onofa
owa nima.
13 E ka owa hinaka habai mera kasomebona ati ne hiwa kahabane ahabe
ya mera nofe awaka mata ya.
14 Oko habai me te tohahabone teke, fara owati nima te ehene ni ya.
15 Oko yama aahi tera onihamarabone oke. E ka yama aahi yama me
watokere e hiri naro. Oko habai tera onihine oke, okobi yama hikamina
nafi okomini karo te ni ya.
16 Owa te wasiraro te amake. Tera owasiaro ama oke ha owa. Te
bono nahabone onahara oke. Te bono ahabaterabone onahara oke. Faya
yama te aate na nafi ya okobi tera kakawebona onahara oke, oko me te
tohahamone te ati na te.
17 Owati e nara oke ahi, te abe nofibone karo".

Tera me kakoaboneke.

18 "Me one tera kako ya owa kako te wati nawahabone teke, owa me
kakobaha owa.

19 Bofe ka me te tohi ya tera me nofehene me amake. Bofe ka me te
amakere, me ni ya tera okatika owa. Makoni tera me kakoneke.
20 Te ati katamoriyahi owati ya. Owati e nara oke ahi: 'Yama aahi e
tohaha e fiya torahabone eke e ka hiti ni ya', onahara oke. Owa me kakoa
tera me kako naboneke. Owati me tokataba te ati me tokataba, naboneke.
21 Oko me te tohi ka tera me wati kanahaboneke, okobi owa yosekimata
me watora mati.
22 Aya me ohiyararihi oni ya me ka yama hiyara awihina rene amake.
Yama hiyara me kehemomaraboneke, me hiri hinaharo waha, oki karo.
23 Owa me kakoa okobi me kako nineke.
24 Me tamaha me onakitamara oke. Owa nima me naba me watakere.
Me onakitamari ya me one ka yama hiyara awihina rene me amake. Yama
hiri ona me awakene owa me kako na me ihi hiyakere. Okobi me kako
nineke.
25 Me ka yama hani e teha amake ahi, me rawi hinehemete hibati ya:

'Yama hiyara hiri ora owa me kakoarake',

yama hani ati te amake. Owa me kakoa me ka yama hani ati nima me ihi
nineke".
26 "Era kakasoma oyosebana oke, kakehibonaha te ni ya. Teoso
Kanamori yokana amaka. Okobi ya famaka mata. Okobi ni ya yana tone
kakehibonaka te ni ya. Owa kaminebonaka.
27 E tabahamaro e tabasa ni ka owa te kamina, nabone teke", Sesowi ati
nemarika.

16

1 "Afa yama okominara oke, owa nofi te fawa ribone karo.
2 Te tokiyomamarabone me one ati naba me amake sinakoka ya. Tera
me waka na me ati e naba me amake ahi: 'Me waka ni amosa awineke
Teoso ni ya', me ati na mati.
3 Me ihi e naboneke ahi, okobi me watora mati, owa me watorihi na
mati.
4 Me ihi e ni ya owati te wati nawahabone teke, me ihibone okomina
owa. Makoni owati amake hibayata karo".

Sesowi Teoso Kanamori kaminematamonaka.

"Yama e na okominarara oke baha, e tabi karo.
5 Okomawaha okibone okobi owa yosekimata ni ya. Te ka owa aate neba
watarareka, ati e nari ahi: 'Hibaka ya tikamaribe?' ati nari.
6 Te yawi kita te awineke, owati te mitaha te.
7 Yama amosaba awineke te ni ya okomi ya. Okomari ya yama aamosa
raba nene amake te ni ya. Keye amakere. Okomari ya era kakasoma
kakerena amaka. Okomi ka kakehibonaka, te ni ya owati ihi.
8 Kake ya me nafi ka yama hiyara kaminebonaka. Oko yama amosa
namohibonaka me nafi ni ya, hiri onaharo. Teoso tamine kaminebonaka,
yama hiyara manakone nahabihibonaha, me hiri hinaharo. Ati me himite
ya ati fiya torehimona me hinehibonaka.
9 Afa me ka yama hiyara amake haro, owati me nofari karo.
10 Yama hiyara hiri onamone me ati nofa yama amosa hiri onofa
okomabone oke okobi ni ya. Owa te awamarahaba te amake.
11 Bofe ka towisawa Teoso nahabihibona Teoso ati nareka. Makoni hine
me watohaboneke, me ka yama hiyara manakone nahabihibona karo".

12 "Yama nasa ke okominabonehe te ni ya. Kamini onofamata okere.
Okomini ya owati te watoraba te amake mata.
13 Teoso Kanamori yokana kake ya tera kanawanehibonaka yama
amosa nafi ya, yama fa yokana te watohabone te waha. Fare ati
kaminarehibonaka. Yama himita ta kaminebonaka. Yama kaketehabone
kaminebonaka te ni ya.
14 Taminabote ohahamone owa kaminebonaka, owati kaminari te ni ya.
15 Haha yama nafi okobi hikiha okiha one oke. Makoni owati amake
haro: 'Teoso Kanamori owati kaminebonaka te ni ya', ona owa".

Owa te awamakiribone.

16 "Owa te awamakiribone. Yama yabokiri ka yama nowati ya owa te
awamatasahaba te amake", ati nemarika.
17 He ya tataba me one ati yana namaroke, me abe hiyara mati.
"Himataba ati e nara ahi e ni ya: 'Owa te awamakiribone. Yama
yabokiri ka yama nowati ya owa te awamatasahaba te amake', ati nari?
'Okomibone karo okobi ni ya', ati, nari?
18 Himataba ati e nara ha ahi: 'Yama yabokiri ka yama nowati ya', ati
nari? Ati e watokara", me ati namaroke.
19 Sesowi mera watohimataka, he me aate nabone me ati na mati. "Te
abe aate narawa te awineke, owati e na te mitaha te ahi: 'Owa te awa-
makiribone. Yama yabokiri ka yama nowati ya owa te awamatasahaba te
amake', ona owa.
20 Te ohi ni nafihaba te amake. Me one ta yayai naba me amake me nafi.
Te yawahaba te amake mata. Manakobote te yawi fawa naba te amake.
Te yayai nawahamaba te amake fahi. Keye amakere.
21 E fanawi tori kome yana tona yawate amake. Manakobisa biti wate
ya tori kome wati nawahamaraboneke, yayai naro biti wate ehene.
22 Te e naba te amake ahi. Te yawake mata. Manakobisa tera owamatasi
ya te ati boti yayai nawahamahaba te amake owehene. Te yayai ni ya te
yayai ni ahabateraba te amake fahi.
23 Afa yama ya owa te aate namaraba te amake, yama wato tabiyo. Owati
te mitahi haro: Fara yama te aate na ya okobi tera kakawebonaka oko me
te tohi karo.
24 Yama te aate ra teke mata, oko me te tohahamone te ati na te. Te ati
nahi, oko me te tohahamone te ati na te. Okobi ati amosebonaka, yayai ni
yokana te tohibone karo".

Te yayai nahi, me kitari karo owehene.

25 "Hiyara okomini onofa ama oke te ni ya, hiyara tamaharo, yama
kamini forima ora owa. Yama one ya hiyara okominamarahaba ama oke
te ni ya. Okobi kamini onataminatehaba ama oke afa yama ya fahi.
26 Afa yama ya okobi te aate naba te amake, oko me te tohahamone te
ati na te. Owati watarabone oke, okobi tera narifebona onaha owatibana.
27 Okobi fare tera nofaka, owa te nofaha te, Teoso ati ehene okehamone
te ati ni karo.
28 Okobi owa yosehi okehemete oke ahi bofe ya. Yana okibone bofe ya
tasa, okomabone owa okobi ni ya", ati nemarika.
29 "Kiki. Yama kamini tinatamina tike waha. Hiyara tikaminama tikere.
30 Tiwa ota watowahake waha, yama nafi tiwatoa tiwa. Ota atibone
tiwato tike hibati ya tiwa ota aate nabone ota. Makoni tiwati ota nofake
waha, Teoso tiwa yosehi tikehemetemone tina tiwati", he ya tataba me ati
namaroke.

31 "Owati te nofawaine waha?
32 Owati te mitahi. Afa yamaboneke, ayata karo, te tokomarikosibone
karo. Fara te taboro ya te tokomarawaba te amake. Owa te tonaharikosa-
haba te amake. Owa te tonaharikosaha owaharikosaraba owa awine oke,
okobi ya ota fami karo.
33 Owati e nara oke ahi, te watoribone karo owehene. Tera me kakoaba
te amake, me nafi. Te yayai nahi, me kitari karo owehene", Sesowi ati
nemarika.

17

Sesowi he ya tataba mera ora nematamonaka.

1 Sesowi mera hiyari fawa nemarika. Neme awe ati yana nemarika.
"Abi afa yamabone amake haro. Tikatao tinamohi me ni ya, amosi mati
tohahari, me hikahiyarebonaha. Faya tiwa me kahiyaraboneke, tikatao
tiwa namohi tiwa, amosi mati tiha tiwa.
2 Tiwati ihi me nafi yosehibonaka waha. Haha he ni ya me ta tina me
wini fara tohatehaba me amake tiwa ya me tabaha mati fara yama tohaha
ya, ati ehene.
3 Tiwa me wato ya me wini fara tohatehaboneke tiwa ya me tabaha mati,
fara yama tohaha ya, Teoso yokana tiha tiwahariha tiwa. Sesowi Kirisito
me wato ni ya me wini fara tohatehaboneke tiwa ya me tabaha mati, fara
yama tohaha ya, Sesowi Kirisito kakehimata tiwati ihi.
4 Yama hiri onahabone tina hiri ni hawa ohara oke. Afa yama hiri
onaha tiwa onamoara oke amosi mati tihaha tiwa, bofe ka me tiwa me
kahiyarahabani tiwa.
5 Abi e famake. E famaha owa tinamohi waha me ni ya, amosi mati
ohaha owa, owa me kahiyaribone karo. Oko amosi me awahaboneke, e
famimete ka oko amosi, yama watari ya mata".
6 "Tiwa onamoara oke, me tinihawahawitia me ni ya, me ta tinakia mati
owa ni ya. Me ta tinahara tike owa ni ya, tika me me tohi karo. Tiwati me
tokatabaharake.
7 Owa me watoke waha, tiwati okomina owa me ni ya, owati amararo.
8 Yama tikamina nafi okominahara oke me ni ya. Owati me nofaharake.
Owa me watoharake, okeha owa tiwa ni ya. Tiwati ihi okehamone me ati
narake.
9 Me tekatomabone ona tiwa ohiyarine oke. Me nafi amaraboneke. Afa
me ta tinakia me tekatomabone tiwa ohiyarine oke, fara tika me me tohaha
mati.
10 Oko me nafi tika me amake. Tika me nafi oko me amake. Owa me
namoharake, amosi mati ohaha owa.
11 Osawimaraba ama oke ahi bofe ya. Okomabone oke tiwa ni ya. Fa
me ta me sawihaboneke bofe ya. Abi tiwa nima neba watakara. Me
tekatomahi me abe nofahabone mati, fara e nima, e abe nofaha e. Me
tekatomahi tika kiti ya, aya ta tinaharo owa ni ya.
12 Aya me ya otabi ya me owakatomarake tika kiti ta tinaha ya owa ni
ya. Me owakatomarake, me tosawarirabone mati. Hahi ahabebona Teoso
hinehi ta ahabebonaka, afa me ka owa, ohariari, Teoso ka yama hani ati
ihi.
13 Okomawaha okibone tiwa ni ya. Bofe ya osawisa ona owati e nara
oke hibayata ya, me yayai ni yokana me tohibone karo, fara owa nima,
yayai ona owa.

14 Tiwati okominahara oke me ni ya. Me me hikakoarake, bofe ka me
amari karo, fara owa nima.
15 Bofe ya me tiyababone ora owati amake. Me tekatomabone ona owati
amake, hahi hiyare mera boyo rabona karo, me sawiha mati bofe ya.
16 Bofe ka me amakere fara owa nima.
17 Tiwati ihi tika me tinihahaboneke. Tiwati keye amakere, tiwati nafi.
Yama fa yokana tikaminate ama tike.
18 Bofe ya owa tiyosemete me one ni ya me oyosehabana oke, fara tiwa
nimetema, owa tiyoseha tiwa.
19 Owa ta one oke tiwa ni ya, hine me ta ni yokana tohibone karo tiwa
ni ya".
20 "Me tekatomabone tike. Me tekatoma tinahabone tike, me ati me
kamitaha owati me nofawahatehaba mati.
21 Me tekatomabone tike, e ya me tabawahatehabone mati. Me abe
nofahabone onahara oke, fara e famaha e nima, ha tiwa ha owa e ni oharia
e, ha owa ha tiwa e na e. Haha mati ha e e ni ohariabone eke, tiwati ihi
okehamone me tamaha me ati nibone karo, tiwati me nofawaha mati.
22 Me onamoara oke, me amosa mati, fara tiwa nima, owa tinamoa tiwa,
otamina owa. Owehene e na me abe nofahabone onahara oke, fara e nima,
e abe nofikimaha e nima.
23 Me ya otaba owa ya tifama, tinahabone tike, me abe nofi yokana tohi-
bone karo. Me abe nofi yokana tohi ya faya me one me hiwatoaboneke, me
tinofa mati, ahi fara owa nima, owa tinofa tiwa. Owa me watohaboneke,
okehemete owa tiwati ihi.
24 Abi owa ni ya me sawihabone onara oke fara osawi ka yama ya, me
ta tinakiaro mati owa ni ya. Oko amosi me awahabone onahara oke,
owa tinamo ka oko amosi. Amosi mati ohaha owa tinamoara tike, owa
tinofemete tiwa yama watari ya mata.
25 Abi yama amosa hiri ni fara tihate ama tike. Haha bofe ka tiwa me
watotera ama tike. Tiwa owato oke ha owa ta. Haha owa ni ya me ta
tinaha owa me wato ke, owa tiyosemete tiwa.
26 Tiwa onamoara oke me ni ya. Tiwa onamomatasahabone oke me
ni ya, me abe nofibone karo, fara tiwa nima, owa tinofa tiwa, me ya
otababone owa", Sesowi ati nemarika.

18

Sesowi me watehemetemoneke.

1 Teoso hiyari Sesowi hawa tohe he ya tataba me ya tabehi me tokari-
wahamahamaroke faha bite Kitoro toha kowani ya. Orifa watahamaroke
fahi. Sesowi me tokomamaroke awa boti ya.
2 Afa yama Yota aawa tohehimarika, Sesowi he ya tataba me ya tabehi
fare totokoma ka yama, efe Yota he ta nebanoho me one ni ya.
3 Yota saotato mera kakamemarika, Homa ka saotato me toha, sasetoti
me ka hiti fariseo me ya me taba me ka saotato me toha, na mati. Nabarina
me bokori kana, wami karabi me bokori kana, me one ye hona, namaroke.
4 Sesowi yama watohimataka, me ihibonehe. Toke ati yana nemarika.
"Hibake te siba nineri?" ati nemarika.
5 "Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
"Efe ama oke", ati nemarika.
Yota me ya tabehimarika.

6 "Efe ama oke", Sesowi ati ne ya me tokasonamamaroke me nowati ka ya.
7 Sesowi mera aate namatasehimarika tasa. "Hibake te siba nineri?" ati nemarika.
"Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
8 "Efe ama oke onahara oke hibati ya. Owa te siba na hine me tokomake, haha mati haro", Sesowi ati nemarika.
9 Sesowi ati e nemarika ahi, ati e nibahari ahi, "Haha owa ni ya me ta tinaha me fawa rarake owehene, me nafi", ati nibahari.
10 Simao Betiro yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi narabo tari nabasemarika, kanihina karo. Inomari amaka Maoko.
11 Sesowi Betiro hora kasehimarika. "Yimawa yoko tinamahi fara bori ya. Kobo okobi owa kakawe ka okofawaraba ama o?" ati nemarika.
12 Homa ka saotato mati, mera yoyose toha, soteo me ka saotato mati, me na Sesowi me hiwate me wete hinehimarika.
13 Me hekamehimarika Ana ni ya, Kaifa kokori. Kaifa sasetoti ehebote tohehimarika afa ano ya.
14 Efe Kaifa soteo me ka hiti mera hiyaribematamonaka, ati e nari ahi: Me ka owa ohari ahabebona ati nematamonaka, me one abaribone karo.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

15 Simao Betiro Sesowi nowati ya yotorama nemarika, Sesowi ya tataba owa ya famahari, sasetoti ehebote ka habai tohahari. Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi me ya totabiyomemarika, sasetoti ehebote ka yobe beheri ya.
16 Betiro wakosehimarika. Sesowi ya tataba owa kiyomame fanawi aate nemarika, nokobi kakakatoma tohaharo, Betiro tokiyomamakebona karo. Ati amosamaroke.
17 Nokobi kakakatoma Betiro aate namaroke. "Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" ati namaroke.
"Fe ama okere", Betiro ati nemarika.
18 Saotato me ya hiti ka yama aahi me tabaha me nahohamaroke, yifo me hiwa na mati, karafao me afo kana mati, yama siriha ihi. Betiro me ya tabehimarika, yifo hiwa nari.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

19 Sasetoti ehebote Sesowi aate nemarika, he ya tataba mera kaminebonaha, ati kamina nebonaha, mera kanawane ka ati.
20 Sesowi ati yana nemarika. "Me nafi ohiyari onofa ama oke, me nafi nokosi ya. Me kanawani fara ohi onofa ama oke sinakoka ya, teboro wari ka yama toha na ya, fara soteo me ka heoniao hihiri ya. Owati okehemo okere.
21 Himataba owa aate tine tiri? Me aate tinahi, owati me mitaha mati, me ohiyaraha mati. Yama okominaha me watoke".
22 Saotato owa Sesowi beheri ya ware Sesowi tao kanehimarika yehe ya. "Tiwati e nibana ahi, sasetoti ehebote tihiyara tiwa?" ati nemarika.
23 "Owati hiyari ya owati hiyara tikaminahabone tike. Owati amosi ya himataba owa tao tikana?" Sesowi ati nemarika.
24 Ana mera yosi tai tohehimarika baha, Sesowi wete ni me towakamahabone mati efe Kaifa ni ya, sasetoti ehebote.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka tasa.

25 Betiro wehimarika yifo hiwa nari. Me aate hinehimarika. "Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" me ati namaroke.
Ati hiyaremarika. "Fe ama okere", ati nemarika.

26 Sasetoti ehebote ka yama aahi ati yana nemarika, aya narabo Betiro
tari hibase owa. "Tiwa owarinihi ahi awa boti ya, he ya tifama tiwa?" ati
nemarika.
27 Betiro ati hiyatasaremarika. Arakawa ha nemarika hibati ya.

Birato Sesowi aate nematamonaka.

28 Faya Kaifa taboro ya me yana tona Sesowi me towakamahamaroke
kofenato taboro ya, yama hiba wa ni ya. Me tokiyomaramaroke kofenato
taboro ya, me tohiyarahabone mati Teoso ni ya, Basikowa tafe me
kabahabone mati, soteo me tohaha mati.
29 Birato kiyomake mera aate nemarika. "Himata yama hiyara amarini,
hiri hinahamone te ati naro?" ati nemarika.
30 "Ehene hiyare watare ya ota ta rena amaka tiwa ni ya", me ati
namaroke.
31 "Te wete tokanamaho, te kaminebana. Hinaka yama hiyara hiri
hinahamone te ka yama hani hikaminara awine? Te ka yama hani te
awahi. Hinaka yama hiyara te wasi ya te ibehibanaka kateya ya", Birato
ati nemarika.
"Ibi ota nofakara, ehene hiyarari mata ya. Ota nabowebona ota ati ne
ota ka one me ota nabowarabone te ati te te amake, Homa ka me te", soteo
me ati namaroke.
32 Me ati e namaroke ahi, Sesowi ati nima me ihi nabone mati, hiwa
kaminibahari, awa ya ahabebona ati nari.
33 Birato tokiyomame kofenato taboro ya Sesowi ati nemataka, Sesowi
aate nebonaha. "Soteo me ka towisawa ama ti?" ati nematamonaka.
34 "Fara tiwatini ama? Me one atini ama, owa me kaminani mati tiwa ni
ya?" Sesowi ati nematamonaka.
35 "Soteomona owa tirini? Sasetoti me ka hiti soteo me one me ya me
tabaha tiwa me kakiarake owa ni ya. Himata yama hiyara amari, hiri
tinaharo?" Birato ati nematamonaka.
36 "Bofe ka me ati ihi amara towisawa ohine oke. Bofe ka me ati ihi tohi
ya owa ya tataba soteo me me mowa nene me amake, owa me watarabone
mati. Bofe ka me ati ihi amakere", Sesowi ati nematamonaka.
37 "Towisawamona tiwa tine ti?" Birato ati nematamonaka.
"Towisawa owa tiniha tike ha tiwa. Okehemete ama oke ahi bofe ya,
hawi fa yokana okominahabone owa. Makoni owatemete ama oke. Haha
hawi fa yokana me nofaha owati me mitake", Sesowi ati nematamonaka.
38 "Hawi fa yokana natehani ama?" Birato ati nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

Faya Birato hiyari fawa ne tokome soteo mera hiyaremarika. "Ehene
hiyareba watare awaka", ati nemarika.
39 "Te ati ehene te ka owa fito onihate ama oke fara Basikowa ka marina
tohi nima. Efe soteo me ka towisawamona fito onihibana te ni ya?" ati
nemarika.
40 "Fe amarebonaka. Bahababonaka", me ha ni ati namaroke, Bahaba
Homa ka mera momowamatamonaha.

19

1 Faya Birato ati ehene Sesowi me towakamamaroke, me kosi hinehi-
bonaha.
2 Saotato tati boronebona me hikowemataka, atine kihaharo, towisawa
tati borone nima naro, me weyeye hinihebanoho. Me weyeye hiniha
hinehimataka makari mamawa na ya.

3 Sesowi nokosi ya me nahoha me ati yana nemetemoneke, Sesowi me haha kana me ati. "Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati nemetemoneke, he me tao na mati me yehe ya.
4 Birato kiyomamatasehimarika fahi. "Te awa ha. Owakamehibanaka te ni ya, owa te watoba karo, ehene hiyareba wataremona onehi owa", Birato ati nemarika.
5 Sesowi kamehimarika, tati borone atine kihehi weye, makari mamawa na weye, nari. "Te awa hari", Birato ati nemarika.
6 Sasetoti me ka hiti me nanarifa me ya me taba Sesowi me awaha Sesowi me ha kanahamaroke. "Te ba kanaho awa ya, ahabebana. Te ba kanaho awa ya", me ati namaroke.
"Te towakamaho, fara me te, te ba kabaya awa ya, ahabebana. Ehene hiyareba watare awaka", Birato ati nemarika.
7 "Ota ka yama hani nake, he ehene kaminaro. E ka owa yama Teoso hinofara itihi ahabebona yama hani ati ke. Efe ahabebona ota ka yama hani hinahareka, Teoso bitimona hiwa ati nari", soteo me ati namaroke.
8 Birato me ati mitehi wato kitamisehimarika.
9 Tokiyomamatase fare taboro ya Sesowi aate namatasehimatamonaka. "Hika ya tikehemete ama tiri?" ati nematamonaka. Sesowi ati yana rematamonaka.
10 "Tiwati yana rine owa ni ya? Owa tiwatorini, kofenato oha owa? Tiwa hasi onihabone oni ya tiwa hasi onihabone oke. Tiwa ba kani onofi ya tiwa me ba kanahaboneke, owati ihi", ati nematamonaka.
11 "Owa nahabi Teoso tiwa nofe ya owa tinahabihabone tike. Owa nahabi Teoso tiwa nofare ya owa tinahabirabone tike. Makoni owa me ta na tiwa ni ya me ihi hiyara me ihi fiya tonake mata ya tiwa ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
12 Birato Sesowi hasi nihibona ati nematamonaka waha. Soteo me hikasawari Sesowi me ha kanahamaroke. "Hasi tinihe ya Sesa owa tihamarahaba ama tike. E ka owa towisawa tohebona ati ne ehene hiyakara, Sesa nofarari", me ati namaroke.*
13 Birato me ati mite Sesowi kakiyomame itaririsemarika kofenato iitari ya. Yama inimaro amake, Yama Kahoma Yati Hiri ni tohaharo. Ini one amake Kabata, soteo me ati ka ini.
14 Sabato nokosi ka yama wehemaroke, Basikowa ka sabato nokosi karo. Yama hiba wa ni ya 6 ora tohe ya Birato soteo mera hiyaremarika.† "Hari te ka towisawa amaka hari", ati nemarika.
15 Me ha namaroke he ni ya. "Te nabowaho. Te nabowaho. Te ba kanaho, ahabebana", me ati namaroke.
"Te ka towisawa onawanibana awa ya?" Birato ati nemarika.
"Ota ka towisawa watakara. Sesa ta oharika, e ka towisawa tohahari", sasetoti me ka hiti me ati namaroke.
16 Faya saotato mera yosehimarika, Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

Sesowi me towakamahamaroke fahi.
17 Sesowi tokomemarika yama ini E Tati Tone tohaha ya, ewenebona tiwa nari, fare. Ini one amake, Kokota tohaharo, soteo me ati ka ini.

---

* **19:12** 19.12 Sesa me nafi ka towisawa tohehimatamonaka, Homa ka towisawa tohahari. Soteo me ka owa towisawa hiwa tonihe ya Sesa mono hinehibonaka. † **19:14** 19.14 Yara me ati ka bibiria ati ka bahi nokorise tohehimarika. Me one ati ka yama hiba wa ni ka bahi 6 ora toha nemarika.

18 Me ba hikanemarika awa ya. Me famaha me me ba kanikima
namaroke, he beheri fami ya.
19 Birato yama hani rawi kane ati ehene me hikanawanamaroke Sesowi
ewene ya, ati e naro ahi: "Sesowi Nasare ka amaka, soteo me ka towisawa",
yama hani ati namaroke.
20 Soteo me tamaha yama hani ati me yabahamaroke, sitati yabori-
makoni. Soteo me ati toha, Homa ka me ati toha, Keresia ka me ati toha,
namaroke, yama hani karo.
21 Sasetoti me ka hiti Birato me aate nemetemoneke. "Soteo me ka
towisawa rawi tikarabone tike. Yama hani ati e naboneke ahi: 'Soteo me
ka towisawamona ati nareka', ati naboneke", me ati nemetemoneke.
22 "Yama hani hine tohake, rawi okanaro", Birato ati nematamonaka.
23 Saotato awa ya Sesowi me ba kana me hinaka makari me ebe
hinahamaroke. Kote 4 namaroke, me ebe hinaharo. Makari bofe ka toha
namaroke. Makari bofe ka kotora kiharamaroke, nafi kisaharo.
24 Me ati e namaroke ahi: "E sibi rabanake. Hima yama e were nibeya,
e ka owa makari ihehiba ino e watobeya", me ati namaroke. Me ihi e na
fara Teoso ka yama hani atini nima me ihi namaroke, ati e nemete ahi:

"Oko makari me ebe nara oke. Yama me were narake, me ka owa makari
ihehibona ino me watohabone mati",

ati ke. Makoni saotato me ihi e namaroke.
25 Me nahohamaroke Sesowi ewene wai yabore ya. Sesowi mati toha,
mati hinakasima toha, Maria Koroba fati toha, Maria Makata ka toha,
namaroke.
26 Sesowi mati awehimarika. He ya tataba owa awa nemarika
hinofatehari, wahari ayata ya.‡"Fanawi tikataobona amaka hari", Sesowi
ati nemarika.
27 He ya tataba narabo nima nemarika. "Amiba amake haro", ati
nemarika. Faya Sesowi ya tataba hekatomawahamaroke waha fare taboro
ya.

Sesowi ahabematamonaka.

28 Sesowi yama nafi hawa hiniha watohimarika. "Bakasi owa oke", ati
nemarika. Ati e ne fara Teoso ka yama hani ati nima ehene nemarika.
29 Finakiri wiye kahariha nahamaroke, ofa fehe. Esibosa me sa
nifehamaroke finakiri ya. Awa isobo tohaha tati boni ya me tasi hisa me
ta hikamisamake me hinawanahamaroke he inohoti ya.
30 Sesowi finakiri fawe "Yama ahabake", ati ne tati kise ahabemarika
fahi, fare ati ehene.

Saotato Sesowi beheri itehimatamonaka.

31 Sabato nokosi ka yama wehemaroke. Me abowi kobobo ni soteo me
nofaramaroke haha sabato ya, marina ehebote ka sabato tohi karo. Birato
me aate namaroke, me isi me baka nabone me ati na mati, me ahabakabote
nabone mati, me me hekamahabone mati.
32 Saotato me tokomake me isi me baka namaroke, Sesowi ya me taba
me ba kanaha me isi. Owa iso me baka hinibe owa iso baka ni me
hiyototasematamonaka.

‡ **19:26** 19.26 Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofatehimona ati nari, Yowao yama hani rawi nari.

33 Faya Sesowi iso me wati kana Sesowi iso me baka ramaroke, ahabenoho.
34 Saotato owa beheri hitehimarika wabise ya. Emene si tokowitehimarika hibati ya, faha ya katabaro.
35 Owehimari okominine oke yama hani ya. Keye hiri okere. Owa owato oke, keye hiri ora owa, Sesowi ati te nofa nabone ona owa.
36 Me ihi e na fara Teoso ka yama hani ati nima me ihi namaroke, ati e naro ahi:

"Tone baka toneba watareba amaka",

ati naro.
37 Teoso ka yama hani ati one nake, ati e naro ahi:

"Me hitehira me kakatomahaboneke",

ati naro.

Sesowi me kamohemetemoneke.
38 Faya Yose Arimateya ka Birato aate nematamonaka, Sesowi abowi towakebonaha. Yose Sesowi nonofa tohe hiwa kaminarematamonaka, soteo me ka hiti mera nakome kari. Birato ati amosematamonaka. Faya hinakame hekamehimataka.
39 Nikotemo toha, nemataka, Sesowi abowi tehenebona towakamakiari, 35 kiro tohaharo. Miha atahone ya awa arowe ime famehemetemoneke, yoro tokanaro. Efe Nikotemomari amaka, yama soki ya kakehimarihi Sesowi ni ya.
40 Me rofi hikawehimatamonaka makari riyo tohaha ya, me hiketehari. Fara soteo me ihi hine itite me amake, me abe kamoha mati.
41 Awa watahamaroke fare Sesowi ewene kawi yabore ya. Awa boti ya tama yati wahamaroke, e abowi ibematari ka tama.
42 Sabato nokosi ka yama wehemakoni Sesowi me ibehemeteke ayata ka tama ya, me babaha na mati.

20

Sesowi wamisamematamonaka.
1 Tomiko ya Maria Makata ka tokomemeteke tama ya, yama sosoki nasa ni ya. Kobo tonama tama noki bori howa tona awehemeteke, noki bori yati ehebote tohaha toawawiteharo.
2 Faya kana ni kamahamaroke Betiro ya Sesowi ka nonofa famehi me ni ya. "E ka Hiti me itihanike tama ya. Me hekameno ka yama ota watokere", ati namaroke.
3 Betiro Sesowi ya fafama me famaha me towakamahamaroke tama ya,
4 me bete ni.* Owa kana ni kitehi kobo tonami tai tohehimarika tama ya.
5 Mowi nise yama kiki nemarika. Makari riyo tohaha hinita so nareha awehimarika, tokiyomarari.
6 Simao Betiro yotomake tokiyome makari riyo tohaha hinita foreha awa,
7 makari one awa, nemarika, Sesowi noko karafe karo, kini ni towitareharo.

* **20:4** 20.4 Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi ya fafama hiwa tonihari, Yowao yama hani rawi nari.

8 Owa kobo namibehi kiyomamakimarika. Yama awe ati boti yama nima
nemarika, Sesowi wamisamemona ati nari waha.
9 Teoso ka yama hani ati me watomataramaroke mata, Sesowi wamisa-
matehibona kaminaro.
10 Me kakamamaroke me tabori ya.

Maria Sesowi awehemetemoneke.

11 Maria ohi ni kawabasehemeteke tama beri ya. Ohi ni mowi
kanisemetemoneke, tama hoti ki nabonehe.
12 Teoso nanarifa me famaha me teme nare mera awehemeteke, fare
Sesowi fori ka yama ya, me bori sawawa na mati, fare tati tohe ka yama
ya owa itari, iso tohe ka ya owa itari, nari.
13 Me ati yana nemetemoneke. "Fanawi himataba ohi tine tiri?" me ati
nemetemoneke.
"Oko Hiti me towakamahanike. Me hekamano ka yama owato okere",
ati nemetemoneke.
14 Ki nawahama Sesowino awehemetemoneke, wamakehari.
15 "Fanawi himata ebe tinahani ohi tine tiri? Hibakeno siba?" Sesowi ati
nematamonaka.
Yama koro na kakakatomamona Maria hinehimatamonaka. "Tekame-
hino awa? Tekamano ka yama tikaminahi, otimakehibana", Maria ati
nemetemoneke.
16 "Maria", ati nematamonaka.
He ni ya nokowama "Haboni", ati nemetemoneke. Soteo me ati ka
borofeso inomari amaka, haboni.
17 "Owa sa tisahi, okomamatara owa okobi ni ya. Oko one me ni ya
tikamahi. Tiwati e niya ahi: Okomisama okibone okobi ni ya, oko Teoso
ni ya, te ka abi, te ka Teoso", ati nematamonaka.
18 Maria kama Sesowi ya tataba mera hiyaramaroke. "E ka Hiti owahara
oke", ati namaroke. Sesowi atimona kaminamaroke me ni ya.

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka.

19 Afa tomiko ya bahi toke ya Sesowi kamakimarika he ya tataba me ni
ya. Me kibehamaroke yobe toro ya, me ka nokobi bari kanaha mati, soteo
me me nakomeha mati. Waremakehimarika me baikani ya. "Teoso tera
kakatomehibonaka", ati nemarika.
20 Hiwa yofi nemarika. Yehe namo, beheri namo nemarika. Me yayai
namaroke, e ka Hiti me awaha mati.
21 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Teoso tera kakatomehibonaka.
Tera oyose okibone waha fare okobi nima, owa yosehimata".
22 Mera fo kase "Te ni ya Teoso Kanamori kakehibona te ati amosabone
teke", ati nemarika.
23 "Haha me ihi hiyara me ihi te wati nawahamari ya me ihi Teoso wati
nawahamarebonaka. Me ihi wati nawahi te fawa ri ya me ihi Teoso wati
nawahi fawa rihi nebonaka", ati nemarika.

Tome Sesowi awehimatamonaka.

24 Tome Titimo tohehi me 12 na me ka owa tohehi me ya tabaremarika,
Sesowi kamaki ya.
25 Sesowi ya tataba me one hihiyarehimarika, Sesowi me kamina mati.
"E ka Hiti ota awa otake", me ati namaroke.
"Yehe hihiya ni owehibanaka, hinaka bereko ihi boboyo onahabana. Be-
heri yoyoko onehibanaka, hinaka wabise ihi. E onihare ya fe amaremona
onehibonaka. Kitamarehimona onehibonaka", Tome ati nemarika.

26 Semana oharia nowati ya me kibetasahamaroke yobe toro ya. Tome
sawi nemarika. Nokobi bari kanaha Sesowi hiwa nafoto wamakehimarika
me baikani ya. "Teoso tera kakatomehibonaka", ati nemarika.
27 Tome hiyaremarika. "Tikamahi owa ni ya, oye boboyo tibeya,
tiwahabana. Obeheri yoyoko tinahi tiyehe ya. Owamisamamone tinahi.
Tiwati watarima nahi, keyemone tina tiwa", Sesowi ati nemarika.
28 Tome ati yana nemarika. "Oko Hiti ama tikeni. Oko Teoso ama tike",
ati nemarika.
29 "Owa tiwimakoni tiwati amake, owamisamamone tina tiwa. Haha
owa me awara owamisamamone me ati na me ihi amosake Teoso ni ya",
ati nemarika.

Yama hani Sesowi kamininekе, Kirisito tohahari.

30 Sesowi Teoso ka yama tamaha namo nemarika he ya tataba me nokosi
ya, okominararo yama hani ya. Afa okomina okere yama hani ya.
31 Hahi ehene okomine tamine hano rawi okine oke, Sesowi Kirisitomona
te ati nibone karo, Teoso bitimona te ati na te. Ati te nofe ya te wini fara
tohahabone teke Teoso ya te tabaha te, ati ehene.

21

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka tasa.

1 Yama we one ya Sesowi tofotomehimarika me ni ya, he ya tataba mati,
rako Tiberiati witi ya, e naro ahi:
2 Simao Betiro toha, Tome Titimo tohahi toha, Natanayeo Kana ka toha,
Karireya karo, Sebeteo biti me toha, me one fama me toha, namaroke.
3 "Faha ki onahabana oke", Simao Betiro ati nemarika.
"E tabahi", me ati namaroke. Me yana tona me tokibimahamaroke. Faha
me ki naba yama soki ya me honaramaroke.
4 Yama we kamaki ya Sesowino wabasehimarika baraya ya.
5 "Yetene mati, aba me te kihini?" Sesowi ati nemarika.
"Aba me ota kihakere", me ati namaroke.
6 "Tahafa te koro nifehi kanawa beheri one ka ya, kanihina wani ka ya.
Aba me te wasibeya", ati nemarika. Tahafa me koro nife tahafa kakiti me
watoramaroke, aba me tamaha me ihi.
7 Hahi Sesowi ka nonofa ati yana nemarika.* "Efe e ka Hiti amaka",
ati nemarika, Betiro aate nari. Simao Betiro he ati mitehi makari mese
ka weye re makari mese ka itikabote ne makari mese ka nawite yora
nifemarika.
8 Me one towakamakiamaroke kanawa ya. Baraya yaboramaroke. 100
metero tohahamaroke. Me towakamakia aba me me horo kanahamaroke
tahafa ya.
9 Kanawa ya me kisa wami ya me naorisa yifo karafao tohaha oye me
awahamaroke. Aba me yokahamaroke yifo noki ya. Bao toha nemarika.
10 "Aba me te kakamakehi, me te nawasia mati", Sesowi ati nemarika.
11 Betiro aba mera horo kani tokomisemarika. Aba howe me tama-
hamaroke 153 me tohaha mati. Aba me tamaha me ihi tahafa sibi
toramaroke.
12 "Te tafibe te kamahi", Sesowi ati nemarika. Me habi bayira "Hike ama
tiri", me ati ramaroke, Sesowi me wato karo.

---

* **21:7** 21.7 Sesowi ka nonofa hiwa tonihe Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Yowao yama hani rawi nari.

13 Sesowi bao itihi mera kakawemarika. Faya mera kakawa nemarika
aba me ya.
14 Sesowi hiwa namo terei nemarika waha, he ya tataba me ni ya,
wamisami nowati ya.

Sesowi Betiro aate nematamonaka.

15 Me tafi ahabi ya Sesowi Simao Betiro aate nemarika. "Simao Yowao
biti, owa nofi mati tihini mata ya? Owa nofi me ihama me awine, haha
mati, tiwehene?" ati nemarika.
"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.
"Oko ofeya biti me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.
16 Sesowi aate hinamatasehimarika. "Simao Yowao biti, owa tinofini?"
ati nemarika.
"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.
"Oko ofeya me tekatomabana tike", Sesowi ati nemarika.
17 Sesowi aate hinamatasehimarika. "Simao Yowao biti, owa tinofini?" ati
nemarika. Sesowi aate ni terei hinehimarika. Betiro yawamisehimarika
waha, aate ni Sesowi 3 hinahari, ati e nari ahi, "Owa tinofini?" ati nari.
"Oko Hiti yama nafi tiwato tike. Owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro
ati nemarika.
"Oko ofeya me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.
18 "Yetene tihaha fara titosi ya sito tiwatemete ama tike. Totoka tihemete
ama tike fara tinofa ya. Bote tihawaha timano ta tonikimatehabone tike.
Me one tiwa wete ni ya tiwa me towakamatehaba ama tike, toki tinofari
ka yama ya. Keye amakere", Sesowi ati nemarika.
19 Ati e nemarika ahi, Betiro ahabitebano kaminari. Sesowi Betiro
ahabitebano watohimata awaka, Betiro ahabi Teoso namohibonaha me
nafi ni ya, amosi mati tohahari, me hikahiyarebonaha.
"E famahi", Sesowi ati nemarika.
20 Betiro ki nawahame Sesowi ka nonofa kamaki awehimarika, yotohari,
aya me tafi ya Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nari, ati e nari ahi, "Sesowi
hibake tiwa ta neba amara me one ni ya?" ati nari.
21 Yotohi Betiro awati ati yana nemarika. "Sesowi hari, himata nima
tehiba amara ha?" ati nemarika.
22 "Okomatasi ya sawisa ni onofe ya himataba tiwati yana? Ha tiwa
tisawiabone tike owa ni ya", Sesowi ati nemarika.
23 Yama toyabo ya Sesowi nonofa me abe hiyara hiyara me kamina-
maroke, efe me kamina mati, ahabaterebona me hinahari. He kamineba
Sesowi ati yana remarika, ahabaterebona ati ne ati. Hine ya ati e nemarika
ahi: "Okomatasi ya sawisa ni onofe ya himataba tiwati yana?" ati nari.
24 Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi mera kaminaka, yama hani rawi
nari. E watoka, keye hiri rari.

Yama hani ahabake.

25 Sesowi yama one hiri, nemarika, tamaharo. Afa yama tamine nafi me
rawi ni ya, yama hani yama nafi nahabihaboneke.

Ato
Sesowi ka yoyose me ihimetemone amake.

1 Teofiro haha tika yama hani oneba amake. Hibati ya Sesowi tamine okominahamaro ama oke, yama hani one ya. Sesowi ehene okomina, ati okomina, onehimari amaka.
2 Sesowi ati okominahamaro ama oke, he ya tataba mera hiyarari, tokomisabona ya. Hibati ya mera kakatikibehimatamonaka. Me narabi nima nematamonaka, Teoso Kanamori ati kaminari. Teoso hekamehimatamonaka, neme ya.
3 Hibati ya Sesowi ahabe fare hiwa namomatasehimatamonaka, kitamenoho. Kamarima na tohehimatamonaka me ni ya amo ni 40 ne ya. Fare nima namehimatamonaka me ya tabahari. Teoso ka towisawa ka yama kaminematamonaka.
4 Sesowi me ya tabehi me tafa me Sesowi ati yana nematamonaka. Tabora bara ya te tokaraba teke. Te winahaba teke Serosarei ya mata. Teoso Kanamori te noki naba teke. Efe amaka, okominahari, kakehibonaha, Teoso ati ehene.
5 Yowao mera iibofariseri amaka faha ya. Te batisa nabone teke Teoso Kanamori ya. Yama we tamaraboneke, Sesowi ati nematamonaka.

Sesowi tokomisehimatamonaka neme ya.

6 Me yoro tokana Sesowi me aate nemetemoneke. "Ota ka Hiti afa yamaba ama ha, Ihayeo me ka towisawa kakeba ka yama? Kake ya bara me nafi yosetehiba awaka", me ati nemetemoneke.
7 Towisawa kakeba ka yama wehe watoka, fare Teoso yokana ta. Ha te yama te watorabone teke mata, Teoso ati ehene.
8 Te kitawahaba te amake, Teoso Kanamori kake ya te ni ya. Owa te kaminaba teke Serosarei ya. Soteya toha, Samaria toha, tabora nafi nima, Sesowi ati nematamonaka.
9 Sesowi hiyari ahabe me kakatomehemetemoneke tokomari neme ya, Teoso hekimisamari. Fawa nematamonaka neme sabi boti ya. Me hiwamarehimatamonaka tokomari neme ya.
10 Sesowi tabiyo yama me kakatomehemetemoneke neme ya. Makiti me famaha me teme nakehemetemoneke, me ka makari sawawa na mati.
11 Me ati yana nemetemoneke. "Karireya ka mati himataba yama te kakatomineri neme ya? Efe Sesowi neme ya tokome kamatasehibonaka tasa. Fare tokomi nima kami tehibonaka", me ati nemetemoneke.

Matia me ya tabawehimatamonaka, me ati ihi.

12 Me tonohokosemetemoneke yati mese ya. Yati wai ka awa wataha inimetemone amake orifa makoni yati inimetemone amake haro, orifa boti tohaharo. Yati wehemetemoneke Serosarei yabori ya.
13 Me kamehemetemoneke Serosarei ya. Me tokiyomamemetemoneke me ka yobe ya. Me winimetemone amake mata, hine ya. Yobe bari ka yobe towarimise ya me tokomisehemetemoneke. Me inimetemone amake haro. Betiro, Yowao, Tiako, Atere, Firibi, Tome, Batoromeo, Mateo, Tiako Afeo biti toha, Simao toha, Homa ka mera momono tohatehari. Yota Tiako bitimatamona amaka.
14 Me fanawi ya me tabaha Teoso me haha tohehemetemoneke. Maria toha nemetemoneke, Sesowi mati. Sesowi nisori me toha nemetemoneke.

15 Yama we one ya Betiro waremisehimatamonaka, me narabi nima
nebonaha, Sesowi nonofa mati. Me tamehemetemoneke, 120 me toha
mati.
16 "Teoso Kanamori ati namatama Yota ehene nareka. Teoso Kanamori
ati ehene Yota eheneteba Tafi kaminematamonaka Teoso ka yama hani
ya. Tafi Yota eheneteba kaminematamonaka, Sesowi yofi kanahari, me
hiwatebonaha.
17 Yota e ka owa amaka, e ya tabahari, Sesowi ati ehene. Yota Sesowi
kaminebona Sesowi ati nerika, fara e nima", Betiro ati nematamonaka.
18 (Yota ehene hiyare ehene manakone ya yobe taborobona me
kanikemetemoneke. Yota sonehi ebe kanehimatamonaka. Yoto nabati nafi
tasi tokanematamonaka.
19 Serosarei ka me nafi tamine me himitematamonaka. Makoni Yota
taboro ino me nawatemetemoneke, Ama Tabori tohaharo. Me ati ka taboro
ino amaka hari, Akaotema tohaharo.)
20 "Teoso tahi ka yama hani e te amake ahi:

'Hinaka yobe hinita tohatehiba amaka waha. Me winamateraba me amake waha hinaka yobe ya',

Teoso tahi ati te amaka. Yama hani one e te amake ahi:

'Hinaka yama owa ahi hiyahi',

yama hani ati te amake.
21 Owati e nara oke ahi: E ka owa ya e tabawahaba eke, Yota watamare
karo. E ka owa tohawebonaka, sasawiba tohehimarihi e ni ya.
22 E ka owa tohehibonaka, Yowao mera iibofarise awa, Sesowi neme ya
tokomisi awa, nari. Sesowi kaminatebonaka, ahabe wamisamari. E nima,
nebonaka, Sesowi kaminari", Betiro ati nematamonaka.
23 Me ka one me famaha me ini me yabehemetemoneke. Yose toha,
Matia toha, nematamonaka. Yose ino owamatamona amaka Basaba toha
Sosito toha nari.
24 Teoso me ha na me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso ota ati boti tiwato
tike, ota nafi. Me tiwikimahi, me fami. Hibake ya ota tabaribe waha,
25 Sesowi ka yoyosebonaha, Yota watamare karo? Sesowi ka yoyose
tohi Yota nofare ka tokomake awaka fare taborobona ya", me ati
nemetemoneke.
26 Awa ibe ya me ini me rawi nemetemoneke. Awa ibe me were na Matia
ino me wasihemetemoneke. Manakobisa me ya tabawehimatamonaka,
Sesowi ya tataba mati, me 11 na mati.

2

Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya.

1 Ayaka Betekositi tohaha ka yama ya me yoro tokanemetemoneke.
2 Me yoro tokana me nahoria me ni ya yama moni kakehemetemoneke
neme ya. Boni moni nima moni nemetemoneke, boni kitabote. Yama moni
foyehemetemoneke yobe toro ya.
3 Yama oye yifo hiri ni nima na tira tonemetemoneke, kamaharo. Haha
yama oye e ebete nima nemetemoneke. Fara me nahori nima yama oye
wini nemetemoneke me tati neme ya.

4 Me boti ya Teoso Kanamori foyawe ka me ati tohiyi yana tone-
hemetemoneke Teoso Kanamori ehene. Me oohariki na me ati bara
tohawemetemoneke.
5 Soteo me yoro tokana me sawihemetemoneke Serosarei ya, tabora nafi
ka soteo mati, Teoso me nofa mati.
6 Me ati me mitaha me kakehemetemoneke. "Himata nima me ati na?"
me ati nemetemoneke, me ati tohawahani me ati me mitaha mati.
7 "Me ati te mita ha. Haha me nafi tohaha Karireya ka me amara me
awine? Me one e ati ya me ati toha narawarake.
8 Himataba e ati ya me ati tohawaineri? E fotarimaro ka e ati nimaroma
me ati nineke.
9 E ka yama kote amake haro. Batia, Metia, Era, Mesobotamia, Soteya,
Kabatosia, Boto, Asia,
10 Firisia, Bafiria, Ribia toha, Sireni beheri karo. Homa ka me yaka,
nineke ahi Serosarei ya.
11 Me one soteo me toha, me one bara me toha, nineke, Teoso me nofawa
mati. Kereta ka me toha, Arabia ka me toha, nineke. E nafi me ati e mitake
Teoso ehene me kahiyara mati, ehene amosemonaha.
12 Me te awa ha", me ati nemetemoneke, me abe hiyara mati. "Himata
me ebe nineri?" me ati narawemetemoneke.
13 Me one me ati me haha hikanemetemoneke. Fi yati me fawahamone
me me hinehemetemoneke komaharo.

Betiro Sesowi kaminematamonaka.

14 Betiro wehimatamonaka me 11 na me ya tabahari Sesowi ya tataba
mati. Betiro ati yana nematamonaka kita ya. Ati e nematamonaka ahi:
"Owati te kamitahi, soteo me te toha na te, te nafi, Serosarei ka me te.
15 Ota hanohamone te ati na te awineke. Ota hanokere, yama wamini
ka nofi owara tohasa ne ya.
16 Haha yama te awaha Soweo Teoso ati kakamina awehimona ati
nematamonaka, ota ehenetebana.
17 Ota eheneteba awe ati e nematamonaka ahi:

'"Oko amo ni yabokiri ya oko Kanamori ta onahabana oke me nafi ni ya,
sawitebana", Teoso ati nareka. "Te ka matehe owati kaminatehaba
amake. Me makiti toha, me fanawi toha, owati me kaminatehaba
me amake. Te ka yetene yama me awatehaba me amake, Teoso
hinamoaro. Te bote me watami, tehaba me amake.
18 Owati ihi oko Kanamori sawitehaba ama oke owa nanarifa me ni
ya, owati me hiyaratehaba mati. Makiti me toha, me fanawiri toharawa,
tehaba me amake, owati me hiyaratehaba mati.
19 Owati ihi neme tohawahaba amake. Wami tohawa, naba amake. Ama
toha, yifo hiri ni toha, yama hasawiri toha,
20 bahi sosoki, neba amaka. Abariko ama tohehiba amaka Teoso amo ni
ka yama nokosi ya, amosi mati tohaharo.
21 Afa yama tohi ya e ka Hiti haha me aate hine mera kasomebonaka,
me nafi"',

Soweo ati nematamonaka".
22 "Owati te mitahi, Ihayeo me te. Sesowi te awate amaka, Nasare kari.
Ehene te awate amaka, yama watohari, Teoso hinamohari te ni ya. Teoso
sawihino amaka te ni ya, Sesowi tohahari. Te watoka.

23 Sesowi te ta na te amake, me one ni ya, me ihi hiyara mati. Teoso
hiwatomatamonaka hibati ya hiyosehari me ta hinehibonaha, me ba
hikanebonaha, ahabebonaha.
24 Ahabe amaka. Ahabe Teoso ati ehene wamisame amaka. Sawi yabore
amaka, e ahaba abowi taboro ya. Teoso ehene e ahaba abowi taboro kitara
amake".
25 "Tafi ati e nematamonaka ahi, Sesowi ati kaminari:

'Fara yama we nima Teoso owi onofa ama oke onokosi ya. Sawi fare
tohi nofe amaka owa ni ya kitahari.
26 Oko boti yayai nineke Teoso ehene tasa. Owati yayai ke, ehene. Oko
abono amosatehaba ama oke owa tinofi karo.
27 Ohabi ya tiwati ihi ohabateraba ama oke. Tiwati ihi obatarihi otehaba
ama oke, tiwati onofi karo, yama amosa hiri ona owa.
28 Owa tikanawanara tike, yaka obone ka hawi ya, otaminabone owa.
Yayai otehaba ama oke tiwehene, e famaha e',

Tafi ati nematamonaka".
29 "E ka one mati, e ka iti Tafi tohe ahaba, kamo, nematamonaka. Te
watoka, temene nasa nari e ka wami ya.
30 Tafi Teoso ati mitehimatamonaka, Teoso ati kakamina tohahari. Teoso
ati e nematamonaka ahi Tafi ni ya: 'Tika noti Ihayeo me ka towisawa
tohatehiba amaka tiwa nima. Keye amakere', ati nematamonaka, Teoso.
31 Tafi Teoso ka towisawateba watohimatamonaka. Hikaminehimata-
monaka, wamisamatehibana. Ahabe batarareka.
32 Efe wamisamareka Teoso ati ehene, Sesowi tohahari. Wamisame ota
awahareka, ota nafi.
33 Teoso hiyosematamonaka itaribonaha Teoso ka kanihina ya. Teoso
Kanamori ta ne awaka Sesowi ni ya. Fare e ka abi Teoso ati namatama
ehene nareka Kanamori ta nari e ni ya. Haha yama te awaha Sesowi ehene
amaka.
34 Tafi neme ya tokare ati e nematamonaka ahi:

'Teoso ati e nareka ahi, oko Hiti ni ya: "Tiwitarehi oko kanihina ka ya.
35 Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwari-
abone tike me mese ya, me tai tikana tiwa'",

Tafi ati nematamonaka Teoso ati kaminari".
36 "Ihayeo me nafi Sesowi te watohi. E ka Hiti amaka waha Teoso ati
ehene. E ka towisawateba amaka waha, Teoso ati ehene. Efe amaka,
Sesowi, te nabowahari, te ba kanahari awa ya", Betiro ati nematamonaka.
37 Betiro ati me mitaha me yawehemetemoneke. Betiro me me aate
nemetemoneke. "E ka one mati, himata nima ota nawaharibe waha?" me
ati nemetemoneke.
38 "Te ehene hiyara te nofamarima nahi", Betiro ati nematamonaka. Te
iibofarisaba teke Sesowi Kirisito ino ya Teoso ati somawamabona karo.
Teoso Kanamori ta nebonaka te ni ya.
39 Teoso Kanamori ta nebona ati nareka te ni ya. Te ka matehe toha, e
ka one yama yabo ka me toha, na me ni ya Teoso Kanamori ta nebona
ati nareka. Me nafi Teoso ha na me ni ya Teoso Kanamori ta nebona ati
nareka", Betiro ati nematamonaka.

40 Betiro Sesowi tamine kaminematamonaka tasa. "Teoso te aate nahi,
tera kasomebana. Te ka yama hiyara fawa nibeya", ati nematamonaka.
41 Teoso ati me nofawa me iibofarisa me ya me tabawemetemoneke,
3000 me toha mati.
42 Sesowi ya tataba me me kanawanehemetemoneke. Fara me one ya
me tabanawi na tohehemetemoneke. Me nafi tafa, me nafi Teoso ha, na
tohehemetemoneke.

Sesowi nonofa me abe nofehemetemoneke.

43 Sesowi ya tataba fara me me kasomi hiha, na hihehemetemoneke,
Teoso ati ehene. Me ihi me awa Sesowi nonofa Teoso me kahiyaremete-
moneke.
44 Sesowi nonofa me abe nofehemetemoneke, me ka yama nafi me ebe
na mati.
45 Me one yobe kihara me me kakawa, na tohehemetemoneke. Me one
yama kihara me me kakawa, yama me ebe, nemetemoneke.
46 Fara yama we nima teboro wari ka yama ya me tokoma, me nafi tafa,
na tohemetemoneke yobe ya. Yamata me ebe na tohemetemoneke me
yayai na mati,
47 Teoso me kahiyara mati. Me one me me hinofemetemoneke. Fara
yama we nima me totami nemetemoneke e ka Hiti ati ehene, Teoso me
hikasoma mati.

3

Betiro me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Yama we one ya Betiro ya Yowao me famaha me towakamehemete-
moneke, teboro wari ka yama ya, Teoso me ha nabone mati bahi weo tone
ya. Soteo me totokoma tohehemetemoneke, bahi weo tone ya, Teoso me
ha nabone mati.
2 Betiro ya Yowao me famaha me towakiyomemetemoneke teboro
beheri ka yama bari kani ka nokobi ya. Hahi teboro nokobirine
inomatamona amaka hari, nokobi amosa tohaharo. Me one me ka owa
me kakamakehemetemoneke me tiwa hinahari yaka ni watorari. Fara
hikawatehemete amake. Fara yama we nima kaki me hinehimatamonaka
nokobi amosa ya yinero aate nebonaha, me ni ya, teboro wari ka yama ya
me tokiyoma mati.
3 Betiro mera awehimatamonaka Yowao ya famahari. "Oko yineroba te
ta nahi", ati nematamonaka.
4 Betiro ya Yowao me famaha me hekatomematamonaka. "Otara tiwahi",
Betiro ati nematamonaka.
5 Mera kakatomehimatamonaka. "Oko yineroba me ta naba me amake",
ati boti ati nematamonaka.
6 Betiro ati yana nematamonaka. "Yinero okiha okere. Haha yama
okiha ta onahabanake tiwa ni ya. Sesowi Kirisito Nasare ka ati ehene
tiwarimisabone tike, yaka tinahaba tiwa", ati nematamonaka.
7 Betiro hinaka kanihina wara hina hoka himise waremisehimatamon-
aka. Iso tokataminematamonaka, yaka terari.
8 Iso tokatamine yora tomisematamonaka wahari. Teme ya yayaka
nematamonaka, hiwa totomi nari. Me ya tabe tokiyomamematamonaka
teboro wari ka yama ya yaka nawahari. Yora nematamonaka, Teoso ehene
kahiyarahari.
9 Teboro toro ka me nafi hiwehimatamonaka, yaka nari, Teoso kahiyara-
hari.

10 Me hiwatomatamonaka hibati ya. "Efe amare hari homi nofahari teboro ka nokobi amosa ya? Yaka nawahari hari me", ati nemetemoneke.

Betiro mera hiyarematamonaka teboro wari ka yama ya.

11 Warehimatamonaka, Betiro ya Yowao me famaha mera tama nikimahari. Saromao ka yama bari karaha ya me nahorikosemetemoneke. Me nahorikosa me ni ya me one kana ni kamakiemetemoneke, tamine mitatino mati.
12 Betiro mera awe mera hiyarematamonaka. "Himataba otara te awibanari? Te ati e na te awineke ahi: 'Yama me wato ka me hikasomehino amaka, me amosate mati', te ati na te awineke.
13 Teoso ati ehene amaka, Sesowi nofahari, he nanarifa. Fare Teoso amaka, e ka iti bote me ka Teosomata. Abarao toha, Isaki toha, Yako toha, e ka iti bote me nafi ka Teosomatamona amaka. Sesowi te ta na te amake, ahabebonaha. Sesowi te nofaramone te ati na te amake, Birato ni ya. Birato Sesowi tasi tonihebona ati ne amaka. Sesowi tasi toni te nofara te amake,
14 Sesowi te nofari karo, amosari, Teoso nima nari. Te ka owa me tasi tonihabone te ati na te amake, te ka owa ehene itihari.
15 E ka owa era kasomatehi te nabowe amaka. Te nabowehi Teoso ati ehene kitamenoka. Ota awahareka.
16 Efe ehene amaka hari, te awahari, amosawahari. Te awate amaka hari, hiyarari. Sesowi ati ehene amaka hari. Amosaka waha te nafi nokosi ya. Sesowi ati ota nofi ka amosareka waha".

17 "Sesowi te watore te nabowe amaka, Teoso hinofari. Te ka hiti me hiwatorehimona onahareka.
18 Teoso ati ehene te nabowehi amaka. Fare atimata nima yama na amake, ati ehene. Hibati ya hinaka towisawateba me kaminabone ati nematamonaka, he ati kakamina mati, me nafi, me one hinabowatehibona me ati na mati.
19 Yama hiyara te hiri namaraba teke waha. Teoso ehene te amosaba teke waha.
20 Teoso tera kasomeba amaka waha. Teoso ati ehene Sesowi Kirisito kakehiba amaka te ni ya, efe tamine te mitahari.
21 Teoso ati ehene sawisa ka mata neme ya. Teoso yama nafi hiri ni hawa tohe ya Sesowi kamatasehibonaka. Sesowi kamatasehibona Teoso ati kakamina me ati nemetemoneke, Teoso ati ehene.
22 Mowisei ati e nematamonaka ahi:

'E ka Hiti te ka Teoso tohe ati ehene te ka owa Teoso ati kakamina tohatehiba amaka fara owa nima, Teoso ati kaminebonaha te ni ya. Kaki ya ati te kamitatiyaho.
23 Ati te kamitare ya Teoso tera yabehiba amaka, tera waka nebonaha',

Mowisei ati nematamonaka.
24 Samoweo yama afani kamina, nematamonaka. Samoweo nowati ya me one hikamina, hinehemetemoneke, Teoso ati kakamina mati, me nafi.
25 Teoso ati kakamina me ka noti me te amake. Te ka iti bote Teoso hiyarematamonaka. Ati e nematamonaka ahi Abarao hiyarari:

'Yama amosa ya tika noti me me hiri kitehaba me amake owati ihi, tabora nafi ka mati',

Teoso ati nematamonaka. Te ka iti bote Teoso mera hiyare ya Teoso tera hiyarematamonaka bisa.
26 Teoso nanarifa kakehareka te ni ya, efe Teoso ati ehene. Kaki tai tohahareka te ni ya, Teoso ati ehene. Teoso yama amosa ya tera hiri kanaka, te ka yama hiyara te nofamarabone ati nari, te nafi", Betiro ati nematamonaka.

4

Betiro ya Yowao me famaha me me hiwatemetemoneke.

1 Sesowi ya tataba me me hiyara me ni ya sasetoti me kakehemetemoneke, satoseo me ya me tabaha mati. Teboro ka saotato mera yoyose toha nematamonaka.
2 Sesowi ya tataba me ati me nofaremetemoneke, me me kanawana mati, e wamisamatehamone me ati na mati, Sesowi wamisame karo.
3 Me me watehemetemoneke. Me me te hinehemetemoneke kateya ya, yama soki ya me kibe nababone mati kateya tori ya. Bahi tokehimatamonaka.
4 Me tamaha Teoso ati me nofawehemetemoneke waha. 5000 me tohehemetemoneke waha.
5 Yama we one ya heoniao me hiri nemetemoneke, Serosarei ya. Towisawa me toha, me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, nemetemoneke, heoniao me hiri na mati.
6 Anasi toha nematamonaka, sasetoti ehebote tohahari, hinaka tataba me ya tabahari ahi, Kaifa, Yowao, Aresatiri, me nafi.
7 Betiro ya Yowao me famaha me me teme narehemetemoneke me nokosi ya. Me me aate hinemetemoneke. "Himata nima te nihino amara? Hike ati eheneno amara?" me ati nemetemoneke.
8 Betiro mera hiyarematamonaka. Teoso Kanamori kitehimatamonaka he ni ya.
9 "Hiti mati, otara te aate na te awineke, ota ehene ota kaminabone ota, e ka owa ota kasoma ota, yaka terari. Te ati e na te awineke ahi: 'Himata nima te nihino yaka nawahara?' te ati na te awineke.
10 Sesowi Kirisito Nasare ka ota aate ne hikasome yaka nawahaka te nokosi ya. Sesowi ehene te watowahi, te nafi waha. Sesowi ehene Ihayeo me nafi watowahi waha. Te nabowe Teoso ati ehene kitame amaka. Te ati ehene me ba hikane amaka awa ya.
11 E ka one yobe betira tohehi me hiri na me nima te nineke. Haha yati te koro towitia nima Sesowi ne awaka, hiyaremona te ati ne kari. Yobe ka yati kitaha nima Sesowi nawahaka waha, yobe sonarabona karo. Sesowi yati nima ne awaka te koro towitiari.
12 Efe Sesowi era kasomate amaka, ohariari. Sesowi tera kasomi watoka, ohariari", Betiro ati nematamonaka.
13 "Hika", me ati nemetemoneke, Betiro ya Yowao me famaha me ati habi bayiha me ati me mitaha mati. "Himataba me ati habi bayineri, yama hani rawi ni me watotera mati? Sesowi ya me tabateni me awineke", me ati nemetemoneke.
14 Me hiwehimatamonaka me hinakitame me ya tabahari. Me ati wataremetemoneke.
15 Me ati ihi me teme nafaremetemoneke yobe beheri ya mata. Faya me abe hiyaremetemoneke.
16 "Himata nima e nawaharibe waha, ha e?" me ati nemetemoneke. "Keye amakere. Me hikasome awaka. Serosarei ka me nafi winaha me hiwehimonaka amosawahari. Amosawahaka.

17 E ati e nawahaba eke ahi: Betiro ya Yowao me famaha me e aate
naba eke, Sesowi tamine me kaminamaraba mati me ni ya. Faya me
tamamaraboneke, Sesowi tamine me mitahabone mati.
18 Betiro ya Yowao me famaha me me ha nemetemoneke tasa. Me ati e
nemetemoneke ahi: "Sesowi tamine te hiyaramaraba teke me ni ya waha",
me ati nemetemoneke.
19 Betiro ya Yowao me famaha me me hihiyarehemetemoneke. "Te ati
ta ota kamitibana? Teoso ati ta ota kamitineke. Te ati hiyakere. Teoso ta
ati amosaka.
20 Haha yama ota awaha kamini ota fawa rabone otake. Haha yama ota
mitaha kamini ota fawa rabone otake, me ati nemetemoneke.
21 "Sesowi tamine te kaminami ya me ni ya tera te yokohaba teke",
me ati nemetemoneke. Me tasi tokani me hinofaraha me me tasi
hikanihemetemoneke, me tamaha me ihi, me me nofaha mati. Me ka owa
amosame ka me nafi Teoso kahiyarawemetemoneke.
22 Amosawahematamonaka, hinaka ano 40 tohi ya.

Sesowi nonofa Teoso me ha nemetemoneke.

23 Betiro ya Yowao me famaha me tasi tokana me towakamehemete-
moneke fara me one me ni ya. Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti
mati, me na me ati me kaminemetemoneke fara me one me ni ya.
24 Afa sasetoti me ati tamine me mitaha Teoso me ha nemetemoneke.
"Ota ka Hiti neme hiri tinehemete ama tike. Wami toha, ma toha, yama
nafi hiri tinehemete ama tike.
25 Tiwati ihi ota ka iti Tafi ati e nemataka ahi, Teoso Kanamori ati
kaminari. Fara tiwati nima Tafi ehene nemataka. Tafi ati e nematamonaka
ahi:

'Himataba tabora nafi ka me hamineri? Himataba yama hiyara me wati
nawahineri?
26 Towisawa me abe yoro tokaniha me amake, Teoso me mowa nabone
mati. Me hawa toha me yana tonarake, Teoso ka towisawa me mowa
nabone mati,

Tafi ati nematamonaka.
27 Keye amara awineke. Eroti ya Birato me famaha me one me ya me
tabaha Sesowi me nabowa me amake, tiwa nanarifa. Ihayeo me toha, bara
me toha, na me amake, Sesowi me nabowa mati. Efe Sesowi towisawa
tohaka, tiwati ihi, hibati ya Tafi hikaminehimata.
28 Fara tiwatimete nima me narake, tika towisawa me nabowa mati.
29 Teoso me ati tikamitahi, otara me kakoa mati. Tiwati ihi ota kokoriri
raba otake, titamine ota hiyaraba ota. Tiwa nanarifa me ota amake.
30 Tiwa nanarifa Sesowi ino ota hiri ni ya me tikasomabana tike, me kiya
na mati. Yama tinamo, tinahabone tike me ni ya", me ati nemetemoneke,
Teoso me ha na mati.
31 Teoso hiyari me ahabi ya yobe hene nematamonaka, yobe me ka heoniao
hihiri. Me nafi ni ya Teoso Kanamori sawiwehimatamonaka. Teoso ati me
kaminawahi ya me watoremetemoneke.

Me abe nofehemetemoneke.

32 Sesowi nonofa me nafi abe nofawehemetemoneke. Fara me one ni
ya yama me ebe nemetemoneke, fara yama we nima. Me ka yama me
kayawarahabone me ati nemetemoneke.

33 Sesowi ya tataba fara me hiyari totohawa tohehemetemoneke Sesowi
ahabe wamisame tamine me kamina mati. Me one me nofahamone me
ati nemetemoneke, yama me watohamone me ati na mati.
34 Me ka owa yama kihare ka yamabone me ta na tohawemetemoneke.
Yobe me kihaha yobe me ta nemetemoneke, yinerobonaha. Yobe
manakone ka yinero me hekamehi
35 me ta na tohehemetemoneke Sesowi ya tataba me ni ya. Sesowi ya
tataba yinero me ta nemetemoneke, yinero me kihara me ni ya.
36 Me ka owa Yose tohe refita me ka owa tohe Sibiri ka tohe ino me
hinawatematamonaka. Banabe tohawematamonaka, era nanarifa ino
weye nawahari.
37 Yobe taboro kihahi yobe taborobona ta ne yobe taboro manakone
kakame yinero ta nematamonaka Sesowi ya tataba me ni ya.

5

Anania fati ya famehi me ahabemetemoneke.

1 Me ka owa inomatamona amaka Anania. Fati ya fame yobe taboro me
ta nemetemoneke.
2 Anania kakehimatamonaka. Yinero yobe taboro manakone kote tohehi
ta nematamonaka Sesowi ya tataba me ni ya. "Me okeyehabana oke", ati
boti nematamonaka. Yinero nafi ta nemona ati nematamonaka, yinero
nafi amarari. Anania ehene fati hiwatomatamonaka.
3 Betiro Anania hiyarematamonaka. "Himataba Teoso Kanamori tikeye-
habone tirini? Yinero nafi ta tinahamone tinaha yinero nafi ta tikere
Satanaisi ati ehene. Tika yobe taboro ta timatari ya tika yobe taboro
tohehina amaka.
4 Yinero ta timatare ya tika yinero tohehina amaka. Himataba tiwehene
e nineri ahi? Otara tikeyehabone tina Teoso tikeyehabone tine tike", Betiro
ati nematamonaka.
5 Anania Betiro ati mite abowi sonehimatamonaka hibati ya, ahabari.
Anania tamine me mitaha me kakomewemetemoneke waha, me nafi.
6 Me makiti yetene hinama tohaha hinakamehi me hikarafehimatamon-
aka. Anania me hekamehi me hikamomatamonaka.
7 Manakobisa bahi terei ne ahabe ya Anania fati kamakiemetemoneke.
Maki watora kamakia kiyomakeha
8 Betiro aate hinehemetemoneke. "Yama tikaminahi owa ni ya. Efe
yobe taboro manakone yokanano ama, Anania ta hinahari?" Betiro ati
nematamonaka.

"Ee efe manakone yokana amaka", ati nemetemoneke.

9 "Te abe hiyarani te awineke. Teoso Kanamori te totomi nabone te ati
nani te awineke. Yama aawa tinahi nokobi ya. Tika yibote me kamoha
tiwa me towakama naba ama tike", Betiro ati nematamonaka.
10 Sonatasemetemoneke me nokosi ya hibati ya, ahabaro. Ahaba me
yetene era kakamo me hiwehemetemoneke ahabaro. Me hekamakiemete-
moneke. Fare maki temene ite ya me hikamoemetemoneke.
11 Sesowi nonofa me nafi kakomewahemetemoneke waha. Me one me
ati me mitaha me kakome nemetemoneke.

Sesowi nonofa me totamemetemoneke.

12 Sesowi ya tataba me me kasomemetemoneke, me tamaha mati. Yama me namo, nemetemoneke, Teoso ati ehene. Me nafi nahorikosemetemoneke teboro ya, Saromao ka yama bari karaha ya. Me abe nofehemetemoneke.
13 Me one me me hinofehemetemoneke. Me ya me tabi nofaremetemoneke, me habi bayira mati.
14 Sesowi me nofawa me tamehemetemoneke, me makiti toha, me fanawi toha, na mati.
15 Me kiya na me me kakiemetemoneke. Me me so hiniharemetemoneke hawi ya, e fofore mese ya. "Betiro kamehiba amaka ahi. Bahi firi hikane ya baforine ehene me kitamaba me amake", me ati nemetemoneke.
16 Tabora one ka me winaha me tamine me mitehemetemoneke, me me kasoma mati Serosarei beheri ka mati. Me inamati ihi me rabika me ya me kiya na me tabaha me yoro tokana me me kakiemetemoneke. Me nafi me kasomemetemoneke.

Sesowi ya tataba me me watehemetemoneke.

17 Faya sasetoti ehebote ya satoseo me nafi tabaha me ati yana nemetemoneke, Sesowi ya tataba me me kakoa mati, me nafi me nofawahi karo.
18 Me me hiwata me me te hinehemetemoneke kateya tori ya.
19 Yama soki enoki ya Teoso nanarifa kateya ka nokobi se kanehimatamonaka. Betiro me ya me tabiyomamemetemoneke. Ati yana nematamonaka.
20 "Te tokomahi. Teboro wari ka yama ya te nahoribeya. Teoso ka hawi te kaminibeya te ka one me ni ya, me nafi", ati nematamonaka.
21 Ati mitati me hiba yama wa ni ya me tokiyomehemetemoneke teboro wari ka yama ya. Sesowi tamine me kaminemetemoneke me ka one me ni ya.
Sasetoti me ka hiti me kamehemetemoneke. Me me ha nemetemoneke, soteo me ka hiti mati, me nafi, heoniao me hiri nabone mati. Betiro me me kakamabone me ati nemetemoneke, me kibehamone mati kateya tori ya.
22 Me nanarifa me tokoma me me wasiremetemoneke kateya ka mati. Me kamaha me me kaminamehemetemoneke.
23 "Kateya ka nokobi boko kanaharake. Saotato me nahoharake kateya ka nokobi beheri ya. Nokobi ota nanaha kana na me watararake kateya tori ya", me ati nemetemoneke.
24 Me ati me mitaha me me wati nawahemetemoneke, sasetoti me ka hiti me toha, saotato me ka towisawa me toha, na mati, teboro kakakatoma mati. "Hika me toha me awineri?" me ati nemetemoneke. "Himata nima me na me fawarini?" me ati boti ati nemetemoneke.
25 Me ka owa kake mera hiyarematamonaka. Mera kaminematamonaka. "Sesowi nonofa kateya ya me te te namone me kibeharake teboro wari ka yama ya me me kanawana mati", ati nematamonaka.
26 Saotato me ka towisawa ya saotato me tabaha me tokomakehemetemoneke Betiro me me kakamabone mati. Me me hiwatarehemetemoneke, me me hinakomeha mati, me me nahabirabone me ati ni karo, yati ya me me banarabone me ati ni karo.
27 Me me hekama me nahohemetemoneke me ka hiti me baikani ya. Sasetoti ehebote me aate hinehemetemoneke.

28 "Ota ati te mitarani te awine? Sesowi ati ya me te kanawanamara-
habone ota ati na me nafi te kanawanineke Serosarei ka mati. Ota ehene
Sesowi ahabemona te ati na te awineke", ati nematamonaka.
29 "Te ati ota kamitene otake. Teoso ati ta ota kamitineke", Betiro me ati
nemetemoneke, Sesowi ya tataba mati.
30 "E ka iti me ka Teosomata Sesowi nawamisamenoka, te nabowahari,
awa ya te nawanari.
31 Teoso ati ehene Sesowi itarimonaka Teoso ka kanihina ya, Teoso hi-
nofari. Teoso biti towisawa tohawehimona hinehimonaka, era kakasoma
tohawehimonaha. Ihayeo me ihi hiyara me ihi me nofamarabone Teoso
ati nematamonaka, Teoso ati somawamabona karo.
32 Teoso ehene ota awate ota amake. Teoso Kanamori Teoso ehene awa
ne awaka, Teoso ta hinahari Teoso ati nonofa me ni ya", Betiro me ati
nemetemoneke.
33 Betiro me ati me kamita me hamehemetemoneke kasiro ya. Me me
nahabinima himisemetemoneke ayata ya.
34 Me ka owa yana nematamonaka mera hiyarebonaha Kamarieo
tohahari. Fariseo tohehimatamonaka, Mowisei ati kakamina. Me nafi ati
nonofa hihehimatamonaka. Ati ehene Sesowi ya tataba me totonoho nama
nemetemoneke yobe beheri ya mata, fara me one hiyarebonaha, he ati me
mitarabone mati.
35 Ati e nematamonaka ahi: "Me te nahabihabone te ati na teke, Sesowi
nonofa mati. Tera te kakatomahi, me nahabi te nofa te.
36 Teota yama watohimona ati ne 400 me tohaha he ya me tabehemete-
moneke. Me one hinabowe ya he ati nonofa me tokarawehemetemoneke
tabora one ya. Me ka yama fawa nemetemoneke me hinofaro.
37 Yama totoyabo ni ya me nafi ini Homa ka me rawi ni ya Yota me
tamaha mera ha nematamonaka, he ya me tabawamabone mati, me
hikeyeha mati. Me one hinabowa hinehimatamonaka. He ati nonofa me
tokarikosa nemetemoneke.
38 Owati te mita mata, e naro ahi: Me te ahi rima nahi, Sesowi nonofa
mati. Hine me nake. Fara hine me yosi ya me kiti wataraboneke.
39 Teoso ta me hiyose ya te kitaraba te amake me ihi. Teoso te mowa
nibana?" Kamarieo ati nematamonaka. Kamarieo ati me nofehemete-
moneke.
40 Betiro me me ha nemetemoneke. Me me kosi nemetemoneke. Me
me hora nemetemoneke. "Sesowi tamine te kaminamaraba teke", me ati
nemetemoneke, me me kosi na mati. Me me sa hisarawehemetemoneke,
me tokomabone mati.
41 Me tokomemetemoneke me ka hiti me baikani ya. Me yayai
nemetemoneke, kokosi ihi me tohi karo, Sesowi ati me kamini karo.
"Sesowi era nofe awaka", me ati nemetemoneke.
42 Fara yama we nima me me kanawani na tohehemetemoneke, hiyara
amosa Kirisito Sesowi tamine tohaha me kamina mati, teboro wari ka
yama ya, me ka yobe toha, ne mati.

6

Me 7 na me me ha nemetemoneke, me me narifabone mati.

1 Teoso nonofa me totamemetemoneke. Fara yama we nima yamata ta
ni me na tohehemetemoneke me fanawi ni ya, me ka yibote me ahaba
me nahoa mati. Keresia ka me ati me weye na me yawehemetemoneke,
me fanawiri me ka yibote me ahaba me tafe wataramone mati. Me ati e

nemetemoneke ahi: "Ihayeo me ati me weye na me fanawiri me ka yibote me ahaba me tafebone te ta nofate amake, ota fanawiri me ka yibote me ahaba me tafebone te ta ra te", me ati nemetemoneke, Keresia ka me ati me weye na mati.

2 Me 12 na me me ha nemetemoneke Teoso ati nonofa mati me me hihiyarahabone mati. "Me tafebone ota ta nabone te ati na Teoso ati kamini ota fawa riyahi.

3 Me te kakatikahi me 7 na mati, me one me hinofa mati, yama me watoha mati, Teoso Kanamori sawi kite ka mati. Ota ati ehene yamata me ebe naboneke, haha mati.

4 Ha ota ta Teoso ha ni ota fawa rabone otake. Teoso ati kamini ota fawarihi, nabone otake", me ati nemetemoneke.

5 Me nafi me ati me hinofemetemoneke. "Efebonaka hari Esitefo, Teoso ati nofahari. Teoso Kanamori kite awaka he ni ya", me ati nemetemoneke. Firibi toha nematamonaka. Borokoro toha, Nikano toha, Timo toha, Baramena toha, Nikorao toha, nematamonaka, Atiokia kari. Nikorao wate ya soteo amare soteo tohawematamonaka, ehebote tohahari.

6 Me me hinamoemetemoneke Sesowi ya tataba me me hiwahabone mati. Sesowi ya tataba Teoso me ha na me yehe me kakibarehemetemoneke afa me tati ya.

7 Sesowi nonofa me totamemetemoneke, Serosarei ka mati, Teoso ati me nofawa mati. Sasetoti me tamaha Sesowi ati me nofawehemetemoneke waha.

Esitefo me watehemetemoneke.

8 Esitefo me tamaha mera kasomematamonaka. Yama watohimatamonaka Teoso ya fame kari.

9 Soteo Esitefo hora ni me yana tokanemetemoneke. Me ka sinakoka inomatamona amaka hari, yama aahi me amara me ka sinakoka ino ya ino tohahari. Haha me Sireni ka me toha, Aresatiria ka me toha, nemetemoneke, soteo mati. Sirisia ka me toha, Asia ka me toha, nemetemoneke, Esitefo me hora na mati, soteo mati.

10 Soteo me ati kasawarimatamonaka, yama watohari, Teoso Kanamori ehene.

11 Yinero me ta nemetemoneke me one ni ya, Esitefo kamini manakonebonaha. Me abe hiyaremetemoneke, Esitefo me kamina mati, keye me hiri na mati. Me ati e nemetemoneke ahi: "Esitefo Mowisei ati nofaremona ati nareka. Teoso nofarihi, nemona ati nareka. Ati ota mitahareka", me ati nemetemoneke.

12 Me ati me mita me ati yana nemetemoneke, me ka hiti me toha, Mowisei ati kakamina me toha, me nafi toha, na mati, Esitefo me watahabone me ati na mati. Me tokomake Esitefo me wata me tama hinehimatamonaka. Me hekamehimatamonaka hiti me ni ya.

13 Me ati ihini keye me hiri na Esitefo me kaminemetemoneke. "Hehi hiyari fawa nofare amaka, Teoso ka teboro nofaremona ati nari, Mowisei ati nofarihi, nari", me ati nemetemoneke.

14 Ati e nareka ahi. Sesowi Nasare ka teboro nabowebona ati nemona ati nareka, ati ota mitahari. Sesowi ati ehene Mowisei ati e nofamarabone ati nareka", me ati nemetemoneke.

15 Me ka hiti me nafi Esitefo awehemetemoneke. Noko awi e nematamonaka, Teoso nanarifa noko awi nima.

7

Esitefo mera hiyarematamonaka.

1 Sasetoti ehebote ati yana nematamonaka. "Tiwati e ninihi ahi?" ati nematamonaka.
2 "Ha te okaniso me te toha, okobi me te toha, na owati te kamitahi", Esitefo ati nematamonaka. "E ka iti Abarao Teoso amosabote awehimatamonaka, winasa ne ya Mesobotamia ya, winare ya mata Ara ya".
3 "Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao tiwinamarabone tike ahi haha tabora ya, te one me ni ya. Tiwinibone ka tabora yofi okanabone oke'.

4 Kaoteya ya yana tone toke winawematamonaka Ara ya".
"Yama totoyabo ni ya Abarao bati ahabematamonaka. Teoso ati ehene kakewe winawematamonaka haha tabora ya, e wini ka tabora ya.
5 Haha tabora Teoso ta rematamonaka Abarao ni ya. Haha tabora Teoso ta tehibona ati nematamonaka, Abarao toha, Abarao hinaka noti me toha, na me ni ya, Abarao biti watare ya mata.
6 Teoso ati e nematamonaka ahi:

'Abarao tika noti me winatehaba me amake bara me tabori ya mata. Me ati ihi hine ya me ka yama me ahi tehaba me amake. Me me kosi tehaba me amake. Me ka faha fowe 400 tohatehaba me amake, me ni ya yama nawahi ka faha fowe.
7 Manakobisa me manakone owatehaba ama oke bisa, me ka hiti me ni ya. Me kaketehaba me amake haha tabora ya, owa me narifatehaba mati',

Teoso ati nematamonaka".
8 "Teoso ati me nofawa me sowiri atari kote me wisi nemetemoneke, Teoso ati ehene. Abarao biti nawematamonaka waha, Isaki. Isaki sowiri ataro bati wisi hisehimatamonaka amo ni 8 ne ya. Isaki Yako batimatamona amaka. Yako e ka iti me ka abimatamona amaka, me 12 na mati".
9 "Yose anoti Yose me nofara he me ta nemetemoneke, e ka iti mati, me one bisa me ni ya, me hekamehibonaha Esito ya. Teoso sawihimatamonaka Yose ni ya,
10 Yose ahabarebonaha. Teoso ati ehene Farao Esito ka towisawa tohehi Yose nofehimatamonaka, amosari, yama watohari. Farao ati ehene Yose mera yosehimatamonaka, Esito ka mati, me nafi. Yose Farao ka yama kakakatoma tohabisehimatamonaka.
11 Yama totoyabo ni ya yamata ahabemetemoneke. Esito ka yamata watamarihi, Kanaha ka yamata watamarihi, nemetemoneke. Yama hiyamarehemetemoneke. E ka iti yamata me kanikabone yamata me wasiremetemoneke.
12 Yako yamata tamine mitehimatamonaka, Esito ya yamata naharo. E ka iti mera yosehimatamonaka, Esito ya me tokahabone mati, yamata me kanikabone mati.
13 Me tokomatasa Yose me watowehemetemoneke, Yose hiwa kamine karo me ni ya. Farao Yose anoti mera awehimatamonaka.
14 Faya Yose anoti me narabi nima nematamonaka, me ka abi me me kakamabone mati Esito ya, me nafi 75 me toha mati.

15 Faya Yako tokehimatamonaka waha Esito ya. Wiwina tohehimatamonaka Esito ya. Ahabawahematamonaka. Yako ahabe nowati ya yama toyabo ya e ka iti me ahaba nemetemoneke.
16 Me abowi me hekemetemoneke Sekehe ya, me me te hinahabone mati yati hoti ya, yati hoti Abarao hikanikehemete Amo biti me ni ya".
17 "Yako hinaka noti me totamemetemoneke Esito ya. Faya Yako hinaka noti me tokomabone Teoso ati nematamonaka Kanaha ya. Hibati ya Teoso Abarao hiyare ya fara Teoso yama hikaminemetemone nima Abarao hinaka noti me nabone Teoso ati nematamonaka waha.
18 Esito ka towisawa bare tohawematamonaka, Yose awaterari.
19 E ka iti mera keyehematamonaka, mera kakoari. Ati ehene matehe me me nanahofaramemetemoneke, me ahababone mati".
20 "Afa yama ya Mowisei watehimatamonaka. Amosematamonaka. Hinaka abariko terei nematamonaka, bati me ya tabahari.
21 Hinakati hisekosehimatamonaka. Farao bite hiti, "Okatao tohawebonaka waha", ati nemetemoneke. Farao bite nanayana hihehimatamonaka.
22 Mowisei me hikanawane Esito me ka yama wawatowa tohehimatamonaka. Yama nafi wawatowa tohe ati aamosa tohehimatamonaka. Ati me one nonofa hihehimatamonaka".
23 "Mowisei ka faha fowe 40 tohi ya fara me one yaka nebona ati nematamonaka, Ihayeo mati.
24 Fare owa awehimatamonaka, me kosi hinahari. Kosi ni manakone hiwehimatamonaka, Esito me ka owa nabowahari.
25 Mowisei ati boti e nematamonaka ahi: 'Owa me nofahaba me awineke. Oko one me okasomabone Teoso ati ne awaka', ati boti ati nematamonaka".
"Mowisei ehene Ihayeo me nofaremetemoneke, Esito me ka owa nabowahari.
26 Yama we yotowamaha ya mera awehimatamonaka, me abe mono na mati, fara me one. Mera ebe kanehimatamonaka. 'Himataba te abe mono? Fara me te famineke', ati nematamonaka.
27 "Me ka owa kite Mowisei yoko towitimatamonaka beheri ka ya. 'Hibake ati ehene ota ka towisawa tiharibe? Hibake ati ehene otara tikasomaribe waha?
28 Owa tinabowawaibana? Esito ka owa nabowi nima owa nabowi tibana waha?' ati nematamonaka".
29 "Efe ati Mowisei mitati kana nawahematamonaka. Tokehimatamonaka Mitiha ya. Mitiha me ka owa amare winawematamonaka Mitiha ya. Fanahi biti me famehemetemoneke.
30 Mitiha ya wine ka hinaka faha fowe 40 tohehemetemoneke".
"Yama we one ya Mowisei wehimatamonaka yama honara ya, Sinai ka yati beri ya. Teoso nanarifa kakehimatamonaka Mowisei ni ya, yama hiri ni tohahari, atiwa hatihi ka yama hiri ni.
31 Mowisei yama hiri ni awe, 'Ami', ati nematamonaka. Hike ya toka nematamonaka, yama hiri ni awehibonaha ayata ya".
"Teoso ati yana nematamonaka fahi.
32 'Iti me ka Teoso ama oke. Abarao, Isaki, Yako, me na me ka Teoso ama oke', ati nematamonaka".
"Mowisei wawawa kawahematamonaka, yama awi nofarari, kakome karo".
33 "'Titeme bori sota tikanahi. Haha wami tiwi ka oko wami amake', Teoso ati nematamonaka.

34 'Me owahara oke, oko mati Esito ya, me me hikakoa mati. Me ati omitarake, me sokoko na mati. Okehara oke, me okasomahabone owa. Hima, tiwa oyosemahabone oke, tikamabone tiwa Esito ya', ati nematamonaka".
35 "Efe Mowisei Teoso ati ehene towisawa tohehimatamonaka, Teoso ati ehene, mera kasomebonaha. Teoso nanarifa atiwa tohe Mowisei hiwe Teoso ati kaminematamonaka".
"Efe Mowisei fara me one hinofibarematamonaka baha. Me ati e nibehemetemoneke ahi, 'Hike ati ehene ota ka towisawa tiharibe? Hike ati ehene otara tikasomaribe waha?' me ati nibehemetemoneke baha".
36 "Yama tamaha Mowisei hiri nematamonaka Esito ya. Yama one hiri, nematamonaka faha Mawara itaha ya. Mera totimakehimatamonaka Esito ya. Yama honara ya yama tamaha hiri, nematamonaka, me ka fa fowe 40 tohi ya".
37 "Efe Mowisei ati e nematamonaka ahi, Ihayeo me narabi kaminari: 'Teoso ati ehene te ka owa Teoso ati kakamina tohatehiba amaka fara owa nima', ati nematamonaka.
38 Efe Mowisei me ya tabe me nafi nahohemetemoneke yama honara ya, Teoso nanarifa ya me tabaha mati. Mowisei me ya tabe Teoso nanarifa mera hiyarematamonaka, me nahoha mati Sinai wai ka ya. Teoso ati Teoso nanarifa ta nematamonaka Mowisei ni ya, ahabaterabonehe, Mowisei ta hinahabonehe e ni ya".
39 "E ka iti ati me hinofarehimatamonaka. Me yoko hiwitimatamonaka, me hinofarahari, Esito me nofa mati.
40 Arao me aate nemetemoneke. 'Himataba Mowisei era kakame amara? Mowisei fawa nareka. Hika tohe awara? E ka Teoso kanamoriba hiri tinahabana tike, e nokosi ya me tiwa hiwaharehibana'.
41 Afa yama ya bowi maki biti kanamori me hiri nemetemoneke. Yama me ta nemetemoneke bowi kanamori ni ya. Haha yama me hiri hinaha ka ayaka me hiri nemetemoneke".
42 "Teoso tonokowahawitimatamonaka ha ya. Hine amowa me me nofahabone ati nematamonaka waha. Teoso ati kakamina me ka yama hani e nemetemoneke ahi:

'Oko yamaba amara awineke, te kakamaro. Oko bani meba me amara me awineke, me te waka na mati, me te tabasi na mati, yama honara ya te sawiha te, te ka fa fowe 40 tohaha te.
43 Moreki ka yobebona te hiri na teke. Te ka teoso Hefa tohehi ka amowa kanamori te hiri na teke. Efe teoso kanamori te hiri na teke, nokosi ya te mowi kanisabone te. Owati ihi te winawahaba teke Babironia ka yama kowani one ya',

Teoso ati nematamonaka".
44 "Teoso ka yobe makari tohe sawihimatamonaka e ka iti me ni ya, yama honara ya. Efe yobe kanamori Mowisei hiwe efe nima ne me hiri hinehimatamonaka, tamine Mowisei himitari, Teoso hikaminahari.
45 E ka iti me ka yobebona Teoso ta hine me hekematamonaka ahi, Sesowe ya me taba mati, bara me tabori me ihawabone mati. E ka iti me nokosi ya Teoso ati ehene me tokarikosemetemoneke. Teoso ka yobe sawisa nematamonaka Tafi wate ya.
46 Teoso Tafi nofehimatamonaka. Tafi Teoso aate nematamonaka, Teoso ka yobebona hiri nebonaha, Yako ka Teoso.

47 Saromao ta yobe hiri nematamonaka, Teoso ka yobebonaha".
48 "Teoso nafite amaka. Winareba amaka yobe toro ya, e hiri nari. Teoso ati kakamina ati e nematamonaka ahi:

49 '"Neme oko iitari toha, wami owisi kakawa toha, te amake. Himata nima yobe ne te hiri ribe, oko yobebonaha? Hika hasi oribe?" Teoso ati nareka.
50 "Haha yama nafi hiri onahamaro ama oke", ati nareka'".

51 "Te kasiro nofa te amake, Teoso ati te nofara te. Te ati mese ka Teoso nofahamone te ati na te ati boti ta Teoso nofakere. Teoso ati miti te nofatere amaka. Teoso Kanamori ati miti te nofarihi, te te amake. Te ka iti me ihi tima te ehene nineke.
52 Te ka iti me me nonofa toharemetemoneke, Teoso ati kakamina mati. Teoso ati kakamina e ka owa me kaminemetemoneke, kaketehibana, amosari. Efe te nabowahareka, te ta nari me one ni ya.
53 Teoso nanarifa Teoso ka yama hani me ta nemetemoneke, te ka yama hanibonehe. Afa yama hani ati te nofakere", Esitefo ati nematamonaka.

Esitefo me nabowemetemoneke.

54 Afa hiyara me mitaha me ati boti hamehemetemoneke kasiro ya. Me ini yiki tokanemetemoneke, katoma me hiri na mati kasiro ya.
55 Esitefo Teoso Kanamori he ni ya sawi ka neme awehimatamonaka. Teoso ka yama oye awe Sesowi awehimatamonaka, wahari Teoso beheri ya, Teoso ka kanihina ka ya.
56 "Neme te awa ha, hine ebe kanaharo. E ka owa amosabote waka Teoso ka kanihina ka ya", Esitefo ati nematamonaka.
57 Me eri kana me narabi me bari karawemetemoneke. Me tokehemetemoneke Esitefo ni ka ya, me nafi, he me fito kana mati.
58 Me hekamehimatamonaka sitati beheri ya, me hibanebanoho yati ibe ya. Esitefo me hora na hine me sota nemetemoneke. Me ka makari me so tonihemetemoneke me ka owa yeteneri wehi ni ya. Inomatamona amaka Saoro.
59 Esitefo me hibane ha ni yana nematamonaka. "Oko Hiti Sesowi oko kanamori wara tinahi", ha ni ati nematamonaka.
60 Sonarise iso yobati kawarisematamonaka. Ha ni kitehimatamonaka. "Teoso yama hiyara wati tiwahariyahi, me hiri hinaharo owa ni ya", ati nematamonaka. Ha ni fawa nise ya amo nisehimatamonaka.

8

Saoro Sesowi nonofa mera wati kanehimatamonaka.

1 Saoro haha yama nofehimatamonaka, Esitefo me nabowi karo. Faya me me nofamarehemetemoneke, Sesowi nonofa mati, Serosarei ka mati. Sesowi nonofa me nafi tokarawehemetemoneke tabora one ya. Soteya me one toka, Samaria me one toka, nemetemoneke. Sesowi ya tataba me ta me sawihemetemoneke Serosarei ya.
2 Esitefo me one Teoso me nofaha Esitefo me kamohemetemoneke. Me ohi nemetemoneke, me ohi ni kita mati.
3 Faya Saoro mera wati kanehimatamonaka fahi, Sesowi nonofa mati. Toka nawaharehimatamonaka, me ka yobe nafi ya, mera towakamehibonaha, me kibehabone mati kateya ya, me makiti ya me fanawi tabaharo.

4 Sesowi nonofa me one fawa na tabora one ya hiyara amosa me
kaminarawemetemoneke.

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Samaria ya.

5 Firibi tokehimatamonaka sitati Samaria ya. Samaria ya kobo ne Teoso
ka towisawa tamine kaminematamonaka bara me ni ya.
6 Hine me yoro tokaniwamemetemoneke, hiyara me mitahabone mati.
Me ati wataremetemoneke, me nafi. Firibi ati me kamita Firibi mera
kasome me awa, nemetemoneke.
7 Me tamehemetemoneke, me rabika mati, me inamati ihi. Me
inamati kiyari nemetemoneke, me tokoma mati. Me yaka ni watora
mera kasomematamonaka. Me yaka ni yokana tohara mera kasoma,
nematamonaka.
8 Haha tabora ka me yayai nemetemoneke.
9 Me ka owa sasawi tohehimatamonaka, yama watohimona ati nari haha
tabora ya, Firibi kakere ya mata. Inomatamona amaka Simao. Yama
watari ya yama nanamo tohehimatamonaka me ni ya. "Himata amari
ha?" me aati tohehemetemoneke, ehene awati mati.
10 Me nafi aawa hihehimatamonaka, haha yama hiri nari. Yinero me
kiha me toha, yinero me kihara me toha, nemetemoneke. Me ati e neme-
temoneke ahi: "Teoso amaka, yama watohari", me ati nemetemoneke.
11 Ati me kakamita hihehimatamonaka, haha yama hiri hinaha me
hinofaro.
12 Firibi ati e nematamonaka me ni ya. Teoso e nafi ka towisawa
tohatehibona ati nematamonaka. Hiyara amosa Sesowi Kirisito tamine
tohaha kaminematamonaka me ni ya. Teoso tamine me nofehemete-
moneke. Me hihibofarisemetemoneke. Me makiti toha, me fanawi toha,
nemetemoneke.
13 Efe Simao Sesowi ati nofawatase ibofarisabisebona ati nematamon-
aka. Ibofarisi hawa tohe ya Firibi ya famawehimatamonaka. Firibi awe-
himatamonaka, mera kasomari. "Himata amari ha?" ati nematamonaka.
14 Serosarei ya Sesowi ya tataba me tamine me mitehemetemoneke,
Teoso ati me nofawa mati, Samaria ka mati. Betiro ya Yowao me fama me
me tokayosemakehemetemoneke, me towakamakiabone mati Samaria ya.
15 Me kobo tokanamakia Teoso me ha nemetemoneke, Teoso Kanamori
kakehibonaha me ni ya.
16 Teoso Kanamori kobo namataremetamonaka me ni ya mata. Me
ibofarisi hawa tohi ya Sesowi ino ta me hiri nemetemoneke.
17 Faya Betiro ya Yowao me famaha me tati ya me ye me kakibari ya
Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya.
18 Simao Teoso Kanamori kaki awehimatamonaka, Sesowi ya tataba me
tati ya me ye me kakibareha me ihi. Simao yinero kakamematamonaka
Betiro me ni ya.
19 "Haha yama owatoabone onahara oke. Oyehe owakibariabone
onahara oke me tati ya, Teoso Kanamori kakibona karo me ni ya", ati
nematamonaka.
20 "Tika yinero kihi tihababone tike, Teoso ka yama tikanikabone tinaha
tiwa yinero ya", Betiro ati nematamonaka.
21 "Haha yama tiwatoraba ama tike, tiwati boti hiyari karo Teoso ni ya.
22 Haha yama hiri tina hiri tinamarahabone tike. Teoso aate tinahabone
tike tiwati boti wati nawahamarabona karo, hiyararo.
23 Tiwa owa oke, ota nima tinahabone tina tiwa, yama hiyara hiri tina
tiwa", Betiro ati nematamonaka.

24 Owa te ha kanahi Teoso ni ya. Haha yama tikamina kakeriyahi owa
ni ya, Simao ati nematamonaka.
25 Yama we one ya Teoso ati kamini me hawa toha me towakamehemetemoneke Serosarei hawi ya. Hawi ya me towakama hiyara amosa me
kaminemetemoneke Samaria ka me nafi me ni ya, fara tabora nafi nima.

Firibi Etiobia ka me ka owa hiyarematamonaka.

26 Teoso nanarifa Firibi hiyarematamonaka. "Tikamahi bahi kakamaki
beheri ya, Kasa hawi ya. E winahaba watakere fahi", ati nematamonaka.
27-28 Tokomematamonaka fahi. Faya bare awehimatamonaka, itariari
kaho toro ya, Etiobia ka me ka owa, tokomebonanoho fare taboro ya.
Katasi nanarifa tohehimatamonaka, Katasi Etiobia me ka towisawa fana.
Katasi ka yinero kakakatoma tohehimatamonaka. Teoso ha nebona
tokehimatamonaka Serosarei ya. Manakobisa hawa tohe tokomebona
ati nematamonaka fare taboro ya. Kaho toro ya foye yama hani ati
yabehimatamonaka, Teoso ati kakamina Isaiya tohe ka yama hani.
29 Teoso Kanamori Firibi narabo nima nematamonaka. "Tikamakehi
kaho beheri ya".
30 Firibi bete nawahematamonaka. Ati himitematamonaka, Isaiya ka
yama hani ati yabahari. "Yama hani ati tiwatoa awine, ati tiyabaro?" Firibi
ati nematamonaka.
31 "Himata nima yama hani ati miti oribe? Owa me kanawanahaba me
watakere ahi", ati nematamonaka.
Ati ehene Firibi tofoyamisematamonaka kaho toro ya.
32 Firibi ya fame Teoso ka yama hani ati yabehimatamonaka ahi:

"Ofeya nima nareka, me hekamahari, me hinabowebonaha. Ofeya
kone me wisi hinaha ati watatera amake. Afa ofeya tima nareka, ati
watarari.
33 Yama hiyara me hiri narake, he me kakoa mati. Me hinabowe hinaka
noti me watateraba me amake",

ati nematamonaka, Teoso ka yama hani ati yabahari.
34 Firibi aate nematamonaka. "Tiwa aate onahabone onahara oke.
Hikemata awaraya, Teoso ati kakamina hikaminehimata? Fare hiwa
kaminemata ati ama? Bare kaminemata ati ama?" ati nematamonaka.
35 Firibi ati yana nematamonaka. Afa hiyara kamine Sesowi tamine
kaminawahematamonaka waha.
36-37 Me yaka kanehemetemoneke hawi ya. Me yaka kana fa kaya na me
awa ati yana nematamonaka. "Faha tiwa ha", ati nematamonaka. 'Owa
tibofarisibana?" ati nematamonaka.
38 Ati ehene he nanarifa kaho ma tonihematamonaka. Me kakisemetemoneke, Firibi ya famahari. Me fami tokobokawite Firibi hibofarisematamonaka.
39 Firibi hibofarise me kakimisama Firibi fawa neno fawa ni awarematamonaka. Teoso Kanamori Firibi towakamehimatamonaka. Etiobia me ka
owa towakame yayai nematamonaka waha.
40 Firibi tasi towitimatamonaka tabora bara ya, Asoto ya. Yaka
nematamonaka Sesareya hawi ya, hiyara amosa kaminari tabora nafi ya.

9

Saoro Sesowi awehimatamonaka Tamasiko hawi ya.

1 Saoro mera waka nebona ati nematamonaka, e ka Hiti nonofa mati.
Tokehimatamonaka sasetoti ehebote ni ya.
2 Saoro ati ehene towisawa yama hani rawi kanehimatamonaka
sinakoka ka me ka yama hanibonehe, Tamasiko ka mati. Saoro ehene
e nematamonaka ahi, sasetoti ehebote hiyosehari: Teoso ati nonofa mera
wasihibona ati nematamonaka, me hiwatabone mati, me wete hinahabone
mati, me hekamahabone mati Serosarei ya. Me makiti toha, me fanawi
toha, nabone ati nematamonaka.
3 Tokomake Tamasiko yabori ya yama oye awehimatamonaka. Yama oye
neme ya kisaha he boko kanisemetemoneke.
4 Sonarisehimatamonaka. Me ka owa ati mitehimatamonaka. "Saoro,
Saoro himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya?" ati
nematamonaka.
5 "Hibake ama tiri?" Saoro ati nematamonaka.
"Sesowi ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni
ya", ati nematamonaka.
6 "Tiwamisamahi. Tikamibeya sitati ya. Tinarabo me nima naba me
amake, yama hiri tinahaba timita tiwatoabone tiwa", ati nematamonaka.
7 Saoro ya me tabaha Sesowi ati me mitehemetemoneke. Me ati
wataremetemoneke. Sesowi ati me mitaha me hiwarematamonaka.
8 Saoro me towakamehemetemoneke. Saoro noko we tokane yama
awamare mano me wara hine me hekamehimatamonaka Tamasiko ya.
9 Yama we terei ni ya yama awamarematamonaka mata. Tafarihi, fa
fawarihi, nematamonaka.
10 Me ka owa nehimatamonaka Tamasiko ya, Anania tohahari, Sesowi
nonofa tohahari. Inamati awe Sesowi ati mitehimatamonaka. "Anania",
Sesowi ati nematamonaka.
"Sesowi owa oke ahi", Anania ati nematamonaka.
11 "Yana tinahi. Tikamibeya howa sohi tonaha ya. Me ka owa siba tibeya,
sitati Taso ka me ka owa, sawihari Yota taboro ya. Ino amaka Saoro. Teoso
ha nareka.
12 Me ka owa Anania tohe awahareka, Teoso hinamoari, kiyomakehari,
ye kakibarehibonaha he ni ya, noko awamebonaha", Sesowi ati nemata-
monaka.
13 "Sesowi me tamaha me hikaminareka owa ni ya, mera kakomonaha,
tiwa nonofa mati, Serosarei ka mati.
14 Sasetoti me ka hiti me hiyosemonaka, mera wete nebonaha, tiwini me
hiri na mati ahi", Anania ati nematamonaka.
15 "Tikamahi fahi. Owati ihi owa kaminebonaka bara me toha, me ka
towisawa me toha, Ihayeo me toha, na me ni ya.
16 Owati e nabana oke ahi: 'Tiwa me kakotehaba me amake, owati tinofa
tiwa. Yama nawaha hiri titehabone tike, me ihi', onahabana oke he ni ya",
Sesowi ati nematamonaka.
17 Faya Anania tokomake tokiyomamakehimatamonaka Saoro sawi ka
yobe ya. Yehe kakibarehimatamonaka Saoro mese ya. "Saoro ota ka niso
ama tike waha. E ka owa Sesowi tohe owa yoseharеka, efe tiwehinoho,
tikamake tiwa hawi ya. Efe owa yose ati ehene yama tiwamabone tike tasa.
Ati ehene Teoso Kanamori kitehiba amaka tiwa ni ya", ati nematamonaka.
18 Aba me atari nima yama na kasohemetemoneke hibati ya, he noko
ya. Saoro noko awamatasematamonaka. Yana ne me one hibofarisemata-
monaka faha ya.
19 Tefebona me ta hine kitamematamonaka. Amo ni tatama raba
nematamonaka, me ya tabahari, Sesowi nonofa mati, Tamasiko ya.

20 Hiyari yana tonehimatamonaka fahi, Sesowi tamine kaminari
sinakoka ka me ni ya. Sesowi Teoso bitimona Saoro ati nematamonaka.
21 Ati mitati "Hika", me ati nemetemoneke, me nafi. "Efe amare hari,
mera nahabihari, me nafi, Sesowi ino me hiri na mati, Serosarei ka
mati? Efe amare, kamakiari ahi, mera wete nebona ati nenoho, mera
towakamehibonaha sasetoti me ka hiti me ni ya?" me ati nemetemoneke.
22 Saoro ta kikita nama nematamonaka. Soteo me kitaremetemoneke,
Saoro ehene, Tamasiko ka mati. Saoro ati amosemona me ati nemete-
moneke. Kirisitomona me ati nemetemoneke, Sesowi. "Keye amakereni",
me ati nemetemoneke.
23 Yama we tami ya soteo Saoro me wati kanehemetemoneke, me
hinabowebonaha.
24 Me ka owa Saoro hiyarematamonaka. "Soteo tiwa me wati kanahara
tike", ati nematamonaka. Soteo sitati ka nokobi me noki kanehemete-
moneke, Saoro me noki na mati, me hinabowebonaha.
25 Sesowi nonofa me hekamehimatamonaka. Me hikanakiyomehimata-
monaka sitati bari kani hoti ya. Me hikanakisakematamonaka foyahari
boro ebote tori ya, mato kihaharo.

Saoro tokomematamonaka Serosarei ya.

26 Tokome kobo tonamematamonaka Serosarei ya. Kobo toname
me ya tabehibona ati nematamonaka, Sesowi nonofa mati. Me nafi
hinakomehematamonaka. "Sesowi onofa oke waha", ati ne ati me
hinofarehimatamonaka, keye hiri nemona me hine kari.
27 Banabe ya fami oharimatamonaka. Banabe hekamematamonaka
Sesowi ya tataba me ni ya. Hine kaminematamonaka me ni ya, Sesowi
awahari Tamasiko hawi ya. Sesowi hihiyaremona ati nematamonaka.
Sesowi tamine kaminemona ati nematamonaka ahi Tamasiko ya. Kokoriri
remona ati nematamonaka, Sesowi kaminari.
28 Sawihimatamonaka Sesowi ya tataba me ya tabahari waha, Serosarei
ya. Yobe owa ya toke Sesowi tamine kamina, yobe owa ya tokawatase
Sesowi tamine kaminatasa, nematamonaka, kokoriri rari.
29 Sesowi tamine kamina, nematamonaka Keresia ka me ati ya me
ati tohaha me ni ya. Ati me hinofare ati fawa rematamonaka. Me
hinabowebona me hinehimatamonaka.
30 Sesowi nonofa me ati me mitaha me hekamehimatamonaka Sesareya
ya. Me hiyosemehimatamonaka Taso ya.
31 Faya Sesowi nonofa me me kakoaba me watamarehemetemoneke
waha, Soteya ya. Karireya toha, Samaria toha, na ya me watamare-
hemetemoneke. Teoso ati me nofaha Teoso Kanamori me hikasoma me
totamemetemoneke.

Betiro sawihimatamonaka Rita ya Sobi famaha ya.

32 Betiro toki tama, fara tabora nima. Mera yaka, nematamonaka, Sesowi
nonofa mati Rita ya.
33 Me ka owa awehimatamonaka, Eneya tohahari, yaka terari. Hinaka
fa fowe 8 tohehemetemoneke, forehari yama kowi awa kihaha ya.
34 Betiro hihiyarehimatamonaka. "Eneya Sesowi Kirisito tiwa kasomeba
amaka. Tiwamisahi. Tika yama kowi rofi tiwahahi", ati nematamonaka.
Hibati ya wamisehimatamonaka.
35 Haha me nafi Rita ya me winaha me hiwehi Sesowi ati me
nofawemetemoneke, Saroni ka tabora ka me ya me taba mati.

36 Yama we one ya Betiro me ha nemetemoneke, tokomebonaha Sobi
ya. Sobi yaboremetemoneke Rita ya. Tabita winehemetemoneke Sobi
ya, Sesowi nonofa tohaharo. Keresia ka me ati ka inimetemone amake,
Toka. Keresia ka me ati ka bato inomatamona amaka, Toka. Fara me one
narifi totoha tohehemetemoneke. Yinero ta na tohehemetemoneke me one
yinero kihara me ni ya.
37 Betiro tohasa nematamonaka Rita ya. Tabita yama kome awaha
ahabemetemoneke. Abowi me soko hinehemetemoneke. Me hekibarim-
isemetemoneke neme ka ya.
38 Sesowi nonofa Betiro tamine me mitehemetemoneke, sawihari Rita
ya. Me me tokayosemakehemetemoneke, me famaha mati, Betiro me ha
nabone mati. "Betiro te yosemakabote niyahi", me ati nemetemoneke.
39 Betiro yana tone me ya totabamehimatamonaka. Me kobo tonama
me hekimisamakimatamonaka neme ka ya. Tabita ya tatabarawa
ohi narawemetemoneke, Betiro ya tabarawaharo. Me ka yibote me
watamarawarehemetemoneke. Makari namorawehemetemoneke, Toka
ka makari hiri ni. Makari mese ka toha, boti ka toha, nemetemoneke,
me hinamoaro.
40 Betiro mera toyosemehimatamonaka, me nafi. Iso yobati ya warehi
Teoso ha nematamonaka. Ki nawahamehimatamonaka Toka abowi ni ka
ya. "Tabita yana tinahi", ati nematamonaka. Abowi foreha noki we tokana
Betiro awehemetemoneke. Itarimisemetemoneke.
41 Mano ta towiti hinawaremisehemetemoneke.
Me fanawi ha nematamonaka, me ka yibote me ahaba mati. Me one
toha nemetemoneke, Sesowi nonofa mati. Me ni ya hinamoemetemoneke
kitamaro.
42 Sobi ka me nafi Betiro ehene tamine me mitehemetemoneke. Sesowi
me nofawemetemoneke, me tama mati.
43 Betiro sawi yabohimatamonaka Sobi ya, Simao ka yobe ya, bani me
atari hihiri tohahari.

10

Betiro Koneyo hiyarematamonaka.

1 Yama we one ya Betiro me ha nemetemoneke, tokomebonaha Sesareya
ya. Sesareya ya me ka owa winehimatamonaka, Koneyo tohahari, saotato
mera yoyose tohahari, Homa ka saotato mati. Itaria me tohehemete-
moneke, me ini.
2 Koneyo Teoso nofehimatamonaka. Yobe fare ohari ka Teoso me
nofehemetemoneke, me nafi. Yamata ta ni fare totoha tohehimatamonaka
soteo me ni ya, yamata me kihara mati. Teoso haha tohehimatamonaka.
3 Yama we one ya Teoso nanarifa awehimatamonaka, Teoso hinamoari,
kakehinoho he ni ya, bai weo tone ya. "Koneyo", ati nematamonaka.
4 Koneyo hekatome he yofina tonihamisematamonaka. "Hinamati
himata ebe?" ati nematamonaka.
"Teoso tiwehene awaka, hiri tinaharo, Teoso ha, te one me ka yamabone
ta, tinaha tiwa. Teoso tiwa nofaka.
5 Me tikayosemakehi Sobi ya, Simao me ha nabone mati, Betiro tohahari,
6 winahari Simao ka yobe ya, Simao bani me atari hihiri tohahari.
Hinaka yobe warebase awaka ma witi ya", ati nematamonaka.
7 Teoso nanarifa hiyari fawa ne ya tokomematamonaka. Koneyo
me famaha mera ha nematamonaka, he nanarifa mati. Saotato ha,
nematamonaka, Teoso ati nonofa tohahari, he nanarifa tohahari.

8 Me ka yamabone kamine mera toyosemakematamonaka, me toko-
makehabone mati Sobi ya.
9 Me tokomake yobe wari yabore ya me yaka namaki ya Betiro
tokomisehimatamonaka yobe bari ya, bai nokorise ya, Teoso ha nebonaha.
10 Fimihi tafinima nematamonaka. Me one yamata wasihemetemoneke
bofe ya. Yama awehimatamonaka, wata nima naro.
11 Neme hine naha kana ya yama kakisemetemoneke, makari nima naro.
Tama kanaha nima na kakisa kawitarisemetemoneke bofe ya.
12 Bani me nafi yoro tokana me kibehemetemoneke makari tori ya.
Neme ka me toha, bofe ka me toha, nemetemoneke, me yoro tokana mati.
13 Hinamati ati mitehimatamonaka. "Tiwarimisamahi. Bani me waka
tinahi, me tikababa mati", ati nematamonaka.
14 "Teoso me okobarahabone oke. Haha bani me okobatera me amake,
me hiyara mati. Haha bani me e kabateramone me amake haro", ati
nematamonaka.
15 Hinamati ati yana namatasematamonaka. "Tiwati e rima na fahi.
Teoso ati ehene me amosawahake waha", ati nematamonaka.
16 Betiro yama kakisi terei na awa, hinamati ati yana ni terei ne mita,
ne ya makari towakimisamehemetemoneke neme ya.
17 "Himata amari ha?" Betiro ati boti ati nematamonaka. Betiro yama
wati nawahasa ne ya Simao ka yobe me wasihemetemoneke, Koneyo
nanarifa mati. Yobe me wasiha me nahohemetemoneke nokobi wani ya.
18 Me me ha nemetemoneke. "Simao Betiro tohehi wine awa ahi, hahi
yobe ya?" me ati nemetemoneke.
19 Betiro yama hiwaha wati nawahasa ne Teoso Kanamori hihiyarehi-
matamonaka. "Me kamakiarake, me terei na mati.
20 Yana tinahi. Me tiwibeya. Tiwa me siba nineke. Me ya titabamibote
tibeya. Owati ihi amake", ati nematamonaka.
21 Betiro yana ne kisamematamonaka me ni ya. "Owa te awahi.
Owa amake haro, owa te siba nani te. Himataba te kake ahi?" ati
nematamonaka.
22 "Teoso nanarifa Koneyo yosehimonaka, tiwa ha nebonaha, tiwati
mitehibonaha. Koneyo saotato mera yoyose amaka, Homa ka saotato
mati. Amosaka, Teoso nofahari. Soteo me nafi ehene hinofa hika", me
ati nemetemoneke.
23 Betiro ati ehene me tokiyoma me amo nemetemoneke. Yama wamini
ya me yana tona me tokomemetemoneke, Betiro ya me totabama mati.
Sobi ka me one Sesowi nonofa me tohaha me ya me totabamehemete-
moneke.
24 Yama we one ya me kobo tonamemetemoneke Sesareya ya. Koneyo
mera noki nematamonaka. Koneyo me one ha nematamonaka, me
kakehabone mati Koneyo taboro ya, Betiro me noki nabone mati.
25 Betiro tokiyome Koneyo kobo ne Koneyo sonarisehimatamonaka
Betiro nokosi ya. "Titamina tike', ati nematamonaka.
26 Betiro hinawamisamematamonaka. "Tiwahi. Tiwa nima one oke", ati
nematamonaka.
27 Betiro hihiyarehimatamonaka. Tokiyome mera awehimatamonaka,
me tamaha mati.
28 Mera hiyarematamonaka. "Soteo me ota toha ota ehene te watoteha
te amake. Bara me ya ota tabatera ota amake. Bara me ka yobe ya ota
tokiyomatera ota amake. Teoso owa hiyarare oke. Bara me te tohaha fara
ota nima te namone Teoso ati nareka.

29 Makoni okine oke ahi. Yayai onahara oke, owa me ha na owa.
Tera aate onahabone onahara oke ahi. Himataba owa te ha rini?" ati
nematamonaka.
30 Koneyo ati e nematamonaka ahi: "Oko amo ni terei na ahabara oke,
Teoso ha ona owa oko yobe ya. Efe bahi nima bahi naka. Teoso ha ona
bare owahara oke ahi onokosi ya. Hinaka makari oya kanaharake.
31 Ati e nareka ahi: 'Koneyo Teoso tiwati nofaka, ha tinahari. Tiwa
awahareka, yama ta tina tiwa, yama me kihara me ni ya.
32 Me tiyosemakihi Sobi ya, Simao me kakamaba mati, Betiro tohahari,
sawihari Simao ka yobe ya, Simao bani me atari hihiri tohahari, winahari
ma witi ya', ati nareka.
33 Me toyosemakikabote onahara oke, tiwa me kakamabone mati.
Titamina tike, tikeha tiwa. Ota nafi tohineke haro, tiwati ota mitahabone
ota. Teoso era kakatomaka. Yama nafi tikaminahi, Teoso hikaminahanihi
tiwa ni ya", ati nematamonaka.
34 Betiro ati yana nematamonaka waha. "Teoso ati omita oke waha.
Soteo me nima bara me nineke, Teoso me hinofa mati.
35 Teoso e nofehi era nofate amaka, yama amosa e hiri naro, tabora nafi
ka me e tohaha e.
36 Teoso Ihayeo mera hiyarerika, hiyara amosa kaminari. E nafi ehene
amosawahabone Teoso ati naka, Teoso yawi fawa ne karo, Sesowi Kirisito
ehene. Efe e nafi ka towisawa amaka waha.
37 Ehene tamine te mitate amaka, Sesowi. Yowao Teoso tamine
kaminemarika me ni ya. Mera iibofarisemarika. Yowao nowati ya Sesowi
hiyari yana tonehimari amaka Karireya ya. Yaka nemari amaka tabora
nafi nima, Soteya ya.
38 Teoso Kanamori yosehimatamonaka, sawihibonaha Sesowi ni ya.
Yama watohimari amaka, era nanakitama tohahari, Teoso ati ehene,
Sesowi Nasare kari. Yaka nawahare mera nakitamehimarika. Teoso he
ni ya sawi me nafi kasomemarika, me rabika mati, Satanaisi ehene.
39 Ehene nafi ota awehimarika, sawihari Serosarei ya. Ehene ota awa,
nemarika, soteo me tabori nafi ya yaka nari".
"Awa ya me hinawane me hinabowehirika.
40 Yama we terei na ahabi ya Teoso ati ehene kitameta amaka. Ota
awehirika, Teoso ati ehene.
41 Me one ta hiwarerika. Hibati ya Teoso me hikatikibaha me ta me
hiwehirika. Sesowi tamine me kaminabone Teoso ati neta awaka. Ota
awehirika. Ahabe wamisame ota tabi tafiro amake.
42 Ati ehene tamine ota kaminebona ati nerika, me nafi ni ya. Sesowi
ota kaminabone ati nerika, kakehari Teoso ati ehene, me nafi ihi
watohibonaha, me ka yama hiyara manakone awehibonaha. E nafi ka
yama hiyara toha naboneke, e yati toha, e abowi toha, na e ka yama.
43 Teoso ati kakamina me hikaminehimatamonaka, Sesowi, me nafi.
Teoso e ehene wati nawahamarebonaka, e ehene hiyara e, ati e nofehi
e, Teoso ati kakamina me ati nemetemoneke", Betiro ati nematamonaka.
44 Betiro Teoso ati kamine ya Teoso Kanamori kakehimatamonaka
Koneyo me nafi tohaha me ni ya, Betiro ati me kamita mati.
45 Soteo Betiro ya me tabaha "Hika", me ati nemetemoneke, Teoso
Kanamori ta ne ehene, bara me ni ya.
46 Me ati me himitemetemoneke, me ati one tohawa mati, Teoso me
kahiyara mati.
Betiro ati yana totasehimatamonaka.

47 "Teoso Kanamori kakehareka me ni ya. E niroma me nineke, Teoso Kanamori kake karo me ni ya. Me iibofarisaba me awineke. E ka one me ati amosaba me awineke, haha me tamine me miti ya".

48 Betiro ati ehene Betiro me one Koneyo me me iibofarisemetemoneke, Sesowi Kirisito ino ya. Koneyo ati ehene Betiro amo ni tatama kawahematamonaka Koneyo taboro ya.

11

Betiro Koneyo mera kaminematamonaka Serosarei ya.

1 Sesowi nonofa Soteya ya me wina bara me tamine me mitehemetemoneke, Teoso ati me nofawahamone mati. Sesowi ya tataba bara me tamine me mita, nemetemoneke.

2 Betiro tokomematamonaka Serosarei ya. Soteo ehene me hinofarehimatamonaka, ehene hiyaremonaha.

3 "Tikiyominihi bara me tabori ya? Me ya tabi titafinihi?" me ati nemetemoneke.

4 Betiro ati yana tonehimatamonaka. Yama nafi kaminematamonaka me ni ya.

5 "Sobi ya Teoso ha ona yama owahara oke, Teoso hinamoaro owa ni ya. Yama owahara oke makari nafiha ya kakisaro, e kowato na tama hikana nima naro. Kakiarake owa ni ya.

6 Makari tori owaha bani me nafi owahara oke. Bani bofe ka me toha, bani neme ka me toha, narake.

7 E ka owa ati omitara oke. 'Betiro yana tinahi. Bani me waka tinahi, me tikababa mati', ati nareka.

8 'Teoso me okobarahaboneke. Haha bani me okobatera ama oke, me hiyara mati', onahara oke.

9 Neme ati yana namatasarake. 'Tiwati e rima na fahi, bani me hiyaramone tinaha tiwa. Teoso ati ehene haha bani me e kabawateha me amake', ati nareka.

10 Ati yana ni terei nareka. Makari kihi me towakimisamaharake neme ya.

11 Efe bahi ya me kobo nakehanike, bara mati, me terei na mati, me me hiyosemakiani mati, Sesareya ka mati.

12 Teoso Kanamori ati ehene me ya otabamahara oke. Ati e nareka ahi: 'Tiwati amosabone tike', ati nareka".

"Sesowi nonofa me 6 na me ya otabara oke. Ota kobo tonama ota tokiyoma otake bara me tabori ya.

13 Bare Teoso nanarifa awehimona ati nareka, warehari. 'Me tiyosemakihi Sobi ya, Simao me kakamabone mati, Betiro tohahari.

14 Efe yama kamineba amaka tiwa ni ya. Efe ati tikamite ya Teoso tiwa kasomeba amaka. Teoso mera kasoma, neba amaka, tika yobe ka me nafi', Teoso nanarifa ati nemona bare ati nareka".

15 "Faya owati yana nara oke me ni ya. Teoso Kanamori kakehareka me ni ya. E niroma me narake.

16 Sesowi atiri wati owahara oke. 'Yowao mera iibofariseri amaka faha ya. Ha te te batisa nabone teke Teoso Kanamori ya', ati neri amaka.

17 Teoso Kanamori kakehiri amaka e ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati e nofawaha e, soteo me e. Fare Teoso Kanamori kakehareka soteo me amara me ni ya, Teoso ati ehene. Owati amosara oke, Teoso ati amose karo".

18 Betiro ati me kamita me ati wataremetemoneke. Faya Teoso me
kahiyarehemetemoneke, me ati e na mati ahi: "Teoso ati ehene bara me
ihi hiyara me ihi me nofamarabone Teoso ati ne awaka waha, fara e nima.
Me ihi me nofamari ya Teoso ya me tabatehabone Teoso ati ne awaka fara
yama tohaha ya, fara e nima", me ati nemetemoneke.

Sesowi me nofawehemetemoneke, Atiokia ka mati.

19 Esitefo ahabi nowati ya Sesowi nonofa me me waka nabone me ati
nemetemoneke. Faya Soteya ka me tokehemetemoneke fahi, tabora one
ya. Fenisia toha, Sibiri toha, Atiokia toha, nemetemoneke, me tokarawi ka
tabora. Sesowi tamine me kaminemetemoneke, fara me one ni ya.
20 Me one hiyara amosa kamina nemetemoneke bara me ni ya, e ka
Hiti Sesowi tamine me kamina mati, Atiokia ka bara me ni ya. Sibiri ka
memetemoneke, Sireni ka me ya me taba mati, me toka mati Atiokia ya.
21 Teoso sawihimatamonaka me ni ya. Me ati me nofehemetemoneke,
me nafi. Sesowi me nofawemetemoneke waha.
22 Sesowi nonofa Serosarei ya me wina me tamine me himitemete-
moneke, Atiokia ka mati. Banabe me yosehemetemoneke, tokomebonaha
Atiokia ya.
23 Tokome mera awe yayai nematamonaka, Teoso mera nofawe karo.
Me nafi hiyarematamonaka, Sesowi nofi me fawa rabone mati.
24 Banabe aamosa tohehimatamonaka, Teoso Kanamori sawi karo he ni
ya, kasiro ya. Teoso nofanofa, na tohehimatamonaka. Me tama Sesowi me
nofawemetemoneke waha.
25 Banabe tokomematamonaka Taso ya, Saoro siba nebonaha.
26 Hiwasi hekamehimatamonaka Atiokia ya. Banabe ya Saoro me fama
Sesowi nonofa me ya me taba heoniao me hihiri tohehemetemoneke. Me
ka fa fowe ohariemetemoneke. Me tamaha me me kanawanehemete-
moneke. Afa yama ya me ini me hinawatehemetemoneke. Me ini kiristao
tohehemetemoneke waha.
27 Yama we one ya Teoso ati kakamina me kobo nakehemetemoneke
Atiokia ya, Serosarei ka mati.
28 Teoso ati kakamina me ka owa Akabo tohe ati yana nematamonaka,
Teoso Kanamori hiyosehari. "Yamata watamarahaba amake, tabora nafi
ka yamata", ati nematamonaka. Afa yama Akabo hikamina tohehemete-
moneke, Karaotio Homa ka towisawa tohe ka yama ya.
29 Makoni Atiokia ka yinero me kihaha yinero me ta nabone me ati
nemetemoneke fara me one ni ya, me winaha mati Soteya ya.
30 Banabe me me tokayosemmetemoneke, Saoro ya me fama mati,
yinero me towakamahabone mati me ka hiti me ni ya, Serosarei ya.

12

Eroti ati ehene me me watehemetemoneke.

1 Afa yama ya towisawa Eroti mera watehimatamonaka, Sesowi nonofa
me one, me me waka hinahabone mati.
2 Tiako nabowematamonaka, Yowao nisori, yimawa ya.
3 Soteo ehene me hinofematamonaka. Afa hiyara mite yama hiyara
hiri tasematamonaka. Betiro watehimatamonaka, hibehibonaha kateya
ya, ayaka ya, bao fehemeto ya ketehare ka ayaka.
4 Me hiwate me hibehimatamonaka kateya ya. Eroti mera yosehimata-
monaka, Betiro me noki kanahabone mati, saotato mati. Me 4 toha, me one

4 toha, me one 4 toha, me one 4 toha, nemetemoneke, fara tabora oharia ka saotato mati. Betiro namohibona ati nematamonaka, ayaka ahaba nowati ya, me hiwehibonaha.
5 Makoni Betiro foyehimatamonaka kateya ya. Sesowi nonofa me ha hikanematamonaka Teoso ni ya, foyahari kateya ya. Betiro amo nematamonaka yama soki ya.

Betiro tasi tonehimatamonaka kateya ya.

6 Eroti Betiro tasi tonihebona ati nematamonaka, hine ya hinamobonaha me ni ya. Saotato me famaha koheti ya Betiro me matoha me ni ya koheti kawanikimemetemoneke. Saotato me one teme nemetemoneke nokobi me kakatoma mati.
7 Teoso nanarifa kake ehene yama oye nafihemetemoneke kateya tori ya. "Betiro yana tinahi", ati nematamonaka, Betiro tao kanahari. Koheti kasokimehemetemoneke, he mano ya kawanaro.
8 "Tika sito tiwatamahi. Tika sataya tikawatama, tinahi", ati nematamonaka. Fare ati nima Betiro ehene nematamonaka. "Makari tikamahi. E towakamibeya, e fami", ati nematamonaka.
9 Me tasi tokanemetemoneke, me fami. Betiro watamimona ati nematamonaka. Teoso nanarifa amaremona ati nematamonaka.
10 Saotato me me fiya namehemetemoneke. Saotato me one me me fiya namatasa, nemetemoneke. Me tasi kanamemetemoneke kateya ka nokobi ya, sitati ya wanamaro, feho hiri ni tohaharo. Nokobi fara hine naha kanehemetemoneke, ohariaro. Me tasi tokanemetemoneke waha. Me totowakama kawaha Teoso nanarifa fawa nematamonaka.
11 Betiro yama watowamematamonaka waha. "Owatamira owa awine oke. Owa owato oke. Teoso nanarifa yosehino awaka, owa kasomebonaha, Eroti owa nabowarebona owa. Eroti owa nabowebona Soteo me nafi ati na Teoso owa kayawaka", ati nematamonaka.
12 Faya kobo tonamematamonaka Maria ka yobe ya, Maria Yowao mati, Yowao Mako tohahari. Me tamehemetemoneke, yobe toro ka mati, Teoso me ha na mati.
13 Nokobi teo kanehimatamonaka. Maria nanarifa kamehemetemoneke, Hoti tohaharo, ati mitatibonehe.
14 Betiro ati miti watohemetemoneke. Makoni yayai na kana ni tokomemetemoneke yobe toro ya. Nokobi se karehemetemoneke. Me one hiyaremetemoneke. "Betiro wahareka nokobi ya", ati nemetemoneke.
15 "Keye hiri tine tike", me ati nemetemoneke.
"Keye amakere. Wahareka nokobi ya", ati nemetemoneke.
"Betiro ka Teoso nanarifa tohe awaka", me ati nemetemoneke.
16 Betiro nokobi teo kasa nematamonaka. Nokobi me se kanehemetemoneke waha. Betiro me awaha "Hika", me ati nemetemoneke.
17 Betiro mano namohimatamonaka me ni ya. "Te ati watarima nahi", ye ati nematamonaka. Me ati fawa kanehemetemoneke. Faya hine kaminematamonaka me ni ya, Teoso tasi hinihari. "Otamine te kaminiyahi Tiako me ni ya, Teoso ati me nofaha mati". Tokome tokehimatamonaka tabora one ya.
18 Yama we kamaki ya saotato me ha nemetemoneke. "Betiro e ra?" me ha ni ati nemetemoneke.
19 Eroti Betiro siba ne Betiro wasirematamonaka. Eroti saotato mera aate nematamonaka. Ati ehene saotato haha Betiro me fawa niha mera me nahabihabone Eroti ati nematamonaka. Eroti tokomematamonaka Sesareya ya. Winehimatamonaka Sesareya ya.

Eroti ahabematamonaka.

20 Eroti mera kakomatamonaka kasiro ya, Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na mati. Tiro ka me toha, Sito ka me toha, na heoniao me hiri nemetemoneke. "Eroti e aate naba eke", me ati nemetemoneke. Barasito Eroti nanarifa tohe me aate nemetemoneke, mera kasomebonaha.

"Ee, tera onarifabone oke", ati nematamonaka.

"Eroti otara kakomarebonaka, ota tefebone ta nebonaha".

21 Yama we one ya Eroti me ati mitehibona ati nematamonaka. Yama we one ya me tokomakehemetemoneke Eroti ni ya, me aate hinehibonaha. Eroti makari amosa weye nematamonaka, towisawa ka makari. Itarimatamonaka, towisawa iitari ya. Mera hiyarematamonaka waha. Me tamaha ati me hikamitehimatamonaka.

22 Me ha nemetemoneke. "E ka Teoso ati amaka, e ka owa amarari", me ati nemetemoneke.

23 Faya Teoso nanarifa ati ehene yama kome awehimatamonaka, Teosomona ati nari, me ati fawa nirari, ati watari. Yoriri me hikabe ahabematamonaka.

24 Teoso ati me nofaha me totamemetemoneke.

25 Banabe ya Saoro me fama yinero ta ni me hawa tohehemetemoneke Serosarei ya. Me fari nawahamehemetemoneke. Yowao ya me tabamemetemoneke, Mako tohahari.

13

Saoro ya Banabe me famaha me me tokayosewitehemetemoneke, hiyara amosa me kaminabone mati.

1 Atiokia ka Sesowi nonofa me baikani ya me nehemetemoneke, Teoso ati kakamina me toha, borofeso me toha, na mati. Banabe toha, Simiao ino owa sosoki tohehi toha, Rosio Sireni ka toha, Manahe Eroti ya kayanemata toha, Saoro toha, me na

2 afa me Teoso ati me kaminemetemoneke, hine me nafimiha mati. Teoso Kanamori mera hiyarematamonaka. "Saoro Banabe ya famahi me te tonihawahawitikimahi, yama me hiri nabone mati, okominabonehe".

3 Afa hine me nafimiha Teoso me ha nemetemoneke. Me yehe me kakibarehemetemoneke, Banabe ya Saoro me famaha me tati ya. Me me hikayosewitehemetemoneke.

Me tokomakehemetemoneke Sibiri ya.

4 Teoso Kanamori me hiyoseha me tokehemetemoneke Sereosia ya. Sereosia ya me yana tokana me towakemetemoneke Sibiri ya.

5 Sibiri ya me kobo kana me tokehemetemoneke sitati Saramisi ya. Teoso ati me kaminemetemoneke fahi, soteo me ka sinakoka ya. Yowao Mako mera narifematamonaka.

6 Sibiri me kakariwaha me kobo nemetemoneke sitati Bafo ya. Basesowi me wasihemetemoneke, yama watohimona aati tohahari. Soteo me ka owamatamona amaka. Teoso ati kakaminamona aati tohe Teoso ati kakamina amarematamonaka.

7 Seso Baoro ya fafama tohehimatamonaka. Sibiri ka kofenatomatamona amaka, Seso Baoro, Homa ka me ka owa tohahari. Yahehimatamona amaka. Banabe ya Saoro me famaha mera ha nematamonaka, Teoso tamine mitehibonaha.

8 Erima Banabe ya Saoro me fama me ati nofarematamonaka. Basesowi inomatamona amaka, Erima, Keresia ka me ati ka ino. Erima Seso

Baoro hiyarematamonaka. Seso Baoro Teoso ati nofarebona Erima hinehimatamonaka.
9 Baoro hekatomehimatamonaka, Teoso Kanamori kitehi sawi karo he ni ya. Saoro ino Baoro tohehimatamonaka.
10 Baoro ati e nematamonaka ahi. "Keye hiri tine tike. Satanaisi nima tine tike. Yama amosa tinofa tikere. Teoso ka hawi keho tinihariyahi. Teoso ka hawi yai tote amake", ati nematamonaka.
11 "Teoso ati ehene tinoko awamaraba ama tike. Bahi tiwamaraba ama tike mata".
Faya noko owihimatamonaka fahi. Yaka nawaharehimatamonaka, mera siba nawaharehari, mano me tama hinehibonaha.
12 Kofenato hiwehi faya kofenato Teoso ati nofawematamonaka. "Teoso ati amose awaka", ati nematamonaka, kofenato.

Me tokomakehemetemoneke Atiokia ya, Bisitia karo.

13 Faya Bafo ya Baoro me yana tokana me towakemetemoneke Besi ya. Bafiria ka sitati inimetemone amake, Besi. Yowao mera kakosehimatamonaka fahi. Tokomematamonaka Serosarei ya.
14 Beka ya me yana tokana me towakemetemoneke Atiokia ya. Bisitia ka sitati inimetemone amake, Atiokia.
Sabato ya sinakoka ya me towakiyoma me yoro narehemetemoneke.
15 Me yoro nare Mowisei ka yama hani ati me ka owa kaminematamonaka fahi. Teoso ati kakamina me ati toha, nemetemoneke, me hikaminaharo. Sinakoka kakakatoma me ati ihi Baoro me me aate nemetemoneke. "Hiyari te nofi ya te hiyara nahi, me yayai niba karo", me ati nemetemoneke.
16 Baoro waremise mano ta tomisematamonaka, me hiwehibonaha. Ati yana nematamonaka. "Owati te kamitahi, ha owa, Ihayeo me te toha, bara me te toha, na te, Teoso ati te nofaha te.
17 Ihayeo me ka Teoso e ka iti mera kakatikehimatamonaka. Mera tonatamehimata amaka, me wina mati Esito ya. Efe ehene me kamehemetemoneke, me bana mati Esito ya, kitahari.
18 40 ano tohi ya Teoso mera kakakatoma tohehimatamonaka, yama honara ya. Fara me ta Teoso me hora nemetemoneke.
19 Bara mera nahabihimatamonaka, bara me 7 toha mati, me aboni, Ihayeo me taboribone ta nari. Ihayeo me ka fa fowe tamehemetemoneke, me sawiha mati Kanaha ya.
20 Me ka fa fowe 450 tohehemetemoneke. Faya Teoso ati ehene me kakasoma me nehemetemoneke. Efe me nowati kamatamona amaka hari, Samoweo, Teoso ati kakamina tohahari.
21 Towisawa me nofehemetemoneke waha. Teoso Sao ta nematamonaka, me ka towisawabonaha, Kisi biti tohahari Sao, ete ino Bisami tohahari. Towisawa tohehimatamonaka, 40 ano tohi ya.
22 Teoso ati ehene towisawa bare tohawematamonaka, Tafi tohahari. Teoso Tafi nofehimatamonaka. 'Tafi owasiara oke, Sese biti tohahari, owati boti nima ati boti nari. Haha yama okomina nafi hiri teba amaka', ati nematamonaka".
23 "Teoso Tafi hiyarematamonaka. 'Tika noti mera kakasoma tohatehiba amaka, Ihayeo mati', ati nematamonaka. Faya Sesowi ta nematamonaka, Tafi ka noti tohahari, Ihayeo mera kasomatebonaha".
24 "Yowao tai tohibehimatamonaka, Sesowi nokosi ya. Yowao mera iibofarisematamonaka, yama hiyara me hiri namarabone mati, Ihayeo me nafi.

25 Yowao hawa tohinima ne mera hiyarawahematamonaka. 'Hikemona
owa te ati ri? Efeteba ama okere. Owa kamakibonaka onowati ya. Yama
owato okere, ha owa. Yama watote amaka mata ya', ati nematamonaka,
mera hiyarari", Baoro ati nematamonaka.
26 "Owati te kamitahi, Abarao ka noti me te. Bara me te toha, na Teoso
te nofaha owati te kamitahi. Sesowi Teoso ati kaminematamonaka e ka
one me ni ya, era kasomebonaha.
27-28 Serosarei ya me winaha me toha, me ka hiti me toha, na me ati
ihi Birato Sesowi nabowematamonaka. Sesowi ka yama hiyara me siba
na yama hiyara me wasiremetemoneke. Hibati ya Teoso ati kakamina me
hikaminehimatamonaka. Me hinabowatehibona me hinehimatamonaka.
Afa yama Serosarei ka me hiri nemetemoneke, yama me hikaminemete.
Fara sabato nima Teoso ati kakamina me ka yama hani ati me kamina ati
me hiwatorehemetemoneke.
29 Afa yama yama hani hikaminehemete me hiri nemetemoneke, Sesowi
me nabowa mati. Faya me hitihimatamonaka, awa ya wanahari. Me
hibehimatamonaka fare temenebona ya.
30 Teoso ehene yati tohawamematamonaka".
31 "Karireya ka me tokehemetemoneke, Serosarei ya Sesowi ya me
taba mati, Sesowi ahabare ya mata. Ahabe wamisameno awi fare me
hihehimatamonaka, fara yama we nima. Sesowi ya tataba Sesowi tamine
me kamini nofa me amake me nafi ni ya.
32 Hiyara amosa ota kamininekе te ni ya, e naro ahi: Efe amaka, Teoso
hikaminehimata, hiyosetehibona hinahari, e ka iti mera hiyarari.
33 Teoso Sesowi yosehimatamonaka e ni ya. Teoso ehene Sesowi
kitamematamonaka, era kasomatehibana. Teoso tahi taiti nowati ka ati
e te amaka ahi:

'Okatao ama tike. Abi ama oke waha',

yama hani ati nineke.
34 Teoso biti kitamebona Teoso ati nematamonaka, fare Teoso ehene.
Ahabamaterebona Teoso hinehimatamonaka.

'Afa yama Tafi ni ya hiri onahabone ona hiri owahaboneke te ni ya',

Teoso ati nematamonaka.
35 Tafi ati e nematamonaka ahi tasa.

'Tiwa nanarifa batatereba amaka, fara tiwati ihi',

ati nematamonaka.
36 Tafi batarisehimatamonaka. Tafi Teoso ya fafama tohehimatamonaka.
Ahabe hinakiti me ya totabawahamematamonaka.
37 Efe Teoso ati ehene yati namehi ta batarematamonaka, Sesowi tohahari.
38 Efe te nofe ya Teoso te ka yama hiyara wati nawahamarebonaka. Efe
amaka, ota kaminari te ni ya. Mowisei ati te nofaha Teoso ati somawami
watokara, te ka yama hiyara wati nawahari.
39 Faya Sesowi ati ta e nofi ya Teoso e ehene hiyara wati nawahamareba
amaka.
40 Tera te kakatomahi. Tera te yokoriyahi. Teoso ati kakamina me ati e
nemetemoneke ahi:

41 'Owehene te awahi. Keye hiri onahamone te ati na te awineke. Yama hiri ona otamine te mita te ahababa te amake, keye hiri onahamone te ati na te'",

Baoro ati nematamonaka.
42 Baoro me tokomemetemoneke. Baoro me me aate tasemetemoneke, me hiyaratasabone mati sinakoka ya, sabato one ya.
43 Me nafi tokomemetemoneke. Baoro ya Banabe me fama me ya me one totabamehemetemoneke. Soteo me toha, bara me toha, nemetemoneke, Baoro me ya me totabama mati, Teoso me nofawa mati. Baoro ya Banabe me fama me ati e nemetemoneke ahi: "Teoso nofi te fawa riyahi, amosari", me ati nemetemoneke.
44 Sabato one ya me nafi tohinima nemetemoneke, sitati ka mati, Teoso tamine me mitahabone mati.
45 Soteo me tamaha me me awaha me hamehemetemoneke. Baoro me me kakoemetemoneke. Baoro ati yana ne ati soteo me hinofarematamonaka. "Baoro hiyare awaka", me ati nemetemoneke.
46 Baoro ya Banabe me famaha me watoremetemoneke, me me hiyara mati. "Teoso ati ehene Teoso ati ota kaminibahineke te ni ya. Teoso te nofara te awineke makoni ota ati te nofarineke. Bara me ota hiyarawahaba otake.
47 Teoso ati e nematamonaka ahi, hibati ka me ni ya, otara yosehari:

'Owati ihi yama oye te tohahaba teke, bara me ka yama oye, tabora nafi ka me okasomahabone owa'",

Baoro ati nematamonaka.
48 Baoro ati bara me mitaha me yayai nemetemoneke. "Teoso ati amosaka", me ati nemetemoneke. Haha me one Teoso me kasomi hinofa afa Teoso ati me nofawemetemoneke.
49 Tabora nafi ka Teoso ati me mitehemetemoneke, Atiokia yabori ka tabora.
50 Soteo me ati ihi Atiokia ka soteo me amara Baoro me me kakoemetemoneke, Banabe ya famahari. Me fanawi Baoro me kakorawemetemoneke, me fanawi yama kiharawaharo, fara sawi totoha toharawaharo sinakoka ya. Me makiti Baoro me me kako, nemetemoneke, yama me kiha mati. Afa me ati ihi "Baoro ya Banabe me famaha me te nofariyahi", me ati, nemetemoneke, me one, me tamaha mati. Afa me ati ihi Baoro ya Banabe me famaha me towakamemetemoneke.
51 Me yana tokana me isi me koho nisikimemetemoneke, wami me nahabiha mati, Teoso mera kakomona me ati na mati. Me towakama me kobo kanemetemoneke Ikonio ya.
52 Sesowi nonofa me yayai nemetemoneke, Teoso Kanamori sawi karo me ni ya.

14

Me tokomakehemetemoneke Ikonio ya.

1 Ikonio e nemetemoneke, Atiokia nima. Baoro ya Banabe me famaha me towakiyomemetemoneke soteo me ka sinakoka toro ya. Sesowi tamine me kamina me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke, soteo me toha, bara me toha, na mati.

2 Soteo me one Sesowi nofara bara me me hiyaremetemoneke, bara me one. "Me ati te nofariyahi, Baoro ya Banabe me fama me ati", me ati nemetemoneke. Bara Banabe ya Baoro me famaha me me nofaremetemoneke, soteo me ati ihi.
3 Baoro ya Banabe me famaha e ka Hiti Sesowi tamine me kakamina tohehemetemoneke me watora mati. "Sesowi amosate amaka mata ya", Baoro ya Banabe me fama me aati tohemetemoneke. Sesowi me ihi nofematamonaka, Banabe ya Baoro me fama mati. Sesowi ehene me me nakitamemetemoneke.
4 Ikonio ka me abe ebe kanemetemoneke. Me one soteo me ati nofa ha ya me toha, me one Baoro me ati nofa ha ya me toha, nemetemoneke.
5 Soteo bara me ka hiti me ya me tabaha Baoro ya Banabe me fama me me nahabihabone me ati nemetemoneke. Me me hibanabone me me hinemetemoneke yati ibe ya.
6 Baoro ya Banabe me fama me ati tamine me mitemetemoneke, me me wati kanahamone mati. Me towakemetemoneke tabora bara ya. Ristara toha, Tebi toha, nemetemoneke, Rikaonia ka sitati. Me towaka tohitiemetemoneke tabora bite ya, sitati yabori ka tabora bite.
7 Faya hiyara amosa me kamina, nemetemoneke fahi.

Me tokomakehemetemoneke Ristara ya.

8 Ristara ya Baoro Teoso tamine kamine me ka owa itarimatamonaka, Baoro ati kamitari, yaka terari, teme hikawatehemete kitararo.
9 Baoro hiyare hiwehimatamonaka, he ati kamitari. "'Hehi e ka owa Teoso nofe awaka. Teoso owa kasomeba awaka', ati boti ati ne awaka", Baoro ati boti ati nematamonaka.
10 Baoro ati yana nematamonaka kita ya he ni ya. "Tiwarimisahi titeme ya", ati nematamonaka. Afa yama ya yaka kabote nematamonaka waha.
11 Me one Baoro ehene me awaha me ati e nemetemoneke ahi, fara me ati ya: "Teoso me toha me awineke, me kakia mati e ni ya, e ka one me awi nima me awi na mati", me ati nemetemoneke.
12 Banabe ino me ha nemetemoneke, fare me ka teoso ino ya. "Seo tohe awaka", me ati nemetemoneke. Baoro ino me ha nemetemoneke. "Emi tohe awaka", me ati nemetemoneke, hihiyara tohahari. Me ka teoso owa inomatamona amaka, Emi, teoso me one me ati kakamina tohahari.
13 Inawa Seo nanarifa tohe sitati beheri ya wehi Baoro ya Banabe me fama me tamine mite bowi kakamakerawematamonaka sitati ka nokobi wani ya. Awa mowe kakama, nematamonaka, awa mowe tamaharo, me atoribonehe. Me one ya tabehimatamonaka, bowi me me waka nabone me ati na mati, me tabasi hirawabonehe, me ta hirawabonehe Baoro ya Banabe me fama me ni ya.
14 Baoro ya Banabe me famaha me ati tamine me mita fara me ka makari me sibi nikimemetemoneke me yawikima mati. Me bete kawaha me baikani ya me kana ni towakamemetemoneke. Me ha ni kitemetemoneke.
15 "Himataba te ehene e ribe ahi? Fara te nima ota nineke. Hiyara amosa ota kamina otake te ni ya, teoso me kanamori te nofamarabone te, hiyararo. Ota ati ehene Teoso te nofawabone teke, yati tohahari, neme hiri, wami hiri, ma hiri, yama nafi hiri, nemata.
16 Hibati ya me nafi yama hihiri toharawemeteke, yama me hinofaro, Teoso ati me nofara mati, fara me ati me nofaha mati. Teoso mera hora karehimataka.

17 Ati watare era kakatomi fawa tere amaka. Ati ehene faha kakete amake. Ehene awa boni nateha amake, te tefebonehe. Awa boni te kabi ya te yayai te te amake", Baoro ya Banabe me fama me ati nemetemoneke.
18 Bowi me me waka nabone me ati na "Bowi te waka rawa riyahi, te ta narawabonehe ota ni ya", me ati na me ati ihi bowi me me waka remetemoneke.
19 Atiokia ka soteo me kamakiemetemoneke, Ikonio ka soteo me ya me taba mati. Me ati ihi Ristara ka me Baoro me ati me nofarabone me ati nemetemoneke. Baoro me banemetemoneke yati ibe ya, me hinabowebonaha. Me horo hine me hekamematamonaka sitati beheri ya. "Ahabe awaka", me ati boti ati nemetemoneke.
20 Sesowi nonofa me moto kawahama me baikani ya home wamisame tokiyomamatasematamonaka sitati tohi ka ya. Yama we one ya Baoro ya Banabe me fama me towakemetemoneke Tebi ya.

Me kamehemetemoneke Atiokia ya.

21 Hiyara amosa me kaminemetemoneke Tebi ka me ni ya. Me tamaha Teoso me nofawemetemoneke waha. Me wete kanamemetemoneke Ristara ya. Ristara ya me yana tokana me kakamawahemetemoneke Ikonio ya. Ikonio ya me yana tokatasa Atiokia ya me kobo kanamatasemetemoneke.
22 Sesowi nonofa me me hiyaremetemoneke. "Sesowi nonofa me te tohawa Teoso nofi te fawa rabone teke. Sesowi e nofaha yama nawaha e hiri te e amake, e ka one me ihi. Sesowi nofi e fawa ri ya e tokomakeba e amake Teoso taboro ya", me ati nemetemoneke.
23 Fara sitati nima Sesowi nonofa me nanarifa mebone me me kakatikemetemoneke. Hine me nafimiha Teoso me ha nemetemoneke, Sesowi nonofa me me ora na mati. "Teoso me tekatomiyahi, tiwati me nofaha mati waha", me ati nemetemoneke.
24 Me yana tokana me kakama Bisitia me fiya kanemetemoneke. Bisitia me fiya kana me kobo kanamemetemoneke Bafiria ya.
25 Besi ya Teoso tamine me kaminemetemoneke, Banabe ya Baoro me fama mati. Yama totoyabo kawahi ya me towakawahemetemoneke Ataria ya.
26 Me towakemetemoneke waha nafio ya ma ya Atiokia ya. Afa Atiokia ka memetemone me amake, Baoro ya Banabe me fama me me ora nimete karo, Teoso mera kakatomebonaha, Sesowi tamine me kaminabone mati. Faya Sesowi tamine kamini me hawa toha me kobo kanamemetemoneke.
27 Me ati ihi Sesowi nonofa heoniao me hiri nemetemoneke, Baoro me ihi me kaminibone karo. "Teoso ati ehene bara Teoso ati me nofawake", Baoro me ati nemetemoneke.
28 Me kakasawi kawahemetemoneke Sesowi nonofa me ni ya.

15

Heoniao me hiri nemetemoneke Serosarei ya.

1 Yama we one ya Soteya ka me kakehemetemoneke, me me kanawanahabone mati, Sesowi nonofa mati. "Te sowiri ataro te wisi naboneke, Mowisei atimatamona nima. Te sowiri ataro wisi ni te nofari ya Teoso tera kasomareba amaka".
2 Baoro ya Banabe me famaha me ati me hinofaremetemoneke, me me hora na mati. Sesowi nonofa me ati ihi Baoro ya Banabe me famaha me ya me one tabaha me tokomemetemoneke Serosarei ya, me me hiyarabone

mati, Sesowi ya tataba mati, Sesowi nonofa me nanarifa me ya me tabaha mati.
3 Baoro me yana tona me ka yamabone me ta nemetemoneke, Sesowi nonofa mati, me ka fiasi ka yamabonehe. Me tokoma Fenisia me fiya kanemetemoneke, Samaria ya famaharo. Sesowi me nofawa me tamine me kaminemetemoneke Sesowi nonofa me ni ya, bara mati. Afa me tamine me mitaha me nafi yayai nemetemoneke.
4 Baoro ya Banabe me fama me ya me tabaha me kobo tonama Sesowi ya tataba me me ha nemetemoneke, Sesowi nonofa me nanarifa me ya me tabaha mati, Sesowi nonofa me nafi me toha na mati. Me ihi me kaminemetemoneke, Teoso ehene ya me ihi toha mati.
5 Sesowi nonofa me one ati yana nemetemoneke, fariseo me toha mati. "Ota ati ehene bara me sowiri atari me wisi naboneke waha. Fare Mowisei atimatamona nima bara me ihi naboneke", me ati nemetemoneke.
6 Sesowi ya tataba Teoso ka me nanarifa me ya me taba heoniao me hiri nemetemoneke, bara me tamine me kaminabone mati.
7 Me hiyari yabohemetemoneke. Betiro hiyara kaminematamonaka. "Sesowi nonofa mati, hibati ya Teoso ati ehene hiyara amosa okominamaro ama oke bara me ni ya, Teoso ati me nofawaibone karo. Afa te watoke. Keye amakere.
8 Teoso Kanamori ta nemari amaka me ni ya, e nima, Teoso me hinofi karo. E ati boti nafi watote amaka.
9 Fara e nima bara me nineke. Teoso me ati boti soko nemari amaka, mera nofe kari.
10 Himataba te ati ehene yama me hiri ribe, Mowisei atimatamona nima naro? Haha yama hiri ni e watotera amake. Teoso te nayawariyahi.
11 Ha e Teoso era kasomate amaka, fare Teoso ati ehene, yahahari. Bara mera kasoma, nebonaka, fara e nima", ati nematamonaka.
12 Me ati wataremetemoneke, Betiro ati me mita mati. Baoro ya Banabe me fama me ati me kamitemetemoneke, me ihi me kamina mati, bara me me nakitamaha mati, Teoso ati ehene.
13 Me hiyari fawa nisehemetemoneke. Tiako hiyarawahematamonaka. "Sesowi nonofa mati, owati te kamitahi.
14 Hibati ka hiyara Simao kaminareka. Teoso Kanamori kakematamonaka bara me ni ya, mera kasomebonaha, sawihibonaha me ni ya.
15 Afa hiyara Teoso ati kakamina me kamina nemeteke, afa Betiro hikaminaharo. Yama hani ati e narake ahi:

16 '"Yama toyabo ya okomatasatehaba ama oke, Tafi ka noti towisawa onihawahabone owa. Kitehibonaka owehene kasiro ya fare Tafi kiti nima.
17 Faya owa te siba naba teke, bara me ya te tabaha te, haha bara me ha onaha mati", Teoso ati nematamonaka, efe Teoso Tafi ka yobe hiri nemata.
18 Hibati ka e ka one afa hiyara me himita hinemete amake',

yama hani ati ke.
19 E ati ehene bara me yawariyahi, Teoso me nofaha mati waha.
20 Me ka yama haniba e ta nahi. E ati e na ahi: 'Haha yamata te kabariyahi, me ta hinaharo teoso me kanamori ni ya. Te ka yibote ahi ni te ohariaba teke. Bani me te kabarabone teke, hine ya me namiti me niki hikana mati. Ama te kabarihi, naba teke', e ati naba eke yama hani ya.

21 Sitati nafi ka Mowisei ati me mitateha me amake. Mowisei ati ka yama
hani me hiyarate me amake sinakoka toro ya, fara sabato nima", Tiako ati
nematamonaka.

Yama hani me ta nemetemoneke, soteo me amara me ka yama hanibonehe.

22 Sesowi ya tataba me toha, Sesowi nonofa me nanarifa me toha, Sesowi
nonofa me nafi me toha, na me ati ihi me one Baoro ya Banabe me
fama me ya me tabamabone me me yosemetemoneke. Sira toha, Yota
toha, nematamonaka. Ino owamatamona amaka Basaba. Sesowi nonofa
me me nofehemetemoneke, haha mati. Me ati ihi me ka yama hani me
towakamemetemoneke Atiokia ya.
23 Yama hani ati e nemetemoneke ahi. "Te winaha te ka yama hanibone
amake, Sesowi te nofawa te, Atiokia, Siria, Sirisia ka me te, bara me te
tohaha te. Tera ota nofake.
24 Te tamine ota mita otake, ota ka one tera me kanawanaha te, ota ati
ehene amara ya me toka mati te taboro ya. Te tamine ota mita otake, haha
yama me hikaminaha ihi te yawahamone te.
25 Ota nafi ati ehene me one kasawi naboneke Baoro ya Banabe me fama
me ni ya. Baoro ya Banabe me famaha me ota nofake.
26 Me ahabi me nakomekere, e ka Hiti Sesowi Kirisito me narifi karo.
27 Me famaha me ota yoseha otake, Yota ya Sira me fama mati, ota ati
me kaminabone mati, fara me ati ya, fara hiyara naharo yama hani karo.
28 Te narabo ota nima nabone ota ati na otake. Yama e na Teoso
Kanamori hinofa hike. Yama e na ota nofa otake, te hiri nabonehe:
29 Haha bani me te kabariyahi, me me ta hina mati teoso me kanamori
ni ya. Ama te kabariyahi. Bani hine ya me namiti me niki kana me te
kabariyahi. Te ka yibote ahi ni te ohariaba teke. Te ehene e ni ya yama
amosabanake. Faya amake waha. Sesowi ya tataba me toha, Teoso ka me
nanarifa me toha, na me ota amake, Sesowi nonofa me ota, fara te nima",
yama hani ati nemetemoneke.
30 Me ati ihi me tokomemetemoneke Atiokia ya. Atiokia ya me kobo
tonama heoniao me hiri nemetemoneke me nafi tohaha mati, Sesowi
nonofa mati, Baoro me ati ihi. Yama hani me ta nemetemoneke.
31 Yama hani ati me kamina me yayai nemetemoneke.
32 Yota ya Sira me famaha Teoso ati me kamina nemetemoneke me ni
ya, me yayai ni forima nibone karo, Teoso ati kakamina me toha mati.
33-34 Me kakasawi kawahemetemoneke me ni ya. Atiokia ka me ati ihi
me towakamemetemoneke Serosarei ya, fara me one ni ya, fara me me
hiyosibaha me ni ya. "Yama hani ati ota mita ota hamakere", me ati
nemetemoneke.
35 Baoro ya Banabe me fama me kasawiemetemoneke Atiokia ya, me me
kanawana mati, Sesowi nonofa mati, Sesowi ati me kamina mati, hiyara
amosa me kamina mati, me one ya me taba mati.

Baoro ya Banabe me famaha me bete kasehemetemoneke.

36 Yama we one ya Baoro Banabe hiyarematamonaka. "Banabe me e
yaka nibeya, e one mati, Sesowi me nofa mati, sitati nafi ka mati, Teoso
tamine e kamini ka mati, e one mati. Me e hiyaribeya. Te amosa te awine?
e ati nabone eke", ati nematamonaka.
37 "Yowao Mako ya e tabahabone onahara oke", Banabe ati nematamon-
aka.

38 Baoro hima ni hinofarematamonaka, mera kakosehimatamonaha
Bafiria ya, me narifi nofamarahari.
39 Banabe ati Baoro nofarematamonaka. Me tokikimemetemoneke ha
ya. Banabe ya Mako me fama me towakemetemoneke Sibiri ya.
40 Baoro Sira ya famebona ati nematamonaka. Sesowi nonofa Teoso me
ha nemetemoneke, Baoro ya Sira me famaha Teoso mera kakatomabona
karo. Me towakemetemoneke.
41 Me yaka kanemetemoneke, Siria Sirisia famaha ya, me me kanawana
mati, Sesowi nonofa mati.

16

Timotio Baoro me ya tabehimatamonaka.

1 Me towakemetemoneke Tebi ya, Ristara famaharo. Timotio me
awehemetemoneke, Sesowi nonofa. Timotio mati soteo tohemetemoneke,
Teoso ati nonofa tohaharo. Timotio bati soteo toharematamonaka.
2 Sesowi nonofa Ristara ka me toha, Ikonio ka me toha, na Timotio yama
amosa hiri temona me ati nemetemoneke.
3 Baoro ya famehibona Baoro hinehimatamonaka. Timotio sowiri ataro
wisi nakosebona Baoro ati nematamonaka. Haha tabora ka soteo Timotio
bati me watohemetemoneke, soteo toharari.
4 Sitati tamaha me yaka nemetemoneke. Hiyara me kaminemete-
moneke, Sesowi ya tataba me ati tamine toha, Teoso ka me nanarifa me
ati tamine toha, na mati, me hinofabonehe, Serosarei ka me ati.
5 Sesowi nonofa me totamemetemoneke, fara yama we nima, Teoso nofi
mati me tohi karo.

Baoro Masetonia ka me ka owa watari awehimatamonaka.

6 Me tokahabone me ati nemetemoneke Asia ya. Me toki Teoso Kanamori
hinofaremetemoneke. Me tokawemetemoneke Firisia toha, Karasia toha,
na ya.
7 Me kobo nemetemoneke Misia ya. Me tokahabone me ati nemete-
moneke Bitinia ya. Sesowi Kanamori me toki hinofaremetemoneke.
8 Misia me kakariwaha me kobo nemetemoneke Torowati ya.
9 Yama soki ya Baoro yama awehimatamonaka, Teoso hinamoari. Me
ka owa awehimatamonaka wahari, Masetonia ka me ka owa. He aate
nematamonaka. "Tikamahi Masetonia ya, otara tinarifibeya".
10 Yama wati nawahematamonaka ati boti ya, hiwaharo. "Teoso era
yose awaka, hiyara amosa e kaminabone e me ni ya", ati boti ati
nematamonaka. Me tokahabone ati nematamonaka Masetonia ya.

Ritia Sesowi ati nofawehemetemoneke, Firibo ya.

11 Torowati ya ota yana tokana ota towaki ohariamaro otake Samotarasia
ya. Yama we one ya ota towakamaro otake Neabori ya.
12 Ota tokawamaro otake Firibo ya, sitati nafiha ya, Masetonia ka sitati
tohaha ya, Homa ka me ka sitati. Ota sasawi kawahamaro otake Firibo ya.
13 Sabato ya ota tokahamaro otake faha ehebote witi ya, kaya naro sitati
kowani ya. "Teoso haha tohe awaka ahi faha witi ya", ota ati namaro otake.
Ota nahohamaro otake e ka one ota hiyara ota, kakeharo ota nokosi ya.
14 Ritia Baoro ati kamitamaro amake. Tiatira me ka onemetemone
amake, makari mawawa manakone nafiha tata tohaharo, Teoso nofaharo.
Teoso ati ehene Baoro ati nofahamaro amake.

15 Baoro me hibofarisamaro amake, Ritia ka yobe ka me toha na mati.
"Teoso onofamone te ati ni ya te sawihi oko yobe ya", ati namaro amake.
Ati ihi ota sawihamaro ota amake.

Baoro ya Sira me famaha me te nemetemoneke Firibo ka kateya ya.

16 Yama we one ya ota tokomamaro otake Teoso haha ka yama ya.
Yama aahi fana kakehani ota kobo namaro otake. Hinamati me ka hiyara
watohemetemoneke. Hinamati ati tamine me mitahabone yinero me tata
tohehemetemoneke, yama aahi fana ka hiti me ni ya, yinero tamahari.
17 Fara kaki totoha tohahamaro amake, ati kitaharo. "Haha me Teoso
nanarifa me amake, Teoso nemehari mata ya", ha ni ati namaro amake.
"Tera me hiyarineke, tera te kasomabone te", ati namaro amake.
18 Haha yama hiri ni fara totoha tohahamaro amake.
Baoro yawamise ki nawahame hinamati hiyaremari amaka. "Sesowi
Kirisito ati ehene sa tisahaboneke, owati ihi". Hinamati sa hisahamaro
amake.
19 Hinaka hiti me yawahamaro amake. "Yinero e wara tonamaraba e
amake waha", me ati namaro me amake.
Baoro ya Sira me famaha me me tama nikimamaro me amake.
20 Me me hekamamaro me amake, mekato ya, sowisi me me hiwahabone
mati. Sowisi me ni ya me me hekama me me hiyaramaro me amake.
"Haha bara yama hiyara me hiri narake e ka one ni ya. Soteo me amake.
21 Yama hiyara e hiri nabone me ati narake. Haha yama hiyara e hiri
tera e amake, Homa ka me e tohi karo", me ati namaro me amake.
22 Afa me ati ihi me one Baoro me me nahabihabone me ati namaro me
amake, me tamaha mati. Sowisi me ati ihi Baoro me ka makari me sibi
namaro me amake, me me sota nabone mati.
23 Me me kosi hinamaro me amake kasiro ya, sowisi me ati ihi. Me
kibemaro me amake kateya tori ya. Me ati ihi kateya kakakatoma mera
noki kanehimari amaka, me tasi tokaribone karo.
24 Baoro ya Sira me fama mera te nemari amaka kateya baikani ya. Me
tame yoko tokanemari amaka awa famariha basa kani ya.
25 Yama soki ka bahi nokorise ya Baoro ya Sira me fama Teoso me ha
nemetemoneke. Me ayaka, nemetemoneke Teoso tahi me hiri na mati.
Kateya kote one ya me kibeha me ayaki me himitemetemoneke.
26 Afa yama ya wami behe nemetemoneke. Kateya nafi wami behe
hikanemetemoneke. Nokobi nafi nahaha kanehemetemoneke. Koheti nafi
bete kasarawemetemoneke.
27 Kateya kakakatoma tafihi nokobi awehimatamonaka, howa tokarawa-
haro. Yimawa soba namise hiwa itehibona ati nematamonaka. "Me
tokoma me awineke", ati nematamonaka, me kibeha mati kateya ya.
28 Baoro e kanehimatamonaka, he awati. "Tiwa tinahabihariyahi. Ota
nafi kibesa ke ahi", ati nematamonaka.
29 Kateya kakakatoma ati ehene yama me sari kanamemetemoneke.
Tokiyomakabote nematamonaka kateya tori ya, Baoro me kibi ka ya.
Wawawa kanehimatamonaka. Sonehimatamonaka Baoro ya Sira me fama
me nokosi ya.
30 Baoro me ya tabe me tasi namehemetemoneke. "Himata nima oribe,
hasi ona owa?" ati nematamonaka.
31 "Sesowi Kirisito ati tinofahi waha. Hasi tinahaba tiwa awine tike. Tika
yobe ka me hasi, naba me awineke", me ati nemetemoneke.
32 Baoro ya Sira me fama Teoso tamine me kaminemetemoneke he ni
ya. Me hikamina, hinehemetemoneke, fara he ya tataba me ni ya.

33 Yama soki enoki ya kateya kakakatoma Baoro me hihiya ni soko
nematamonaka. Kateya kakakatoma me hibofarise, hinaka yobe ka me
nafi me me hihibofarisa, hinehemetemoneke.
34 Mera towakamematamonaka fare taboro ya. Me tafebone ta nemata-
monaka. Yayai nematamonaka. Me nafi yayai narawemetemoneke, fare
taboro ka mati, Teoso ati me nofawahi karo.
35 Yama wamini ya sowisi me ati ihi saotato me tokomakehemetemoneke
kateya ya. "Me tasi tikanihi", me ati nemetemoneke.
36 Kateya kakakatoma me ati kaminematamonaka Baoro me ni ya.
"Sowisi me ati ihi tera tasi okanihabone oke. Te tasi tokanahi, te
tokomibeya. Te yawariyahi", ati nematamonaka.
37 Baoro ati yana nematamonaka. "Ota tokomaraba otake. Yama hiyara
ota hiri ra otake. Otara me kosi narake, me nafi nokosi ya. Tokometo ota
kihake, Homa ka me ka tokometo. Otara me te narake kateya ya. Ota
tokomabone me ati na me awineke, me tamaha otara me awara ota. Hine
me kamake ahi, otara me tasi tokanibone mati", ati nematamonaka.
38 Baoro me ati saotato me kaminemetemoneke sowisi me ni ya. Afa me
ati me mitaha me watohemetemoneke, Homa ka me ka tokometo Baoro
me kihahamone mati.
39 Sowisi me kamakia Baoro me me aate nemetemoneke. Me me tasi
hikaniha me ati ihi me towakamabone me ati nemetemoneke yama bara
ya.
40 Kateya ya me tasi tokana me towakamemetemoneke Ritia ni ya.
Sesowi nonofa me me awaha me me yayai nihemetemoneke. Me
towakamemetemoneke waha.

17

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Tesaronika ya.

1 Me towakemetemonke. Afibori me fiya kana me towakawaha Aboronia
me fiya katasa me towakawahatasa manakobisa me kobo tokowitemete-
moneke Tesaronika ya. Sinakoka nehimatamonaka Tesaronika ya.
2 Baoro tokarima na tohehimatamonaka sinakoka ya, fara sitati nima.
Manakobisa Tesaronika ka sinakoka ya yobi nematamonaka sabato ya.
Tokibe tokatase tokatasa ne Teoso ati kaminematamonaka me ni ya.
3 Kirisito kaminematamonaka me ni ya. Teoso ka hiyara taiti Baoro
kaminematamonaka. Kirisito ahabe ya Kirisito kitamatasehiba amaka,
Teoso ka yama hani taiti ati nemetemoneke, Baoro hikaminaharo. "Efe
amaka hari, Sesowi Kirisito tohahari", Baoro ati nematamonaka.
4 Me one Baoro ati me nofaha Sira ya Baoro me famaha me ya me
tabawemetemoneke. Soteo me ya bara me taba me yoro tokanemete-
moneke, Baoro me ya me taba mati, bara Teoso me nofaha mati. Me
fanawi sawirawa, nemetemoneke, yinero kiharawaharo.
5 Soteo Baoro me me kakoemetemoneke, me nafi Baoro me me nofaha-
mone me ihi. Soteo me me yoro tokaniha me me towakemetemoneke Saso
ka yobe ya, me ati komeha mati, Baoro me me fito tokanihabone mati.
6 Me me hiwasiremetemoneke. Me me wasira Saso yari me wate-
hemetemoneke. Sesowi nonofa me me wata, nemetemoneke. Me me
hekemetemoneke sitati ka hiti me ni ya. "Afa me amake haro, sitati nafi
me tonahiyateha mati. Me kakewaineke e ka sitati ya", me ha ni ati
nemetemoneke.
7 "Saso me amo hikanihanike hinaka yobe ya. Sesa ati me mitaterani me
amake. Makoni towisawa owa nemona me ati narake, Sesowi tohahari".

8 Me ati me mitaha me yawehemetemoneke, me nafi. Me yawa, nemetemoneke, me ka hiti mati.
9 "Ota ni ya yinero te ta ni ya tera ota sa tosahaba otake", me ka hiti me ati nemetemoneke, Saso me me hiyara mati.

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Bereya ya.

10 Yama soki ya Sesowi nonofa Baoro me me tokayosewitemetemoneke Bereya ya. Bereya ya me kobo tokowite me towakiyomemetemoneke sinakoka toro ya.
11 Tesaronika ka me nima me ra Baoro ati kamiti me nofehemetemoneke. Fara yama we nima Teoso ka yama hani ki ni me nemetemoneke, haha hiyara Baoro hikamina me wasibone karo.
12 Soteo me tamaha Sesowi ati me nofawemetemoneke waha. Bara me toha, nemetemoneke, me fanawi ya me tabaha mati, yama me kihaha mati.
13 Tesaronika ka soteo Baoro tamine me mitehemetemoneke, Teoso tamine kaminari Bereya ya. Me kamakiemetemoneke Bereya ya, me me nayawabone mati, Baoro me kakoabone mati.
14 Sesowi nonofa Baoro me yosehemetemoneke, tokehibonaha ma witi ya. Sira ya Timotio me fama me tokasawikosehemetemoneke Bereya ya.
15 Me one Baoro me towakemetemoneke Atena ya. Me narabi nima nematamonaka, Timotio ya Sira me fama me me yosemakekabote nabone mati he ni ya. Me hisekosehimatamonaka.

Baoro he ya tataba mera noki nematamonaka Atena ya.

16 Baoro mera noki nematamonaka Atena ya. Baoro yati hiri ni tamaha awe ati boti yama kaminematamonaka.
17 Sinakoka ka soteo mera hihiyara tohehimatamonaka, bara me ya me yoro tokana mati, Teoso me nofaha mati. Fara yama we nima hiyari na tohehimatamonaka, mekato ya me tokaha me ya tabahari.
18 Ebikorio ati kakamina mera hiyarematamonaka. Esitowiko mera hihiyara nematamonaka. "Himata nima hiyara na kaminara? Yama wato yokana tohare awaka", me one ati nemetemoneke. "Bara me ka teoso me ati kamine awaka", me one ati, nemetemoneke, Baoro hiyara amosa kamine karo, Sesowi tamine. Haha yama kamina nematamonaka, e ahaba e wamisamatibone karo.
19 Me hima hiname me hekamematamonaka, fara me hihiyara ya, Erobako tohaha ya. "Aya hiyara tikamina yati na ota miti forima naboneke.
20 Haha hiyara ota mitatera ota amake. Haha hiyara ota watohabone otake", me ati nemetemoneke.
21 Atena ya wiwina bara me kakeha me ya me tabaha hiyara yati kamiti me nofate me amake, hiyara yati kamini me nofa, na mati, bisa.
22 Baoro wehimatamonaka me nokosi ya. Hiyari yana tonehimatamonaka. "Te nafi teoso me te nofatehani te amake.
23 Te ka sitati ya okeha te ka teoso me kanamori owahara oke. Teoso kanamori owahara oke, ati hano e nari ahi: 'Teoso owa taboroba amaka hari, e awaterari', ati hano ati nareka. Efe Teoso amaka, okominehibonaha te ni ya, te nofehi te watorari".
24 "Teoso yama nafi hiri nematamonaka. Yama nafi yoseka neme ya. Yama nafi yose, naka bofe ya. Teoso winatere amaka teboro toro ya, teboro e hiri nari.
25 Teoso ehene e nahosa ke, e hasi naro. Efe ehene amaka, bani me nafi hasi, naro. Era ha tere amaka, e kasomebana, kite kari.

26 E ka owateba hiri nibehimatamonaka, e nafi hinakititebana. Efe ehene
hinama amaka, bara me toha na mati. Era hiri ne e taborobone kamine-
matamonaka. E tamibone ka e amo nibone kamina, e tamamateribone ka
e amo nibone kamina, nematamonaka.
27 E siba nebona ati nematamonaka. Yama yabo ya tohatere amaka.
Sawika e ni ya.
28 Teoso ehene e nahosa ke. Efe ehene e yaka, nineke, era kakatomahari.
Te ka yama hani nabisake, ati e naro ahi: 'Efe biti me e amake', ati naro.
29 Teoso biti me e amake. Makoni yati hiri nimona e ati rabone eke,
yati hiri ni e ka owa hiri hinaharo, hiri ni hiwatoaro. Teoso haha yama
tohatere amaka, oro toha, barata toha, yati toha, naro".
30 "Yama te watoremete amake baha, makoni Teoso tera kakorehimata
amaka. Yama hiyara e hiri te manako e nofamarahabone ati nareka,
tabora nafi ka me e.
31 Teoso yama amo nibone hawa tonihemonaka, e nafi ka yama
manakone nahabihibonaha, e hiri naro. E ka yama kamine ati fiya
torehibonaka. Ati ehene hahi hiwasi yama manakone nahabihibonaka.
Makoni hiri hinamemataka, hiyose ka yama e watobone karo, e nafi", ati
nematamonaka.
32 E ka owa ahabe wamisame Baoro kamine ati me mita me one haha
nemetemoneke, he ati me haha kana mati. Haha me haha ra me ati yana
nemetemoneke. "Yama we one ya tiwati ota mitatasahabanake", me ati
nemetemoneke.
33 Baoro hiyari fawa ne tokomematamonaka waha.
34 Me one Teoso ati nofawaha Baoro ya me tabawemetemoneke. Me
ka owa Tionisio tohe Sesowi nofawa, nematamonaka, Erobako kari.
Me ka fanawiri ohari, nemetemoneke, Tamari tohaharo. Me one toha,
nemetemoneke.

18

Hiyara amosa me kaminemetemoneke Korito ya.

1 Atena ya yana tone tokawematamonaka Korito ya.
2 Faya soteo me famaha mera wasihimatamonaka fahi, Akira fati
ya famahari, Birisira tohaharo. Akira watehimatamonaka Boto ya.
Me watibemetemoneke Itaria ya. Manakobisa me kakamemetemoneke
Karaotio ati ehene, Homa ka me ka towisawa tohahari. Homa ya soteo
me winaha Karaotio mera nabane ka me kabanabisemetemoneke. Baoro
mera aate nematamonaka, me ya tabehibonaha, me ka yobe ya,
3 me ka yama ahi ni ya hinaka yama ahi ni tabahabonehe. Yobe makari
tohe hihiri me toha, yobe makari tohe hihiri Baoro toha, nematamonaka.
4 Fara sabato nima sinakoka ka mera hiyari nematamonaka. Ati me
hinofematamonaka, soteo me ya bara me tabaha mati.
5 Sira ya Timotio me famaha Masetonia ya me yana tokana me kaka-
makehemetemoneke Baoro ni ya. Baoro hiyari ohariwahematamonaka,
Teoso ati kaminari. Sesowi Kirisitomona ati nematamonaka, soteo mera
hiyarari.
6 Baoro ati me nofara Baoro ati me tohihemetemoneke. Baoro me ati
mite ka makari foto towitimatamonaka. "Teoso tera kakobonaka, fara te
ati ehene, owati ihi amararo. Teoso ati okomina owati te mitakere. Bara
me ohawabana oke", ati nematamonaka.

7 Sinakoka ya Baoro tasi tone tokawematamonaka bare ka yobe ya, Tito
Yosito ka yobe ya, sinakoka wari kowani ya warehari. Tito Yosito Teoso
nonofamatamona amaka.
8 Sinakoka kakakatoma Kirisibo tohe Sesowi nofawematamonaka, fare
hinaka yobe ka me ya tabahari. Korito ka me tamaha Sesowi ati me
nofawemetemoneke, me iibofarisabani mati.
9 Yama soki ya Baoro yama awehimatamonaka wata nima naro. Sesowi
Baoro hiyarematamonaka. "Baoro watorima tinahi. Hiyarakaba tinahi.
Tiwati fawa rabone tike.
10 E famake. Tiwa me nahoraba tiwa awine tike. Owa me nofaha me
tamahaba me amake, haha sitati ka mati", ati nematamonaka.
11 Baoro Korito me ni ya sawi ka ano oharia abariko 6 ne ya mera
kanawanehimatamonaka Teoso ati ya.
12 Akaya ka kofenato inomatamona amaka, Kario. Korito Akaya ka sita-
timetemone amake. Soteo me nafi Baoro kakoa he me towakemetemoneke
Kario ni ya.
13 Me ati yana nemetemoneke. "Yama hiyara ota hiri nabone Baoro
ati nareka. Teoso ati ta ota nofahabone ati nareka, Sesa ati ota
nofamarahabone ota", me ati nemetemoneke.
14 Baoro ati yana nebona ati Kario kahitimatamonaka. "Te ati miti onofa
okere.
15 Hahi ati hiyare watare awaka, Sesa kaminari. Te ka owa tohe awaka,
hora hinahari. Ati te mitaho, ha te ta, te kaminebana. Owati watariba, ha
owa", ati nematamonaka.
16 Me tokomabone me hinehemetemoneke.
17 Sositeni sinakoka kakakatoma tohe me watehemetemoneke, me kosi
hinehibanoho, kofenato ka yobe nokosi ya. Kario mera awe ati yana
rematamonaka.

Baoro me kamehemetemoneke Atiokia ya.

18 Baoro sasawi kawahematamonaka mata Korito ka Sesowi nonofa
me ni ya. Yana towahematamonaka. Sekerea ya toke tati sowe
nematamonaka, tati kone nahabihari, yama ta nebonaha Teoso ni ya
teboro ya, Serosarei ya. Wete namehibona ati nematamonaka Siria ya.
Akira fati ya fame me ya tabame
19 me kobo namehemetemoneke Efeso ya. Sinakoka ya Baoro tokiyome
soteo me hora hinehimatamonaka, ati me himitari. Birisira ya Akira me
fama me teme tonakosemetemoneke Efeso ya.
20 Baoro sasawi kawahebona Efeso ka me hine hiwa bao nematamonaka.
21 "Okomatasabana oke te ni ya, oko kami Teoso nofe ya", ati nemata-
monaka.
22 Efeso ya yana tone kame waha tonamematamonaka Sesareya ka
ya. Serosarei ka Sesowi nonofa mera awakosame kamawematamonaka
Atiokia ya.

Aboro tokomakehimatamonaka Efeso ya.

23 Sasawima kawahe yana totasematamonaka. Karasia ya toka Firisia ya
toka ne Sesowi nonofa mera kanawanehimatamonaka, me yayai nabone
mati.
24 Soteo me ka owa Aboro tohe kobo nakehimatamonaka Efeso ya.
Aresatiria me ka owamatamonaka. Hiyari aamosa tohehimatamonaka.
Teoso ka yama hani kamini wawato tohehimatamonaka.

25 Sesowi ati wawatowa tohehimatamonaka, Sesowi ati nofahari kasiro ya. Mera kanawani forima nematamonaka Sesowi ati ya. Yowao mera iibofarisematamona tamine ta wato oohari tohehimatamonaka.
26 Sinakoka ya hiyari kanawanehimatamonaka, watorari. Birisira Akira me fama ati me himite narabo me nima hinehimatamonaka, me hikanawanebonaha, Teoso ka hawi ya, wato yokana hihahabonehe.
27 Tokehibona ati nematamonaka Akaya ya. Sesowi nonofa me ka yama hanibone me rawi nemetemoneke, Aboro me kamina mati, me hinofebonaha. Aboro tokawehi ehene me yayai nemetemoneke, Sesowi ati me nofaha mati, Teoso ati ehene, yahahari.
28 Sesowi kaminematamonaka soteo me ni ya. Teoso ka yama hani namohimatamonaka me ni ya, Sesowi kaminaro, Kirisito tohahari. Ati fiya tonehimatamonaka fari.

19

Aboro tokome nowati ya Baoro kobo tonamakehimatamonaka Efeso ya.

1 Korito ya Aboro toke nowati ya Baoro kakehimatamonaka Efeso ya. Sesowi nonofa me one kobo nematamonaka.
2 "Hiba Sesowi ati te nofa ni ya Teoso Kanamori kakehita ama te ni ya?" ati nematamonaka.
"Teoso Kanamori tamine ota mitatere amaka", me ati nemetemoneke.
3 "Himata nima te iibofarisi tehani te amari?" ati nematamonaka.
"Yowao ehenematamona nima ota iibofarisi na otake", me ati nemetemoneke.
4 "Yowao mera iibofarisematamonaka, me ka yama hiyara me nofamara mati. Yowao ati e nematamonaka ahi: 'Hahi kamakibona ati te nofahaba teke onowati ya', ati nematamonaka. Efe amaka hari, Sesowi, Yowao hikaminehimata", Baoro ati ne
5 ati me himite ka me bokawemetemoneke Sesowi ino ya.
6 Baoro yehe kakakibare ya Teoso Kanamori kakehimatamonaka me ni ya. Me ati tohawemetemoneke, Teoso ati me hiyara mati,
7 me 12 na mati.
8 Abariko famehi ohari ne ya Baoro yoyobi tohehimatamonaka sinakoka ya. Mera hihiyara tohehimatamonaka, Teoso ka towisawa kaminari. Wawato toharematamonaka.
9 Me one Baoro ati nofaramone me ati nemetemoneke. Fara me one narabi me nima nemetemoneke, Teoso ka hawi me nofarabone mati. Baoro me ya tabamarehimatamonaka. Mera towakematamonaka Tirano ka esikora ya, Sesowi nonofa mati.
10 Fara yama we nima Teoso ati kamini na tohehimatamonaka Tirano ka esikora ya, faha fowe nafamari. Asia ka me nafi winaha Teoso ati tamine me mitehemetemoneke, soteo me ya bara me yoro tokana mati.

Inamati Sefa biti mera kasawarihimatamonaka.

11 Teoso ehene Baoro mera nakitamehimatamonaka. Baoro yama watohimatamonaka Teoso ehene.
12 Baoro ka makari one me itiha me hekamakia me kokoro hirehemetemoneke haha me kiya na me mese ya, me kitamabani mati. Me rabika me kitama, nemetemoneke.
13 Soteo me one me rabika me me kasomabisabone me ati nemetemoneke, Sesowi ino ya. Me ati e nemetemoneke ahi: "Tiwa oyosema okibone Sesowi ino ya, ino Baoro hitihari", me ati nemetemoneke.

14 Haha me 7 nemetemoneke, Sefa biti me toha mati, Sefa sasetoti me ka
hiti owa tohahari.
15 Hinamati ati yana nematamonaka, Sefa biti mera hiyarari. "Sesowi
owa, Baoro owa, ote ama oke. Hibake me te amari, ha te?" hinamati ati
nematamonaka.
16 Me ka owa rabike mera fito kanehimatamonaka. Mera mono
ne hasi nematamonaka, kitahari. Me kana hikawematamonaka. Me
tokomemetemoneke, me kori, me sibi hina mati, me hiyaya kawaha mati.
17 Efeso ka soteo me nafi me tamine me mitehemetemoneke. Bara me
himita hinehemetemoneke. Me nafi watomisa, "Sesowi ta aamosa re?" me
ati nemetemoneke.
18 Me tamaha Sesowi ati me nofawaha me ihi hiyara me kaminemete-
moneke.
19 Me one yama nanamo tohaha me ka yama hani me kakameme-
temoneke, me sari hinahabanihi me nafi nokosi ya. Haha yama hani
manakone 50 mio moweta tohehemetemoneke me ati ya, moweta barata
tohahari.
20 Teoso ati me nofawemetemoneke kasiro ya.

Me abe mono nemetemoneke Efeso ya.

21 Baoro ati boti e nematamonaka ahi: "Masetonia owakariwa Akaya
owakariwamake oni ya okomawahabana oke Serosarei ya. Manakobisa
Homa yaka onahabana oke Teoso ati ehene", ati boti ati nematamonaka.
22 Baoro ya tataba mera tokayosewitematamonaka baha, Timotio ya
Erasito me fama mati, Masetonia ya. Sawisa nematamonaka Asia ya.
23 Baoro sawisa ne ya me ati hiyara kakehemetemoneke, Teoso ka hawi
me kamina mati.
24 Me ka owa Temetirio tohe yama hihiri tohehimatamonaka, barata hiri
ni. Me ya tabehi yobe biti me hihiri tohehemetemoneke, Atemisi ka teboro
tomene. Yinero me kikiha tohehemetemoneke, barata hiri ni manakone.
25 Temetirio mera yoro tokaniwame mera hiyarematamonaka, barata
hihiri mati. "Haha yama te awake haro, e ka yama ahi ni, ihi e honi karo.
26 Baoro ati tamine te mita te awineke. Abono te awa, ne awaka. Ati
e nemonaka ahi: Haha yama e hiri na hiri ni teoso tohateremona ati
nemonaka. Hiyari ehene e ka yama hiri ni kaniki me nofamarahaba me
amake, me tamaha mati, Efeso ka mati, Asia ka tabora nafi ka mati.
27 Era nofi me fawa naba me amake, barata hihiri me e, Atemisi ka
teboro hiyaremona me ati ni ya. Atemisi hiyaramone me ati naba me
awineke. Atemisi amosate amake. Asia ka me nafi Atemisi nofate me
amake. Me nafi hinofate amake, teoso tohi karo", ati nematamonaka.
28 Temetirio ati me mitaha me yawamisa me ati kitamisehemetemoneke.
"Atemisi Efeso ka amosate amake haro", me ati nemetemoneke.
29 Haha tabora nafi ka me ati kitamisa me abe hora na me ati
itarawemetemoneke. Me nafi kana nawahi ohariemetemoneke, me
nanahori ka ya. Me kana nawaha Kayo ya Arisitako me fama me me
totikosikimehemetemoneke, Baoro me onemonehe, Masetonia ka mati.
30 Baoro tokomakinima ne me one hikayawehimatamonaka, Sesowi
nonofa mati.
31 Sitati ka me ka hiti me ati ihi Baoro narabo me nima nemetemoneke,
tokomakerebonaha, me hikayawe kari.
32 "Atemisi amosate amake haro", me one ati, me one ha ni hihiya
nemetemoneke, yama me watori karo. Yama hiyaremetemoneke, me ka

heoniao karo, me one ha narawi karo, yama me hiwatoraha ihi me nafi
tohaha mati.
33 Aresatiri hiyarebona soteo me ati nemetemoneke, me nafi ati
himitebonaha. Aresatiri mano yana ne mano ta tomisematamonaka, ati
me himitebonaha.
34 Hiwa kaminebona ati ne ati me fawa hinihematamonaka, me
hiwato kari, soteomona me hine kari. Me ha ni ohariwahemetemoneke,
"Atemisi amosate amake haro", me ati na mati. Me ha ni ka bahi
famehimatamonaka.
35 Me ka hiti mera hora kasehimatamonaka, me ha ni fawa nisahabone
mati. "E ehene me awate me amake, me nafi, Atemisi ka teboro e
kakatomaha e, Efeso ka me e, Atemisi amosateharo", ati nematamonaka.
"E ehene me awake, neme ka yama sonehemete e kakatomaha e.
36 Te ati fawa kabote nahi. Te abe mono riyahi.
37 Haha me te kakamiya yama boboti me amakere, teboro ka yama. E
ka teoso irabori me tonihakere.
38 Me ihi hiyara Temetirio me ihi me awahamone me ati na me ihi me
kaminaboneke sowisi me ni ya.
39 Heoniao hiri ni te nofi ya heoniao te hiri nahi, hiyara bara te kaminaba
te.
40 Me one era hora kariyahi, e tamine me miti ya, yama hiyara e hiri
namone e. Himata nima e ati ribe, era me hora kanaha me ni ya?" ati
nematamonaka.
41 Hiyari fawa ne mera toyosemematamonaka, me tokomabone mati.

20

Baoro tokehimatamonaka Masetonia ya Akaya famaha ya.

1 Me ati fawa nisi ya Baoro mera ha nematamonaka, Sesowi nonofa mati,
mera hiyarebonaha. "Fara te kiti tohahaba teke", ati nematamonaka. Me
narabi nima nematamonaka, tokomebonaha Masetonia ya.
2 Tokomematamonaka Masetonia ya. Me narabi nima tasehimatamon-
aka, Masetonia ka Sesowi nonofa mati. "Fara te kiti tohahaba teke", ati
tasehimatamonaka. Yana totase tokomawahatasematamonaka Keresia ya.
3 Keresia ya sawi ka abariko fame ohari, nematamonaka. Siria ya
towakamehibona ati ne soteo me hinabowebona me ati tamine mite wete
namehimatamonaka. Masetonia ta ya kariwamebona ati nematamonaka,
tokomebonaha Siria ya.
4 Me ya totabamehimatamonaka. Sabatoro toha, Biho biti, Bereya kari.
Arisitako toha, Sekoto toha, Tesaronika ka mati. Kayo toha, Tebi kari.
Timotio toha, Tikiko toha, Torofimo ya famahari, Asia ka mati.
5 Haha me toki tai tohahamaroke haro Torowati ya, otara me noki
towitiabone mati.
6 Bao fehemeto ka ayaka nowati ya Firibo ya ota yana tokana ota yaka
kana ota amo ni siko ni ya ota kobo tokanamakiamaro otake fara ota one
me ni ya Torowati ya. Ota amo ni 7 namaro otake Torowati ya.

Torowati ka me ka owa ahabe Baoro hinawamisamematamonaka.

7 Tomiko ya ota yoro tokanamaro otake, bao ota kabahabone ota. Yama
we one ya Baoro tokomebona mera kanawana nabemarika. Yama soki
enoki nowati ya Baoro hiyarasa nemarika.
8 Ota nahoriamaro otake yobe towitaremisehi neme ke yobe tow-
itaremisehi ya. Rabiao tamahamaroke.

9 Yetene Eotiko tohe itarimarika nokobi wanaha ya. Baoro hiyari
yabo ka Eotiko nokobisa awehimataka, amo nisehibanoho. Nokobisa
hikehemo waha ne sonehimarika bofe ya. Me hinakisamake abohi me
hitimisamemarika.
10 Baoro kisamake hikarabatarise abohi hitiri hinemarika. "Te yawarima
nahi. Yati nasa ka", ati nemarika.
11 Baoro tokomisamatasehi mera ebe nemarika bao ya. Bao kaba
nemarika fare. Hiyaramatasehimarika, hiyari kawahebanoho. Faya
tokomawahemarika.
12 Hahi yetene me towakamahamaroke yati namahari. Me yawi fawa
namaroke fahi.

Baoro tokehimatamonaka Mireto ya.

13 Nafio kawite ya ota tokifiwahama ota towaka ota kobo kanamaro
otake Aso ya, Baoro ota ibehabone ota fare ati ya. Hawi ka ya tokomebona
ati nemarika.
14 Aso ya ota kobo ne foye ota towakawahamaro otake Mitireni ya.
15 Ota towakawahatasa ota kobo namaro otake Kiyo ya. Yama we
one ya ota kakariwahamaro otake Samo ya. Yama we one ya ota kobo
towititasamaro otake Mireto ya.
16 Efeso ya Baoro tokamatarebona ati nemarika, sawi yaborebonaha
Asia ya. Babaha nemarika, tokomebonaha, kobo tonamibehibonaha
Betekositi ka ayaka nokosi ya Serosarei ya.

Baoro Efeso ka mera ha nematamonaka, mera hiyarebonaha Mireto ya.

17 Mireto ya Baoro mera ati nemarika Efeso ka Sesowi nonofa me
nanarifa mati.
18 Mireto ya me kakeha mera hiyaremarika. "Owehene te awate te
amake, e tabaha e,
19 Teoso e narifa e. Hibati ya okibaha e tataba tohahamaro tera sa osa
okere. E tabasa ke. Owa owakatomatera ama oke. Tera owakatomate
ama oke, ha te ta. Soteo owa me nabowabone me ati na tera sasa tosa
oharamaro ama oke.
20 Yama nafi ya tera kakanawana ohahamaro ama oke, te ehene
amosabone te. Te nafi yoro tokana tera ohiyara, te ka yobe nafi ya tera
ohiyararawa, na ohahamaro ama oke.
21 Soteo me ohiyara, bara me ohiyara, na ohahamaro oke. Me nafi
yama hiyara nofamarahabone aati ohahamaro oke, Sesowi e ka Hiti ati
me nofawahabone mati.
22 Faya okomibana oke Serosarei ya, Teoso Kanamori ati ehene. Himata
nima yama naba owa ni ya okomi ya Serosarei ya?
23 Fara sitati nima Teoso Kanamori ati e ne amaka ahi: 'Baoro tiwa me
wati kanahaba me amake. Tifoyaba ama tike', ati ne amaka.
24 Owa nofi owaharirabone oke. Haha yama Sesowi hikaminaha
owehene tohahabone oke. Hiyara amosa okominahabana oke, e ni ya
amosaro".
25 "Tera owamateraba ama oke waha. Te ni ya e ka towisawa okominate
amaka, Sesowi.
26 Sesowi te nofamara te tosawari ya te tosawarihaba te awineke, fara
te ati ehene, owehene amararo, Teoso ati okomina owa te ni ya. Teoso ati
te mitaha te amake, okominaharo, Teoso ati nafi.
27 Teoso ati hasi neba watamakara.

28 Teoso Kanamori ati ehene Sesowi nonofa me te narifabone teke. Me te kakatoma, tera te kakatoma, nahi. Ofeya me narifi nima me narifi te nabone teke. Teoso mera kanikematamonaka fare biti emene ya. Biti ahabematamonaka, mera kasomebonaha.
29 Okoma onowati ya robo me te awahaba teke, ofeya me me yete na mati.
30 Te ka one me me kanawanatehaba me amake yama bara ya, te ya me tabamarahaba mati, me ya me totabawahamahabone mati.
31 Te ati katamoriyahi. Owa te wati nawahatehaba teke, tera okanawani onofa owa, faha fowe fama ohari na ya tera okanawana owa. Me one owa me wati kanaha tera kanawani fawa oraharo ama oke, te nafi okanawana owa.
32 Tera ta onahabana oke Teoso ni ya, tera kakatomawehibonaha, Teoso amosari. Ati te nofe ya te taminatehaba teke. Tera nakitebonaka. Ati ehene te winatehaba teke taboro ya, he ya te tabaha te. Haha me hinofa me ya te tabahaba teke".
33 "Te ni ya osawia te ka oro onikarihi, te ka barata onikarihi, te ka makari onikarihi, ote ama oke te ni ya.
34 Oko yama ahi ni te awake, ahi onaharo, oko yamabone okanikibone karo, oko one me ka yamabone okanika, obone karo.
35 Owehene te awahabone onaharo ama oke, te ati boti e nibone karo ahi: 'E ka yama ahi ni nafihabone eke, e ka one me e narifa e, me kitara mati', te ati boti ati nabone onaharo ama oke, owehene te awaha te. Sesowi ati te wati nawahabone onaharo ama oke, e naro ahi: 'E ka yamaba me ta ni ya yama aamosa raba te amake. Ha e ta me ka yamabone ta e ta ni ka yama amosate amake kasiro ya', Sesowi ati nematamonaka".
36 Baoro hiyari fawa ne iso yobati ya itarisehimarika, Teoso ha nebonaha. Me ya tabehi Teoso me ha namaroke.
37 Me nafi ohi namaroke fahi. Baoro me hihiwate noko me kokomi hinakimarika.
38 Me ati boti kamoniamaroke, he ati me mitaha mati, mera awamaterebona ati nari. Me ya totabifewamemarika, nafio ite ya.

21

Baoro tokomakehimatamonaka Serosarei ya.

1 Ota towaka me ota kakosahamaroke. Ota towaki ohariamaro otake Kosi ya. Yama we one ya Hoti ya ota towaka manakobisa Batara ya ota towakamaro otake.
2 Faya nafio ota wasihamaro otake tokehibona me hinahari Fenisia ya. Ota kibewa ota towakamaro otake.
3 Sibiri ota awahamaro otake yasoka ka ya. Ota fiya kana ota kobo namaro otake Siria ka sitati Tiro tohaha ya. Nafio honene me yabaha
4 Sesowi nonofa me ota siba na me ota wasihamaroke. Ota amo ni 7 namaro otake. Baoro tokomebona tokomarebona me ati namaroke Serosarei ya, Teoso Kanamori ati ehene.
5 Ota amo nibone ahabi ya ota tokomamaro otake. Me ya ota tabami me ma namakiamaroke sitati ka yama bari kani yowi ya, me ka yiboterawaha, me ka mateherawaha, na mati. Ota iso yobati ya ota nahorisa Teoso ota ha namaro otake.
6 "Ota tokomake", ota ati na ota kibi ya me tokomabisamaroke.
7 Tiro ya ota yana tokana ota tokomabisamaro otake Toremaita ya. Sesowi nonofa me ota wasiha me ya ota tabimaroke yama we oharia ya.

8 Yama wamini ya ota towakawahamaro otake Sesareya ya. Firibi ka yobe ya ota kobo namaro otake, efe hiyara amosa kakamina tohahari, Sesowi nonofa me nanarifa me 7 na me ka owa tohahari. Ota tabawaimaroke.
9 Bite 4 narawamaroke, hinita toharawaharo, Teoso ati kakami-narawaha.
10 Yama we one ya Serosarei ka soteo kobo nakehimarika, Teoso ati kakamina, Akabo tohahari.
11 Ota ni ya kake Baoro tosi matone sota tonehimarika. Yehe kini kawaha teme rabo kini kawaha, nemarika, Baoro tosi matone ya. Ati yana nemarika. "Teoso Kanamori ati e nareka ahi: 'E ka owa haha mato kihehi soteo me wete hinehiba amaka Serosarei ya, me ta hinehibana bara me ni ya'", ati nemarika.
12 Ati ota mite ka Baoro ota aate namaro otake, Sesareya ka me ya ota tabaha ota, tokomarebonaha Serosarei ya.
13 Baoro ati yana nemarika. "Himataba te ohi na owa te nayawineri? Hine owa me wete ke Serosarei ya. Hine ohaba, oke. Sesowi ati okominahamone owa me nabowahabone me ati na me awineke".
14 Ota ati miti nofare ota ati fawa kanamaro otake. "Hine tohake, Teoso hinofaro", ota ati namaro otake.
15 Ota yana tona yama we one ya ota tokomamaro otake Serosarei ya.
16 Sesareya ka me one ya ota totabamamaro otake. Otara me towakama otara me tosewitehamaroke Manaso ka yobe ya, Manaso ya ota tabahabone ota. Sibiri kamatamona amaka, Manaso. Hibati ka Sesowi nonofamatamona amaka.

Baoro Tiako mera hiyarematamonaka.

17 Serosarei ya ota kobo tonama Sesowi nonofa me yayai namaroke, otara me awaha mati.
18 Yama we one ya Baoro ya ota tabaha ota tokahamaro otake Tiako ni ya. Ota ka hiti me nafi kakehamaroke.
19 Baoro mera hiyaremarika, Teoso yama hiri hinahamone kaminari, Teoso ati kakamina tohe karo bara me ni ya.
20 Baoro ati me mitaha me Teoso me kahiyarahamaroke.

Baoro me aate namaroke fahi. "Baoro soteo me tama me tiwa tike waha, Sesowi ati me nofawaha mati. Fare Mowisei ati namatama me nafi ihi nineke.
21 Titamine me mitahamoneke, haha soteo bara me tabori ya me winateha me tikanawanamone tiwa, Mowisei ati me nofamarahabone tinahamone tiwa. Titamine me mitahamoneke, me ka matehe sowiri atari kote me wisi rabone tinahamone tiwa.
22 Himata nima tiribe waha, titamine me miti ya, tikama tiwa ahi?
23 Tiwehene e nabana tike, fara ota ati nima. Haha me fama me fama na me nake ahi, Teoso ka yamabone me ta nabone me ati na mati.
24 Me ha tinamahi, tera te soko nibeya, te amosabone te Teoso ni ya. Me ka yama manakone tinahabihiyahi, me tati kone sosowe manakone. Tiwehene me awi ya me ati e naba me amake ahi: 'Keye amake. Baoro Mowisei ati nofate amaka. Mowisei ati e nofahabone ati ne awaka', me ati naba me amake.
25 Hibati ya yama hani ota ta namaro otake bara me ka yama hanibonehe, bara Sesowi nonofa mati, ati e naro ahi: Bani me me kabarabone me narabi ota nima namaroke, haha bani me one me me ta namone mati teoso me one ni ya. Ama me kabarihi, bani me namiti niki

kanaha me me kabarihi, nabone ota ati namaro otake. Me ka yibote ahi
ni me naharirawa, nabone ota ati, namaro otake", me ati namaroke.
26 Faya yama we one ya Baoro mera ati nemarika, me 4 na mati, hine
me nataminahabone mati, me amosabone mati Teoso ni ya. Hine me
nataminehemetemoneke, Baoro ya me tabaha mati. Yama we one ya
Baoro tokiyomehimatamonaka teboro wari ka yama ya, me amo nibone
kaminebonaha, Teoso ni ya bani me me ta nabone me amo ni.

Baoro me nabowabone me ati nemetemoneke teboro wari ka yama ya.

27 Me amo ni 7 na ahabinima ni ya Asia ka soteo me hiwehimatamonaka
teboro wari ka yama ya. Me one narabi me nima nemetemoneke, Baoro
me nofarabone mati, me hiwatebanoho.
28 "Otara te kasomahi. Efe amaka hari. Yama nafi ka bara mera hihiyara
amaka, era me nofarabone ati ne kari, Mowisei ati me nofarihi, teboro me
nofarihi, nabone mati. Teoso ka teboro wari ka yama tonahiyaka, mera
kakiari ahi, bara mati", me ha ni ati nemetemoneke.
29 Baoro ya Torofimo me famaha me yaka kana me me awehemeteke
sitati ya makoni me atimeteke. Torofimo Efeso kamari amaka. Efe Baoro
hekiyomemona me ati boti ati nemeteke.
30 Serosarei ka me nafi ati komeha me kana ni kakehemetemoneke.
Baoro me wata me tasi hikanematamonaka teboro noko borone ya. Teboro
noko borone me bari kawahamemetemoneke.
31 Baoro me nabowabone me ati nemetemoneke.

Homa ka saotato mera yoyose ni ya me me hikaminehemetemoneke, me
ati komehamone mati, Serosarei ka me nafimonehe.
32 Saotato me ya kabitao me tabaha mera ha ne me kana ni tokomake-
hemetemoneke. Baoro me katoma saotato mera yoyose me ya tabehi me
kamakia me me awaha Baoro me sa tosehemetemoneke.
33 Saotato mera yoyose tokomakehimatamonaka Baoro ni ya. Ati ehene
saotato Baoro me yati tonehemetemoneke koheti kafama ya. "Hibake
amara?" ati nematamonaka, me naokosa mera aate nari. "Himata ebe
neno amara?" ati, nematamonaka.
34 Owa ha ni hihiya, owa ha ni hihiya, owa ha ni hihiya, ne me
ha kanikima nemetemoneke. Saotato mera yoyose Baoro ka yama
watohinare ati ehene saotato Baoro me towakamehemetemoneke fara me
tabori ya.
35 Saotato me ka kikisama mate ya me kobo tonama me one katoma
hiri nemetemoneke. Me one katoma hiri na me ihi Baoro me tama
nemetemoneke, me yaka hikanari.
36 Me ati kitaha me yotohemetemoneke me nowati ya, "E nabowehi-
bonaka", me ati na mati.

Baoro soteo mera hiyarematamonaka, saotato me ka yobe ya.

37 Saotato me tabori ya me hekiyomame saotato mera yoyose aate
nematamonaka. "Tiwa aate obana?" Baoro ati nematamonaka.
"Keresia ka me ati tiwatone ti?" saotato mera yoyose ati nematamonaka.
38 "Efemona ama tirini, Esito me ka owa, 4000 me makiti tohaha mera
hima nemonaha, he ya me tabahabone mati yama honara ya, me ihi
itihabone mati?" ati nematamonaka.
39 "Soteo ama oke. Sitati Taso kabisa ama oke, Sirisia karo. Taso sitati
webote amake. Tiwati amosi ya me ohiyarahabone onahara oke", Baoro
ati nematamonaka.

40 Ati amosematamonaka. Baoro kikisama ya warehi mano ta tomisematamonaka. Me nafi ati fawa kanemetemoneke. Soteo me ati ya mera hiyarematamonaka.

22

1 "Okaniso me toha, okobi me toha na owati te mitahi. Yama hiyara hiri okere", ati nematamonaka.
2 Fara me ati ya hiyare ati me himite ka me ati fawa nisi yokana tohehemetemoneke.
3 "Soteo ama oke. Owatemete ama oke Taso ya, Sirisia karo. Oyanamaro ama oke ahi Serosarei ya. Kamarieo owa kanawanehimari ama oke, Mowisei ka yama hani ya. Teoso ka yama hani onofa oke kasiro ya, fara te nima.
4 Me nonofiba oharamaro ama oke, haha hawi me nofaha mati. Me wewete ohahamaro ama oke, me te ona mati kateya ya, me makiti ya me fanawi tabaha mati.
5 Keye amakere. Sasetoti ehebote e ka hiti me ya tabe owa me awateha owa me watoke. Me te aate nahi, owa me watoha mati. Yama hani me ta namaro me amake, owakabonehe soteo me ni ya, Tamasiko ka mati, me wete ni owakamahabone ati naro, Sesowi nonofa mati, Tamasiko ka mati, me me hikatomahabone mati Serosarei ya".
6 "Tamasiko ya oka Tamasiko yabori ya yaka owitia yama oye owahamaro ama oke bai nokorise ya, oye kitaharo, owa moto kanaharo, kisaharo neme ya.
7 Osahamaro ama oke. Osaha e ka owa ati omitamaro ama oke. 'Saoro, Saoro, himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya?' ati nemarika".
8 "'Hibake ama tiri?' onahamaro oke".
"'Sesowi Nasare ka ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni ya', ati nemarika.
9 Ota one me ya otabi ka yama oye me awaha ati ta me himitarehimona me hinehimarika".
10 "'Himata hiri oribe waha?' onahamaro oke".
"'Tiwamisamahi. Tikamibeya Tamasiko ya. Tiwa me hiyaraba me amake fahi, yama hiri tinahaba me kamina mati', ati nemarika".
11 "Yama owamarahamaro ama oke, yama oye ihi, wehe kitaharo. Me ya otabi ka omano me tama na owa me towakamamaroke Tamasiko ya".
12 "E ka owa Anania tohe sawihimataka Tamasiko ya, fare Mowisei ati nafi nima ehene na tohahari. Tamasiko ka soteo me nafi ehene nonofa hihehimatamonaka.
13 Kake warehimarika obeheri ya. 'Niso Saoro, tinoko awamahi', ati nemarika. Faya owehimarika.
14 'E ka iti me ka Teoso ati timitawahaba ama tike. Ati ehene he nanarifa amose tiwahaba ama tike. Tiwa ha neba amaka Teoso ati ehene.
15 Haha yama tiwaha tikaminahaba ama tike, ati ehene.
16 Himata nima tiribe waha? Tiwarimisahi, ha tibaya. Tibofarisahi, tika yama hiyara soko nibeya', ati nemarika".
17 "Wete onamamaro oke Serosarei ya. Teboro wari ka yama ya Teoso ha ona Sesowi owahamaro oke wata nima yama na ya.
18 'Yana tonakabote tinahi, tikamibeya. Serosarei ka tiwati miti me nofaraba me amake, owa tikamina tiwa', ati nemarika".

19 "'Sesowi owehene me awate me amake, me siba owahare owa, tiwa
nonofa mati, sinakoka nafi ya, me te onahabone owa kateya ya, me me
kosi hinahabone mati.
20 Owa me awaharo me amake aya Esitefo me nabowa me ya otaba owa,
Esitefo tiwa kaminari. Me ihi onofaro ama oke. Me ka makari owakatoma
onaharo ama oke', onahamaro ama oke".
21 "'Yana. Owati ihi tikahabone tike bara yama yabo ka me ni ya', ati
nemarika", Baoro ati nematamonaka.
22 He ati me kamita he ati kamiti me nofamarehemetemoneke. Faya me
ati yana kanehemetemoneke. "Te nabowaho. Sawi ota nofamakara waha",
me ati nemetemoneke.
23 Me ha ni kitaha me ka makari me sota nemetemoneke. Wami me
were kanehemetemoneke neme ya. Saotato mera yoyose ati ehene me
hekamehimatamonaka fara me ka yobe ya.
24 Saotato mera yoyose me hora hine me ati kasiro ka saotato mera
yosehimatamonaka, Baoro me kosi nabone mati, yama kaminebonaha,
hiri hinahamonehe, yama hiyararo.
25 Me wete hinehimatamonaka, me kosi hinehibonaha. Baoro beheri ya
kabitao wehi ra aate nematamonaka. "Homa ka me ka tokometo okiha
oke. Yama hiyara hiri onahamone sowisi ati neba ati watarareka. Yama e
na hiyara awineke, owa te kosi ni ya", ati nematamonaka.
26 Kabitao Baoro ati mitehi tokome saotato mera yoyose hiyaremata-
monaka, Baoro ati kaminari. "Haha yama me hiri hinahabone tinaha
hiyara awineke. Hahi Homa ka tokometo kihehimona ati nareka", ati
nematamonaka.
27 Saotato mera yoyose kamehimatamonaka, Baoro aate nebonaha.
"Tiwa tikaminahi owa ni ya. Homa ka me ka tokometo tikihini?" ati
nematamonaka.
"Ee, okiha oke", Baoro ati nematamonaka.
28 "Homa ka me ka tokometo okanika manakone nafihamaro amake",
saotato mera yoyose ati nematamonaka.
"Oko tokometobone okanikaramaro amake. Hine ya me ta hineheme-
teke owati ya", Baoro ati nematamonaka.
29 Saotato mera yoyose Baoro ati mite tokomematamonaka, watomisa-
hari, ati ehene Baoro me wete ni karo, Baoro Homa ka me ka tokometo
kihano karo. Haha he me kosi nabone me hinaha, afa me tokoma,
nemetemoneke.

Baoro soteo me ka hiti mera hiyarematamonaka.

30 Saotato mera yoyose soteo me ati mitehibona ati nematamonaka,
Baoro me kamina mati, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati na mati.
"Baoro himata ebe neno me kakoneriya?" ati boti ati nemata awaka. Yama
we one ya saotato mera yoyose ati ehene me yoro tokanemetemoneke,
sasetoti me ka hiti me ya soteo me ka hiti me tabaha mati, me nafi, Baoro
me kaminabone mati, Saotato mera yoyose ni ya. Baoro ka koheti katise
ati ehene Baoro warematamonaka me nokosi ya.

23

1 Baoro mera kakatomehimatamonaka. "E ka one mati, owehene amosi
fara tohineke Teoso ni ya", ati nematamonaka.
2 Sasetoti ehebote Anania tohehi ati ehene me ka owa Baoro inohoti tao
kanehimatamonaka, warehari Baoro beheri ya.

3 "Teoso tiwa tao kanehibonaka. Yama babari kana nima tine tike, tita
sasawa na ya keteharo. Mowisei ati onofarahamone tinaha Mowisei ati
tinofa tikere, ha tiwa ta. Makoni tiwati ihi owa me tao kineke", Baoro ati
nematamonaka.
4 Me ati yana nemetemoneke me nahoria mati Baoro beheri ya. "Sasetoti
ehebote irabori tinihine ti, Teoso hikatikahari?" me ati nemetemoneke.
5 "Sasetoti eheboteno owatoramako amaka. Hibati ka yama hani ati e te
amake ahi:

'Te ka towisawa irabori te tonihariyahi',

ati te amake", Baoro ati nematamonaka.
6 Manakobisa Baoro ati boti e nematamonaka ahi: "Me one satoseo me
toha, fariseo me toha, na me awineke, me yoro tokana mati", ati boti
ati nematamonaka. Ati yana nematamonaka. "Fariseo ama oke ha owa.
Fariseo biti ama oke. E ahaba Teoso ati ehene e wamisamatasabone oni
ka owa me nabowabone me ati narake", ati nematamonaka.
7 Ati me himitawahe ka me abe hora ni yana kanehemetemoneke, me
abe kobo kana mati, fariseo me ya satoseo me tabaha mati. Me ati me
mitaha me abe ebe kanaha me tokomakikimemetemoneke.
8 Teoso era nawamisamarehibona satoseo me ati te me amake. Teoso
nanarifa me watarihi, e kanamori watarihi, namone me ati teha me
amake, satoseo mati. Haha yama nafi okominaha natehamone fariseo me
ta me ati te me amake.
9 Faya me ha ni kitamisehemetemoneke, me abe hora na mati. Fariseo
me ka Mowisei ati kakamina me one ati yana nemetemoneke kita ya.
"Hahi yama hiyara hiri re awaka hari. Teoso nanarifa owa ati mitare?
E kanamori one ati mitare?" me ati nemetemoneke.
10 Me abe hora ni kitawemetemoneke. Saotato mera yoyose ati
ehene saotato Baoro me totimakehemetemoneke, me baikani ya. "Me
kote hikaneba amaka", ati boti ati nemata awaka. Ati ehene me
hekamehimatamonaka saotato me tabori ya.
11 Yama soki ya Sesowi wehimatamonaka Baoro beheri ya. "Watorima
tinahi. Owa tikaminate ama tike Serosarei ya. Owa tikamina, titehaba
ama tike Homa ya Teoso ati ehene", Sesowi ati nematamonaka.

Soteo Baoro me wati kanehemetemoneke.

12 Yama we kamaki ya soteo me abe hiyara me ati e nemetemoneke ahi:
"E tafarihi, faha e fawarihi, naba e amake, Baoro e nabowari ya. Keye
amakere", me ati nemetemoneke.
13 40 me toha me atimetemoneke.
14 Sasetoti me ka hiti mati, me nafi ka hiti mati, me na me ni ya me
tokehemetemoneke. "Ota tafaraba ota amake, Baoro ota nabowari karo.
15 Saotato mera yoyose te aate nahi, te ni ya Baoro kakamebana. Baoro
te aate ni forima nebona te ati naba teke, saotato mera yoyose te aate na
te. Yabokire ya ota nabowehibanaka", me ati nemetemoneke.
16 Baoro hinakasima biti me ati tamine mitehimatamonaka. Saotato me
tabori ya toke me ati kaminematamonaka Baoro ni ya.
17 Baoro saotato me ka hiti ha nematamonaka. "Hahi yetene tekahi
saotato mera yoyose ni ya, ati himitebana, me ati kaminebana he ni ya",
ati nematamonaka.
18 Faya hekematamonaka saotato mera yoyose ni ya. "Hahi Baoro foyehi
ati ehene yetene owakakine oke, ati timitebonaha", ati nematamonaka.

19 Mano wara hine hekamehimatamonaka me fami ohariabone mati.
"Himata nima tiwati nabani tiwa owa ni ya?" ati nematamonaka.

20 "Soteo me ati ihi Baoro tekamaminahabone tike me ka hiti me ni
ya, me ati namoneke. Aate ni forima hinehibona me ati nabone me ati
namoneke.
21 Haha yama hiri tirahabone tike, hiri tinahabone me hinahanihi. 40 me
tohaha me noki hinehimonaka. Me ati e namoneke ahi: 'E tafarihi, faha
e fawarihi, naba e amake, Baoro e nabowari ya', me ati namoneke. Me
hawa toamoneke hibati ya, tiwati me noki na mati", ati nematamonaka.

22 Saotato mera yoyose yetene toyosemematamonaka, tokomebonaha.
"Haha yama tikamina tikaminariyahi me ni ya", ati nematamonaka.

Saotato mera yoyose Baoro toyosemehimatamonaka kofenato Ferikisi ni ya.

23 Faya saotato me ka hiti me famaha mera ha nematamonaka. "Saotato
me 200 na me te yoro tokaniwamahi, me te towakamaba mati Sesareya ya.
Kafaro ka 70 me toha, wabise me kiha 200 me toha, naboneke. Te hawa
toabone teke yama soki ka 9 ora tohe ya.
24 Kafaro me te yoro tokaniwama nahi, Baoro te towakibeya kofenato
Ferikisi ni ya. Baoro ahabarayaho", ati nematamonaka.

25 Saotato mera yoyose yama hani rawi nematamonaka. Yama hani ati
e nemetemoneke ahi:
26 "Karaotio Risia ama oke. Kofenato Ferikisi tika yama hanibone amake.
Tiwa onofa oke. Titaminate ama tike.
27 Hahi soteo me hiwateno amaka, me hinabowebonaha. Saotato me
ya otaba ota tonakamaki amaka, ota kasomebonaha, Homa ka me ka
tokometo kihehimona tamine omite kari.
28 Faya owakame amaka me ka hiti me ni ya, me ati omitabone owa,
yama owatoabone owa, 'Himataba me hinofare awaraya', owati boti ati
na owa.
29 Me ka yama hani ati nofaremona me hine amaka. Makoni me
hinofarehino amaka. Yama hiyara hiri reno awaka. Ahabarehibanaka.
Foyarihi, nebanaka kateya ya.
30 Me hinabowehibona me hinehimonaka. Makoni me heka hika tiwa
ni ya owati ihi. Ehene hiyaremona me hinehino eheneno me kaminabone
onahara oke tiwa ni ya", ati nematamonaka yama hani ya.

31 Fare saotato mera yoyose ati nima saotato me ihi nemetemoneke,
Baoro me towaka naba mati Atibatiri ya.

32 Yama we one ya saotato me kamemetemoneke fara me tabori ya. Haha
kafaro ka me ta Baoro me towakemetemoneke.
33 Sesareya ya me kobo towitia yama hani me ta nemetemoneke kofenato
ni ya.

Baoro tosawikosematamonaka fahi kofenato ni ya.

34 Baoro aate nematamonaka fahi. "Himata tabora ya tiwatemete ama
tiri?" ati nematamonaka.

"Sirisia ya owatemete ama oke", Baoro ati nematamonaka.

35 "Haha tiwa me nofaramone me ati namone me kamaki ya tiwati
omitabana oke", ati nematamonaka.

Ati ehene Baoro sawimatamonaka Eroti ka yobe ya, saotato me ya
tabahari, me hekatomebonaha, fawa rebonaha.

24

Soteo Baoro me hora kanehemetemoneke Ferikisi nokosi ya.

1 Yama we 5 na nowati ya sasetoti ehebote Anania tohe me ka hiti me one ya tabe me kakemetemoneke. Yama hani wawato Tetoro tohe toha, nematamonaka. Kofenato ni ya me ati yana nemetemoneke. Baoro yama hiyara hiri nemona me ati nemetemoneke.

2 Tetoro me ha hine hiyari yana tonematamonaka. Baoro kamine ati hiyarematamonaka, yama hiyara hiri nemonaha. "Ferikisi tiwehene amosake, yama mowa ni fawa tiniha tiwa ota taboro ya. Ota nafi amosawahake tiwehene, yama nafi tiwato karo.

3 Me nafi ni ya tiwa ota kamina otake, titaminaha tiwa ota ni ya.

4 Ota ati tikamitamatahi, titamina tiwa. Owati yaborabone oke.

5 Hahi ehene hiyakara hari kasiro ya. Ati ehene soteo me abe mono nofa me amake yama nafi ka mati. Nasare ka me ka towisawa amaka.

6-7 Ota wate amaka, teboro wari ka yama tonahiyarebonaha.

8 Aate tine ya yama fara ota kamina kamineba amaka", ati nematamonaka.

9 Soteo me ati yana, nemetemoneke fahi, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati, na mati. Haha yama Tetoro hikaminaha keye amaramone me ati nemetemoneke.

Baoro Ferikisi hiyarematamonaka.

10 Kofenato tati nene nematamonaka, Baoro ati yana nabona karo. Faya Baoro hiyari yana tonehimatamonaka. "Yama owato oke. Hibati ya titamine omitate ama oke, ota nafi ka sowisi tiha tiwa. Yayai oke, owa okominahabone owa tiwa ni ya.

11 Yama we 12 na ya okahara oke Serosarei ya, Teoso ka yamabone ta onahabone owa teboro ya. Keye amakere. Keyemone me aate tinahi, me hikaminibeya. Keye amakere.

12 Teboro wari ka yama ya owa me awaha me amake, me ohiyarara owa. 'Te abe mono nahi', orahara oke fahi, me abe mono naba me oyose owa. Owati watarara oke. Sinakoka ya owati e naba yana rihi, Serosarei ka yama nafi ya owati e naba yana rara oke.

13 Haha yama hiyara hiri onahamone me ati na owa me awahaba me watakere.

14 Keye me hiri rarake, me ka hawi nima ota ka hawi ramone me ati na mati. Haha hawi hiyaramone me hina amake haro, ota ka hawi. Ota ka Teoso fare ota ka iti me ka Teosomatamona amaka. Mowisei ka yama hani ota nofa, Teoso ati kakamina me ka yama hani ota nofa, nineke.

15 Fara me nima ota nineke, Teoso ota noki na ota, e nafi nakitamatehibana, me ihi amosa me ya me ihi hiyara me kataba mati.

16 Makoni owa owakatomine oke, yama hiyara hiri orabone owa".

17 "Hibati ya okateha ama oke sitati one ya yama yabo ya. Okomara oke. Yinero owakake onahara oke, ota ka one me ka yinerobonaha. Teoso ka banibona ta, onahara oke.

18 Owa soko onahara oke, otaminahabone owa Teoso ni ya. Faya owa me wasihara oke teboro wari ka yama ya. Me tamaha me ohiyararara oke. Ota ati komehara otake.

19 Asia ka soteo owa me kaminamehene me amake. Yama hiyara hiri onahamone me ati narake.

20 Asia ka soteo me kakeri ya, haha hine owa me kaminaboneke, yama hiyara hiri onahamone me ati na mati. Hine me hiri hinahabone

onaharake me hiri hinaharo, soteo me ka hiti me ni ya, osawia owa me nokosi ya.
21 Hine ya owati e nara oke me ni ya. 'E ahaba Teoso ati ehene e wamisamatasabone oni ka owa me nabowabone me ati narake', onahara oke".
22 Ferikisi mera toyosemehimatamonaka, me tokomabone mati. Ferikisi Teoso ka hawi wato yokana tohehimatamonaka. "Saotato mera yoyose Risia kake ya tera hiyari forima onahabana oke", ati nematamonaka.
23 Ati ehene saotato me ka hiti Baoro kakatomehimatamonaka. Narabo nima hinehimatamonaka. Baoro me wete rabone ati nematamonaka. Hine me hinarifehibona hinehimatamonaka, fara me one.

Ferikisi fati ya me famaha mera Baoro hiyarematamonaka.

24 Yama we one ya Ferikisi fati Torosia tohaha ya fame me kakiemetemoneke. Torosia soteometemone amake. Ferikisi Baoro ati nematamonaka, Kirisito Sesowi kamine ati me himitebonaha. Sesowi ati e nofahabone Baoro ati nematamonaka.
25 Yama amosa e hiri nabone Baoro ati nematamonaka, yama hiyara e hiri namarabone ati nari. "Teoso e nafi ehene manakone nahabitehiba amaka, haha yama e hiri na e", Baoro ati nematamonaka.
Ferikisi Baoro ati mite watomisehimatamonaka. "Tikamamatahi. Yama we one ya yama ahi naba okihari ya tiwa onahabana oke, tikamatasahaba tiwa", ati nematamonaka.
26 Ati ehene Baoro kakake tohehimatamonaka, me hiyarabone mati. "Baoro owa kakaweba awaka yinero ya, tasi onihaba karo", ati boti ati nemata awaka.
27 Faha fowe famaha nowati ya Bosio Fesito kofenato tohawehimatamonaka. Ferikisi kofenato tohamarehimatamonaka. Ferikisi tokomabona ya Baoro tasi tonihebona ati ne Baoro tasi tonihi nofamarematamonaka, soteo me hinofabona karo.

25

Sesa ni ya Baoro tokehibona ati nematamonaka.

1 Fesito kofenato tohawematamonaka, Sesareya kari. Yama we terei na ahabi ya tokehimatamonaka Serosarei ya.
2 Soteo me nafi ka hiti mati, sasetoti me ka hiti mati, me na me hihiyarehimatamonaka, Baoro yama hiyara hiri nemona me ati na mati.
3 Me aate hinehimatamonaka, Baoro toyosemebonaha, tokomebonaha Serosarei ya, me abe hiyari hawa toani mati, Baoro me nabowabone mati hawi ya.
4 "Baoro foyahareka kateya ya Sesareya ya", Fesito ati nematamonaka. Tokomakabote nebona ati nematamonaka fahi.
5 "Hine te ka hiti me ya otabamahabone onahara oke. Yama hiyara hiri nemona te ati ne te kaminebanaka fahi", ati nematamonaka.
6 Me ya tataba kawahe tokomematamonaka Sesareya ya. Kobo toname yama we one ya ati ehene Baoro me kakamemetemoneke, yama hiyara hiri ne hiwatobona hinahari.
7 Baoro kame soteo Serosarei ka me kakebisaha me hikarafematamonaka. "Baoro yama hiyara hihiri amaka', me ati nemetemoneke. Me ka owa Baoro ehene awehiba wataremetamonaka, me hinamobana kofenato ni ya.

8 Faya Baoro ati yana nematamonaka. "Yama hiyara hiri onahaba wawatabiti kere. Mowisei ka yama hani ati onofa oke. Teboro onahiya okere. Sesa onofa", oke, ati nematamonaka.
9 Fesito soteo me hinofebona ati nematamonaka. "Baoro toki tinofini Serosarei ya, tiwati omitaba owa fahi, me ya titaba tiwa?" ati nematamonaka.
10 "Owa tiwato tike yama hiyara hiri ora owa soteo me ni ya. Aya owa aate tina owa okominara oke hibati ya, Sesa ka tihi karo. Era e kaminate amake Sesa ka me ni ya. Bara me ni ya era e kaminatera amake.
11 Yama hiyara hiri oni ya ohabene ama oke. Yama hiyara hiri okere. Keye me hiri nineke. Owa ta tirahabone tike me ni ya. Owa okominahabana oke Sesa ni ya", ati nematamonaka.
12 Fesito he nanarifa mera hiyarematamonaka. Faya ati yana nematamonaka Baoro ni ya. "Baoro Sesa ni ya tiwa tikaminahabone tinahara tike. Fara tiwati ya Sesa ni ya tikahabana tike", ati nematamonaka.

Akiriba fati ya me famaha mera Baoro hiyarematamonaka.

13 Abariko owa ya towisawa Akiriba ya Berenisi famaha me kobo kanakiemetemoneke Sesareya ya, Fesito me yaka na mati.
14 Me amo ni tamehemetemoneke, me kasawia mati fahi. Fesito Baoro kaminematamonaka me ni ya. "Ferikisi hekanakose foyaka hari.
15 Aya oki ya ahi Serosarei ya sasetoti me ka hiti mati, soteo me nafi ka hiti mati, me na owa me hiyarara oke, Baoro onabowahabone owa.
16 Owati e nara oke ahi. 'Homa ka me ota toha ota ehene e teha ota amake ahi: Hahi yama hiyara hiri nemona me hine ota nabowatera ota amake mata. Ota yosehibonaka hiwa kaminebonaha me nokosi ya', onahara oke.
17 Faya me ya otabamahara oke ahi. Yama we one ya owati ihi Baoro me kakamarake hibati ya, ati omitebonaha.
18 Faya me ati yana narake. Owati boti e nara oke ahi: 'Baoro ka yama hiyara me kaminaba me awineke', owati boti ati nara oke.
19 E awakere. Yama hiyara hiri re awaka. Me ka Teoso ati nofaremona me hinahareka. Sesowi ahabe me kaminarake. Manakobisa Sesowi yati nemona Baoro ati nareka.
20 Owati e naba owatorahara oke ha owa. Aate one tokomebonaha Serosarei ya, hiwa kaminebonaha fahi.
21 Baoro hiwa kaminebona ati nareka Sesa ni ya. Owati ihi foyaka kateya kari. Oyosebonaka Sesa ni ya", ati nematamonaka.
22 "Fe yokana ati omitebona onahareka ha owa", Akiriba ati nematamonaka.
"Ati timitaminebanaka", Fesito ati nematamonaka.
23 Yama we one ya Akiriba Berenisi me fama me kasawiemetemoneke me tamaha me boti ya. Saotato me toha, me ka hiti me toha, Sesareya ka me hona me toha, na me ya me tabaha me tokiyomehemetemoneke yobe ebote ya. Fesito ati ehene Baoro me kakamemetemoneke.
24 Fesito ati yana nematamonaka fahi. "Towisawa Akiriba tiwe awa waha? Te nafi awe awa, ahabi tabiyo soteo me hiwi hinofari, me nafi? Serosarei ya owa me hiyaribaha manakobisa owa me aate tasineke ahi.
25 Ha owa ahabi tabiyo owa okara. Sesa ati himitebona ati ne amaka. Fare ati ya oyosebonaka Sesa ni ya.
26 E awakere. Yama hani rawi onahaba atiba owato okere mata, e ka towisawa ka yama hanibana. Makoni onamo oka tiwa ni ya towisawa Akiriba. Onamo, ona oka ha te ni ya. Te aate ne ya te ati omitabone oke,

yama owato ya yama hani rawi onahabone owa. Yama e na siba rabanake ahi.
27 Oyoseba ya yama hani rawi onahabana oke, kasawiabana, ehenemona me hikamina tamine", ati nematamonaka.

26

1 Akiriba Baoro aate nematamonaka. "Baoro tiwati yana nahi", ati nematamonaka.
Baoro mano yana ne ati yana nematamonaka, hiwa kaminari.
2 "Towisawa Akiriba yayai oke, owa okomina owa tiwa ni ya, yama hiyara hiri onahamone soteo me ati na owa.
3 Soteo me tiwato tike ha tiwa. Owati timitabone one oke.
4 Soteo owa me awahamaro me amake, onafira owa, oyana owa otaboro toha, Serosarei toha, na ya. Me nafi owa awate me amake.
5 Owa me watoke, fariseo oha owa. Me aate tini ya owa me kaminabanake, owa kamini me nofi ya, fariseo oha owa, owehene amosa owa. Fariseo yama hiyara me hiri tera me amake.
6 Owa me nofarineke, owati e na owa ahi, era kakasoma kamakimona ona owa, era kakasoma Teoso hikaminehimata hibati ya.
7 Ota ka one me ate 12 na Teoso me haha tohineke, yama nafi nima, yama soki, yama wehe na ya, era kakasomabona kakebona karo. Towisawa efe ehene soteo owa me nofarineke.
8 Himataba Teoso era nakitamateremona te ati tehani te amari?"
9 "Sesowi Nasare ka okakoamaro ama oke kasiro ya.
10 Serosarei ka me nanakibi ohahamaro ama oke kateya ya, hinaka mati, sasetoti me ka hiti me ati ihi. Me nahabi aamosa tohahamaro me amake owa ni ya.
11 Sinakoka nafi ya okiyoma me me katomabone aati ohahamaro ama oke. Me hohora ohahamaro ama oke, Sesowi me nofamarahabone mati. Me kako okiti ka me totonaka ohahamaro ama oke sitati one ka mati".
12 Sasetoti me ka hiti me ati ihi Tamasiko ya okawaha, onahamaro ama oke, me ka yama hani owaka owa.
13 Towisawa, hawi ya ota yaka na bai nokorise ya yama oye owahamaro ama oke, neme ya kisaharo, otara moto kanaharo, oye sawi kitaharo mata ya. Bahi wehene kikita rama ka.
14 Ota nafi foro namaro otake wami ya. E ka owa ati omitamaro oke, owa hiyarari, ota ati ya. 'Saoro Saoro himataba yama hiyara hiri tinahabone tine tiri owa ni ya? Yama hiyakere faro. Awa tati boni inoha e taro towititera amake', ati nemari amaka".
15 "'Hibake ama tiri?' onahamaro oke".
"'Sesowi ama oke. Ha owa yama hiyara hiri tinahabone tine tike owa ni ya', ota ka Hiti ati nemari amaka.
16 'Tiwamisamahi. Okehara oke, tiwa ha onahabone owa, owa tinarifa-habone tiwa. Haha yama tiwaha tikaminahabone tike. Yama one onamo, onahabone oke, tikaminahabonehe.
17 Tiwa oyosebana oke bara me ni ya. Tiwa owakatomabone oke, tiwa me nabowarabone tiwa.
18 Me noki awawaboneke. Yama soki me nofamaraboneke. Yama wehe me nofawaboneke. Inamati ati me mitamaraboneke waha. Teoso me ihi wati nawahamarebonaka, me ihi hiyararo. Owa me nofawaboneke waha. Me owakatomabone oke waha', ati nemari amaka".

19 "Towisawa Akiriba Sesowi yama hikaminahamaro ya owehene to-
hineke.
20 Me nafi hihiyara ama oke, yama hiyara me hiri namarabone mati,
me narabi nima ona Teoso ati me mitahabone mati, yama amosa me hiri
nabone mati. Soteo Tamasiko ka me narabi nima, Serosarei ka me narabi
nima, Soteya ka me nafi narabi nima, ote ama oke. Soteo me amara me
narabi okomina, ote ama oke.
21 Makoni soteo owa me watahamaro ama oke teboro wari ka yama ya,
owa me nabowabone mati".
22 "Hibati ka Teoso ati kakamina yama me hikaminehemete nima yama
na okominate ama oke, afa yama Mowisei hikaminehemete toha naro.
Owatibone Teoso kanawanate amaka. Yama me watoha me ka yamabone
okomina, haha yama me wawato raba na me ka yamabone okomina, ote
ama oke.
23 Teoso ati kakamina Kirisito ahabatehibona me kaminemetemoneke.
Kirisito wamisamatehibona me kamina nemetemoneke, wamisami tai
toahari. Hinaka me toha, bara me toha, na me ni ya yama wehe
kaminatehibona me hinehimatamonaka", ati nematamonaka.
24 Baoro hiwa kamine ehene Fesito ati kitehimatamonaka. "Baoro
tirabikine ti? Tirabikine tike, yama hani ki ni ihi", ati nematamonaka.
25 "Kofenato Fesito orabika okere. Keye hiri okere. Yama amosa
okominine oke.
26 Yama nafi okominine oke towisawa ni ya, haha yama nafi watohari.
Haha yama nafi tamine mitate awaka. Me nafi hiwa hike.
27 Towisawa Akiriba hibati ka Teoso ati kakamina memete me ati
tinofini? Tiwa owato oke, haha me ati tinofa tiwa", Baoro ati nemata-
monaka.
28 Akiriba Baoro hiyarematamonaka. "Sesowi ati onofabone tine ti
hibayata ya?" ati nematamonaka.
29 "Te nafi owati kamita fara owa nima te nabone one oke. Hibayata tohi
ya toha, yama totoyabo ni ya tohi ya toha, naboneke. Te e rabone teke ahi
owa nima, omatoa owa", Baoro ati nematamonaka.
30 Towisawa yana ne ehene me nahomisemetemoneke bisa, kofenato,
Berenisi, me one, me na mati.
31 Me tokomemetemoneke. "Hahi yama hiyara hiri kara hari. Foyarena
amaka. Ahabarehina amaka", me ati nemetemoneke.
32 Akiriba Fesito hiyarematamonaka. "Sesa ni ya tokomakehibona ati re
ya tasi tonehina amaka", ati nematamonaka.

27

Baoro tokomakehimatamonaka Homa ya.

1 "Te towakaba teke Itaria ya", me ati namaroke. Saotato me ka hiti owa
Sorio tohe Baoro towakamehibona me hinehimarika Itaria ya. Hinaka
saotato Sesa ka saotato me tohahamaroke.
2 Atamitiria ka fa kabine ya ota kibehamaro otake, hahi nafio tokehibona
ya Asia ka sitati tamaha ya. Ota towakamaro otake, Arisitako ota taba ota,
Tesaronika kari.
3 Yama we one ya ota kobo towitiamaro otake Sito ya.

Sorio yahehimatamonaka Baoro ni ya. Makoni ati ehene Baoro
tokomisemarika sitati ya mera yaka nebonaha, he nonofa mati, he me
kasomabone mati.

4 Sito ya ota yana tokana ota towakamaro otake ma baikani ya. Boni otara wasiha ihi ota waha tokanamaro otake, Sibiri beheri ya, boni watari ka ya.
5 Ma baikani ya ota towaka Sirisia ota fiya kana Bafiria ota fiya kana, na ota kobo namaro otake Mira ya, Risia ka sitati ya.
6 Saotato me ka hiti nafio wasihimatamonaka, nafio tokomebonaha Itaria ya, Aresatiria ka nafio. Faya ota tokibiwahawitiamaro otake fahi ati ehene.
7 Ota yayaka tokasi na ota amo ni tamaha ota kobo namaro otake Kinito yabori ya. Ota yai tokanabone boni ihi ota waha tokanamaro otake. Ota towakabasawahawitiamaro otake Kereta kowani ka ya Samona yabori ya.
8 Kereta beheri ya ota totowakabasawaha tosi namaro otake. Raseya yabori ka Fa Kabine Amosa ya ota kobo kanahamaro otake.
9 Ota amo ni tamahamaro otake, ota yaka kanaha ota. E yaka kani ka yama fiya kanahamaro amake. Faha fowe ka yama tohinima namaro amake ayata ya, era e nanafimi ka ayaka amo ni fiya toni karo.
Baoro ati yana nemarika me ni ya.
10 "Yama owatowaha oke waha, e yaka kani ka yama hiyararo. Nafio honene fawawa neba amaka. Me ahaba naba me amake".
11 Nafio kakakatoma Baoro ati kamiti nofaremarika. Nafio ka me ka hiti ati ta nofa, nafio hiti ati nofa, nemarika.
12 Haha fa kabine hiyara awineke fa fowe karo. Me fiya kariwamaroke, me one ati ihi, me kobo nibote nabone me ati na mati Fenisi ya, faha fowe me noki nabone mati Fenisi ya. Fenisi ka fa kabine tohahamaroke bahi totoka ka ya.

Me ka nafio ahabematamonaka.

13 Haha boni kaki bere nakosa siba ramone me ati namaroke, kikita rama naro. Akora me itiha me towakabasawahamaroke Kereta yabori ya.
14 Hiba me totowaka na me nokosi ka ya boni kitaha kakemaroke wami tohi ka ya, bahi kakamaki beheri owa ka ya.
15 Boni ihi nafio yaka ni watomaremarika, boni ma hikanari. "Hine nafio tokaka boni hekari", ota ati namaro otake.
16 Wami bite Kaota tohaha iti yabori ya ota yaka tokowitehamaro otake. Nafio ka kanawa ota horori namisamaro otake kita ya.
17 Kanawa me yabaha nafio enoki ya mato me fito namaroke. Nafio tihi torehibona me ati boti ati nemete me awineke, Siti ka faha kowira ya. Makoni nafio ka makari me kanakisamamaroke. Boni nafio towakamaroke.
18 Boni nafio were namaroke. Yama we one ya nafio honene me were kifemaroke.
19 Yama we one ya nafio ka makari me were nife, namaroke. Boni hiyaramaro amake.
20 Yama noki yawari ihi bahi ota awamarihi, amowa me ota awamarihi, namaro ota amake. Ota ahababone ota ati boti ati namaro otake.
21 Tafi ota nofaramaro otake. Baoro warehimarika me baikani ya. "Owati te kasawariha te amake. Kereta ya e sawimati ya yama amosene amake. E sawimati ya e hasi nene e amake. Yama ahabarehene amake, nafio honene.
22 Hibayata ka owati te mitaha te watomariyahi. Nafio ahabeba amaka. Ha e ta e hasi naba e amake, e nafi.

23 Haha yama soki ya Teoso nanarifa sawihareka obeheri ya. Hahi Teoso
oko Hiti amaka. Oko nanarifa amaka.
24 Teoso nanarifa ati e nareka ahi: 'Baoro kokoriri tirahabone tike.
Tiwahabone tike Sesa nokosi ya. Teoso mera kasomeba amaka, me ya
titabi ka mati, yahe karo', ati nareka.
25 Te yayai nahi fahi. Keye amakere haro. Teoso nanarifa ati nima e
naba e amake.
26 E ka nafio ta tihi tonehiba amaka fa kowira ya yama ate iti yabori ya",
Baoro ati nemarika.
27 Yama we 14 na ya boni otara towaka, otara wete kanama, namaro
otake ma Atiriatiko ya. Yama soki enoki ya wami iti yabokirahamone nafio
aahi me ati boti ati nemeteke.
28 Faha kowi me tomi kana faha kowi tome 20 baraso tohahamone me
ati namaroke. Ota totowaka kawaha faha kowi me tomi katasamaroke.
Kowi tome 15 baraso tohahamone me hinamaroke.
29 Yati mese ya nafio kobo rebona me ati boti ati na akora 4 na me were
nifehamaroke nafio mete ka ya. Yama we kamakikabote nabone me hifo
kanahamaroke.
30 Nafio aahi kanawa me were tofemamaroke, akora me were nife-
habone me ati na mati nafio tati ya. Me one me keyehabone me ati
nemeteke, me tokahabone mati.
31 Saotato me ya nafio aahi me ka hiti tabehi mera Baoro hiyaremarika.
"Me kibemari ya te ahababa te amake".
32 Faya saotato kanawa mati me ti kasahamaroke fahi, bokahabanihi,
tokisabanihi.
33 Yama warisinima ni ya Baoro mera hiyaremarika, me tafahabone
mati. "Yama we 14 na ya yama te noki na teke, te tafara te.
34 Te tafahi, te ahabariyahi. Te ka owa tati kone fafawabiti rebonaka",
ati nemarika.
35 Hiyari fawa ne bao itihimarika. Faya Teoso ha nemarika, me nafi
nokosi ya. "Teoso faya amake", ati nemarika. Faya beheri hitibase
hikabemarika fahi.
36 Me nafi yayai namaroke, me tafaha mati.
37 276 ota tohahamaro otake, nafio ka me ota.
38 Me akara tiriko me were kifehamaroke, nafio kikimisama raba nabona
kari.

Me nafi hasi nemetemoneke.

39 Yama seweha nisi ya wami ota awahamaro otake, me hiwateranihi.
Faha waha towitia ota awahamaro otake. Faha waha towitiaha ka baraya
ya nafio tihi tonehibona me ati namaroke.
40 Makoni akora me were nifehamaroke hine ya. Nafio nananakowa-
hama mati me ti kasahamaroke. Faya nafio ka makari me
tokanakimisamamaroke. Nafio me tonakamaroke baraya ya.
41 Faha kowira ya ota towakani ota kahamamaro otake. Nafio tati
homehi mete baka kani yana tonehimarika, faha rike ihi.
42 Saotato me me nahabihabone me ati namaroke, me kibeteha mati
kateya ya, me toki ya me fawawa rabone mati.
43 Saotato me ka hiti mera hora nemarika, Baoro kayawari. Haha tao
ni me watoha me tokibahabone ati nemarika. Haha tao ni me watora me
tafori kawahamaroke awa baki tafoha ya.
44 Me one so kife narawamaroke yama taforawaha ya. Ota nafi hasi
namaro otake, ota tokomisa ota wami ya.

28

Me sawihemetemoneke Maota ya.

1 Fara me ota nafi tohanawi namaro otake. Me ati e namaroke ahi ota
ni ya, wami ini me kamina mati, Maota tohaharo.
2 Bara me yahahamaroke ota ni ya. Yifo me afo na otara me ha
namaroke, ota siri toa ota, faha kaki nafi karo.
3 Baoro yifo iso ne yifo yokehimarika. Yama hiwe ihi maka tasi tona
Baoro yehe wai na winahamaroke.
4 He yehe ya maka winaha awati me abe hiyaramaroke, bara mati.
"Hahi era nanabowa amare hari? Ma ya ahabarehi Teoso hinofamare ka
ahabawaheba amaka", me ati namaroke.
5 Yifo noki ya maka wisa towiti kiya karehimarika.
6 Ahabeba ama nakani me hina, mano fowehiba ama nakani me hina,
hinehimataka. Me hekatoma hinahatehimarika. Sokoko ni wataremarika.
Me ati tohawamamaroke. "Teoso amare?" me ati nawahamaroke waha.
7 Ota naho yabori ya towisawa ka yobe warehimataka, Maota ka
towisawa, Bobirio toahari. Ati ehene ota amo ni fama ohari namaro otake
hinaka yobe ya.
8 Bobirio bati iyo kowewe kome awehino kaforimarika fahi, yama kome
awahari. Faya Baoro hinake ora hine kitamemarika, yehe kakibarehari he
ni ya.
9 Haha yama kome me kihabisa me kakeha mera nakitama nemarika.
10 Me yayai na ota ka yama hinitabone me ta namaroke. Ota yana tona
ota tefebone me ta namaroke, ota kakaba tosi nabonehe hawi ya.

Me tokomakehemetemoneke waha, Homa ya.

11 Fa fowe ota noki namaro otake Maota ya. Abariko famehi oharimaki
ya ota yana tokanamaro otake nafio owa ya, Aresatiria ka nafio. Teoso me
fami kawatemetemone me ini nahamaroke hahi nafio ya.
12 Sirakosa ya ota kobo na ota amo ni fama ohari namaro otake fahi.
13 Ota yana tokatasa ota kobo namaro otake Resio ya. Ota yana tokatasa
ota towaki ka yama we oharia boni otara wasihamaro otake fahi. Ota kobo
towitiwahamaro otake waha Boteori ya.
14 Faya Sesowi nonofa me ota wasiha otara me ha namaroke, yama we
7 na ya ota sawihabone ota me tabori ya. Ota kobo nawahamaro otake
Homa ya waha.
15 Homa ka Sesowi nonofa ota tamine me mitahani me kakehani otara
me kobo kanahamaroke tabora Abio ya. Faya ota totoka kawahatasa otara
me kobo tasahamaroke, me one, Terei Tabena yama ini tohaha ya. Baoro
mera awehi, "Teoso faya amake", ati nemarika, yayai nari.

Baoro sawihimatamonaka Homa ya.

16 Ota tokahamaro otake Homa ya waha. Saotato me ka hiti ati ehene
Baoro tosawikosemarika, saotato he kakatomehibona ya tofamakosari.
17 Yama we terei na ahaba nowati ya Baoro soteo me ka hiti mera ati
nemarika, Homa ka mati. Me kakeha mera hiyaremarika. "E ka one me
onofate ama oke. E ka iti me atimetemone onofa, ote ama oke. Serosarei
ya owa me wataha owa me ta naro ama oke Homa ka me ni ya.
18 Homa ka me ati ihi owa okominaharo oke fara me ni ya, owati me mita
owa me tasi tonihabone me ati nabani mati. Owehene hiyara wataramone
me ati naroke. Ohabarahabone me ati naroke.

19 Soteo me ati hiyara me ihi owa okominahabone onaharo oke Sesa ni
ya. E ka one me ka yama hiyaraba okominahaba okerara oke.
20 Tera onahara oke, tera owahabone owa, tera ohiyarahabone owa.
Owa me wete namaro ama oke, Ihayeo me kakasomabona kakehimona
ona owa, efe era kakasoma e ka one me nonoki hihahari", ati nemarika.
21 Faya me ati yana namaroke fahi. "Yama hani tiwa kaminaba kaketera
amake ota ni ya, Soteya me ka yama hani, e ka one mati. Titamine me
kakirihi, teha ama tike ota ni ya, tiwehene hiyaramone tiwa.
22 Hine ya tiwati ota mitibeya, ha ota. Sesowi nonofa me ota awate ota
amake. Me me hikakotehamone me me hite me amake, yama nafi ka mati",
me ati namaroke.
23 Yama we one ya ati me himitebona me hinehimarika. Yama we one
ya me tamaha me kakehamaroke he ni ya. Faya mera hiyaremarika fahi.
Teoso ka towisawa kakehimona kaminemarika. Sesowi me nofawahabone
me narabi nima nemarika. Mowisei Sesowi kaminematamona Baoro ati
nemarika. Hibati ka Teoso ati kakamina me ati toha nemetemone ati
nemarika. Hiyari bosa ne hiyari kakayomehimarika.
24 Me one ati hinofawahemarika. Me one ati hinofarihi, hinehimarika.
25 Me abe hora na me tokomamaroke. Baoro ati yana nemarika. "Hibati
ka Teoso ati kakamina Isaiya tohe ati fiya torehimata awaka te ka iti mera
hiyarari. Teoso Kanamori ati ehene ati e nemataka ahi:

26 'Te ka one me ni ya tiki ya tiwati e nabone tike ahi: "Yama te mitaha
te watoraba te amake. Yama te awaha te watorihi, naba te awineke.
27 Te ati boti yama watorihi, te narabo naha yama miti yokana te
toharihi, te noko amo kana nineke. Te noko yama awi ya te narabo yama
mita, te ati boti yama wato ni ya te ehene hiyara te nofamarehene te
amake. Te ehene hiyara te nofamari ya tera okasomehene ama oke"',

Isaiya ati nematamonaka.
28-29 Owati te kamitahi ha owa. Soteo me amara Teoso mera kasomebona
ati nareka. Ati me hikamitehibonaka, fa me ta mati", Baoro ati nemarika.
30 Baoro hine ya winamatehibona yobe wini manakonebona ta ne-
marika. Wine ka faha fowe famahamaroke.
31 Haha me kakeha mera hihiyara tohehimarika. Teoso ka towisawa
kakehimona tamine kakamina tohehimarika, mera kanawanahari Sesowi
tamine ya. Hiyare ati kokoma na toharemarika. Me hohora kasa
hiharemarika, hiyari fawa nebana.

Homa
Baoro ka yama hanimetemone amake, Homa ka me kabonehe.

Hiyara amosa Baoro kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, Kirisito Sesowi nanarifa ama oke. Teoso owa ha nemari
ama oke, hinaka yoyosebona owa. Owa yosehimari amaka, hiyara amosa
okominabone owa.
2-3 Hibati ka hinaka yama hani ya he ati kakamina afa hiyara amosa
me kaminemetemoneke, Teoso biti yosetehibona ati nari, e nima ne
watatehibonaha, Tafi ka notitebonaha,
4 efe Sesowi Kirisito, e ka Hiti. Teoso hinamomatamonaka biti tohahari,
kitahari, fare Teoso nima nari kanamori ya, yati namahari.
5 Teoso yahehimari amaka owa ni ya, Kirisito owa kasome karo. Owa
ha nemari amaka, Kirisito ka yoyose ohahabone owa, tabora nafi ka me
yoro tokana Teoso ati me nofibone karo, ati nima me ihi nabone mati, me
ihi me awi ya Kirisito amosemona me nafi ati nibone karo.
6 Tera ha, nemari amaka, Sesowi Kirisito ka mebone me te.
7 Te ka yama hanibone amake, te nafi, Homa ka me te, Teoso ka me te
tohaha te, tera nofahari, tera ha nari. E ka abi Teoso yahehibonaka te ni
ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari. Tera me kakatomahaboneke.

"Faya amake", ati nematamonaka Teoso ni ya, mera wati nawahari.

8 Owati yana kani e naboneke ahi: "Oko Teoso faya amake", one
oke, Sesowi Kirisito ino otiha owa. "Teoso faya amake", one oke, te
nafi okomina owa. Tabora nafi ka tera me kaminake, Teoso ati nofi te
nafihamone te.
9-10 Fara yama nima tera ha kani one oke Teoso ni ya. Fara Teoso
aate ni ohine oke, okawahabone owa te ni ya, Teoso hinofi ya. Keye
amakere. Teoso owati kamitaka, onarifahari oko kanamori ya, hiyara
amosa okomina owa, biti tamine.
11 Tera awinima oke kasiro ya, tera narifinima ona owa, te kitibone karo
Teoso Kanamori ehene.
12 E abe yayai nihabone eke, Teoso ati e nofaha e.
13 Ota one mati, okomabone oni ka yama amo ni fiya kani tamawake
waha te ni ya, yama owa kasawariha owa. Keye amakere. Tera narifinima
oke, haha me narifi nima, tabora nafi ka mati, te wahihabone te.
14 Teoso ati okominebona ati nareka yama hani me watoha me ni ya. Ati
okomina onehibona ati nareka, yama hani me watora me ni ya, me wini
yaboha mati.
15 Makoni hiyara amosa okomina onahabone onahara oke te ni ya, Homa
ka me te.

Teoso ati kitate amaka.

16 Obo bayike, hiyara amosa okominahaba owa. Teoso ati kitate amaka.
Teoso ati me nofaha mera Teoso kasomebonaka, soteo me toha, soteo me
amara me toha, me na mati.
17 Teoso ati yati kamine hiwa namohimatamonaka, ehene amosari. Ati
e nofehibona ati nareka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha Teoso ati me nofaha me sawihaboneke Teoso ni ya, Teoso ka me
Teoso mera tonihari",

ati te amake.

Me ihi hiyarineke.

18 Teoso e watoke, winahari neme ya, me ihi hiyara me nafi kakoari.
Yama hiyara hiri ni me fawa ra Teoso yokana wato era me nofakere.
19 Teoso hiwa namote amaka me ni ya. Teoso wato me nofehemenehe
Teoso me watohene me amake.
20 Teoso yama nafi hiri nematamona amaka. Yama Teoso hiri hina me
awaha Teoso nehimona me watohene me amake, Teoso kiti fawa terari.
"Teoso owato okere", me ati na keye me hiri nineke.
21 Teoso me watokene Teoso amosemona me ati rihi, "Teoso faya amake",
me ati rihi nineke. Makoni yama wati nawahi yokana me toharineke, me
ati boti sokiha mati, Teoso ka yama me watora mati.
22 Yama me watohamone me ati na yama me watokere.
23 Teoso ahabatere me nofatera me amake. Teoso amose me nofara yama
kanamori ta me nofate me amake, e ahabateha e kanamori toha, neme
ka bani me kanamori toha, wami ka bani me kanamori toha, towisi me
kanamori toha, na mati.
24 Makoni Teoso mera hiyaramakara. Ati yana namare ka me ka yibote
amarawara me ahi narawineke, yama hiyara me nofaha mati me ati boti
ya. Me aboni tohiyake Teoso ni ya.
25 Teoso ati me nofara keye ta miti me nofineke. Teoso yama hiri nemata
me nofarineke. Teoso me nofara yama Teoso hiri hinaha ta me nofineke,
afa yama Teosomona me ati na mati. Efe Teoso amosemona me ati ni fara
tohatehaboneke, me nafi. Ame.
26 Teoso me nofara Teoso ati watamare ka me ihi hiyara nafiwaineke
waha, me kokoma niba watara mati. Me fanawi me makiti nofamara me
fanawi ta nofarawineke.
27 Me makiti me fanawi nofamara yama hiyara ya me abe hiri
karawineke, fara me abe nofarawa mati. Makoni Teoso me ihi hiyara
manakone nahabika.
28 Teoso wati nawahi me nofamari ka Teoso ati watamare ka me ati boti
tohiyi kitamisineke waha, yama hiyara me hiri nibone karo.
29 Yama hiyara yoro tokana me hiri nineke. Yinero me nofake kasiro ya.
Me one ka yama nima me ka yama nabone me ati, nineke. Me one me
nahabineke. Me one me me mono, nineke. Me one me me keyeha nineke.
Me one me me kako nineke. Hiyara me kamina nawahare, nineke.
30 Me one hiyaramone me ati, ke. Teoso me nofarihi nineke. Me ati
hamake me one ni ya. Fara hine me kamini nofake, hine me kahiyara
mati. Yama hiyarabone me wati kanake, me hiri hinahabonehe. Me ka
abi me ati me nofarineke.
31 Yama wati nawahi me watokere. Yama me hiri hinahabone me hinaha
me hiri kere. Me one me nofakere. Me yahakere.
32 Teoso ati me watoke, me ihi e na mera nahabihibona ati nari. Teoso
ati e ne ati amose me watoke. Teoso ati me watokene yama hiyara hiri ni
me fawa kere. Me one ihi e na ahi me ihi amosamone me ati, nineke.

2

Yama hiyara manakone Teoso nahabika.

1 Tiwati e na tiwa awine tike ahi tika owa ni ya: "Tiwehene hiyakere",
tina tiwa awine tike. Yama hiyara hiri tibisa tike fara tiwa. Fara yama
hiyara tika owa hiri hinahamone tina hiri tibisa tike. Yama hiyara hiri
tinamone tine tike fara tiwa, tika owa tikamina tiwa.
2 Teoso ehene amose e watoke, afa yama hiyara me hiri hina manakone
nahabihari.
3 Tika owa ehene hiyaremona tina fainama te ehene kafamineke. Hasi
tinahabone tini? Teoso tika yama hiyara manakone nahabirebona tini?
4 Teoso yahehi tiwa kakokabote remona tine ti? Teoso yahe ka tika yama
hiyara tinofamarabone ati nareka. Afa yama tiwatorini?
5 Tika yama hiyara sa tosi tinofara tiwa awine tike. Makoni Teoso amo
ni kobo ne ya tiwa kakotehiba amaka mata ya. Afa yama amo ni ya yama
manakone nahabihibonaka, e hiri naro. Yama kamine ati fiya tonehiba
watarebonaka.
6 Me ihi hiyara manakone nahabitehiba amaka. Me ihi amosa manakone
ya mera kakawa, tehiba amaka.
7 Me one yama amosa hiri ni me fawa ra me ihi amosamone Teoso ati
nebona me ati nineke. Fara me tohaha me tohatehabone me ati nineke.
Fara me tohaha me tohatehaboneke, Teoso ati ehene.
8 Me one ta fara yama me hinofa me hiri na Teoso yama hinofa amara me
hiri nineke, yama hiyara me hiri na mati. Teoso mera kako kitehibonaka.
9 Yama hiyara me hiri na me kokoriri tehaboneke, yama nawaha me hiri
na mati, me nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
10 Yama amosa me hiri na me ta me ihi amosamone Teoso ati nebonaka.
Teoso mera kakatomehibonaka, soteo me toha, soteo me amara me toha
me na mati.
11 Fara hinama me tohineke Teoso ni ya, me nafi, soteo me toha, soteo
me amara me toha me na mati.
12 Mowisei ka yama hani me kihara me ihi hiyara me ahabatehaboneke.
Soteo Mowisei ka yama hani me kihakene me ihi hiyara manakone Teoso
nahabitehibonaka, me ka yama hiyara Mowisei ka yama hani hikamini
karo.
13 Hine ya Mowisei ka yama hani ati me kamita Teoso ka me amakere.
Mowisei yama hikamina me hiri na me ta Teoso ka me tohawaboneke ati
ehene.
14 Soteo me amara Mowisei yama hikamina me hiri nineke, me one, me
ihi amosa mati, Mowisei ati me mitara mati.
15 Fara me ati boti me ihi amosa kamininеke. Me ati boti me ihi hiyara
kamina nineke. Mowisei ati hano kawanaka me boti ya, Mowisei ati me
mitara mati.
16 Teoso amo ni ya ati ehene Sesowi Kirisito me nafi ihi hiyara manakone
nahabitehibonaka, me hikehemoharo. Sesowi Kirisito ehene e nebonaka
ahi fara hiyara amosa yama hikaminaha nima, okominaharo yama nafi
ka me ni ya.

Soteo tiha Mowisei ka yama hani ati nima tiwehene kere.

17 Soteomona tiwa tina tiwa ohiyara okibone. Mowisei ka yama hani
Teoso ta nemona tinahara tike, soteo me ni ya. Teoso soteo mera
nofehimona tina tinahara tike.
18 Mowisei ati ya tiwa me kanawani ka yama amosa tiwatoamone tine
tike, Teoso yama hinofa tiwato tinahamone tina tiwa.

19 Yama tiwatoamone tine tike. Me noki awara me ka hawibone yofi
tikanamone tine tike. Yama soki ya me nahoha me ka yama oyebone ta
tinahamone tine tike.
20 Yama me watora me tikanawanamone tina tine tike. Matehe ka
borofeso tihahamone tine tike. Yama nafi tiwatoamone tine tike, Mowisei
ka yama hani tiwatoa tiwa.
21 Me one tikanawana tiwa tikanawanarara tike fara tiwa. Yama me
botirabone me tina yama tibotine tike.
22 Me ka yibote amarawara me ahi rawarabone me tina tika yibote
amara ahi tine tike. Yama kanamori hiyaramone tina me ka teoso taboro
ka yama tibotine tike.
23 Soteo me te tohaha te ni ya Mowisei ka yama hani amosa Teoso ta
nemona tina Mowisei ati tikatabarine tike. Tiwehene Teoso hiyaremona
me ati nineke.
24 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Soteo me amara Teoso hiyaremona me ati nineke, te ehene",

ati ke.
25 Soteo tihi ka yama amosaboneke, Mowisei ati nima tiwehene ni ya.
Mowisei ati nima tiwehene ri ya, fara soteo me amara me nima tinahabone
tike.
26 Soteo me amara Mowisei ati nima me ihi ni ya fara soteo me nima me
naboneke Teoso ni ya.
27 Mowisei ati ka yama hani me kihakerene me ihi amosaboneke Teoso
ni ya. Soteo tiha tikene tiwa me fiya kanahaboneke. Me ihi amosa me
ihi tiwehene namoke tiwehene hiyara tiwa, Mowisei ati tikiha Mowisei ati
nima tiwehene ra tiwa.
28 Soteo me mese ya me mese tohaha soteo yokana me amakere.
29 Soteo me boti nima me boti na me ta soteo yokana me amake. E sowiri
ataro kote wisi na soteo yokana me e amaraboneke, e mese ka yama tohi
karo. E ati boti hano Teoso nawate soteo yokana me e tohahabone eke.
Afa yama Teoso Kanamori hiri te amaka. E e ni ya e amosamone Teoso ati
nebonaka. Soteo me e tohahamone me one ati na soteo me e amaraboneke.
Soteo yokana me e tohahamone Teoso ati ne soteo yokana me e amake,
fare Teoso ati ya.

3

1 Soteo me e tohi ya yama amosara awineni? Soteo me e tohaha e sowiri
ataro kote ti nakosa amosara awineni, Teoso ka e hano wataha e?
2 Soteo me e tohi ya yama amosaboneke. Teoso ati ta nematamonaka
soteo me ni ya.
3 Soteo me one ati hinofamarematamonaka. Teoso yama hikamina hiri
namareba ama?
4 Teoso ehene e terebonaka ahi. Me nafi keye hiri ni ya Teoso ta keye
hiri rebonaka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Teoso tiwati yana na me nafi tiwa watohaboneke, keye hiri tira tiwa.
Tiwehene hiyaramone me ati ni ya me tinamoabone tike, keye me hiri
na mati",

ati ke.

5 Soteo me ihi hiyari ka Teoso yama hiyara hiri tere me nafi hiwatowaha hika. Teoso amose me hiwatowahe ya himataba Teoso soteo mera kako amara, yama hiyara me hiri ni ya? E ati ya owati tohineke.
6 Keye amake. Yama e ni ya ahi himata nima e nafi ehene hiyara manakone Teoso nahabi tehiba amara?
7 Ha owa keye hiri oni ya Teoso ta keye hiri re me nafi hiwatowahebonaka. Amosatehimona me nafi hinehibonaka. Himataba owehene hiyaramone Teoso ati neba amara?
8 E ati e nibana ahi: "Hima yama hiyara e hiri nahi, me nafi Teoso kahiyariba karo", e ati nibana? Me one otara kamininеke, ota ati e namone me ati na mati, keye me hiri na mati. Yama amosa awineke, Teoso mera kako karo afa mati.

E nafi yama hiyara kihake.

9 Himata nima e ati ribe? Soteo me ota toha ota amosi fiya tona ota awineni ha ota? Soteo me amara me amosi yokana tohara me awineni? Ota amosi mati tohakere. Hibati ya yama okominahara oke, me nafi ihi hiyari ka yama, soteo me toha, soteo me amara me toha me na mati.
10 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me ihi amosaba me watakere, me nafi.
11 Yama me watohaba me watarihi ke. Teoso me siba naba me watarihi ke, Teoso ya me tabahaba mati.
12 Teoso ya me tabi nofamakere, me nafi. Me nafi hiyakere. Me ihi amosaba me watakere.
13 Me inohoti me awa tokani ya yama bataha nahaboneke fara tama inohoti nima. Me ati yana na me one me keyehaboneke. Me ati komahaboneke, fara maka inohoti kome nima.
14 Me ati hiyatera me amake, yama bitaha nima me ati na mati,
15 me abe waka ni nofaha mati,
16 me one me me kokoriri niha mati,
17 me one me me katoma mati,
18 Teoso me nakomera mati",

ati ke.
19 Teoso ka yama hani soteo mera hiyarake, soteo me hikihi karo. Makoni afa yama hani soteo mera kaminake. Faya soteo me ati yana naba wataraboneke, me ihi amosamone me ati na mati Teoso ni ya. Makoni me nafi yama hiyara kihahamone Teoso ati ka, soteo me toha, soteo me amara me toha na mati.
20 E e naba watakere, Mowisei ati nima e ehene nabana, Teoso ka me era tonihabona karo. Mowisei ati e mita e ka yama hiyara e watohabone eke.

Teoso ka me e tohake, Sesowi ati e nofi karo.

21 Faya Teoso hiwa namohimatamonaka waha ehene amosari, ati yati kaminari, Mowisei ka yama hani ihi amararo. Mowisei Teoso ati yatiteba kaminematamonaka. Teoso ati kakamina me ati toha nemetemoneke.
22 Teoso ehene amose hiwa namohimatamonaka, Sesowi Kirisito ta nari, e ni ya, e nafi, soteo me toha, soteo me amara me toha, na me e, Sesowi ati e nofaha e. Fara yama Teoso hinofa Sesowi hiri nematamonaka.
23 E nafi ehene hiyakere. Yama amosa e hiri nabone Teoso hina e hiri kere.

24 Manakobisa Kirisito Sesowi e ka yama hiyara manakone nahabihi-
matamonaka. Makoni Teoso ka me e tohawahamone Teoso ati ka hine ya,
yahe karo, yama manakone e nawatara e.
25 Sesowi Kirisito ahabe Teoso hinamomatamonaka, e ehene hiyara
manakone nahabihari, ati e nofahari. Teoso ehene e ne ehene amose
hiwa namohimatamonaka, hibati ka me ihi hiyara manakone awarari,
yawakabote rari.
26 Teoso hiwa namo, nematamonaka, ehene amosari, hibayata ya. Haha
Sesowi ati me nofawaha Teoso ka me tohawake waha, Teoso ati ehene.
27 Makoni era e kahiyaterabone eke, e ati e na e ahi: "Mowisei ati ya
owehene tohi ka Teoso ka me ka owa ama oke", e ati terabone eke. E ati e
nabone eke ahi: "Teoso ka me ka owa ama oke, Sesowi ati onofi karo", e
ati nabone eke.
28 Teoso ka me era tonihebonaka, Sesowi ati e nofaharo. Teoso ka me
Teoso era toniheba e watateraboneke, Mowisei ati nima e ehene naro.
29 Me ihi e na me nemenehe, Teoso soteo me amara me ka Teoso
toharena amaka. Hine ya soteo me ka Teoso tohehina amaka. Keye amake
haro. Teoso soteo me amara me ka Teosobisa amaka.
30 Teoso oharite amaka. Soteo Teoso ati yati me nofi ya Teoso ka me
tohahaboneke. Soteo me amara Teoso ati yati me nofi ya Teoso ka me
toha naboneke Teoso ati ehene.
31 Mowisei ati ota nahabihaba ota ama, Sesowi ati me nofahabone me
ota hiyara ota? Mowisei ati ota nahabiraba ota awineke. Mowisei ni ya
Teoso ati kamine ati e nofehibona ati nematamonaka.

4

Abarao nima e nabone eke.

1 Ota ka iti Abarao tamine e kaminahi waha. Himata nima nemata
amara?
2 Abarao yama amosa hiri ne ka Teoso ka me ka owa hinihemata ama?
Abarao yama amosa hiri nemona ati ne atiba yana rematamonaka Teoso
nokosi ya.
3 Teoso ka yama hani ati e nineri?

"Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa
Teoso hinihematamonaka",

ati ke.
4 Yama e ahi na e ka yama ahi ni manakone bataro ta te amaka e ni ya.
Yinero ta hine hinita amakara, yama ahi ni manakone tohahari.
5 Teoso ka yamaba e ahi tera e amake, Teoso ka me era toniheba e. Yama
amosa e hiri ra eke, Teoso ka me e tohahaba e. Yama hiyara e hiri na eke.
Teoso ati e nofi ta ya, Teoso ka me era tonihebonaka.
6 Tafi ati e nematamonaka ahi bisa: "Me ka yama amosaba watakerene
me yayai naboneke, Teoso ka me hiniha mati", ati nematamonaka.
7 Ati e nematamonaka ahi:

"Me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamaterebona ati ne ya me yayai
naboneke, me ihi hiyara sa tose ehene.
8 Me yayai naboneke, me ihi hiyara ya Teoso ati katamowahame ya",

ati nematamonaka.

9 Soteo hinama meba me ama, me yayai nabone mati, me sowiri atari
kote wisi na mati? Soteo me amara me yayai naba me wataraba me ama?
Hibati ya Abarao okominahara oke, Teoso ka me ka owa hinihari, Teoso
ati nofe kari.
10 Teoso ati e ne ya fahi, himata nima Abarao nemata amara? Abarao
sowiri ataro wisi nakosemata ama? Abarao sowiri ataro wisi nakosare-
matamonaka fahi, Teoso ati yana ne ya.
11 Abarao Teoso ka me ka owa hinihematamonaka, he ati nofe kari,
sowiri ataro wisi nakosarahari mata. Manakobote sowiri ataro wisi
nakosematamonaka Teoso ati ehene, me nafi hiwatobona kari, Teoso ka
tohahari. Makoni Teoso ati me nofaha me nafi ka iti Abarao tohate amaka,
me sowiri atari wisi ra mati. Teoso ati me nofaha me amosamone me hine
hike, he ni ya.
12 Me sowiri atari kote wisi na me ka iti toha naka, sowiri ataro wisi
nakosarahari mata, Teoso ati nofehi nima me na mati.

13 Abarao Mowisei ka yama hani kihare amosemona Teoso hinehimata-
monaka, Teoso ati nofe kari. Makoni yama tamaha Teoso ta nebona ati
nematamonaka he ni ya, hinaka noti me kabone toha naro.

14 Soteo me ati amake haro: "Mowisei ka yama hani ota kihaha ota ka
yamabone Teoso ta nebonaka". Soteo me ati amosemenehe Teoso keye
hiri nenamata awaka, Abarao hiyarari. Soteo me ati amosemenehe e
amosarehene e awineke Teoso ni ya, Teoso ati e nofi ya. Keye amake.

15 Mowisei yama nafi hikamina hiri ni e watotera amake. Makoni Teoso
era kakote e amake. Mowisei ka yama hani wataremenehe era e watorene
e amake, Mowisei ati e hiri ra e.

16 Teoso ati me nofaha me ta me ka yamabone Teoso ta te amaka, ta
hinahabone hinehemete. Yama hinita ta te amaka, yahahari. Abarao
ka noti me nafi kakawate amaka. Mowisei ati me kihaha mera kakawa,
Mowisei ati me kihara mera kakawa, tehi amaka, Teoso ati nofi me oharia
mati, fare Abarao nima. E nafi ka iti amaka, soteo me ota toha, soteo me
amara me te toha, na e.

17 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tabora nafi ka me ka ititeba ama tike owati ihi",

ati te amake. Abarao e ka iti amaka, Teoso ati ya. Era hiri nami
watote amaka, efe, Teoso. Yama watara hiri te amaka. Efe ati Abarao
hinofematamonaka.

18-19 Teoso ati e nematamonaka ahi Abarao ni ya:

"Tika noti me tamatehaba ama tike",

ati nematamonaka. Abarao hiwa watohimatamonaka, e abowi nima nari,
hinaka ano 100 tohinima naro. Sara kahiwihinara wato nematamonaka.
Afa yama watokana Teoso keye hiri remona ati nematamonaka. Yama
Teoso hikamina noki nematamonaka, Teoso ati nofi fawa rari, ati nofi fare
tohasa hinahari. Makoni tabora nafi ka me ka iti tohawematamonaka fare
Teoso atimatamona nima.
20 Teoso ati mite Teoso ati nofi fawa re ati nofi fare hihasa hinehimata-
monaka. Teoso amosemona ati nematamonaka.
21 Teoso kitehimona ati nematamonaka, yama hikaminaha hiri nebonaha.
22 Afa yama ihi Abarao Teoso ka me ka owa hinihematamonaka.

23 Amosemona Teoso hinehimatamonaka, Teoso ka yama hani ati te amake.
Afa yama hani kote Abarao kamini oharikere.
24 Era kamina nineke. Teoso ka me era tonihebonaka, ati e nofahari, Teoso
e ka Hiti Sesowi ahabe hiri namahari.
25 E ka yama hiyara ihi Sesowi ahabematamonaka Teoso ati ehene. Yati
nama nematamonaka, Teoso ati ehene bisa, Teoso ka me era tonihabona
karo.

5

Teoso ka me era tonihawahaka.

1 Kirisito ati e nofi ka Teoso ka me era tonihawahaka. Makoni Teoso era
kakomakara waha, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.
2 Teoso yahaka waha e ni ya, Sesowi ati e nofi karo. E yayai ke, yama e
noki na e, e amosi yokana tohawaibone ka yama, Teoso ya e tabi ya.
3 E yayai, nineke hibayata ya, yama nawaha e hiri na e. Yama nawaha
e hiri ni ka e kitahabone eke. Makoni e yayai nineke.
4 E kiti ya Teoso e ehene nofehibonaka. E ehene Teoso nofe ya e noki
nebonaka.
5 E noki ne ya era keyeharehibonaka. Afa yama e watoke e ati boti ya,
Teoso era nofe karo kasiro ya, Kanamori ta ne karo e ni ya.
6 E kitiba watari ya Kirisito ahabematamonaka, era kasomebonaha,
yama hiyara e hiri na e, e nafi.
7 E tamara ahababone ati naboneke, e ka owa amose e kasomabone e.
8 Kirisito ta ahabematamonaka, era kasomebonaha, yama hiyara e hiri
na e. Makoni Teoso e watoke, era nofahari.
9 Teoso ka me era tonihaka, Kirisito ahabe ehene. Teoso era kasoma
tehiba amaka, Kirisito ehene.
10 Hibati ya Teoso e nofaramaro e amake. Manakobote Teoso ati
somawamemarika e ni ya, biti ahabe kari. Era kasoma nebonaka, biti
yati name ehene.
11 E yayai, nineke, Teoso ya e tabi karo, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.
Ehene Teoso ati somawamemarika e ni ya.

Atao nima Kirisito nematamonaka.

12 Atao yama hiyarateba hiri ni yana kanehimatamonaka. Ehene hiyare
e ahabiteba yana kana nematamonaka. Atao nima e nineke, e nafi. E
ehene hiyari ka e ahabate e amake.
13 Mowisei ka yama hani watari ya mata me ihi hihiya toharemete-
moneke. Me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawarematamonaka, ati yana re
karo mata. Teoso ati yana re ya e ka yama hiyara wati nawaharehibonaka.
14 Mowisei watare ya mata Atao nowati ka me ihi hiyaremetemoneke,
Atao ka yama hiyara nima me ka yama hiyara ra mati, Teoso ati me mitari
karo. Teoso ati me mitara me ahaba nemetemoneke, me nafi.
Atao Kirisitoteba nima nematamonaka.
15 Me nafi ahabemetemoneke, e ka owa ohari ka yama hiyara ihi, Atao.
Teoso yama amosa ta nematamonaka me tamaha me ni ya, e ka owa ohari
yahehi ehene, Sesowi Kirisito. Teoso ka yama amosa e remetemoneke,
Atao ka yama hiyara nima. Teoso yahehimatamonaka kasiro ya, Sesowi
Kirisito ta nari.
16 E ka owa ohari ka yama hiyara ihi Teoso mera kakomatamonaka.
Yama amosa Teoso ta hina e remetemoneke ahi. Me tamaha me ihi hiyara
me ihi Teoso wati nawahamarematamonaka, Kirisito ta ne kari.

17 Me nafi ahabemetemoneke, e ka owa ohari ka yama hiyara ihi. Me tamaha me kitabisateboneke Teoso ya me tabaha mati e ka owa ohari ehene, Sesowi Kirisito, Teoso yahi me nofaha mati, me amosi tabiyo me awaha mati Teoso ni ya.
18 Yama hiyara oharia ihi me nafi Teoso kakomatamonaka. Yama amosa oharia ihi me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamarebonaka, me nafi, he ya me tabatibone karo.
19 E ka owa ohari Teoso ati tokatabare ka me ihi hiyaramone Teoso me hinehemetemoneke, me tamaha mati. E ka owa ohari Teoso ati tokatabe ka me tamaha me amosaboneke Teoso ni ya.
20 Teoso Mowisei ati ta ne ka e ka yama hiyara tonafiemetemoneke. Yama hiyara tonafi ya Teoso yahi tonafi nematamonaka.
21 Me nafi ahabemetemoneke yama hiyara ihi. Teoso yahe hinaka mera tonihaka, me ahabamaterabone mati, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.

6

E tohawabone eke.

1 Himata nima e ati ribe waha? Yama hiyara hiri ni fara e tohibana, Teoso yahi nafimisaba karo?
2 E ehene e rabone eke ahi. Sesowi e nofawaha e ahabamaro e amake yama hiyara ya, yama hiyara e kakosaha e. Yama hiyara ya e tabasa nibana?
3 Yama te watorini? Faha ya te bokaha Kirisito Sesowi ino ya, te ahabete teke, fare Kirisito nima.
4 Kirisito ya e tabaha e ahaba Kirisito kamowami ya e kamowami tabahamaro e amake, faha ya e bokaharo. E ahabamaro eke, e yati namibone karo, Kirisito nima. Ahabe yati namehimatamonaka, bati ati ehene, bati kitahari. Kirisito yati name tohawematamonaka. Faya e tohawabisabone eke yama hiyara hiri ni e fawa na e.
5 He ya e taba e ahaba, e yati nama nabone eke, he ya e tabaha e.
6 E ati boti bote ahabamaroke awa ya, he ya tabaharo, e ati boti yama hiyara hiri na kitamaribone karo, yama hiyara era yosemaribone karo.
7 E ahaba yama hiyara era yosematerabone eke, Teoso era kasome e.
8 Kirisito e tabi kahabimaro amaka. Makoni e yati nami katabiboneke.
9 Kirisito e watoke, yati namahari. Ahabamaterebonaka. Ahabamihi-naterebonaka.
10 Ahabematamonaka e ka yama hiyara ihi, ahabamaterabona karo. Yati name Teoso yama hinofa hiri ni fawa kara.
11 Fare Kirisito nima te nabone teke. Yama hiyara te hiri namarabone teke, e abohi nima te na te. E yati na nima te nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te, Kirisito Sesowi ya te tabaha te.
12 Makoni yama hiyara te abono yoserabone teke. Te abono yama hinofa te hiri rabone teke.
13 Tera te ta rabone teke yama hiyara ya, yama hiyara te hiri nabone te, te abono kote ya. Tera te ta nahi Teoso ni ya. Te ahaba te yati namineke, te yati ni yokana tohaha te waha. Tera te ta nahi Teoso ni ya, yama amosa te hiri naba te.
14 Yama hiyara tera yoseraboneke. Mowisei ati tera yosekara. Teoso yahi tera yoseka.

Teoso ka yama aahi me e amake.

15 Yama hiyara e hiri nibana, Mowisei ati era yosere e, Teoso yahi era
yosehi e? Yama e na hiyakere.
16 Yama te watorini? E ka owa yama hinofa e hiri nabone era e ta ni
ya he ni ya, hinaka mebone eke, hinaka yama aahi mebone me e. Yama
hiyara ya era e ta ni ya e ahababa e amake. Teoso ati e tokatabi ya e ehene
amosabone eke Teoso ni ya.
17 Teoso faya amake, one oke, tera wati owahi karo. Taiti ya yama hiyara
ka yama aahi memete te amake, Teoso ati te watori ya mata. Manakobote
tera me kanawana Teoso ati ya, Teoso ati te tokatabehemete teke, Teoso te
nofaha te, te ati boti ya.
18 Yama hiyara ka yama aahi me te tohamarehemete teke. Yama amosa
ka yama aahi me te tohawaineke waha.
19 Bofe ka yama okomina oke, owati wato yokana te tohibone karo.
Te abono te ta nemete teke yama hiyara ya, yama hiyara ka yama aahi
mebone me te, yama hiyara hiri ni te oharia te. Manakobote yama amosa
ya te abono te ta nabone teke, yama amosa ka mebone me te, yama amosa
ka yama aahi mebone me te. Te ehene e ni ya Teoso ka mebone me te
tohahabone teke.
20 Hibati ya yama hiyara ka yama aahi me te toha yama amosa tera
yoseremete teke.
21 Afa yama te hiri na ihi te nohoho nemete teke. Afa yama ya te kokoma
nineke waha. Afa yama ihi e ahabate amake.
22 Yama hiyara ka yama aahi me te tohamakere waha. Teoso ka yama
aahi me te tohawake waha. Teoso te narifa Teoso ka mebone me te amake.
Yama toyabo ya Teoso ya te tabatehaba te amake fara yama tohaha ya.
23 Haha yama hiyara me hiri na me ahababoneke, me ka yama hiyara
manakone Teoso nahabi karo me ni ya. E ka Hiti Kirisito Sesowi ya me
tabaha me ta me sawitehaboneke Teoso ni ya fara yama tohaha ya. Afa me
ihi amosa manakone amaraboneke. Hine ya Teoso ehenebonaka, hinofi
karo. Yama hinitaboneke.

7

E yaka ke Teoso Kanamori ka hawi ya.

1 Ota one mati, Mowisei ati te watoke. Yama te watorini haro? Mowisei
ati era yoseka, e ahabamataraha e mata.
2 Fanawi fanaha nima e nineke. Maki sawisa ne fanawai ya Mowisei ka
yama hani ati hiyaraboneke. Maki ahabe ya fanawai ya Mowisei ka yama
hani ati hiyaraba wataraboneke.
3 Maki sawisa ne fanawai ya yama hiyara hiri namone me hina-
haboneke. Maki ahabe fanawai ya me atiba wataraboneke, yama hiyara
hiri namone me ati na me ati. Mowisei ka yama hani hiyoseraboneke.
4 Te e nineke, te ahaba te, Kirisito kihi. Mowisei ati tera yosemakara
waha. Kirisito ka me te amake waha, Kirisito yati namahari. Yama amosa
e hiri nawahabone eke Teoso e narifa e.
5 Hibati ya e ati boti hiyara era yoyose tohamaro e amake, Kirisito ka
me e tohara e mata. Yama hiyara e hiri rabone Mowisei ka yama hani
ati na Mowisei ka yama hani ati e miti ka yama hiyara hiri ni nafimisi
tabiyo e awahamaro e amake mata ya, e ati boti hiyari karo. Kirisito ati e
nofawaremenehe e ahabenemete e amake e ka yama hiyara ihi.

6 Mowisei ati era yosemawahakara waha, Kirisito ya e ahabi katabi karo.
Teoso e narifawahineke waha, e yaka na e Teoso Kanamori ka hawi ya. E
yaka namakere Mowisei ka hawi bote ya.

Mowisei ati yama hiyara ama?

7 Himata nima e ati ribe waha? Mowisei ati yama hiyara ama? Mowisei
ati yama hiyara amakere. Mowisei ati owatoremenehe, oko yama hiyara
owatorehene ama oke. Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Me one ka yama aawawa tirahabone tike",

ati nematamonaka. Mowisei ati omitarehemenehe, oko yama hiyara
owatorehene ama oke, me one ka yama aawawa ona owa.
8 Yama hiyara nafimisahamaro amake Mowisei ati ka yama hani ihi.
Mowisei ati omita me ka yama aawawa onahamaro ama oke, yama tamaha
yoro tokanaro. Mowisei ati ka yama hani e kihari ya yama hiyara kitarene
amake e ni ya.
9 Mowisei ati omitari ya ohabarehene ama oke. Mowisei ati omiti ka yama
hiyara yanahamaro amake,
10 ohabibani karo. Mowisei ati era kakasomamona onehimari ati era
nanabowa amaka.
11 Yama hiyara owa keyehemete ama oke Mowisei ati ya, owa nahabi-
habonehe.
12 Mowisei ati Teoso ati amaka, ati amosari mata ya.

Oko yawi nafike, Teoso yama hinofa hiri onahabone ona owa.

13 Mowisei ati amose owa nahabi awa? Keye amake. Yama hiyara
owa nahabihamaro amake Mowisei ati ya, ati amosari. Yama hiyara
Mowisei ati namohimatamonaka, awihinahabonehe. Yama hiyara habosia
kihahamaro amake mata ya, Mowisei ka yama hani ihi.
14 Mowisei ati e watoke, ati Teoso ati tohahari. Ha owa Teoso ka ama
okere. Bofe ka ama oke. Yama hiyara ka ama oke, yama hiyara ka yama
aahi ohaha owa.
15 Yama owato okere, hiri onaharo. Yama hiri onahabone ona yokana
hiri okere. Yama onofaraha ta hiri oke.
16 Yama hiri orahabone ona hiri ona, Mowisei ati amosemona one oke.
17 Owehene amakere. Yama hiyara ihi amake, sawiharo owa ni ya.
18 Yama amosaba sawikere owa ni ya, owati boti hiyara owa. Yama
amosa hiri onahabone hiri ni owato okere.
19 Yama hiri ona fa amakere, hiri onahabone onaharo. Yama hiyara hiri
orahabone ona yama hiyara hiri ni fawa okere.
20 Yama hiri orahabone hiri one oke. Makoni owehene amakere. Yama
hiyara ihi amake, sawiharo owa ni ya.
21 Yama owatowaha oke. Yama amosa hiri onahabone ona yama hiyara
sawineke owa ni ya.
22 Teoso ati onofa oke kasiro ya owati boti ya.
23 Teoso ati onofa okene oko abono Teoso yoserihi ka. Yama hiyara ta
oko abono yoseke. Yama hiyara owati boti wete ke, owati boti mono naro.
24-25 E one oke ahi: Owati boti ya Teoso onarifa oke, yama hinofa hiri
onahabone ona owa. Oko abono ya yama hiyara onarifa one oke. Oko
yawi nafike. Oko abono owa nahabihaboneke. Hibake owa kasomeba
ama ori? Teoso faya amake, one oke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ino hiri ona
owa, owa kasomari.

8

Teoso Kanamori yama hinofa e hiri ke.

1 Makoni Kirisito Sesowi ka mera Teoso kakomarebonaka.
2 Teoso Kanamori owa tisehimari amaka, Kirisito Sesowi ka ohi karo. Yati owahamaro oke Teoso Kanamori ehene. Yama hiyara owa yosemawahakere waha. Owa nahabimaraboneke.
3 Mowisei ati era kasomatere amaka, e ati boti hiyara ihi. Teoso ta era kasomematamonaka, biti ta nari. Ati ehene biti e ka owa tohawehimatamonaka, ahabebonaha, e ehene hiyara manakone nahabihibonaha. Kirisito ahabe Teoso hikakomatamonaka, e ka yama hiyara weye nari,
4 Teoso yama hinofa e hiri nabone e. E ati boti hiyara yama hinofa e hiri namakere. Teoso Kanamori yama hinofa e hiri nineke waha. Faya Mowisei ati amose nafi e hiri nineke waha.
5 Me ati boti hiyara me ati boti yama hinofa me hiri na me ati boti hiyara ka yama me wati nawahake. Teoso Kanamori yama hinofa me hiri na Teoso Kanamori ka yama me wati nawahake.
6 E ati boti hiyara era nahabite amake. Teoso Kanamori e ati boti yose ya Teoso ya e tabahabone eke. Teoso era kakomarebonaka.
7 E ati boti hiyara Teoso mono ke, Teoso yama hinofa hiri raro, Teoso yama hinofa hiri hinararo.
8 Me ati boti hiyara me ati boti yama hinofa me hiri na me amosihinaraboneke Teoso ni ya.
9 Ha te ta te ati boti hiyara te ati boti yama hinofa te hiri kere, Teoso Kanamori ka me te tohi karo, winahari te ni ya. E ka owa Kirisito Kanamori kihare Kirisito ka amakara.
10 Kirisito te ni ya sawihi te abono abowi tohake, yama hiyara ihi. Te kanamori ta yati ke, Teoso ehene amose karo.
11 Teoso Kanamori Sesowi hiri namehi efe winaka te ni ya. Makoni Teoso Kirisito hiri name efe te abono hiri namehibonaka. Afa yama Teoso hiri nebonaka Kanamori ya, Kanamori winahari te ni ya.
12 Makoni e ati boti hiyara e ati boti yama hinofa e hiri rabone eke.
13 Te ati boti hiyara te ati boti yama hinofa te hiri ni ya te ahababa te amake. Teoso Kanamori yama hinofa te hiri ni ya, te abono ka yama hiyara te nahabihabone teke, Teoso ya te tabahabone te.
14 Teoso Kanamori yama hinofa me hiri na Teoso biti me amake.
15 Taiti ya Teoso te nakomehemete te amake. E ka owa yama aahi tohehi hiti nakomehi nima te nemete teke. Te watomakere waha, Teoso Kanamori kake karo te ni ya. Teoso Kanamori ehene Teoso biti me te amake waha. Ehene e ati e ke ahi: "Aba, abi", e ati ke, e ati kitaha e.
16 Teoso Kanamori e kanamori ya famehi era hiyaraka, Teoso biti memone era ati nari.
17 Teoso era kakawatehibonaka yama amosa ya, biti me e tohi karo. Fare Kirisito kakawi nima e kakawi nabone eke, yama nawaha e hiri ni ya, fare Kirisito nima. E amosi mati tohahabone eke fare Kirisito nima.

Yama toyabo ya e amosi mati tohahabone eke.

18 Yama nawaha e hiri nineke mata. Hine tohake. Yama toyabo ya Teoso era namotehibonaka e amosi mati tohaha e mata ya fahi.
19 Yama nafi Teoso hiri hinehemete yama noki nineke, Teoso biti mera awahabonehe, me amosa mati, Teoso mera namo ya.

20-21 Teoso yama hiri hinehemete tofiyoke. Yama amosa Teoso hinofa
hiri ni watokere. Fara ati ihi amakere. Teoso ati ehene amaka. Yama noki
nabone Teoso hinehemetemoneke, Teoso hinataminabonehe, fare biti me
nima nabonehe.
22 Yama e awake, tofiyoaharo. Sokoko ke, fanawi tori kome yana tona
sokoko ni nima.
23 Teoso Kanamori ta nemari amaka e ni ya, era e watobone karo, Teoso
biti me e tohaha e. E hawa tohakere mata. E sokoko nasa ke yama e noki
na e, Teoso era okatao nawahebona e. E abono kasomebonaka.
24 Era kasome e noki ne e noki nasa naka. Yama e awaha e noki kere.
25 Yama e awara e noki nineke. Noki ni e fawa raboneke.
26 Teoso Kanamori era narifaka, e kitara e. E ora ni watora Teoso
Kanamori ta Teoso ha naka, e ati taborobone ya, sokoko nari, e sokoko
ni nima, ati abono watarari.
27 Teoso Kanamori Teoso yama hinofa wato ka Teoso ka mera ha kite
amaka Teoso ni ya. Teoso e ati boti wato Teoso yama hinofa Kanamori
wato naka.
28 Teoso e nofaha e ya Teoso tabe yama amosa hiri te amaka fara yama
tohaha ya. Era ha nemari amaka fare ati ya.
29 Era kakatikehimatamonaka e watara e mata, biti nima e nabone ati
nari. Biti nisori me tamahabone ati nematamonaka.
30 Era watohi era ha nemari amaka. Hinaka me era tonihawahemata-
monaka. Yati era tonihama nebonaka yama toyabo ya, e amosabone e.

Teoso era nofi fawa rebonaka.

31 Himata nima e ati ribe waha? Teoso era kasome ya hibake era
nabowehiba amara?
32 Biti kayaware biti ta nematamonaka, e ehene hiyara manakone
nahabihibonaha. Makoni era kakawa nebonaka yama nafi ya.
33 Fare Teoso me hiwasia hinaka me hinihemetemoneke. Hibake ati yana
neba amara, me ihi hiyaramone ati nari?
34 Kirisito Sesowi ahabematamonaka. Yati nama nematamonaka. Itari
naka Teoso ka kanihina ka ya, e ni ya Teoso yahehibona narabo nima nari.
Teoso era kakoba ama?
35 Hibake ehene Kirisito era nofi fawa raba? E ka one yama hiyara ya
era me hiri kana Kirisito era nofi fawa neba e ama? Yama nawaha e hiri
na Kirisito era nofi fawa neba e ama? Era me wati kani ya Kirisito era
nofi fawa neba ama? E tefe ahabi ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E
ka makari watamari ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E ni ya yama
yofina ni ya Kirisito era nofi fawa neba ama? E ka one era me nahabi ya
Kirisito era nofi fawa neba ama?
36 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Ota one otara me nahabihabone me ati fara tohineke, tiwa ota nofi karo.
Ofeya me me waka hinahabone me nima ota nineke",

ati ke.
37 Afa yama nafi e hiri na e kitake mata ya Kirisito ehene, era nofahari.
38-39 Yama wataterabone ke, ihi Teoso era nofi fawa naba ka yama, Kirisito
Sesowi e ka Hiti tohe karo. E ahabi ya Teoso era nofi fawa rebonaka. E sawi
ya yama nawaha e hiri na Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Towisawa
me ati hiyakerene Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Teoso nanarifa me
toha, hibayata ka yama toha, yama toyabo ka yama toha, hinamati me

toha, bofe ka yama toha, neme ka yama toha, yama one tohakene Teoso era nofi fawa rihi nebonaka. Keye amakere.

9

Baoro soteo mera nofehimatamonaka.

1-2 Ota one me okomina okibone, soteo mati. Oko yawi nafike, ota one me ihi. Oko yawi fara tohake. Keye hiri okere, Kirisito ka ohi karo. Keye hiri oramone owati boti ati, ke, Teoso Kanamori ehene.
3 Kirisito owa nofamare ya ota one mera kasome ya yama amosaboneke owa ni ya. Teoso owa nabowe ya ota one mera kasoma ne ya yama amosa naboneke owa ni ya.
4 Ihayeo me amake. Teoso biti me hinihemetemoneke. Teoso hiwa namohimatamonaka me ni ya, amosari mata ya. Teoso mera kakatomehibona ati nematamonaka. Teoso ka yama hani ta nematamonaka me ni ya. Teoso ka yobe sawihimatamonaka me baikani ya, me ha hibona ka taboro. Teoso mera kakawebona ati nematamonaka.
5 Afa me ka iti memetemoneke, Abarao mati. Kirisito watehi me ka owamatamona amaka. Efe Teoso amaka, yama nafi Hiti. E nafi ati fara tohaha tohatehaboneke, amosemona e ati na e ati. Ame.
6 Teoso yama hiri hinahabone hina yama he kasawarihaba watateraboneke. Ihayeo me nake, Ihayeo yokana me amara mati, Teoso ka me amara mati.
7 Abarao ka noti me na, ke, Abarao ka noti yokana me amara mati, Teoso ka me amara mati. Teoso ka yama hani Abarao kamina ati e te amake ahi:

"Isaki biti me ta tika noti yokana me tohahaba me amake",

ati ke.
8 Teoso ati e ne Abarao biti me nafi amara Abarao biti yokana me tohahamone ati nematamonaka. Hine ya me hikamina Abarao biti yokana me tohate me amake.
9 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Afa yama ya ano one ya Sara biti nehibonaka, owati ihi",

ati nematamonaka.
10 Hebeka biti me fama nemetemoneke, ota ka iti Isaki ya famaharo.
11-12 Biti me watari ya mata Teoso ati e nematamonaka ahi Hebeka ni ya:

"Taiti yoto ke narifebonaka",

ati nematamonaka. Me ihiba wataremetemoneke mata, me watari karo. Me ihi amosa watarihi me ihi hiyara watarihi nemetemoneke mata. Hine ya Teoso atimatamona amaka. Teoso era ha te amaka, e ehene amara ya.
13 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yako ta onofa Isao onofa okere",

ati ke. Teoso Yako ha ne Esao ta ha rematamonaka.
14 Himata nima e ati ribe? Teoso ehene hiyare awane? Teoso ehene hiyareba watatere amaka.

15 Teoso yahasa te amaka e ni ya. Ati e nematamonaka ahi Mowisei ni ya:

"Me ihi hiyara me ni ya oyahasa onahabone ona fara owati ya oyahasa onahabone oke me ni ya. Haha me onofabone me ona me onofabone oke fara owati ya",

ati nematamonaka.
16 Teoso era wasihibona ati ne era wasite amaka, e ati amara ya, e ehene amara ya. Era wasite amaka, yahasa ne kari e ni ya.
17 Teoso ati e nematamonaka Farao ni ya, hinaka yama hani ya:

"Towisawa tiwa onihamaro ama oke, oko kiti onamoabone owa me nafi ni ya, bofe ka mati, me nafi owini hiri nabone owa. Owehene tikitaramone me ati nabone onahara oke".

18 Teoso yahasa nebona ati ne yahasa nebonaka. Me ati kasiroabone me hinaha me ati kasiroaboneke fare ati ya.

Teoso era ha nematamonaka, amosi namohibonaha.

19 Tiwati e naba tiwa awine tike ahi: "Himataba me ihi hiyaramone Teoso ati neba amara? Fare Teoso ati ya yama hiyara me hiri te me amake", tinahaba tiwa awine tike.
20 Hike ama tiri? Teoso ama tikere. E ama tike. Himataba Teoso hora tine tiri? Boti e hiri ni ya boti ati yana naba ama, era hora naro? "Himataba e onaha owa hiri tina ama tiri?" boti ati naba ama?
21 Atabo boni oharia beri one yama amosa wiye toha, beri one yama aamosa raba na wiye toha, naboneke. E ka owa boti yoro tokana hiri ne ya e hora neba watarebonaka.
22 Boti hihiri ehene nima Teoso ehene ne ehene e ne awaka ahi: me one hiri te amaka, mera waka nebonaha. Me ihi hiyara mera kako ya mera waka tehibonaka, kiti namohari. Yama noki naka, mera waka rari mata,
23 amosi namohibonaha me ni ya. Me one ni ya yahaka. Afa me amosatehabone ati nematamonaka hibati ya, me watari ya mata.
24 Afa me e amake, Teoso era ha ne e, soteo me toha, bara me toha, na me e.
25 Teoso ati e nematamonaka Oseya ka yama hani ka ati:

"Oko me amara oko me onihabone oke. Me onofibara me onofamone onahabone oke waha me ni ya".

26 Teoso ati e nibehimatamonaka ahi:

"'Oko me te amakere', ati nematamonaka. Afa ati yana ne ka tabora ya ati yana namatasehibonaka, ati e nari ahi: 'Teoso yati ne ohaha okatao me te amake', ati nebonaka".

27 Isaiya ati e, nematamonaka ahi, Ihayeo mera kamine ati kitahari:

"Ihayeo me tamake, siki boni nima me na mati. Me nafi amara Teoso kasomebonaka, me tamara mera kasomari.
28 Teoso bofe ka me nafi ihi hiyara me ihi manakone nahabitehibonaka hibati ya, fara yama hikaminaha hiri nari",

ati nematamonaka.
29 Isaiya ati taiti e nematamonaka ahi:

"E ka Hiti yama nafi Hiti tohahi ati ehene e ka one me tamara me hasi narake. Yama e ri ya, e nafi ahabene e amake ahi, Sotoma Komoha famaha ka me nima",

Isaiya ati nematamonaka.

Soteo Teoso ati me nofakere.

30-31 Himata nima e ati ribe? Mowisei ati ka yama hani Ihayeo me kihaha Teoso ka me tohahamone me ati na Mowisei ati nima me ihi remetemoneke. Soteo me amara me ta Teoso ka me tohawake, Teoso ati ehene, Teoso ka me tohawahaba me atiba yana ra mati. Teoso ka me tohawake, he ati me nofi karo.
32 Himataba Teoso ka me tohara me awineri, Ihayeo mati? Teoso ka me Teoso me hinihabone me ati te me amake, fara me ka yama amosa ihi. Teoso ati me nofakere, Kirisito me nofara mati. Yati ya e tara tokana e sonaha nima me nineke.
33 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama te awa ha, yati, obaharo Siao ya, me tara tokibone karo. Afa yati ihi me foro naboneke. Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake".

10

1 Ota one mati, Ihayeo me kasomi owa oke kasiro ya. Me ha okine oke Teoso ni ya.
2 Me ka yama ahi ni nafike, Teoso yama hinofamone me hiri na mati, Teoso yama hinofa me watora mati.
3 Teoso ehene amose me watora me ati e te me amake ahi: "Fare Mowisei ati nima e ehene nabone eke, e ehene amosabone e, Teoso ka me e tohahabone e", me ati te me amake, Teoso ka hawi yokana me nofara mati.
4 Mowisei ka yama hani Teoso ta nematamonaka, Kirisito kaminebonaha. Kirisito ati e nafi nofahabone Teoso ati te amaka, Teoso ka me e tohawahabone e.
5 Mowisei ati e nematamonaka ahi:

"Efe ati nima tiwehene ni ya tisawiabone tike Teoso ni ya",

ati nematamonaka. Ati e ne ati nima e ehene ni ya e amosabone ati nematamonaka Teoso ni ya.
6 Teoso ati e nofahabone Teoso ati nematamonaka, e amosabone e Teoso ni ya. Mowisei ati owa amaka hari:

"Te ati boti e rabone teke ahi: 'Hike tokehiba amara neme ya (Kirisito kakisamehibana)?' te ati rabone teke",

ati nematamonaka.
7 Mowisei ati owa amaka hari tasa:

"Hibake tokiseba amara e abohi taboro ya (Kirisito kakimisamebana)?"

ati nematamonaka.
8 Mowisei ati owa te mitahi, ati e nari ahi:

"Teoso ati tohaba kara te ni karo. Teoso ati sawika te inohoti ya. Ati sawi naka te ati boti ya",

ati nematamonaka. Mowisei ati e ne Teoso ati yati ota kamine kamine-matamonaka. Kirisito ati e nofahabone Teoso ati nemona ota ati te ota amake.
9 "Tika Hiti Sesowi tohehimona tini ya, Teoso hiri hiname yati namehimona tina tini ya tiwati boti ya, Teoso tiwa kasomebonaka", ota ati te ota amake me nafi ni ya.
10 E ati boti e na Teoso hinaka me era tonihebonaka. E ati e na Teoso era kasomebonaka.
11 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake",

ati ke.
12 E nafi ka Hiti oharika, soteo me toha, bara me toha, na me e. Me aate hine mera kakawaka yama amosabote ya, me nafi.
13 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E ka Hiti haha me aate hine mera kasomebonaka, me nafi",

ati ke.

14 Himata nima aate ni me hiraba, ati me hinofarahari? Himata nima ati nofi me hiraba, tamine me himitarahari? Himata nima tamine miti me hiraba, me hikaminare ya me ni ya?
15 Himata nima kamini me hiraba, me me yoseri ya? Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E yayai nabone e ke, me kobo nake hiyara amosa me kamini ya",

ati ke.
16 Ihayeo me nafi amararake, ota ati me nofaha mati, hiyara amosa ota kamina ota. Isaiya ati e nematamonaka ahi:

"Ota ka Hiti, me ota hiyara ota ati me nofakere",

ati nematamonaka.
17 E one Kirisito tamine me kamina me ati e mita Teoso ati e nofawate e amake.
18 Yama me mitara me awine? Yama me mitaharake. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tabora nafi ka me ati me mitaharake",

ati ke.
19 Ihayeo Teoso ati me watora me awineni? Mowisei ati e nematamonaka ahi baha:

"Hibati ya bara oko me toharamaroke. Oko me onihawaha me ihi te yawahabone onahara oke, fara me nima te nabone te ati na te. Yama me watoramone te ati na te yawahabone teke owehene te awi ya",

ati nematamonaka.
20 Isaiya ati yana nematamonaka, habo bayihari, ati e nari ahi:

"Owa me siba ra owa me wasiharake. Owini me hiri ra owa onamoara oke me ni ya",

ati nematamonaka.
21 Isaiya ati e nematamonaka ahi, Ihayeo me ta mera kaminari:

"Fara yama we nima omano ta tokanara oke me ni ya, me ha ona owa, owati me nofara mati, me ha okene me ati ra mati, me kasiroa mati",

ati nematamonaka.

11

Teoso hinaka mera were towitikara.
1 Teoso Ihayeo mera were towitino ama, hinaka mati? Teoso Ihayeo mera were towitirebonaka. Ihayeobisa ama oke. Abarao ka noti ama oke. Oko ete amake, Bisami tohaharo.
2 Teoso hinaka mera were towitikara, mera wasihimata, me watari ya mata. Teoso ka yama hani ati one te watorini, Eria kaminaro, Ihayeo me ihi hiyaramone mera kaminari Teoso ni ya?
3 Ati e nematamonaka ahi:

"Ota ka Hiti, tiwati kakamina me me waka narake. Tika tana me katomarawarake. Hasi onakosahara oke. Owa me nahabibisahabone me ati narake",

ati nematamonaka.
4 Himata nima Teoso ati ramata he ni ya?

"Me nasa ke 7000 me tohaha mati, me foro ra mati Bahao nokosi ya, me okayawa mati, oko mebone mati",

Teoso ati nematamonaka.
5 Soteo me one tamara Teoso wasi nareka hibayata ya, yahe kari.
6 Teoso yahi ehene amaka, me ka yama amosa ihi amararo. E ka yama amosa ihi Teoso era kasome ya, Teoso yahi ehene tohamarehibonaka.
7 Ihayeo himata me hiri rimete? Yama me siba hina me wasiremete-moneke. Me one ta hiwasiarake hibayata ya, afa Teoso me hikatika mati. Me one Teoso ati nofararake, me tamaha mati, Teoso ati ehene.
8 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Nokobisa me koro hikanarake Teoso ati ehene. Me noki awarihi narake Teoso ati ehene. Me narabi hawirihi narake, Teoso ati ehene. Fara me tohasa ke, me tafira mati",

ati ke.
9 Tafi ati e nematamonaka ahi:

"Teoso me ka yama hiyara manakone tinahabihahi. Me tafaha me bata tikanabone tike. Me tara tokanaboneke tiwehene.
10 Me noki awaraboneke tiwehene. Me one ka yama aahi me tinihahi me nahowateraba mati",

ati nematamonaka.
11 Ihayeo me tara tokanarake. Me foro naba me ama? Me foro raboneke. Ihayeo Kirisito me nofari ka Teoso bara me ta mera kasomareka. Me me awaha me yawahabone Teoso ati nareka, me nima me nabone me ati na mati.
12 Kirisito me nofari ka me nafi amosawahake, me onebisa. Soteo yama me hikasawari ka bara me ta me amosawahake, soteo me amara mati. Manakobisa soteo Teoso me hiwasia me nafi hiyara amosa me nofawai ya yama amosaboneke kasiro ya.

Soteo me amara mera Teoso kasomaka.
13 Soteo me te amara tera ohiyara okibone waha. Teoso hinaka yoyose owa tonihemari amaka, ati okominehibonaha soteo me amara me ni ya. Oko yama ahi ni kitake, Teoso ka yama ahi ona owa.
14 Haha yama hiri onaha ota ka one me awahabone onahara oke, me yawibone karo, soteo me amara me nima me nabone me ati nibone karo, Teoso mera kasomabona karo, me one.
15 Soteo mera Teoso kako bara mera ha nematamonaka, me ya tabebonaha. Soteo hiyara amosa me nofawai ya, e ahaba yati namaha nima me naboneke.
16 Bao ime e hiri na bao e hiri ni ya bao hiri ni taiti e ta ni ya Teoso ni ya, efe bao ime nafi Teoso ka hinama amaka. Awa habi e ta ni ya Teoso ni ya, afa awa ini nafi Teoso ka hinama amake.
17 Teoso soteo me tamaha mera nofarematamonaka, me kote tirohari, awa ini tiro ni nima. Orifa yama kabani ka ini nima te nineke. Teoso ati te nofawaha Teoso tera kobobo nihimata amaka hinaka orifa ate amosa ya, fara hinaka me ni ya. Te yayai ke, hinaka orifa ate fehe te fawaha te, kimisaro habi ya.
18 Tera te kahiyararabone teke, me te awaha te, Teoso me bata hina mati. Awa ini me te amake. Awa habi me te amakere. Awa habi awa ini natafate amake. Awa ini awa habi natafatera amake.
19 Te ati e naba te awineke ahi: "Teoso awa ini itibasareka, owa nawanawahebonaha", te ati naba te awineke.
20 Keye amakere. Teoso mera bata nareka, he ati me nofara mati. Tiwana tike, Teoso ati tinofi karo. Tiwa tikahiyararabone tike. Tiwa tekatomahi.
21 Teoso awa ini bote aawawa rareka. E nebonaka bisa tiwa ni ya, ati nofi fawa tine ya.
22 Me one ni ya Teoso yaha, me one ni ya hama, te amaka. Hamate amaka, he me nofamaraha me ni ya. Yahehibonaka te ni ya, nofi te fawa re ya. Nofi te fawa ne ya tera bata nebonaka.
23 Sesowi ati Ihayeo me nofawamatasi ya mera kobobo nimatasebonaka orifa ate ya. Teoso yama e na hiri ni watote amaka.
24 Hibati ya me kobobo nemeteke. Makoni Teoso mera nawanami watote amaka, fara me ate ya, tabora ka orifa ya. Hibati ya soteo me te amara te kobobo remete te amake tabora ka orifa ate ya. Yama kabani ka orifa ate ya Teoso tera bata ne tera kobobo nimata amaka, tabora ka orifa ate ya.

Ihayeo me kasomi hawa tohahaboneke.

25 Ota one mati, yama te watohabone onara oke, Teoso wati hikanemete,
hibati ka me hiwatorehemete. Tera te kahiyarariyahi. Teoso bara me
tamaha mera kasomaka mata. Soteo ati me hinofa hikara mata. Bara me
hinofa mera kasomi hawa tohe ya
26 Ihayeo me kasomi hawa tohahaboneke. Teoso ka yama hani ati e te
amake ahi:

"Ihayeo me kakasomabona Siao ya yana tone kakehibonaka. Me ka
yama hiyara nafi nahabihibonaka, Yako ka noti mati.
27 Owati okominabone oke, me owakatomabone ona owati. Me ihi
hiyara wati owahamarabone oke waha",

ati ke.
28 Hiyara amosa me nofara Teoso mera nofamarareka, tera nofehibonaha,
ha te. Teoso mera nofasa ka, ati katamore kari me ka iti me ya. Teoso
mera kakatikehimatamonaka.
29 Teoso soteo mera ha nematamonaka, hinaka mebone mati. Ati
tohawarebonaka. Mera kakawebona ati ne ati tohawarihi nebonaka.
30 Hibati ya Teoso yama hinofara te hiri nemete te amake. Teoso yahawaka
te ni ya, soteo ati me hinofamare kari.
31 Yama Teoso hinofara me hiri narake, fara te nimetema. Teoso
yahawamebonaka me ni ya, fare yahi nima te ni ya.
32 Yama hiyara hihiri me tohaha Teoso mera namoka, me nafi tohaha mati,
yama hinofa hiri ni me watoramone ati nari, Teoso yahehibona ati nari
me nafi ni ya, soteo me toha, bara me toha na me ni ya, yahehibonaha me
nafi ni ya, soteo me toha, bara me toha na mati.

Teoso yama amosa hiri ni watoka.

33 Teoso ehene wato yokana e tohatera e amake, ehene amosi mati
tohahari, ehene nafi. Teoso yama amosa hiri ni watoka.
34 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"E ka Hiti ati boti hike watora? Hike narabo nima hinehiba amara?
35 Yama manakone Teoso nahabihiba watateretebonaka, yama e ta naba
watari karo he ni ya",

ati ke.
36 Yama nafi hiri nematamona amaka. Yama nafi nake ehene. Yama nafi
hinakabone amake. Me ati fara tohaha tohatehaboneke, amosemona me
ati na me ati. Ame.

12

Tera te ta nabone teke Teoso ni ya.

1 Ota one mati, te narabo nima okibone. Teoso e nafi ni ya yahaka.
Makoni aya bani me e ta na me ta ni nima, tera te ta ni nabone teke Teoso
ni ya. Bani me abowi e ta na te yati na tera te ta nabone teke Teoso ni ya.
Teoso ohari ni ya era e ta nabone eke. Yama e na e hiri na e ehene nofaka.
Yama e na amosaboneke ahi, Teoso e narifibone karo.
2 Bofe ka me nima te rabone teke. Te tohawahabone teke, Teoso ehene, te
ati boti tohawai karo. Te ehene e ni ya yama Teoso hinofa te watohabone
teke. Yama te watohabone teke afa, amosaro. Yama Teoso hinofa hiri ni
te wato nabone teke, yama amosa hiri ni te watoha te.

3 Teoso yahe ka owa ha nemari amaka hinaka yoyosebona owa. Makoni te narabo nima onahabone oke. Amosi mati te tohahamone te ati rabone teke. Tera wato yokana te tohahabone teke. Teoso tera kakawehimataka yama yoro tokana ya, ati te nofe kari.
4-5 E abono oharia nima e nineke, Kirisito ka me e. E abono kote kobobo ni tamate amake. E abono kote ehene hiyaya te amake. Kirisito ka me e toha e e nineke, e kataba e.
6 E abe kasomate e amake, e abe kasomi hiyaya na e, Teoso ati ehene, yahahari. Ohari Teoso ati kaminebonaka. Teoso yama hikaminamone hinaha kaminebonaka me one ni ya.
7 Owa me one narifebonaka, Teoso ati ehene. Me narifi nataminehibonaka. Owa mera kanawana nebonaka, Teoso ati ehene. Me kanawani nataminehibonaka.
8 Owa me one yayai nihibonaka. Owa yama ta nebonaka me one ni ya. Yama kayawarehibonaka. Owa mera yosehibonaka. Mera kakatomi nataminehibonaka. Owa mera kasomebonaka Teoso ati ehene. Me ni ya yawarebonaka.
9 Te one me te nofahamone te ati na me te kakorahabone teke te ati boti ya. Yama hiyara te nofarabone teke. Yama amosa ta te nofahabone teke kasiro ya.
10 Te abe nofarawahabone teke, fare e ka niso nofi nima. Te one me amosi fiya tonahamone te ati nabone teke, te amosi ya.
11 E ka Hiti narifi te kitahabone teke te yayai na te, "Yama onofa okere", te ati ra te.
12 Te yayai nabone teke, Teoso te noki na te. Yama nawaha te hiri na yama te noki nabone teke, te yawara te. Teoso ha ni te fawa rabone teke.
13 Yama me kihamara me ka yamabone te ta nabone teke, Teoso ka mati. Te one me te amo nihabone teke te ka yobe ya.
14 Te ka owa ehene hiyare ya te ni ya, te kahabanarebonaka Teoso ni ya. Teoso hinofebona te ati nebonaka.
15 Te ka owa yayai ne ya te yayai ni sawihabone teke. Te ka owa ohi ne ya te ohi ni sawihabone teke.
16 Te abe nayawarahabone teke. Te amosamone te ati rabone teke. Me honara me te tohirabone teke. Yama te watohamone tera te kahiyararabone teke.
17 Tika owa yama hiyara hiri ne ya tiwa ni ya, yama hiyara hiri tiriyahi he ni ya. Tera te kakatomahabone teke, yama me hinofa te hiri nabone te.
18 Te one me te yaro riyahi, tera me mono naba mati.
19 Yama hiyara manakone te awariyahi. Yama hiyara manakone Teoso awehibonaka. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me ka yama manakone owahabana oke ha owa, e ka Hiti ati nareka".

20 Tika manakone tiwarabone tike. Tiwa kakako fimi ya tefeba ta tinaho. Bakasi awe ya tinafawa tinaho. Tiwehene e ni ya tiwehene kokoma nebonaka.
21 Te ka one yama hiyara ya tera me hiri kana me ihi nima te ehene rabone teke. Me te nofahabone teke, te nima me nabone mati.

13

Kofeno me ka hiti me ati te mitahabone teke.

1 Kofeno me ka hiti me ati te mitahabone teke. Teoso ehene amaka, towisawa me me toha mati, me nafi. Kofeno me ka hiti me watatera me amake, Teoso ehene me amara mati.
2 Towisawa me te nofamari ya Teoso ehene te nofamarabone teke. Teoso mera kakobonaka, me ihi e na mati ahi.
3 Yama hiyara e hiri na towisawa era me nawatote me amake. E ehene amosa era me nawatotera me amake. Towisawa me te nakomeraba yama amosa te hiri nahi. Towisawa me ati amosaboneke te ni ya.
4 Towisawa Teoso me narifate me amake, tera me narifabone mati. Te ehene hiyari ya te watohabone teke. Towisawa era me kosi te me amake, Teoso ati ehene. Teoso me narifake, yama hiyara manakone me nahabiha mati.
5 Makoni towisawa me ati te mitahabone teke, tera me kosi rabone mati. E e na amosaboneke Teoso ni ya bisa.
6 Makoni yinero e ta te e amake kofeno ni ya. Towisawa Teoso ka yama aahi me amake, kofeno ka yama me kakatoma mati.
7 Kofeno yama hinofa nafi te hiri nabone teke, yinero te ta na te. Towisawa me te nofahabone teke.

Te abe nofahabone teke.

8 Me one ka yinero manakone ta ni te kerewe rabone teke. Hine ya te abe nofi ka yama manakone te ta kabote ri ya yama siba raboneke. Te abe nofi ya Mowisei ati nima te ehene nabone teke.
9 Mowisei yama tamaha kaminematamonaka, e naro ahi:

> "Tifana tika yibote amara ahi tirahabone tike. Te ka owa tinabowarabone tike. Te one me ka yama tibotirihi nabone tike. Me one ka yama aawawa tirahabone tike".

Yama one kamina nematamonaka. Yama nafi hikamina yama oharia nima narake hikaminaharo, ati e nari ahi:

> "Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike".

Te ehene e ni ya, Mowisei yama hikamina nafi te hiri nabone teke.
10 Te one me te nofi ya yama hiyara ya me te hiri karahabone teke. Te ehene e ni ya, Mowisei yama hikamina nafi te hiri nabone teke.

Yama amosa e hiri nabone eke.

11 Yama e watoke haro. Teoso era kasomabona ka yama amo ni yaboraboneke. Afa yama amo ni yabori ya Sesowi ati e nofawahamaro e amake. Makoni yama amo ni tohake ayata ya. Afa yama ya te tonokoabone teke.
12 Yama soki ahabakibone. Yama wehe yabomakekere. Makoni yama soki ka yama hiri ni e fawa nabone eke. Saotato me ye hone e yabahabone eke, yama wehe ka yama e hiri nabone e.
13 Yama amosa e hiri nabone eke, Teoso ka yama amo nibone e wati nawaha e. E tafi nafirabone eke ayaka ya. E hanorihi nabone eke. E ka yibote amarawara e ahi narawarabone eke. E abe mono rabone eke. E abe ka yama aawawa rabone eke.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito e weye nabone eke, makari weye ni nima. E ati boti hiyara yama hinofa hiri ni e wati karahabone eke.

14

Te one me kitara me te tohirabone teke.

1 Te one me kitara me te tohirabone teke, yama tamaha Teoso
nofaremona me ati na mati. Afa yama ihi me te hora rabone teke.
2 Yamata nafi e kabahabone Teoso ati ne awaka, me one ati ke.
3 Bani ime tikabaha bani me kabara me tahi tirahabone tike. Bani
tikabara bani me kabaha me ihi hiyaramone tirahabone tike, Teoso me
hora hira mati.
4 Himataba me ka yama aahi me hora tina ama tiri, tika yama aahi me
amara mati? Me ka hiti ati hiyare ya ati hiyarihi, ati amose ya ati amosa
neba awaka, me ihi awahari. Me ka Hiti Teoso tohe mera hora rebonaka.
Me ihi amosaba awineke Teoso ati ehene.
5 Yama wehe one amosamone me one ati ke Teoso ni ya. Yama wehe
fara hinamamone me one ati ke. Yama amosamone tiwati boti hina hiri
tinahabone tike.
6 Yama wehe one amosamone me ati na hine me nake. Teoso yama
hinofa me hiri nabone me ati ke. Me one yama nafi kaba hine me tohake,
"Teoso faya amake", me ati na mati. Teoso yama hinofa me hiri nabone
me ati ke, bisa. Me one bani kabara hine me tohake, "Teoso faya amake",
me ati na mati bisa. Teoso yama hinofa me hiri nabone me ati ke.
7 Fara yama e nofa e hiri tera e amake. Fare e ati ya e ahabatera amake.
8 Teoso e narifa e sawisa nineke. E ahabi ya e ahababone eke Teoso ati
ehene. E ahabari ya e ka Hiti ka me e tohake. E ahabi ya e ka Hiti ka me
e toha nabone eke.
9 Kirisito ahabe yati namehimatamonaka tasa, e nafi ka Hitibonaha, e
ahaba toha, e yati na toha na e.
10 Makoni himataba te one me ihi hiyaramone tine tiri? Ha tiwa
himataba te one me tahi tine tiri? E nafi naohabone eke Teoso nokosi ya,
itariari hinaka towisawa iitari ya, e nafi ehene manakone nahabihibonaha.
11 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"'Yati ote ama oke', e ka Hiti ati nareka. Me nafi foro naboneke onokosi
ya. Teosomona owa me ati naboneke, me nafi",

ati ke.
12 E ehene e kaminaterawabone eke Teoso ni ya e nafi.

E ehene e ka one yama hiyara me hiri riyahi.

13 Makoni e abe hora rabone eke. E ehene e ka one yama hiyara me hiri
riyahi, me tosawarirabone mati.
14 E ka Hiti Sesowi ehene owati e nara oke ahi: Yamata nafi amosa
awineke Teoso ni ya. E one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona
me ati ni ya, afa yamata me kabi ya yama hiyara me hiri naboneke.
15 Sesowi nonofa me one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona
me ati na, afa yamata tikabi ya me nokosi ya, me tinofara tiwa awine tike.
Kirisito ahabematamonaka, afa mera nofahari. Afa yamata me kabi ya
yama hiyara me hiri naboneke. Me tosawarihaba me amake tiwehene.
16 Yamata one e kabahabone Teoso ati hiyaremona me one ati na, me
ati ihi afa yamata tikabarabone tike, Teoso ati hiyareba wataremona tina
tiwa, ha tiwa.

17 Teoso ati hiyareba watatere amaka, yama e kaba yama e fawa na era
awahari. Yama amosa e hiri nabone Teoso ati ka e ati boti amosa e, e yayai
na e, Kanamori ehene.
18 Te ehene e ni ya Kirisito te narifabone teke. Teoso te ehene
nofehibonaka. Te ehene me one nofa, naboneke.
19 Makoni e abe mono rabone eke. E abe narifabone eke, e yanahabone
e.
20 Te one me tinahabiharabone tike yamata ihi, Teoso ka me tohi
karo. Yamata nafi amosa awineke Teoso ni ya. Te one yamata one me
kabarabone Teoso ati nemona me ati na, afa yamata me kabahabone
tirahabone tike. Afa yamata me kabi ya yama hiyara me hiri naboneke.
21 Tiwehene te one yama hiyara me hiri raba bani me tikabarihi, fi
tifarihi, yama one hiri tirihi tinahabone tike.
22 Afa yama tamine te kaminarabone teke te one me ni ya. Kamini te
ohariaboneke Teoso ni ya. Yama Teoso hinofaramone e ati na yama e hiri
ra e ehene amosaboneke Teoso ni ya.
23 Te one yamata one me kabarabone Teoso ati nemona me ati na, afa
yamata me kabi ya me yawahaboneke me ati boti ya. Yama e hiri rabone
Teoso ati nemona e ati na afa yama e hiri ni ya e ehene hiyarabone eke.

15

Yama me hinofa ta e hiri nabone eke.

1 Yama amosaboneke haro, e kitaha me kitara me e noki ni ka yama.
Fara yama e nofaha e hiri rabone eke.
2 Yama me hinofa ta e hiri nabone eke, me yanibone karo.
3 Kirisito fare yama hinofa hiri rihi nematamonaka. Teoso ka yama hani
ati e te amake ahi:

"Tiwa me hora na owa me hora, narake",

ati ke.
4 Teoso ati kakamina yama me kaminemetemoneke me ka yama hani ya,
era me kanawanahabone mati. Teoso ka yama hani era kanawanake,
Teoso e noki nabone e, e kiti fawa ra e.
5 Teoso era kanawana naka, e kiti fawa rabone e, e yawara e. Efe ehene
te abe mono rihi, nabone teke, Kirisito Sesowi ka me te tohi karo.
6 Te nafi tohi ohariabone teke, e ka Teoso amosemona te ati na te, e ka Hiti
Sesowi Kirisito bati tohahari.

Te abe tohirabone teke.

7 Te abe tohirabone teke, fare Kirisito nima, tera tohirari. Te ehene e ni
ya Teoso amosemona me ati naboneke.
8 Kirisito kakehimatamonaka soteo mera kasomebonaha. Ota ka iti me
ni ya Teoso yama hikaminehemete nima Kirisito ehene nematamonaka.
Teoso keye hiri tere namohimatamonaka.
9 Ehene e nematamonaka, Teoso amosemona bara me ati nibone karo,
yahehimona me hinahari me ni ya. Teoso ka yama hani ati e te amake
ahi:

"Makoni owati yana nabone oke bara me baikani ya, titaminahamone
ona owati. Oyakabone oke tiwa ni ya",

ati ke.
10 Ati one amake haro:

"Bara mati, te yayai nahi, hinaka me ya te kataba te",

ati ke.
11 Ati one amake haro:

"E ka Hiti te kahiyarahi, bara me te, te nafi. Tabora nafi ka me hikahiyarebonaka",

ati ke.
12 Isaiya ati e nematamonaka ahi:

"Sese ka noti bara mera yosi yana tonehibonaka. Me noki hinehibonaka, yama hikaminaha hiri nebonaha",

ati nematamonaka.
13 Teoso tera yayai nihibonaka. Ati nofi te fawa rihi nebonaka, te watora te ehene. Ati ehene noki ni te fawa rihi nebonaka, Kanamori kiti ehene. Teoso ehene yama e noki te amake.

Kirisito Sesowi onarifa oke.

14 Ota one mati, tera owato oke, yama amosa hiri ni te oharia te, me one ni ya. Yama te watoke, te abe kanawanibone ka yama. Teoso ati wato yokana te tohake.
15 Yama hani ya tera hohora raba onahara oke, te ati katamoribone karo. Teoso owa yose ka owehene e nara oke. Owa ni ya yahehi
16 owa yosehimari amaka, Kirisito Sesowi onarifahabone owa, hiyara amosa okominahabone owa bara me ni ya. Sasetoti Teoso me narifa me nima one oke. Bani me nima bara me nineke, me ta ona mati Teoso ni ya, bani me amosa mati Teoso ni ya, Teoso Kanamori ehene.
17 Oko yama ahi ni amosa awineke Teoso ni ya, Kirisito Sesowi ehene.
18 Otaminahamone okere. Kirisito okahiyarine oke kitahari, oko yama ahi ni kasomari, Teoso ka yama ahi ona owa. Ati okomina yama onamo ona ihi ati bara me hinofate amaka.
19 Yama fotaha onamote ama oke, Teoso Kanamori kiti ehene. Hiyara amosa okomina owaharete ama oke tabora nafi ya. Manakobisa hiyara amosa kamini hawa oha oka waha. Serosarei ya yana ona Iririko ya kobo ona hiyara amosa okominahamaro ama oke, Kirisito tamine, yama nafi nima.
20 Hiyara amosa okominamaro ama oke, Kirisito tamine me mitamatara me tabori ya. Yobe hiri ni onofarahamaro ama oke, me one ka yobe ewene mese ya.
21 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"He tamine me mitamatara he tamine me mitahaboneke waha. He tamine me watoaboneke waha",

ati ke.

Tera yaka ni onofa oke.

22 Tera yaka onahabone ati ni otamate ama oke, yama owa nahatoa owa, Teoso ati okomina owa tabora one ya.

23 Teoso ati okominiba ka taboraba watamakere fahi. Owati yana ni
tamate ama oke ano tamaha ya, okomabone ona owa te ni ya.
24 Esibaya ya okahabone tera owakosamabone onahara oke, owa te
narifabone te, okomabone owa. Te ni ya oko sawi yabohabone ona oko
sawi yaborabone oke.
25 Okomamatabone onahara oke Serosarei ya mata, Teoso ka me
okasomahabone owa.
26 Akaya ka me ya Masetonia ka me tabaha Serosarei ka Teoso ka me me
kasomabone me ati narake, me honara mati, soteo mati. Yinero me yoro
tokaniwamarake, me ta hinehibonaha.
27 Fara me ati ihi amake. Me ihi amosake, me me tefe ni karo. Soteo
Teoso ati me ta namaro me amake bara me ni ya. Makoni bara soteo me
me kasomaboneke, yinero me ta na mati.
28 Me ka yinerobona ta ni hawa onihe ya yinero nafi wara toni forima
me onihi ya okomabana oke Esibaya ya, tera owakosamaba owa.
29 Tera yaka oni ya yayai onahabone oke Kirisito ehene.
30 Ota one mati owati te mitahi, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me e tohaha
e. Owa ora ni te fawa rabone teke Teoso ni ya, e ora ni tabaha e, e abe
nofaha e, Teoso Kanamori ehene.
31 Owa te ora nabone teke, Teoso owa hasi nihibona owa, Soteya ka
Kirisito me nofara owa me nabowarabone owa. Te ora, nahi, aya yinero
owakame me nofibone karo, Serosarei ka Teoso ka mati.
32 Teoso ati amose ya tera yaka onahabone oke, yayai ona owa. Tera
yaka oni ya hasi onahabana oke fahi, e tabaha e.
33 Te nafi ni ya Teoso sawihibonaka, e watora e ehene. Ame.

16

Tera onofa oke.

1 Sesowi nonofa oyosebana oke te ni ya, Febi tohaharo. Senikereya ka
Sesowi nonofa me kakasoma amake.
2 Te nofahaboneke, e ka Hiti ka tohaharo. Yama amosaboneke, Teoso ka
me ihi e ni ya. Yama hikihara te ta nabone teke. Me nanarifa amake. Owa
narifi nofa narake.
3 Owati te kaminabone teke, Birisira ya Akira me fama me ni ya, me
onofamone owati. Kirisito Sesowi ota narifamaro ota amake, me ya otaba
owa.
4 Me ahabinima namaro me amake, owa me narifa mati. "Faya amake",
one oke me ni ya. "Faya amake", me ati, ke, bara Sesowi nonofa me tohaha
mati, afa me ni ya, me nafi.
5 Me onofamone ona owati te kamina niyahi me ni ya, Birisira ya Akira
me famaha me ka yobe ka heoniao hihiri mati. Ibeneto toha nebonaka,
onofari, Asia ka Kirisito nofawai tai tohehimarihi.
6 Maria ni ya owati te kamina, niyahi, onofamone ona owati. Tera narifi
nafihamoneke.
7 Atoroniko ya Sonia me fama, na me toha na me ni ya, ota ka one
mati. Me ya otaba ota kibehamaro ota amake kateya ya. Kirisito me
nofibahamaro me amake, Kirisito onofamatari ya. Sesowi ka yoyose me
amosa me tohate me amake afa mati.
8 Abiriato toha nebonaka, onofari, e ka Hiti ka tohahari.
9 Obano toha nebonaka. Ota famimaro amaka, Kirisito ka yama ota ahi
na ota. Esitaki toha nebonaka, onofari.

10 Aberi toha nebonaka, ehene Kirisito hinofatehari. Arisitoboro me toha,
11 Erotiao toha nebonaka, ota ka owa. Nasiso me one toha naboneke, e ka Hiti ka mati.
12 Tirifena ya Tirifosa famaha toharawa naboneke, e ka Hiti nanari-farawaha. Besiti toha naboneke onofaro e ka Hiti ka yama ahi ni nafihamaroho kasiro ya.
13 Rofo toha nebonaka, e ka Hiti hiwasimarihi. Mati toha naboneke, okomi one tohaharo.
14 Asikirito toha, Ferekoti toha, Emi toha, Batoroba toha, Ema toha, Sesowi nonofa me one toha naboneke, me ya tataba mati.
15 Firoroko toha, Soria toha, Nereo toha, hinakasima toha, Oriba toha, Teoso ka me toha naboneke, me ya tataba mati.
16 Te abe noko bako totoma nakehi, Teoso ka me te tohaha te. Kirisito ka me nafi tera me nofahamone me ati narake, tabora nafi ka mati.

Tera te kakatomahi me ni ya.

17 Tera te kakatomahi, e abe mono nabone me ati na me ni ya. Afa me ihi e one Teoso nofi me fawa narake. Yama bara ya tera me kanawanineke, aya hiyara te mitibaha amara ya. Me ya te tabarabone teke.
18 E ka Hiti Kirisito me narifakere. Hine ya me nabati me nakaraboneke. Me ati watoha me me kahiyaranama hite me amake, yama me watora me me hikeyeha mati.
19 Tabora nafi ka te tamine me mitaharake, Teoso ati te tokatabahamone te. Makoni yayai oke. Yama te watohabone onahara oke, yama amosa te hiri ni ya yama hiyara te hiri rabone te.
20 Te ehene e ni ya Satanaisi te kasawarihabone teke hibati ya, Teoso ati ehene. Efe Teoso ehene e ati boti watora eke. E ka Hiti Sesowi yahehibonaka te ni ya.
21 Timotio tera nofehimona ati nareka. Teoso ka yama ahi naka, ota fami. Rosio toha, Sasao toha, Sosibataro toha me na tera me nofa namone me ati, narake, ota ka one mati.
22 Ha owa Tesio oha yama hani rarawi oha tera onofa onara oke, e ka Hiti ka ohaha owa.
23-24 Kayo tera nofa nemona ati ka. Osawi oke hinaka yobe ya. Kirisito ka me nafi toha na tera me nofahamone me ati, narake, Kayo ka yobe ya heoniao hihiri mati, Erasito toha nari, sitati ka yinero kakakatoma, Kowato toha nari, Sesowi nonofa.

Teoso amosemona e ati nabone eke.

25-27 Teoso amosemona me nafi ati tehaboneke, fara me ati tohaha mati, Sesowi Kirisito ehene. Teoso fare ohari yama nafi watote amaka. Te kitibone ta nebonaka. Hiyara amosa nofi te fawa rabone teke, Sesowi Kirisito tamine, okominahari. Hibati ya Teoso eheneteba me watoremetemoneke, bara mera kasomatehibana. Hibayata ya Teoso era hiyaraka, hibati ka Teoso ati kakamina me ka yama hani ya. Teoso ahabatere owa yosehimari amaka, Kirisito okominahabone owa, bara me nafi tamine himitebonaha, Teoso ati me tokatabibone karo, ati me hinofe ya. Ame.

1 Korito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Korito ka me ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Sositeni ya ota famake, Sesowi nonofa. Kirisito Sesowi
owa ha nemari amaka, hinaka yoyosebona owa, Teoso ati ehene.
2 Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te, Korito ka me te. Teoso
ka me te amake, Kirisito Sesowi ya te tabaha te. Teoso tera ha neri amaka,
hinaka mebone me te. Te nafi ka yama hanibone amake, tabora nafi ka
me te, e ka Hiti Sesowi Kirisito te aate na te, tera kasomebonaha. Te nafi
ka Hitibisa amaka.
3 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famehi me yahahaboneke te
ni ya. Tera me kakatoma naboneke.

"Faya amake", onahara oke Teoso ni ya, tera wati owaha owa.

4 "Faya amake", ati ni fara oha oke, tera wati owaha owa. Teoso
yahahareka te ni ya, Kirisito Sesowi ta nari te ni ya.
5 He ya te tabi ka tera kakawareka yama tamaha ya, yama nafi te wato,
Teoso ati nafi te kamina, nabani te.
6-7 Te ka yama watobone Teoso ta neri amaka, yoro tokanaro, tamaharo,
Kirisito ati kitehi namohari. Yama te watoha te abe kasomineke, e ka Hiti
Sesowi Kirisito te noki na te, kamehibonaha.
8 Teoso ehene te kitahabone teke, Kirisito nofi te fawa rabone te. E ka
Hiti Sesowi Kirisito amo ni kobo ne ya tera wasimebonaka, yama hiyara
te kihara te.
9 Teoso tera ha ne biti Sesowi Kirisito ya te tabake, e ka Hiti. Efe Teoso
ati tohawarebonaka.

Te abe mono rabone teke.

10 Ota one mati te narabo nima okibone, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me
te tohaha te. Fai hinama te ati boti tohahabone teke, fara te ati tohibone
karo, te abe mono rabone te.
11 Korowi tera me kaminarake owa ni ya, te abe mono namone te.
12 Te one me ati e namoneke ahi: "Ha ota Baoro ka me ota amake", te
one me ati, "Ha ota Aboro ka me ota amake", te one me ati, "Ha ota Sefa ka
me ota amake", te one me ati, "Ha ota Kirisito ka mebisa me ota amake",
te one me ati, namoneke.
13 Kirisito oharite amaka. Kirisito ohari ka me one ha ya toha, me one
ha ya toha, me one ha ya toha, tehani me ama? Baoro ahabemata ama
awa ya wanahari, te ni ya? Baoro ino ya tera me iibofarisatehani te ama?
14-15 Yayai one oke Teoso ni ya, te tamara tera oobofarisa owa. Te ati
yana riyahi, owini ya te bokahamone te ati na te. Kirisibo ya Kayo me
famaha me ta me oobofarisaro ama oke.
16 Esitefana ka yobe ka me oobofarisa, onaharo ama oke. Me one
watarete me awineke, me oobofarisaba mati.
17 Me oobofarisaba Kirisito owa yoseremarika. Hiyara amosa ta
okominahabone owa yosehimarika, owati wato yokana tohara owa.
Kirisito kitaka, ahabari, awa ya wanahari. Owati ta kitakere ha owa.

Teoso yama watohi Kirisito ta nematamonaka.

18 Kirisito ahabi tamine e nofe ka Teoso era kasomaka, kitahari. Me one
ta Kirisito ahabi tamine me mitaha e rabika atimone me ati nineke. Afa
mera Teoso kasomakara.
19 Hibati ya yama hani e na me rawi nemetemoneke ahi:

"Haha yama wawato me tohakene yama mera kasawarihaboneke, owati
ihi. Yama me watoha afa yama mera kasomaraboneke",

me ka yama hani ati ke, Teoso ati kaminaro.
20 Bofe ka yama wawato me kitaha me awine? Teoso ehene me
kitaraboneke. Teoso ni ka yama me watokere.
21 Teoso yama wato nafihi ati e nareka ahi: Bofe ka fara me ka yama wato
ya me siba hine ya me hiwasirebona ati nareka. He ati me nofa me ta mera
kasomebona ati nareka. Bofe ka ati me hinofarareka, e rabika atimone me
ati na mati.
22 Teoso yama namohibona soteo me ati narake. Soteo me amara yama
wawato me ati me mitahabone me ati narake.
23 Ha ota ta Kirisito tamine ota kamininеke, ahabemata awa ya. Soteo
me ni ya ahabi hiyaremona me hinahareka, awa ya wanahari. Soteo me
amara me ni ya Kirisito tamine hiyarihi nemonaka, e rabika atimone me
ati na mati.
24 Teoso me ha hinaha me ta me ni ya Kirisito tamine amosate amaka.
Afa me ni ya Teoso kitehimona me hinahareka. Afa me ni ya Teoso yama
watotehimona me hina hika, me one soteo me toha, soteo me amara me
toha na mati.
25 Kirisito tamine hiyaremona me one ati narake, yama me watora mati.
Kirisito kitaremona me ati na fara me kitakere, Kirisito ehene.
26 Ota one mati, e tabineke, Kirisito ka me e. Teoso tera ha neri amaka.
Aya Teoso tera ha nari ka yama ya te tamara yama te watohete teke. Te
honaha te tamarihi, te amosa te tamarihi, nete teke.
27 Te kitara Teoso tera wasihiri teke, kiti namohibonaha me one ni ya.
Yama me watohamone me ati na hine me watohaboneke, yama me watora
mati, te ehene.
28 Te honara tera wasihareka, tera me nofara te. Me amosamone me ati
na me amosakere.
29 Teoso nokosi ya e amosamone e ati na e ati nofakara.
30 Kirisito Sesowi ya tera nataberika, yama fa yokana te watohabone
te. Kirisito ya te tabaha te amosake Teoso ni ya. Teoso ka me te
amake waha, Kirisito ehene. Kirisito te ka yama hiyara manakone
nahabihimatamonaka.
31 Hibati ka me ka yama hani ati e nineke ahi:

"E amosamone e ati rabone eke. E ka Hiti ta amosemona e ati nabone
eke",

ati nineke.

2

Kirisito kamini owahariharo oke te ni ya.

1 Ota one mati, aya okiro ya te taboro ya Kirisito tamine kamini
owahariharo oke, me hiwatorehimata hibati ya, Teoso hikaminahari e ni
ya waha. Okominehiri amaka owati amosaraha ya. Yama wawato me ati
nima owati raro ama oke.

2 Kirisito kamini owahariharo oke, me hinabowahari, me hinawanahari
awa ya.
3 Okitara e tabaharo eke, owatoa owa, hoyahoya kana ona owa.
4 Teoso ati okomina yama wawato me ati nima owati raro ama oke.
Yama okominaharo oke, Teoso Kanamori kiti onamoa owa.
5 Yama wawato me ati ihi amara Teoso ati te nofahabone onaharo ama
oke. Teoso kiti te awi ka Teoso ati te nofahabone onaharo ama oke.

Teoso Kanamori Teoso kaminaka.

6 Teoso wato yokana me tohaha me ni ya owati e namone oke ahi yama
wawato me ati nima. Bofe ka me ka hiti yama me watohamone me me
hina me ati nima owati rihi ke. Afa me watamateraboneke Teoso ati ehene.
7 Teoso ati okominine oke, Kirisito tamine okomina owa. Yama
nafi watari ya mata Teoso Kirisito yosehibona ati nematamonaka, e
amosatibone karo kasiro ya. Kirisito me hiwatorehimata amaka mata,
bofe ka mati.
8 Bofe ka me ka hiti Sesowi me watoremetemoneke, Teoso ka Kirisito
tohahari, amosari. Me hiwatomanaha, me hinabowarenamata amaka, me
hinawanahari awa ya.
9 Fara hibati ka me ati nimetema Teoso ehene nareka, me ati e na mati
ahi:

"Teoso yama hawa tonihareka, ta hinahabonehe he me nofaha me ni
ya. Yama e na e awatera amake ahi, amosaro. Yama tamine e na e
mitarihi, teha amake, amosaro. Yama amosa e na e siba rihi teha e
amake e ati boti ya",

yama hani ati nineke.
10 E ni ya Teoso yama namowahaka, hawa hinihemetemonehe. Kanamori
era hiyaraka. Kanamori yama nafi watote amaka. Teoso ati boti watote
amaka.
11 Fara e nima Teoso naka. E kanamori e ati boti ka yama watote amake,
sawi karo e boti ya. Me one e ati boti ka yama me watotera me amake.
Teoso Kanamori oharite amaka, he ati boti watohari.
12 Teoso Kanamori ta nareka e ni ya. Bofe ka yama kanamori ta rareka.
Fare Kanamori ta nareka, yama e watobone karo, yama hinita ta hina e
watobone karo.
13 Afa Teoso ka yama okominine oke. Owa me kanawanakere, yama
wawato me ati nima owati naba owa. Efe Teoso Kanamori owa
kanawanaka. Teoso ka yama okominine oke, fare Teoso Kanamori ati ya
owati tohaha owa.
14 Haha bofe ka me tohaha Teoso Kanamori ka yama me nofakere, Teoso
Kanamori ka me tohara mati. Teoso Kanamori ka yama e rabika ka yama
tohahamone me ati te me amake. Teoso Kanamori ka yama e watote
amake, Kanamori era kanawanahari. Makoni afa yama me watohinakere,
bofe ka mati.
15 Teoso Kanamori ne ya e ni ya yama nafi siba ni nihinahaboneke e ni
ya, amosi tabiyo. Bofe ka e kanamori ka yama siba ni me watokere, amosi
tabiyo.
16 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Hibake e ka Hiti ati boti watora, e ka Hiti kanawanehibana?"

ati te amake. Ha e Kirisito ati boti e watoke.

3

Teoso nanarifa me ota amake, Aboro ya ota famaha ota.

1 Ota one mati, aya e tabiro ya matehe bite nima te naro teke, Teoso
Kanamori ya tabi yokana te tohamatara te, bofe ka me nima te nasa na te.
Teoso ka yama nafi okominararo oke mata te ni ya. Yama yana kani ka
yama ta okominaharo oke.
2 Yowa fehe ya tera onafawaharo oke. Bani ime ya tera onatafararo oke
mata. Teoso ka yama te watohinararo teke. Teoso ka yama te watohina
nasa ra te awineke mata.
3 Bofe ka me nima te nasa na te awineke mata. Fara te ka one me ka
yama nima te ka yama nabone te ati na te awineke. Te abe mono na te
awineke. Bofe ka me nima te nineke, Teoso me watora mati.
4 Te ati e namone teke ahi: "Baoro ka ama oke", owa ati, "Aboro ka ama
oke", owa ati, nemonaka. Te ati e na bofe ka me nima te nineke, Teoso me
watora mati.
5 Hike amara Aboro? Hike amara Baoro? Teoso nanarifa me ota amake,
Teoso ati ehene yama ota kamina ota te ni ya, yama yoro tokanaro. Ota
ati te mita Teoso ati te nofawaharo teke.
6 Awa boni koro ona Aboro soro hina Teoso ati ehene yanaharoke, ota
ehene amararo.
7 Yama e koro na e aamosa raba te e amake. Yama e soro na e aamosa
raba te e amake. Teoso ta amosi mati tohate amaka, ati ehene yama yani
karo.
8 E ka owa yama kokoro nima e ka owa yama sosoro te amaka. Me
ka yama ahi ni amosi ya Teoso me hekawahaboneke yama amosa ya.
Me ka yama ahi ni fainama tohari ya me ka yama manakone fainama
toharaboneke.
9 Yama ota ahi nineke, Teoso ya ota taba ota. Ha te Teoso ka fatara tafe
me te amake. Yobe me te amake, Teoso hiri hinahari.
10 Ha owa yobe hiri ni yana okana yobe ewene si onihara oke. Teoso
owa kanawane oko yama ahi ni amosara oke. Owa kamaki yobe abono
hiri naka. Teoso ka yobe ota hiri na otara ota kakatomiyahi.
11 Teoso ka yobe ewene amaka, Sesowi Kirisito. Yobe ewene bare
tohawarebonaka.
12 Efe yobe ewene mese ya yobe ota hiri nineke. Yobe ka yama hiri ni
oro tohi ya toha, barata tohi ya toha, yati amosa tohi ya toha, awa tohi ya
toha, masiri tohi ya toha, yama nofamaraha tohi ya toha naba awineke.
13 Teoso amo ni ya ota ka yama ahi ni watohinaboneke, amosi ya amosa,
hiyari ya hiyarihi naro. Afa yama ya yama hiri ni kakehaboneke, yobe
totomi nabonehe.
14 Yobe kote hiri one hiri ni amose ya kote hasi nebonaka, hatirari. Faya
Teoso owa kakawebonaka.
15 Yobe kote hiri one hiri ni amosare ya hatihibonaka yama hiri ni kaki
ya. Faya yama hiyaraboneke owa ni ya. Ohabarihi onahabana oke. Hasi
onahabana oke yama hiri ni baikani ya tasi ona owa.
16 Yama te watoke. Teoso ka yobe me te amake. Teoso Kanamori winaka
te ni ya.
17 Teoso ka yobe me nahabi ya Teoso mera nahabihibonaka. Teoso ka
yobe amaka. Teoso ka yobe me te amake.

18 Tera te keyehariyahi. Yama wawatomona tiwa tini ya yama
tiwatorahamone tinahabone tike. Manakobisa yama tiwatoabone tike fahi.
19 Bofe ka yama e watoha yama e watoramone Teoso ati ka. Hibati ka
me ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama me watohamone me ati na Teoso mera kasawarihareka",

ati te amake.
20 Me ka yama hani one na narake, ati e naro ahi:

Yama me watohamone me me hina Teoso ta yama watoka, yama mera kasawaribone ka yama",

yama hani ati narake.
21 Makoni tera te kahiyararabone teke, e ka owa nonofa me te tohahamone
te ati na te. Teoso ota nafi ta nareka te ni ya, tera ota narifabone ota.
22 Baoro te ka amaka, Aboro toha, Sefa toha, me na mati. Wami toha,
e tamini toha, e ahabi toha, hibayata ka yama toha, yama toyabo ka
yamatebone toha, nineke. Afa yama nafi te ka yama amake, Teoso ehene.
23 Kirisito ka me te tohake, e ka owa ka me te tohara te. Teoso ka Kirisito
toha, naka.

4

1 Kirisito nanarifa memone otara me ati naboneke, Teoso ati ota kamina
ota, Kirisito tamine, ati me hiwatorehimata hibati ka mati.
2 E ka owa he nanarifa he narifi forima nebona hina hika.
3-4 Oko Hiti oko yama ahi ni kaminebonaka ohariari. Oko yama
ahi ni amosi ya amosamone hinahaboneke. Hiyari ya hiyaramone
hinahaboneke. Oko yama ahi ni te kamini ya te ati omitarahabone oke.
Oko yama ahi ni me one kamini ya me ati omitarihi, onahabone oke. Oko
yama ahi ni amosa awineke owati boti ati ke. Owati omitarabone oke. E
ka Hiti ta ati okomitahabone oke, oko yama ahi ni kaminari.
5 Otara te kaminarahabone teke mata. E ka Hiti e noki namatabone eke.
Kame ya era kaminebonaka, e nafi. Yama firi kanehibonaka, yama soki ka
yama. E ati boti kaminebonaka. Fara e ka yama ahi ni nima era kahiyari
nebonaka.
6 Ota one mati, fara owa okominine oke Aboro ya ota fama ota, yobe
okomina owa. Te e nabone onahara oke, ota nima. "Ha owa ta otamina
oke, Baoro ka oha owa", te ati rihi, "Ha owa otamina oke, Aboro ka oha
owa", te ati rihi nabone teke. Yama hani ati te fiya kariyahi.
7 Titaminaha tiwa awine tini, ha tiwa ta? Haha yama tikiha nafi
tiwehene amakere. Teoso ehene amaka. Himataba titaminahamone tiwa
tine tiri?
8 Me akara me nima te na te awineke. Me honaha me nima te na
te awineke. Ota nowati ya towisawa me te tohawehete te awineke.
Towisawa me te tohi ya yama amosaboneke owa ni ya. Towisawa me
te tohehemenehe towisawa me ota tohabisehene ota amake.
9 Teoso ka yoyose me ota tohaha Homa ka saotato me me hiwata me
nima ota nineke, me yaka na mati saotato me ka towisawa nowati ya, me
nafi me me hiwahabone mati. Me nima ota nabisake, me ahababone me
me hina mati me nafi nokosi ya. Teoso otara namohareka me nafi ni ya,
ota ahababone ati nari, Teoso nanarifa me toha na me ni ya.

10 Yama ota watoramone me nafi ati narake, Kirisito ota kamina ota. Ha te ta yama te watoke, Kirisito ka me te tohaha te. Ota kitakere. Ha te ta te kitake. Te amosamone me ati, ota hiyaramone me ati, narake.
11 Ota fimi, bakasi ota awa, nofa ota amake. Makari ota kiharihi nofa ota amake, otara me kosi, na ota, ota aamoba watarihi, na ota.
12 Yama ota ahi nofa ota amake ota yehe ya. Otara me haha kana yama amosa ya Teoso mera hiri kanehibona ota ati nofa ota amake. Yama hiyara ya otara me hiri kana ota manakone ota awi nofara ota amake.
13 Ota ehene hiyaramone me ati na me ni ya ota ati amosi nofa ota amake. Yama me koro hiwitia nima ota nofa ota amake, otara me nofara ota.
14 Owati te miti ya te ati e naba te awineke ahi: "Baoro otara kokoma nihibona ati ne awaka makoni ati amaka", te ati naba te awineke. Tera kokoma oniharabone oke. Hine ya te narabo nima one oke, tera onofa owa. Oko matehe me te amake.
15 Me tamaha tera me kanawanake. Te ka abi ta oharika. Tera onawataharo ama oke, hiyara amosa okomina te nofawaha te.
16 Makoni owehene ya te ehene tohahabone teke.
17 Timotio oyosehara oke, owehene kaminebonaha te ni ya. Okatao amaka, onofari. Yama hiri ni fawa kara, Teoso hiyose ka yama. Owehene tamine kaminebonaka te ni ya, te ati katamoribone karo owehene ya. Afa owehene e nineke ahi Kirisito Sesowi ka oha owa. Kirisito ka me nafi ni ya yama okomina fara owati nima owehene nineke.
18 Tera te kahiyara te awineke, te ka one mati, okomarahabone te ati na te, te ni ya.
19 Okomabana oke hibati ya te ni ya, Teoso ati amose ya. Haha hine me kahiyara me ati omitarabone oke. Me ihi ta owahabone oke, me kitahamone me ati na mati.
20 Yama Teoso hinofa amakere, e ati tohaharo. E ehene amosa ta nofaka.
21 Himata nima onahabone te ati ri? Kokosi tama ni okomibana te ni ya? Oyahibana te ni ya, tera onofa owa?

5

Te ka owa ehene hiyaremonaka.

1 Yama hiyara nahamoneke te baikani ya. Te ka owa bati fati ya famehimonaka. Teoso ka me amara me ihi e naba watatera amake ahi.
2 Te ehene amosamone te ati namone teke, te ati hiyara watara te he ni ya. Te ehene hiyakere owa ni ya. Te yawahabone onahara oke. He ya te tabamariyahi, ehene hiyarari.
3 Te ya otabara oko kanamori te ya tabake. Te ya otabara hahi okako oka hari, ehene hiyarari.
4-5 E ka Hiti Sesowi ka me te tohaha heoniao te hiri ni ya te kaminebonaka. Oko kanamori sawi, nabone oke fahi te ni ya. E ka Hiti Sesowi kiti sawihibonaka te ni ya. Hahi te ta tonamebonaka Satanaisi ni ya, ahabebonaha, kanamori Teoso hikasomehibonaha e ka Hiti amo ni ya.
6 Yama hiyakere haro, tera te kahiyari ka yama. Yama te watoke, fehemeto nafira ihi bao kimise ka yama, bao nafi. Efe ehene hiyare te ni ya sawisa ne ya fehemeto nima ehene nebonaka. Efe ehene hiyare ehene nima te nafi ehene nabone teke, yama hiyara te hiri na te.
7-8 Soteo Basikowa ka marina me hiri na me ihi nima e ehene nabone eke. Ayaka nokosi ya fehemeto bote nafi me koro towitite me amake. Afa me

ihi nima e ehene nabone eke, yama hiyara nafi e koro towitia e. Marina
ka bao fehemeto kihatere amaka. Hahi bao nima e nabone eke, yama
hiyaraba watararo e ni ya, yama hiyaraba e kehemorihi naro e ati boti
ya. Yama hiyara te koro towitiabone teke, sawimarahabonehe te ni ya.
Basikowa ka bao fehemeto kihare nima te nabone teke. Efe bao nima te
teha te amake, Kirisito tera kasome karo. E ka Basikowa ka ofeya amaka,
ahabari, era kasomebonaha.
9 Oko yama hani taiti ati amake haro: Me ka yibote amarawara me ahi
na me ya te tabarabone ona ama oke afa yama hani ya.
10 Haha me ka yibote amarawara me ahi narawa me nafi okominarara
oke. Yinero tamehi me nofaha me nafi okominarihi, onahara oke. Me
nafi okominarihi onahara oke, me one me keyeha mati, me ka yinero
me hiyabebonaha. Teoso yati hiri ni tohehi me nofaha me okominarihi
onahara oke. Bofe ka me okominarara oke, Teoso ka me amara mati. "Bofe
ya te winamarahaba teke", onahaba owati yana rara oke.
11 Me kamini forima okibone waha. Me okominahara oke, Sesowi
me nofahamone me ati na mati, me ka yibote amarawara me ahi na
mati. Yinero tamehi me nofaha me okomina, onahara oke, Sesowi me
nofahamone me ati na mati. Teoso yati hiri ni tohehi me nofa me okomina,
me one ni ya me ati hiyara me okomina, hahano me okomina, onahara oke,
Sesowi me nofahamone me ati na mati. Me okomina onahara oke me one
me keyeha mati, me ka yinero me hiyabebonaha, Sesowi me nofahamone
me ati na mati. Sesowi me nofahamone me ati na me ihi e na me ya te
tabamarahabone teke. Me te katafarihi nabone teke.
12 Me hora okarabone oke, me ihi hiyara mati, Sesowi ka me amara mati.
Sesowi ka me ta me te hora nabone teke, me ihi hiyara mati.
13 Teoso ta me ihi hora kanehibonaka, me one, Sesowi ka me amara mati.
Teoso ka yama hani ati e narake ahi:

"Me ihi hiyara me te toyosemahabone teke, me sawimarahabone mati
te ni ya",

ati ke.

6

Te abe towakarabone teke sowisi ni ya.

1 Te abe mono na te awineke. Te tamine omitara oke, te abe towakamone
te, sowisi ni ya. Himataba te abe towakarineri, Teoso ka me ni ya, te abe
hora kanahaba te me nokosi ya?
2 Yama te watora te awine? Teoso ka me nokosi ya me nafi naote-
haboneke, me ihi me kamina mati. Ha e Teoso ka me e tohaha me nafi
ka yama hiyara tamine e mitatehabone eke, me ka yama amosa toha, na
mati, me ihi e siba nabone mati, me ihi amosi tabiyo. Me famaha me abe
mono na me ihi siba ni te watohaba te awineke. E ni ya yama nihinake
haro nafiraro.
3 Yama te watorini? Satanaisi nanarifa me nahotehaba me amake e
nokosi ya, me ka yama hiyara tamine e mitahabone mati, me ihi e siba
nabone mati. Hibayata ya bofe ka yama hiyara tamine miti e watohaba e
awineke bisa.
4 Himataba sowisi me te ha na te awineri, te abe mono na te ati me
mitahabone mati? Me ati te nofaraba te awineke, Sesowi nonofa me amari
karo.

5 Te kokoma nibone ka owati amake. Te ka owa yama watohi nehiba
awaka, me ati mite ya yama kaminebana me ni ya, me hiwatoabana.
6 Te ehene e ramone teke ahi. Te towakamone teke sowisi ni ya, Teoso
ka amarari, te abe kaminabone te.
7 Te abe mono namone teke sowisi nokosi ya. Yama e na hiyakere ahi.
E ka owa nima te nineke kitarari owa ehene. Te ati yana rene te amake.
Hine yama hiyara me hiri ke te ni ya. Hine tera me keyehake, te ka yinero
me yabahabone mati.
8 Yama hiyara ya te abe hiri kanahamone teke. Te abe keyehamone teke,
te abe ka yinero yabahabone te. Te ehene e na hiyakere mata ya, Teoso
ka me te tohi karo.
9-10 Yama te watora te awine, yama hiyara hihiri me winateribone ka
yama Teoso taboro ya? Me ka yibote amarawara aahi me toha, yati hiri ni
teoso tohehi nonofa me toha, me makiti abe aahi me toha, yama boboti me
toha, yinero tamehi nonofa me toha, hahano me toha, me one me ni ya me
ati hiyara me toha, me one ka yinero me yabahabone me one kekeyeha me
toha, na me winateraba me amake Teoso taboro ya. Tera te keyeharabone
teke.
11 Afa yama me hiri nemete teke baha, te one mati. Teoso tera soko
nerika, te ka yama hiyara nahabihari. Teoso ka me te tohawaharo teke ati
ehene. Teoso ka me te tohawaharo teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya e ka
Teoso Kanamori famehi ehene. Teoso Kanamori winaka te ni ya, Sesowi
Kirisito ati te nofi karo.

Te ka yibote amarawara te ahi riyahi.

12 Fara yama e nofaha nafi hiri hinate amake. Yama nake, hiyararo, e
hiri nabonehe. Fara yama e nofaha nafi hiri hinate amake. Yama e hiri
naba watarihi naboneke, era kasawarihabana kitaharo.
13 E nabati ka yamatabone amake. E nabati yamata wiyebisa amake. E
nabati ahaba, yamata ahaba, tehaba amake, Teoso ehene. Teoso e abono
kakatomaka. E abono hiri, naka, e narifebonaha. E ka yibote amara e ahi
naba e abono hiri rematamonaka.
14 E ka Hiti Teoso hiri namehimatamonaka. Era hiri nama nebonaka,
kitahari.
15 Yama te watora te awine? Te abono Kirisito abono amaka. Fanawi
me ka aahi tohaha ahi oni ya Kirisito ahi hinahaba amake. Yama e na
hiyaraboneke.
16 Yama te watora te awine? Fanawi e ahi na e abono ya aboni tohate
amake, e oharia nima naro. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me famaha e abono oharia nima me naboneke",

ati te amake.
17 E ka Hiti ya e famaha e oharia nima e te amake, e kanamori ya.
18 Te ka yibote amara te ahi narawariyahi. E ehene e ni ya e abono e
hiri kanahabone eke, yama hiyara ya. Yama hiyara onebisa e hiri ni ya e
abono e hiri karahabone eke.
19 Yama te watora te awine? Te abono Teoso Kanamori ka yobe amaka,
Kanamori Teoso ta hinahari te ni ya. Fara te ka me te amakere.
20 Teoso yama manakone nafiha nahabihimatamonaka, tera kanike-
bonaha. Makoni yama Teoso hinofa te hiri nabone teke, te abono ya.

7

E fani ka yama Baoro kaminematamonaka.

1 Yama okominawa okibone, kamini tabiyo te awaharo, te ka yama hani
ya. Te ka yama hani ati e narake ahi: "Fanawi e ahi ri ya amosa awineke",
te ati na teke te ka yama hani ya.
2 Yama hiyakere haro, e fanara ka yama, hine ya fanawi e ahi ni ka
yama. Makoni owati amake haro: Te makitiri fanaha me ka yibote me
ahi narawaboneke. Te fanawiri fanaha me ka yibote me ahi hirawa
hinaboneke.
3 Maki fare fati ahi nebonaka. Fanawi maki ahi hinahaboneke, ati ihi.
4 Makiti fati ha ne ya fati ati hiyaraba wataraboneke. Makiti fati ha hine
ati hiyareba watarihi nebonaka.
5 Te fanaha te abe ahi nabone teke. Yama wehe tamara ya Teoso ha ni te
ohariabone te ati ni ya te ati amosikimi ya te abe ahi ni fawa namatabone
teke mata. Manakobisa te abe ahi namatasahaba teke, yama hiyara te hiri
raba te, Satanaisi ati ehene, tera ma kani te watori ya.
6 Te fanahaba tera oyose okere. Te nofi ya te hiri nahi.
7 Te nafi e nabone onehene ama oke, owa nima. E one me owato oke,
owa nima me ra mati. Teoso owa e nika ahi. Teoso me one e ni naka bisa,
owa nima me ra mati.
8 Me makiti, te fanari ya te amosake, owa nima. Me fanawi toha,
naboneke, me ka yibote me ahaba mati. Me fanamarahabone one oke.
9 Te fani ati kiti ya te fanahi. E hinita waha kahiwi ati kitaha hiyakere.
10 Te fanaha te ni ya owati e nara oke ahi: Owati amakere. E ka Hiti ati
amaka, ati e nari ahi: Fanawi maki kakosaraboneke.
11 Maki kakosi ya fanawaraboneke. Maki itimabone ati ni ya maki
itimaboneke. Maki fati kakosarihi nebonaka.
12 Te one me ni ya owati e nara oke ahi: E ka Hiti ati amare
okominahabone oke. Fara owati okomina okibone. E ka owa fati Sesowi
nonofa amara tokomi nofara toyosemarebonaka.
13 E ka one maki Sesowi nonofa amare tokomi nofare toyosemarihi
naboneke.
14 Fanawi Sesowi nonofa amara amosake Teoso ni ya, maki ehene. Maki
Sesowi nonofa amare amosa nebonaka Teoso ni ya, fati ihi. Makoni te
ka matehe amosaboneke Teoso ni ya. Yama e ri ya ahi te ka matehe
amosarehene amake Teoso ni ya.
15 Teoso nonofa me amara tokomi me nofa hine me tokomaboneke.
Tokomi me nofi ya me te toyosemaboneke. Te abe hora ni Teoso nofakara.
16 Fanawi, yama tiwato tikere, tika yibote Teoso ati nofawaba ka
yama tiwehene, Teoso hikasomehibonaha. Teoso ati nofawe ya Teoso ati
nofawaha, Teoso ati nofaware ya Teoso ati nofawarihi nebonaka. Makiti
yama tiwatorihi, tike, tika yibote Teoso ati nofawaiba ka yama tiwehene,
Teoso hikasomahabonehe.

Fare Teoso tiwa ha ne tiwa nima tisa tinahabone tike.

17 Te nafi ni ya owati e nara oke ahi: Fare Teoso tiwa ha ne tiwa nima
tisa tinahabone tike. Afa yama e ka Hiti nofaka. Owati e nara oke tabora
nafi ka Kirisito ka me ni ya, me oyose owa.
18 Teoso tiwa ha ne tika sowi atari kote wisi nakosi hawa toha tiwa
tikehemorabone tike te one me ni ya. Teoso tiwa ha ne tika sowi atari
kote wisi ra tika sowi atari kote wisi nakosarabone tike.

19 Teoso me nafi nofaka, me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri
atari kote wisi ra me toha, na mati. Fare Teoso ati nima e ehene na Teoso
nofaka.
20 Teoso tiwa ha ne fara tihaha tihasa tinahabone tike.
21 Yama aahi tiha Teoso tiwa ha ne tiwa ni ya yama hiyaraba watakere.
Wawaihina tini ya yama amosaboneke tiwawai ya.
22 Me ka yama aahi tiha e ka Hiti ni ka tiwawa tike. Me ka yama aahi
tihari ya Kirisito ka yama aahi tiha tike.
23 Yama manakone nafiha Teoso nahabihimatamonaka, tera kanike-
bonaha. Tera me yoseha me ati te mitarabone teke. Me ati te miti ya
yama aahi me nima te nabone teke.
24 Ota one mati, fare Teoso tera ha ne te nima te nabone teke.

Me hinita toha, me fanawi me ka yibote me ahaba me toha, na mera kaminematamonaka.

25 Me hinita naoha me okomina okibone. E ka Hiti atiba wataremata-
monaka, mera kaminari. Fara owati okominabone oke, me okomina owa.
Owati amosa awineke, fara Teoso yama hinofa ya owehene toha owa, yahe
kari owa ni ya.
26 Yama nawaha e hiri nofa e amake. Makoni makiti fare tohe tohanawi
nebonaka.
27 Tika yibote naha tiyosemarabone tike. Tika hinita waha tika
yibotebone siba tirahabone tike, titihabana.
28 Tifani ya yama hiyara wataraboneke. Tika hinita waha tifani ya yama
hiyara watabisaraboneke. Tifani ya yama kakehaba amake tiwa ni ya.
Makoni owati amake, tifanarabone ona owa. Tiwa okayawa oke, tiwa
tiyokorabone tiwa.
29 Ota one mati, owati te mitamata. Yama amo nibone yabokere.
Afa yama amo nibone hasi na ya tika yibote na, me fanara me nima
tinahabone tike.
30 Ohi tina me ohi ra me nima tinahabone tike. Yayai tina me yayai ra
me nima tinahabone tike. Yama tikanika, e honara nima tinahabone tike.
31 Bofe ka yama tinofa yama me nonofa raba na me nima tinahabone
tike. Bofe ka yama ahabi kerewe raboneke.
32 Yama kakehaba watarabone onahara oke te ni ya. Me fanara e ka Hiti
ka yama me kakatomake, me ihi e ka Hiti hinofibone karo.
33 Me makiti fanaha bofe ka yama kakatomabisake, me ihi me ka yibote
hinofibone karo.
34 Teoso ka yama kakatomi yokana me toharaba me amake. Fanawi
maki ahabe e ka Hiti ka yama kakatomake. Me fanawi hinita naoha fara
me toha, nineke, e ka Hiti ka yama kakatomi oharirawaro, aboni toharawa,
kanamori toharawa na ya. Haha fanaha bofe ka yama kakatomabisake,
ihi maki hinofibone karo.
35 Owati e nara oke, tera kasomi onofi karo. Tera bari okana okere. E
ka Hiti narifi te ohariabone onahara oke, narifi forima te nari. Yama one
tera nahatorahabone onahara oke.
36 Tika yibotebone naha yati tohamara iti tinofi ya titihaboneke. Iti
tinofibahara tiwehene tinofamari ya titihaboneke. Fara yama tinofa hiri
tinahabone tike. Titi ya yama hiyara wataraboneke.
37 Tiwa ma kani tiwato ya titiraboneke. Tifanarahabone tini ya
tifanarabone tike.

38 Tifani ya tiwehene amosabone tike bisa. Tifanari ya tiwehene amosi
mati tohahabone tike.
39 Fanawi maki sawisa ne kakosaraboneke. Maki ahabe ta ya fanawai
nofi ya fanawahaboneke. Fanawai nofi ya Sesowi nonofa itiwahaboneke.
40 Fanawari ya yama amosabisa awineke mata ya he ni ya. Fara
owatibisa amake. Teoso Kanamori sawibise awaka owa ni ya.

8

Bani me ime kaminematamonaka, me ime me ta hite mati teoso bara me ni ya.

1 Bani me ime kamini tabiyo te awa, na teke te ka yama hani ya, me ime
me ta hite mati teoso bara me ni ya. Makoni bani me ime okomina okibone.
Era e watoke, yama e watoha e. Yama me watoha hine me kahiyarate me
amake. Yama amosake haro, ha ita, e one me e nofi ka yama, me e narifa
e, Teoso nofi me kitibone karo.
2 Yama tiwatoamone tina yama wato yokana tihara tiwa awine tike mata.
3 Yama amosa awineke haro mata ya, Teoso tinofi ya. Teoso tinofi ya
Teoso tiwa watohi awaka.
4 Bani me ime e kaminabone eke, me ta hinaharo teoso bara me ni ya.
Teoso yokana ohari e watoke. Teoso yokana me amara me e wato, ke.
5 Me tamake, bofe ka me toha, neme ka me toha na mati, teoso memone
mati. Teoso me tamake. Me ka hiti me tama, ke.
6 Teoso oharika, e kabonaha, e ka abi tohahari. Yama nafi hiri
nematamona amaka. E sawineke e narifebonaha. E ka Hiti ohari, naka,
Sesowi Kirisito. Yama nafi hiri nematamona amaka, Teoso ati ehene. Efe
era kakatomaka, Teoso ati ehene.
7 Afa yama e watoha me watokere, Sesowi nonofa me one mati. Sesowi
me nofamatara bani me ime me kakaba tohehemetemoneke, me ta
hinaharo teoso bara me ni ya. Afa bani me ime kabi me nofamakere,
yama hiyara hiri ni me nofara mati. Afa bani me ime me kabi ya yama
hiyara me hiri nabone me ati te me amake, teoso bara me me wati nawahi
ya.
8 Yama e kabaha nafi amosake Teoso ni ya. Afa bani me ime e kabari
ya Teoso yawarebonaka. Afa bani me ime e kaba ni ya Teoso era nofi
nafimisehiba watarebonaka.
9 Afa bani me ime tikabi ya tiwa tekatomahi. Me kitara yama hiyara me
hiri raboneke, tiwehene. Me tosawaririyahi.
10 Titafa tika owa kitare tiwa awe ya teoso bare ka yobe toro ya, ati e
neba awaka ahi: "Hahi bani teoso bare ni ya me ta hine okobi ya owehene
hiyaraba wataraba awineke", ati neba awaka.
11 Bani kabehibonaka, yama hiyara hiri nari. Kitare teoso bare wati
nawahebonaka. Yama hiyara hiri nebonaka, tiwehene, yama tiwatoamone
tina tiwa. Tosawaribonaka tiwehene.
12 Tiwehene e ni ya tika owa hiri tikanabone tike yama hiyara ya. Yama
hiyara hiri nebonaka tiwehene, kitarari. Sesowi nonofa amaka, te fami.
Kirisito ahabematamonaka, he kasomebonaha. Tiwehene e ni ya ahi
Kirisito hiri tikanabone tike yama hiyara ya.
13 Oko owa yama hiyara hiri rayaho bani kabe ya. Oko owa ona-
sawarirabone oni ka bani kabi fawa onahabone oke. Oko owa yama hiyara
hiri rayaho owehene.

9

Oko yamaba aate otera ama oke te ni ya.

1 Teoso ka yoyose ama oke. Oyehe ya yama ahi ni onofari ya yama ahi
orabone oke. Sesowi e ka Hiti owahamaro ama oke, Teoso ka yoyose me
one nima. E ka Hiti te nofaharo te amake, okominahari te ni ya.
2 Makoni Teoso yoyose ama oke te ni ya. Teoso ka yoyose ama
orahamone me one ati na me awineke, Teoso ati okominari karo me ni ya.
Owa te watoke, Teoso ka yoyose oha owa, Sesowi nonofa me te tohawaharo
te, Sesowi ati okomina owehene.

3 Te one owa me hora kana me awineke. Owati e nineke ahi te ni ya:
4 Tera ota narifake, Teoso ati ota kamina ota te ni ya. Yamata ota
aate nemenehe te ni ya, otara te kakawene te amake te kanawani
manakonebone ya, yama fawaha toha na ya.
5 Ota ka yibote watarawakere. Teoso ka yoyose me one fanarawake. E
ka Hiti nisori me toha, Sefa toha, ne me fanake. Fani ota nofehemenehe,
Sesowi nonofarawa ota yabarawehene ota amake. Me ka yibote ya me
tabake Sesowi nonofa me me yaka na mati. Fara me nima ota ehene
nemenehe yama hiyara ota hiri rene ota amake.
6 Banabe ya ota famaha yama ota ahi ke, ota tefe manakonebonehe.
Teoso ka yoyose me one yama ahi kere. Sesowi nonofa me me hinatafa
hike. Me nima ota ehene nemenehe, yama hiyara ota hiri rene ota amake.
7 Saotato fara me tafe manakone me nawatatera me amake. Ofa hiti
hinaka ofa yome te amaka. Ofeya me nanarifa ofeya me yoari fehe fawate
amaka.
8 Owaharira owati amake, e oha owa. Teoso ka yama hani ati e na na
narake, fara owati nima ati naro.
9 Mowisei ka yama hani ati e narake ahi:

"Bowi tiriko tai na tiriko kababone ma tikariyahi",

ati ke. Teoso bowi kaminaremata awaka.
10 Era kaminemata awaka. Tiriko kokoro tiriko koro ne tiriko kabebona
ati boti ati ne awaka, tiriko hati ya. Tiriko nanamosa toha, naka.
11 Tiriko kokoro nima ota nineke, Teoso ka yoyose me ota, tera ota
kanawana ota Teoso ati ya. Tiriko kokoro tiriko kabate amaka. Teoso
ka yoyose me ka yama ahi ni manakone me ihabisaboneke, me tafe
manakonebonehe.
12 Teoso ka yoyose me one ihi e nineke ahi te ni ya. Me ihi nima ota ehene
nemenehe, yama hiyara ota hiri rene ota amake, tera ota aate ni ya ota
tefe manakone ya.

Me ihi nima ota ehene raro otake, te ka yinero ota nikara ota. Ota tefe
manakone ota nahabineke, fara ota. Ota fanarihi ke. Ota ehene e na ota
ehene me totamabone ota ati na otake, hiyara amosa me nofawa mati,
Kirisito tamine.
13 Yama te watorini? Teboro ka yama aahi teboro tefe me kabate me
amake. Teboro ka yama aahi Teoso ka tana ya yama me tabasi hinaha me
kabate me amake.
14 Hahi hiyara amosa kakamina tohe e naka me ihi nima, e ka Hiti ati
ehene. Mera kanawane ya me hinatafehibonaka e ka Hiti ati ehene.

15 Ha owa owehene e kere me ihi nima. Owati e na owa natafi te yana
tonahaba owati amakere. Owati fara tohineke, Sesowi nonofa me tafe
onikara owa. Ohabi ya yama siba ra awineke, me tafe onikarahaba owa.
16 Otaminahamone okere, hiyara amosa okomina owa. Hiyara amosa
okominine oke, Teoso ati ehene. Hiyara amosa okominari ya yama
hiyaraboneke owa ni ya.
17 Owati ihi amakere. Teoso ati ehene amaka. Makoni owa
kakawarareka, ati kamini manakone ya. Owati ihi tohehemenehe owa
kakawena amaka.
18 Oko yama ahi ni manakone amake oko yayai ni tohaharo. Yayai oke,
hiyara amosa kamini hinita oniha owa te ni ya, tera aate ora owa. Tera
aate onemenehe yama hiyara watarene amake.
19 Me ka yama aahi ama okere. Me nafi ka yama aahi owa oniha oke,
Teoso ati yati me nofawaha me tamibone karo.
20 Soteo me ohiyara soteo me nima onahara oke, Teoso ati yati me
nofawabone mati. Mowisei ati me nofate me amake. Me ohiyara Mowisei
ati hiri onahara oke. Mowisei ati hiri oremenehe yama hiyara watarene
amake owa ni ya Teoso ati ehene.
21 Soteo me amara me ohiyara Mowisei ati hiri orara oke, Teoso ati
yati me nofawahibone karo. Teoso ka yama hani ati onahabiharara oke,
Kirisito ati okataba owa.
22 Me kitara me ohiyara me kitara me nima onahara oke, Teoso ati yati
me nofawaibone karo, Teoso me hikasomahabone mati. Me nafi ihi nima
owehene nara oke, me tamaha Teoso ati yati me nofawahibone karo, Teoso
me hikasomahabone mati.
23 Owehene e nara oke, hiyara amosa me nofawahibone karo. Owehene
amosamone Teoso ati tehibona onahara oke.
24 Yama te watorini, e kana ni ka yama? E kakana ka yama ya me tamaha
me kana te me amake. Me nafi amakere, me kitaha mati. Ohari ta kitaka.
Te e nabone teke ahi, hahi nima. Te kana ni kitahabone teke, te kobo ni
tai tohahabone te.
25 Me kana ni kitate me amake, me tati atoribone me ihahabone mati.
Ha e e tati atoribone amara e ihahabone eke. Me tati atori ahabate amake.
Haha yama ahabatera ta e ihahabone eke, ha e.
26 Makoni kana ni yokana ohine oke. Hine ya kana okere. E ka owa
yama momono kana tohe nima ona one oke, omano towara owa.
27 Oko abono oyosete ama oke, fara owati nima oko abono nabone owa.
Me ni ya Kirisito okomina wai onofa okere hawi enoki ya, ha owa.

10

Teoso bara me te nofarabone teke.

1 Ota ka iti me tamine okomina okibone, te watohabonehe. Ota ka iti
me nafi yaka nemetemoneke Teoso ka neme sabi bofe ya. Me nafi kariwa
nemetemoneke faha baikani ya.
2 Afa me batisa ni nima yama nemetemoneke, Mowisei ino ya, neme
sabi faha itaha famaha ya.
3 Me nafi tafa nemetemoneke, yama Teoso ta hina me kaba mati.
4 Faha me fawa nemetemoneke, Teoso ta hinaharo. Teoso ka yati me
ya tabaha ka faha me fawa nemetemoneke. Afa yati Kirisitomatamona
amaka.

5 Yama hiyara me hiri na me ihi Teoso nofarematamonaka, me nafi ihi
tohinima na mati. Makoni me ahabemetemoneke hawi enoki ya, yama
honara ya. Me abohi so kanikimehemetemoneke yama honara ya.
6 Teoso mera kaminaka e ni ya, e ehene e rabone e, me ihi nima, yama
hiyara me nofaha mati. Yama hiyara e nofarabone Teoso ati nareka.
7 Teoso bara me te nofarabone teke. Teoso bara me me nofehemete-
moneke me one. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me naorisehemetemoneke, me tafahabone mati, yama me fawa,
nabone mati. Faya me naomisehemetemoneke, me abe ahi nabone
mati",

ati ke, bowi kanamori me nofaha mera kaminaro.
8 Me one ihi nima e ehene rabone eke, me ka yibote amarawara me ahi
narawa mati yama we one ya. Me ihi e na me ahabemetemoneke, 23 mio
me tohaha mati, yama we oharia ya.
9 Ha e bisa Kirisito e totomi rabone eke. Me one ihi e na maka me waka
hirawemetemoneke.
10 Teoso e hora karihi nabone eke. Me one Mowisei hora kana hinamati
mera waka nematamonaka.
11 Teoso ehene e nematamonaka ahi, mera kanawanahari, yama hiyara
me hiri rabone mati. Afa yama me kamina yama hani me rawi
nemetemoneke, era me kanawana mati, Teoso amo nibona yabore ka
yama ya.
12 Makoni tikitamone tina tiwa tekatomabone tike, tisaraba tiwa.
13 Inamati tiwa yosehiba ama tike, e nafi yosi nima. Teoso tiwa kasome-
bonaka, tikitabone tiwa. Tiwa kanawanehibonaka, hasi tinahabone tiwa,
yama hiyara hiri tirahabone tiwa.

14 Makoni teoso bara me te nofarabone teke.
15 Yama te watoha te awineke. Yama okomina te siba nahi, te ati boti ya.
16 Kirisito ka fi e fawaha, "Teoso faya amake", e ati te amake. Kirisito
emene e wati nawahate e amake, ahabemata. "Kirisito ka me e amake", e
ati te e amake. Kirisito ka bao e ebe ne e kaba, te e amake. Kirisito abono
e wati nawahate e amake, hiwa ta nemata. "Kirisito ka me e amake", e ati
te e amake.
17 E nafi fare Kirisito ka bao e kabate e amake. E yoro tokowamake, bao
ohari nima, e abono oharia nima.
18 Ihayeo me te wati nawahahi. Teoso ka tana ka bani me me kaba Teoso
ka me amake, Teoso ka tana tohi karo.
19 Owati e nineri, bani me okomina owa, me me ta hina mati, teoso bara
me ni ya? Teoso yokana memone ona owati amakere, teoso bara mati.
Bani me ime hiyaramone ona owati amakere bisa.
20 Owati amake haro: Bani me me ta nineke hinamati me ni ya, one
oke. Teoso amare ni ya bani me me ta nineke. Haha bani me te kabi ya
hinamati me ka me te tohahabone teke. Te ehene e rabone teke ahi.
21 Me hinamati ka fi te fawi ya e ka Hiti ka fi te fawarabone teke. Me
hinamati tatafa ka yama ya te tafi ya te tafarabone teke e ka Hiti tatafa ka
yama ya.
22 E ka Hiti e nayawarahabone eke. E kitarabone eke, ehene.

Bani me ime kaminematamonaka tasa.

23 Fara yama onofa ya yama hiri hina oke. Yama nake, hiri nabana, hiri orahabone onaharo, me one onarifahabone oni karo. Yama nake, hiri nabana, amosaraharo.
24 E ka one me ni ya yama amosara e hiri rabone eke. Fara yama e nofa e hiri rabone eke. Yama me hinofa ta e hiri nabone eke.
25 Mekato ya tiki ya bani me ime tikaniki ya me aate tirahabone tike, bani me tamine timitaba tiwa. Teoso bara me ka teboro ka bani tohe ya toha, teoso bara me ka teboro ka bani tohare ya toharihi, nebonaka.
26 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Teoso ka wami amake. Teoso ka wami ka yama nafirawa amake",

ati ke. Yamata nafi Teoso ka yama amake.
27 Sesowi nonofa amare tiwa ha ne ya tiki ya taboro ya, yamata nafi tikababa ama tike, tiwa kakawe ya. Aate tirehibonaka, yamata tamine timitaba tiwa.
28 Ati yana ne ya teoso bare ni ya yamata me ta namone ati ne ya yamata tikabarabone tike. Yamata tikabi ya teoso bare tinofamone ati nebonaka.
29 Yamata kaminare ya tikababoneke. Ati boti nehi tiwatorehibonaka.
30 E tafaha, "Teoso faya amake", e ati ni ya yama hiyaraba e hiri ra eke, bani e kabaha e.
31 Titafa Teoso wati tiwahabone tike. Yama tifaha Teoso wati tiwaha, tinahabone tike. Teoso amosemona me ati naboneke tiwehene. Fara yama nafi hiri tina Teoso wati tiwahabone tike, Teoso amosemona me ati nibone karo.
32 Yama me hinofaraha ya tiwehene toharabone tike, Teoso me nofibone karo. Soteo me toha, bara me toha, Sesowi nonofa me toha, na mati.
33 Yama me hinofa ya owehene tohahabone oke. Yama onofa ya owehene toharabone oke. Yama me hinofa ya owehene tohahabone oke, Kirisito me nofibone karo, Teoso me hikasomahabone mati.

11

1 Fara owehene nima te ehene nabone teke. Kirisito ehene nima owehene nineke.

Me fanawi kaminematamonaka.

2 Te tamine omitara oke, te ati katamorahamone te, aya yama nafi okominaha ya. Te ehene amosake. Aya yama okomina hiri ni te fawa kere.
3 Yama one okomina okibone. E nafi Kirisito yosete amaka. Makiti fanawi yose, te amaka. Teoso Kirisito yose, te amaka.
4 Makiti Teoso ati kamine tati karafarehibonaka. Ora ne tati karafarihi nebonaka. Tati karafe ya Kirisito he yoyose tohe hiyaremona ati nebonaka.
5 Fanawi Teoso ha na tati karafaboneke. Teoso ati kamina tati karafa naboneke. Ihi e ri ya maki hiyaremona ati naboneke. Tati karafari ya e naboneke ahi, me tati nafi sowe na me nima.
6 Fanawi tati karafari ya tati seo ni ya yama siba rene amake. Fanawi tati sowe na kokoma naboneke. Tati seo na kokoma, naboneke. Makoni tati karafaboneke.
7 Makiti tati karafarehibonaka, Teoso nima ne kari. Makiti Teoso amosi namote amaka. Fanawi maki amosi namote amake bisa.

8 Hibati ya fanawiteba makiti hiri ni tohehemetemone amake. Maki-
titeba fanawi hiri ni amarematamona amaka.
9 Teoso fanawi hiri nematamonaka, makiti kabonehe. Fanawi ka makiti
amarebona hiri nematamonaka.
10 Fanawi tati yoto kana me inamati hiwatoaboneke, maki hiyoseharo.
11 Sesowi nonofa fanawi me nofake, mera kasomarawabonehe. Sesowi
nonofarawa makiti mera nofa, narawake, me hikasomarawahabonehe.
12 Fanawi makiti hiri nimetemone amake. Makiti me watate me amake
fanawirawa ni ya. Teoso me nafi hiri nematamonaka.
13 Himata nima te ati ribe? Yama amosa awine te ni ya, fanawi tati yoto
kara Teoso ha ni karo?
14 Yama e watoke haro e nafi, makiti tati kone kayabo kokoma ne karo.
15 Amosa, ke haro e nafi ni ya, fanawi tati kone kayaborawi karo.
Fanawi amosake, tati kone kayaborawaro. Tati konebone Teoso ta
hirawemetemoneke, yoto karawibone karo.
16 Te ka owa owati nofareba nehiba ama? Owati e na tabora nafi ka
fanawi nafirawa oyosete ama oke. Kirisito ka me nafi ati e te me amake
ahi fara owati nima.

Yama hiyara te hiri namone teke, te tafaha te heoniao ya.

17 Tera oyosewaha okibone. Tera okahiyararabone oke. Heoniao te hiri
na te ehene amosakere. Yama hiyara te hiri nineke.
18 Te abe mono namone teke heoniao te hiri na te. Me ati omitara oke,
tera me kamina mati. Keye me hiri ra me awineke.
19 Yama amosake owa ni ya, te abe mono ni karo. Te one me owatoabone
oke waha, me ihi amosa mati.
20 Heoniao e hiri na e tafaha e ka Hiti e wati nawahate e amake. Te
ka heoniao ya te tafaha e ka Hiti te wati nawahamone te ati na te wati
nawahi nofareno awaka.
21 Te one me tafi tai tohaha te one me hasi nofamoneke, me tafeba watara
me fimiha mati. Te one me hano, nofamoneke.
22 Te tafa, yama te fawa, nabisabone teke fare te ka yobe ya. Me honara
me kokoma nineke te ehene, me tafe watara mati. Sesowi nonofa me te
hiri kineke yama hiyara ya, Teoso ka mati. Himata nima owati ribe te ni
ya? Tera okahiyaribana? Yama te hiri na okahiyararabone oke.
23 Yama okominaharo oke te ni ya, e ka Hiti hikaminaharo owa ni ya, e
naro ahi: E ka Hiti Sesowi me ya tabehimatamonaka yama soki ya, he ya
tataba mati, me ka owa ta hinehibanoho me one ni ya. Bao itihi
24 "Teoso faya amake", ati nematamonaka. Bao ebe nematamonaka.
Ati yana nematamonaka. "Oko ime amake haro, ta onahabonehe tera
okasomahabone owa. Owa te wati nawahatehabone teke, fara bao te kabi
ka yama ya".
25 Me tafi hawa tohi ya kobo ititasehimatamonaka. Ati yana namatase-
himatamonaka. Haha fi oko emene nima nineke haro. Ohabi ya Teoso
te ya tabe kotarato yati hiri nebonaka. Fara te fawi nima oko ahabi wati
nawahi te tehabone teke, ati nematamonaka.
26 Fare hahi bao te kabi nima e ka Hiti ahabi kamini te nineke. Fara
haha fi te fawi nima ahabi kamini te nineke. Te ehene e na fawa rabone
teke. Te ehene e nasa nabone teke kame ya.
27 E ka Hiti ka bao te kaba, hinaka fi te fawa, na yama hiyara te hiri ni
ya e ka Hiti ahabi te siwa nihabone teke, abono ya emene fame te siwa
nihari.

28 E ka Hiti ka bao te kaba, hinaka fi te fawa, nabone te ati na tera te
kakatomahabone teke.
29 E ka Hiti abono te wati nawahabone teke, abono hinaka me tohahari.
Abono te wati nawahare ya Teoso tera kakobonaka.
30 Makoni te one me kiti nofara me amake, me tamaha mati. Te one me
tamaha me kiya, nofa me amake. Te one me ahaba, ke afa yama ihi.
31 Era e kakatomi ya Teoso e nayawarahabone eke.
32 E ka Hiti e ehene yawe ya era kosi te amaka, e ka owa yawe biti kosi
ne nima. Ehene e te amaka ahi, era nahabirabona karo, me one Teoso ka
me amara mera nahabi ya.
33 Makoni owati e nabone oke ahi: Heoniao te hiri na te abe noki nabone
teke, te nafi tafahabone te.
34 Te fimi ya te tafahabone teke fare te ka yobe ya. Heoniao ya te tafi
hiyari ya Teoso te nayawabone teke. Okomatasi ya te ni ya yama one
okominatasahabana oke, tera oyoseha owa.

12

Teoso Kanamori yama yoro tokana ta te amaka e ni ya, e one me e narifabone e.

1 Teoso ka yama okomina okibone, e ahi naro, te watohabonehe.
2 Kirisito te watori ya mata yati hiri ni teoso me tohaha me te yobi
kanehemete te amake, me ati watara mati, tera me keyeha te. Afa yama
te watoke.
3 Makoni te narabo nima okibone. "Sesowi hiyakara", me ati na Teoso
Kanamori ati me kaminakere. "Sesowi e ka Hiti amaka", me ati na Teoso
Kanamori ati me kaminake.
4-5 Teoso yama yoro tokana ta te amaka e ni ya, e ka one me e narifabone
e. Teoso Kanamori ta oharite amaka. E ka Hiti ohari, tehi amaka.
6 Teoso yama yoro tokana ya e ati boti hiri kite amaka, e nafi. Teoso ta
oharika.
7 Yama yoro tokana ya Teoso Kanamori era hiri kite amaka, e one me e
narifabone e.
8 Owa Teoso Kanamori hikanawanebonaka, yama watohibonaha,
hikaminahabonehe.
9 Owa Teoso kitehimona ati nebonaka, fare Teoso Kanamori ehene. Owa
era nanakitama toha nebonaka, Teoso Kanamori ehene. Teoso Kanamori
ta oharika.
10 Owa yama namohibonaka, Teoso Kanamori ehene. Owa Teoso ati
kaminebonaka. Owa me ati mite yama siba nebonaka Teoso Kanamori ati
tabiyo. Owa me one ati ya ati tohawebonaka. Teoso Kanamori ehene owa
me ati kaminebonaka, me ati hihiya na me ati.
11 Afa yama nafi Teoso Kanamori ehene amaka, ohariari. E nafi ati boti
hiri kite amaka, fare ati ya.

Kirisito abono kote me te tohake.

12 E kote tamake, kobobo naro, e abono oharia e. E abono nima e te e
amake, Kirisito ka me e.
13 E tamaha e iibofarisa e ohariwahamate amake, e abono nima e na e.
Teoso Kanamori ehene soteo me toha, soteo me amara me toha, yama aahi
me toha, yama aahi me amara me toha, na me e amake. Teoso Kanamori
fare ta te amaka e nafi ni ya.
14 E abono kote oharitera amake. E kote tamate amake, kobobo naro.

15 E teme ati yana nibana, ati e naro ahi: "E abono kote ama okere,
e yehe ama ora owa", ati naba ama? E teme ati e ni ya e abono kote
tohamarahaba ama? E abono kote tohasa naboneke.
16 E warabo ati yana naba ama, ati e naro ahi: "E abono kote ama okere,
e noko korone ama ori karo", ati naba ama? E warabo ati e na e kote
tohamarahaba ama? E abono kote tohasa naboneke.
17 E abono nafi e noko korone hinama tohi ya, himata ya me ati e
mitaribe? E abono nafi e warabo hinama tohi ya himata ya yama mahi e
hisi ribe?
18 Teoso e abono kote nafi kobobo nite amaka, fare ati ya.
19 E abono kote oharia e tohi ya himata nima e abono ribe?
20 E abono kote tamaha kobobo na e abono oharia amake.
21 E noko korone e yehe hiyaraba ama, ati e naro ahi: "Tiwa onofama
okere", ati naba ama? E tati ati e naba ama ahi, e teme hiyararo: "Tera
onofama okere", ati naba ama?
22 E abono kote kitara ta e nofake mata ya.
23 E abono kote aamosa raba na e kakatomate e amake mata ya, e abono
kote namohinara toha naro.
24 E abono kote aamosa na kakatomi yokana e toharaboneke. Teoso era
yoro tokaniwamerika, e abono kote kobobo ni nima. E ka one me aamosa
raba na mera kakatomate amaka mata ya,
25 e abe mono ribone karo. E abe nofahabone ati nareka, fara e nafi.
26 E ka owa yama hiyara karime ya e nafi yawahabone eke. E ka owa
me kahiyari ya e nafi yayai nabone eke.
27 Kirisito abono nafi me te amake. Kirisito abono kote me te tohake, te
nafi.
28 Teoso tera yoro tokaniwamerika, Kirisito ka mebone me te. Teoso
ka yoyose me tai toha, me nowati ya Teoso ati kakamina me yotoha, me
nowati ya era kakanawana me toha, me nowati ya yama nanamo me toha,
me nowati ya era nanakitama me toha, me nowati ya era nanarifa me
toha, me nowati ya era yoyose me toha, me nowati ya me one ati ya me
ati tohawa me toha, nineke.
29 Me nafi amakere, Teoso ka yoyose mati. Me nafi amakere tasa, Teoso
ati kakamina mati. Me nafi amakere tasa, era kakanawana mati. Me nafi
amakere tasa, yama nanamo mati.
30 Me nafi amakere tasa, era nanakitama mati. Me nafi amakere tasa,
me one ati ya me ati tohawa mati. Me nafi amakere, me ati kakamina
mati, me ati hihiya na me ati.
31 Yama tai tohaha hiri ni te watohabone onahara oke. Hawi one
okomina okibone mata, amosaro mata ya.

13

E abe nofahabone eke.

1 Tabora nafi ka me ati owato, Teoso nanarifa me ati owato, ona me
one onofarihi oni ya feho koba na moni nima owati nabone oke, owati
amosara owa.
2 Teoso ati nafi kamini owato, yama nafi owato, Teoso kitehimona ona
owati ihi yati ehebote toka na me one onofarihi oni ya otaminarabone oke
Teoso ni ya.
3 Owa okahiyaribone ka me honara me ni ya oko yama nafi ta, owa me
sari kanahabone owati yana rihi ni ya, me one onofarihi oni ya Teoso owa
kakawarehibonaka.

4 Me nofi yokana ohi ya me noki onahabone oke, oyawara owa. Ohamarahabone oke me ni ya. Me okayawarabone oke. Owa okahiyararabone oke fara owa. Otaminahamone orahabone oke.
5 Yama hiyara otirabone oke. Me okahitirabone oke. Yawakabote orahabone oke. Me ihi hiyara wati owahamarabone oke.
6 Yayai orabone oke, yama hiyara hihiri me kitaha me ihi. Yayai onahabone oke, yama amosa hihiri me kitaha me ihi.
7 Me ka yama hiyara okominarabone oke. Keye me hiri namone orahabone oke. Yama hiyara me hiri nabone orahabone oke owati boti ya. Yama nawaha noki onahabone oke, me nofi yokana ohi ya.
8 Me nofi yokana ohi ya me nofi fawa oterabone oke. Teoso ati kakamina me ati fawa tehaboneke. Me one ati ya me ati tohawa me ati fawa, tehaboneke. Yama wawato ka yama wato fawa, tehaboneke.
9 Yama nafi e watokere mata. Teoso ati kamini nafi e watorihi ke mata.
10 Yama toyabo ya yama wato yokana e tohatehabone eke. Haha hibayata ka yama e watoha ahabatehaboneke.
11 Onafiri ya mata inamatewe ati nima owati namaro ama oke. Inamatewe ati boti nima owati boti namaro ama oke. Onafiwaha inamatewe ehene nima owehene namakere.
12 Teoso wato yokana oha okere mata. Yama toyabo ya Teoso wato yokana ohatehabone oke, fare Teoso owa wato nima. Hibayata ya e ka owa kanamori awehi nima e nineke, esibiyo ya, hine awi yokana toharari. Yama toyabo ya Teoso yokana e awatehabone eke.
13 E ati boti ya Teoso kitehimona e ati ni ka yama amosake. Yama amosa, nabisake haro, Teoso e noki ni ka yama. Ha ita yama amosi mati tohake haro, e ka one me e nofi ka yama.

14

Yama e wato ka yama amosake, e ka one me e narifabone e.

1 Yama amosake, e ka one me e nofi karo. Yama amosa nabisake haro, yama e wato ka yama, e ka one me e narifibone ka yama. Ha ita yama amosake haro kasiro ya, Teoso ati kamini e wato ka yama.
2 E ati hihiya na Teoso e hiyarabone eke. E ati hihiya na e ati me watoraboneke, Teoso ka yama e kamina e, Teoso Kanamori ati ehene.
3 Fara e ati ta ya Teoso ati e kamini ya e ka one me e narifabone eke. E ati me miti ya me yayai naboneke. Me kitahaboneke e ehene.
4 Me ati hihiya na fara hine me narifaboneke. Haha Teoso ati me kamina me me narifaboneke, Kirisito ka mati.
5 Te nafi ati hihiya ni ya yayai onahabone oke. Oko yayai ni yokana tohahabone onahara oke, Teoso ati kamini te wato ya. Teoso ati e kamini ka yama ta amosake. E ka one me ati hihiya na ka yama aamosa raba ke. E ati ya me ati me kamini ya me one ni ya yama amosa, naboneke. Sesowi nonofa me me narifaboneke.
6 Ota one mati, e tabaha owati hihiya na tera onarifaraba owa awine oke. E ati ya Teoso yama hinamoa okomini ya te ni ya tera onarifahabone oke. Yama te watohabone okomini ya tera onarifa onahabone oke. Teoso ati okomini ya tera onarifa onahabone oke. Tera okanawani ya tera onarifa onahabone oke.
7 Hohori ya fiorao famaha yati kerene fara e nima nineke. E ka owa fiorao teo ne fiorao teo ni yokana tohare ya himata nima ayaka miti e

ribe? E ka owa hohori fo ne hohori fo ni forima re ya himata nima ayaka miti e ribe?
8 Torobeti ati e yana ni ya saotato me abe fito kite me amake. Torobeti ati yokana tohari ya saotato me abe fito karahaboneke.
9 Tiwati hihiya na owa tihiyari ya tiwati omitarahabone oke. Hine ya tiwatiboneke.
10 Me ati tamaha me awineke, bofe ka mati. Me nafi ati watohinake.
11 E ka owa fare ati hiri ne ati owatorehibonaka. Bare ohaba ama oke he ni ya. Barebisabonaka owa ni ya.
12 Yama wato te nofate te awineke, Teoso Kanamori ehene. Yama amosake kasiro ya haro, te abe narifi wato ka yama, Kirisito ka me te.
13 Te ka owa ati hihiya ne Teoso aate nebonaka, he kanawanehibonaha, fare ati kaminamatasehibonaha me one ni ya me ati ya.
14 Owati hihiya na Teoso ohiyara oko kanamori Teoso ha naboneke. Owati boti ta yama watoraboneke, yama okomina owatori karo.
15 Himata nima oribe? Oko kanamori ya Teoso ohiyarahabone oke, owati hihiya na owa. Fara e ati ya owati toha nabone oke, yama owatobone karo. Oko kanamori ya oyakabone oke, owati hihiya na owa. Fara e ati ya oyaka onahabone oke, ayaka owatobone karo.
16 Tiwati hihiya na Teoso tikahiyara yama me watora tiwati me watoraboneke. "Ame", me ati raba me awineke, tiwati me mita mati, "Teoso faya amake", tina tiwati.
17 Teoso ni ya "Faya amake", tina me one ta tinarifarine tike.
18 Owati hihiya te ama oke bisa, mata ya. "Teoso faya amake", ote ama oke.
19 Heoniao ya owati hihiya naba wataraboneke, owati me watoramone me wataribone karo. Fara owati hiri onahabone oke, me okanawanabone owa.
20 Ota one mati, matehe nima te rabone teke. Matehe nima e na e amosake, me nafi e nofaharo. Matehe ka yama wato nima e ni ya e amosakere, yama wato yokana e tohararo. E ehebote ati boti ya te ati boti tohahabone teke waha.
21 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Me ohiyarahabone oke, haha mati. Bara me oyosebana oke, owati me kaminaba mati me ni ya, fara me ati ya. Bara owati me kaminakene owati me mitaraba me amake, haha mati",

e ka Hiti ati ka.
22 Makoni e ati hihiya na Teoso kiti e namohabone eke, Sesowi nonofa me amara me ni ya. Sesowi nonofa me e tohaha Teoso ati e kamina e abe hiyara, fara e ati ya e ati tohahabone eke.
23 Te ka heoniao ya te nafi ati hihiya narawi ya e ka one yama me watora me sawi ya himata nima me ati ribe? Sesowi nonofa me amara me sawi ya himata nima me ati ribe? "Me rabikarini?" me ati naba me awineke.
24 E ka owa Sesowi nonofa tohare ya toharihi, bare tohe ya toha, ne te ka heoniao ya kiyomake fara te ati ya hinaka yama hiyara te nafi kamina te ati mite ya ati e neba awaka ahi: "Owehene hiyara owa awine oke", ati neba awaka, te nafi ati mite karo.
25 Haha yama hikehemoha te watowahabone teke waha. Sone ya Teoso amosemona ati nebonaka. "Teoso sawika te baikani ya. Keye amakere", ati nebonaka.

Te ka heoniao ka yama amosaboneke.

26 Ota one mati, owati te mitahi. Te yoro tokowami ya te ka owa
Teoso tahi hiri nebonaka. Owa tera kanawanehibonaka. Owa Teoso
yama hinamoa kaminebonaka. Owa ati hihiya nebonaka. Owa ati
hikaminehibonaka. Afa yama nafi te hiri ni ya te abe kasomabone teke,
Teoso ka me te.
27 Te one me ati hihiya na me tamaraboneke. Me fami ya me fama,
me terei tohi ya me toha, naboneke, me oohariki na mati. Owa me ati
kaminebonaka.
28 Me ati kakaminaba watare ya me ati yana raboneke te baikani ya.
Fara hine me hiyaraboneke, Teoso me hiyara na mati.
29 Me one fara ati ya Teoso ati kamina, naboneke. Me fami ya me fama,
me terei tohi ya me toha, naboneke. Yama me kamina me ati me one mita
yama me siba ni forima naboneke mata.
30 Te ka owa me one hiyare hahi itari ni ya Teoso ati yana ne ya owa ati
fawa nebonaka.
31 Te nafi Teoso ati kaminabone teke te oohariki na te, te nafi yayai
nibone karo, te nafi yama wato nibone karo.
32 Teoso ati me kamina hine me maki nihaboneke.
33 E ati yana kanikima na Teoso nofatere amaka. Yama e na ta Teoso
nofaka ahi amosaro.
34 Te fanawiri ati yana raboneke te ka heoniao ya. Tabora nafi ka Sesowi
nonofa me ihi e teha me amake ahi. Fara fanawi maki ati nima ihi nabone
Teoso ka yama hani ati te amake.
35 Fanawi yama watohabone ati yana raboneke heoniao ya. Maki aate
naboneke fare me ka yobe ya. Heoniao ya fanawi ati yana ni ya yama
hiyaraboneke.
36 Te amakere, Teoso ati te kaminibaha te. Teoso ati te kamita te oharirihi
ke.
37 Te ka one Teoso ati kakamina me tohahamone me ati, Teoso ka yama
me watohamone me ati, ni ya me ati yana nahi, owati amosamone me ati
na mati, yama hani ka owati. Owati amakere. E ka Hiti tera yoseka.
38 Owati me miti ya yama amosaboneke. Owati miti me nofari ya Teoso
ati me kaminamaraboneke.
39 Teoso ati kamini te nofi ya yama amosaboneke. Me ati hihiya na me
ati te fawa nirabone teke.
40 Yama e na ta Teoso nofaka ahi amosaro, te ka heoniao ka yama nafi.

15

Kirisito wamisamematamonaka.

1 Ota one mati, hiyara amosa okominamatasa okibone, aya okominiba-
haro, afa te nofibaharo, te nofasa naro.
2 Efe Teoso ati okominibehi ati nofi te fawa re ya Teoso tera kasome-
bonaka. Teoso ati nofi te fawa ni ya Teoso tera kasomarehibonaka.
3 Aya e tabiro ya Kirisito tamine tamehi okominaharo ama oke, owa
me kanawana owa. Efe Kirisito tamine okominatasahabone oke, tamine
amosi mati tohahari, e nari ahi: Kirisito ahabematamonaka, e ka yama
hiyara manakone nahabihibonaha. Fara hibati ka Teoso ka yama hani ati
nima ehene nematamonaka, ahabari.
4 Me hikamomatamonaka. Yama we famaha nowati ya yati namatase-
himatamonaka, fara Teoso ka yama hani atimetemone nima.

5 Sefa hiwehimatamonaka. Yama we one ya he ya tataba me 12 na me
hiwatasehimatamonaka.
6 Yama we one ya he nonofa me tamaha me hiwatasehimatamonaka 500
me fiya kana mati, me yoro tokana mati. Afa me one ahaba me one sawisa
ke, me tamaha mati.
7 Tiako hiwatasehimatamonaka. Hinaka yoyose me nafi hiwatasehi-
matamonaka tasa. Efe Kirisito tamine amaka, tamine amosi mati tohahari.
8 Owabisehimari amaka, fare awibanoho. Inamatewe wati hihiya ne
nima onahamaro ama oke, amo ni yokana amare ya watahari.
9 Taiti ya owehene hiyaramaro ama oke Sesowi nonofa me ni ya, Teoso
ka mati. Fara owaharine oke ha owa, Sesowi ka yoyose owa, yama hiyara
e na hiri onahamaro owa nafiharo. Owehene hiyakerene Teoso owa ha
nemari ama oke hinaka yoyosebona owa.
10 Owehene hiyakerene Teoso owa nofehimarika. Manakobisa yama
amosa hiri owahine oke, ehene. Oko yama ahi ni fiya toneke, me one
ka yama ahi ni ya. Oko kiti owehene amakere. Teoso owa narife ehene
amaka.
11 Efe Teoso ati okominaharo ama oke te ni ya. Efe Teoso ati me
kamina, naroke, Sesowi ka yoyose me one. Ota ati te mitaha Teoso ati
te nofawaharo te amake.

E wamisamahabone eke bisa.

12 Te ni ya Teoso ati ota kamina Kirisito ahabe yati name tamine ota
kaminaro otake. Himataba te one me ati e nineri ahi, e ahaba yati
namarabone me ati na mati?
13 E yati namahaba watari ya Kirisito yati namarenamata amaka.
14 Kirisito yati namare ya e kaminarehina amaka. Kirisito ati te nofarene
te amake.
15 Kirisito yati namare ya Teoso tamine ota kamine keye toha awineke,
Kirisito hiri namehimona ota ati ne kari. E yati namahaba watari ya Teoso
Kirisito hiri namarenamata awaka.
16 E yati namahaba watari ya Kirisito yati namarenamata amaka.
17 Kirisito yati namare ya Kirisito ati te nofarene te amake. Kirisito yati
namare ya Teoso tera kako fawa rena amaka, te ka yama hiyara ihi.
18 Kirisito nonofa me ahaba hine me ahabene me amake.
19 Yama toyabo ya Teoso taboro ya e winahaba watari ya e rabika nima
e nene e amake. Haha Kirisito nonofa me amara yama me watoha me
awineke mata ya. E nima me ra me awineke.
20 Keye amakere haro. Kirisito yati namehimatamonaka. E ahaba yati
namibone kanawanehimatamonaka.
21-22 E ka owa Atao ohari yama hiri hina ihi e ahabate e amake, e nafi.
E ka owa Kirisito ohari yama hiri hina ihi e nafi yati nama, tehabone eke.
23 E naboneke ahi: Taiti ya Kirisito yati namehimatamonaka baha.
Kirisito kame ya hinaka me yati namatehaboneke bisa.
24-25 Manakobisa me inamati tosemebonaka fare bati Teoso ni ya
waha, he me nofara mati. Mera mowa naka mata. Me kitahaba me
watamarahaboneke ehene. Me me yosehaba me watamarahaboneke
ehene.
26 E ahabiba watamaterabone eke fahi, Kirisito kite ehene.
27 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me kitararake ehene, me nafi",

ati te amake. Ehene Teoso ta kitare watarebonaka. Fare Teoso ati ehene amaka.
28 Me nafi kasawari Teoso biti hawa tohe ya sonehibonaka Teoso nokosi ya, fare bati. Fare Teoso ehene amaka, biti kitahi me nafi kasawarihari. Faya Teoso yama nafi Hiti tohawehibonaka, me nafi ka Hiti toha nari.

29 E yati namahaba watari ya himataba me e batisa te e amari, me ahaba me ni ya? Me ahaba me yati namehene me amake.

30 E yati namahaba watari ya himataba Teoso ati okominine ori? Teoso ati okomina owa me kakoke, owa me nahabihabone me ati na mati. Teoso ati kamini fawa onehene ama oke, ohabaribone karo.
31 Ahabinima onofa ama oke fara yama we nima. Ota one mati, keye amakere. Yayai one oke, e ka Hiti Kirisito Sesowi ya te tabaha te ehene. Keye amakere tasa haro.
32 Efeso ya osawi ya me mono onaharo ama oke, bani hamehi nima me na mati. Yama hinita ama, hiri onaharoho? Yama hiri onaharoke Teoso ni ya. E yati namahaba watari ya ayaka hiri ni e ohariene e amake. E ahabi ya e ahababone eke.

33 Tera te keyehariyahi. "Me ihi hiyara me ya e tabi ya yama hiyara e hiri nabisabone eke", me ati te me amake. Afa keye amakere.

34 Te tafihi. Te ehene amosahi. Yama hiyara hiri ni te fawa nahi. Te ka one Teoso wato yokana me tohakere. Te kokoma rine?

35 Me one ati e naboneke ahi: "Himata nima e yati nami tehani amari? Himata nima e abono naba amari?" me ati naboneke.
36 Yama me watokere. Yama e koro na yama noki ahabate amake. Yama noki ahabari ya aboni yanaraboneke.
37 Yama noki ta e koro te amake, tiriko noki toha, yama one noki toha naro. Yama aboni e koro tera amake.
38 Teoso yama hinofa nima yama aboni te amake, yanaharo.

39 Bani me aboni nima e abono rineke. Bani biti me aboni nima e abono kere. Aba me aboni nima e abono rihi nineke.
40 Bofe ka yama nima neme ka yama tera amake. Neme ka yama amosi nima bofe ka yama amosi tera amake.
41 Bahi ka yama amosi nima abariko ka yama amosi rihi, abariko ka yama amosi nima amowa me ka yama amosi rihi, ke. Amowa me ka yama amosi nima amowa me one ka yama amosi tera amake.

42 E e nineke bisa. E ahabi ya e yati namatasi ya e abono e namateraboneke ahi, haha e abono nima. E ahabamaterabone eke fahi.
43 Hibayata ka e abono hiyakere, kitararo. E yati namatasi ya e abono amosawahaboneke, kitawaharo waha.
44 Haha e abono bofe ka amake. E yati namatasi ya e abono neme kaboneke. Bofe ka yama aboni na, neme ka yama aboni na, teha amake.
45 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Eteba Atao tohe yati nawahematamonaka",

ati nineke. Atao owa kamakimatamonaka, kanamori tohahari, yati era totoniha.
46 E abono bofe ka tai toehemetemoneke. Manakobisa e abono neme ka yotohaboneke.
47 Atao abono bofe kamatamona amaka, wami hiri ni tohahari. Atao owa neme ka amaka, kakehimata neme ya.

48 Haha bofe ka Atao nima me nineke. Atao owa neme ka nima me nineke,
neme ka mati.
49 Ataomatamona nima e nineke mata. Yama toyabo ya e e tehabone eke
Atao owa nima, neme kari.
50 Ota one mati, owati te mitahi. E abono tohawari ya Teoso ya e
tabateraba e amake neme ya. Haha hibayata ka e abono ahababoneke.
Manakobisa neme ya e abamaterabone eke.
51 Owati te mita. Yama okomina okibone, me one hiwatoraharo. E one
me ahabarahaba me nahaba me amake. E nafi tohawatehaba e amake.
52 E tohawakabote nabone eke, fara Teoso ka torobeti ati yana ni ya,
Teoso amo ni ya. Torobeti ati yana ni ya me abohi yati namahaboneke.
Faya me ahabamateraba me amake waha. E nafi tohawatehabone eke
fahi.
53 Hibayata ka e abono ahababoneke. Yama toyabo ka e abono
ahabamateraboneke, Teoso ati ehene.
54-55 Fara Teoso ka yama hani ati nima yama naboneke fahi.

"Me ahabamateraboneke Teoso kitehi ati ehene",

ati te amake.
56 E ahabate amake, yama hiyara e hiri naro. E ka yama hiyara e watote
e amake, Teoso ka yama hani ati nima e ehene raro. Teoso ka yama hani
ati e mitaremenehe e ka yama hiyara wataramone e ati nene e amake.
57 "Teoso faya amake", e ati te e amake, Teoso era kasome kari. E kitake, e
ka Hiti Sesowi Kirisito ehene.
58 Ota one mati, tera onofa owa, makoni Teoso ati nofi te fawa rabone teke,
te kitaha te. E ka Hiti ka yama ahi ni te fawa rabone teke. E ka Hiti te ka
yama ahi ni manakone nahabihibona te watoke.

16

Yinero te ta nabone teke Soteya ka me ka yinerobonaha.

1 Yinero tamine okomina okibone, Teoso ka me ka yinerobonaha. Me ni
ya yama okominaha okominawamabone oke te ni ya, fara me ihi nima te
ehene nabone te, Karasia ka Kirisito ka mati.
2 Fara tomiko nima te ka one yinero kote me yabahaboneke, te
tonihebonaha. Hahi hinaka yinero tamare yinero nafire ta nebonaka.
Hahi hinaka yinero tamehi yinero nanafi ne ta nebonaka. Te taboro ya
oki ya owati yana ni onofarahabone oke, yinero te ta nabone ona owati.
Yinero hawa tohehibona onahareka onokosi ya.
3 Te taboro ya oki ya te ka one me te siba naba teke, me te wasi ya yinero
me towakabone mati Serosarei ya, me oyosemaki ya. Oko yama hani me
towakaboneke.
4 Me ya tabi onofi ya me ya otaba onahabana oke.

Tera yaka onahabone oke.

5 Okahabana oke Masetonia ya. Masetonia fiya onami ya kobo
onamabana oke te ni ya.
6 Oko sawi yabo ya oko sawi yabo nabana oke te ni ya. Sire ya osawi ya
osawi onahabana oke te ni ya. Tabora one okiba ya owa te kasomabone
teke.
7 Oko sawi yabohabone onahara oke te ni ya mata, Teoso hinofi ya. Te
ni ya oko sawi yabori ya yama amosarahaboneke owa ni ya.

8 Efeso ya owitamatabone oke mata, Betekositi ka ayaka noki omatabone
owa.
9 Efeso ka me tamaha Teoso ati me mitahabone me ati narake, me one
Teoso kamini owa me nofarihi na mati, me tamaha mati.
10 Timotio toke ya te taboro ya te nawatorayaho. Owa nima naka, e ka
Hiti narifari.
11 Te one me hitohirayaho. Te kasomayaho, kamehibana owa ni ya. Ota
noki naka, Sesowi nonofa me one ya otaba owa.
12 Aboro okomina okibone, Sesowi nonofa. Kita ya oyosehareka,
tokehibonaha fahi, me one ya tabahari, Sesowi nonofa mati. Tokarebona
ati nofe amaka mata. Yama one ya tokehiba awaka fahi te ni ya.

Tera onofa oke.

13 Te ati katamoriyahi. Kirisito ati nofi te fawa riyahi. Te kitiyahi. Te
watoriyahi.
14 Te abe nofahi fara yama tohaha ya.
15 Esitefana me te watoke, Kirisito ati nofawai me tai tohaharo mati,
Akaya ya me wina mati. Teoso ka me me narifa nineke.
16 Fara me ati nima te ehene nabone teke. Afa me ihi nima me na me
ati nima te ehene nabisabone teke, Kirisito ka yama me ahi na mati, ota
ya me tabaha mati.
17 Esitefana Fotonato Akaika me na me kakeharake owa ni ya, te ati
ehene. Yayai onahara oke me kobo nake me ihi. Te nafi kakihinakere owa
ni ya. Makoni me kakehanike, te ati ehene.
18 Yayai onahara oke me ihi. Te yayai nabisake me ihi. Me ihi
amosamone te ati nabone teke me ni ya.
19 Asia ka Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake. Akira
Birisira me famaha tera me nofake kasiro ya, Kirisito ka me te tohi karo.
Sesowi nonofa me toha nineke, heoniao me hiri nofa mati me ka yobe ya.
20 Sesowi nonofa me nafi tera me nofahamone me ati narake. Te abe
noko bako totoma nakehi, Teoso ka me te tohi karo.
21 Tera onofa oke. Owini rawi okine oke fara owa.
22 Haha e ka Hiti me nofara Teoso mera kakobonaka. Maranata. E ka
Hiti kamaho.
23 E ka Hiti Sesowi yahehibonaka te ni ya.
24 Te nafi onofa oke, Kirisito Sesowi ka me e tohi karo.

2 Korito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Korito ka me ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Timotio ya ota famake, Sesowi nonofa. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso ati ehene. Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te, Korito ka me te, Akaya ka sitati nafi ka me ya te yoro tokana te, Akaya nafi.

2 Teoso e ka abi e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahaboneke te ni ya. Tera me kakatoma naboneke.

Teoso era kasomaka.

3 E ka Hiti Sesowi Kirisito bati hinaka Teoso tohe amosemona e ati nabone eke. Efe e ka abi amaka, yahahari. Teoso amaka, era yayai nihari fara yama tohaha ya.

4 E ni ya yama nihinara era kasomate amaka, me one e kasomibone karo, me ni ya yama nihinara mati.

5 Yama nihinara nate amake fotaharo e ni ya. Fare Kirisito nima e nineke, yama nihinara hiri nemata. Teoso era kasomi nafibisaka, Kirisito ka me e tohi karo bisa.

6 Ota ni ya yama nihinara Teoso otara kanawane otake, tera ota kasomabone ota, Teoso nofi te fawa terabone te. Teoso otara kasome ya te kitahabone ati nareka, ota kasomi te awi ya. Faya te kiti fawa rabone teke yama nihinara te hiri ni ya, fara ota nima.

7 Teoso nofi te fawa nabone ora owati amake. Ota nima te nineke, yama nihinara kaki karo te ni ya. Teoso tera kasomabisaka, fara ota kasomi nima.

8 Ota one mati, ota tamine te watohabone onahara oke, ota ni ya yama nihinara kakeha ota tamine, ota sawiha ota Asia ya. Ota kiti fawa nima naro ota amake. "E ahababa e amake", ota ati boti ati naro ota amake.

9 Me nima ota naro otake, me ahababone me one me hina mati. Teoso ati eheneri amaka. Ota kitahamone ota ati rabone Teoso ati neta awaka. Teoso ta kitehimona ota ati nabone ati neta awaka. E ahaba yati era tonihawahamate amaka, kite kari.

10 Ota ahabinima na otara kasomeri amaka. Era kasomasa nebonaka. Era kasomasa nebona ota ati ka.

11 Otara te narifabisake, otara te ha kanaha te Teoso ni ya. Te one me tamaha Teoso te ha na te ehene Teoso otara kasomebonaka. Faya me tamaha, "Teoso faya amake", me ati naboneke Teoso otara kasome ehene, yahahari.

Okomabone okomarara oke Korito ya.

12 Owehene amosamone onahara oke te ni ya. Owehene amosa namone onahara oke me nafi ni ya. Owehene hiyara kaminaba watara awineke owati boti ya. Bofe ka yama wawato me ihi nima owehene raro ama oke te ni ya, Teoso owa narife owa, yahahari. Tera okeyeraro ama oke, Teoso ehene.

13-14 Owehene e na yama nihinaraba watararoke, rawi onaharo te ka yama hanibone ya. Oko yama hani ati te wawato raba ke mata. Yama

toyabo ya owati nafi te watowahabone onahara oke, owa te kahiyaribone karo, tera okomina owa e ka Hiti Sesowi amo ni ya, fara owa nima te nabone te, tera okahiyara owa.

15 Afa yama owatoa owati yana nibaharo ama oke, tera yaka ni tai ohahabone ona owa, tera yaka otasabone owa okomi ya, tera narifi ofamabone owa Teoso ehene.

16 Owehene e nabone onaharo ama oke ahi: Masetonia ya okomabone ona tera yaka onahabone onaharo ama oke. Manakobote Masetonia ya osawia okomabone onaharo ama oke te ni ya fahi, okomabone owa Soteya ya. Oko fiasi ka yamaba te ta nabone onaharo ama oke, okomabone owa Soteya ya.

17 Okomaraha tera okeyeraro oke. Haha bofe ka me nima okere, owati tohawahaba owa.

18 Teoso keye hiri rihi tehi amaka. Te ni ya Teoso ati okomina tera okeyeraro ama oke.

19 Siofano Timotio ota na te ni ya ota sawiha Sesowi Kirisito Teoso biti tohe ota kamina efe keye hiri remona ota ati naro otake. Efe keye hiri tere amaka.

20 Hibati ya Teoso ati yana ne e ka yamabone ta nebona ati ne afa yama nafi ta nematamonaka Kirisito ta nari. Makoni "Ame", e ati nineke, Teoso amosemona e ati na e, Kirisito ka me e.

21 Kirisito ya tabi ota fawa rihi, Kirisito ya tabi te fawa rihi, te tehabone teke. Teoso otara ha ne ehene amaka.

22 E ka Hiti tohe hano nawatemari amaka e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya, yama e watohabone e, hinaka me e tohaha e. Kanamori e ati boti ya sawi ehene yama e wato, nabone ati nemari amaka, era kakawabona ka yama.

23 Teoso owati boti watoka. Owa watoka, keye hiri ora owa, owati e na owa ahi: Korito ya okomemenehe, tera hora onehenero ama oke. Tera hasi onihabone okomararo ama oke te ni ya.

24 Teoso ati te nofahaba tera yosi onofa okere. Teoso ati te watoke hibati ya. Teoso ati nofi te fawa kere. Hine ya te ya otabi ya Teoso ka yama e ahi nabone onara oke, te yayai nabone te.

2

1 Owati boti ya owati e naro ama oke ahi: Tera onayawatasarabone onaharo ama oke, okomi ya te ni ya.

2 Tera onayawi ya owa me yayai nihaba me wataraba me amake. Te oharike, owa me yayai nihaba me te tohaha te.

3 Te ka yama hanibone rawi onaharo ama oke, tera hora ona owa, te ka yama hiyara te nofamarahabone te. Te ka yama hiyara te nofamari ya te ehene yayai onahabone oke, tera yaka oni ya. Owa te yayai nihabone onahara oke. Yayai oni ka te yayai nabisabone teke.

4 Te ka yama hanibone rawi ona ohi onaro ama oke, oyawa owa. Te yawibone ka yama hani rawi oraharo ama oke. Yama hani rawi onaharo ama oke, yama te watobone karo, tera onofi ka yama kasiro ya.

Te ka owa te nasomawahamahi.

5 Te ka owa ehene oyawaro ama oke. Ehene te yawi fiya tonete te awineke oko yawi ya. Te nafi amara awineke te yawaha te.

6 Te tamaha te katometa amaka. Faya amake.

7 Hinaka yama hiyara te wati nawahamarabone teke waha. Te
nasomawahamaho, yawi fawa nebana. Yawa ihi ahabarayaho.
8 Tera aate one oke, te nofemona te ati nabone te.
9 Te ka yama hanibone rawi okanaro ama oke, tera owatoabone owa.
"Owati nafi nima me ihi rini?" onaharo ama oke, tera totomi onahabone
ona owa.
10 Haha me ihi hiyara me ihi te wati nawahamara me ihi wati owaham-
abisarabone oke. Ehene hiyare awane? Ehene wati owahamarebonaka te
ati ehene. Kirisito owa awaka.
11 Satanaisi era keyeharayaho. Hinaka keye yoro tokana owato oke.

Okomara oke Masetonia ya.

12 Hiyara amosa Kirisito tamine tohaha okominahabone Torowati ya
okoma kobo ona hiyara amosa me mitahabone me ati naro me amake.
E ka Hiti ati ehene tohehimona onehiri amaka.
13 Owa ni ya yama nihinararo ama ke, okaniso Tito owasira owa. Yana
ona owati yana naro oke, okomabone ona owa. Faya okomaro oke
Masetonia ya.

Teoso ati ota kamininekе me ni ya.

14 "Teoso faya amake", one oke. Saotato me ka hiti nima Teoso te amaka,
me one kasawarihari. Hinaka saotato me ota amake, Kirisito ka me ota.
Teoso me one kasawarihi hiwa namoka me nafi ni ya, ota ya tabahari, ota
nokosi ya tai toehi yaka nari. Yama mahi amosa nima Teoso ati te amaka,
ati tokakanikima nari yama nafi ya, ati me nafi hiwatowahe karo, tabora
nafi ka mati, ati ota kamine kari, ati ehene.
15 Teoso ota maho hisi, te amaka, he ni ya bani me ta hinehi maho nima
ota maho na ota. Ota maho Kirisito mahobisa amaka. Me nafi ota maho
me hisi te me amake, Teoso me hikasoma me toha, me ahaba me toha, na
mati.
16 Me ahabatebone ota maho me hisi na me ahabineke haha mati. Teoso
me hikasomatebone ota maho me hisi na me hasi nineke, me one. Hike
amose awara, Kirisito kamini e nebana ahi?
17 Me tamake, yinero me warara nabone Teoso ati me kamina mati. Ota
ehene e kere ahi. Teoso ati ota kamininekе Teoso nokosi ya, yama ota
kehemora ota, Kirisito ka me ota tohi karo. Teoso ka yoyose me ota amake.

3

Mowisei ati era kasomakara.

1 Owati e na owa okahiyara owa awine oni? Tera oyosebana, otamine
te rawi naba te, onamoabana me ni ya? Me ka yama hani onamobana te
ni ya, otaminahamone ati naro? Me one ihi e te me amake ahi. Ha owa ta
owehene e rabone oke.
2 Fara oko yama hani nima te nineke. Haha yama hani ati nake owati
boti ya. Me nafi te ehene amosa me awaha owa me watoke.
3 Tera owakatoma oke. Kirisito ka yama hani nima te nineke. Haha
yama hani rawi na amakere kaneta ya. Teoso Kanamori yati ne ehene
amaka. Yati ibe amara ya kawanineke. Kawanineke te ati boti ya.
4 Owati e na owa owato oke, owehene amosa owa Teoso ni ya, Kirisito
ka ohi karo.
5 Fara oko kiti okomina okere. Okita oke oko kitibone Teoso ta ne karo.
6 Ati yati kakamina ohehibona ati nemari amaka. Narifi onatamina
oka, owa kanawane kari. Ati yati e kara ahi, Mowisei ati bote ati nima.

Mowisei ati era nahabite amaka. Teoso ati yati era kasomate amaka, Teoso Kanamori ati tohe karo.
7 Mowisei ka yama hani era nahabikene amosi nehemetemoneke. Teoso ka yati ibe ihi Mowisei noko oya kanehimatamonaka, Mowisei tama hikanaro, Teoso ati rawi kanahari yati ibe ya. Mowisei noko oya kani awi Ihayeo me hinofarematamonaka, noko oya kani kite ehene. Noko oya kane noko oyene isi tona nematamonaka.
8 Teoso ati yati amosi e tere amaka ahi, Mowisei ka yama hani amosi nima. Teoso ati oyene isi totere amaka.
9 Mowisei ka yama hani era nahabikene amosi nake. Teoso ati yati amosi mati tohaka, ehene e amosawahi karo Teoso ni ya.
10 Teoso ati yati Mowisei ka yama hani kasawarika mata ya.
11 Mowisei ka yama hani amosi nakene fawa nisake. Teoso ati yati ta fawa nisatere amosi mati tohaka mata ya.
12 Teoso ati yati fawa rebona ota ati ka. Makoni e kakomekere. E habo bayike.
13 Mowisei nima e kere ha e. Mowisei noko yoto kanehimatamonaka, noko oyene fawa nisi Ihayeo me hiwarebonaha.
14 Yama me watoremetemoneke. Hibayata ya yama me watorihi ke, Mowisei ka yama hani ati me mitaha mati. Teoso ati yati yoto kane ati me hiwato hikara. Kirisito ati me nofawai ya Teoso ati awihinebonaka. Kirisito ati me nofari ya Teoso ati yoto kasa nebonaka me ni ya.
15 Mowisei ati me mitaha me ati boti yoto kana me awineke, hibati ka me nima me na mati, yama me watora mati.
16 Haha e ka Hiti ati me nofawaha me ta me ati boti se kanake.
17 E ka Hiti Teoso Kanamori amaka. E ka Hiti Kanamori e ni ya sawihi e noko yoto kanamakere, Teoso ati e watoha e.
18 E noko yoto kanahaba watamakere, e nafi. E noko oya kanake, e ka Hiti oyene ehene. E oyene yanake, fare e ka Hiti nima e nabone e, Teoso Kanamori.

4

Yama nawaha hiri oke, Teoso tera kasomabona karo.

1 Teoso owa ni ya yahehi owa yosehimari amaka, ati okominehibonaha. Makoni owato okere, Teoso ati kamini fawa ora owa.
2 Me one yama hiyara me hiri na me ihi me kehemoa afa yama hiri otera ama oke, Teoso ati okomina owa. Afa yama hiyara ihi e kokoma te amake. Me okeyetera ama oke, Teoso ati okomina owa. Yama bara okominarihi ote ama oke, Teoso ati amararo. Teoso ati yokana okominate ama oke, me nafi ni ya, owehene amosamone me ati nabone ona owa. Teoso owehene watoka.
3 Hiyara amosa okomina owati me mita me nake, hiyara amosa miti me watora mati. Afa me ahababa me amake.
4 Me noki awakere, teoso bofe ka ehene, hiyara amosa me nofara mati. Hiyara amosa oye me awakere, Kirisito oyene, Kirisito Teoso nima nari.
5 Fara otamine okomina okere. Sesowi Kirisito tamine kamini owaharine oke, e ka Hiti tohehimona onahari. Sesowi ehene tera nanarifa ama oke.
6 Teoso ati yana nematamonaka ati e nari ahi, "Yama wehe tasi tonahi yama soki ya", ati nari. Efe Teoso ati ehene yama oye nahamaroke owati boti ya, hinaka yama oye. Hinaka yama oye ihi Teoso amosi owa oke, Kirisito noko owaha owa.

7 Yinero tamehi wiyene nima ote ama oke, Teoso amosi owaha owa.
Yinero amose wiyene ta amosakara, wiyene atabo tohahari. Owa okomina
oke, Teoso amosi owa okene okitara owa fara owa. Oko kiti naha fara
oko kiti amakere, oko kitibone Teoso ta ne karo. Teoso ehene e ne hiwa
namohareka, kiti mati tohahari.
8 E onofa ama oke ahi: me nafi owa moto kana owa me katoma owa me
nahabirineke. Oyawa okene Teoso nofi fawa orihi one oke.
9 Owa me kiyoha Teoso owa kakosakara. Hiyaya ona ohaba okere.
10 Ahabinima ona Sesowimatamona nima one oke, ahabari. Teoso ati
ehene amaka. Owa me awahabone ati nareka, okitara owa ni ya Sesowi
kiti sawihi owa, yati namahari.
11 Osawisa ona ahabinima onofa ama oke, Sesowi owa yokohi owa.
Ahabinima ona Sesowi kiti sawika owa ni ya. Fara oko kiti amakere ha
owa, okitara owa fara owa. Sesowi kiti amaka, yati name karo.
12 Ahabinima ona te taminake, ha te ta.
13 Owehene e nineke, Teoso ka yama hani ati nima, ati e naro ahi:

"Teoso ati onofimakoni owati amake",

ati ke. Teoso ati onofimakoni owati yana nineke.
14 Teoso e ka Hiti Sesowi hiri namehimatamonaka. Owa hiri nama
nebonaka, fare Sesowi nima. Te toha, nabone teke ha te. Te ya otaba
e naohabone eke nokosi ya, ati ehene. Makoni ati okomina oka.
15 Yama nawaha hiri oni ka Teoso ati te mita te taminake. Yama nawaha
hiri oni ka me totamake Teoso me hikasoma mati, yahahari. Makoni me
totama naboneke, "Teoso faya amake", me ati na mati, Teoso amosemona
me ati na mati.

Teoso owa kakawebonaka yama amosa ya.

16 Makoni owato okere, Teoso ati okomina owa. Yama nawaha hiri okene
Teoso ehene yayai one oke, fara yama we nima.
17 Hibayata ya yama nawaha hiri one oke. Yama nawaha hiri oni
ka Teoso owa kakawebonaka yama amosabote ya, yama toyabo ya.
Hibayata ka oko yama nawaha nafira awineke. Yaboraboneke. Teoso owa
kakawabona ka yama amosa ta ahabateraboneke.
18 Haha bofe ka yama e awaha ahabatehaba amake. Neme ka yama e
awara ahabateraba amake. Neme ka yamateba owakatoma oke. Bofe ka
yama kakatomi onofa okere.

5

1 Yama owato oke haro. Oko abono ahabatehaba amake, bofe ka
tohi karo. Haha oko abono ahabi ya oko abono oneba Teoso ta
tehibonaka, neme ka tohaharo. Neme ka e abono e hiri tera amake.
Ahabihinateraboneke.
2 Bofe ka oko abono ahabi kerewe rabone onahara oke, oko abono neme
ka nibone karo.
3 Oko abono watamarahaba wataraboneke.
4 Bofe ka oko abono ahabakabote nabone onahara oke. Oko abono fawa
ni onofa okere. Oko abono onebone ta onofa oke, ahabaterabana.
5 Makoni Teoso era hiri nematamonaka, e tabatibone kari neme ya.
Makoni Kanamori ta nibehimari amaka e ni ya, era kakawamakitasehi-
bona ati ne kari.

6 E ka Hiti ya ofama okerene owakomeha okere. Bofe ka oko abono nasa
ke.
7 Neme ka e abono owa okere mata. Yama noki oke mata.
8 Owakomeha okere. Bofe ka oko abono ahabakabote nabone onahara
oke, e ka Hiti ya ofamabone owa.
9 Bofe ka oko abono sawisa ni ya yama hinofa hiri osa onahabone
onahara oke. Oko abono watamari ya e ka Hiti ya ofami ya yama hinofa
hiri, onahabone onahara oke.
10 E nafi naohabone eke Kirisito nokosi ya, itariari. Yama kaminatehi-
bonaka. E ehene amosa kamina, e ehene hiyara kamina, tehibonaka, e
hiri teharo bofe ya. E ehene nafi manakonebone ta tehibonaka, e ehene
amosa toha, e ehene hiyara toha na manakone.

Teoso Kirisito yosehimatamonaka, era kakomarabona karo.

11 Owa owato oke, e ka Hiti yama hinofa hiri onahabone owa. Owehene
amosamone te ati, nabone onahara oke. Teoso owehene watoka, hiri
onaharo. Owehene te wato na te awineke, hiri onaharo.
12 Owehene amosamone okere te ni ya. Owa te kahiyarahabone
onahara oke me one ni ya, me amosamone me ati na mati. Me ati boti
me kahiyaratera me amake, hiyararo. Hine ya me mese ka yama me
kahiyarate me amake.
13 Orabikamone me ati namoneke. Hine ya Teoso onarifahabone
onahara oke. Yama wawato me ati nima owati namone te ati nine? Hine
ya tera onarifahabone onahara oke.
14-15 Kirisito yama hinofa hiri onahabone onahara oke, owa nofe kari.
Kirisito ahabematamonaka, era kasomebonaha, e nafi. Era kasomebona
yati nama nematamonaka. Ati e nofawahe ya e ahaba nima e namaro e
amake, fara yama e nofaha hiri ni e nofamaraha e. Yama hinofa yokana
e hiri nawahabone eke e nafi, ahabamatamona karo e ni ya.
16 Yama mese ka yama awi onofama okere. Me ati boti ta owahabone oke
waha. Hibati ya Kirisito mese ka yama owahamaro oke baha. Manakobote
Kirisito ati boti owawaine oke.
17 Kirisito ka yati me tohawamake. Me ka yama bote ahabarake.
18 Hibati ya Teoso owa kakomari amaka baha. Manakobote ati
somawamemarika owa ni ya, Kirisito ehene. Ati okominebona owa
yosehimari amaka me ni ya, mera kakomarebonaha.
19 Kirisito yosehimatamonaka, era kakomarabona karo. E ehene hiyara
wati nawahamaterebonaka. Kirisito tamine okominahabone ati nemari
amaka me nafi ni ya, Teoso mera kakomarabona karo.
20 Kirisito ka yoyose ama oke, ati okominehibonaha. Teoso te narabo
nima naka owati ya. Kirisito ati ehene tera aate one oke kasiro ya. Teoso
ati te nofahi, ati somawamebonaha te ni ya.
21 Kirisito yama hiyara hiri tere e ka yama hiyara weye nematamonaka
Teoso ati ehene, era kasomebonaha, e amosibone karo Teoso ni ya, Kirisito
ya e tabaha e.

6

Teoso ati te mitahi.

1 Teoso ya te tabake, yama te ahi na te. Teoso yahi nofe amaka te ni
ya. Teoso yama hinofa te hiri nabisabone teke. Teoso yahi hine ya te
tonihariyahi.
2 Teoso ati e te amaka ahi hinaka yama hani ya:

"Yama amo ni yokana ya tiwati omitara oke. Tiwa onarifahara oke, tiwa okasoma owa",

ati nematamonaka. Owati te mitahi. Afa yama we amake haro, Teoso tera kasomabona ka yama wehe.
3 Yama hiyara hiri okere, me tamaha owati me nofibone karo, Teoso ati okomina owa. Teoso ati me nofaraba me watarabone onahara oke owehene, yama hiri ona me nofara mati.
4 Teoso narifi owaharihabone onahara oke, Teoso ati me nofawaibone karo, ati okominahari. Yama nawaha yoro tokana hiri onaha Teoso ati kamini fawa okere. Oko yama nawaha e nofa amake ahi:
5 Me one owa katomake. Owa me ibe, ke kateya ya. Owa me moto kana owa me katomineke. Oko yama ahi ni nafike. Amo ni owato okere. Ofimi, oke.
6 Owati boti amosake. Teoso owa kanawanaka. Yama noki osa one oke oyawamisara owa. Me ni ya oko yahi fawa kere. Teoso Kanamori sawika owa ni ya. Me nofi yokana oha oke.
7 Teoso ati kamini fawa okere. Teoso kiti naka owa ni ya. Yama amosa hiri ni fawa okere.
8 Me one owa nofa me one owa nofarihi ke. Otaminahamone me one ati, otaminaramone me one ati, ke. Me okeyehamone me one ati ke, me okeyera owa.
9 Teoso ka yoyose ohahabone ati ne Teoso ka yoyose ama orahamone me one ati ke. Ohababone me one ati na ohaba okere. Yati osa oke. Owa me nahabihabone me ati na ohaba okere mata.
10 Oyawa yayai, one oke. Ohonara owehene yama me kihake, Kirisito ka me tohi karo. Ohonara yama okiha, oke tamaharo, Kirisito ka ohi karo.
11 Yama hasi naba watamakere, kaminabana te ni ya, Korito ka me te. Tera nofi yokana ohine oke owati boti ya.
12 Himataba owa nofi yokana te toharineri? E okere ahi te nima.
13 Owa nofi yokana te tohehene te amake, fara owa nima, tera onofa owa. Okatao me te amake.

Teoso me nofara me ya te tabariyahi.

14 Teoso me nofara me ya te tabariyahi. Me ihi amosa me ya me tabaraboneke, me ihi hiyara mati. Yama oye yama soki ya tabatera amake.
15 Kirisito Berieo famatere amaka. Teoso me nofaha me yoro tokaraboneke Teoso me nofara me ya.
16 Yama kanamori watatera amake Teoso ka yobe toro ya. Ha e Teoso yati ne ka yobe nima e nineke. Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Me okowinatehabone oke, me ya otaba owa. Me ka Teoso ohahabone oke. Oko me tohahaboneke",

ati nematamonaka.
17 Ati owa e nematamonaka ahi:

"Me ya te tabariyahi. Me nima te riyahi. Yama bisaha te bori kariyahi, e tabahabone e",

ati nematamonaka.
18 Ati owa e nematamonaka ahi:

"Owa te abi nabone teke. Okatao me te toha, okoto te toharawa, nabone teke, Teoso kiti mati tohe ati nematamonaka".

7

1 Teoso ati e kaminatehi te watoke ahi. Makoni era e soko nabone eke. E abono ehene hiyara fawa naboneke. E ati boti ehene hiyara fawa, naboneke. E e nahi Teoso nima. Teoso e nakomehi.

Te ehene te nofamari ka yayai oke.

2 Te ati boti owa nofahi. Te ni ya owehene hiyaraba watakere. Tera nohoho oniha okere.
3 Owati e na tera okako okere. Tera onasawi oke owati boti ya. Owati e naro ama oke ahi hibati ya.
4 Tera okahiyara oke. Te amosamone one oke. Yayai oke te ehene. Yama nihinara owa ni ya nakene yayai one oke te ehene.

5 Masetonia ya okaha yama nihinara fawa raro amake owa ni ya. Owa me mono naro ama oke. Owati boti kokoriri naro ama oke.
6 Teoso e kokoriri na era kakasoma tohehi owa kasomeri ama oke, Tito yosehari owa ni ya.
7 Tito owa yayai nihiri ama oke. Te ehene kamineri amaka owa ni ya. Ati omite yayai otasaro ama oke. Owa te awinima namone ati neri amaka. Te yawahamone ati neri amaka, owati tamine te mitaha te. Owa te kasomabone te ati namone ati neri amaka. Oko yayai ni yokana tohake.

8 Te tamine omitara oke, te yawahamone te, oko yama hani ati ihi. Te yawi fawa namone teke yama wehe one ya. Te tamine omita owehene onofamararo ama oke. Owehene onofamaraba watamakere waha.
9 Yayai oke waha. Te yawi ka yayai orahara oke. Te ehene te nofamari ka yayai oke. E yawi e na amosake Teoso ni ya. Owehene hiyara watararo oke te ni ya, yama hani ya.
10 E ehene e nofamara e yawaha Teoso era kasomebonaka. Afa yawa e hiri ni ya e amosamabone eke. Haha bofe ka me yawi ya me amosaraba me amake. Me ahababa me amake.
11 Te yawi ka yama amosake Teoso ni ya. Te yawawaha te ehene amosake. Teoso yama hinofa yokana te hiri nabone te ati na te ehene te nofamaraharo teke, Teoso te nakome karo. Owa te wati nawahatehamone teke, owa te narifabone te ati na te. Te ati kitatehamone teke te ka owa ni ya, yama hiyara hiri nari. Yama amosa hiri ni te ohariete teke.
12 Yama hani rawi onaharo ya te ka owa hora oraharo ama oke, ehene hiyarari. Owa yama hiyara ya hiri hikane okasomahaba yama hani rawi oraharo ama oke. Te ka yama hanibone rawi onaharo ama oke, owati te nofi ka yama te watohabone te, Teoso ati ehene.
13 Makoni yayai one oke.

Te ehene yayai ona oko yayai ni nafike kasiro ya, Tito yayai ne ehene, yawi fawa ne karo ati boti ya, te ehene.
14 Tito tera yaka re ya mata tera okahiyararo ama oke. Kokoma oraharo ama oke te ehene, fara owati niroma te ehene na te. Okeyereri amaka. Tera okeyerihi ote ama oke.
15 Ati boti tera nofi nafika, tera watohari, Teoso yama hinofa te hiri na te. Te ni ya tokome te nakometehimona amaka.
16 Yayai oke, tera owatoa owa, Teoso yama hinofa yokana te hiri na te.

8

Yinero ta ni te hawa tonihabone teke, Soteya ka me ka yinerobonaha.

1 Masetonia ka Sesowi nonofa me okominahabone oke te ni ya. Teoso
yahehiri amaka me ni ya.
2 Me kokoriri naro me amake, Kirisito ehene. Me honakerene me ka
yinero me ta nabone me ati naro me amake, me yayai na mati, me yahi
karo kasiro ya.
3-4 Owa me aate naro me amake owati amosabone owa, yinero me ta
nabone me ati na mati Soteya ka Sesowi nonofa me ka yinerobonaha,
Sesowi nonofa me one me ka yinero ya me ka yinero tabebonaha, Soteya
ka me me kasomabone mati. Me oyoseraro ama oke. Fara me atiro amake.
Me honakerene me ka yinero nafi tohinima ne me ta naro me amake. Keye
amakere.
5 Yinero nafire me ta nabone owati boti ati na yinero nafihi me ta naro
me amake. Fara hine me ta naro me amake Teoso ni ya. Fara hine me ta,
naro me amake owa ni ya, Teoso ati ehene.
6 Makoni Tito aate onahara oke, te ka yinero warara ni hawa tonihe-
bonaha, Soteya ka Sesowi nonofa me te kasomabone te, efe te ka yinero
warara ni yana tonehi te baha.
7 Tera onofa oke kasiro ya, yama amosa te hiri ni karo, Teoso ati nofi
te fawa ra te, Teoso yama hinofa te kamina te. Yama te watoke, Teoso ati
ehene. Teoso yama hinofa te hiri ke. Makoni tera aate oke, yinero tamehi
te ta nabone te, Sesowi nonofa me te kasomabone te.
8 Tera oyose okere. Masetonia ka me ihi nima te ehene nabone onahara
oke. Tera totomi one oke, tera owatoabone owa. Sesowi nonofa me te
nofini, Soteya ka mati? Me te nofarini? one oke, tera owatoabone owa.
9 Yama te watoke, e ka Hiti Sesowi Kirisito hiri hinehemete. Hibati ya
yama nafi kihehimatamonaka baha. Manakobote honamarehimatamon-
aka, tera kasomebonaha. Honamarehimatamonaka, te honibone karo.
Makoni owati amake, yinero te ta nabone ona owa.
10-11 Te narabo nima okibone. Fa fowe one ya yinero te ta nabone te ati
na yinero te ta naro te amake. Faya yinero te ta nebona te ati neri ta ni te
hawa tonihebonaka waha. Yinero te ta hina ne te ta nebonaka. Te ehene
e ni ya te ehene amosabone teke.
12 Sesowi nonofa me te kasomabone te ati naro te amake. Teoso era
yosetere amaka, yinero e kihare e ta naba e. Yinero e kihehi e ta nabone
ati te amaka.
13 Te ka yinero nafi tofiyobona ona owati yana kere, me te kasomabone
te. Hine ya fainama te kafamabone onahara oke.
14 Me te kasomabone teke, te hohona na te, me hohona raba na mati.
Yama one ya tera me kasomabisaba me awineke, me honawai ya, te
honamari ya. Yama amosake, fai hinama e tohaha ka yama.
15 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Haha mana tamaha me yabaha me ka mana hasi naba wataremete-
moneke. Mana tamara me hiyaba tofiyorehemetemoneke",

ati ke.

Tito me oyose oke te ni ya.

16 "Teoso faya amake", one oke Tito ehene. Tera narifebona ati nareka,
Teoso yama hinofa te hiri nabone te, fara owati boti nima ati boti nari.
17 Te ni ya tokehibona aate onareka. Fare ati ya tokehibona ati nareka,
tera narifebonaha.
18 Sesowi nonofa owa oyose onahara oke, tesenebonaha. Ehene
amosemona me nafi ati te me amake, Teoso ka mati, tabora nafi ka mati,
hiyara amosa kamini amosemona me ati na mati.
19 Sesowi nonofa me ati ihi ota totabamehibona me hinareka, yinero
ota towakama ota. Yinero ota ta ni ya e ka Hiti amosemona me nafi ati
naboneke. Me ota kasomabone ota ati namone me ati naboneke.
20 Me ati yana riyahi, ota ehene hiyaramone me ati na mati. Yinero
tamaka, ota towakamehibonaha.
21 Ota ehene amosabone onahara oke e ka Hiti ni ya. Ota ehene amosa
nabone onahara oke me nafi ni ya.
22 Sesowi nonofa owa oyose onahabone oke, me ya tabehibonaha. Ehene
amosate amaka. Ehene hiyareba watareba amaka. Tera kahiyaraka, Teoso
yama hinofa te hiri nabone ati nari.
23 Tito ota fafama amaka Teoso ka yama ota ahi na ota, tera ota narifa
ota. Me one famaha Sesowi nonofa me ka yoyose me amake. Afa me ihi
Kirisito amosemona me nafi ati naba me amake.
24 Me te nofahi. Te ehene amosi ya keye hiri orahamone me ati naba
me amake, tera okomina owa me ni ya. Te ehene e ni ya te ehene amosa
tamine me mitahaba me amake, Sesowi nonofa mati.

9

Yinero te hawa tonihabone teke.

1 Tera oyoserabone onara oke yama hani ya, yinero te ta nabone te,
Soteya ka me ka yinerobonaha.
2 Yama owato oke, me te kasomabone te ati ni ka yama. Fa fowe one ya
yinero tonihi te yana tonaharo teke, Akaya ka me te, te ta nebonaha me
ni ya. Masetonia ka me ni ya te tamine okomina tera okahiyara me ihi e
nabisabone me ati narake, me tamaha mati.
3 Makoni Tito me oyosehara oke te ni ya, onokosibone ya, yinero te hawa
tonihabone te. Tera okahiyara kokoma oriyahi. Me narabi nima onahara
oke hibati ya, te hawa tohahamone ona owa.
4 Me nowati ya okomakehabana oke, Masetonia ka me ya otabamakia
owa. Te hawa tohara tera me towasimaki ya yama hiyaraboneke. Me ni
ya tera okahiyaribaha kokoma oriyahi te ehene. Te kokomarihi nabone
teke.
5 Makoni me oyosibahara oke onokosibone ya. Yinero te ta nabone te
ati naro ahi hibati ya te atiro me kaminamahaba me amake te ni ya, te ati
katamorahabone te, yinero te hawa tonihabone te. Te ehene e ni ya ahi te
yayai nabone teke. Katoma ya yinero te ta riyahi.
6 Owati te mitahi. Yama tamara e koro na tamara e yabate amake. Yama
tamaha e koro na tamaha e yabate amake. E ka one me e kasomabone eke,
me ka yinerobona e ta na e. E ehene e ni ya Teoso era kakatomebonaka.
E ka yinero e kayawarabone eke.
7 Te one me oohariki na yinero me ta hinehibona me ati boti hinehi me
ta naboneke. Katoma ya yinero te ta rabone teke. Tera oyose okere. Teoso
ni ya yama amosake haro, e yayai na yinero ta naro.

8 Yama tamaha Teoso ta neba amaka te ni ya, yahahari, yama amosa
tamaha te hiri nibone karo fara yama tohaha ya. Teoso kitate amaka, tera
kakatomatehibonaha.
9 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

'Me honara me ni ya yama ta nareka, tabora nafi ka mati. Ehene amose
fare ehene tohatehibonaka',

ati ke.
10 Teoso yama noki ta te amaka, e koro nabonehe. E tefebone ta, tehi
amaka. Te ka yama nokibone ta, nabisebonaka. Yama tamaha ta nebonaka
te ni ya, te ehene amosa nafimisibone karo me one ni ya.
11 Te ka yamaba ta neba amaka, te one me te kasomaba te yama tamaha
ya. Te ka yinero ota ta tonami ya Soteya ka me ni ya, 'Teoso faya amake",
me ati naba me amake.
12 Te ka yinero mera kasomeba amaka, yama hasi naba wataribone karo
me ni ya. "Teoso faya amake", me ati naba me amake, me nafi.
13 Haha te ehene me awi ya Teoso amosemona me ati naba me amake,
Teoso yama hinofa te hiri ni karo. Tera me watohaboneke, hiyara amosa
nofi yokana te tohaha te, Kirisito tamine. Me te kasomineke, yama tamaha
te ta na te. Me one te narifa nineke, me nafi.
14 Tera me nofaha tera me ha kineke Teoso ni ya. Te yahahamone me ati
nineke kasiro ya Teoso ehene.
15 "Faya amake," e ati nabone eke Teoso ni ya. Amosi yokana tohehimata-
monaka, Kirisito ta nari e ni ya.

10

Owati te mitahi, Kirisito ka yoyose oha owa.

1 Ha owa Baoro oha tera aate okibone, owati yahaha owa, owati hamara
owa, fare Kirisito nima. Obo bayihamone te one me ati na me awineke,
osawira owa te ni ya. Obo bayiramone me ati, na me awineke, osawia owa
te ni ya.
2 Afa te one me hora oriyahi okomaki ya te ni ya. Bofe ka me ihi nima
owehene namone me ati na me awineke.
3 Bofe ya owina bofe ka me nima orine oke. Te one me mono oni ya fara
oko kiti ya me mono orahabone oke.
4 Oye hone bofe ka amakere. Oye hone kitake, Teoso ye honene
tohaharo. Me okasawariabone oke, me mono oni ya.
5 Tera onamosamabone oke, te ati hiyara Teoso te kamina te. Kirisito ati
yokana te nofahaba teke owehene.
6 Te ati hiyamatasari ya tera onamosamatasahabana oke.
7 Yama mese ka te awaha te awineke. Kirisito ka memone tera te ati na
te awineke. Kirisito kabisa ama oke fara te nima.
8 Owehene hiyaraba watakere, owa okomina owa. E ka Hiti ka
yoyosebona owa tonihemarika, tera nanarifabona owa. Tera wawakaba
ama okere.
9 Tera kanakomehi onofa okere oko yama hani ya.
10 Te one me ati e na me awineke ahi: "Yama hani ka ati kitehi amaka.
E ya tabe ati kitaraka. Kitare awaka", me ati na me awineke.
11 Keye amake. Te taboro ya okomi ya fara yama hani ka owati nima
owati naba ama oke osawia owa te ni ya.

12 Tera te kahiyara te awineke, te one mati. Hine ya tera te kakatoma te awineke tera te tomi na te, yama te watora te. Era e tomi kani onofa okere, e amosikimi tabiyo.
13 Owa okahiyara oko yama nafi amara okominahabone oke. Owa okahiyara hine ya oko yama ahi ni okominahabone oke, Teoso ka yama ahi ona owa. Teoso ka yama ahi ona tera onarifa oke bisa.
14 Yama amosake, oko yama ahi ni okomini ka yama, te ni ya. Hiyara amosa okominaharo ama oke te ni ya, Kirisito tamine.
15 Me ka yama ahi ni okahiyara okere. Teoso ati nofi te nafimisahabone onahara oke. Te ehene e ni ya yama amosaboneke owa ni ya.
16 Manakobisa hiyara amosa okominahabone oke te wini kowani ka me ni ya, yama yabo ka me ni ya. Yama me ahi nibai ka tabora ya yama ahi ni onofa okere. Me one ka yama ahi ni kamini onofa okere. Fara oko yama ahi ni yokana ta okominahabone oke.

17 "E amosamone e ati rabone eke. E ka Hiti ta amosemona e ati nabone eke",

Teoso ka yama hani ati ke.
18 Otaminahamone oni ya Teoso ni ya otaminari ya otaminarabone oke. Teoso ni ya e amosa e amosabone eke.

11

Kirisito ka yoyose memone me ati na Kirisito ka yoyose yokana me amakere.
1 E rabika ati nima owati nabone oke mata. Hiba mata, te yawariyahi. Te yawara teke mata.
2 Tera okayawa oke, fare Teoso nima, tera kayawari. Kirisito ohiyarara oke, tera ta onahabone owa he ni ya, te ka yibote nima nebonaha. Fanawi fanahabone me ahi hira nima te nabone onahara oke.
3 Owati boti watoke. "Me ati boti bisara me awineni? Afa nimetema me na me awineni, maka yama watoha hikeyeharo? Me ati boti tosawarihaba me ama, Kirisito ati nofi yokana me tohamaraba mati?" owati boti ati nara oke.
4 Bare kakehi Sesowi bare kamine ati miti ta te nofaha te awineke, Sesowi okominehi amarari. Teoso bare kanamori bare tamine miti ta te nofa na te awineke, Teoso Kanamori kakibehi amarari te ni ya. Hiyara amosa miti te nofa na te awineke, hiyara amosa te mitibaha amararo.
5 Teoso ka yoyose me aamosa namone me one ati na me amosi oko amosi fiya kara me awineke.
6 Oko hiyari ta watora yama owatone oke. Tera kanawani onataminaro ama oke.
7 Hiyara amosa Teoso ati tohe okomina yinero aate oraro ama oke te ni ya. Yama hiyara okarimaharo ama oke fara owehene, yama hiyara te karimaribone karo. Owehene hiyarete ama o?
8 Afa yama ya Sesowi nonofa owa me kakawaroke, tabora one ka mati. Owa te kakawaraharo te amake. Me okobotiharo ama oke, tera okasoma owa.
9 Te ya otabiro ya oko yinero tama karana te ka yinero aate orihi onaharo ama oke. Sesowi nonofa Masetonia ka me kakeha owa me kasomaro ama oke. Te ka yama onikatera ama oke. Te ka yama onikaterabone oke.

10 Owati e na fawa rabone oke ahi Akaya ka me ni ya. Kirisito yama
watoka, keye hiri ori ka yama.
11 Himataba owati e nineri ahi? Tera onofara owati toharini? Tera onofa
Teoso owa watoka.
12-13 Owehene e na fawa rabone oke, me one Kirisito ka yoyose memone
me ati na owa nima me namone me ati na atiba yana ribone karo. Kirisito
ka yoyose yokana me amakere. Fara hine nanarifa me amake. Era
kekeyeha me amake.
14 Satanaisi nima me nineke, Teoso nanarifa oya kanehi nima oya kani
nari, mera kekeyehabonaha.
15 Efe nima me nineke, he nanarifa me tohi karo. Me ihi amosa me awi
nima me awi nineke. Teoso mera nahabihibonaka, me ihi hiyari karo.

Kirisito ka yoyose ohaha yama nawaha hiri ote ama oke.

16 Orabikatasahamone te ati riyahi. Orabikahamone te ati ni ya,
orabikahamone te ati, nabone onahara oke, owa okahiyara owati te
mitahabone te mata.
17 E ka Hiti ati ehene amakara haro, otaminatehamone ona owa. E
rabika ati nima owati nineke.
18 Me one hine kahiyari ka owa okahiyarabone oke bisa.
19 Owati te miti ya te yawaraba te awineke. Yama te watoha te awineke,
e rabika ati miti te nofaha te.
20 Yama te nofaha te awineke, me one tera me yosi ka yama, me ka yama
aahi me te tohahabone te. Yama te nofa na te awineke, me one tera me
waka ni ka yama. Yama te nofa na te awineke, tera me keyehi ka yama.
Hine me kahiyari ka yama te nofa na te awineke. Te noko me tao ni ka
yama te nofa na te awineke.
21 Obo bayihenero ama oke, owehene e naba owa te ni ya. Owehene e
na hiyarete awineke obo bayira owa. Yama e na hiri ni onofararo ama
oke ahi te ni ya. Obo bayi ya owehene e nenete ama oke te ni ya.

Me habi bayiha fara me ati nima owati nabone oke mata, obo bayiha
owa, e rabika ati nima owati na owa.
22 Ebereo me ama? Ebereobisa ama oke. Ihayeo me ama? Ihayeobisa
ama oke. Abarao ka noti me ama? Abarao ka notibisa ama oke.
23 Kirisito nanarifa me ama? Kirisito nanarifa ohate ama oke ha owa
mata ya. E rabika ati nima owati ke. Oko yama ahi ni nafike ha owa
ta. Kateya ya foyi otama oke mata ya. Oko katomi tamake mata ya. Oko
ahabinima ni tamake mata ya.
24 Oko kosi ni 5 tohake, kokosi kobo ni 39 tohaha hinama ya, soteo owa
me kosi na owa.
25 Oko ba nari terei toha, ke. Owa kinari ohari, ke yati ibe ya. Oko kaboki
terei toha, ke nafio ya. Ma ya ofowi ka yama we ohari, yama soki ohari,
namaroke.
26 Oko toki tamake. Ota kariwahamaro otake faha yofina tamaha ya.
Yama boboti me onakomehamaro ama oke. Ota ka one me onakomeha,
bara me onakomeha onahamaro ama oke. Sitati ya yama yofina na, me
wini watari ka yama ya yama yofina na, ma ya yama yofina na namaro
amake. Sesowi nonofa memone me onakomeha onahamaro ama oke.
27 Oko yama ahi ni nafihamaro ama oke. Yama soki tamahamaro amake,
oko amo ni watori karo. Ofimi, bakasi owa onahamaro ama oke. Otefe
tofiyo namaro ama oke. Siri okaha onahamaro ama oke. Makari kikiha
oharamaro ama oke.

28 Fara yama we nima kokoriri, onahamaro ama oke, Sesowi nonofa me
wati owaha owa, tabora nafi ka mati.
29 Me kiti watamari ya okitamarabone oke bisa. Me ihi hiyari ya owati
boti hatihabone oke.
30 Owa okahiyarabone onahara oke, okitari ka yama okomina owa.
31 Teoso e ka Hiti Sesowi bati yama watoka, keye hiri ori ka yama. Me ati
fara tohaha tohatehaba me amake, efe Teoso amosemona me ati na mati.
32 Owa okomina okibone. Tamasiko ya osawia towisawa Areta ka
kofenato ati ehene sitati ka nokobi saotato me karayawahemeteke, owa
me watahabone mati.
33 Sesowi nonofa owa me kanakisahamaro oke nokobi wanaha ya, yama
bari kani kowani ka ya, ofoya owa boro tori ya, hasi onabani owa.

12

Yama owahamaro ama oke, Teoso hinamoaro.

1 Owa okominatasa okibone owa okahiyara owa hine ya. E ka hiti yama
hinamoa owahamaro okominabone oke.
2 Kirisito nonofa owatohi neme awehimarika, 14 ano yama tohaha ya.
Wata tohi ya toha, toke ya toka, nemari amaka. Owato okara. Teoso ta
hiwato hika. Neme yaboha awehimarika, Teoso wiwina.
3-4 Teoso taboro amose awehimarika, Teoso hekimisari fahi. Wata tohi
ya toha, toke ya toka, nemari amaka. Owato okara. Teoso ta hiwato hika.
Me ati mitehimarika, yama kamini e watora me kamina mati. Afa yama e
kaminarabone Teoso ati nareka.
5 Efe Kirisito nonofa okahiyarebonaka. Owa okahiyararabone oke ha
owa. Owa okominabone oke, okitara owa.
6 Otaminahamone oni ya keye hiri orehene ama oke. Owa okahi-
yararabone oke. Yama owaha kamini onofa okere. Otaminahamone te
ati riyahi. Yama owaha te wati nawaharabone onahara oke, te awararo.
Owehene toha owati toha na te wati nawahabone teke, te awaharo.
7 Yama amosabote owaha, owa okahiyararabone Teoso ati ne ka
hinamati oko abono noho tonihemari amaka, Satanaisi hikahabanari owa
ni ya. Teoso ati ehene hinamati owa katomareka, atiwa wehi nima nari
oko ime ya, owa okahiyararabone owa.
8 E ka Hiti aate onahamaro ama oke, owati yana ni terei na owa, owa
kasomebonaha.
9 Ati e nemari amaka ahi owa ni ya: "Tiwa kasomi onofa okere. Hine
ya tiwa owakatomabone oke. Fayaba amake. Tikita tikere. Okita oke ha
owa ta. Tikitara tiwa me awa tiwehene amosa me awa, ni ya okitamone
me ati naboneke", ati nemarika. Makoni okitarahamone onahabone oke,
yayai ona owa, Kirisito kiti sawibona karo owa ni ya.
10 Okitari ka yayai one oke. Yayai, onara oke, me ati omita owa,
otaminaramone me ati na mati. Yayai, onara oke, yama nawaha hiri ona
owa. Yayai, onara oke, owa me wati kana owa, Kirisito ka ohi karo. Okitara
okitine oke.

Tera yaka onahabone onahara oke tasa.

11 E rabika ati ya owati tohineke te ehene. Owa te kahiyarahabone ona
owa te kahiyarakere. Otaminatera ama oke. Teoso ka yoyose me aamosa
tehamone me amosakere, fara owa nima me na mati.
12 Aya e tabiro ya Teoso ka yoyose me ihi hiri ni fawa oraharo ama oke.
Teoso ka yama kitaha onamoaro ama oke.

13 Afa ya tera hiri okanaro oke, me one hiri kani nima, Kirisito ka mati,
tabora one ka mati. Yama oharia ta ya tera hiri okararo ama oke, te ka
yinero aate ora owa. Afa yama hiyara hiri ona ihi te yawariyahi.
14 Te ni ya oko toki famibaha okomatasibana oke. Yinero tabiyo tera
ohiyararaba ama oke. Oko yamaba ta ni tera onofa okere. Fara tera te ta
nabone onahara oke owa ni ya. E ka inamatewe yama tonihatere amaka,
ta hinahabonehe bati ni ya. Bati ta yama tonihate amaka, ta hinahabonehe
biti ni ya.
15 Makoni fare oko yinero ya yama okanikahabone oke oyawara owa
oko yamabonehe te ya otabi ya. Owa onahabiha onahabone oke, tera
onarifahabone owa. Tera nofi onafimisi ya owa nofi te kisamibana?
16 Te ya otaba te ka yinero okanikararo ama oke, oko yama man-
akonebonehe. Te ati e naba te awineke ahi: "Ota ka yinero aate tira otara
tikeyehara tike yama one ya", te ati naba te awineke.
17 Te ni ya me oyoseha te ka yinero me aate nani me awine, owati ihi?
18 Tito oyosehara oke te ni ya, Sesowi nonofa owa ya famahari. Tito
yinero aate neno awa te ni ya? Fara owehene nima ne awaka, fara owati
boti nima ati boti nari.
19 Owa okahiyaramone te ati na te awineke. Ohiyarine oke Teoso nokosi
ya, Kirisito ka ohi karo. Owehene e nineke ahi, owehene nafi, tera onarifa
owa, te kitibone karo, tera onofa owa.
20 Te ni ya oki ya te ehene hiyara tera kobo ni onofa okere. Owati miti
te nofarihi naba te awineke. Fara te abe mowa na tera kobo ni onofa
okere, te abe ehene wara tonahabone te ati na te, te abe kakoa te, hiyara
te kamina te, te one me ni ya te ati hiyara te, fara tera te kahiyaraha te.
21 Tera kobo oriyahi te ka yibote amara te ahi narawa te, te ehene
te nofamara te atiba watara te. Te ehene e ni ya Teoso owa kokoma
nihibonaka te nokosi ya, oyawa owa te ehene.

13

1 Oko toki famibaha te ni ya okomatasibana oke. Teoso ka yama hani
ati e te amake ahi: "Te ka owa ohari ati yana ne owa yama hiyara hiri
nemona ati ne ati te nofarabone teke. Me fami ya me fama me terei ni ya
me terei, toha na yama me awahamone me ati na me ati ta te nofahabone
teke", ati ke.
2-3 Okibaha owati kitaharo ama oke te ni ya, te narabo nima ona
owa. Manakobote yama yabo ya ohaha te narabo nima otasine oke,
owati e na owa ahi: Yama onamoabone te ati na te awineke, Kirisito ati
okominahamone ona owa te ni ya. Makoni owati kitahabone oke te ka one
me ni ya, yama hiyara me hiri na mati. Owati kita nabone oke te nafi ni
ya. Kirisito kitareba watatere amaka. Kitaka te baikani ya.
4 Kirisito kitare ahabematamonaka, wanahari awa ya. Manakobote yati
namaka Teoso kiti ehene. Kirisito ka ohaha okita okere. Kirisito yati
namehi ya ofama tera onarifahabone oke, Teoso kiti ehene.
5 Tera te totomi nahi, tera te watohaba te. Kirisito ati te nofini? Ati te
nofare awa? Yama te watorini, Kirisito Sesowi sawi ka yama te ni ya? Ati
te nofasa ne ya sawi awaka te ni ya.
6 Owehene nofaka, hiri onaharo. Owehene te watohabone onahara oke.
7 Tera ha okana oke, yama hiyara te hiri rabone te. Teoso yama hinofara
hiri onahamone me ati na hine me nake. Yama amosa te hiri nabone
onahara oke.

8 Teoso ka yama ahi ni fawa orahabone oke, Teoso ati yokana okomina
owa.
9 Okita okere ha owa. Te kitake ha te ta. Makoni yayai one oke. Tera ha
okine oke, Teoso yama hinofa ta te hiri namatasabone te.
10 Te ni ya osawira owati kitake, owati boti e na owa ahi: "Me ihi hiyara
me ihi me nofamari ya me ni ya okomi ya owati kitarabone oke osawia
owa me ni ya", owati boti ati ke. E ka Hiti ati ehene tera onarifahabone
oke. Ati ehene tera onarifa tera onahabiharabone ati nareka.
11 Yama hani ahabakibone. Te yayai nahi. Teoso yama hinofa te hiri
namatasabone teke. Owati te mitahi. Fai hinama te ati boti tohahi. Te abe
kakoriyahi. Teoso e kokoriri ni fawa nihi te ya tabehibonaka, era nofahari.
12 Te abe noko bako kokomi nakehi, Teoso ka me te tohaha te.
13 Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake, me nafi.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahehibonaka te ni ya. Teoso tera nofehibona
teke. Teoso Kanamori te ya tabehibonaka, te nafi.

Karasia
Baoro ka yama hanimetemone amake, Karasia ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Teoso ka yoyose ama oke, e ati ehene amararo, owa me yoserihi na owa. Sesowi Kirisito ati ehene amaka, bati Teoso toha nari, efe Sesowi hiri namehimata.
2 Te ka yama hanibone amake, Karasia ka Sesowi nonofa me te, te yoro tokowamarawaha te, te ka heoniao ya. Sesowi nonofa owa ya me tabaha tera me wati nawahamone me ati narake.
3 E ka abi Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatomehibonaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito toha nari.
4 Hiwa ta nematamonaka, e ka yama hiyara e hiri na ihi, era kasomebonaha, bofe ka me nima e rabone e, me ihi hiyara mati. E ka abi Teoso ati ehene amaka.
5 Efe Teoso amosemona me nafi hitehibonaka, fara me ati tohaha mati. Ame.

Hiyara bara te nofahamone teke.

6 Kori okasara oke, Teoso te kakosi karo hibati ya, Teoso tera ha nerihi, Kirisito yahi kaminari te ni ya. Teoso te kakosahamone teke hiyara bara te nofaha te, hiyara amosamonehe.
7 Afa hiyara bara hiyara amosa amakere. Hine ya tera me nayawineke, hiyara amosa me tonihawahabone me ati na mati.
8 Teoso me hinahabihiyahi, hiyara amosamone hihiya na me kamini karo, ota kaminaraharo te ni ya. Ha ota hiyara amosamone hihiya na ota kamini ya te ni ya Teoso otara nahabi nayaho. Teoso nanarifa neme ka hiyara amosamone hihiya na kamina ne ya te ni ya Teoso hinahabiha hiyaho.
9 Yama ota kaminibaharo okominamatasa okibone. Hiyara amosa yokana miti te hawa tohaharo teke, te nofaharo. Hiyara amosamone hihiya na me kamini ya te ni ya, afa mera Teoso nahabiyaho.
10 Owati e na yama me hinofa hiri ona owa awine o? Teoso yama hinofa hiri ni owaharine oke. Owehene amosamone me ati nabone one o? Owehene amosamone me ati nabone onehemenehe, Kirisito nanarifa oharene ama oke.

Hiyara amosa Sesowi kaminemari amaka owa ni ya.

11 Ota one mati, yama te watohi haro. Hiyara amosa okominaharo me siba hitera amake.
12 Me hikamina hikara owa ni ya. Owa me kanawanarihi narake. Sesowi Kirisito fare ati kaminemari amaka owa ni ya.
13 Otamine te mitate te awineke, yama hiri onahamaro otamine, soteo me ota tohaha ota ka iti bote me ati onofa owa. Sesowi nonofa me wati okanamaro ama oke kasiro ya, Teoso ka mati. Sesowi nonofa me watamarabone onahamaro ama oke.
14 Soteo me ota tohaha ota ka hiyara bote wato onafiamaro ama oke. Oko yama wato fiya tonahamaro ama oke me ni ya, oko ano nima me ka

ano na mati. Owehene fiya tonahamaro ama oke me ihi ya, ota ka iti me
ati nima owehene na owa.
15 Faya Teoso owa ha nemari ama oke fahi, yahe kari owa ni ya. Owa
wasihimata amaka, owatamatara owa, ofoyasa ona owa okomi tori ya.
16 Owa ha nemari amaka, biti namohari owa ni ya. Fare ati ehenemari
amaka, owehene amosaba watara owa. Owa ni ya biti namohi hiyara
amosa okominahabone ati nemari amaka, biti okominahari soteo me
amara me ni ya. Ati mitati me aate orahamaro ama oke, owa me
kanawanahaba mati.
17 Okarihi onahamaro ama oke Serosarei ya, Sesowi ka yoyose me ni
ya, Sesowi ka yoyose ohara owa mata. Okahamaro ama oke Arabia ya.
Manakobisa okomamaro ama oke Tamasiko ya.
18 Manakobisa ano terei na ahabi ya okomakehamaro ama oke Serosarei
ya, Betiro owahabone owa, owaterari. Oko amo ni 15 namaro oke he ni
ya.
19 Sesowi ka yoyose me one owaramaro ama oke mata. Sesowi ka yoyose
ohari ta owahamaro ama oke, Tiako tohahari, e ka Hiti nisori.
20 Yama hani rawi ona keye hiri okere. Teoso owa watoka, keye hiri ora
owa.
21 Manakobisa okahamaro ama oke, Siria toha, Sirisia toha na ya.
22 Kirisito ka Soteya ya me winaha owa me awaramaro me amake mata.
23 Hine ya otamine me mitehemetemoneke, owa me kamini karo me ni
ya, me ati e na mati ahi: "Era wawati kana tohe Kirisito ati nofi fawa ni
nebona aati tohe efe Kirisito tamine kaminemonaka waha me nafi ni ya,
Kirisito ati me nofawahabone ati nari", me ati nemetemoneke.
24 Faya otamine me mita Teoso me kahiyaremetemoneke.

2

Teoso ka yoyose ama oke.

1 14 ano tohi ya okomatasaharo oke Serosarei ya, Banabe ya ota fama
ota. Tito toha nerika, hima onahari.
2 Okomabone Teoso ati neri amaka Serosarei ya. Me ohiyaraharo oke,
Serosarei ka mati, bara me ohiyara owati okomina owa, hiyara amosa
okominaha owa bara me ni ya. Me nafi amararoke, Serosarei ka Sesowi
ka mati, me ohiyara mati, owati boti e na owa ahi: Owati me nofari ya
yama hiri onibaha ya yama hiri ona tabaha hinita tohahabone owati boti
ati naro ama oke. Makoni me nafi amara me ohiyaraharo ama oke. Hine
ya me ka hiti memone me ohiyaraharo ama oke.
3 Tito soteo amare sowiri ataro kote wisi tere amaka. Serosarei ya ota
fami me ni ya ota kasawia sowiri ataro kote wisi nakosebona me one ati
kene me ka hiti me ati raro me amake.
4 Haha Tito sowiri ataro kote wisi nakosebona me ati na Sesowi nonofa
memone me ati nama na me sawiharoke Sesowi nonofa me baikani ya.
Mowisei atimatamona nafi e hiri nabone me ati naroke. Kirisito Sesowi
ati e nofa e wawa nima e na yama aahi me nima e namatasahabone me ati
naro me amake, Mowisei ati nafi e hiri naro. Saotato me ihi nima me ihi
naro me amake, saotato bara me ka saotato me ya me tabaha mati, hine
me kaminara mati, bara me ka saotato me me kaminabone mati fara me
one ni ya, bara me ka saotato me me waka nabone mati.
5 Ota ati hiyararo ota amake me ni ya, ota ati amosaba watara ota, hiyara
amosa yokana sawisa nibone karo te ni ya.

6 Teoso ati kakamina ohehi atimona tamine amoseri amaka me ka hiti me ni ya, me ati hiyaraba watara mati owa ni ya. Me ka hiti mete me awineke. Teoso hine ya e mese awatere amaka. E ati boti awate amaka.
7 Owati me nofaharo me amake. Teoso owa yosehimona me ati naro me amake, hiyara amosa okominahabone owa soteo me amara me ni ya. Fare Betiro nima onahamone me ati naroke, Teoso hiyosehari hiyara amosa kaminebonaha soteo me ni ya.
8 Teoso ka yoyose Betiro tohehibona Teoso ati nemona me ati naroke, ati hikaminehibonaha soteo me ni ya. Teoso ka yoyose ohahabone fare Teoso ati nemona me ati naroke, ati okominebonaha soteo me amara me ni ya.
9 Tiako toha, Betiro toha, Yowao toha, me na me ka hiti ehebote memone me tohaha me ati e naroke ahi Banabe ya ota famaha ota ni ya: Teoso yahehimona me ati naroke owa ni ya, owa ha nari, ati okominehibonaha. Faya ota yehe me wara tokanaroke, fara me one memone otara me ati na mati. Soteo me amara me ni ya ota toka, soteo me ni ya me toka, nabisabone me ati naroke.
10 Serosarei ka Sesowi nonofa me honara me ya ota ati katamorihi nabone me ati naroke. Me ka yinerobona ota towakabone me ati naroke. Me ya owati katamoramone onaharo oke. Me kasomi nofi mati ohahabone onaharo oke, owati hawa toha owa baha, me okasomahabone ona owa.

Betiro ehene hiyare hora onehiri amaka.

11 Atiokia ya Betiro tokehi hora onehirika, ehene hiyarari.
12 Sesowi nonofa soteo me amara me ya tabe tatafa tohehirika baha ahi Atiokia ya. Manakobisa Serosarei ka soteo me tokomakeharoke Atiokia ya, Tiako ati ehene. Me tokomake Betiro mera awe bara mera katafi nofamarehirika, soteo mera nakomehari, bara me sowiri atari kote wisi nakosabone me ati na mati.
13 Atiokia ka Sesowi nonofa soteo me tohaha me ihi e naroke Betiro ehene nima, bara me katafi me fawa na mati. Betiro ya me taba yama Teoso hinofa me hiri namararoke, Serosarei ka soteo me me nakomeha mati. Banabe ehene fare toha nerika, ehene tosawarihari.
14 Me ihi hiyararoke haro. "Hiyara amosa e kere ahi", onaharo oke owati boti ya. Faya Betiro ohiyaraharo oke me nafi nokosi ya. "Soteo tihaha bara me ihi nima tiwehene nara tike, me kakatafa tiha tiwa. Himataba soteo me ihi nima me ihi nabone tine tiri, bara mati?" onaharo oke.

Fai hinama me e tohake, e nafi, soteo me e toha, soteo me amara me e toha, na e.

15 Ota kanawani ka soteo me ota tohehemetemone otake, soteo me ota tohawara ota. Bara me ihi nima ota ehene tera ota amake, me ihi hiyara mati.
16 Soteo me ati e nineke ahi, Sesowi ka me amara mati: Teoso ni ya e ehene amosabone e ati na fare Mowisei ati nima e ehene nabone me ati te me amake. Me ati e na hiyakere. Yama ota watoke haro. Fai hinama me e tohake, e nafi, soteo me e toha, soteo me amara me e toha, na e. Kirisito yama Teoso hinofa nafi hiri namata ka Teoso ka me Teoso era tonihaka. E e naba wataterabа e amake ahi, Mowisei ati nafi e hiri ni ka Teoso ni ya e ehene amosa e. Makoni soteo me ota tohaha Teoso ka yokana me ota tohahabone ota ati na Kirisito ati ota nofawahamaro otake, fara soteo me amara me nima.
17 Soteo me ota toha Kirisito ati ota nofawahamaro otake, Teoso ka yokana me ota tohahabone ota. Kirisito ati ota nofawa fare Mowisei ati

nima ota ehene namara yama hiyara ota hiri namone soteo me ati narake.
Kirisito ati ehene yama hiyara ota hiri namone me ati narake. Keye amake.
18 Kirisito ati owakanakosi ya Mowisei ati ta onofami ya Teoso ati nima
owehene rabone oke.
19 Mowisei ati owa namohimarika, yama hiyara hihiri oha owa. Kirisito
ati onofawaha Mowisei ati owakanakosahamaro ama oke. Ohabamaro
ama oke Mowisei ati ya, yati onahabone owa Teoso ni ya.
20 Ohabi ka yama onofa hiri onamarine oke. Fara yama Teoso hinofa
hiri one oke, Kirisito sawi karo owa ni ya. Kirisito ati nofi owaharine oke
waha, Teoso biti. Owa nofaka, hiwa ta nari, owa kasomebonaha.
21 Kirisito owatori ya mata hibati ya owati boti e namaro ama oke ahi:
"Teoso ka yokana me e tohahabone Mowisei ati nafi e hiri nabone eke",
onahamaro ama oke. Keye amake. Mowisei ati nafi e hiri naba e watatera
e amake. Me e naba me ni ya himataba Kirisito ahabemata amara? Me e
naba me ni ya Kirisito ahabenamata awaka hine ya. Hibati ka owati boti
nima owati boti nami ya Teoso onofamarabone oke, yahahari, Kirisito ta
nari e ni ya. Teoso ka yokana me e amake waha, Kirisito ati e nofi karo.

3

Haha Abarao ehene nima me ihi na Abarao ka noti me amake, Teoso ati me nofaha mati.

1 Karasia ka me te, yama nima ni forima te ra te awineke. Hike tera
tonasawari awara? Kirisito ota kamineri amaka, ahabari awa ya, kamini
forima ota ne ota. Te ati katamoa te awine?
2 Teoso Kanamori kakehirika te ni ya, Teoso ati ehene. Te ati omitabone
oke. Mowisei ati te tokatabi ka Teoso Kanamori yosehita awa te ni ya?
Kirisito tamine te mita Kirisito ati te nofawai ka Teoso Kanamori ta nerika
te ni ya.
3 Hibati ya Teoso Kanamori ta ne te ni ya Teoso ka yokana me te
tohawaharo teke. Manakobisa fara te kiti ehene Teoso ka yokana me te
tohawahabone te ati na te awineke waha. Afa te ati e na hiyakere.
4 Kirisito ati te nofawaha tera me kakowaharo me amake. Yama nawaha
te hiri naro teke me ihi. Te ka yama nawaha hinita tohahaba ama? Hinita
toharamone onaharake.
5 Mowisei ati te nofamatara te ni ya Teoso Kanamori ta nerika. Kirisito
tamine te mita Kirisito ati te nofawai ka Teoso Kanamori ta nerika te ni ya.
Teoso te one mera nakitama nerika, Kirisito ati te nofawai karo, Mowisei
ati te nofamatara te.
6 Owati te kamitahi, Abarao okominabone owa. Teoso ka yama hani ati
e te amake ahi:

> "Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa
> Teoso hinihematamonaka",

yama hani ati ke.
7 Yama te watohi haro: Haha Abarao ehene nima me ihi na Abarao ka noti
me amake, Teoso ati me nofaha mati, soteo me toha, soteo me amara me
toha na mati.
8 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi, Teoso Abarao hiyaremata ati
kaminaro:

"Abarao tiwehene oyahabone oke bara me ni ya, tabora nafi ka mati",

ati nematamonaka. Teoso ati e ne bara metebani mera kaminematamonaka, hinaka mera tonihebona ati nari, Kirisito ati me nofawai ya.
9 Teoso yahematamonaka Abarao ni ya, Teoso ati nofahari. Teoso yaha nebonaka me ni ya he ati me nofaha mati, fare Abarao nima me na mati.
10 Mowisei ati tikatabibana, titaminahamone Teoso ati neba tiwa? Tiwehene e ni ya ahi Teoso tiwa kakobonaka. Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Mowisei ati nafi hiri tisa tiri ya Teoso tiwa kakobonaka",

ati nineke.
11 Me watatera me amake, Mowisei ati me hiri ni ka Teoso ka me Teoso me hiniha mati. Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

Haha Teoso ati me nofaha me sawihaboneke Teoso ni ya, Teoso ka me Teoso me hiniha mati",

ati ke.
12 Teoso ati e nofi ka yama Mowisei ka yama hani kaminakere. Mowisei ka yama hani ati e nineke ahi:

"Efe ati nima tiwehene ni ya tisawiabone tike Teoso ni ya",

ati ke.
13 E ahababone Mowisei ati nematamonaka, yama e hiri nabone hinaha nafi hiri ni e watori karo. Kirisito era kasomemari amaka. Ahabematamonaka, e ahabaribone karo. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Awa ya e kawaha Teoso era kakoka",

ati te amake. Kirisito ahabematamonaka, awa ya kawahari e taboro ya. E manakone nahabihimatamonaka.
14 Teoso Abarao hiyarematamonaka. Yahehibona ati nematamonaka bara me ni ya. Fare atimatamona ya ehene tohehimarika, Kirisito Sesowi era kasome karo. Teoso Kanamori ta nebona ati nemata Kanamori ta nemarika e ni ya, Kirisito Sesowi ati e nofawai karo.

Mowisei ati ka yama hani e awi ya e ka yama hiyara e watohabone eke.

15 Ota one mati, e ka yama okomina okibone, Abarao ka yama te watobone karo. E famaha ati yana nikimi ya kotarato e hiri na kotarato e fawa niteraboneke. Kotarato atiba e kanawaremakerihi teraboneke. Afa yama nima Abarao ka yama nemetemoneke.
16 Teoso Abarao hiyare kotarato hiri nematamonaka. Abarao ni ya yaha, Abarao ka noti ni ya yaha, tehibona ati nematamonaka. Abarao ka noti mati, ati rematamonaka. Abarao ka noti, ati nematamonaka. Kirisitoteba kaminematamonaka.
17 Owati e nineke ahi: Abarao nowati ka yama ya 430 ano tohi ya Teoso Mowisei hiyarematamonaka. Teoso Abarao ya famehi me ka kotarato fawa nirematamonaka. Ati tohawarematamonaka. Ati fare tohasa nematamonaka yahehibona ati ne ati.

18 Teoso era kakawate amaka, yama e hiri na ihi amara ya. Fare Teoso
atimatamona ya era kakawate amaka. Yama e hiri na ihi tohehemenehe
Teoso ati ehene toharena amaka. Teoso yahehimatamonaka Abarao ni ya,
era kakawatehibona ati nari, Abarao hiyarari.
19 Himataba Teoso Mowisei hiyaratasehimata amara Abarao nowati ya?
Mowisei ati himataba amara? Ati e awe ya e ka yama hiyara e watohabone
eke, e awaharo. Mowisei nowati ya yama toyabo ya hine ya Mowisei ati
me kikiha tohehemetemoneke, Abarao ka noti watare ya mata. Teoso
nanarifa Teoso ati me kaminemetemoneke Mowisei ni ya, Mowisei ati
hikaminehibonaha Ihayeo me ni ya.
20 Teoso Abarao hiyare fare atimatamona amaka, abono, bare he ati
kamineba watarari.

E nafi yama hiyara kihahamone Teoso ka yama hani ati te amake.

21-22 Teoso yama hikamina hihiya nikimehemete ama, Abarao ni ya
hikamina, Mowisei ni ya hikamina hinaharo? Teoso yama hikamina
hihiya remetemoneke. Soteo me ati e te me amake ahi: "Fare Mowisei
atimatamona ya e ehene tohi ya e amosabone eke Teoso ni ya. Teoso
ya e tabatehabone eke", me ati te me amake. Keye amake. Mowisei
ati era kasomihina tere amaka. E nafi yama hiyara kihahamone Teoso
ka yama hani ati te amake. Teoso Sesowi Kirisito kaminematamonaka,
Abarao hiyarari. Yahatehibona ati nematamonaka, Sesowi Kirisito ati me
nofaha me ni ya. E nafi yama hiyara kihi ka Teoso Sesowi Kirisito ta
nematamonaka e ni ya.
23 Kirisito watare ya mata Mowisei ka yama hani ta me kihehemete-
moneke. Kateya ya e foyaha nima e namaro eke, Kirisito ati e nofara e,
Kirisito ati e watora e mata.
24 Mowisei ka yama hani era kakatomahamaro amake Kirisito watare ya
mata. Manakobisa Teoso Kirisito yosehimatamonaka, Teoso ka me Teoso
era tonihabona karo, Kirisito ati e nofi ya.
25 Mowisei ka yama hani era kakatomamakere, Kirisito ati e nofawai
karo.
26 Te nafi Kirisito Sesowi ya te tabaha Teoso biti me te amake, Kirisito
Sesowi ati te nofawai karo.
27 Kirisito ino ya te iibofarisi ka Kirisito ya te tabake. E ka owa makari
weye ne nima te nineke, Kirisito te weye na te.
28 Te oharike, Kirisito Sesowi ya te tabaha te. Soteo me te toharihi, bara
me te toharihi, yama aahi me te toharihi, yama aahi me amara me te
toharihi, makiti me te toharihi, fanawi me te toharihi nineke. Kirisito ka
me te oharineke.
29 Abarao ka noti te toha nineke, Kirisito ka me te. Makoni Abarao ka
yama te ihahabone teke, Teoso hikaminehemete, Abarao hiyarari.

4

1 Yama one okominamake okibone. E ka owa honehi biti nehi hinaka
yama biti ka yama amake. Biti nafire ya mera yoserebonaka mata. Bati
ka yama aahi nima nebonaka mata.
2 Bati ka yama aahi me hekatomebonaka. Me hiyosebonaka mata.
Manakobisa nafiwehi mera yosewehibonaka waha bati ati ehene, yama
amo ni bati hikaminaha kobo ni ya.
3 Efe biti nima e namaro e amake. Haha bofe ka yama era yoyosiba
tohahamaro eke baha, yama aahi me nima e na e.

4 Manakobisa yama amo ni kobo ni ya Teoso biti yosekimatamonaka.
Fanawi hinawatehimatamonaka. Soteo tohe Mowisei ati nima ehene
nebona me hinehimatamonaka.
5 Mowisei ka yama hani ka yama tohasa nemetemoneke fahi, otara
yoseharo. Teoso biti kakehimatamonaka, Mowisei ka yama hani era
yosemaribone karo, Teoso biti yokana me e tohawaibone karo.
6 Teoso biti me e tohi ka Teoso Kanamori yosehimarika e ati boti ya.
Kanamori ati e naka ahi: "Aba, abi", ati naka, era e watobone karo, Teoso
biti e tohaha e.
7 Bofe ka yama aahi me te tohamakere. Teoso biti me te tohawake. Teoso
tera kakawebonaka, biti me te tohi karo.

Himata te ebe nineri?

8 Teoso te watori ya mata teoso memone me ka yama aahi me te totoha
tohehemete teke, Teoso yokana me amara mati.
9 Manakobisa Teoso te watowahake, Teoso tera wasihi te. Himataba te
wete tonamineri bofe ka yama ya, hiyararo, kitararo, Teoso yokana ka
yama amararo? Bofe ka yama aahi me te tohamibana?
10 Soteo me ka marina ya te sawike, Teoso tera nofehibona te ati na te.
11 "Yama hinita ya tera okanawanete ama o?" owati boti ati ke, kokoriri
ona owa.
12 Ota one mati, tera aate one oke, fara owa nima te nabone te. Fara
te ehene nima owehene naro oke, Mowisei ati te hiri ra te. Fara owa
nimaroma te tasahabone teke, Mowisei ati hiri onamara owa.
Te ni ya osawi ya te ehene hiyaraba watararo te amake owa ni ya.
13 Owaro te watoke. Okitari ka hiyara amosa okominaharo ama oke te
ni ya.
14 Okitara owa te tohihaba te watararo te amake. Owa te nofaharo te
amake, fare Teoso nanarifa nofi nima, Kirisito Sesowi nofi nima oko nofi
na owa.
15 Afa yama ya te yayai naro te amake. Manakobisa himata te ebe na te
yayai ni fawa nineri? Te noko te soba nenero te amake, te te nabana onoko
ya, owa te nofi karo. Keye amakere. Te yayai ni watamara te awineke
waha.
16 Tera okakoamone te ati na te awineke waha, tera hora ona owa, yama
fa yokana okomina owa.
17 Haha tera kakanawana me ati fawa nisakere, me ati te nofahabone
me ati na mati. Me ati te nofi ya yama amosaraboneke. Owati te
nofamarahabone me ati nineke, me ati nofi te ohariabone me ati na mati.
18 Era kakanawana ati ta e nofe ya yama amosaboneke, era kanawana-
hari yama amosa ya. Afa yama te hiri naro te amake osawi ya te ni ya. Te
hiri nasa naboneke osawima okerene te ni ya.
19 Okatao mati, oko yama nawaha nafike te ehene. Kirisito ya te tabi
yokana tohahabone onahara oke. Fanawi tori kome awaha nima one oke,
tera noki ona owa, Kirisito nima te nawahabone te.
20 Te ya tabi nima oke. Te ya otabemenehe, owati one tohehene ama oke.
Haha yama te hiri na owato okere. Himata te ebe na te ehene e nineri ahi?
21 Te ati omitabone onahara oke, Mowisei ati tera yosehibona te ati na
te ati. Mowisei ka yama hani ati te watoha te awine?
22 Abarao biti me famehemetemoneke. Biti owa Aka bitimatamona
amaka, Abarao ka yama aahi tohaharo. Biti owa Sara bitimatamona
amaka, fara fati, Abarao ka yama aahi amararo.

23 Yama aahi biti nehimatamonaka, fare Abarao ati ehene. Yama aahi
amara biti na nematamonaka, Teoso ati ehene, Teoso Abarao hiyaribahari.
24 Teoso ka yama hani hibati ka yama kamina hibayata ka yama kamina
nineke. Kotarato kafamake. Kotarato one yati Sinai tohaha ka amake, yati
Teoso ati kamine karo Mowisei ni ya. Afa Aka ka kotarato amake. Aka biti
yama aahi me amake.
25 Aka yati Sinai tohaha amake, Arabia ka yati. Afa yati Sinai tohaha
Serosarei amake. Serosarei famate amake, bofe ka toha, neme ka toha,
naro. Serosarei yama aahi amake, Aka nima naro. Serosarei ka soteo
yama aahi me amake, fare Aka biti nima, Mowisei ati me hiyose mati.
26 Serosarei one yama aahi amakere, Serosarei neme karo. Afa Serosarei
e ka ami amake, Sesowi ati e nofaha e.
27 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

> "Yayai tinahi, tikahiwara tiwa, titoro kome watara tiwa. Ye tinahi, yayai tina tiwa. Tikahiwara tika yibote tiwa kakose tika matehe tamawahaba amake waha Teoso ati ehene. Fanawi maki ya famasa na ta biti me tamakere",

yama hani ati nineke.
28 Ota one mati, Isaki nima te nineke, Sara biti, watehimata Teoso ati ehene.
29 Sara biti Teoso Kanamori ati ehene wate ni ya Aka biti yama hiyara hiri
nematamonaka. Afa memetemone me nima me nineke hibayata ka mati.
30 Teoso ka yama hani ati e nineri?

> "Yama aahi biti ya famaha me tiyosemahabone tike. Yama aahi amara biti ta tika yama ihehibonaka. Owa he ya famarebonaka",

ati nineke.
31 Yama aahi biti me e amakere ha e. Yama aahi amara biti me e amake.

5

Yama aahi me te tohamarahabone teke.

1 Yama aahi me e totoha tohahamaro Kirisito era nanahowahemari e
amake, yama aahi me e tohamarabone e. Makoni Kirisito nofi te fawa
rabone teke. Yama aahi me te tohawamarabone teke.
2 Yama okomina okibone te ni ya, ha owa, Baoro owa. Te sowiri ataro
kote wisi ni ya Kirisito yama hiri hinehemete tera kasomamarabone teke
waha.
3 Haha me sowiri atari kote wisi na me nafi Mowisei ati owa nafi me
hiri, naboneke. Afa okominaharo ama oke hibati ya te ni ya.
4 Te ati e na te awineke ahi: "Mowisei ati nafi ota hiri nabone otake,
Teoso hinaka me era tonihabona karo," te ati na te awineke. Te ati e na
Sesowi Kirisito ya te tabamara teke. Teoso yahi te nofara teke.
5 Teoso amo ni e noki nineke, e amosamone ati nebonaha he ni ya. E
noki naka, Kanamori era narife ehene, Kirisito ati e nofaha e.
6 Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me
toha na Kirisito Sesowi ka me tohahabone Teoso ati nareka. Kirisito ati e
nofi ya e amosabone eke Teoso ni ya, e one me e nofa ni ya, Kirisito ati e
nofaha e.
7 Te amosa teke baha. Teoso ati yokana te tokatabahabone te ati na hike
tera yokorano, tera keyehari, Teoso ati yokana te tokatabamarahabone te?

8 Tera kanawane ka yama Teoso ka yama amakere, Teoso tera ha nari.
9 Fehemeto ime iisi na ya tiriko ime e keteha ime nafi kimisate amake.
Tera kanawane te nafi keyeharayaho, ati te nofe ya.
10 Owati amosabone onahara oke te ni ya, Kirisito ati ehene. Hahi yama
hiyara ya tera kanawane Teoso hikakobonaka. Owato okara.
11 Bara me sowiri atari kote wisi nabone orahara oke. Makoni soteo owa
me kakoke. Bara me sowiri atari kote wisi nabone onemenehe, soteo owa
me kakorehene me amake, Sesowi ahabi okomina owa, ahabari awa ya.
12 Yama hiyara ya tera me kanawana hine ya me sowiri atari kote wisi
ni oharirabonеke. Me tane me yaba, nabone onahara oke.
13 Teoso tera ha naka, yama aahi me te tohamarahabone te. Yama aahi
te tohamara yama hiyara te hiri namarihi nabone teke, te ati boti hiyara
ka yama hiyara tohaharo. Te abe nofaha te abe narifabone teke.
14 Mowisei ati owa e nematamonaka ahi:

"Fara tiwa tinofa tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike",

ati nematamonaka. Te ehene e ni ya Mowisei ati nafi te hiri na te awineke.
15 Te abe kako fawa nahi, bani me nima te na te, me abe kose na mati, me
abe kaba na mati. Te abe nahabiriyahi.

Fare Teoso Kanamori ati nima te ehene nabone teke.

16 Owati e nara oke ahi: Fare Teoso Kanamori ati nima te ehene nabone
teke. Te ehene e ni ya te ati boti hiyara yama hinofa te hiri raba teke.
17 E ati boti hiyara yama hiyara nofate amake, Teoso Kanamori
hinofaraharo. Teoso Kanamori yama amosa nofate amaka, e ati boti hiyara
hinofaraharo. Teoso Kanamori ya e ati boti hiyara fama abe mono nineke.
Makoni yama amosa hiri tinahabone tina yama tiwa kasawarike.
18 Teoso Kanamori ya te fami ya Mowisei ka yama hani tiwa yoserabone
tike.
19 Yama hiyara e watoke, e ati boti hiyara ka yama hiyararo. E ka yibote
amara e ahi te e amake, e tohiya e Teoso ni ya. E koma totera e amake.
20 Yama kanamori e nofa, me inamati e ha, e abe kako, e abe hora, e abe
ka yama aawawa, te amake. E yawakabote te amake. E ka one me ni ya e
fiya tonahabone e ati te e amake. E ka one me ati e nofara me e tohite e
amake. Hine ya me ati ta e nofa me ya e tabate e amake.
21 E ka owa amose nima e amosi nabisabone e ati te e amake. E hanote
e amake e tafi nafiha toha naro, marina ya. Yama hiyara one e hiri, te
e amake, afa nima naro. Te narabo nima onaharo ama oke afa yama
okomina owa. Haha yama e hiri na Teoso ya e tabaterabone eke onaharo
oke. Fara owati niroma owati nineke.
22 Teoso Kanamori ya e tabi ta ya yama amosa e hiri nabone eke, e naro
ahi: e ka one me e nofa, e yayai, e abe mono rihi, yama e noki, e yaha, e
ka one me ni ya e ehene amosa, e ati tohawarihi,
23 e hamarihi, e abono e ma kana, nabone eke. Yama haniba watatera
amake haro, era yosehabana, afa yama e hiri rabone ati naro.
24 Kirisito Sesowi ka me e tohaha e ati boti hiyara e nahabiha eke, e ba
kanaharo awa ya, yama hiyara hiri ni e nofamaribone karo.
25 Teoso Kanamori ya e taba, Teoso Kanamori ati e tokataba nabone eke.
26 E taminamone e ati rabone eke. E ka one me e nayawarihi nabone
eke. E ka owa amose nima e amosi nabone e ati rihi nabone eke.

6

Haha tera me kanawana me ka yamabone te ta nabone teke.

1 Ota one mati, te ka owa yama hiyara hiri ne ya te hora nebonaka, Teoso
Kanamori ya tabi yokana te tohaha te, te hora ne ya te kakamebonaha
hawi amosa ya. Te hora ne ya te hamarabone teke he ni ya. Tera te
kakatoma nahi, ha te. Yama hiyara te hiri riyahi bisa.
2 Te ehene e ni ya te abe kasomabone teke, Kirisito ati nima te ehene na
te.
3 Te kitara te kitahamone te ati ni ya tera te keyehabone teke.
4 Fara yama hiri tinaha siba tinahabone tike, amosi tabiyo. Me one yama
hiri hina siba tiriyahi. Tiwehene amosi ya yayai tinahabone tike, me one
ihi tikaminara tiwa.
5 Tiwa tikaminatehabone tike Teoso ni ya. Me one ta tikaminaterabone
tike.
6 Haha tera me kanawana me ka yamabone te ta nabone teke. Yama te
kayawarahabone teke.
7 Tera te keyehariyahi. Teoso keyehihinatere amaka. E ka owa fatara
koro ne nima e te e amake. Yama amosa e koro ni ya yama amosa e
yabahabone eke yama toyabo ya. Yama hiyara e koro ni ya yama hiyara
e yaba nabone eke yama toyabo ya.
8 E ati boti hiyara yama hinofa e hiri ni ya e ahababone eke. Teoso
Kanamori yama hinofa e hiri ni ta ya Teoso ya e tabatehabone eke fara
yama tohaha ya Kanamori ehene.
9 Yama amosa hiri ni e fawa rabone eke. Yama amosa hiri ni e fawa ri
ya Teoso era kakawebonaka, amo ni kobo ne ya.
10 Me nafi e narifabone eke, yama nawaha me hiri na me e awi ya.
Sesowi nonofa me narifi e nafihabone eke mata ya.

Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me toha na mera Teoso nofate amaka.

11 Oye ihi te awahi, yama hani si oniha owa, fotaharo.
12 Haha soteo te sowiri ataro kote wisi nabone me ati na hine ya te mese
me namohabone me ati nineke. Soteo me one me me nakomeke, soteo
Kirisito me nofara mati, ahabari awa ya. Me me hikakorabone me ati
nineke.
13 Me sowiri atari kote wisi na Mowisei ati nafi me tokatabarineke. Te
sowiri ataro kote wisi nabone me ati na hine me kahiyarahabone me ati
nineke fara mati, te sowiri ataro kote wisi ni hawa tohi ya, me ati ihi.
14 Fara owa okahiyarateriyahi. E ka Hiti Sesowi Kirisito ta okahiyarate
ama oke, ahabe karo awa ya. Ohaba onahamaro ama oke awa ya, bofe ka
yama onofamara owa. Bofe ka yama ahaba namaro amake owa ni ya.
15 Me sowiri atari kote wisi na me toha, me sowiri atari kote wisi ra me
toha na mera Teoso nofate amaka. Hine ya e ehene yati tohawahabone
Teoso ati te amaka, e ehene amosawaharo, e ati boti yati tohawaharo,
Teoso Kanamori ehene.
16 Me e na mera Teoso kakatomehibonaka, me nafi. Yaha nebonaka afa
me ni ya. Afa Ihayeo yokana me amake Teoso ni ya.
17 Faya amake. Yama nawaha ya owa te hiri kanamariyahi. Sesowi ka
ohi ka yama nawaha hiri ote ama oke. Oko hihiya ni nake.
18 Ota one mati, e ka Hiti Sesowi Kirisito te ati boti kakatomehibonaka.
Ame.

Efeso
Baoro ka yama hanimetemone amake, Efeso ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso ati ehene. Te
ka yama hanibone amake, Efeso ka me te, Teoso ka me te, Kirisito ati nofi
te fawa ra te.
2 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahahaboneke
te ni ya. Tera me kakatoma nabone teke.

Teoso era kakawaka yama amosa nafi ya.

3 Teoso amosemona e ati nabone eke, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati, era
kakawe kari yama amosa nafi ya, neme ka yama, e ati boti kasomari,
Kirisito ta ne kari e ni ya.
4 Yama watari ya mata Kirisito ehene era kakatikehimatamonaka,
hinaka metebone me e, e ka yama hiyara watarabone e, nokosi ya, e ka
one me e nofaha e.
5 Biti me e tohawahabone ati nematamonaka, Sesowi Kirisito ehene.
Fare ati ehenematamonaka, fara yama hinofa hiri nari.
6 Ehene e ne e kahiyarebona ati nematamonaka, yahabotemona e ati
nari. Yahaka kasiro ya e ni ya, hine ya, e ehene amosaba watara e, biti
hinofe ta nari e ni ya.
7 Sesowi Kirisito emene e manakone nahabihimatamonaka, ahabari.
Ehene Teoso e ka yama hiyara wati nawahamakara, yahahari kasiro ya
e ni ya.
8 Yahabote tohe yama e wato, nabone ati ka, yama wato yokana e tohaha
e.
9 Hibati ya Teoso ati boti me watoremetemoneke mata. Hibayata ya
Teoso ehene e watowahake, fare Teoso ati ehene. Ehene e tehi amaka ahi:
Kirisito ta nemarika e ni ya.
10 Hibati ya ati boti yama nima nematamonaka. Amo ni kobo ne ya
Kirisito yama nafi yoyose tohawehibona ati nematamonaka, neme ka
yama ya bofe ka yama tabaharo
11 Soteo me ota tohaha Kirisito ya ota tabaha Teoso otara kakatika
nematamonaka. Otara kakatikehibona ati nematamonaka ota watara ota
mata, yama hiri nebona ati nari. Fare ati ya ehene tohate amaka. Fara
yama hinofa hiri te amaka.
12 Ehene e ne ehene amosi mati tohehimona ota ati nebona ati
nematamonaka, Kirisito ati nofi ota tai tohaha ota.
13 Soteo me te amara hiyara amosa te mita, naro teke, keye amararo,
Kirisito kaminaro, tera kasomari. Teoso ati te nofaha te ni ya Kanamori
ta nerika, ta hinehibona hinehimatamonaha. Kanamori ta nerika te ni ya,
tera te watohabone te, hinaka me te tohaha te.
14 Teoso Kanamori ta nematamonaka e ni ya, yama e watobone karo, era
kakawatibona ka yama, era kasomatibona ka yama, Teoso ka me e tohaha
e. Faya amosi mati tohehimona me hitehibonaka.

Tera ora ni fawa okere.

15 Te tamine omitara oke, e ka Hiti Sesowi ati te nofahamone te. Te
tamine omita, onahara oke, hinaka me nafi te nofahamone te.
16 Makoni owati fawa kere, "Teoso faya amake", ona owa te ehene. Tera
ora ni fawa okere,
17 e ka abi amose aate ona owa, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka Teoso. Tera
kanawanehibona aate onofe amaka, hinaka yama te watohabone te, he
wato yokana te tohahabone te.
18 Aate, onofe amaka, te ati boti noko awibone karo ati ehene, yama te
watohabone te, ta hinahabone hinaharo. Afa yama te noki nabone tera
ha nerika. Yama te watohabone onahara oke, era kakawabona ka yama
amosa, tamaharo, hinaka me e tohaha e.
19 Kiti te watohibona onahareka. Kiti mati tohe era narifate amaka, ati
e nofahari.
20 Efe kiti namohimatamonaka, Kirisito hiri namahari. Teoso kitahi ati
ehene itari, nemonaka hinaka kanihina ka ya neme ya,
21 me nafi yosehibonaha, Teoso nanarifa me ya inamati me tabaha mati,
me kitaha mati. He yosehiba watakara. He yosehiba watateremonaka.
22 Teoso ati ehene yama nafi yoseka waha. Hinaka me ka Hiti toha naka
waha Teoso ati ehene, me ka yama nafi yosehibonaha.
23 Abono nima me nineke, hinaka me toha mati. Me sawike ati ehene.
Yama nafi sawike ati ehene.

2

Teoso era hiri namehimarika.

1 Taiti ya e abohi nima te nemete te amake, yama hiyara te hiri na te.
2 Haha bofe ka me ihi nima te ehene nemete te amake, me inamati ka
hiti ati ehene, me e awara mati. Efe inamati mera yoyose amaka, Teoso
yama hinofara me hiri na mati.
3 Taiti ya fara me ihi nima e nafi ehene namaro e amake, yama hiyara e
hiri na e, fara yama e nofa e hiri na e, fara yama e ati boti hiyara hinofa
e hiri na e. Yama hiyara hihiri e tohaha Teoso era kakomata awaka, fara
me nafi kako nima.
4-5 E abohi nima e nemete eke baha, e ka yama hiyara ihi. Manakobisa
Teoso era hiri namehimarika, Kirisito hiri nami nima, yahasa nari e ni ya
kasiro ya, era nofi nafihari. Yahe ka tera kasomemarika.
6 Kirisito ya e tabaha Teoso era hiri name ati ehene e kitake Kirisito
nima. Afa Teoso hiri nareka, Kirisito Sesowi ya e tabi karo.
7 Yama toyabo ya era namotehibonaka, me hiwatobona karo, yahi mati
tohahari. Me hiwatotehibonaka, yahahari, Kirisito Sesowi ta nari e ni ya.
8 Efe Teoso tera kasomareka, yahahari, Kirisito ati te nofawa te. Te ehene
amakere, Kirisito ati te nofawa te. Teoso ati ehene amaka. Fara te ehene
amakere.
9 Teoso tera kasomareka, te ka yama amosa watara te, te amosamone te
ati na te atiba watarabone te.
10 Yama amosa e amake, Teoso hiri hinaharo. Kirisito Sesowi ya e tabi
ka era hiri nemarika, yama amosa e hiri nabone e. E ka yama amosabone
wati kanehimatamonaka, e hiri nabonehe.

Teoso ka me te amake waha.

11 Tera te wati nawahabone onahara oke ahi, soteo me te amara te, te
ka abi soteo me amari karo. Hibati ya soteo bara tera me tonihamaroke,
te sowiri ataro kote wisi ra te. Me sowiri atari kote wisi na Teoso ka me

tohahamone me aati tohahamaro me amake. Me sowiri atari kote wisi ni
fara me ihi amake, Teoso ehene amararo. E abono ka yama amake, e ati
boti ka yama amararo.
12 Hibati ya Teoso ati te watomatari ya Kirisito te kiharemete te
amake. Ihayeo me te toharemete teke. Teoso yama amosa ya mera
kakawatehibona ati ne ati te mitaremete teke, Ihayeo me te amara te.
Yama amosa te noki naba wataremeteke, Teoso te kihara te.
13 Te tohaba namaro teke Teoso ni ya. Manakobisa ayata ya te tohawake
waha Teoso ni ya, Kirisito emene ehene, Kirisito Sesowi ya te tabaha te.
14 Hibayata ya soteo me ya bara me tabaha me abe kakomakere waha,
Kirisito ka me e tohi karo. E nafi abe tabawahake. Hibati ya e abe kakoa
yama era bari kanamaroke. Yama bari kani beheri one ya soteo me naho,
kowani ka ya bara me naho, namaroke. Kirisito ka me e tohi ka yama bari
kani nahabi e abe nofake waha.
15 Kirisito ahabe Mowisei ati nahabi nematamonaka, Mowisei soteo
mera yosehi ati kihi. Soteo me ya bara me tabaha me abe kakomarabone
ati nematamonaka. Me ohariwahabone ati nematamonaka.
16 Kirisito ahabemataka awa ya, Teoso mera kako fawa nabona karo,
soteo me toha, bara me toha, me na mati. Ahabe me abe mowa ni fawa
nihimataka.
17 Kake hiyara amosa kaminematamonaka, Teoso tera kakomarabona
karo, te tohaba na te Teoso ni ya. Soteo me toha, nemetemoneke, me
sawiha mati ayata ya.
18 Kirisito ka me e tohi ka Teoso ni ya e tokomakeke ayata ya, e nafi,
soteo mati, bara mati e na e, Teoso Kanamori fare ohari era narife e.
19 Makoni bara me te tohamakere waha. Teoso ka me te amake, Teoso
ka me nafi ya te tabaha te. Teoso te ka abi amaka waha.
20 Teoso ka me e tohaha yobe nima e nineke. Kirisito ka yoyose me toha,
Teoso ati kakamina me toha na yobe ewene nima me nineke. Yama bari
kani ka yati taiti nima Kirisito Sesowi naka. Te ya Teoso yobe hiri naka.
21 Yobe kote wanaka Kirisito ehene, ahabarahari. Teoso ka teborobona
amaka, e ka Hiti ehene.
22 Te toha nineke. Teoso yobe hiri naka te ya, te yoro tokana te, Kirisito
ka me te tohaha te. Teoso winaka te ya, Kanamori winahari te ni ya.

3

Teoso owa ha nemari amaka, onarifebonaha.

1 Makoni Teoso ha one oke, ha owa Baoro owa, tera ha okana owa. Ofoya
oke kateya tori ya, Kirisito Sesowi okomini karo te ni ya, bara me te tohaha
te.
2 Otamine te mita te awineke, Teoso owa yosehimona owa, yahahari,
tera okanawanabone owa.
3-6 Owa kanawane ka yama owatowahamaro oke, me hiwatorehemete
hibati ya, e naro ahi: Hiyara amosa e nofi ya Kirisito Sesowi ya e
tabawamaba eke, Ihayeo me toha, Ihayeo me amara me toha, na me
e. Kirisito e tabaha e ohariwahake, Ihayeo me toha, Ihayeo me amara
me toha, na e. Kirisito ya e tabaha Teoso era kakawebonaka, yama ta
hinahabone hinehemete ya Ihayeo me ni ya. Afa yama ya Teoso owa
kanawanehimarika, me hiwatorehemete. Haha kote nafira okominahara
oke haha yama hani ya. Oko yama hani te ki na owa te watohaba
te awineke, afa yama owatoa owa, Kirisito ka yama. Afa yama me
watoremetemoneke, Teoso mera kanawanare karo mata. Manakobisa

Teoso hinamowaha hike Kanamori ya hinaka yoyose me ni ya, he ati
kakamina me ya me taba mati.
7 Teoso yahe ka owa ha nemari amaka, onarifehibonaha, ati yati
okominehibona ati nari, kitahari owa ni ya.
8 Ha owa otamina okere. Me one ta amosa me awineke, Teoso ka
me nafi. Otaminara Teoso yahe owa ha nemari amaka, hiyara amosa
okominahabone owa bara me ni ya, Kirisito tamine. Kirisito tamine
amosaka kasiro ya, amosi watohinarari.
9 Teoso yama nafi hiri nemata ati ehene me nafi okanawanine oke, yama
wato yokana me tohahabone mati, yama hikaminaremete hibati ya.
10-11 Hibati ya yama watari ya mata ati e nematamonaka ahi: Haha
yama ya Kirisito ka mera namohibona ati nematamonaka he nanarifa me
ya inamati me tabaha me ni ya, neme enoki ka mati, yama wato mati
tohehimona me ati nabone mati. Afa yama nafi hawa tohake waha, e ka
Hiti Kirisito Sesowi yama hiri hina ihi, Teoso ati ehene.
12 Kirisito ka me e tohi ka Teoso ni ya e tokomakeke waha ayata ya, e
nakomerari, era tohirebona e ati ne kari, Kirisito ati e nofi karo.
13 Makoni te yawarabone teke owehene, ofoya owa kateya ya. Ofoyine
oke kateya ya, Teoso yama amosa hiri nabona karo te ni ya. Te yayai
nabone onahara oke owehene.

Tera ha okana oke Teoso ni ya.

14 Makoni owisi yobati ya owa e ka abi ha one oke, tera ha okana owa,
15 e ka abi me nafi hiri nemata, bofe ka me toha, neme ka me toha na
mati.
16 Amosi mati tohahi tera nakitebona onahara oke Kanamori ya, te ati
boti kitahabone te.
17 Kirisito winehibonaka te boti ya, ati te nofe kari. Teoso te nofa, te abe
nofa, nabone teke, Teoso ati nofi te fawa rabone te, te kitaha te. Makoni
tera ha okana oke,
18 Kirisito wato yokana te tohahabone te, tera nofahari kasiro ya.
Teoso ka me nafi toha naboneke. Kirisito era nofi yowe ka yama tomi
kanihinakere.
19 Kirisito era nofe ka yama te watohabone onahara oke, watohinararo.
Owati e nofa ama oke tera ha okana owa, te ehene amosabone te, fare
Teoso ehene nima.
20-21 Teoso amosemona me ati naboneke, Kirisito Sesowi ehene, Kirisito
ka me toha, na me ihi. Me ati amosa fawa teraboneke, Teoso amosemona
me ati na mati. Yama amosa ya era kakawaka, e aate nari. Yama e ati
na he ni ya yama nanafi nama na ta ni watote amaka. E ati boti yama
hikamina nanafi nama na ta ni watote amaka. Era kasomaka, kite kari.
Ame.

4

E abe narifa kanikima nabone eke, e abe nofaha e.

1 Makoni tera aate one oke, ofoya owa kateya ya, e ka Hiti ehene. Yama
amosa te hiri nabone teke, Teoso tera ha ne te.
2 Te taminamone te ati rabone teke. Te yahahabone teke. Yama hiyara
ya te ka one tera me hiri kani ya me te kakorabone teke, te abe noki na
te, te abe nofi karo.
3 Teoso Kanamori ehene e oharia nima e nineke. Makoni te abe mono
ni nofarabone teke.

4 Teoso Kanamori oharite amaka. Kirisito ka me ohari, teha me amake.
Teoso era ha ne ya fara yama ya era kakawebona ati nemari amaka, e nafi.
5 E ka Hiti ohari, te amaka. Kirisito tamine ohari, te amaka. E batisa ni
ohari, te amake, Sesowi ino ya tohaharo.
6 Teoso ohari, tehi amaka, e nafi ka abi. E nafi yoyose amaka. Yama
amosa e nafi hiri te amake, kiti sawi karo e ni ya. Wina, te amaka e nafi
ni ya.
7 Kirisito era kakawa, te amaka, yama tamaha ya hiyaya naro, fare ati
ya, hinaka yama e ahi nibone karo.
8 Makoni Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Tokomisahareka neme ya, mera towakimisari, me wete hina mati. Me one kakawa nareka",

ati ke.
9 Tokomisahareka, yama hani ati ke, kisibahari bofe ya.
10 Efe tokise tokomisahareka neme neme ya, sawihibonaha yama nafi ya.
11 Me one hinaka yoyose mera tonihareka, fare. Me one Teoso ati
kakamina mera toniha nareka. Me one hiyara amosa kakamina mera
toniha, nareka. Me one basito mera toniha nareka, Sesowi ka me me
narifabone mati, ofeya nanarifa me nima, me me kanawana nabone mati.
12 Ehene e ne Teoso ka me me hawa tonihabone ati nareka, hinaka yama
me ahi nabone mati. Me ihi e na me ihi Kirisito ka me kitahabone ati
nareka,
13 e oharia nima e na e, e nafi, Kirisito ati e nofaha e. Teoso biti wato
yokana e tohahabone ati nareka. E nafi horawahabone ati nareka, fare
Kirisito nima.
14 Afa e hiri ni ya matehe nima e namarabone eke. Yama hiyara ya era me
kanawanahabone me ati na me ati e mitarabone eke, era me keyehabone
me ati na mati. Kanawa nima e rabone eke, faha rike were hiwahareharo.
15 Teoso ati yokana e kaminahi, e abe nofa na e. E yanahi, matehe yani
nima, e wahiwahabone e, Kirisito nima, e ka Hiti.
16 E abono kote kobobo ni nima Kirisito ka me nineke, me ohariwahama
mati. E abono kote nafi era hiri kite amake yama hiyaya na ya, e yani
amosibone karo Kirisito ehene. E abe narifa kanikima nabone eke, e abe
nofaha e, e nafi amosibone karo.

Bara Teoso me watora me ihi nima te ehene namarabone teke.

17 Makoni yama okomina okibone te ni ya, tera oyose owa kita ya, e ka
Hiti ati ehene. Bara Teoso me watora me ihi nima te ehene namarabone
teke, yama hiyara me hiri na mati, me ati boti ka yama nima ni hiyara
mati,
18 Teoso ka yama me watora mati. Me amosakere, me tohaba na mati
Teoso ni ya. Yama me watokere, Teoso yama hinofa hiri ni me nofari karo.
19 Me kokoma niba watara hine ya yama hiyara me hiri te me amake,
me koma tora mati. Yama hiyara yoro tokana me hiri te me amake. Me
ka yama hiyara nafimisahabone me ati te me amake.
20 Yama afa amara ya tera ota kanawanaharo otake, Kirisito ota kamina
ota.
21 Kirisito tamine te mita Kirisito ati ya tera ota kanawana Teoso ati
yokana tohehirika, Sesowi kaminari.

22 Te narabo ota nima naro otake, yama hiyara hiri ni te fawa nabone te,
te hiri nibaharo. Hibati ya te ati boti hiyara tera nahabihabone ati nemete
amake, tera keyeharo.
23 Tera ota kanawanaharo ota amake, te ati boti tohawabone te,
amosabonehe, Teoso ati ehene.
24 Tera ota kanawanaharo ota amake, te tohawahabone te, Teoso yama
hinofa yokana te hiri nabone te, Teoso ka me te, fare Teoso nima te nabone
te.
25 Makoni keye te hiri namarabone teke, yama fa yokana te kamina te
abe hiyara te, Kirisito ka me e tohi karo, e nafi.
26 Tera me nayawi ya yama hiyara te hiri rabone teke. Bahi toke ya tika
yawi fawa naboneke.
27 Tika yawi fawa ri ya Satanaisi ati timitabone tike, yama hiyara hiri
tinahabone ati nari.
28 Yama boboti tihibaha yama tibotimarabone tike. Yama ahi tiwa-
habone tike. Tiyehe ya yama hiri tinahabone tike, tihonabone tiwa, me
honara me tikasomahabone tiwa.
29 Tiwati hiyaraba watarabone tike. Tiwati amosabone tike, me
tikasomahabone tiwa, tiwati me mitaha me taminibone karo.
30 Teoso Kanamori yama hinofara te hiri rabone teke. Teoso Kanamori ta
nareka te ni ya, yama te watohabone te, Teoso tera kasomabona ka yama,
amo ni kobo ne ya.
31 Yama hiyaraba wataraboneke te ati boti ya. Me te kakoriyahi. Te
yawariyahi. Te abe mono rabone teke. Te abe hora karahabone teke.
Yama hiyara nafi hiri ni te nofamarabone teke.
32 Te yahahabone teke te one me ni ya. Me te aawawa nabone teke.
Me ihi hiyara te wati nawahamarabone teke, te ehene hiyara Teoso wati
nawahamare karo, Kirisito ehene.

5

Teoso ehene nima te ehene nabone teke.

1 Makoni Teoso ehene nima te ehene nabone teke, biti me te tohi karo,
tera nofehi te.
2 Te ka one me nofi te fawa rabone teke, Kirisito era nofehi nima. Hiwa
ta nematamonaka Teoso ni ya, era kasomebonaha. Ahabe bani nima
nematamonaka, me ta hinahari Teoso ni ya. Kirisito hiwa ta ne ehene
amosematamonaka Teoso ni ya.
3 Te ka yibote amara te ahi rabone teke. Yinero noko te toniharihi
nabone teke. Afa yama hiyara te kaminarihi nabone teke. Teoso ka me e
toha e ni ya yama e na amosaraboneke.
4 Hiyara habosia te kaminarabone teke. Yama hinita te kaminarihi
nabone teke. E ehene e na hiyakere. "Teoso faya amake", e ati na ta
amosake.
5 Yama te watohi haro: Me ka yibote amara me ahi na yama me
ihateraboneke, yama Kirisito ya Teoso me fama me ta hinahabone me
hinaharo. Me one me ka yama me aawawa na, me toha naboneke. Yama
kanamori me nofaha me ihi nima me ihi te me amake, me one ka yama
me aawawa na mati.

Te ehene amosabone teke, yama wehe ka me te tohi karo.

6 Tera me keyehariyahi, yama hinita me kamina mati, afa yama hiyara
te hiri nabone te. Teoso mera kakobonaka, afa yama hiyara me hiri na
mati, Teoso ati me tokatabara mati.
7 Yama hiyara me hiri nabone me ya te tabarabone teke.
8 Taiti ya yama soki ya te nahoha manakobisa yama wehe ya te
nahowaineke, e ka Hiti ehene. Te ehene amosabone teke, yama wehe ka
me te tohi karo.
9 Yama wehe ka me ihi amosate me amake, Teoso yama hinofa me hiri
na mati, me one me keyehara mati.
10 Teoso yama hinofa te siba nahi, te hiri nabana.
11 Yama hiyara te hiri rabone teke, yama soki ka yama, hinita tohaharo.
Afa yama hiyara te namohabone teke, me nafi hiwahabonehe.
12 Haha yama hiyara me hikehemoha e kamini ya e kokoma nabone eke,
yama hiyararo kasiro ya.
13 Yama e firi kani ya awihinaboneke.
14 Yama awihinaha yama oye nima te amake. Makoni me ati yana te
me amake, e naro ahi: "Titafihi, amo tina tiwa. Yati tinamahi, tihaba tiwa.
Kirisito tiwa firi kanebonaka", me ati te me amake.
15 Tera te kakatomahi, te ehene amosaba te. Yama te watohi. E ka owa
yama watore nima te rabone teke.
16 Yama te siba nahi, yama amosa te hiri naba te. Me one ta yama hiyara
hiri ni me fawa tera me amake.
17 E ka owa yama watore nima te rabone teke. Yama te hiri naba te
watohi, yama Teoso hinofaro.
18 Te hanorabone teke. E hanoha yama hiyara tamaha hiri te amake.
Teoso Kanamori ehene ta te tohahabone teke,
19 Teoso tahi yoro tokane te hiri na te te ka one me ni ya, Teoso te
kahiyara te, e ka Hiti ni ya te ayaka te, te ati boti yayai na te.
20 "Teoso faya amake", te ati nabone teke, fara yama tohaha ya, yama
nafi te kamina te e ka abi ni ya, e ka Hiti Sesowi Kirisito ka me te tohi
karo.

Te fanaha tera oyose oke.

21 Te one tera me yosi ya yama te hiri nabone teke, Kirisito te nofaha te.
22 Fanawi maki hiyoseha ihi e naboneke fare maki ati nima. Maki ati
tokatabahaboneke, fara e ka Hiti ati tokatabi nima.
23 Fanawi hiti maki tohate amaka. E tehi amaka, Kirisito nima, me ka
Hiti tohahari, hinaka mati. Hinaka me kakasoma amaka.
24 Fanawi fare maki ati nafi nima ihi naboneke, fara Kirisito ka me ihi
nima, Kirisito ati nima me ihi na mati.
25 Makiti te ka yibote te nofahabone teke. Fare Kirisito nima te nabone
teke, hinaka mera nofahari, hiwa ta nari, mera kasomebonaha.
26 Me bise nahabihibona ati nematamonaka, mera soko nari faha ya, he
ati me nofawai karo, Teoso ka mebone mati waha.
27 Yama toyabo ya mera ta tehibonaka fare he ni ya, amosabote me
toha mati, me bise watara mati. Afa Teoso ka me tohatehabone ati
nematamonaka, me ka yama hiyara watara mati.
28 Fare Kirisito ehene nima maki ehene nebonaka, fati nofahari, fare
abono nofi nima. Tika yibote tinofa tiwa tinofine tike.
29-30 E abono e nofaraba watakere. Era e natafarahaba watakere. Era
e kakatomake, e nafi. Kirisito e nima naka fare abono kakatomahari.
Kirisito abono nima e nineke, hinaka me e. Kirisito era kakatomate amaka.

31 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Makoni maki bati ya mati famaha mera kakosate amaka, fati ya famahari. Faya me famaha e abono oharia nima me naboneke",

ati nineke.
32 Teoso ka yama hani e fanaha kamina Kirisito kamina namone onara oke, hinaka me ya tabahari. Afa watohinakere.
33 Ha tiwa tika yibote tinofabone tike, fara tiwa tinofa tiwa nofi nima. Fanawi maki ati nofa naboneke bisa.

6

Matehe te ka abi me ati te tokatabahabone teke.

1 Matehe te ka abi me ati te tokatabahabone teke, e ka Hiti ya te tabi karo. E ehene e na amosake.
2-3 Teoso ka yama hani ati e nineke ahi:

"Abi tinofa, ami tinofa, tinahabone tike, titaminahabone tiwa, tika sawi yabo nabone tiwa",

ati ke. Mera yosi taiti tohehimatamonaka, mera kakawa nebona ati, ne kari.
4 Makiti te ka matehe te nayawarahabone teke. Me te namosawahamahabone teke, me te kanawanaha te, e ka Hiti ati ya.

Yama aahi me te tohaha te ka hiti me ati te tokatabahabone teke.

5 Yama aahi tihaha tika hiti ati tikatabahabone tike, tinakomehari. Fare Kirisito ati tokatabi nima ati tokatabi tinehibonaka, tikeyerahari. Tikakorehibonaka tiwati boti ya.
6 Tiwati e rabone tike ahi: "Oko hiti owa awahi ati okatabehibonaka, owa nofehibonaha", tirahabone tike. Tiwati e nabone tike ahi: "Oko hiti ati okatabahabone oke fara yama ya, Kirisito ka yama aahi ohi karo", tinahabone tike. Afa Teoso hinofi ka hiri tinahaboneke tika hiti tikeyera tiwa.
7 Tika yama ahi ni kitahabone tike, tiyawara tiwa. Tika hiti amare tinarifine tike. E ka Hiti tinarifine tike, tika hiti tinarifa tiwa.
8 Tiwehene amosi ya e ka Hiti tiwa kakawebonaka. E nafi e teha e amake ahi, yama aahi me toha, yama aahi me amara me toha na mati.
9 Yama aahi tikihi ya tinofebonaka, hinaka hiti tihaha tiwa. Boke tirehibonaka. Teoso tiwato tike, winahari neme ya. Efe Teoso tika Hiti toha, tika yama aahi ka Hiti toha, naka. Fara hinama me e tohineke he ni ya.

Saotato me nima te nabone teke, me bori mera babari kana me akaha mati.

10 Yama hani ahabakibone ayata ya. Te kitahabone teke e ka Hiti ehene, kiti toha ne ehene.
11 Saotato me nima te nabone teke, me bori mera babari kana me akaha mati. Te borone kote hasi naba watariyahi, Teoso ta hinaharo te ni ya, Satanaisi tera keyehebona ati ne ati nima te ehene rabone te.
12 Me inamati e mono na me kitate me amake, e kitara e nima me ra mati. Yama soki hiti me amake. Neme enoki ya me winaha yama hiyara me yosete me amake.

13 Teoso ka e borone nafi te akahabone teke, inamati tera me mono na me kitaribone karo, te ehene. Te kiti fawa ri ya me te kasawarihabone teke.
14 Te kiti fawa riyahi, Teoso ka e borone te akaha te, e naro ahi: Teoso ka e tosi matone te si tonihabone teke, Teoso ati yokana te mitaha te. Teoso ka e bako borone te kobobo nihabone teke, yama amosa te hiri na te.
15 Teoso ka e teme borone te akahabone teke, te hawa tohahabone te, te taba towitirahabone te, hiyara amosa te watoha te. Teoso era kakomakara, hiyara amosa e nofi karo.
16 Manakobisa Teoso ka era babari kana te bokori nabone teke, Sesowi ati te nofaha te. Satanaisi ka wati oyene te nawiabone teke.
17 Teoso ka e tati borone te weye ri nabone teke, Teoso te nofaha te, tera kasomari. Teoso Kanamori ka yimawa te bokori nabone teke, Teoso ati tohaharo.
18 Teoso ha ni fara te tohahabone teke, Teoso te aate na te, yama yoro tokana te ha kanaha te, Teoso Kanamori ati ehene. Te tonokoabone teke, Teoso ha ni te fawa rabone te. Teoso ka me nafi te ora nabone teke, Teoso ha ni te fawa ra te.
19 Owa te ha kana nahi, Teoso owa kanawanehibona owa, hiyara amosa kamini onataminabone owa, owatoraha owa, hiyara amosa me hiwatorehemete hibati ya.
20 Teoso owa ha nemari amaka, ati okominebonaha. Makoni owa me ibeharake kateya ya. Owa te ora nahi, Teoso ati okomina owatorahabone owa. Owehene e na amosaboneke he ni ya.

Tikiko owa kaminebonaka te ni ya.

21 Sesowi nonofa Tikiko tohe onofe oyosehara oke te ni ya, yama hiri ona kaminebonaha te ni ya, otamine nafi, otamine te watohabone te. Efe yama ahi ni fawa kara, e ka Hiti ka yama ahi nari.
22 Afa yama ihi oyosehareka te ni ya, ati te mite ya ota tamine te watohabone te, tera yayai ni nebona onahari.
23 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha tera me kakatomahaboneke, ota one me te tohaha te. Afa me ihi te abe nofahabone teke. Me ihi Teoso ati nofi te fawa rabone teke.
24 Teoso yahehibonaka e ka Hiti Sesowi Kirisito nofi me fawa ra me ni ya, me nafi.

Firibo
Baoro ka yama hanimetemone amake, Firibo ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, Timotio ya ota famaha ota, Kirisito Sesowi nanarifa me ota. Te ka yama hanibone amake, Kirisito Sesowi ka me te, Firibo ya te winaha te, tera nanarifa me toha, tera kakasoma me toha na me ya te tabaha te.
2 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha me yahahaboneke te ni ya. Afa tera me kakatoma naboneke.

Tera ora ni fawa okere.

3 "Teoso faya amake", onahara oke, fara yama nima, tera wati owaha owa.
4 Yayai onara oke fara yama nima, tera ora ona owa, te nafi,
5 owa te kasomaro te, hiyara amosa okomina owa te ni ya. Firibo ya okoma owa te kasomaro te amake. Owa kasomi te fawa kere mata.
6 Teoso yama amosa yana nihiri amaka te ni ya. Yama owato oke haro, yama amosa Teoso hawa tonihabona ka yama te ni ya, te amosabone te Kirisito Sesowi amo ni ya.
7 Owati boti e na amosake, te nafi wati owaha owa, tera onofi karo owati boti ya. Teoso amoseri amaka owa ni ya, ofoya owa kateya ya. Amosa neri amaka owa ni ya, owaha owa me nokosi ya, hiyara amosa okomina owa. Amosa nebonaka te ni ya, owa te kasomi karo.
8 Teoso owa watoka, tera wati owaha owa, te nafi, tera onofa owa, fare Kirisito Sesowi tera nofi nima tera nofi ona owa.
9 Tera ora onahara oke, te abe nofi nafimisahabone te. Te ka yama wato nafimisa nabone teke, Teoso yama hinofa te watoha te.
10 Yama amosa yokana kakatiki te watohabone onahara oke, te bisene wataribone karo Kirisito amo ni ya, te ka yama hiyara watara te.
11 Yama amosa hihiri te tohahabone onahara oke, Sesowi Kirisito ehene, me nafi Teoso kahiyaribone karo.

Hiyara amosa okominine oke, ofoya owa kateya ya.

12 Ota one mati, yama te watohabone onahara oke, e naro ahi: kateya ya ofoya owehene hiyara amosa me mitaharake, me tamaha mati.
13 Kirisito kamini ehene ofoyamone otamine me mitaharake, Sesa ka yobe ka saotato mati, me nafi, me one toha na mati, me nafi.
14 Sesowi nonofa me nafi habi bayiharake, ofoya owehene. Faya Teoso ati kamini me nafimisaharake, me watora mati.
15 Sesowi nonofa me one ta Kirisito ati me kaminineke, oko yama amosa me aawawa na mati, owa me mono nabone me ati na mati. Me one Kirisito ati kamina nineke, me ati boti amosa mati.
16 Afa Kirisito ati me kaminineke, owa me nofaha mati. Owa me watoke, ofoya owa Teoso ati ehene, hiyara amosa okominabone ati nari me nokosi ya ahi.

17 Me one ta Kirisito ati me kamininekе, owa ni ya me fiya tonahamone
me one ati nabone me ati na mati, me ati boti hiyara mati. Owa me
nayawabone me ati na me awineke, ofoya owa kateya tori ya.
18 Oyawibana? Oyawarabone oke. Yama amosake owa ni ya, me nafi
Kirisito ati me kamini karo. Makoni yayai one oke. Me ati boti amosa
Kirisito ati me kamina me one ati boti hiyara Kirisito ati me kamina ni ka
yayai one oke. Oko yayai ni fawa rabone oke,
19 yama owato karo, Teoso owa kasomabona ka yama. Owa te ora na
Sesowi Kirisito Kanamori owa narifa ne ya Teoso owa kasomebonaka.
20 Kokoma orahabone onahara oke, Teoso ati kamini fawa ora owa, obo
bayiha owa. Hasi oni ya hasi, ohabi ya ohaba onahaba owa awine oke.
Kirisito amosemona me ati nasa naba me amake owehene.
21 Osawisa oni ya Kirisito narifi owaharihabone oke. Ohabi ya yama
amosaboneke mata ya owa ni ya.
22 Osawisa oni ya oko yama ahi ni fawa rabone oke, yama amosa hiri
ona owa. Yama owato okere mata. Haha onofi ya onofa, haha tohi ya toha
naba awineke haro.
23 Owati boti famake. Okomabone onara oke, osawiabone owa Kirisito
ni ya. Afa yama amosake kasiro ya.
24 Osawisa onahaba owa awine oke, tera onarifahaba owa. Ohabi ya
hike tera narifaraba waha?
25 Makoni yama owato oke haro, ohabamataribone ka yama. Osawisa
onahabone oke te ni ya, Sesowi ati nofi forima te nibone karo, te yayai ni
yokana tohibone karo.
26 Te ni ya okomaki ya, te ati yana namatasahabone teke, owehene
amosamone te ati na te, Kirisito Sesowi yama hinofa hiri oni karo.

Hiyara amosa nofi te fawa rabone teke.

27 Fara hiyara amosa nima te ehene nabone teke, Kirisito tamine
tohaharo. Okomaki ya okomake, okomakeri ya okomakerihi onahabana
oke te ni ya. Te tamine omitabone onahara oke, hiyara amosa nofi te
fawa ramone te tamine. Te tamine omita onahabone onahara oke, te abe
nofahamone te tamine. Saotato me nima te nabone teke yama me mono
na me abe kasoma me nima, te abe nofaha te, hiyara amosa nofi te fawa
ribone karo.
28 Haha Kirisito ati me nofara tera me kakoa me te nakomerabone teke.
Te ehene e ni ya yama me watohaba me amake, Teoso mera nahabitebona
ka yama. Yama me wato naba me amake, Teoso tera kasomabona ka yama.
29 Kirisito ati te nofaha teke, Teoso yahi ehene. Kirisito ka me te tohi ka
yama nawaha te hiri, nineke, Teoso yahi ehene.
30 Owa nima te nineke, yama nawaha te hiri na te, Teoso ati me nofara
tera me kako karo. Te ka sitati ya osawia owa te awaharo teke, yama
nawaha hiri ona owa afa me ihi. Otamine te mita teke tasa, yama nawaha
hiri otasa owa, afa me one ihi.

2

Te abe nofahabone teke, fare Kirisito era nofe nima.

1 Kirisito era yayai nite amaka, hinaka me e tohi karo. E watorihi te e
amake, era nofe karo. Teoso Kanamori sawi, te amaka e ni ya. E abe nofa,
te e amake e ati boti ya.

2 Makoni te abe nofikimahabone teke, te ati boti fai hinama tohaha te.
Te ehene e ni ya yayai onahabone oke kasiro ya.
3 Te abe fiya kanahabone te ati rabone teke. Amosi mati te tohahamone
te ati rabone teke. Te one me amosi fiya tonahamone te ati nabone teke
te amosi ya.
4 Tera kakatomi te oharirabone teke. Me one te kakatoma nabone teke.
5 Te ati boti yama nima na Kirisito Sesowi ati boti ya te ati boti
katababone teke.
6 Fare Teoso nima tehi amaka. Teoso kiti nima kiti ne kiti kayaware-
matamonaka. Yama sa tosematamonaka hiwa kayaware kari.
7 Hiwa ta nematamonaka, yama aahi nima nawahari. E nima nawahe-
matamonaka, watahari.
8 Yama hinofa hiri rematamonaka. Teoso ati nafi nima ehene ne-
matamonaka. Ahabebona Teoso hine ahaba nematamonaka Teoso ati
tokatabahari. Ahaba nematamonaka awa ya.
9 Makoni me nafi yosehibona Teoso hine amaka waha. Towisawa me
nafi yose nebonaka waha, tabora nafi ka towisawa mati.
10 Teoso ehene e nematamonaka me nafi nahorisibone karo, me isi
yobati ya, Sesowi nokosi ya, neme ka me toha, bofe ka me toha, wami
boti ka me toha na mati.
11 Me nafi ati e tehaba me amake ahi: "Sesowi Kirisito e nafi ka Hiti
amaka", me ati tehaba me amake, e ka abi Teoso me kahiyara mati.

Teoso ati tokatabi te fawa rabone teke.

12 Oko one mati, tera onofa me te, te ya otaba Teoso ati tokatabi te
fawa raro te amake. Te ya otabamara Teoso ati tokatabi te fawa rihi
nineke. Teoso ati tokatabi te fawa rabone teke, tera kasome karo. Teoso
te nayawariyahi.
13 Yama e na hiri ni te watohabone teke, Teoso tera narife karo, Teoso
yama hinofa te hiri nabone te. Teoso yama hinofa te nofineke, fare Teoso
ati ehene.
14 Yama te hiri nabone te one tera me aate ni ya te ati hiyara watarabone
teke me ni ya. Me te hora kasarihi nabone teke,
15 te bisene watarabone te Teoso ni ya. Teoso biti me te tohahaba te
amake, te bisene watara te, te sawiha te me one baikani ya, yama hiyara
hihiri mati, me ati boti hiyara mati. Neme ka amowa me oyaha me nima
te nabone teke.
16 Te oyake, Teoso ati te tama na te. Efe Teoso ati ehene e sawi fara
tohatehabone eke Teoso ya e tabaha e. Makoni Kirisito amo ni ya owa
okahiyaratehabone oke, oko yama ahi ni nafiha hinita toharamone ona
owa, te ehene amosi karo.
17 Ohabi ya ohaba hasi oni ya hasi, onahaba owa awine oke, Sesowi ati
okomini karo. Teoso te narifa yama nawaha te hiri nofabisa te amake,
Sesowi ati te nofi karo. Yama nawaha e hiri kene yayai one oke. Te nafi
ya otaba e yayai ke.
18 Te yayai nabone teke bisa, e yayai ni katabibone karo.

Timotio ya Ebafirotito me famaha me oyosemahabone oke te ni ya.

19 Timotio oyosehaba owa awine oke hibati ya te ni ya, e ka Hiti Sesowi
hinofi ya. Te tamine omitabone onahara oke, yayai obone karo.
20 Te nofi yokana tohehiba watakara ahi, hahi nima nari.
21 Me one ta hine me kakatomake, Sesowi Kirisito ka yama me kakatoma
ra mati.

22 Timotio ehene te watoke, yama amosa hihiri tohatehari, owa narifari,
hiyara amosa okomina owa, e ka owa biti he narife ehene nima nari.
23 Yama hiri onahaba owato ya yosekabote onehibona onahareka te ni
ya.
24 Te ni ya oko tokomi kerewe nabisarabone e ka Hiti ati amoseba awaka.
25 Ebafirotito oyosemahabone oke te ni ya. Sesowi nonofa amaka fara
owa nima. Saotato me fama me nima ota nineke, Kirisito ota narifa ota,
ota fama ota. Te ka yoyose amaka, yama hasi na ta nari owa ni ya.
26 Tera wati nawahaka. Yawahareka, kiya ne tamine te mitamona karo.
27 Kiya ne ahabinima nareka. Teoso yahe hikasomareka. Teoso yaha
nareka owa ni ya. Ebafirotito ahabemanaha, oko yawi nafimisehene ama
oke.
28 Makoni oyose okobona te ni ya, te yayai nibone karo te awame ya,
oko yawi fawa nisibone karo.
29 Te ni ya tokomake ya te wara tonehibonaka, te yayai na te, te nofahari,
Sesowi nonofa tohe karo fara te nima. He nima me teha me te nofahabone
teke,
30 ahabinima ne karo, Kirisito ka yama ahi ni ihi. Hiwa yokohareka owa
narifebonaha, te sawihina ri karo owa ni ya, owa te narifabone te.

3

Kirisito owatoabone onahara oke.

1 Yama hani ahabakibone ayata ya. Te yayai nabone teke, e ka Hiti ka
me te tohi karo. Haha yama okominaharo okominamatasine oke te ni ya,
te ati katamoribone karo, tera te kakatomibone karo. Owehene e na yama
nawahaba watakere owa ni ya.
2 Tera te kakatomiyahi yome me ni ya. Tera te kakatomahabone teke,
yama hiyara hihiri me ni ya. Tera te kakatomahabone teke, era wiwisi me
ni ya.
3 Teoso ka yokana me e tohake, ha e, Teoso Kanamori ati nima e ehene
na e. Kirisito Sesowi era kasomatehimona e ati nineke. E ati e rineke ahi:
"Teoso era nofaka, e sowiri ataro kote wisi ni karo", e ati rineke.
4 Afa me amosamone me ati na me awineke Teoso ni ya. Owati e nene
ama oke ahi, "Ha owa otamina oke Teoso ni ya. Amosi mati oha oke",
onehene ama oke.
5 Oko amo ni 8 ni ya oko sowi atari kote okobi me wisi nemetemoneke.
Ihayeo me ka owa ama oke, oko ete ino Bisami tohaha owa. Soteo
yokanamari ama oke, ota one me ihi owehene fiya kana owa. Fariseo
ohahamaro ama oke, fare Mowisei atimata nima owehene na owa.
6 Teoso yama hinofa hiri onahabone aati ohahamaro ama oke. Makoni
owati ihi Sesowi nonofa me me tete tohahamaroke, Teoso yama hino-
famone hiri ona owa. Fare Mowisei atimata nafi nima owehene na
tohahamaro ama oke.
7 Haha yama hiri onaha Teoso nofehimona onahamaro oke. Faya Kirisito
owatowahamaro ama oke. Faya yama hiri onaha onofamaramaro ama
oke.
8 Oko Hiti Kirisito Sesowi wato owaharihabone onahara oke waha. Yama
baraba onofa okere. Yama bara koro owitiamaro ama oke, Kirisito ya ota
famibone karo,
9 Kirisito ka oha obone karo. Mowisei ati nima owehene namarabone
onahara oke, otaminibone karo Teoso ni ya. Teoso ni ya otaminahabone

onahara oke, Kirisito ati onofa owa. Owehene amara ya otaminahabone onahara oke Teoso ni ya. Teoso ehene otaminahabone onahara oke, Kirisito ati onofa owa.
10 Kirisito owatoabone onahara oke. Kirisito kiti sawihibona onahara oke owa ni ya, yati namahari. Kirisito yama nawaha hiri namata ka yama nawaha hiri obisabone onahara oke. Ahabimatamona nima oko ahabi nabone onahara oke,
11 yati onamatasahabone ona owa.

Owehene nima te ehene nabone teke.

12 Afa yama nafi hiri orara oke mata. Hawa oha okere mata. Kakana me ka owa nima one oke. Oko kana ni kitake, kobo onahabone owa, Teoso owa kakawabona karo. Makoni Kirisito Sesowi owa ha nemari ama oke.
13 Kana ona kobo onahamone owati watakere mata. Onowati owawamarara oke, yama hawa toha wati owahamara owa. Oko kana ni kitake, kobo onahabone owa.
14 Oko kana ni kitake, Teoso owa kakawebona owa neme ka yama ya. Makoni owa ha nemari ama oke Kirisito Sesowi ya.
15 E horawaha haha yama okomina nima e ati boti nabone eke. Yama okomina nima te ati boti ri ya Teoso yama kamineba awaka te ni ya bisa, yama wato forima te nabone te.
16 Yama tamaha e watoha eke hibati ya. Fara yama e watoha nima e ehene nabone eke, e wete namara e e nowati ya.
17 Ota one mati, owehene nima te ehene nabone teke. Owehene nima me ihi na me ihi ya te ehene tabahabone teke. Fara yama okominaha te ni ya afa nima me ihi te me amake. Afa me ihi te awahabone teke.
18 Kirisito awa ya ahabe ehene me nofara me ta me tamake. Me kamini otamaro ama oke te ni ya hibati ya. Ohi ona me okominatasine oke. Makoni owati amake, me ihi amosa me okomina ona owa.
19 Me one Kirisito nofara Teoso mera nahabihibonaka. Fara me aboni me ka teoso amake. Me ihi hiyara me kokoma nene me kokoma kere. Me kokoma ra me ihi hiyara amosamone me ati ke. Bofe ka yama nofi me oharite me amake.
20 Ha e ta neme ka me e amake. Neme ya era Kakasoma kamebonaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito. Noki ni e nofare e noki naka.
21 Kame ya e tohawabone eke ehene. E abono kitara tonihawahebonaka kiti ya, fare abono nima e abono nawahabone e, amosabonehe kasiro ya. Fare kiti ehene yama nafi yoyose tohawehibonaka.

4

Te yayai ni fara tohahabone teke.

1 Makoni e ka Hiti nofi te fawa rabone teke, ota one mati. Yama okomina te hiri nabone teke, e ka Hiti nofi te fawa rabone te. Tera wati owaha oke. Te ehene yayai oke. Te ehene Teoso owa kakawebonaka.
2 Efotia ya Sitiki te famaha tera aate one oke kasiro ya, fainama te ati kafamabone te, e ka Hiti ka me te tohaha te.
3 Ha tiwa e fafama yokana tihaha tiwa aate, one oke, afa me tinarifabone tiwa. Afa owa me kasomaro me amake, hiyara amosa okomina owa, me one ya ota taba ota. Keremeti toha nerika. Me ini kawanineke Teoso ka yama hani ya, me wini ya wini tababona ka yama hani fara yama tohaha ya.

4 Te yayai ni fara tohahabone teke, e ka Hiti ka me te tohi karo. Yama
okominamatasa okibone. Te yayai nahi.
5 Te yahahabone teke me nafi ni ya. E ka Hiti kamakabote nebonaka.
6 Te kokoriri rabone teke. Yama nawaha te hiri na Teoso te ha nabone
teke, te aate nebonaha. "Teoso faya amake", te ati, nabone teke he ni ya.
7 Teoso ati ehene te kokoriri niba watamaraboneke te ati boti ya, Kirisito
Sesowi ka me te. Yama Teoso hiri hina amosate amake, Teoso e kokoriri
ni fawa ni ka yama. Amosake kasiro ya. Watohinakere, amosaro.
8 Ota one mati, yama hani ahabakibone ayata ya. Yama amosa nafi te
wati nawahabone teke, yama me hikahiyararo, e naro ahi: yama keye
amara toha, yama amosamone me hina toha, yama hiyara amara toha,
yama bise kihara toha, yama me nafi hinofa toha, yama taminamone me
hina toha naro.
9 Fara owati nima te ehene nabone teke. Fara yama ya tera okanawana
te ehene e nabone teke. Fara owehene nima te ehene nabone teke. Te
ehene e ni ya Teoso e kokoriri ni fawa nihi te ya tabehibonaka.

Te ehene amosa teke, owa te kasoma te.

10 Yayai onahara oke e ka Hiti ni ya, owa te wati nawahami karo tasa,
owa te kakawatasaha te yinero ya. Tera owato oke, owa wati nawahi te
fawa ra te. Owa ni ya efe yinero te ta nebona yinero me kakiaba me
watarani me awineke baha.
11 Yama onofa hasi na ihi owati amakere. Teoso owa kanawanehimari
amaka, owati boti yawarabone owa fara yama tohaha ya. Yama okiha
owati boti amosabone oke. Yama okihari ya owati boti amosa nabone oke.
12 Yama one ya ohonarihi, yama one ya ohona, ote ama oke. Owa-
towahamaro ama oke, owati boti amosabone owa fara yama tohaha ya,
owakara, ofimi, ohona, ohonarihi, oni ya.
13 Yama owa kasawarihaba watateraboneke, Teoso oko kitibone ta ne
karo.
14 Te ehene amosa na teke, owa te kasoma te, yama nawaha hiri ona
owa.
15 Te ehenero te watoke, Firibo ka me te, e naro ahi: hiyara amosa
te nofibaha Masetonia* ya yana ona te ohariaro teke, yinero te ta na te.
Kirisito ka me one owa me kasomaraharo me amake.
16 Tesaronika ya osawia owa kakawi te tama naro te amake yinero ya.
17 Yinero amare onofa oke. Ha ta onofa oke haro, te ehene amosa
nafimisibone karo, te ehene manakone nafi nibone karo.
18 Oko honi fiya tonake mata ya. Yama te ta na wara onahara oke
Ebafirotito ni ya. Te ehene yama hasi naba watamakere owa ni ya. Te
ehene amosake Teoso ni ya. Teoso ni ya yama te ta na amosake. Yama
te ta na e nineke, bani me nima, me me ta hina mati Teoso ni ya, me me
hiyoka mati, me mahi amosa mati.
19 Fara yama te nofa oko Teoso ta nebonaka te ni ya, Kirisito Sesowi ka
me te tohi karo. Yama tamaha kihaka, amosaro kasiro ya.
20 Faya amake. E ka abi Teoso me kahiyaraboneke me nafi fara yama
tohaha ya, fara yama tohanawi naro. Ame.

Te nafi onofa oke.

---

* **4:15** 4.15 Firibo Masetonia ka sitatimetemoneke.

21 Me nafi onofa owati te kaminabone teke me ni ya, Kirisito Sesowi
ka mati. Sesowi nonofa owa ya me tabaha tera me nofahamone me ati
narake.
22 Sesa ka yobe ka Sesowi nonofa tera me nofahamone me ati narake,
Teoso ka me nafi toha na mati.
23 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahebonaka te ati boti ya.

Koroso
Baoro ka yama hanimetemone amake, Koroso ka me ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso ati ehene.
Sesowi nonofa Timotio tohe ota famake.
2 Te ka yama hanibone amake, Koroso ka Kirisito nonofa me te, ota
one me te, Teoso ka me te, Kirisito nofi te fawa ra te. E ka abi Teoso
yahehibonaka te ni ya. Tera kakatoma nebonaka.

Tera ora ni ota fawa kere.

3-4 Te tamine ota mitaha, "Teoso faya amake", ota ati nofa ota amake, e
ka Hiti Sesowi Kirisito bati ni ya, tera ota ora na ota. Te tamine ota mita
otake, Kirisito Sesowi ati te nofahamone te. Te tamine ota mita na otake,
Teoso ka me nafi te nofahamone te.
5 Afa te hiri nineke, yama te noki ni karo, Teoso tera kakawabona ka
yama, neme ya. Afa yama tamine te mitate te amake, hiyara amosa te
mitaha te, ati keye toharari.
6 Efe Teoso ati yati te mita me one himita hine awaka, tabora nafi ka
mati. Me tamake, Teoso ati me nofawa mati. Teoso yama hinofa me hiri
nawahineke waha. Afa me hiri hina te hiri, tehamone te amake, Teoso ati
te mitaha te, Teoso wato yokana te tohawaha te, yahahari. Afa te hiri nasa
namone teke.
7 Ebafara Teoso ati kaminatehimonaka te ni ya. Ota fafama amaka,
onofari, Teoso nanarifa tohahari fara owa nima. Oyosehi Kirisito narifi
fawa teremonaka.
8 Te tamine kamina nerika ota ni ya, te abe nofahamone te, Teoso
Kanamori ehene.
9 Makoni te tamine ota mita tera ora ni ota yana tona tera ora ni ota
fawa kere. Teoso ota aate nineke, Teoso yama hinofa wato yokana te
tohahabone te, yama te watoha te, Teoso ka yama te wato na te.
10 Tera ota ora nineke, fare e ka Hiti ati nima te ehene nabone te, te ehene
nafi amosabone te he ni ya. Yama amosa yoro tokana te hiri nabone ota
ati na otake, Teoso wato te nafimisa te.
11 Tera ota ora nineke, te kiti nafihabone te, Teoso kiti ehene, amosari.
Yama nawaha te kasawarihabone ota ati nineke, te kiti fawa ra te.
12 Te yayai nabone ota ati nineke, "Abi faya amake", te ati na te. Tera
kakawatehibona ati nareka, hinaka me te tohi karo. Te sawitehabone ati
nareka taboro ya, yama oye ka tabora.
13 Yama soki hiti ka me baikani ya era yabahareka, era kasomari, biti ka
me baikani ya era nasawimahari, biti nofahari. Biti e ka Hiti amaka waha.
14 Biti e manakone nahabihimatamonaka, e ka yama hiyara Teoso wati
nawahamarabona karo.

Yama Teoso hiri hina nafi hiti amaka, biti.

15 Teoso e awatere amaka. Biti hinamoareka e ni ya. Taiti tohehi yama
Teoso hiri hina nafi hiti amaka, biti.
16 Efe yama nafi hiri nematamonaka, neme ka yama toha, bofe ka yama
toha naro, Teoso ati ehene. Yama e awaha toha, yama e awara toha nineke.

Hinamati me nafi hiri, nematamonaka, me kita mati, yama me yoseha mati. Yama nafi hiri nematamonaka, hinaka yamabonehe.
17 Yama watari ya nehimatamonaka. Yama nafi sawike, ehene.
18 Hinaka me ka Hiti amaka. Hinaka me e nineke, e abono nima, e tati nima nari. Hinaka me kanawanemetemoneke ehene, e yati namatehaba kanawanahari. Makoni yama nafi yoyose amaka.
19 Fare Teoso nima nareka, fare Teoso ati ehene.
20 Teoso hinaka yama nafi ya tabamebona ati nematamonaka, neme ka yama toha, bofe ka yama toha naro. Makoni biti ta nematamonaka, ahabebonaha awa ya, mera kakomarabona karo, biti ahabe emene ehene.

Teoso ya te tabawahake.

21 Hibati ya te tohaba nemete teke Teoso ni ya. Teoso te nofaremete teke te ati boti ya, yama hiyara te hiri ni karo.
22 Manakobisa Kirisito ati te nofa te tohaba namakere. Teoso ya te tabawahake waha, ati ehene. Kirisito yosekimatamonaka, e ka owa tohehibonaha, ahabebonaha, Teoso ya te tabibone karo. Teoso tera namotehibona ati nareka fare he nokosi ya, tera ta nari he ni ya, te bisene watara te, te ehene hiyara hora kanahaba watara te.
23 Teoso ati ehene te kakehabone teke te sawihabone te he ni ya, ati nofi te fawa re ya, te kitaha te. Ati ehene te kakehabone teke te sawihabone te he ni ya, yama noki ni te fawa ri ya, hikaminaharo hiyara amosa ya. Afa hiyara amosa te mitatemone teke, kamini hawa tohaharo tabora nafi ya. Afa hiyara amosa kakamina ama oke bisa, Teoso onarifa owa.

Kirisito ota kamininekе me nafi ni ya.

24 Yama nawaha hiri okene yayai one oke, tera onarifa owa. Kirisito ahabematamonaka, era narifebonaha. Fare nima one oke. Yama nawaha hiri one oke, hinaka me onarifabone owa.
25 Teoso ati kakaminabona owa tonihemari amaka, tera onarifahabone owa, Kirisito ka me te. Teoso ati nafi okominahabone Teoso ati nemari amaka te ni ya.
26 Efe Teoso ati me watoremetemoneke, hibati ka mati, kamini yokana Teoso hihari karo mata. Ati nafi kaminawahareka waha hinaka me ni ya.
27 Hiyara amosa kamine ati amosabote amaka. Soteo me amara mera kasomebona ati nareka. Kirisito winawahaka te ati boti ya, soteo me amara me te. Makoni Teoso te noki nineke, tera kakawebonaha yama amosi mati tohaha ya.
28 Kirisito ota kamininekе me narabi ota nima na ota, me nafi, me kanawani forima ota na ota. Me horawahabone ota ati na otake, me naho ya Teoso nokosi ya, Kirisito ya me tabi karo.
29 Makoni yama ahi ni fawa okere, yama ahi ni okita owa. Kirisito kitehi oko kitibone ta naka.

2

1 Owa te awatera owa te watohabone onahara oke, oko yama ahi ni kita owa, tera onarifibone karo, Raotiseya ka me toha na mati. Me one toha, ke owa me awatera mati.
2 Tera yayai onihabone onahara oke te ati boti ya. Te abe nofahabone onahara oke, e oharia nima te na te. Yama wato yokana te tohahabone onahara oke, Kirisito te watohabone te, me hiwatorehimata hibati ya. Hibati ya Teoso Kirisito yosekibona ati ne me hiwatorehimatamonaka mata.

3 Kirisito e wato ya yama nafi e watohabone eke.
4 Owati e na tera me keyeharabone onahara oke, me ati amosa nama na mati.
5 Te ya otabara oko kanamori te ya tabake, tera onofi karo. Yayai onara oke, te tamine omita owa, te oharia te abe katabamone te, Kirisito ati nofi te fawa rihi namone te.

Kirisito ati tokatabi te fawa rabone teke.

6 E ka Hiti Kirisito Sesowi ati te mite ati te nofatehimonaka. Ati tokatabi te fawa rihi nebonaka, fare ati nima te ehene na te.
7 Kirisito ya te tabi yokana tohahabone teke, fara yama tohaha ya, Kirisito wato te nafimisaha te, tera me kanawanibaha me ati nofi te nafimisaha te. "Teoso faya amake", te ati nifakohabone teke.
8 Tera me keyehariyahi, tera me kanawanabone me ati na mati, yama hinita ya. Me ka iti me ati me kaminineke, bofe ka yama me kamina mati, Kirisito ka yama amararo.
9 Kirisito bofe ka yama nima re fare Teoso nima te amaka.
10 Yama hiti me nafi yoyose amaka. Te tamini yokana tohake, he ya te tabi karo.
11 Kirisito ati te nofawaha te ati boti hiyara Kirisito nahabihita amaka, soteo me sowiri atari kote wisi nakosi nima, te sowiri ataro kote wisi ra te.
12 Te batisa na te ahabete teke, he ya te taba te kamoha te. He ya te taba te yati namake, Teoso kitehimona te ati ni karo, Teoso hiri hinamemata.
13 Yama hiyara te hihiri tohaha Mowisei ati te kiharihi na makoni e abowi nima te nemete teke. Teoso tera hiri namehita amaka, Kirisito ya te tabaha te. E ka yama hiyara nafi Teoso fawa nihimari amaka, wati hiwahamarabonehe.
14 E ka yama hiyara babeo kaminemeteke, e ahababone ati naro. Afa babeo Teoso wara hikana hinahabihemeteke, ba hikanaro Kirisito ewene ya.
15 Kirisito ahabe ya hinamati me kitaremetemoneke, Teoso ehene. Mera namohimatamonaka me nafi ni ya, mera haha kanahari.
16 Makoni tera me yosehabone me ati na me ati te mitarabone teke, me ati e na mati ahi: "Haha yama te kabariyahi. Haha yama te fawa rihi niyahi. Haha marina ya te sawiyahi. Abariko yati ka ayaka ya te sawi niyahi. Sabato ya yama te ahi rihi niyahi", me ati te me amake.
17 Afa yama Mowisei kamine Kirisito ka yamatebani kaminemataka.
18 Te ehene amosaramone me ati na me ati te mitariyahi. Tera te nafimihabone me ati te me amake, yama te awibone karo, Teoso ka yama. Me ati tamaha Teoso nanarifa me me awahamone me ati na afa Teoso nanarifa me te nofahabone me ati te me amake. Yama hinita me wati nawaha, "Ha owa ta otamina oke", me ati te me amake, Teoso ati amare me nakia mati.
19 Kirisito me nofamara e abono nima me te me amake, wanamaraharo e tati ya. E abono amosaboneke, wanaharo e tati ya, e kowisari ehene. E tati nima Kirisito te amaka, era yosehari. Kirisito abono nima e teha e amake, Teoso ka me e. Kirisito era yose ka Kirisito wato e nafimisate e amake, Teoso ati ehene.

Tera me yosemarabone teke.

20 Kirisito ati te nofawaha bofe ka yama tera yosi fawa kere. Himataba bofe ka yama tera yosematasahabone te ati nineri?

21 "Haha yama te tama kariyahi", me ati te me amake, bofe ka mati.
"Haha te kabarihi niyahi. Haha te boyo rihi niyahi", me ati te me amake.
22 Me ati e na fara me ati me kamininekе, Teoso ati amare me kamina
mati, tera me kanawana mati. E tafa e tefe ahabate amake. Makoni me
ati te mitarabone teke.
23 Me ati nima e ehene ni ya hine ya yama wawato me awi ya e awi
tohahaba e amake, yama e watora e. Yama wawato me awi e tohahaba
e amake, yama nawaha e hiri naro fara e ati ihi, e amosabone e Teoso ni
ya. Era e nafimihaba e amake. Yama hiyara e karimaba e amake e abono
ya fara e ehene. Yama wawato me awi e tohaha Teoso yama hinofa e hiri
namone e ati na e ati boti hiyara yama hinofa hiri ni e fawa raba e amake.

3

1 Teoso Kirisito hiri name tera hiri nama naka, Kirisito ya te tabaha te.
Makoni neme ka yama te nofahabone teke, Kirisito itari karo, Teoso ka
kanihina ka ya.
2 Bofe ka yama te nofarabone teke, neme ka yama te nofaha te.
3 Kirisito te nofawaha te ahabete teke. Te yati namake, Kirisito ya te
tabaha te, Teoso hiri hinamari. Te yati nami awihinakere mata.
4 Kirisito kame ya te yati nami awi yokana tohatehabone teke, yati name
ehene. Taminabote me te tohahabone teke fahi, he ya te tabaha te.

Yama hiyara te hiri namarabone teke.

5 Makoni te ati boti ka yama hiyara te nahabihabone teke, bofe ka
yama tohaharo. Tika yibote amara ahi tirahabone tike. Noko tiniharihi
tinahaboneke. Yama hiyara tabiyo tiwarabone tike. Me one ka yama
aawawa tirahabone tike. E ehene e ni ya me ihi nima e ehene nabone
eke, yama kanamori me nofaha mati.
6 Me one Teoso yama hinofa me hiri ra me ihi e nineke ahi. Makoni
Teoso mera nahabihibonaka.
7 Hibati ka te ehene e nemete teke, me ihi nima, yama hiyara te hiri na
te.
8 Yama hiyara te hiri namarabone teke, e naro ahi: te hamariyahi.
Katoma te hiri riyahi. Yama hiyara hiri ni te nofariyahi. Hiyara te
kaminarabone teke. Yama habosia te kaminarihi nabone teke.
9-10 Keye te hiri rabone teke te ka one me ni ya. Te ati boti yati tohawake,
Teoso ati ehene. Hibati ka te ehene te hiri namariyahi, hibati ka te ati boti
ka yama hiyararo. Hibati ka te ati boti makari nima te amake te sota
tonaharo. Te ati boti yati te akawaha teke. Teoso te watowahake. Teoso
nima te nawahakibone.
11 Kirisito ka me abe nofate me amake, me nafi. Keresia ka me toha,
soteo me toha, bara me toha, yawa toharawa, yama aahi me toha, yama
aahi me amara me toha, na fara me e tohineke Kirisito ka me e tohaha e,
Kirisito ya e tabaha e, e nafi.
12 Teoso tera kakatikemata amaka, hinaka mebone me te. Tera nofaka.
Makoni me one te aawawa nabone teke. Te yahahabone teke. Te
amosamone te ati rabone teke fara me te. Te hamarabone teke. Te
yawakabote rabone teke me ni ya.
13 Me ihi hiyara me te noki nabone teke, me ihi te wati nawahamara
te. E ka Hiti te ehene wati nawahamakara. Makoni ehene nima te ehene
nabone teke.

14 Te abe nofahi. Ha ita amosake haro. Te ehene e ni ya te amosi yokana
tohahabone teke. Te abe nofi ya e oharia nima te nabone teke.
15 Te one me mono ni te wati karabone teke, Kirisito ati ehene. Tera ha
nemari amaka, te ohariabone te, te abe mono ra te. "Teoso faya amake",
te ati nabone teke.
16 Kirisito ati wato yokana te tohahabone teke. Yama te watohi, te abe
kanawana te Kirisito ati ya. Te one yama hiyara me hiri na, "Te ehene e
rabone teke", te ati nabone teke me ni ya. Teoso tahi yoro tokane te hiri
nahi te one me ni ya, Teoso te kahiyara te. Te ayakabone teke Teoso ni ya,
te ati boti ya, "Teoso faya amake", te ati na te.
17 Fara yama te hiri na e ka Hiti Sesowi te wati nawahabone teke. Fara
yama te kamina Sesowi te wati nawahabone teke, "Teoso faya amake", te
ati na te e ka abi ni ya, Sesowi ino te hiri na te.

Te fanaha tera oyose oke.

18 Fanawi te ka yibote me ati te tokatabahi. Te ehene e na amosaboneke,
e ka Hiti ka me te.
19 Makiti te ka yibote te nofahi. Yama hiyara ya te hiri karawariyahi.
20 Matehe fara abi ya ami me famaha me ati nafi nima te ehene nabone
teke. Te ehene e na amosaboneke, e ka Hiti ka me te.
21 Makiti te ka matehe hora ni te nafirabone teke. Me kokoriri riyahi te
ehene.
22 Yama aahi tihaha fare tika hiti ati nafi nima tiwehene nabone tike.
Tiwati e rabone tike ahi: "Oko hiti owa awahi ati okatabehibonaka, owa
nofehibonaha", tirahabone tike. Tika hiti tikeyerabone tike, e ka Hiti
ehene.
23 Yama nafi hiri tina tika hiti tikeyerabone tike. Tiwati boti e nabone
tike ahi: "E ka Hiti onarifa oke. E amara onarifine oke", tinahabone tike.
24 E ka Hiti Kirisito tinarifine tike. Efe tiwa kakawatehibonaka yama
toyabo ya. Afa tiwatowahine tike.
25 Me ihi hiyara me ka yama hiyara manakone Teoso nahabihibonaka,
me nafi. Me hasi naba me wataraba me amake.

4

1 Yama aahi me tikiha me kakatomi yokana tihahabone tike, me ka hiti
tihaha tiwa. Yama tiwato tike haro: tika Hiti na naka, winahari neme ya.

Teoso ha ni te fawa rabone teke.

2 Teoso ha ni te fawa rabone teke. Te ati katamoriyahi, "Teoso faya
amake", te ati na te.
3 Otara te ora, nabone teke, Teoso yama howa toni yofi kabona
karo, Kirisito tamine ota kaminibone ka yama, Kirisito tamine me
hiwatorehimata hibati ya. Efe Kirisito tamine kamini ehene ofoya oke.
4 Namo yokana ohehibona onareka me ni ya, Teoso yama hinofa hiri
obone karo.
5 Yama te hiri naba te kakatomiyahi, Teoso ka me amara me ni ya. Yama
te siba nahi, yama amosa te hiri naba te.
6 Me te hiyara te yahahabone teke, te atibone te watohabone te, tera me
aate ni ya, me ati e na mati ahi, "Himataba Sesowi tinofine tiri?" me ati na
mati.

Owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

7-8 Sesowi nonofa Tikiko tohe oyosehara oke te ni ya, ehene e nebonaha
ahi: otamine nafi kamina, te ati boti yayai ni, nebona onahari. E ka owa

amaka, onofari. Owa narifi fawa nofare amaka. Owa ya fame e ka Hiti
narifi nofe amaka.
9 Sesowi nonofa Onesimo tohehi ya famahareka. Onofa, oka. Kirisito
nofi fawa kara. Te ka owa amaka. Ota tamine nafi me kaminaboneke te
ni ya.
10 Arisitako tera nofemona ati nareka, ota te na ota, kateya ya. Mako
tera nofa nemona ati nareka, Banabe batise biti. Okominareka hibati ya,
te kakatomehibona onahari, tokome ya te ni ya.
11 Sesowi Sosito tohahi tera nofa nemona ati nareka. Fara me amake,
soteo mati, owa ya me tabaha mati, Teoso ka towisawa ka yama ota ahi
na ota. Owa me yayai niharake.
12 Ebafara Kirisito Sesowi nanarifa tohe tera nofa nemona ati nareka. Te
ka owa amaka. Tera ora ni fawa kara, te wahihabone te, fare Teoso yama
hinofa wato yokana te tohaha te.
13 Okomina okobona te ni ya. Tera ora ni nafihareka kasiro ya. Raotiseya
ka me toha, Erabori ka me toha, na mera ora nofe amaka.
14 Metiko Roka onofe Tema ya famehi tera me nofamone me ati, narake.
15 Raotiseya ka Sesowi nonofa me onofa owati te kaminabone teke me
ni ya, Nifa toha na ni ya, Kirisito ka me toha na me ni ya, hinaka yobe ka
heoniao ka mati.
16 Oko yama hani ati yabi te hawa tohi ya Raotiseya ka ati me hiyaba
hinahaboneke, Kirisito ka mati. Raotiseya ka me ka yama hanibone rawi
okana ati te yaba nabone teke.
17 Owati te kaminabone teke Akibo ni ya, e naro ahi: "E ka Hiti tiwa
yosehi yama hikamina hiri tinahabone tike, hinaka yama ahi tina tiwa",
te ati nabone teke.
18 Ha owa Baoro oha yama hani rawi oke waha, fara oyehe ya, tera
onofamone ona owa. Owa ya te ati katamoriyahi, ofoya owa. Teoso
yahehibonaka te ni ya.

1 Tesaronika
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tesaronika ka me ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Ha owa Baoro ama oke. Sira, Timotio ota na yama hani ota rawi nineke, te ka yama hanibonehe, Tesaronika ka Sesowi nonofa me te. E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me ya te tabake. Tera ota ha kana otake, Teoso yahabona karo te ni ya. Teoso tera kakatomehibonaka.

Teoso ati te nofawaha te tamine me mitahamoneke, tabora one ka mati.

2 "Faya amake Teoso", ota ati nofa ota amake, Teoso ota ha na ota, ota ati fawa ra ota, te ehene amosa ota wati nawaha ota, te nafi.
3 E ka abi Teoso ota ha na te ehenero ota kamini nofa ota amake, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati te nofaha te, Sesowi te nofi ka yama te ahi na te, Sesowi noki ni te fawa ra te.
4 Ota ka one me te amake, Sesowi nonofa me te, Teoso tera nofehi te. Yama ota watoke haro, Teoso tera kakatikamata ka yama, hinaka mebone me te.
5 Hiyara amosa ya tera ota kanawana ota ati ohariraharo otake. Teoso Kanamori sawi kita neri amaka ota ni ya. Makoni Teoso tera kakatike ka yama ota watoneke. Hiyara amosa ota kamina ota watoharo otake, keye amararo. Te ni ya ota sawiha ota ehene amosa te awaharo te amake, tera narifi ota nofaha ota, hiyara amosa wato yokana te tohahabone te.
6 Ha te ota ehene nima te ehene, e ka Hiti ehene nima te ehene, naro te amake.
Sesowi tamine te mite ati te nofehiri amaka. Yama nawaha nafiha nakene te ni ya. Te yayai naro te amake, Teoso Kanamori ehene. Makoni Teoso tera kakatike ka yama ota wato nineke.
7 Faya te ehene ya me ihi tohawaharoke, Sesowi nonofa me nafi, Masetonia ya Akaya famaha ya me wina mati.
8 Teoso ati te nofawaha te tamine me mitahamoneke, Masetonia ya Akaya famaha ka mati. E ka Hiti ati toka kanikima nemonaka fara tabora nafi nima, te tamine me miti karo. Te tamine ota kaminaba te tamine kamini hasi naba watamara awineke te tamine miti me nafi hawa toi karo.
9 E tamine me wati nawahi nofahamone me amake, Teoso ati ota kamini ka ota ati te nofahamone me ati na mati. Makoni te tamine ota kamini nafirabone otake mata, te kamini me hawa tohi karo. Teoso yati hiri ni tohaha me te nofamateramone me ati nofahamone me amake. Ha ita Teoso yokana tohehi yati ne te nofawahatehamone tera me wati nawahi nofahamone me amake.
10 Tera me wati nawahi nofahamone te amake, Teoso biti Sesowi te noki namone te, kamatehibana neme ya. Efe Teoso yati hinihamematamonaka. Era kasomatebonaka, e ka yama hiyara manakone watateraborne e.

2

Ota ehenero te watoke.

1 Sesowi nonofa mati yama te watoke haro: ota sawiha te taboro ya hine ya ota sawiraro otake.

2 Ota kobo nibone ya Tesaronika ya ota taminero te watoke. Firibo ka
otara me kako, otara me hora, naro ota amake, me ati hiyara me hiri na
mati. Otara me kakokene toki ota nakomeraro ota amake Tesaronika ya,
hiyara amosa ota kaminabone ota te ni ya. Te ni ya ota kakeha te ka
one otara me kakokene e ka Teoso ota kitibone ta neri amaka, me ota
nakomerabone ota, hiyara amosa ota kaminibonemakoni te ni ya.
3 Yama hiyara amara ya tera ota kanawanaharo otake, Teoso ati tamine
amose ya tera ota kanawana ota. Tera ota keyeharaharo otake. Ota ati
boti amosaro ota amake, tera ota kanawana ota.
4 Hiyara amosa ota kamina ota ati Teoso nofehibona ota ati te ota amake,
ohariari. Me one ota ati nofi ya me hinofa, me hinofari ya me hinofarihi,
hinahaboneke. Teoso ati ehene amaka, hiyara amosa ota kamini karo.
Teoso ota ati boti watoka. Ota ati boti amosi ya Teoso hiwato, ota ati boti
hiyari ya Teoso hiwato, hinahaboneke.

5 Teoso ati ota kamina tera ota keyeharaharo ota amake, te ehene
amosamone ota ati nama na ota atiba watara ota. Te ka yinero ota nofarihi
naro ota amake, Teoso ati ota kamina ota. Ota ehene Teoso watoka.
6 Te ati amosa yana ni tabiyo ota awararo ota amake, otara te kahiyara
te. Me one ati amosa tabiyo ota awarihi, te ota amake.
7 Ota ka yamabone ota aate rihi naro ota amake bisa te ni ya, Kirisito
ka yoyose me ota tohakene. Tera aate ni ota nofemenehe, tera ota aate
nenero otake ota ka yamabone ya. Ota sawiha te taboro ya ota yahaharo
ota amake. Hinamatewe mati hinofe mati yoari ya hinafawehi nofi nima
tera nofi ota naro ota amake.
8 Hiyara amosa kamini ota ohariraharo ota amake. Tera ota nofi kiti ka
fara yama nafi tohinima na ya tera ota hiri kanaharo ota amake. Tera ota
nofaharo ota amake kasiro ya.
9 Ota ehenero te watoke haro. Te taboro ya ota sawiha hiyara amosa
ota kamina ota ka yama ahi ni nafiharo otake. Yama wa toni ya yama ota
ahi, yama soki ya yama ota ahi, na tohaharo ota amake, te ka yama ota
nikarihi, te ka yinero ota nikarihi, nibone karo, ota tefe manakonebonehe.
10 Hine ya yama Teoso hinofa ota hiri nabone ota ati naro otake. Ota
ehene amosaro otake Sesowi te nofawaha te ni ya. Ota ehene hora
kanahaba watararoke. Ota ehene te wato, ota ehene Teoso wato, naka
bisa.
11 Inamatewe bati hinofe nofi nima tera nofi ota naro ota amake.
12 Sesowi nofi te fawa rabone ota ati naro otake. Yama hiyara te hiri rihi
nabone ota ati naro otake, te ehene amosibone karo Teoso ni ya. Efe tera
ha naka, hinaka towisawa ya te tabatehabone te. Faya amosabote yokana
me te tohatehaba te amake, Teoso amose karo mata ya.

Yama nawaha te hiri naro teke, te one tera me kakoa te.

13 Teoso ha ni ota fawa nofara ota amake, "Faya amake", ota ati na ota, te
ehene. Teoso ati ota kamina ota ati te mita e ati amaramone te ati naro te
amake. Teoso ati yokanamona te ati naro te amake. Keye amakere. Teoso
ati yokana amaka, ota kaminari, te nofawahari. Teoso ati te nofaha Teoso
tera namosaka.
14 Soteya ka Teoso ka Sesowi Kirisito ya me tabaha me nima te naro te
amake, yama nawaha te hiri na te, te one tera me kakoa te. Yama nawaha
me hiri namaro me amake, soteo me me hikakoa mati, fara me one, Sesowi
ati nonofa me amara mati.

15 Soteo e ka Hiti Sesowi me nabowa, Teoso ati kakamina me me waka,
nemetemoneke. Otara me kako, namaro me amake. Me ihi hiyara me ihi
Teoso nofatere amaka. E nafi kakako me amake, soteo mati.
16 Sesowi tamine ota kaminabone ota ati namaro otake, soteo me amara
me ni ya, Teoso mera kasomabona karo. Soteo otara me kayawamaro me
amake, ota toki me nofara mati soteo me amara me ni ya. Me ihi hiyatera
me amake mata ya, me ihi e na fawa ra mati. Makoni me ihi manakone
Teoso nahabiwaka waha.

Tera yaka onahabone onahara oke.

17 Ota tamine ota kaminawahabone otake. Ota ehene amara ota tohaba
na ota ati boti ya te tohaba raro te amake. Tera ota wati nawahakene, tera
ota wati nawaha naro ota amake. Tera ota awinima na ota tokomabone
ota ati hiyawarima nofa ota amake, tera ota awinima na ota.
18 Tera ota yaka nabone ota ati na otake. Ha owa Baoro oha tera yaka
onahabone ona owati hiyawarima na Satanaisi otara kayawi fare tohi nofe
amaka.
19 Tera yaka onahabone onofa ama oke, te ehene amosa owa yayai ni
karo. E ka Hiti Sesowi kame ya tera ota kahiyaratehabone otake, te ka
yama amosa ihi. Ota ehene amosamone Teoso ati tehibonaka, te ehene
amosa ihi. Ota yayai te ota amake, te ka yama amosa ihi.
20 Keye amakere. Te ehene amosi ka ota tamina ota yayai nabisa otake.

3

Te tamine omitara oke.

1 Tera wati nawahi ota fawa ri ka ota teme namataro otake Atena ya,
ota fami.
2 Ota ka owa Sesowi nonofa Timotio tohahi ota toyoseme tokomeri
amake fahi te ni ya. Ota ya tataba amaka, Teoso ka yama ota ahi na ota,
hiyara amosa ota kamina ota, Kirisito tamine. Efe ota toyosemeri amaka,
tera narifebonaha, Teoso ati ya tera kanawanehibonaha, te kitahabone te,
Teoso ati kiti te watohabone te,
3 Teoso ati nofi te fawa ribone karo, tera me kakokene te ati ra te. Yama
te watoke haro. Teoso ati ehene amaka, yama nawaha e hiri ni karo, era
me kako ka yama.
4 Aya ota sawiro ya te taboro ya, te warabo ota nima naro ota amake, era
me kakobone ka yama ota kamina ota. Fara ota ati niroma yama nineke.
5 Te tamine omitamari ka Timotio oyosemaharo oke fahi, Sesowi ka
yama te hiri na te ehene awehibonaha, te tamine miti tabiyo owi karo.
"Aya yama nafi tera ota kakanawana tohiro nofi te fawa na awineni?
Satanaisi tera totomi ni nafi ka te kiti fawa nirani ha?" onaharo ama oke,
owati boti ya.
6 Timotio kamahareka waha, te tamine amosa kakamari. Teoso kiti te
watosa namone ati nareka. Te abe nofahamone ati, nareka. Otara te wati
nawaha te yayai nofahamone Timotio ati nareka. Tera ota awi nima na
fara ota nima te namone Timotio ati nareka, otara te awi nima na te.
7 Yama nawaha nakene ota ni ya. Ota yayai na otake te tamine amosa
Timotio kaminame karo ota ni ya. Sesowi ka yama te fawa niri ka ota
yayai na otake te ehene.
8 E ka Hiti Sesowi ya te tabi yokana tohi ka ota yayai ke waha.
9 "Faya amake Teoso", ota ati nawaha otake kasiro ya, te ehene. Ota
yayai ni nafike e ka Teoso nokosi ya, te ehene.

10 Yama wa toni ya yama soki ya Teoso ota aate nofa ota amake
kasiro ya, tera ota yaka nabone ota. Yama te watomatara ya tera ota
kanawanahabone otake, Teoso ati yati nofi yokana te tohawahabone te.
11 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi famehi me ati amosabone one oke,
tera ota yaka nibone karo.
12 E ka Hiti ati ehene te abe nofi nafimisa, me nafi nofi te nafimisa,
nabone teke. Tera ota nofa fara ota ehene nima te ehene nabone teke.
13 Manakobisa e ka Hiti Sesowi he nonofa me ya tabehi kame ya te ka
yama hiyara watateraba te amake te ati boti amosa te, e ka abi Teoso
nokosi ya.

4

Te ehene nafi amosahi Teoso ka me te tohaha te.

1 Faya tohakibone, yama hani karo. Tera ota kanawanaharo ota amake,
te ehene amosa ihi Teoso yayai nabona karo. Yama amosa te hiri
nawahamone teke. E ka Hiti Sesowi ati ehene tera ota hiyaramatasake,
te ka yama amosa nafimisibone karo mata ya.
2 Ota ati e nineke ahi, ota ati te wato karo, tera ota yoseharo ota, e ka
Hiti Sesowi ati ehene.
3 Teoso ati amaka hari: Te ehene nafi amosahi Teoso ka me te tohaha te.
Te ka yibote amara te ahi rabone teke.
4 Tera te ma kanahabone teke, te ehene amosamone me one ati nabone
te, Teoso ka me te tohi karo.
5 Bara Teoso me watora me fanawi ahi ni nofi me oharite me amake. Te
ehene e na watarabone teke.
6 Yama hiyara e na te hiri rabone teke te ka one me ni ya, Sesowi nonofa
mati. Me ihi e na me ihi manakoneba Teoso ta neba amaka. Afa yama ya
tera ota kanawanaharo ota amake, te narabo ota nima na ota.
7 Teoso ati ehene te ka yibote amara te ahi rabone teke. Fara yama Teoso
hikamina te hiri nabone teke, Teoso ka me te tohi karo.
8 Haha hiyara ota kamina te nofaramone te ati ni ya, Teoso ati te
nofarabone teke. Ota ati amakere, Teoso ati amaka. Efe Kanamori ta tehi
amaka te ni ya.
9 E abe nonofa ka yama ya tera ota kanawanibana ha ota yama hani ya?
Fare Teoso tera kanawanate amaka, te ka one me te nofibone karo.
10 Masetonia ka Sesowi nonofa me nafi te nofahamone teke. Tera ota
hiyaramatasabone otake, me nofi te nafimisahabone te mata ya.
11 Te yobi ni fara toharabone teke te ka one me tabori ya. Te ka one me
ka yama te hora karahabone teke. Fara te ka yamabone te ahi nahi. Ota
ati e naro ota amake, tera ota kanawana ota.
12 Fara ota ati nima te ehene ni ya, te ehene amosa Sesowi nonofa me
amara me awi ya te ehene amosamone me ati naboneke. Yama te ahi
nabone teke, fara te tefebonehe, me one ka yama te kanikaribone karo.

Sesowi me nofaha me ahaba me wamisamatehaba me amake.

13 Tera ota kanawanahabone otake, Sesowi nonofa me ahaba me tamine
te watohabone te, haha Sesowi me kihara me ati kamoniri nima te ati
kamoniri rabone te.
14 Sesowi nima me tehaboneke, me ahaba mati. Sesowi ahabe,
wamisamematamonaka. Sesowi me nofaha me ahaba me wamisama,
tehaba me amake tasa, fare Sesowi wamisami nima me wamisami naba
mati. Manakobisa Sesowi kame ya he ya me tabateboneke.

15 E ka Hiti ati okominabone oke ahi. E kitasa ni ya e ka Hiti kame ya e
tai toarabone eke, me ahaba me nokosi ya.
16 E ka Hiti kisamatehibonaka mera yosehari, ati kitahari. Teoso
nanarifa me ka towisawa ha ni kita, nebonaka. Teoso ka hohori ati sai,
tehaboneke. Aya Kirisito nonofa me ahaba me nahomisami tai toatehaba
me amake.
17 Manakobisa e kitasa na e tokomisa, tehaba e amake, e ka Hiti e
kobo naba e neme sabi boti ya, me ahaba me ya e tabahabone e. Faya
e sawitehaba e amake fahi e ka Hiti ni ya yama fara tohaha ya.
18 E ahaba ka yama te watowai ka te abe narifabone teke, te ati amosa
ya, te ati kamoniribone karo.

5

E ka Hiti amo nibona e watoraba e amake.

1 E ka Hiti amo nibona ka yama ya tera ota kanawanarabone otake,
2 yama te wato karo hibati ya. Yama boboti kamaba ka amo ni e watotere
amaka. Afa nima yama tehaboneke. E ka Hiti amo niba e watoraba e
amake.
3 E fanawi nabati kome bata hikana nima, me tehaboneke, Sesowi
nonofa me amara mati. Yama nafi amosake e ni ya, me ati na me ni
ya yama hiyara kitaha kakekabote tehaboneke hibati ya. Me hasi raba me
amake fahi.
4 Ha te ta te tohakere yama soki ya. Yama soki ya e tohi ya yama
kakehaba e watorabone eke. Ha te ta yama kakehaba te watoke. Yama
boboti me bata hikana me nima te rabone teke. Afa yama amo ni tera
bata karahaboneke.
5 Yama oye ka me te amake. Yama wehe ka me te amake, te nafi bisa,
yama kakehaba te watoha te. Yama soki ka me e amakere, ha e.
6 E amo rabone eke! Haha Sesowi me nofara me nima e rabone eke, me
amo na mati. E tonokoabone eke, ha e, e ati katamoraha e. E kitahabone
eke, yama hiyara e nofara e.
7 Yama soki ya me amo, yama soki ya me hano, te me amake.
8 Ha e ta yama wehe ka me e amake. E kitahabone eke, yama hiyara
e nofara e. Sesowi ati e nofa, e one me e nofa, nabone eke. Saotato
me nima e nabone eke, me baki babari kana me weyeri na mati, me
ahabaribone karo yama mowa ni ya. Sesowi ati e nofi ya e one me e nofa
ni ya Teoso era kasomebonaka, fara saotato me nima, me ahabara mati.
Teoso era kasomebona e noki nabone eke. Saotato me nima e nabone eke,
me tati bori me weye na mati. Teoso era kasomebona e noki ni ya era
kasomebonaka, fara saotato me nima, me ahabara mati.
9 Teoso era kakatikamatamona ya hamarebona ati nematamonaka e ni
ya. E ka Hiti Sesowi Kirisito ehene ya Teoso era kasomi nofehimatamon-
aka, e watamatara e.
10 Sesowi kame ya e kitasa na Sesowi ya e taba, e ahaba Sesowi ya e
taba, nabisaboneke. Sesowi ahabematamonaka, e tabatibone kari Teoso
ati ehene.
11 Teoso ehene amose te wato ka te abe narifabone teke te ati amosa ya.
Yama e na te hiri namoneke hibati ya.

Yama Teoso hinofa te hiri nabone teke, Kirisito ya te tabaha te.

12 Tera ota hiyarabone otake. Aya tera me narifi nofaha, me te
kahiyarahabone teke, Sesowi ati ya tera me kanawana mati. Teoso ka
yama me ahi nofa me amake.
13 Me te kahiyarahabone teke kasiro ya. Me nofi mati te tohahabone
teke, tera me narifi karo. Te abe mono rabone teke.
14 Ota ati te mitahi. Haha yama me ahi ra me te hora nabone teke, yama
me ahi nabone mati. Haha me kokoma na me te narifabone teke. Haha me
kitara me te narifa, nabone teke. Me te noki nabone teke, te yawakabote
ra te, me nafi.
15 Tera te kakatomahi. Haha me ihi hiyara te ni ya afa me ihi nima te
ehene rabone teke me ni ya. Te ehene amosabone teke te ka one me ni ya,
me nafi ni ya bisa.
16 Te yayai ni fara tohanawi nabone teke.
17 Teoso hiyari te fawa rihi, nabone teke.
18 "Faya amake Teoso", te ati nabone teke, yama nafi ya. Te ehene e
nabone Teoso ati nareka, Kirisito Sesowi ya te tabaha te.
19-20 Teoso Kanamori oyene te nawiriyahi. Te ka owa Teoso ati
wasihimona ati ne ati te hora kasariyahi.
21 Yama nafi te awahi, te watohabana. Te ka owa ati Teoso ati yokana
tohe ya ati te nofehibonaka.
22 Ati Teoso ati tohare ya ati te tohihibonaka.
23 E taminate e amake Teoso ehene. Fare Teoso amosi nima te amosi
nabone teke, fare Teoso ehene. E ka Hiti Sesowi Kirisito kame ya yama
hiyaraba wataraboneke te ni ya, te kanamori ya te abono tabaha ya, Teoso
ati ehene.
24 Teoso ati ehene Teoso ka me te tohate te amake, hibati ya tera ha
namatamona karo. Fare ati ya te taminabone teke, ati fiya totere karo.
25 Teoso te ha nahi otara te ha kana te.
26 Sesowi nonofa me nafi ota nofake. Me noki baki te totoma nakehi, ota
ati te kaminabone te, me ota nofahamone ota ati na ota.
27 E ka Hiti ati ehene tera oyose okibone. Afa yama hani ota ta naha ati
te yabahabone teke, Sesowi nonofa me nafi ati himitabonehe.
28 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahehibonaka te ni ya.

2 Tesaronika
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tesaronika ka me ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Sira ya Timotio me famaha me ya otaba oke. Te ka yama hanibone amake haro, Tesaronika ka me te tohaha te, Teoso ka mati. E ka abi Teoso ka me te amake, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari.
2 Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me famaha me yahahaboneke te ni ya, tera me kakatomaha mati.

E ka Hiti kamehibonaka.

3 "Teoso faya amake", ota ati nofa ota amake, te ehene, Teoso ati nofi te nafimisaha te. Te abe nofi nafimisa, nineke. Yama siba kere haro, "Teoso faya amake", ota ati ni karo.
4 Tera ota kahiyarake sitati one ka Teoso ka me ni ya, Teoso ati nofi te fawa ramone ota ati na ota. Me one tera nofara Teoso ati nofi te fawa rineke.
5 Yama nawaha te hiri nineke Sesowi te nofi karo, Teoso ka towisawa. Teoso te kiti awehi ati ehene hinaka towisawa ya te tabatehabone teke. Teoso ehene e ne amosaka.
6 Tera me katoma te manakone Teoso awehibonaka, amose kari.
7 Te ya ota taba era kasomatehibonaka, Sesowi kami yofi kane ya. Kisamatehibonaka, he nanarifa me ya tabahari, me kitaha mati. Yifo hiri ni natehaba amake.
8 Me ihi hiyara me ihi manakone Teoso nahabitehiba amaka, Teoso me watora mati, hiyara amosa me nofara mati, e ka Hiti Sesowi hikaminaharo.
9 Me ihi hiyara me ihi manakone natehaba me amake. Me ahabate-haboneke Teoso ati ehene. Afa me e ka Hiti ya me tabateraba me amake, e ka Hiti amosari, kitahari.
10 E ka Hiti kame ya me nafi hikahiyarebonaka, he ati nonofa me ihi me wati nawaha mati, me ihi amosa mati. He ati nonofa me hikahiyara, hitehibonaka. Te toha, tehabone teke, ota ati te nofimaro karo, e ka Hiti tamine ota kamina ota.
11 Makoni tera ota ha kani nofa ota amake, te ehene e ka Teoso nofehibona te, te ahabi ya te nahomisami ya te winahabone te, Teoso taboro ya. Tera ota ha kana nineke, Teoso ati nofi te nataminabone te, kiti ehene. He ni ya te ehene amosabone te ati na te ehene amosabone ota ati na otake, kiti ehene.
12 Te ehene amosa me awi ka e ka Hiti Sesowi me kahiyaraboneke. Tera me kahiyara naboneke Sesowi amose ehene. E ka Teoso ati ehene amaka, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari, me yahi karo te ni ya.

2

E ka Hiti kamakara mata.

1 E ka Hiti Sesowi Kirisito te watoke, kamatehibonaha. Kame ya era nakame ya era yabamatehibonaka.
2 E ka Hiti amo ni kobo ni hawa toemona me hine awaka te ni ya. Teoso Kanamori atimona me ati na me awineke. Me one atimone me ati, na me

awineke. Owatimone me ati, na me awineke, yama hani rawi okanamone
owa. E awakere. Afa me ati te nofarabone teke. Te watorabone teke.
3 Tera me keyehariyahi. Sesowi kamakara mata. Sesowi kamamatare
ya mata me tamaha Teoso me kakotehaba me amake, Teoso me nofamara
mati. E ka owa kaketehiba amaka, yama hiyara hiri tehibana, Teoso
hinabowatehibana.
4 Efe teoso me nafi nofatereba amaka. Ati e tehiba amaka ahi: "Ha owa
ta yama wato mati oha oke. Teoso yama me wawato raba ke", ati tehiba
amaka. Efe itaritehiba amaka, Teoso ka yobe ya. Efe hahi Teosomona ati
tehiba amaka.
5 Hibati ya owati yana na ama oke, haha yama okominaha owa te ni ya.
6 Owa te watoka hari, efe ehene kakerari mata. Fare amo ni ya
kaketehibonaka.
7 Yama hiyara hiri ni me yana tonaharake, hiri ni me hikehemoharo,
afa yama Teoso hikaminaharo e ni ya. Owa ehene yama hiyara kakekere
mata. Hahi watamare ya yama hiyara kaketehaba amake waha, yama
hiyara yokana.
8-9 Faya yama hiyara hihiri kakehibonaka fahi, Satanaisi ehene, yama
fotaha watohari Satanaisi ati ehene. Efe mera keyeheba amaka. E ka Hiti
Sesowi kame ya hinabowatehiba amaka. Sesowi fo hinisatehiba amaka,
ahabebana.
10 Efe hahi ehene hiyare mera keyehatehiba amaka. Teoso ati miti
me nofari ka Teoso me hinahabihatehaba me amake. Teoso ati me
nofehemenehe Teoso me hikasomehene me amake.
11 Afa Teoso ati me nofari ka keye ya me me hikeyehaba me amake,
Teoso ati ehene, keye amaramone me ati nabani mati.
12 Haha Teoso ati keye amare me nofara me manakone natehaboneke
Teoso ehene, yama hiyara hiri ni me nofa mati.

Ota ati nofi te fawa riyahi.

13 Ha te ta Teoso tera nofaka. Tera ota nofabisake. "Teoso faya
amake", ota ati nineke, te ehene. Teoso tera kakatike tera wasihi tera
kasomebona ati nemari amaka. Tera kasomebona Kanamori yosehimari
amaka, Kanamori tera tonihawahebonaha, hinaka mebone me te. Teoso
tera kasomebona ati nareka, ati keye amare ati te nofe kari.
14 Te ni ya hiyara amosa ota kamina Teoso tera ha nemari amaka, ati te
nofehibonaha. Ati ehene te oya kabisabone teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito
oya kane karo.
15 Makoni ota ati nofi te fawa riyahi, tera ota kanawana ota. Ota ka yama
hani ati nofi te fawa rihi, niyahi.
16 E ka abi Teoso e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama era me nofi ka era
yayai ni me fawa nitera me amake, me yahi karo e ni ya. Makoni Teoso e
noki nineke, keye hiri tere e watohari.
17 Te ati boti kitahabone teke, Teoso ehene. Yama amosa nafi te hiri,
hiyara amosa nafi te kamina, nabone teke, Sesowi ehene.

3

Otara te ha kanahabone teke Teoso ni ya.

1 Otara te ha kanahabone teke, Teoso ati ota kamina ota. Ota ati e na
otake ahi: Teoso ati tokakanikima nebona ota ati na otake, fare tokimari
nima te ni ya. Me nafi Teoso ati kaminawahabone ota ati na otake, Teoso
ati amosemona me ati na mati, fara te ati nima.

2 Me one Teoso ati nofara me nake, me ihi hiyara mati. Afa me ihi Teoso
te ha nahi, otara kasomebana.
3 Teoso ati tohaweba watatere amaka. Teoso ehene Teoso ati nofi te fawa
terabone teke, Teoso tera nakite karo. Teoso tera kakatomatehibonaka,
yama hiyara tera boyo ribone karo.
4 Yama ota kamina yokana te hiri namone ota ati na otake. Teoso tera
narifebonaka, yama ota kamina hiri ni te fawa rabone te.
5 E one me te nofahabone ota ati na otake, fare Teoso era nofi nima.
Teoso nofi fara te tohahabone teke, fare Kirisito nima.

Te one yama me ahi raba me wataraboneke.

6 E ka Hiti Sesowi Kirisito ati ehene ota ati e nineke ahi: Sesowi nonofa
yama ahi ni me fawa na me ni ya te tohaba nabone teke, yama ota kamina
nima me ihi ra mati, tera ota kanawana ota, ota sawiha ota te ni ya.
7 Fara ota ka yama ahi ni niroma te ka yama ahi ni nabone teke. Owa te
watoke owati fiya tonahaba watara tera oyose owa, yama te ahi nabone
te. Te ni ya ota sawiha yama ahi ni ota fawa raro otake.
8 Otara te natafi ka yamata manakonebone ota ta naro otake. Ota ka
yama ahi ni nafiharo otake, ota tefe manakonebonehe.
9 Ota tefe hinitaba ota kanikenero otake te ni ya, tera kanawani
manakonebonehe. Fara ota ka yama ahi ni nima te ka yama ahi ni nabone
ota ati naro otake.
10 Haha yama me ahi ra me te natafarahabone ota ati naro otake, ota
sawiha ota te ni ya.
11 Te one me tamine ota mitaha otake, yama me ahi ra hine ya siwa ni
me oharia mati.
12 Ota ati e nineke ahi, haha me ni ya: me ka yama ahi ni amosabone e
ka Hiti Sesowi Kirisito ati nareka, me tafe manakonebonehe.
13 Yama amosa hiri ni te fawa rabone teke.
14 Hehi yama hani ati nofare ni ya te tohaba nabone teke, kokoma
nabona karo.
15 Te tohirebonaka, hine ya te kemeyerebonaka. Sesowi nonofa amaka.
Yama hiyara hiri namareba narabo te nima nebanaka.

E ka Hiti yahehibonaka te nafi ni ya.

16 E ka Hiti ati ehene te ati boti amosi fawa rabone teke yama nafi nima.
E ka Hiti sawi fare tohehibonaka te ni ya.
17 Baoro ama oke. Yama hani rawi okine oke, yama hani kote bite
yotoharo. Oko yama hani rawi ni e te ama oke ahi, owehene tohi ka yama
te watohabone te, yama hani awi te awi ya.
18 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahebonaka, te nafi ni ya.

1 Timotio
Baoro ka yama hanimetemone amake, Timotio ka yama hanibonehe, taiti.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke. Kirisito Sesowi ka yoyose ama oke, Teoso owa yosehi
owa, era kakasoma tohahari. Kirisito Sesowi toha, nemari amaka, owa
me yoseha mati. Efe ehene Teoso e noki nineke, era kasomi forima
tehibonaha.
2 Timotio tika yama hanibone amake haro. Timotio okatao yokana nima
tine tike, Teoso ati tinofi karo fara owa nima. E ka abi Teoso yahebonaka
tiwa ni ya, e ka Hiti Kirisito Sesowi famahari. Tiwa me kakatomaboneke.

Hiyara bara me kamininеke.

3 Tisawimatabone onahara oke Efeso ya. Aya okomi ya Masetonia ya
tinarabo nima onahara oke tisawiabone tiwa Efeso ya, me tiyosehabone
tiwa, me kanawani me fawa nabone mati hiyara bara ya, Teoso ati amare
ya.
4 Hibati ka hiyaramete kamini me fawa tera me amake, yama fa yokana
amararo. Me ka iti bote me ini kamini me fawa rihi te me amake. Afa yama
kamini me fawa nabone tinahabone tike, Teoso ati kamini me ohariabone
tina tiwa. Afa hiyara ihi e abe hora te amake. Afa hiyara era kanawanatera
amake, Teoso e watohabana. Teoso ati yokana e nofaha Teoso yama hinofa
e hiri nabone eke.
5 Me tiyosehabone tike, me abe nofi yokana tohahabone mati. Me abe
nofahaboneke, Teoso ati me nofi ya, me ati boti amosi ya, me ati boti ka
me ihiba yama hikaminari karo.
6 Me one ihi e namarabone me ati na hine ya me ati tohineke, yama
hinita ya.
7 Mowisei ati ka yama hani ya me me kanawanahabone me ati na yama
me hikamina me watorineke fara mati. Yama me watohamone me ati na
yama me watokere.
8 Mowisei ati ka yama hani amosate amake, ati wato yokana e tohi ya.
9-11 Mowisei yama hikamina e hiri nabone me ati te me amake, e
ehene amosibone karo Teoso ni ya. Haha hiyara amosa okominaha ya
e ehene tokatabi ya e ehene amosabone eke Teoso ni ya. Teoso amose
owa yosehimari amaka, hiyara amosa okominahabone owa, amosi mati
tohaharo. Mowisei Teoso ati kaminematamonaka, mera hora nebonaha,
yama hiyara hihiri mati, Teoso ati me tokatabara mati, Teoso yama hinofa
me hiri ra mati, Teoso ehene nima me ihi ra mati, bofe ka yama me nofaha
mati. Mowisei yama hikamina yokana me hiri ra me ihi e teha me amake
ahi: me ka abi me me nahabi, me one me ka ami me nahabirawa, me one
me me nahabi, te me amake, me one. Me one me fanawi ahi, te me amake,
me ka yibote amarawararo. Me one abe ahi, teha me amake, fanawi me
amara mati. Me one me ta teha me amake, yinero manakonebonaha. Me
one keye hiri, te me amake. Yama hiyara one me hiri, te me amake,
Mowisei yama hikamina me hiri ra mati, hiyara amosa okominaha ya
me ihi toharihi na mati. Yama okominaha amosake, me okanawani karo

hiyara amosa ya. Afa hiyara amosa okominahabone Teoso owa yosehimari ama oke. Teoso tamine amaka, amosari.

"Faya amake", one oke Kirisito ni ya.

12 "Faya amake", one oke e ka Hiti Kirisito Sesowi ni ya. Efe ehene okitine oke. Teoso yama hinofa hihiri ohi ka owa ha nemari amaka, onarifehibonaha.
13 Hibati ya owati hiyaramaro ama oke baha he ni ya, Teoso biti amaremona one kari. He nonofa me kakatoma ohahamaro ama oke. Owati hihiya toharamaro ama oke, me okakoa owa. Sesowi ta yahehimata awaka owa ni ya, yama owatori ka keye hiri nemona ona owa. Owehene hiyara hiri onaha manakone awaremarika.
14 E ka Hiti yahehimari amaka owa ni ya, kasiro ya, ehene ati onofe kari, ehene me one onofa oni karo, Kirisito Sesowi ya ofami karo.
15 Hiyara amosake haro, ati e naro ahi. Te kamitaboneke. Kirisito Sesowi kakehimatamonaka, mera kasomebonaha, yama hiyara hihiri mati. Owehene hiyara ta nafihamaro ama oke mata ya. Me one ihi hiyara yokana toharamaro me amake faro.
16 Owehene hiyara nafiha Kirisito Sesowi owa kakorehimata ama oke. Owa ni ya ehene amosemari amaka, ehene amose namohibonaha, me ni ya, he ati me nofahabone mati, me ahabihinamaterabone mati Teoso taboro ya.
17 Teoso kahiyari fara e tohahabone eke, amose kari, towisawa tohatehari, e awaterari, fare ohari Teoso tohahari. Fare tohehi tohatehibonaka, ahabihina rari. Ame.
18 Timotio okatao ama tike. Owati ihi tika hiyari fawa rabone tike, Teoso tamine tikamina tiwa, me one ati fawa tiniha tiwa, Teoso ati amare me kamina me ati. Hibati ya Teoso titamine kaminemarika, ati tikaminehibonaha.
19 Teoso ati nofi fawa tirahabone tike. Yama amosa hiri ni fawa tirihi, tinahabone tike. Tiwehene kaminiba watarihi, naboneke, tiwati boti ya. Me one Teoso ati nofi me fawa namoneke.
20 Himeneo ya Aresatiri me famaha Teoso ati nofi me fawa, namoneke, me ihi kaminibone ni karo. Me ta onahara oke Satanaisi ni ya, me kasawimarabone mati Teoso ka me ni ya, Teoso yama hinofara kamini me fawa nabone mati.

2

Me nafi te ha kanahi Teoso ni ya.

1 Owati te mitawahi haro waha. Me nafi te ha kanahi, Teoso ni ya. "Teoso faya amake", te ati nahi, me te ha kana te.
2 Towisawa me nafi te ha kana, nahi, "Te ka Teoso te nofarima nahi, ati te tokatabamarayaho", me ati rabone mati, era me nawatorahaba mati.
3 Era kakasoma Teoso tohe ati ehene me e ha kanahabone eke. Me e ha kani ya e ehene Teoso nofehibona eke.
4 Me nafi ati me himitebona ati nareka, mera kasomebonaha, ati fe yokana tohehi ati.
5 Teoso oharite amaka. E ka owa ohari, tehi amaka, Teoso ni ya e tamine hiyarari. Kirisito Sesowi amaka, e tohawehimata.

6 E ehene hiyara manakone nahabihibona fare hiwa ta nematamonaka,
afa yama ya, fara Teoso yofi hikana ya. Teoso era kasomebona ati
nematamonaka, biti yosehari.
7 Teoso owa yosehimari ama oke, hinaka yoyosebona owa, Sesowi
Kirisito tamine kakaminabona owa. Owati e na keye hiri okere, Teoso
ka yoyosemona ona owa, ati ehene. Ati ehene me okanawanine oke, bara
mati, soteo me amara mati, Teoso ati yokana me watohabone mati, Sesowi
tamine, Teoso ati me nofahabone mati.

Me fanawi me makiti kanawanaraboneke.

8 Makoni me makiti Teoso ha nabone onahara oke, me mani yana kana
mati, fara me ka heoniao ya, Teoso nonofa mati, me abe kakora mati, me
abe mono rihi, na mati.
9 Me fanawi te atori tamariyahi, te sawiha te, te ka heoniao ya. Makari
aki era kokoma niha te akarabone teke. Te tati kone natamini yokana
te toharihi, nabone teke. E atori oro tohaha te akariyahi. Kasaro berora
tohaha te akarihi niyahi. Makari manakone fotaha te weyeri rihi niyahi.
10 Me fanawi Teoso ati nofarawahamone ati narawa ihi e narawaboneke
ahi: mera narifarawaboneke, me one.
11 Te ka heoniao ya sawirawi ya ati yana rawaraboneke. Hine ya me ati
kamitarawaboneke, me ati te tokatabarawabonehe.
12 Me fanawi ati yana rawaraboneke me makiti kanawanahabana te
ka heoniao ya. Me makiti yoserihi, naboneke. Me makiti ta Teoso
kaminaboneke. Me fanawi ati yana rawaraboneke.
13 Teoso Atao hiri nematamonaka baha. Faya Efa hiri ni yotohimata-
monaka.
14 Fanawi maka hikeyeha ihi hiyaremetemoneke, Teoso ati tokatabararo.
Atao ta keyeharehemetemoneke. Makoni owati amake, me fanawi oyoseha
owa, me makiti kanawanarabonehe.
15 Teoso me fanawi narifebonaka matehe nawataro. Teoso ati nofi me
fawa ri ya Teoso mera kasomebonaka, me one nofi me fawa ri ya, yama
Teoso hinofa hiri ni me fawa rihi ni ya, me ati watari.

3

Teoso ka me nanarifa me ihi amosaboneke.

1 Keye me hiri rineke, me ati e na mati ahi: "E ka owa Teoso ka me
nanarifa tohehibona ati ne ati amosaka", me ati na mati.
2 E ka owa Teoso ka me nanarifa tohehiba ehene e nebonaka ahi:
Ehene hiyaremona me ati na me atibone wataraboneke. Fanawi bara ahi
rebonaka fati amararo. Katoma hiri rebonaka. Hiwa koma tonihebonaka.
Ehene nafi amosemona me hinehibonaka. Bara me kakeha mera nawina
nebonaka hinaka yobe ya. Teoso ati ya mera kanawani watohibonaka.
3 Fi nafiha fawarebonaka. Me one katomarehibonaka. Yahehibonaka.
Me one mono rebonaka. Yinero tamehi nofarihi nebonaka.
4 Biti, bite, fati, me na mera kakatomi watohibonaka. Biti ati me
hikatabehibonaka.
5 Mera kakatomi watore ya, Teoso ka mera kakatomi watorebonaka.
6 Hiba Sesowi ati nofa ne Teoso ka me nanarifa toharebonaka mata.
Yama watohimona ati ne ya Satanaisi ehenematamona nima, ehene
nebonaka. Satanaisi fare ohari hiwa nofehi ehene Teoso hinofare
hikatomehimatamonaka. Satanaisi ehenematamona nima ehene ne ya
hiwa yokohiba amaka.

7 E ka owa me nanarifa tohehibona ati ne ehene amosi me hiwe ya haha
Teoso nonofa me amara me ati amosaboneke. Satanaisi hikeyerayaho.
Satanaisi hikeye ehene amosare ne ya hiyaremona me hinehibonaka. Hine
ya era me kakoaboneke. E ati me one nofarihi, naboneke.

Teoso ka me kakasoma me ihi amosa naboneke.

8 Teoso ka me kakasoma me tohahabone me ihi amosa naboneke me
nafi ni ya. Keye me hiri teraboneke. Fi fawi me fotarihi naboneke. Me
one me keyeharihi, naboneke, me ka yinero me ihahabone mati.
9 Me ati boti ka me ihiba kamini wataraboneke, Teoso ati me nofaha
mati, efe ati kaminemata e ni ya.
10 Yama te siba nahi, me ihi amosa me tabiyo. Haha me ihi amosi ya me
kakasoma me tohahaboneke.
11 Afa me ka yibote yama amosa hiri narawaboneke. Mera kabis-
arawaraboneke. Katoma hiri rawaraboneke. Yama amosa hiri ni fawa
rawarihi naboneke.
12 Haha Teoso ka me kakasoma me tohahabone me fanawi bara me
ahi raboneke me ka yibote amarawararo. Me ka matehe narifi me
amosaboneke. Me one me ka yobe ya me winaha me narifi me amosa
naboneke.
13 Teoso ka me kasomi me amosi ya me one me me hinofaboneke. Me
ihi amosamone me me hinahaboneke Kirisito Sesowi ati me nofaha mati.
Me habi bayiha Kirisito me kaminaboneke.

Teoso ati amosate amaka.

14 Tika yama hanibone rawi okana oke hibayata ya. Tokomakekabote
onahaba owa awine oke.
15 Okomakematari ya me kakatomi tiwatoyahi, oko yama hani tiwaha
tiwa. Teoso yati tohehi ka me amake, Kirisito ya famahari. Teoso ati
ta nematamonaka, Kirisito ka me ni ya, ati me hekatomebonaha. Yobe
ewene kitehi nima me nineke, Kirisito ka mati. Yobe ewene kitehi ehene
yobe sonatere amaka. Kirisito ka Teoso ati kakatomi me natamini ya ati
ahabaterebonaka.
16 Teoso ati amosate amaka kasiro ya, Sesowi tamine kaminemata
e ni ya. Keye amakere. Ayaka e na nate amake ahi: "Teoso biti
e ka owa tohawematamonaka. Ehene amosemona Teoso Kanamori
hinehimatamonaka. Teoso nanarifa me hiwehimatamonaka. Teoso
nonofa ati me hikaminehimatamonaka tabora nafi ka me ni ya. Me
tamaha ati me hinofawahematamonaka. Teoso hekamehimatamonaka
neme ya, amosemona hinahari", ayaka ati te amake.

4

Yamata nafi amosate amake.

1-2 Owati timitahi. Teoso Kanamori ati e nareka ahi: yama totoyabo
kawahi ya te ka one keye me hiri naboneke, Sesowi ati ya me ati boti
katamowahama mati, yama hiyara nafiha me hiri na mati. Me ati boti ka
me ihiba kamini watomaraboneke. Te ka one me me kanawanahaba me
amake me inamati ati ya. Teoso atimona me ati nama naba me amake. Te
ka one me me keyehaba me amake. Me ati kamiti me hinofaba me amake,
me one. Faya Teoso ati me nofamarahaba me amake.
3 Me ati e naba me amake ahi: te fanamarahabone me ati naba me
amake. Yamata one te kabarihi nabone me ati naba me amake. Yama e
kabahabone Teoso hiri nematamonaka, e tefebonehe, Teoso ati e nofaharo,

Teoso ati e watoharo, Teoso ati yokana, Kirisito tamine kaminari. E tafi nofaka, "Teoso faya amake", e ati ni karo.

4 Yama kabahabone Teoso hiri nematamonaka. Teoso ka yama hiri ni amosa hinama amake. Afa ya era kakawate amaka. Yama ta hina e wara tote amake. Era kakawe ka yama e wara toni ya, "Faya amake", e ati te amake.

5 "Teoso faya amake", e ati te e amake, Teoso e ha na e, e tafibone ya. Teoso e ha ni ya yamata amosaboneke e ni ya, Teoso ati ehene.

Kirisito Sesowi narifi tinataminabone tike.

6 Afa yama ya Teoso ka me tikanawani ya Kirisito Sesowi narifi tinataminabone tike. Tikitaba ama tike Teoso ati ehene, Teoso ati yati timita Teoso ati amose tikatabi karo.

7 Hiyara bara tikamitariyahi, Teoso tamine amarari. Keye amake haro. Yama amosa hiri ni fawa tirahabone tike, yama Teoso hinofaro. Fare yetene nima tinahabone tike, yetene kana ni fawa rari, kana nari fara yama we nima, kitehibonaha.

8 E kana na e kitate amake. Afa yama aamosa raba te amake. Ha ita yama amosi mati tohate amake haro yama amosa hiri ni e fawa raro, yama Teoso hinofaro. Haha yama amosa e hiri na Teoso era kakatomehibona eke ahi bofe ya wami ya. Manakobisa era towakamatehibonaka neme ya, e winawahabone e taboro ya.

9 Keye amakere haro, okominaharo. Te nafi mitahi haro, okominaharo.

10 Teoso e ehene nofehibona yama amosa hiri ni e fawa rineke. Teoso era keyehatere amaka makoni ati e nofaka. Teoso yati amaka. E nafi kasomi nofaka. Mera kasomatehibonaka, he ati me nofaha mati.

11 Fara yama okominaha ya me tikanawanabone tike. Fara owati nima me ihi naba me narabi nima tiyahi.

12 Tiwati me nahabiriyahi, yati tinahamone me ati na mati. Yama amosa hiri tinahabone tike, yama amosa me one hiri nabisibone karo. Fara tiwehene nima me ihi naboneke. Yama amosa tikaminahabone tike. Me ati amosabisaboneke. Tiwehene amosa, me ihi amosa, nabisaboneke. Me one tinofa, me one me nofa, nabisaboneke. "Teoso kitabote amaka", tiwati boti ati, "Teoso kitabote amaka", me ati boti ati, nabisaboneke. Tika yibote amara ahi tirihi, me ka yibote amara me ahi rihi, narawaboneke.

13 Okomakehabana oke. Okomakematari ya yama hani ati yabi fawa tiriyahi, Teoso ka yama hani. Me yosi fawa tirihi tinahabone tike, yama amosa hiri ni me fawa rabone mati. Me kanawani fawa tirihi tinahabone tike Teoso ati ya.

14 Hibati ya Teoso ka me nanarifa me yehe me kakibarehamaro me amake titati ya, Teoso ati me kamina mati. Teoso Kanamori ati ehene yama tiwatowahamaro ama tike, Teoso ka yama ahi tinahabone tiwa. Me narifi fawa tirahabone tike, afa yama ya.

15 Fara yama hiri tinahabone tiwa oyose ka yama nafi hiri tinahabone tike. Owati wati nawahi fawa tirahabone tike. Yama amosa hinama nafi hiri tinahabone tike, me nafi hiwahabonehe.

16 Tiwa tekatomahi, yama amosa hiri ni fawa tirahabone tiwa. Tiwa tekatoma tinahabone tike, Teoso ati kamini titaminahabone tiwa, me tikanawana tiwa. Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kasomebonaka. Mera kasoma nebonaka tiwati me kamita mati.

5

Tiwehene amosahi Teoso ka me ni ya.

1 Me makiti bote ihi hiyara me tikatomarabone tike. Me ihi fawa
tinihabone tike, yama amosa me hiri nabone mati. Me tihiyarahabone tike.
Fare abi tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Yetene me ihi hiyara me
tihiyara tinahabone tike. Fara niso me tihiyara tiwati nima tiwati nabone
tike.
2 Me fanawi bote ihi hiyara tihiyararawa tinahabone tike. Fara ami
tihiyara tiwati nima tiwati nabone tike. Me fanawi atona ihi hiyara
tihiyararawa tinahabone tike. Fara asima tihiyara tiwati nima tiwati
nabone tike. Noko tiniharawaraboneke.
3 Me fanawi fanaha me ka yibote me ahaba me tinarifahabone tike, me
nanarifa watara mati.
4 Afa me fanawi me ka matehe na, me ka noti me na, na hine me me
hinarifahaboneke. E ka ami e kasoma, e ka aki e kasoma, na amosate
amake, e nayani manakonebonehe. E ehene e na Teoso hinofate amake.
5 Haha fanawi towaharikosi yokana tohaha Teoso ha ni fawa tera amake.
Teoso ha terawa amake, yama wa toni ya, yama soki ya. Yama wati nawahi
fawa terawara amake, Teoso wati nawaharawaro.
6 Me fanawi fara hine yayai nihabone ati na aboni sawisa na kanamori
ahabi hawa toharake.
7 Me tikanawanabone tike fara yama okominaha ya, yama hiyara me hiri
rabone mati. Me ihi hiyaramone me one ati na me atibone wataraboneke.
8 Yama hiyakere haro kasiro ya, e ka yobe ka me tafeba e ta ri karo, e
one me tafeba e ta rihi ni ka yama. E ka owa ehene e ne Teoso ati nofi fawa
ne awaka. Haha Teoso ati me nofara me nima nawahe awaka. Hiyakara
mata ya. E ka ami e narifa, e ka aki e narifa, nabone eke, me ka yibote
watamari ya.
9-10 Fanawi ini te kobobo kaniharawabone teke babeo ya, 60 ano tohi ya,
yama amosa hiri na ihi nafi amosi ya, matehe nanayana toha, mera amo ni,
hinaka yobe ya, Teoso ka me tame sosoko toha, yama nawaha me hiri na
mera kasoma na, yama amosa nafi hiri, naro. Afa me te narifabone teke.*
Me ka yibote me amara me ahi hirawa afa ini kobobo karawaraboneke.
11 Me fanawi botorawara me ka yibote me ahaba me ini kobobo
tikanirabone tike. Me makiti nofasa narawaba amake. Me faninima ni
ya Kirisito narifi me oharimaraboneke.†
12 Teoso yama hiyara yosehiba amaka haha me fanawi ni ya, me
fanamarahabone me ati na me fanami karo.
13 Afa me fanawi te narifi ya siwa narawaba amake. Yaka narawaba
amake fara onerawa ka yobe ya, hiyara kamina nawaharerawaharo
onerawa ni ya.
14 Me fanawi me ka yibote me ahaba botorawara fanawarawahaboneke.
Kahiwarawaboneke. Fara me ka yobe ka mera narifarawaboneke. Yama
hiyara hiri narawi ya Satanaisi era hora karayaho, ihirawaha.
15 Afa one tosawarirawa yama hiri narawineke yama Satanaisi hinofaro.

---

* **5:9-10** 5.9-10 Sesowi nonofa me fanawi ini me kobobo kanihemetemoneke me ka yibote me watamara mati. Afa me me narifemetemoneke, me tafebone me ta na mati. † **5:11** 5.11 Me fanawi ini kobobo karawi ya me fanawi fanamaterawarabone me ati nemetemoneke, Sesowi nonofa mati. Me one narifi me ohariabone me ati nemetemoneke, Teoso narifi me oharia mati.

16 Sesowi nonofa maki ahabe me one ni ya fara me one hinarifaboneke.
Sesowi nonofa me hinarifi ya yama nihinaraboneke me ni ya. Sesowi
nonofa hine me fanawi one me narifake, me one watara mati, me me
narifaba mati.
17 Sesowi nonofa me nanarifa me e kakawabone eke bisa, Sesowi nonofa
me narifi me amosa mati, Teoso ati me kamina mati Sesowi nonofa me ni
ya, me me kanawana mati.
18 Teoso ka yama hani ati e teha amake ahi:

"Bowi tiriko tai na tiriko kababone ma tikariyahi",

ati te amake. One ati e teha amake ahi:

"Tiwa nanarifa ka yama ahi ni manakonebone tinahabihabone tike",

one ati te amake. Makoni owati amake, Sesowi nonofa me nanarifa me e
kakawabone ona owa.
19 Teoso ka me nanarifa owa yama hiyara hiri nemona te ka owa ohari
ati ne ati miti tinofarehibonaka. Me fama me terei toha na me ati ta
timitabone tike, yama hiyara hiri nemona me ati na me ati.
20 Me ihi hiyara me ihi tikaminabone tike me nafi nokosi ya, yama hiyara
hiri ni me one nakomebone karo.
21 Fara yama okominaha yokana hiri tinahabone tike. Teoso, Kirisito
Sesowi, Teoso nanarifa, owati me kamitake, Teoso nanarifa Teoso me
hikatikaha mati. Fara tiwehene tohahaboneke me nafi ni ya. Tiwehene
hihiya naba wataraboneke. Fai hinama me tohahaboneke tiwa ni ya.
22 Teoso ka me nanarifa, Teoso ka me kakasoma me toha, nabone me
tikatika me ha tinahabone me ihi tiwibahabone tike baha. Tiyehe
tekibarirahabone tike mata me tati ya. Tiwati boti yama nima nibahabone
tike, me ihi amosi tabiyo. Me ihi hiyari ya tiwehene hiyabisarabone tike,
me ha tini ya. Tiwehene e rabone tike ahi, yama hiyara hiri tinaha
tiwa. Me ihi hiyara ni ya me ha tirahabone tike. Me ihi hiyamatasari
ya tiwehene hiyabisarabone tike, me ha tina tiwa. Tiwehene e ni ya yama
hiyara hiri tinahabone tike.

23 Faha hinama tifarabone tike. Fi isi ni tifahabone tike, tiboko amosiba
karo, kiya tinofa tiwa.

24 Me one ihi hiyara me ihi e awakabote teha e amake. Me one ta yama
hiyara me hiri na me ihi e awatera e amake, me ahaba me ka yama hiyara
e watora mati. Afa yama Teoso kaminatehiba amaka yama toyabo ya me
nafi hiwatowahatehabana. Yama kehemoaba wataterabonekе Teoso ni ya.
25 Me ka yama amosa Teoso kamina, tehiba amaka. Me one ihi amosa
me ihi e awakabote teha e amake. Me one ta ihi amosa me ihi e awatera e
amake. Manakobisa yama toyabo ya e nafi awawatehaboneke waha, yama
amosa nafi. Makoni owati amake haro, tiyehe tekibarimatarahabone ona
owa me tati ya.

6

1 Teoso ati nonofa me ka yama aahi me tohaha afa me ka hiti me narifi
me amosaboneke, me ati me nahabira mati. Me ihi hiyari ya me one ati
e naboneke ahi: "Teoso hiyakara", me ati na mati. Teoso ati hiyaremona
me ati, naboneke, ati e kaminari.

2 Me ka yama aahi Teoso ati nonofa me toha me ka hiti Teoso ati
nonofa toha ne me ati boti e raboneke ahi: "Oko hiti Teoso ati nonofa
amaka. Onakomeharehibanaka. Owa yose ya ati nima orehibanaka", me
ati raboneke. Me ka hiti narifi me nataminahaboneke mata ya, Teoso ati
me nofi karo. Teoso ati nonofa me abe nofahaboneke.

Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara me hiri te me amake.

Tiwati e niyahi ahi me ni ya, fara yama okomina tikamina tiwa, me ni
ya.
3 Sesowi Kirisito ati nima owati nineke, efe e ka Hiti. Ati amosate amaka.
Te ka owa yama bara ya tera kanawane ati te nofe ya yama hiyara te hiri
naba te amake.
4 Yama watohimona ati ne yama watokara. Me one mono ni nofaka. E
abe mono na ka yama hiyatera amake. E ka one me e mono na e ka one
me hiyaramone e ati boti ati, e ka one me ihi hiyateramone e ati, teha e
amake, e ka one me ka yama amosa e aawawa na e.
5 Era mono ni nofehi ati boti hiyakara. Teoso ati watomakara. "Teoso
tamine okomini ya oko yinerobona nafihibonaka", ati naka.
6 Teoso yama hinofa e hiri na e yayai teha amake, Teoso era kakatome
karo, yinero tamehi e nofararo.
7 E wataha yama e kiharemete e amake. E ahabi ya yama e kiharihi
nabone eke. Makoni owati amake haro.
8 E tefe naha e yayai nabone eke. E ka makari naha e yayai, nabone eke.
9 Yama e na hiyakere ahi yinero tamehi e nofaharo. Haha yinero tamehi
me nofaha yama hiyara me hiri te me amake. Satanaisi mera keyehate
amaka. Yama hiyara me nofate me amake, yama me watora mati. Hine
me yokoteha me amake.
10 Haha yinero tamehi me nofaha yama hiyara tamaha me hiri te me
amake, yoro tokanaro. Teoso ati nonofa me one Teoso nofamaraharake,
yinero tamehi me nofaha mati. Yama nawaha me hiri narake, tamaharo.

Fare Teoso tiwa yose ka yama nafi hiri ni fawa titerabone tike.

11 Afa me ihi nima tiwehene rabone tike ahi. Teoso kabisa ama
tike. Yama amosa hinama hiri tinahabone tike. "Teoso kitabote amaka",
tinahabone tike tiwati boti ya. Me nafi tinofabone tike fara yama we nima.
Teoso nofi fawa tirihi tinahabone tike. Tiyahabone tike.
12 Yama mono ni wawato nima tine tike, Teoso tamine tikamina tiwa.
Yama mono ni nafi tinafiyohabone tike, Teoso tamine kamini fawa tira
tiwa. Yama mono ni wawato ehene amose ya me hekawehibonaka. Teoso
tiwa kakawa nebonaka, ati kamini tinatamine kari. Teoso tiwa ha nemari
amaka, te wini famibone kari. Teoso tinofawahamone tinahamaro ama
tike, me nafi nokosi ya.
13-14 Tiwatorahabone tike. Teoso owati mite awaka ohiyaraha owa.
Teoso ehene yama nafi hasi te amake. Kirisito Sesowi owati wato naka.
Sesowi watore wehimatamonaka Bosio Birato nokosi ya hiyarari, Teoso
kamona ati nari. Fare Sesowi watore ehene nima tiwehene nabone tike.
Fare Teoso tiwa yose ka yama nafi hiri ni fawa titerabone tike. Nofi
tiyowatehibanaka fare e ka Hiti Sesowi Kirisito kamatiba ka yama ya e
ni ya. Tiwehene hora kaniba wataraboneke.
15 Sesowi kamatibona ka yama Teoso hiri tebonaka fare ati fore ka yama
ya. Teoso towisawa me nafi ka towisawa tohate amaka. Towisawa owa

watatere amaka. E ka Hiti me nafi ka Hiti toha, te amaka. Me nafi Teoso kahiyarateha me amake.

16 Teoso fare tohehi tohate amaka, ohariari, oyene kitahari kasiro ya. Ayata ya e tonakatere amaka, oyene ehene. Teoso e one me hiwatere amaka. Teoso awihina tere amaka, e awehibana. Me nafi Teoso kahiyarahi. "Teoso kitabote yokana amaka", me nafi ati tehaboneke, me ati fara tohaha mati. Ame.

17 Haha me honaha me tihiyarahabone tike, "Otamina oke, yinero okiha owa", me ati rabone mati. Me narabi nima tiyahi Teoso me wati nawahaba mati, yinero me wati nawamaraba mati. Teoso era kasomebonaka. Yinero era kasomarehiba amaka. Yinero ahabeba amaka. Teoso ta ahabatereba amaka. Teoso yama tamaha ta tehi amaka e ni ya, e yayai nabone e.

18 Yinero me kihaha yama amosa me hiri naboneke. Me ka yinero tami oharirebonaka. Me ka yama amosa ta tamahaboneke mata ya, me hiri hinaharo. Me me narifaboneke, yinero me kihara mati. Me ka yinero me kayawaraboneke.

19 Me one me me narifa me ka yinerobona Teoso ta tehibonaka, yinero yokana, Teoso ya me tabaha me winatehabone mati neme ya, me tamini yokana tohaha mati waha.

20 Timotio tika yama ahi nibone yokana Teoso hiyose hiri tinahabone tike. Me one Teoso ati amare me kamina me ati tikamitarabone tike, yama me watohamone me ati na mati, yama me watora mati. Teoso ati kamini me nofara yama bara me kamina era me mono nineke, Teoso ati e kamina e.

21 Afa me one me ati me kamita Teoso nofi me fawa narake.

Teoso yahehibonaka te ni ya.

2 Timotio
Baoro ka yama hanimetemone amake, Timotio ka yama hanibonehe, yoto karo.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, Kirisito Sesowi ka yoyose owa, Teoso ati ehene, me ohiyarabone owa, Kirisito Sesowi me nofibone karo, Teoso ya me tabaha me winatehabone mati neme ya.
2 Timotio tika yama hanibone amake. Tiwa okatao one oke, tiwa onofa owa. E ka abi Teoso yahehibonaka tiwa ni ya, e ka Hiti Kirisito Sesowi ya famahari. Tiwa me kakatomahaboneke.

Tiwa ha okani onofa ama oke Teoso ni ya.

3 Yama nafi ya tiwa ha okani onofa ama oke, yama wa toni, yama soki, yama na ya. Yayai onofa ama oke, tiwa wati owaha owa. "Teoso faya amake", onofa ama oke, tiwehene. Teoso onofa oke, fara okiti me na toimetema. Owati boti ka owehene kaminiba watatera ama oke, Teoso yama hinofa yokana hiri ona owa.
4 Tiwa awaminima oke tasa, yayai onahabone owa kasiro ya. Tiwamaro wati owahine oke, okomabone yana ona otabiyo ohi tinahamaro tiwa.
5 Tiwa wati owahine oke, Teoso ati nofi yokana tihaha tiwa. Aki Rowiti tohaha Teoso ati nofibehemeteke. Manakobisa ami Eonisi tohamake, namaroke. Tihamake tine tike, afa nima, Teoso ati tinofamakitasa tiwa.
6 Hibati ya titati ya oyehe owakibari ya Teoso ehene yama tiwatoamaro ama tike, Teoso ka yama ahi tinahabone tiwa. Haha Teoso ka yama ahi ni fawa tina tiwa awine tike. Afa Teoso ka yama ahi ni yana tinamabone tike waha, Teoso ati tinofi karo.
7 Tiwatoa tiwa awine tike. Teoso e ni ya sawihi ehene e watotera amake. Ehene e habo bayite amake. Ati ehene e ka one me e nofate e amake. Era e ma kite amake, ati ehene.
8 Makoni e ka Hiti Sesowi tamine tikaminahabone kokoma tirahabone tike. Kateya ya ofoya owehene kokoma tirihi tinahabone tike me nokosi ya. Hiyara amosa onofi ka yama nawaha hiri one oke. Fara owa nima tinahabone tike, yama nawaha hiri tinaha tiwa, hiyara amosa tinofi karo. Teoso tiwa kakatomehiba awaka.
9 Teoso era kasomemarika, era ha nari, hinaka me tohi e ohariabone e. E ehene hiyara e ehene amara ya era kasomemarika, ha e. Fare ati ya era kasomebona ati nemarika, era nofahari. Yama nafi watari ya, e watarihi, ni ya mata Teoso era kasomebona ati nematamonaka. Ati e nematamonaka ahi: "Kirisito Sesowi oyosetehabana oke, mera kasomatehibana", ati nematamonaka.
10 Kirisito Sesowi era kakasoma kakehimata ehene Teoso ati e wa-towaineke. Hiyara amosa e te amake ahi, e ahabitebone kaminaro, e ahaba e ahabaterabone e, e ahaba e wamisamatehabone e, e winawatehabone e, Teoso ni ya.
11 Teoso owa yosehimarika, hiyara amosa okominahabone owa. Hinaka yoyosebona owa tonihemari amaka, era kakanawanabona owa.
12 Hiyara amosa okomini ka yama nawaha hiri one oke, ofoya owa kateya ya. Ofoya kokoma orine oke, Teoso kitehi owato karo, owa

kakatomahari. Owa towakamatehiba amaka, ota wini famatibana, amo ni kobo ne ka yama ya.

13 Teoso ati amose tikaminahabone tike, fara owa nima, owati mimita tihahamaro tiwa. Kirisito Sesowi ati nofi fawa tirahabone tike. E ka one me nofi fawa tirihi, tinahabone tike.

14 Teoso ati amose ta nareka tiwa ni ya, ati tekatomebonaha. Manakobisa Teoso ati me tonihawahabone me ati na me ati bari tikanahabone tike. Teoso Kanamori e ni ya sawihi tiwa narifebonaka.

15 Me ihi tiwato tike haro, Asia ka mati, owa me kakosaha mati. Fisero toha, Mosini toha, Asia ka me nafi.

16 Teoso yahayaho Onesiforo ka yobe ka me ni ya. Kateya ya ofoya yayai onofa ama oke Onesiforo ehene, owa ni ya kamaki kokoma towi rari, owa narifari.

17 Homa ya kamakino owa siba nofehino owa wasimakewe amaka.

18 Yama toyabo ya, e nafi ehene manakone Teoso ta tibona ka yama amo ni ya, Teoso yahatiyaho he ni ya. Ehene amosate amaka owa ni ya, Efeso ya. Ehene tiwato tika.

2

Sesowi Kirisito wati tiwahahi.

1 Okatao ha tiwa ta tikitahi, Kirisito Sesowi yahehi ehene.

2 Me tamaha owati me mitahamaroke, Teoso ati okomina owa tiwa ni ya. Owatimaro tikaminahi me ni ya, me ihi e teha mati, e ati me miti ya yama e kamina me hiri teha mati. Afa me tikanawani ya me me kanawanawahaboneke waha me nafi.

3 Sesowi Kirisito ehene yama nawaha hiri tinahabone afa yama tinakomehariyahi. Kirisito Sesowi ka saotatoba ama tike, fara owa nima. Saotato amose tihahabone tike tiwatori ya.

4 Saotato tihi ya saotato me ka yama ahi ni nima, tika yama ahi ni, nabone tike. Saotato me ka yama ahi ni oneba watatera amake. Me ka yama ahi ni one toha ni ya me ka hiti ati hiyarebonaka. Me ka yama ahi ni yokana tohahaboneke, me ka hiti ati amosebonaha.

5 E kana ni kitabote nima tinahabone tike. Fare era yoyose ati nima e te e amake, e kana naro. Fare ati nima e kana ni ni ya era kakawebonaka. Ati nima e re e kana ni amosara era yoyose era kakawarebonaka.

6 E ka owa yama kokoro tohehi nima tinahabone tike, hinaka yama ahi ni amosaro, tefe kabi tai tohahari. Tika yama ahi ni amosi ya Teoso tiwa kakawebonaka.

7 Yama tiwatoni haro okominaharo? Owati fawa tinihariyahi haro, okominaharo. E ka Hiti ehene yama tiwatoabone tike, yama nafi.

8 Sesowi Kirisito wati tiwahahi. Sesowi Tafi ka noti ahabe kitamematamonaka. Efe okominine oke, hiyara amosa okomina owa.

9 Yama nawaha hiri one oke, kateya ya ofoya owa, hiyara amosa okomini karo. Yama hiyara hiri onahamone me ati na kateya ya owa me ibeha Teoso ati ta foyehiba watarebonaka, Teoso ati kamini fawa ori karo.

10 Makoni yama nawaha tamaha hiri okene oko kiti fawa raba ama oke, me onofa owa, Teoso me ha hina mati. Okitaba owa awine oke, Kirisito Sesowi mera kasomaba karo, Teoso ya me tabatehabone mati, neme ya fara yama tohaha ya, fara owa nima.

11 Ayaka keye hiri kere haro, ati e naro ahi: "He ya e tabaha e ahaba e wamisama nabone eke he ya e tabi karo", ayaka ati nineke.

12 "Yama nawaha e hiri na Sesowi nofi e fawa ri ya e one me e
yosetehaba eke e nafi ka towisawa tohe ya. E watoremona e ati ne ya
era watoteremona ati nabiseba awaka.
13 E ati tohawami ya ati ta tohawamaterebonaka. Ati tohawamatere
amaka", ayaka ati nineke.

Yama Teoso hinofa hiri ni fawa tirahabone tike.

14 Me narabi nima titasabone tike, haha yama okominaha tikaminaha
tiwa me ni ya, me ati katamomarabone mati. Me tiyosehi kita ya Teoso
nokosi ya, me abe hora raba mati. Yama hiyakere haro, e abe mono ni ka
yama. Me one abe mono na me ati e kamiti ya era e yokoteha e amake.
15 Tika yama ahi ni amosabone tike Teoso ni ya, ati amosabona karo,
tika yama ahi ni awe ya. Ati amose ehene kokoma tirahabone tike, tika
yama ahi ni kahiyare ya. Teoso ati kamini titaminahabone tike, ati keye
hiri rari.
16 Bofe ka yama nofi me oharia me ati tikamitarabone tike, me ati hinita
tohaha mati. Afa me ka yama hiyara hiri ni nafimisahaboneke.
17 Yama kome ehebote nima me ati nineke. Yama kome ketehara wa tote
amake. Afa nima me ati nineke, tokakanikima naro. Me one amake haro,
Himeneo ya Fireto me famaha mati,
18 Teoso ati yokana me nofamara mati. Teoso e ka one mera nakitami
hawa toehimona me ati narake hibati ya, e ahaba e kitamawahaterabone
me ati na mati. Afa me ati Sesowi nonofa me one mitaha Sesowi ati me
nofamararake.
19 Teoso ka yokana me ta he ati nofi me fawa teraba me amake. Teoso
ka yobe yokana sonaterebonaka, kitahari. Hinaka yama hani ati e narake
ahi:

"Teoso mera watote amaka, hinaka mati",

ati te amake. Yama hani one ati e narake ahi:

"Teoso me nofahamone me ati na yama hiyara hiri ni me fawa naboneke
waha",

yama hani ati te amake.
20 Yobe webote toro ya yama wiye nate amake yama wiye amosaro, yama
wiye barata hiri ni tohaharo, one oro hiri ni toha, naro. Afa yama wiye
ya yama amosa e tonihate amake. Yama wiye one na, teha amake aamosa
raba naro, yama wiye awa hiri ni tohaharo, one wami hiri ni toha, naro.
Afa yama wiye ya yama amosara e tonihate e amake.
21 Teoso ati amare me kamina me ati e nofara e e naboneke yama wiye
amosa nima. E ka Hiti narifi e ohariabone eke. Yama amosa hiri ni e
watohabone eke, yoro tokanaro.
22 E yetene tohaha yama hiyara tamaha nofate amake, Teoso hinofara-
haro. Yati tihaha yama e na hiri tirahabone tike. Yama Teoso hinofa hiri ni
fawa tirahabone tike. Tiwati fara tohahabone tike, "Teoso kitabote amaka",
tinaha tiwa. Me one nofi fara tiha, tinahi. Me yaro tirahabone tike. Teoso
haha me ya titababone tike, me ati boti amosa mati. Me nafi Teoso nofaha
me ihi e nabisaboneke ahi, me ati boti amosa mati.
23 Hiyara hinita tikamitarabone tike. Haha hiyara e kamita e abe hora
te amake.

24 Teoso nanarifa e tohaha e ehene e nabone eke ahi. E ka one me e
mono rabone eke. E yahabone eke me nafi ni ya. Me kanawani forima e
nabone eke Teoso tamine ya. E yawamisarabone eke me ihi.
25 Me one e ati me nofari ya hine ya me e kanawanahabone eke e hamara
e. E awakere. Me ihi hiyara me nofamaraba me awineke, Teoso hinofi ya.
Faya Teoso ati yokana me nofawahaba me amake fahi.
26 Hibati ya Satanaisi mera keyehemata awaka, mera wete nari, yama
hinofa me hiri nabone mati. Manakobisa me totafi ya me hasi naba me
awineke.

3

Teoso amo ni yabokire ya me korikoriri naboneke kasiro ya.

1 Timotio owati timitamata haro. Teoso amo ni yabokire ya me korikoriri
naboneke kasiro ya, yama nawaha ihi.
2 Fara hine me nofabisaboneke. Yinero me nofa, naboneke. "Otamina
oke ha owa ta", me ati naboneke, hine me kahiyara mati. Ata hiyara me
hiri naboneke. Me ka abi me ati me nofaraboneke. "Faya amake", me ati
naba me atiba wataraboneke. Teoso me nonafabiti raboneke.
3 Me ka one me me nofarihi, naboneke. Me abe kakoaboneke. Me abe
kabisaboneke. Me koma torahaboneke. Yama amosa me nofaraboneke.
4 Me ka one me me keyehaboneke. Me one me me katomaboneke. Yama
me watohamone me ati naboneke, fara mati. Teoso me nofaraboneke, fara
me aboni ka yamabone nofi me oharia mati.
5 Teoso yama hinofa hihiri me awi tohaha Teoso mera tonihawahebona
me hikasawarite amaka, Teoso yama hinofa yokana hiri ni me nofara mati.
Timotio me ya titabarabone tike.
6 Me tabori ya me one tokiyomate me amake, me fanawi yama
watorawara me keyeharawabone mati. Haha fanawi yama hiyara hiri ni
fawa terawara amake, yama hiyara wati nawaharawi karo, ati botirawa
ya.
7 Me ati kamiti nofaterawa amake, me kakanawana me ati, yama fa
yokana watorawararo, Teoso ati.
8 Haha me kakanawana Teoso ati kamini me fawa nihabone me ati
te me amake, Teoso ati yama fa yokana tohaharo. Afa me nima me
nemetemoneke Yani ya Sabiri me famaha mati, Mowisei ati me fawa
nihabone me ati na mati. Me ati boti hiyakere. Teoso me nofahamone
me ati na keye me hiri nineke. Makoni Teoso mera kakoka.
9 Me ati me one hinofibaha manakobisa me ati nofi me fawa hina-
haboneke. "Keye me hiri nineke", me ati nawahaboneke waha, me nafi.
Afa me nima me nemetemoneke, Yani ya Sabiri me famaha mati, me me
hiwatowaha mati, keye me hiri na mati.

Teoso ati nofi fara tihatehabone tike.

10 Afa me ihi nima tiwehene rara tike. Fara yama okominaha ya
tiwehene tohahara tike. Fara yama amosa hiri onaha nima tiwehene nara
tike. Tiwati boti amosara tike, fara owati boti nima. Teoso ati tinofara tike,
fara owa nima. Teoso nofi fawa tirahara tike, yama nawaha hiri tina tiwa,
fara owa nima. Me nafi tinofara tike, fara owa nima.
11 Yama hiyara me hiri namaro me amake owa ni ya. Afa me ihi
nimaroma me ihi narake tiwa ni ya. Atiokia ka mati, Ikonio ka mati,

Ristara ka mati, me na owa me nahabihabone me ati namaro me amake.
Teoso owa kasomemari ama oke afa yama nafi ya.
12 Kirisito Sesowi ati nima e ehene nabone e ati ni ya era me
nofaraboneke. Keye amakere.
13 Yama hiyara hihiri me ihi hiyibahara me ihi hiyamatasaraboneke tasa
kasiro ya. Me one me me keyehaboneke. Me one me me hikeyebisaboneke.
14 Tiwa ota kanawanamaro Teoso ati nofi fara tihatehabone tike, ha tiwa.
Otara tiwato tike, keye ota hiri ramaro ota.
15 Teoso ka yama hani ya tinafira tiwa me kanawana nemete ama tike.
Teoso ka yama hani ki tinaha yama tiwatowahemete ama tike. Yama
tiwatowahamaro ama tike haro Kirisito Sesowi era kasomati ka yama, ati
e nofahari.
16 Teoso ka yama hani Teoso ati kaminate amake, Teoso ka yama hani
nafi. E ati amara Teoso ka yama hani kamininekе, Teoso ati kamini
ohariaro. Teoso ka yama hani amosate amake, era kanawanaharo, yama
hiyara e hiri na namoharo, yama amosa namo naro, e hiri nabonehe, Teoso
yama hinofa e hiri nawahibone karo.
17 Teoso ka yama hani e watoha Teoso e nofaha yama yoro tokana e hiri
nabone eke waha, yama nafi, amosaro.

4

Teoso ati tikaminiyahi yama nafi ya.

1 Timotio owati timitahi. Teoso owati kamitaka, Kirisito Sesowi toha,
nari. Sesowi Kirisito me ka yama amosa ya me ka yama hiyara tabaha
kaminatehibonaka, me hiri hiteharo, me nafi, me yati na me ya me
ahabemete me tabaha mati. Kame ya e nafi ka towisawa tohatehiba
amaka.
2 Makoni owati timitabone tike. Teoso ati tikaminiyahi yama nafi
ya. Tiwati kamiti me nofari ka yama ya tikamina, tiwati kamiti me
nofi ka yama ya tikamina, tiyahi. Yama hiyara me hiri ni ya me hora
tinahabone tike, yama hiyara hiri ni me fawa nabone mati, yama amosa
me hiri nawahabone mati. Me kanawani fawa tirahabone tike, tiwa me
nayawamisara tiwa, tiwati ya tiwa tekatoma tiwa.
3 Yama toyabo ya Teoso ati kamiti me nofamateraba me amake, ati
amosari. E ka one me me ha naba me amake, me tamaha mati, me
me hikanawanabone mati fara yama me hinofa ya. Me ati kamiti me
hinofaboneke, yama hiyara hiri ni me nofabisi karo.
4 Teoso ati yokana kamiti me nofamarahaba me amake. Keye me hiri na
me ati ta kamiti me nofahaba me amake.
5 Timotio tiwa tekatomiyahi. Yama nawaha hiri tinahaba tinakomehara-
habone tike. Teoso tinarifahi, hiyara amosa tikaminahabone tiwa, me nafi
ni ya. Fara yama hiri tinahabone Teoso hinaha hiri tinahabone tike, me
tinarifaha tiwa.
6 Afa yamabone amake haro, ohabibone ka yama Teoso ni ya, okomaki-
bone ka yama. Okomakibone ka yamabone amake haro.
7 Yama mono ni wawato nima ote ama oke, yama mono ni nafi onafiyoha
owa. E ka owa kana ni kitehi nima one oke, yama yabo tonafiyohari. Oko
hiyari fawa tera ama oke me ni ya, Teoso ati okominaha owa. Yama hiri
onahabone Teoso hinaha hasi naba watamakere owehene.
8 Owati boti yama kaminake haro, Sesowi hikaminatehabana, owa
kaminari amo ni ya. Sesowi e ehene nafi kamine ya otaminehemetemone

ati tehiba amaka, yama amosa hiri oteha owa. Owa kahiyaratehibonaka me nokosi ya fahi. Me ihi kamini forima tehiba amaka. Mera kahiyarehibonaka, he me noki na mati.

Kamakikabote tinahi owa ni ya.

9 Timotio kamakihina tini ya kamakikabote tinahi owa ni ya,

10 Tima ya ota famamari karo. Tima owa kakose toke amaka Tesaronika ya, bofe ka yama nofahari. Kereseti toka, ahi Karasia ya. Taomasia ya Tito toka, ne amaka.

11 Roka ta ohari ya ota famake. Mako hima tinahi, hinaka yama ahi ni amosaro, Teoso ati kamini ota kanafamahaba ota. Te kakamakehi te fami.

12 Tikiko oyosehara oke Efeso ya.

13 Tikamaki ya oko makari tekamakiyahi, owakanakosaharo Kabo taboro ya, Torowati ya. Oko yama hani toha, naboneke. Yama hani ya tiwati katamoriyahi, tekamakiabonehe, yama hani one, bowi atari karo.

14 Aresatiri kobiri hihiri yama hiyara tamaha hiri nareka owa ni ya. E ka Hiti Sesowi tohehi yama manakone nahabihiba awaka, he ni ya hiri hinaharo.

15 Tiwa tekatomabone tike he ni ya, fara tiwa. Hiyara amosa okomina owati fawa nihibona ati nareka.

16 Sesa nokosi ya owibaha owa ni ya me sawihaba me watararake. Teoso yama hiyara manakone nahabirayaho aya me hiri hinaharo.

17 Hehi e ka Hiti Sesowi ta owa ni ya sawihi owa nakite amaka, ati kamini fawa orabona karo, bara me nafi ni ya, ati tamine me himitebonaha. Owa kasome amaka, riao owa me kabehene owa.

18 E ka Hiti Sesowi owa kasomebonaka. Yama hiyara watamaraboneke waha owa ni ya. Owa towakamehibonaka neme ya he ni ya osawiabone owa. Me nafi hikahiyaraho yama nafi nima. Ame.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

19 Birisira ya Akira me famaha me onofa, Onesiforo ka yobe ka me onofa, one oke. Owati tikaminiyahi me ni ya, me onofamone onaha owati.

20 Erasito tosawikose amaka, Korito ya. Mireto ya Torofimo kasawi amaka, kiya nari, owakanakosahari.

21 Kamakikabote tiyahi fa fowe nokosi ya. Eboro, Botete, Rino, Karaotia, Sesowi nonofa me nafi, me na tiwa me nofahamone me ati na ama tike.

22 E ka Hiti Sesowi sawiho tika kanamori ya. Teoso yahehibonaka tiwa ni ya.

Tito
Baoro ka yama hanimetemone amake, Tito ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Baoro ama oke, ha owa. Teoso nanarifa ama oke. Sesowi Kirisito ka yoyose ama oke. Sesowi Kirisito owa ha nemari ama oke, Teoso me hikatikaha me onarifahabone owa, Teoso ati nofi me nafimisahabone mati mata ya, Kirisito wato yokana me tohawahabone mati, me ihi amosi mati tohawahabone mati.
2 Hibati ya hibati ya yama watateri ya mata Teoso era towakamatehibona ati nematamonaka, taboro ya e tabatibone kari, fara yama tohanawi na ya. Keye hiri tere amaka. Makoni e noki naka.
3 Afa yama ya Teoso ati yokana kakewe amaka waha. Teoso era kakasoma ati ehene Teoso ati okominine oke me nafi ni ya.
4 Tito tika yama hanibone amake. Okatao yokana nima tine tike, Teoso ati tinofa tiwa, fara owa nima. Teoso e ka abi ya Kirisito Sesowi era kakasoma me famaha me yahahaboneke tiwa ni ya. Tiwa me kakatoma naboneke.

Teoso ka me nanarifa me ihi hayaraba wataraboneke.

5 Kereta ya tiwa osekosaharo ama oke, yama tinamosamabone tiwa. Tiwa oyoseharo ama oke, me siba tinahabone tiwa, Sesowi nonofa me nanarifa mebone mati, sitati nafi ka mati.
6 Me siba tinahi, Teoso nonofa me nanarifa mebone mati, me ihi e teha mati ahi: me ihi hiyara hora kanahaba wataraboneke. Me ka yibote amara me ahi rawaraboneke. Me ka matehe Teoso nonofa toha naboneke. Me ihi fai hinama tohahaboneke, me ihi hihiya namone me ati naba me atiba watara mati. Me ka abi me ati me tokatabahaboneke, me ka abi me ati me tokatabaramone me ati na me atiba watara mati.
7 Me siba tinahi, Teoso ka me nanarifa mebone mati, yama amosa hiri ni me ohariamone me me hinaha mati. Yama amosa hiri ni me ohariaboneke, Teoso ka yama aahi me tohi karo. Me one ati me mitahaboneke. Me yawakabote rihi, fi fotaha me fawa rihi, katoma me hiri rihi, naboneke. Me one me keyeharihi, naboneke, yinero tabiyo.
8 Me kakeha me me amo nihaboneke me ka yobe ya. Yama amosa me nofahaboneke. Hine me koma tonihaboneke. Me ihi amosaboneke Teoso ni ya. Fara yama Teoso hinofa ya me ihi tohahaboneke. Hine me ma kanahaboneke.
9 Teoso ati yati nofi yokana me tohahaboneke, keye amararo, me me kanawani amosabone mati, me me yayai niwamabone mati. Hahi Teoso ati ya ati sawire me hinamobonaka, me nafi hiwatobonaha, ati tosawarihari, Teoso ka yama hani me watoha mati.
10 Me tamate me amake, Teoso ati nima me ati ra mati. Hine ya me ati tohate me amake, me one me me keyeha mati. Me ka me tamate me amake, bara soteo hine me tonihawahabone me ati na mati, bara Sesowi nonofa me tohawa mati.
11 Me ati e fawa nihaboneke, me ati fawa kanahaba mati. Yobe owa ka me nafi me ati me nofarawaha Sesowi ati me nofamarawaraharake. Me

me kanawana yama Teoso hinofaraha me kaminate me amake, me me keyehabone mati, yinero tabiyo mati.
12 Fare me ka owa yama watohi ati e nareka ahi: "Kereta ka me nafi keye hihiri me tohate me amake. Yama kabani ka bani me nima me te me amake, me tafi oharia mati, yama me ahi ra mati", ati nareka.
13 Keye amakere haro, hikaminaharo. Makoni me hora tinahabone tike kita ya, Teoso ati yokana me nofawahabone mati.
14 Soteo me ka hiyaramete me kamitamaraboneke, yama fa yokana amararo. Me me yoseha me ati me himitamaraboneke, Teoso ati yokana me nofamari karo.*
15 E ati boti amosi ka yama nafi amosate amake e ni ya. Me ta me ni ya yama nafi hiyatera amake me ni ya, me ati boti hiyari karo. Teoso ati me nofatera me amake. Yama hiyara me hiri hina me watokere, me ati boti ka me ihi kaminiba watamari karo.
16 Teoso me watohamone me ati na Teoso me watokere, me ihi hiyari karo. Habosia me amake, Teoso ati nima me ihi ra mati. Yama amosa hiri niba me watokere.

2

Me tikanawanabone tike.
1 Ha tiwa ta me kanawani tinataminabone tike, Teoso ati yokana ya.
2 Bote me narabi nima tinahabone tike, katoma me hiri rabone mati. Yama me hiri hina amosaboneke me nafi ni ya. Hine me koma tonihaboneke. Teoso ati nofi me fawa rihi, me one nofi me fawa rihi, Teoso nofi me fawa rihi, naboneke.
3 Kirabote narabi nima, tirawa tinahabone tike, yama Teoso hinofa hiri narawabonehe. Mera kabisarawaraboneke. Fi fotaha me fawarawaraboneke. Mera kanawanarawaboneke yama amosa ya.
4 Me fanawi fanaha yati toharawa narabi nima narawaboneke, me ka yibote me nofa, me ka matehe me nofarawa, narawabone mati.
5 Narabi nima narawa naboneke, hine koma toniharawabonehe. Me one noko toniharaboneke. Fara me ka yibote me ati nima narawaboneke. Yama amosa hiri narawaboneke. Ihi e rawari ya, me one ati yana nirawahaboneke, Teoso ati hiyaremona me ati na mati.
6 Me makiti yetene hine me koma toniha naboneke.
7 Tiwehene amosi fara tohahabone tike. Tiwehene nima me ihi nabisaboneke. Me kanawani tinataminabone tike, tiwati boti amosa tiwa, siwa tira tiwa.
8 Tiwa tekatomabone tike, tiwati yana na tiwa. Tiwati fiya tonahamone me ati riyahi. Me ati yana ni ya e ehene hiyaramone me ati ni ya, me me hiwatohaboneke me nafi, keye me hiri na mati. Faya me kokoma naboneke.
9 Te one me ka yama aahi me tohaha fara me ka hiti me ati nima me ihi naboneke. Me ka hiti yama me hinofa ya me ihi tohahaboneke. Me ka hiti me me hiyoseha me ati me hora kasaraboneke.
10 Me ka hiti me ka yama me botiraboneke. Me ihi amosi fara tohahaboneke me ka hiti me ni ya. Me one me ati me yana nihaboneke, me ati e na mati ahi: Teoso era kakasoma ati amosatehimona me ati naboneke.
11 Afa yama ya Teoso hiwa namohi amaka, yahahari, era kasomari makoni owati amake.

* **1:14** 1.14 Soteo me me yosehemetemoneke, yamata one me kabarabone mati, tamaharo.

12 Teoso era kanawanaka, yama hiyara hiri ni e fawa nabone e. Era
kanawana naka, yama hiyara e nofamarahabone e, era e ma kanaha e. Era
kanawanaka, yama amosa e hiri nabone e, Teoso hinofaro, yama hiyara
hiri ni e sa tosaharo, e nahoha e bofe ya,
13 e ka Teoso e noki na e, kakehibonaha, kitahari, oya kanahari kasiro
ya, era kakasoma Sesowi Kirisito tohahari.
14 Hiwa ta ne ahabematamonaka, e ehene manakone nahabihibonaha,
e amosawahabone e, ehene. Era kakatikehimatamonaka, hinaka mebone
me e, yama amosa hiri ni fara e tohahabone e.
15 Yama okominaha ya me tikanawanabone tike. Me tiyosehi. Yama
amosa me hiri ni ya yama amosa hiri ni me fawa raba me narabi nima
tinahi. Yama hiyara me hiri ni ya yama hiyara hiri ni me fawa naba me
narabi nima, tinahi. Tiwati me mitaraba me wataraboneke.

3

1 Me narabi nima tinamatasahabana tike, kofeno me me yosi ka yama
me hiri naba mati, kofeno me ati me nofaha mati. Yama amosa hiri ni
wato me fawa raboneke.
2 Yama hiyara me kamina nawahareraboneke. Me abe mono raboneke.
Me hamaraboneke. Me yahahaboneke me nafi ni ya.
3 Taiti ya yama e watoramaro e amake, fara me nima, Teoso me watora
mati. Teoso ati kamiti e nofaremete eke. Keyemetemoneke haro, e
nofaharo. Bofe ka yama e nofahamaro eke kasiro ya, yoro tokanaro. Yama
hiyara hiri ni e nofahamaro eke, e ati boti hiyari karo. E one me e kako,
era me kako, namaro eke. E one me ka yama amosa e aawawa namaro e
ke, e ati boti hiyara e.
4 Manakobisa Teoso era kakasoma tohehi hiwa namowehimarika e ni
ya, yahahari, era nofahari.
5 Era kasomemarika, e ka yama amosa ihiba amara ya, e hiri naro. Era
kasomemarika, yahe kari. E ni ya Kanamori ta ne era kasomemarika, e ati
boti soko nari, e ati boti yati tonihawahari, yati era tonihawahamahari.
6 Efe ehene Kanamori sawika kita ya e ni ya, Sesowi Kirisito era
kakasoma ehene.
7 Teoso yahe ka e amosamone ati nemarika he ni ya, e tofamamibone
kari, fara yama tohaha tohanawi na ya. Afa yama e noki nineke.
8 Afa keye amakere haro.
Tinarabo nima one oke, yama okomina tikaminahabone tiwa kita ya,
haha Teoso me nofaha me ati boti yama nima nibone karo, me ihi
amosibone karo. E ehene e na amosake ahi.
9 Haha tiwa me mono nabone me ati na me ka iti me ini me hiri na me
tihiyararabone tike. Me mono tirahabone tike Mowisei ati te kamina te. E
ehene e na hiyatera amake.
10 Te ka owa te ka one mera tonasawaribona ati ne hora tikasebonaka,
ati fawa nebonaha. Fare ati tohe ya hora tikasatasehibonaka. Ati fawa ni
watore ya te tabamariboneke,
11 ati boti hiyare ka yama hiyara hiri ne karo. Me nafi hiwa hika, yama
hiyara hiri nari, Teoso hikako hinahari.
12 Oko tataba me ka owa oyosehabone oke tiwa ni ya. Atema tohe
ya toha, Tikiko tohe ya toha, neba awaka. Kobo towiti ya kamakabote
tinahabone tike owa ni ya Nikobori ya. Nikobori ya fa fowe onaharihabana
oke.

13 Atibokato Sena ya Aboro me fama me yana tokani ya me tikasoma-
habone tike, me yaka kanahabone me ka yamabone ta tinaha tiwa. Me ka
yama hasi naba wataraboneke.
14 Teoso nonofa yama amosa hiri ni me watowahaboneke. Me me
awahaboneke yama me kihara mati, me me hikasomahabone mati. Me
ihi e ri ya ahi awa bonora nima me naboneke.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

15 Haha me ya otabi ka tiwa me nofahamone me ati narake. Me nafi
onofa owati tikaminahabone tike me ni ya, otara me nofaha mati, Sesowi
nonofa me tohi karo. Teoso yahehibonaka te nafi ni ya.

Firemo
Baoro ka yama hanimetemone amake, Firemo ka yama hanibonehe.

Baoro ka yama hani kaminematamonaka.

1-2 Baoro ama oke. Timotio ya ota famake, Sesowi nonofa. Ofoya oke Kirisito Sesowi ati kamini owa yokohi owa. Firemo tika yama hanibone amake haro. Te nafi kabone amake, me ya titaba tiwa, tika yobe ya heoniao hihiri mati, Sesowi nonofa mati. Tiwa ota nofake, Teoso ka yama e ahi ni karo. Afia yama hani tiwa, tinahabone tike, Sesowi nonofa tiwa. Akibo tiwa, tinahaboneke, e tabi karo, saotato me e tohaha e.
3 E ka abi Teoso ya e ka Hiti Sesowi Kirisito me fama me yahahaboneke te ni ya. Tera me kakatoma naboneke.

Tiwa ha okine oke Teoso ni ya.

4 Tiwa ha okine oke. "Faya amake", ati ni fara ohine oke oko Teoso ni ya,
5 titamine omiti karo, e ka Hiti Sesowi ati tinofa, Sesowi nonofa me nafi tinofa, tinahamone tiwa.
6 Teoso ha ona Teoso aate one oke, Sesowi nonofa me tinofabone tiwa, Sesowi ati e nofaha e. Teoso era kakawe ka yama wato yokana tiha tinahabone onahara oke. Haha yama amosa ya era kakawe amaka, Kirisito ya e tabaha e.
7 Oko owa Sesowi nonofa me tamine omitara oke, me ati boti amosamone mati, tiwehene. Makoni yayai one oke kasiro ya, me tinofamone tiwehene. Oko kokoriri ni fawa nara oke tiwehene.

Tiwa aate one oke tiyahabone tiwa Onesimo ni ya.

8 Kirisito ka me e tohaha tiwa yosi onofi ya tiwa oyosene ama oke kita ya.
9 Tiwa oyoserabone oke. Hine ya tiwa ohiyarine oke, e abe nofi karo, Baoro owa, bote ohaha owa, ofoya ona owa Kirisito Sesowi ati kamini owa yokohi owa.
10 Tiwa aate one oke, okatao Onesimo okomina owa, onawatahari, ofoya owa.
11 Tiwa narifi yokana tohare owa narifaka. Tiwa narifa nawaheba awaka.
12 Oyosebanaka tiwa ni ya. Owati boti ya tabebonaka.
13 Sawisa nebona one amaka, owa narifebonaha titaboro ya, ofoya owa hiyara amosa kamini owa yokoha owa.
14 Tiwa aate onahabone tiwa aate ora ama oke. Owati boti e na ama oke ahi: tiyosebona one amaka fara tiwati ya, owati amara ya.
15 Tiwa kakosehi yama totoyabo kawahi ya te famawamiboneke. Teoso ati ehene tohe awaka. Te famatiboneke fara yama tohaha ya waha.
16 Tika yama aahi tohehi hine ya yama aahi tohamarebonaka. Tinofawa-hebonaka, Kirisito ka me te fami tohawaha te. Yama amosi mati tohawake waha. Onofareka kasiro ya. Nofi fiya tinehibonaka ha tiwa. Tika yama ahi ni amosebonaka. Makoni tinofebonaka. Tinofa, tinehibonaka, Kirisito ka tohe kari.

17 Titesenemona owa tina tiwa awine tike. Makoni tinofebonaka, owa tinofa tiwa.
18 Ehene hiyare ne ya ehene manakone onahabihebanaka, tinofi ya. Tiwa tefe ne ya tika tefe ni manakone onahabiha, onahabana oke tinofi ya.
19 Keye amakere. Manakone onahabihabanake. Fara oyehe ya yama hani kote rawi okine oke haro. Owa tefe tine tike, tiwa ya. Yama tiwato tike haro.
20 Oko owa tiwehene e na ahi owa ni ya, e ka Hiti ehene. Owati boti yayai tinihahi, Kirisito ehene.
21 Tika yama hanibone rawi onahabone onahara oke. Yama hani rawi ona tiwa owatoara oke, fara owati nima tiwehene nabone tiwa. Tiwehene amosa fiya tonahaba tiwa awine tike mata ya.
22 Otaboroba hawa tiniha tiyahi tika yobe ya. Yama owato oke, owa ora tini ka yama, okomabone owa tiwa ni ya. Teoso owa tasi tonihe ya owa wete tonihamehiba awaka fahi.

Owa ni ya me sawiha tiwa me nofahamone me ati narake.

23 Ebafarasi tiwa nofehimona ati nareka. Ota te ke ota fami, Kirisito Sesowi ati kamini otara yokohi ota.
24 Otesene tiwa me nofa, namone me ati narake, Mako, Arisitako, Tema, Roka, me na mati, Teoso ka yama ahi ni ota taba ota.
25 E ka Hiti Sesowi Kirisito tiwati boti kakatomehibona tike.

Ihayeo Mati
Ihayeo me ka Yama Hanibonemetemone Amake.

Teoso biti fare bati nima naka.

1 Teoso e ka iti hihiyara tohehimatamonaka, ati yoro tokanari, he ati
kakamina ati me hikaminahari.
2 Hibayata ya Teoso amo ni yabokire ya era hiyaremataka, biti
yosekihari. Efe yama nafi hiri nematamonaka, Teoso hiyosehari. E nafi ka
Hiti tohaka waha, yama nafi Hiti toha nari, Teoso ati ehene.
3 Fare bati nima nawahaka waha. Fare bati kiti nima kiti naka. Yama
nafi yosete amaka. Haha yama hiyoseha ahabarineke, kitahari.

Teoso nanarifa me aamosa rabake, Teoso biti ehene.

E ka yama hiyara soko ne manakobisa itarimatamonaka Teoso ka
kanihina ka ya, neme ya.
4 Teoso ati ehene itari Teoso ino hinawatematamonaka, ino amosari.
Amosi mati tohate amaka. Teoso nanarifa me ta me aamosa raba ke,
ehene. Makoni ino amosi mati tohate amaka. Teoso nanarifa me ini
aamosa raba ke, ino ehene. Teoso biti hinihematamonaka, he nanarifa
me ta biti mera toniharahari.
5 Teoso ati e nareka ahi, hinaka yama hani ya:

"Okatao ama tike. Abi ama oke waha",

ati nareka. Ati owa e nareka ahi:

"Batiba ama oke waha. Okataoba amaka waha",

ati nareka, towisawabona hinihari. Teoso ati e neba ati yana tere amaka
he nanarifa me ni ya.
6 Teoso ati ehene Teoso biti taiti wate ya Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Owa nanarifa me nafi kasohaboneke he nokosi ya",

ati nematamonaka.
7 He nanarifa mera kamine ati e nematamonaka ahi:

"He nanarifa boni nima me nawaha, yifo hiri ni nima me nawaha
narake, ati ehene",

ati nematamonaka.
8 Ati e rematamonaka ahi biti kaminari. Biti kamine ati e nematamonaka
ahi:

"Teoso me yosi fawa titeraba ama tike. Me tiyoseha tiwehene amosate-
haba ama tike.
9 Yama amosa tinofate ama tike. Yama hiyara tinofatera ama tike.
Makoni towisawa kiti mati tohe tihawahara tike, tika Teoso ati ehene, yayai
tinahabone tiwa",

ati nematamonaka biti kaminari.
10 Ati owa e nareka ahi:

"E ka Hiti yama watateri ya mata bofe ka yama nafi tikanawanemete ama tike. Neme hiri, tinehemete ama tike.
11 Wami ahaba, neme ahaba, tehaba amake. Ha tiwa ta tihabateraba ama tike. Wami ya neme famaha bototehaba amake, makari botoha nima.
12 Kini tikawatehaba amake, makari bote kini nawahi nima. Tohawahaba amake, makari akawaha nima. Tihawateraba ama tike ha tiwa. Tihabarihi titehaba ama tike",

ati nematamonaka, biti kaminari.
13 Ati owa amaka hari:

"Tiwitarehi oko kanihina ka ya. Tiwa me nofara me kitaraba me amake tiwehene, owati ihi. Tiwariabone tike me mese ya, me tai tikana tiwa",

ati nematamonaka biti ni ya. He nanarifa me ni ya ati e neba watatere amaka.
14 He nanarifa mebone mera hiri nematamonaka, me hikasomatehabani me me kakatomahabone mati.

2

Teoso ati kamiti yokana e tohahabone eke.

1 Makoni Teoso ati kamiti yokana e tohahabone eke, ati miti e hawa tohahari hibati ya, e tosawariribone karo.
2 Hibati ya Teoso nanarifa Teoso ati me kaminemetemoneke Mowisei ni ya. Mowisei Ihayeo mera yosehimatamonaka, Teoso ati nima me ihi nabone mati. Teoso ati me hikatabare me ka yama hiyara nafi manakone nahabihimatamonaka, mera katomari. Teoso ehene e ne ehene amosematamonaka.
3 Faya e ka Hiti Teoso ati yati kaminematamonaka, era kasomebonaha. Ati e mitare ya himata nima e ribe, e hasi naba e? Efe ati me himite ati me hikaminehimari amaka e ni ya.
4 Yama kitaha me namo namaroke, yoro tokanaro, Teoso ati ehene. Teoso Kanamori ta, nematamonaka. Teoso Kanamori ati ehene yama yoro tokana e wato, nofa e amake, e one me e narifabone e. Makoni e kasomibone e watoneke.

Sesowi era kakasoma amaka.

5 Wami tohawai ya yama toyabo ya Teoso nanarifa bofe ka me me yoseteraba me amake, Teoso ati ehene.
6 E ka owatebonaka, bofe ka mera yosehari, Teoso ati ehene. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Teoso e ka owa himataba amosemona tine tiri?
7 Yama totoyabo ni ya tiwa nanarifa me hiyosehareka, tiwati ihi. Manakobisa tikahiyarawahareka.
8 Tiwati ihi yama nafi yosehibonaka waha",

ati te amake, yama hani. Yama nafi yosehibonaka, ati narake. Yama hiyoserahaba watateraba amake. Yama nafi amakere, hiyoseharo mata, e awaharo.

9 Sesowi sawi ya bofe ya Teoso nanarifa me hiyosematamonaka mata.
Manakobisa ahabe ka Teoso hikahiyarawahematamonaka, e watohari.
Ahabematamonaka, Teoso yahabona karo e nafi ni ya.
10 Sesowi era kakasoma amaka. Ahabe ka amosi mati tohawematamonaka Teoso ati ehene. Teoso ehene e ne amosematamonaka. Teoso ehene e nematamonaka, Teoso biti me e tohawaibone karo, Teoso ni ya e winatibone karo. Efe Teoso yama nafi hiri nematamonaka, fare hinaka yamabonehe.
11 E ka abi amaka. Biti me e amake. Hinaka mebone era tonihawahemarika. Makoni Sesowi era niso te amaka, kokoma rari e ehene.
12 Teoso ka yama hani ati e narake ahi, Sesowi ati kaminari:

"Titaminamone onahabone oke okaniso me ni ya. Oyakaba ama oke tiwa ni ya heoniao ya",

ati nareka.
13 Yama hani one ka ati e nareka ahi:

"Ati amosate amaka, keye hiri rari",

ati nareka. Ati owa e nareka ahi:

"Osawi oke ahi, Teoso owa kakawe ka matehe ya otaba owa",

ati nareka.
14-15 Afa matehe me e amake, Teoso biti me e. Sesowi e nima nawahematamonaka, era kasomebonaha. Hibati ya Satanaisi ka yama aahi me nima e namaro e amake, e ahabi e nakome karo. Satanaisi ati ehene e ahabate e amake. Sesowi ahabe Satanaisi nahabihimatamonaka, era kasomebonaha, Satanaisi kiti fawa nihari.
16 Teoso nanarifa mera kasomakara. Abarao ka noti me ta mera kasomaka, Abarao Teoso ati nofe ehene nima me ihi na mati, me nafi.
17 Makoni fare nisori me nima nawahematamonaka Teoso ati ehene, mera kasomebonaha. Me ka sasetoti ehebotebona tohawematamonaka, Teoso narifari, yahe ka Teoso aate ni fawa rari, Teoso mera kakomarebonaha. Teoso mera kakomatamonaka me ka yama hiyara ihi. Sesowi ehene e re ya ahi Teoso mera kako fawa rena amaka.
18 Satanaisi Sesowi ha nematamonaka yama hiyara hiri nebonaha, fara e ha ni nima, yama hiyara e hiri nabone e. Makoni Sesowi era kasomihina ka, e nima ne kari.

3

Sesowi e ka sasetoti ehebote amaka.

1 Makoni Sesowi ohari te wati nawahabone teke. Teoso ka me e amake, Teoso biti me e tohaha e, Teoso era ha ne e. Teoso Sesowi yosekimatamonaka, he ati kaminebonaha. E ka sasetoti ehebotemona e ati ka.
2 E ka sasetoti ehebote tohebona Teoso hine fare Teoso ati nima ehene te amaka. Fare Mowisei ehenematamona nima Sesowi ehene te amaka, Mowisei Teoso ka mera kakatomahari, mera kakatomi nataminahari.
3 Teoso ka yobe nima e te e amake, Teoso ka me e tohaha e. Sesowi Teoso ka yobebona hihiri amaka, era kasomari, Teoso ka me e. Mowisei Teoso

ka yobebona hihiri amarematamonaka, Teoso ka me ka owa tohahari.
Makoni Sesowi amosi mati tohate amaka, Mowisei nima rari.
4 Yobe nafi hihiriba me nake. Teoso ta yama nafi hihiri amaka.
5 Mowisei Teoso nanarifa tohe Teoso ka mera kakatomi natamine Teoso
atiteba kaminematamonaka.
6 Kirisito ta amosi mati tohaka, Teoso biti tohahari, Teoso ka mera
yosehari. Teoso ka me e amake, ati e nofahari. Teoso ka me e tohasa
nabone eke, ati nofi e fawa re ya, noki ni e fawa rihi ne ya.

Teoso ati nofi te fawa riyahi.

7 Makoni Teoso Kanamori ati te kamitahi, ati e nari ahi:

"Hibayata ya ati te kamite ya
8 ati te kasawarirayaho, ati e nari ahi: 'Te ka iti me ihimaro te hiri riyahi.
Yama hinita ya me sawiha owati me nofamaramaro me amake.
9-10 Owa me totomi namaro me amake. Yama fotaha onamoamaro ama
oke me ni ya, 40 ano tohaha ya. Ohamamaro ama oke me ni ya. Owati
boti e namaro ama oke ahi: "Yama hiyara me hiri nabone me ati boti ati
ke fara yama nafi nima. Haha yama hiri onaha me hiri kere.
11 Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati", onahamaro
ama oke. Owati kamini otaminahamaro ama oke, oyawa owa', ati
nematamonaka".

12 Ota one mati, tera te kakatomiyahi. Teoso ati nofi te fawa riyahi. Te
ati boti hiyaraba wataraboneke. Teoso yati ne ya te tabiyahi. Te tohaba
riyahi.
13 Te ka one me te yayai niyahi, fara yama we nima, Teoso amo ni kobo
re ya mata, yama hiyara ya tera te kakatomahabone te. Yama hiyara tera
keyehariyahi. Teoso ati te kasawaririyahi.
14 Kirisito ya tataba me e amake, Teoso ati e nofaha e. Kirisito ya tataba
me e tohasa naba e amake, Teoso ati nofi e fawa ri ya.
15 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Hibayata ya ati te kamite ya ati te kasawarirayaho. Te ka iti me ihi
nimaroma te ehene rabone teke, Teoso ati me nofamara mati",

ati ke.
16 Hike memete me amari, Teoso ati me mita Teoso ati me nofamara mati?
Me nafimetemoneke, Mowisei me hiyabamakia me hekama mati Esito ya.
17 Hike memete me amari, Teoso me hikakoa mati 40 ano tohaha ya? Me
hikakoemetemoneke, yama hiyara me hiri na mati. Me ahabemetemoneke
yama honara ya.
18 Hike memete me amari, me hikamina mati, me tokarabone me hina
mati taboro ya, me hasi nabone mati? Afa memete me amake, Teoso ati
me nofamara mati.
19 Teoso taboro ya me tokarabone Teoso ati nematamonaka, he ati me
nofamara mati.

4

Teoso taboro ya e tokahabone ati nareka, e hasi nabone e.

1 Teoso fare atimatamona nima ati nasa ka. Ati ehene taboro ya
e tokahabone ati nareka, e hasi nabone e. Era e kakatomahi, e

tosawarirabone e. E ka iti Teoso ati me nofamarehemete me ihi nima
e ehene rabone eke.
2 Hiyara amosa e mitahamaro e amake, fara me nimetema. Teoso ati me
mitakene me kasomiba wataremetemoneke, Teoso ati me nofari karo.
3 Teoso ati e nematamonaka, hinaka yama hani ya:

"'Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati', onahamaro ama oke. Owati kamini otaminahamaro ama oke, oyawa owa",

ati nematamonaka. Ha e ta e tokahaba e amake Teoso taboro ya, e hasi
naba e, Sesowi ati e nofi karo. Hibati ya Teoso yama nafi hiri ne ya era
wati nawahemata amaka.
4 Teoso ka yama hani ati one amake haro:

"Teoso ka yama ahi ni ahabi ya hasi nematamonaka, yia 6 na nowati ya",

ati ke.
5 Teoso ka yama hani ati okomina ati e narake ahi, Teoso ati kaminaro:

"Me tokaraba me amake otaboro ya, me hasi naba mati",

ati nematamonaka. Teoso hasi nematamonaka. Me hasi nabone me hasi
remetemoneke.
6 Hibati ka hiyara amosa me mitaha me tokaremetemoneke Teoso taboro
ya, Teoso ati me nofara mati. Teoso taboro ya me tokahaba me na naba
me amake.
7 Makoni Teoso yama wehe onebone kaminematamonaka, e tokibone
ka yama wehebonehe, e hahasi ka tabora ya, "Hibayata ya", ati nari.
Ano tamaha ahabi ya Tafi Teoso ati kaminematamonaka, afa yama wehe
kaminari.

"Hibayata ya ati te kamite ya, ati te kasawarirayaho",

ati nematamonaka.
8 E hahasi ka tabora amara ya Sesowe mera towakematamonaka. Yama
wehe onebone Teoso kaminematamonaka, ano tamaha ahaba nowati ya,
Tafi ka yama hani ya.
9 Afa yama wehe watakere mata, Teoso ka me hasi niba ka yama wehe.
10 Teoso taboro ya e toki ya e hasi naba e amake fahi, afa yama wehe ya.
Yama e ahi namaraba e amake. Teosomatamona nima e naba e amake,
yama ahi ni ahabe hasi nari, yama we 6 na nowati ya, sabato ya.
11 Makoni yama ahi ni e fawa rabone eke, e kobo naba e Teoso taboro ya,
e hasi naba e. E tosawarirabone eke. Hibati ka me nimetema e rabone
eke, Teoso ati me nofaremete mati.
12 Era e karawatohi. Teoso ati kitate amaka. Teoso ati era tonihawahate
amaka. Teoso ati yimawa inoha nima te amaka, ini famaharo. Teoso ati
e ni ya toke ya e ati boti ha ya toha, e kanamori ha ya toha naboneke.
Ati e ni toke ya e ka owa nima e nabone eke, tone afone ha ya toha, tone
kanawari ha ya toha ne nima. Teoso ati e ati boti namote amaka.
13 Teoso ni ya yama kehemoaba watatera amake. Teoso noko yama nafi
awate amaka. Yama toyabo ya e ehene nafi e kaminatehaba e amake he
ni ya, e ehene siba nebonaha amosi tabiyo.

Sesowi e ka sasetoti ehebote amaka.

14 Sesowi Teoso biti tohe e ka sasetoti ehebote yokana tohe tokomematamonaka neme ya. Makoni Sesowi ati nofi e fawa rabone eke, Sesowi ati e nofahamone e ati na era e kamina e.
15 Sesowi era watote amaka, e kitara e. Satanaisi totomi hinehimatamonaka, fara e totomi ni nima. Yama hiyaraba hiri rematamonaka.
16 Sesowi e ka sasetoti ehebote tohaka, era kaminebonaha Teoso ni ya. Makoni Teoso e nakomerabone eke. Yama e nofa Teoso e hiyarabone eke, e aate nari. E ni ya yahe era narifebonaka.

5

1 Sasetoti me ka owabona ohari Teoso siba te amaka, sasetoti ehebotebonaha, Teoso nanarifabonaha fare Teoso ati ehene. Yama ta te amaka Teoso ni ya. Bani mera waka te amaka, me ta hinahabone mati Teoso ni ya, e ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo.
2 Yama me wawato raba na me tosawariha me ni ya hamatere amaka, efe sasetoti ehebote, kitarari fara me nima.
3 Teoso ka bani mebone mera waka te amaka, me ihi hiyara me ihi Teoso wati nawahamarabona karo, ehene hiyare toha nabise kari, hari, sasetoti ehebote.
4 "Sasetoti ehebote ohahaba ama oke", me ati naba me ati watatera me amake. Teoso ta e ka owa ha te amaka, sasetoti ehebote tohehibonaha, fare Araomatamona nima, Teoso ha hinahari.
5 Kirisito e ka sasetoti ehebote tohehibona ati ne atiba watatere amaka. Sasetoti ehebote tohe ya amosi mati tohehibona ati ne atiba watarihi te amaka. Fare Teoso ehene amaka, sasetoti ehebote tohehibona hine sasetoti ehebote tohe kari. Teoso ati e nematamonaka, he hiyarari:

"Okatao ama tike. Abi ama oke waha",

ati nematamonaka, towisawa hinihari.
6 Teoso ka yama hani ati one amake haro:

"Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike, Meokiseteki nima tina tiwa".

7 Kirisito sawisa ne ya bofe ya Teoso aate nematamonaka, Teoso ha nari, Teoso ha ni ati kitehi ohi nari. Teoso kasomi hiwatomona ati nematamonaka, ahabarebonaha. Teoso ati himitematamonaka, Teoso ati nofe kari.
8 Teoso biti tohakana yama nawaha hiri, nematamonaka. Yama nawaha hiri ne Teoso hikanawanematamonaka, he ati nima ehene nebonaha.
9-10 Hawa tohe Teoso ha hinehimatamonaka, sasetoti ehebote tohehibonaha, Meokisetekimatamona nima nebonaha, mera narifebonaha, he ati me nofa mati. Mera kasomaka, Teoso ni ya me winatehabone mati, fara yama tohaha ya.

Teoso ati wato yokana te tohakere mata.

11 Yama tamake, okominabonehe, afa yama kote. Nawahake, miti te watori karo.
12 Ano tamaha ya Kirisito ati te nofawehemete te awineke. Te ka one me te kanawanehene te amake. Teoso ati wato yokana te tohakere mata. Tera

me kanawanabone onahara oke, Teoso ati yana kane ka yama ya. Yamata aboni te kabariyahi mata. Yowa fehe ta te fawiyahi.
13 Matehe nima te nineke, yoa fehe fawi te oharia te. Teoso ati te watokere mata, era kanawanahari, yama amosa e hiri nabone e.
14 E nafiwaha yamata aboni kabate amake. Yama amosa e wato, yama hiyara e wato nineke, yama tamaha e hiri ni karo.

6

1 Makoni Kirisito ati yana kane ka yama e kakosabone eke. E horawahi waha. Yama hiyara e nofamari ka yama e kaminamarabone eke, e ka yama hiyara, hinita tohaharo. Teoso ati e nofawai ka yama e kaminamarihi nabone eke.
2 E batisa ni ka yama e kaminamarihi nabone eke. Me tati mese ya e yehe e kakibari ka yama e kaminamarihi nabone eke. E yati nami ka yama e kaminamarihi, Teoso amo nibona e kaminamarihi, nabone eke, yama hiyara hihiri Teoso mera waka nabona ka yama amo ni. Afa yama Kirisito ati yana kani ka yama amake.
3 Afa yama e kakosabone eke, Teoso hinofi ya, e horawaharo.
4 Teoso e nofawaha e ka yama wato yana tonake. Teoso era kakawi yana tonaka. Teoso Kanamori tabi e yana tonake.
5 Teoso ati wato e yana tonake, amosari. E ka yama wato yana tonake, Teoso ehene, e ka one me e narifibone karo. Yama wato yokana e tohatehabone eke, e sawi ya Teoso taboro ya.
6 Afa yama e hiri na manakobisa Teoso ati e nofamabisara e wete namihinarabone eke. E ehene e ni ya Teoso biti e nabowamatasabone eke awa ya, me haha hikanebona e ati nari. E ehene e ni ya e tosawarihabone eke.
7 Fatara ka yama e ahi na faha kaki amosa ihi yama bono fara tohaha amosake Teoso ni ya.
8 Fatara mohi tamaha ihi yama bonora hiyakere Teoso ni ya. E sari kanahaboneke. Teoso ati te nofamari ya fatara hiyara nima te nabone teke.
9 Ota one mati, tera onofa oke. Afa yama hiyara e na te hiri ra te awineke. Te ehene amosa awineke, Teoso tera kasomabona karo.
10 Teoso amosaka. Te ni ya ati katamorebonaka, te narife kari. Te nofa naka, hinaka me te narifi karo. Me te narifasa ke. Te ehene ya ati katamorebonaka.
11 Te ehene e na fawa rabone onahara oke, te nafi, yama amosa te hiri na te. Te ehene e ni ya Teoso yama ta tebonaka te noki naro.
12 Yama ahi ni te nofaraba wataraboneke. Teoso ati nofi me fawa ra me nima te nabone teke, yama noki ni me fawa ra mati. Te ehene e ni ya Teoso fare ati nima yama ta ni tebonaka.

Teoso Abarao hiyare eteba wati nawahematamonaka.

13-14 Teoso Abarao hiyarematamonaka, ati e nari ahi:

"Tiwa owakatomaba ama oke. Te totamatehaba te amake owati ihi. Keye amakere",

ati nematamonaka. Teoso Abarao hiyare fare ino hiri nematamonaka. Owa ino hiri rematamonaka. Owa he kiti ya kiti fiya tonehiba watarematamonaka, ino hiri hinehibana.

15 Abarao Teoso noki ni fawa re Teoso fare ati nima ehene nematamonaka.
16 Me e hiyari ya owa ino e hiri te e amake, keye e hiri namone me ati ribone karo. Owa nafihi ino e hiri te amaka.
17 Teoso Abarao hiyare fare ino hiri nematamonaka, ati tohawarebona me ati nibone karo, Abarao ka noti mati.
18 Teoso yama famaha hiri nematamonaka. Abarao kakatomebona ati nematamonaka. Fare ino hiri, nematamonaka. Teoso keye hiri tere amaka. Abarao hiyare eteba wati nawahematamonaka. Yama famaha hiri nematamonaka, keye hiri nemona e ati rabona karo. E tokomakeke he ni ya, e aate nebonaha, era kasomebonaha. E noki naka e yayai na e.
19-20 E babaha rabone eke, noki nati me e. Kanawa nima e nabone eke, tokararo, awa ya matoharo. Sesowi e noki nineke, Teoso ka yobe toro boti ka ya tokiyomahari, makari kowani ya. Tai tohe nowati ya e yototehabone eke. Sasetoti ehebote tohawaka, Meokiseteki nima nari, fara yama tohaha ya.

7

Meokiseteki Teoso kiti mati tohehi ka sasetotimatamona amaka.

1 Meokiseteki Sare ka towisawamatamonaka. Teoso kiti mati tohehi ka sasetotimatamona amaka. Towisawa me one Abarao waka ne kame Meokiseteki kobo hinehimatamonaka. Teoso hekatomebona Meokiseteki hinematamonaka.
2 Abarao yama ebe kanehimatamonaka, yama kote bite ta nari Meokiseteki ni ya. Towisawa ehene amose ino amaka, Meokiseteki tohahari. E ati boti watora ka yama ini amake, Sare. Meokiseteki Sare ka towisawa tohe mera kakatomehimatamonaka, me ati boti watorabone mati.
3 Meokiseteki bati ino e watorihi mati ini e watorihi, hinakiti me ini e watorihi, te e amake. Wate ka yama e watorihi, ahabe ka yama e watorihi, te e amake. Sasetoti tohi fawa tere amaka, Teoso biti nima nari.
4 Meokiseteki nafihimatamonaka. E ka iti Abarao towisawa mera waka ne me ka yama kakame yama kote bite ta nematamonaka, Meokiseteki ni ya.
5 Hibayata ya yama kote bite Ihayeo me ta te me amake Refi me ni ya, sasetoti me me tohaha mati. Fare Mowisei ka yama hani ati nima me ihi nineke, yama me ta na mati Refi ka noti me ni ya. Abarao ka noti hinama me amake, Ihayeo me nafi, Refi me toha na mati.
6 Meokiseteki Refi ka noti amarematamonaka. Refi ka noti tohakarana Abarao hekawa hinehimatamonaka. Teoso Abarao kakatomehibona Meokiseteki hinematamonaka. Teoso Abarao hiyaribehimatamonaka, Abarao kakatomebona ati nari.
7 Meokiseteki nafi ka Teoso Abarao kakatomehibona Meokiseteki ati nematamonaka, Abarao nafirari.
8 Ihayeo yama me ta teha me amake Refi me ahabateha me ni ya. Abarao yama ta nematamonaka, Meokiseteki ahabatere ni ya.
9 Ihayeo yama me ta te me amake Refi me ni ya. Refi yama me ta nibehemete me awineke Meokiseteki ni ya,
10 Refi sawihari mata Abarao boti ya, Meokiseteki kobo hinahari.

Meokiseteki nima Sesowi te amaka.

11-14 Teoso sasetoti bare yosehimatamonaka, sasetoti Meokiseteki nima nebona ati nari. Teoso ehene e nematamonaka, Refi ka sasetoti me kitari karo, Arao ka noti mati. Ihayeo me me kasomabone Ihayeo me amosi

yokana toharemetemoneke Teoso ni ya. Refi sasetoti me me tohawabone Teoso ati ne ati kaminematamonaka Mowisei ni ya. Makoni sasetoti bare yosewehi ati owa kamina nematamonaka. Sasetoti bare e ka Hiti tohe Arao ka noti amakara. Yota ka noti amaka. Yota ka noti Mowisei mera yoserematamonaka, sasetoti me me tohahaba mati. Sasetoti me me tohahaba me watatera me amake, Yota ka noti mati.

15 Refi ka sasetoti Ihayeo me kasomi me watohemenehe Teoso sasetoti owa yoserenamata amaka, Meokiseteki nima nari.

16 Sasetoti owa e ka Hiti tohe Refi me ka owa amakara. Mowisei ka yama hani hiyoserihi hika. Sasetoti tohawematamonaka kitahari, nahabihinarari.

17 Teoso ka yama hani hikaminate amaka, ati e naro ahi:

> "Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike, Meokiseteki nima tina tiwa",

ati ke.

18 Kakehi ehene Mowisei ati ahabematamonaka, Mowisei ati kitare karo, ati era kasomi watorari.

19 Mowisei ka yama hani ihi me amosaba me watatera me amake. E ka Hiti ati ta amosaka. Ati e nofe ya e amosabone eke Teoso ni ya. E kobo hinake waha Teoso ni ya.

20 Sasetoti tohawebona Teoso hine Teoso fare ino hiri nematamonaka. Sasetoti me one e tera me amake ahi. Sasetoti me me hiniha me ini me hiri remetemoneke fara mati.

21 Teoso ati e nematamonaka ahi:

> "Sasetoti tihatehaba ama tike. Sasetoti tiha sasetoti tohi fara tihatehaba ama tike",

ati nematamonaka. Teoso fare ino hiri nematamonaka. Ati tohawatere-bonaka, Teoso ka yama hani ati ke.

22 Teoso fare ati yati ta nematamonaka, Sesowi yosehari. Makoni e kasomi e watoke. Teoso fare ino hiri, nematamonaka, Sesowi yosehari.

23 Refi ka noti sasetoti me tohaha me ahabimakoni me tamate me amake. Me one ahaba me one hasi na yama me ahi naba me amake, me yati na mati.

24 Sesowi ta oharite amaka, ahabamaterari. Sasetoti tohi fawa tereba amaka fara yama tohaha ya.

25 Oharite amaka, mera kasomari, me kasomi yokana tohahari. Ahabatere amaka. Teoso aate ni fawa tere amaka, Teoso mera kasomebona ati nari. Ehene Teoso ni ya e kobo ke.

26 Efe sasetoti ehebote era kasomi yokana tohaka. Teoso yama hinofa hiri ni oharite amaka. Hinaka yama hiyaraba watatera amake. Yama hiyara me hiri na me nima tere amaka. Makoni Teoso hekamehimata-monaka neme ya.

27 Sasetoti ehebote me one nima tere amaka. Bani me me ta te me amake fara yama we nima, me nafi ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. Bani me me ta nabone me ati na bani owa me ta nibehemetemoneke, fara sasetoti ehebote me ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo. E ka sasetoti ehebote ehene e tere amaka ahi. Hiwa ta ni oharimatamonaka Teoso ni ya, e ka yama hiyara Teoso wati nawahamarabona karo.

28 Mowisei ati ehene e ka one me kitara sasetoti ehebote me me
tohehemetemoneke. Afa me nowati ya Teoso biti sasetoti ehebote
tonihematamonaka, fare ino hiri nari. Efe sasetoti ehebote amosi yokana
tohe amosi fawa terebonaka fara yama tohaha ya.

8

Sesowi neme ka sasetoti ehebote amaka.

1 Afa amake, okominaharo, e naro ahi: e ka sasetoti ehebote era kasomi
watoka, kitahari. Itarimatamonaka Teoso ka kanihina ya, Teoso itariari
neme ya.
2 Teoso ka yama ahi naka, Teoso ka yobe yokana ya. Efe yobe Teoso
ehene amaka, e ehene amarari.
3 Sasetoti ehebote yamata me ta te me amake Teoso ni ya. Bani me
me ta, te me amake, Teoso ni ya. Makoni e ka sasetoti ehebote hiwa ta
nematamonaka Teoso ni ya.
4 Bofe ka sasetoti amakara. Bofe ka sasetoti me ihi nima ehene kara.
Yama Mowisei hikaminemete me ta te me amake.
5 Teoso ka yobe yokana amare ya yama me ahi te me amake. Teoso ka
yobe yokana tohe awaka neme ya. Yama me hiri hina neme ka yama isi
ni namote amake. Makoni Teoso Mowisei hiyarematamonaka, Teoso ka
yobebona hiri nabona ya.

"Yobe hiri tiyahi, tomene onamo nima nari, tomene onamoari yati mese
ya",

ati nematamonaka.
6 Sesowi ta Teoso narifi yokana tohate amaka. Teoso ati yati Sesowi ta
nematamonaka e ni ya, Teoso ati ehene. Teoso ati yati amosate amaka
mata ya. Mowisei ati aamosa raba te amaka. Teoso ati yati kamine era
kakawatehibona ati nematamonaka yama amosi mati tohaha ya.
7 Mowisei ati mera kasomi watore ka Teoso fare ati yati kaminemata-
monaka.
8 Teoso me ihi nofarematamonaka, hibati ka mati. Ati e nematamonaka
ahi:

"Owati one okominawatehaba ama oke Ihayeo me ni ya, Yota ka me ya
me tabaha mati, me owakatomabone ona owati.
9 Hibati ka owatimaro nima owati namateraboneke, okominahamaroho
me ka iti me ni ya. Me mani wara okana me oyabamakiamaro ama
oke Esito ya. Me oyabamaki okene owati me nofamarihi namaroke. Me
onofaramaro ama oke, e ka Hiti ati nareka.
10 Afa yama ahabi ya, owati okominatehabone oke Ihayeo me ni ya, me
owakatomabone ona owati, e ka Hiti ati nareka. Me okanawanabone oke
owati ya. Owati rawi onahabone oke me boti ya. Me ka Teoso ohahabone
oke. Oko me tohaboneke.
11 Me abe kanawanamateraboneke. 'Teoso tiwatohi', me ati namaraba
me amake. Me nafi owa watohaba me amake. Me hona me toha, me
honara me toha, naboneke.
12 Oyahatehaba ama oke me ni ya. Me ka yama hiyara wati owahamat-
erabone oke",

ati nematamonaka.

13 Teoso ati yati tohawebona ati nematamonaka. Ati bote hiyamakara, ati
bote tohe karo. Ati bote fawa neba amaka.

9

Teoso ka yobe naka neme ya.

1 Teoso ati taiti kamine hinaka yobebona kaminematamonaka, yobe bofe
kari, he ni ya yama me ta nibone ka yama kaminari. Mera kanawana
nematamonaka, hinaka yobebona hiri nibona ya.
2 Hinaka yobebona me hiri hinehimatamonaka. Makari kowani ka
ya nabarina tabori kawariemetemoneke. Mesa toha, Teoso ka bao toha
nematamonaka. Teoso taboromona me hite amaka.
3-5 Makari one kowani ka ya wami wiye kawitaremetemoneke, oro hiri
ni tohaharo. Teoso ka yama wiye toha nemetemoneke, babari kana oro
tohaharo mese. Teoso ka yama wiye tori ya mana nehemetemoneke
yama wiye bite ya ihaharo, oro hiri ni tohaharo. Arao ka awa toha
nemetemoneke, yanehemete. Yati ibe toha nemetemoneke, Teoso ati
hano kawane karo. Yama wiye neme ya Teoso ka yama kanamori teme
narehemetemoneke, afe watarawaharo. Afe toharawehemetemoneke
yama wiye neme ya. Teoso taboro yokanamona me hite amaka, foyaharo
yobe boti karo. Yama kamini faya tohaboneke mata.
6 Teoso ka yobebona hawa tohe ya makari taiti ya me tokiyoma Teoso
ka yama me ahi nemetemoneke, sasetoti mati. Fara me tokiyomi tohate
me amake.
7 Sasetoti ehebote ohari tokiyomehimatamonaka yobe toro boti ka
makari ya. Fara ano tohawai nima tokiyomi nematamonaka. Bani emene
towakamehimatamonaka, ta hinahabonehe Teoso ni ya, hinaka yama
hiyara Teoso wati nawahamarabona karo, me nafi ka yama hiyara wati
nawahamarihi nabona karo, me ka yama hiyara naha me watora mati.
8 Yama e na ya Teoso Kanamori era hiyaraka, ati e nari ahi: hahi
yobe ahabare ya Teoso taboro yokana ya e tokiyomarabone eke, Teoso
Kanamori ati ka.
9 Afa yama e awaha era e watoke, yama hiyara e kihasa na e. Teoso ni
ya yama e ta kene e ati e na yana rihi nabone eke ahi: "Oko yama hiyara
fawa ke", e ati na e.
10 Teoso ati yati me noki na yamata me ta nabone Teoso ati nematamon-
aka, yama fawaha ya tabaharo. Me mese soko nabone ati nematamonaka,
he ati yati me noki na mati.
11 Kirisito sasetoti ehebote tohawe yama amosa yoro tokana hiri nemata-
monaka e ni ya. Teoso ka yobe bofe ka amare ya tokiyomehimatamonaka,
yobe e hiri rari, yobe amosi mati tohahari.
12 Teoso taboro yokana ya tokiyomehimatamonaka, ama towakiyomari.
Kabirito emene amarihi, bowi emene amarihi, nematamonaka. Fare
emene ya tokiyomehimatamonaka, ahabari. Ahabi oharimatamonaka.
Ahabe mera kasomematamonaka, Teoso ya me tabahabone mati fara
yama tohaha ya.
13 Kirisito ka me amara Teoso ni ya me bisaha bani me ame me wisa
tokanate me amake, me amosawahibone karo Teoso ni ya, me mese.
Kabirito emene tohe ya toha, bowi emene tohe ya toha, bowi biti hati
nakosiri tohe ya toha, te amaka.
14 Kirisito emene e boti namosate amaka. E ka yama hiyara nahabite
amaka, e ahabaribone karo, Teoso yati ne e narifibone karo. Kirisito ka

yama hiyaraba watara hiwa ta nematamonaka, Teoso Kanamori ati ehene,
Teoso Kanamori ahabaterari.

Kirisito ahabematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha.

15 Teoso Kirisito yosehi ati yati kaminawahematamonaka, era kakatome-
bona ati nari. Era ha nemari amaka, era kakawebonaha yama ahabatera
ya. Kirisito ahabematamonaka, e ka yama hiyara nahabihibonaha, e hiri
naro, Teoso ati taiti sawisa ne ya.
16-17 Bote ka yama hani nima Teoso ati te amaka. Bote yama hani rawi
kane sawisa ne hinaka yama hani kitakere mata. Ahabe me one hiwe
hinaka yama hani kitahaboneke waha.
18 Makoni bani me me waka nemetemoneke, Teoso ati taiti ka yama ya.
Bani me ahabemetemoneke bote nima.
19 Me ni ya Teoso ati nafi kamini Mowisei hawa tohe kabirito mera waka,
bowi mera waka, nematamonaka. Me ame wisa tokana nematamonaka,
Teoso ka yama hani mese toha, me nafi mese toha na ya. Faha toha, ofeya
kone mamawa kana ne toha, awa bite isobo toha, nemetemoneke, wisa
tokana hinaharo.
20 Ati e nematamonaka ahi:

"Teoso ati ka ama amake haro. Fare Teoso ati okomine ati nima te ehene
nabone teke",

ati nematamonaka.
21 Ama were kana nematamonaka Teoso ka yobe ya, yobe ka yama ya
tabaharo.
22 Yama nafi me namosabone Teoso ati nematamonaka ama ya. Ama
watari ya Teoso era kako fawa terebonaka, e ka yama hiyara wati
nawahari. Makoni Kirisito ahabematamonaka bisa.
23-26 Teoso ati ehene bani me me waka nemetemoneke, bofe ka yama
me namosibone karo ama ya. Bofe ka yama yokana tohakere. Yama
yokana kanamori amake, neme ka yama kanamori. Kirisito hiwa ta ne-
matamonaka, e ka yama hiyara nahabihibona karo. Ahabematamonaka,
era namosebonaha, emene ya. Kirisito tokiyomehimatamonaka Teoso ka
yobe ya neme ya. Bofe ka Teoso ka yobe ya tokiyomarematamonaka, yobe
e hiri nari, Teoso ka yobe yokana kanamori tohahari. Tokomematamonaka
Teoso ni ya neme ya, Teoso aate nebonaha, yahehibonaha e ni ya. Bofe
ka sasetoti ehebote nima tere amaka. Sasetoti ehebote tokiyomate amaka
fara ano nima, Teoso ka yobe toro boti ya, bani me ame towakiyomari,
fare emene amarari. Kirisito hiwa ta nematamonaka. Ahabematamonaka
e ni ya ahabi ohariari. Fara ano nima ahabi tere amaka. Sasetoti
ehebote me one nima nemanaha, ahabi tamehina amaka. Ahabi yana
nenamatamonaka, hibati ya, Teoso yama hiri ni yana kane ka yama ya.
Ahabi oharika, hibayata ya, Teoso amo nibona yabokire ka yama ya.
27 E ahabi oharite e amake, ha e. E ahaba e ehene Teoso siba nebonaka,
amosi tabiyo.
28 Kirisito hiwa ta ni ohari nematamonaka, e ka yama hiyara nahabihi-
bonaha. Kame ya e ka yama hiyara nahabimarebonaka. Kamehibonaka,
mera kasomebonaha, he me noki na mati.

10

Mowisei ka yama hani era namosi watohinatera amake.

1 Mowisei ka yama hani yama yokanateba kanamori amake, yama
yokana amararo. Mowisei ka yama hani ati ihi Sasetoti bani me me waka
te me amake fara ano nima. Bani me waka ni me fawa tera me amake.
Yama me hiri hina era namosi watohinatera amake e kobo naba e Teoso
ni ya.
2 Yama me hiri hina amosemenehe, fawa nene amake, hawa tohi ya. Me
amosi ya yama me hiri hina fawa nene amake, me ka yama hiyara fawa
ni ya, yama kaminaba watamari ya me ati boti ya.
3-4 Bani me me waka hina me ihi me ka yama hiyara fawa ni watotera
amake. Bani me ahabi me awaha me ka yama hiyara me wati nawahate
me amake, fara ano nima. Bowi emene ya kabirito emene famaha e ka
yama hiyara fawa nitera amake.

5 Kirisito bofe ya kakehi ati e nematamonaka ahi:

"Teoso yamata bani me ya tabaha ta ni tinofara tiwa awine tike. Oko
abonobone ta tinahara tike owa ni ya.
6 Yayai titera ama tike, yamata me sari hikana me ta ni karo tiwa ni
ya. Yayai tirihi tite ama tike, yamata me ta hina ihi, me ka yama hiyara
manakonebonehe.
7 Faya owati e nara oke ahi: 'Owa oke ahi. Yama hani owa kaminate
amake. Teoso okehara oke, yama tinofa hiri onahabone owa', onahara
oke".

8 Ati e nematamonaka baha: "Yamata bani me ya tabaha ta ni tinofatera
ama tike. Yayai titera ama tike, yamata ota sari kana ota ta ni karo tiwa
ni ya. Yayai tirihi tite ama tike, yamata ota ta na ihi, ota ka yama hiyara
manakonebonehe", ati nematamonaka. Haha yama hikamina me hiri te
me amake, Mowisei ka yama hani ati ihi.
9 Ati owa amaka hari, yotohari, ati e nari ahi: "Owa oke ahi. Okehara oke,
yama tinofa hiri onahabone owa", ati nematamonaka. Teoso Mowisei ka
yama hani tonihawahawitimatamonaka ha ya. Afa tabori ya Kirisito ta
nematamonaka.
10 Kirisito abono ta ni Kirisito oharimatamonaka. Kirisito ehene e
amosawahake Teoso ni ya, fare Teoso ati ehene.

11 Fara yama we nima sasetoti Teoso ka yama me ahi te me amake Teoso
ka yobe ya. Fara yama wehe nima yama ta ni me nineke. Afa yama e ka
yama hiyara nahabitera amake.
12 Kirisito e ka sasetoti tohe hiwa ta nematamonaka ahabebonaha,
e ka yama hiyara fawa nihibonaha, hiwa ta ni ohariari. Manakobisa
itarimatamonaka Teoso ka kanihina ka ya.
13 Teoso noki ne awaka, Teoso mera waka nebonaha, Kirisito me nofara
mati, hinaka yama ahi ni hawa tohi karo.
14 Hiwa ta ni oharimatamonaka. Ehene e amosawahineke Teoso ni ya,
e ka yama hiyara watamara e.

15 Afa yama Teoso Kanamori kamina nematamonaka. Ati taiti e
nematamonaka ahi:
16 Afa yama ahabi ya, owati okominatehabone oke, me owakatomabone
ona owati. Me okanawanabone oke owati ya. Owati rawi onahabone oke
me ati boti ya, e ka Hiti ati nareka.
17 Me ihi hiyara wati owahamarabone oke, owati me tokatabara mati,
ati nematamonaka.

18 Teoso e ka yama hiyara wati nawahamare yama e ta namarabone eke
Teoso ni ya, e ka yama hiyara watamari karo.

E tokomakehabone eke Teoso ni ya.

19 Ota one mati, e watoraba eke, e tokiyomabone e Teoso taboro yokana
ya, Sesowi emene ehene.
20 Sesowi ahabe yati ka, wamisamari. Makoni e tokiyomate e amake
makari kowani ka ya, e yaka na e hawi yati ya.
21 E ka sasetoti yokana amaka, Teoso ka yobe kari.
22 Makoni Teoso ni ya e tokomakehabone eke, Teoso era nofe ka yama e
watoharo, Teoso ati e nofi karo. E ati boti were kanareka, Kirisito emene
ya, yama kaminaba watamaribone karo e ati boti ya. E abono soko nareka
faha amosa ya.
23 Kirisito noki ni e fawa rabone e ke, Kirisito e noki namone era
e kamina e me nokosi ya. Teoso fare ati nima ehene nebonaka. Era
keyeharebonaka.
24 "Hima e ka one me e nofibeya", e ati nabone eke, e abe hiyara e. "Hima
yama amosa e hiri nibeya", e ati, nabone eke.
25 Heoniao hiri ni e fawa rabone eke. Me nake, heoniao hiri ni me fawa
namone mati. E abe ha nahi. E abe ha ni fawa rabone eke, Teoso amo
nibona yabore karo.
26 Teoso ati keye amare e watoha, yama hiyara e wati kanaha e hiri ni
ya, yama e ta naba wataraba amake, e ka yama hiyara fawa niba karo.
27 Hine ya e watohabone eke, Teoso e wati nawaha e. Teoso e ka
yama hiyara manakone awatehiba amaka e ni ya. Teoso me nofara me
ahabateba me amake yama hiri ni ya.
28 Hibati ya me ka owa Mowisei ati nofare me fama ehene me hiwe me
hinabowehibonamatamonaka. Me yaharabonemetemoneke efe ni ya.
29 Teoso hami kitehibonaka mata ya, e ka owa Teoso biti tai ne ni
ya. Sesowi emene ya Teoso hinamosibehi manakobisa Sesowi emene
nofamakara. He ni ya Teoso Kanamori yahibehi manakobisa Teoso
Kanamori hiyaremona ati ka.
30 Teoso e watoka, ati e nari ahi:

"Me ka yama manakone owahabana oke ha owa",

ati nematamonaka. Teoso ka yama hani ati one e te amake ahi:

"Teoso hinaka me ka yama hiyara manakone awehibonaka me ni ya",

ati ke.
31 Yama hiyakere mata ya, Teoso yati ne era kako ka yama.
32 Tera te wati nawahabone teke, Sesowi te nofawahimete ka yama te
wati nawaha te. Sesowi te nofawaha tera me kakoemete me amake. Te ni
ya yama nawaha nafikene yama tera kasawariremete teke.
33 Te hiyaramone me ati nemeteke me nokosi ya. Yama hiyara ya tera
me hiri kana nemeteke. Te one yama hiyara ya me me hiri hikana me ya
te tabehemete teke.
34 Kateya ya me kibeha me te kasomemete teke. Te ka yama me
yabakene te yayai nemete teke, te ka yamatebone te wati nawaha te, neme
karo, amosaro mata ya, ahabateraro.

35 Makoni Teoso ati nofi te fawa rabone teke. Teoso ati nofi te fawa ri
ya, Teoso tera kakawi mati tohehibonaka.
36 Te kiti fawa rabone teke. Teoso yama hinofa nafi hiri ni te ahabi ya,
fara yama hikamina ta nebonaka.
37 Kirisito kamakabote nebonaka. Teoso ka yama hani ati e narake ahi:

"Efe kamatehibona me hine kamehibonaka. Kami kerewe rebonaka.
38 Oko me ihi amosa owati nofi me fawa teraboneke. Owa nofi me fawa
ni ya yama me hiri hina onofarabone oke",

Teoso ati nematamonaka.
39 Ha e ta me ahababone me e amakere, Teoso nofi e fawa ri karo. Teoso
era kasomatehibona amaka, ati e nofe karo.

11

Hibati ka Teoso ati me nofehemetemoneke.

1 Teoso ati e nofa Teoso e watoke, fare ati nima ehene nebonaha. Yama
e awara e noki nabone eke.
2 Hibati ka me ihi e na me ihi Teoso nofehimatamonaka.
3 Teoso ati e nofi ka e ati e ke ahi: Teoso yama nafi hiri nematamonaka.
Ati yana ne ya yama nafi fotohemetemoneke. Yama watari ya yama hiri
nematamonaka, yama nafi, e ati ke.
4 Abeo Teoso ati nofehimatamonaka. Teoso ati nofe ka Teoso ni ya
bani ta ne ehene amosemona Teoso hinehimatamonaka. Ehene aamosa
tohehimona Teoso hinehimatamonaka, Teoso ati nofe kari. Kai yama ta
hina ha ta amosaremetemoneke Teoso ni ya. Abeo ahabe era hiyarasa ka,
Teoso ati nofe kari. Teoso ati e nofahabone ati ka.
5 Enoki Teoso ati nofe ka ahabarehimatamonaka, Teoso hekamahari.
Me hiwamarehimatamonaka, Teoso hekame kari. Sawisa ne ya ehene
amosemona Teoso hinehimatamonaka.
6 Teoso ati e nofari ya e ehene amosarabone eke Teoso ni ya. Teoso ni ya
tokomaki e nofi ya e ati boti e nabone eke ahi: "Teoso naka. Siba one ya
owasibonaka, ati ehene", e ati nabone eke. E ati e ri ya e tokomakerabone
eke Teoso ni ya.
7 Nowe Teoso ati nofa nematamonaka. Teoso yama kaketehabani
kaminematamonaka he ni ya. Teoso ati tokatabe fotowati ehebote
hiri nematamonaka, hinaka mera kasomebonaha. Teoso ati nofe me
one ihi hiyara awihinemetemoneke, Teoso ati me nofara mati. Nowe
amosematamonaka Teoso ehene, Teoso ati nofe karo.
8 Abarao Teoso ati nofa nematamonaka. Teoso ha hine Teoso ati mite
tabora bara ya tokehimatamonaka, hiwateraro, Teoso ta hinahabanihi he
ni ya.
9 Teoso ati nofe tokehimatamonaka tabora Teoso hikaminaha ya, ta
hinahabone hinaharo. Bara me tabori tohamatehemetemoneke mata.
Yobe makari tohehi ya winehimatamonaka, Isaki ya Yako me fama me
ya tabahari. Teoso afa mera hiyara nematamonaka, tabora ta nebona ati
nari me ni ya.
10 Abarao sitatiteba wati nawahematamonaka. Sitatiteba wati nawahe
hora ne atiba wataremetamonaka, yobe makari tohahi ya winahari. Afa
sitati wati hiwaha kitate amake, sitati Teoso wati hikana hiri hinaharo.
11 Abarao Teoso ati nofa nematamonaka, biti nawehibona hinahari.
Abarao bote tohe biti watarebonaka. Fati Sara tohaha kahiwi watorihi

nemetemoneke. Abarao biti nawehibona Teoso hine Teoso ati tohawarebona Abarao ati nematamonaka. Faya biti nawehimatamonaka Teoso ati ehene.
12 Abarao bote tohe ka inamatewe hiri ni watoreba amaka. Abarao ka noti me ta me tamehemetemoneke, neme ka amowa me tamaha me nima, fa witi ka siki boni nima me na mati, tomi kani e watoraro.
13 Afa me nafi ahabemetemoneke, Teoso me noki na mati, Teoso ati me nofasa na mati, yama hiri hinabone hinaha hiri re ya mata. Yamatebone Teoso hikamina me wati nawahemetemoneke, afa yama wato yokana me tohara mati. Teoso me watohemetemoneke, yama me noki hina ta nebonaha. Haha me wini ka tabora me tabori yokana amaramone me ati nemetemoneke, bara me taborimonehe.
14 Me ati e na me taboribone me siba nemetemoneke.
15 Bara me tabori ya me sawiha me tabori bote me wati nawahamaremetemoneke, me kakibai ka tabora. Me tabori bote ya tokomi me nofemenehe me tokomenemetemoneke.
16 Haha tabora me wati hiwaha neme ka tabora amake. Me toki me nofehemetemoneke afa tabora amosa ya. Makoni Teoso yayai te amaka, me abi hine kari. Sitati hiri nematamonaka, me ka sitatibonehe.
17-18 Abarao Teoso ati nofehimatamonaka, biti Isaki tohehi ka noti me tamatehabone Teoso hinahari. Teoso Abarao hiyare ati e nematamonaka ahi: "Isaki biti me ta tika noti yokana me tohatehaba me amake". Manakobisa Abarao Isaki ta nematamonaka Teoso ni ya, ahabebonaha, fare biti ohariari, Teoso totomi hinahari. Teoso hiwehibona hinehimatamonaka he ati nofahari.
19 Abarao ati boti e nematamonaka ahi: "E ahaba hiri nami Teoso watote amaka", ati nematamonaka. Keye amakere. Teoso Isaki ta namematamonaka Abarao ni ya, yati tohahari.
20 Isaki Teoso ati nofa nematamonaka. Makoni Yako ya Isao me fama Teoso mera kakatomebona Isaki ati nematamonaka, yamatebone kaminari.
21 Yako Teoso ati nofa nematamonaka. Ahabinima ne ya Yose biti mera Teoso kakatomebona Yako ati nematamonaka, Teoso amosemona ati nari, hiwa ma kanahari awa ya.
22 Yose Teoso ati nofa nematamonaka. Ahabinima ne ya Ihayeo Esito ya me sawiha me tokomatebone ati nematamonaka. Me tokomi ya tone me hekamebona ati nematamonaka, me hikamobonaha me kobo tonami ya tabora one ya.
23 Mowisei bati Teoso ati me nofa nemetemoneke. Esito ka towisawa me nakomera ati me hikasawari Mowisei me kehemoemetemoneke, abariko terei ne ya, Mowisei amosari.
24 Mowisei Teoso ati nofa nematamonaka. Nafimise ya towisawa bite biti me hiniharebona ati nematamonaka.
25 Esito me ya tabehimanaha, yayai ni yaborenamatamonaka, yama hiyara hiri ne ya. Teoso ka me ya tabi nofehimatamonaka, yama nawaha me hiri na me ya tabahari.
26 Yama wati nawahematamonaka, Teoso ta hitebonehe. Makoni Esito ka yinero nofarematamonaka. Yama nawaha nofehimatamonaka, Kirisito ka yama.
27 Teoso ati nofe Esito ya yana tone tokehimatamonaka, towisawa nakomerari, he kakoari. Teoso ati nofi fawa rematamonaka, Teoso awahari, Teoso e awaterari.

28 Teoso ati nofe Basikowa ka ayakatebani yana kanehimatamonaka,
marina tafe me kabahabone ati nari, ofeya me ame ya nokobi me
ketehabone ati nari. Makoni matehe taiti Teoso nanarifa waka ne Ihayeo
me ka matehe ta hasi nemetemoneke.
29 Ihayeo Teoso ati me nofa nemetemoneke. Makoni me kariwemete-
moneke faha mamawa na tori ya, wami ya me yaka na mati faha baikani
ya. Esito ka me kariwabisahabone me ati na me ahabemetemoneke faha
ihi.
30 Teoso ati me nofi ka Seriko ka yama bari kani sonehemetemoneke,
Seriko me moto kani karo, yia 7 na ya.
31 Haabi fana me ka aahi tohaha Teoso ati nofa nemetemoneke. Ihayeo
mera ha nemetemoneke, me sawihabone mati hinaka yobe ya, sitati me
ki na mati, me mowa hinabonehe. Makoni hasi nemetemoneke. Me one
ta ahabemetemoneke, Teoso ati me nofara mati.
32 Hike me okominaribe waha? Yama okominiba ka bahi watamakara,
me okominiba karo, Sitiao, Baraki, Sasao, Yefita, Tafi, Samoweo, Teoso ati
kakamina mati.
33 Teoso ati me nofi ka towisawa me me kasawariemetemoneke. Yama
amosa me hiri, Teoso yama hikamina me wara tona, riao me me waka
hinene me hasi,
34 yifo hiri ni ya me hasi, yimawa me boyo hinene me hasi, nemete-
moneke. Me kitara me kitehemetemoneke. Yama mowa ni ya me kite-
hemetemoneke. Me ihi bara me ka saotato me wete tonamemetemoneke.
35 Me fanawi ka matehe ahaba Teoso aate narawa Teoso ati ehene me ka
matehe yati namehemetemoneke. Me one ta hasi remetemoneke. Yama
nawaha ya me me hiri hikana me me hinahabihemetemoneke. Me hasi ni
me nofara me yati namatehabone me ati nemetemoneke.
36 Me one me me haha hikana, me me kosi hinehemetemoneke. Me one
me me yati hinehemetemoneke koheti ya, kateya tori ya.
37 Me one me me waka hinehemetemoneke, yati ibe ya me me hibana
mati. Me one me me wisi hinehemetemoneke. Me one me me waka
hinehemetemoneke yimawa ya. Me one ofeya me atari toha, kabirito me
atari toha, na ya hine me akaka nihemetemoneke, me honari karo. Me me
hikatomehemetemoneke, me me hikakoa mati.
38 Yama honari ya me one yaka, atami ya me one yaka, nemetemoneke.
Yati hoti ya me wina, wami hoti ya me wina nemetemoneke. Bofe ka me
ihi amosara me ya me tabamarabone Teoso ati nematamonaka, me ihi
amosa mati, Teoso ka mati.
39 Afa me nafi Teoso ati me nofaha me ihi amosemetemoneke Teoso ni
ya. Yama Teoso ta hinabone hinaha ta me awaremetemoneke mata.
40 Yama amosa Teoso ta nebona ati nematamonaka e ni ya, e ya me
tabaha e amosibone karo.

12

Sesowi awi e fawa rabone eke.

1 Me kana na me nima e te e amake. Afa me tamaha me okomina era
me awake, e kana na e. Yama hiyara hiri ni e fawa ni ya me kana na me
nima e nabone eke, hine me sota na mati, me kana ni kitibone karo. Yama
hiyara hiri ni e fawa nabone eke, e kana ni kitibone karo, e ma toribone
karo, e kobo nabone e.
2 Sesowi awi e fawa rabone eke, ehene nima e ehene nabone e. Ehene
Teoso ati e nofawamaro e amake, ehene nima e nabone e, Teoso ati nofi
mati tohahari. Ahabematamonaka wanahari awa ya, yayai nebonaha,

hinaka yama nawaha ahabi nowati ya. Awa ya wane me one haha hikane me ati mitarama nematamonaka. Manakobisa itarimatamonaka, Teoso ka kanihina ka ya, Teoso ati ehene.

3 Te ma tohariyahi. "Yama onofama okere", te ati rabone teke. Sesowi te wati nawahahi. Yama hiyara me hiri na he me kakoa, "Yama onofama okere", ati neba ati watarematamonaka.

4 Yama hiyara me hiri na me te mono na te ahabakere.

5 Teoso biti me te amake. Teoso ati ya te ati katamoa te awineke, ati e nari ahi, tera yayai nibona ati nari:

"Okatao tiyawariyahi, tika Hiti tiwa kosi ne ya. Ati timitayaho, tiwa hora ne ya.

6 Biti mebone era tonihawahe era kosi te amaka, e nafi, era nofahari".

7 Yama nawaha te hiri na te yawariyahi. Te ati e naba te amake ahi: "Teoso owa kosi naka, biti ohi karo", te ati nabone teke. E ka abi era me kosi te me amake, e nafi.
8 Teoso tiwa kosi re ya Teoso biti yokana tihara tiwa awine tike. Fana bara biti tiha tiwa awine tike. Teoso biti mera kosi te amaka, biti me nafi.
9 E ka abi era me kosi na me ihi amosamone e ati te e amake, e nafi. Makoni e kanamori bati ehene amosemona e ati, nabone eke, era kosi nari. Ehene e te amaka, e ahabaribone karo.
10 E ka abi yama me wawato raba na era me kosi namaro me amake, ano tamara ya. Teoso ta era kosi te amaka e amosibone karo, he nima e nibone karo.
11 E ka abi Teoso era kosi ne ka yama amosatera amake e ni ya, komaharo. Manakobisa Teoso ehene amosemona e ati nabone eke, yama amosa hiri ni e watowaharo, Teoso era kanawane karo, era kosi nari. E amosabone e amake ehene.

Teoso ati kamiti te fawa riyahi.

12 Makoni te kitahi.

13 Te kana ni kitahi. Te ma toriyahi, te kobo nabone te. Te ehene e ni ya te one me kitara me kana ni amosaboneke, me amosama mati.

14 Te abe yaro riyahi. Te ehene amosabone teke, Teoso ehene nima. Te one me ihi e ri ya e ka Hiti me awaraba me amake.

15 Teoso yahe nofi me fawa naba me wataraboneke te ni ya. Me watarihi naboneke te ni ya, awa hiyara nima me na mati, boni hiyararo. Me one me ihi me awaha me ihi nima me ihi nabone me ati naba me amake. Yama e na hiyaraboneke te ni ya.

16 Te one me ka yibote amarawara me ahi raboneke. Te one Isao ehene nima me ihi raboneke, bofe ka yama nofe Teoso ka yama nofaremata. Hinaka yamatebone bati hinaha ra ta nematamonaka, yamata isi ni manakonebonehe.

17 Isao tamine te mitate amaka. Yama totoyabo raba ni ya bati aate nematamonaka, Teoso hekatomebona bati hinehibonaha. Bati ati hiyarematamonaka. Isao ohi ne bati ati amoseba wataremtamonaka.

18 Ihayeo memetemone me nima te rineke. Atami waha beheri ya me kobo nemetemoneke, e boyo teharo. Yama hiri ni na, yama soki na, yama noki yawari toha,

19 hohori ati yofina toha, Teoso ati toha, nematamonaka. Me kakomeha Teoso me aate nemetemoneke, Teoso mera hiyaramarabona karo.

20 Yati me boyo rabone Teoso ati nematamonaka. Me ka bani me boyo
hirihi hinahabone Teoso hinehemetemoneke. Me boyo hini ya me one me
me hibanabone Teoso ati nematamonaka, yati ibe ya, me ahababone mati.
Teoso ati me mita me yawehemetemoneke.
21 Yama yofinemetemoneke me nafi ni ya. Mowisei ati e nematamonaka
ahi:

"Hoyahoya kana oke, owakomeha owa",

ati nematamonaka.
22 Me nima te rineke. Yati Siao beheri ya te kobo nineke, neme ka
Serosarei tohaharo, Teoso yati ne ka sitati tohaharo. Teoso nanarifa me
tamaha me yoro tokana me te kobo nineke, me yayai na mati.
23 Teoso ka me ni ya te kobo nineke, me ini kawana mati neme ka yama
hani ya. E ka owa biti taiti nima me nineke, bati ka yama ihawahari. Teoso
yama ta nebonaka me ni ya, hinaka me me tohi karo. Teoso ni ya te kobo
nineke, e nafi ehene siba nebonaha, amosi tabiyo. Me kanamori ni ya te
kobo nineke, Teoso ehene me amosa mati.
24 Sesowi ni ya te kobo nineke, Teoso ati yati kaminari. Abeo emene
aamosa raba ne Sesowi emene ta amosate amaka mata ya. Abeo ahabe
emene anoti ino ha kanehimatamonaka, me hinabowebonaha, Abeo
nabowahari. Sesowi ahabe emene era kasomematamonaka.
25 Teoso ati kamiti te fawa riyahi. Hibati ya Ihayeo me narabi Teoso
nima ne ati me hinofare me hasi remetemoneke. Teoso e narabo nima
ne e hasi rihi nabone eke, Teoso ati e nofari ya. Bofe ya mera hiyare era
hiyara naka neme ya.
26 Mera hiyare wami kiha nemetemoneke, ati ehene. Hibayata ati e ka
ahi:

"Wami kiha namaboneke tasa owati ihi, kiha namarabonehe. Hibayata
ya neme kiha nawahaboneke waha owati ihi",

ati nematamonaka.
27 Makoni ati amaka, wami kiha namarabone ati nari. Wami nahabihibona
ati ka ayata ya. Bofe ka yama e awaha ahababa amake. Yama e awara ta
sawisa naba amake, yama ahabateraro.
28 Teoso e taborobone ta ka, ahabateraro. Era kakatomehibonaka fahi.
Makoni, "Teoso faya amake", e ati nabone eke. Teoso e nofahabone eke,
ati e tokatabahari.
29 E ka Teoso yifo nima te amaka, yama nafi nanahabi tohaharo.

13

Yama Teoso hinofa te hiri nabone teke.

1 Teoso biti me e amake, e nafi. Makoni e ka one me nofi e fawa rabone
eke, Sesowi nonofa me e.
2 E ka one me ha ni te fawa rabone teke, me amo nabone mati te ka yobe
ya. Haha me me hinarifa me me hiwatora Teoso nanarifa memetemoneke.
3 Me kibeha me te narifa nabone teke. Yama te nofaha ya me te hiri
kanahabone teke. Me te narifa nabone teke, me me baro hina mati. Yama
te nofa ya me te hiri kanahabone teke.

4 Te ka yibote amarawara te ahi rawarabone teke. Me fanawi te ka
yibote amarawara ya te tabarihi nabone teke. Me ihi e na me ni ya Teoso
hamehibonaka.
5 Yama tamaha te nofariyahi. Yama te kihara te yawarabone teke. Teoso
ati e nematamonaka ahi:

"Tera kakatomi fawa oterabone oke. Oko sawi fawa terabone oke te ni
ya",

ati nematamonaka.
6 E ati e naboneke ahi: "E ka Hiti owa narife ka owakomeharabone oke.
Me one me ihi hiyara wataraba amake owa ni ya", e ati nabone eke, keye
amaramone e ati na e.
7 Te ka hiti me te wati nawahahi, Teoso ati me kamina mati te ni ya.
Yama amosa me hiri hina te wati nawahahi, te ehene e nabisibone karo.
Teoso ati te nofiyahi, fara me nima.
8 Sesowi Kirisito tohawatere amaka. Tohawarihi tehibonaka.
9 Tera me keyehariyahi, me onebisa, tera me kanawana mati yama
bara ya. Yamata one e kabahabone me ati te me amake, e amosibone
karo Teoso ni ya. Afa yamata era kasomarabone eke. Teoso yahi ta era
kasomatebonaka. Teoso yahi e wati nawahahi, e ati boti kitibone karo.
10 Teoso e tefe yokanabone ta te amaka. Yama ta rebonaka soteo me ka
sasetoti Sesowi ati me nofara me ni ya.
11 Hibati ya sasetoti ehebote bani me ame totowakiyoma tohehimata-
monaka Teoso ka yobe toro boti ya, me ka yama hiyara Teoso wati nawa-
hamarabona karo. Bani me aboni ta me sasari kana tohehemetemoneke
me tabori beheri ya.
12 Makoni Sesowi ahabematamonaka sitati beheri ya, mera namose-
bonaha emene ya, me amosabone mati Teoso ni ya.
13 Makoni tabora beheri ya e tokomakehabone eke he ni ya. Me one era
haha kanake, fare haha kani nima.
14 Bofe ka e ka sitati kitahaba watakere. E ka sitatibone e noki ke,
kitaharo, ahabateraro.
15 Teoso kahiyari e fawa terabone eke, Sesowi ka me e tohahamone e ati
na e. E ehene e ni ya memetemone me nima e nabone eke, bani me me ta
na mati Teoso ni ya.
16 Yama amosa hiri ni te fawa rabone teke. Me one ni ya yama ebe kani
te fawa rihi nabone teke. Te ehene e ni ya te ehene Teoso nofehibonaka,
fara bani me me ta hina me nofi nimetema.
17 Te ka hiti me ati te tokatabahi. Tera me yose ya te ati hiyaraba
watarabone teke. Te kanamori me kakatomake. Me ihi me kaminatehaba
me amake Teoso ni ya, me hiri hinaharo te ni ya. Yama me hinofa te hiri
nahi, me yayai niba karo, me yawaribone karo, tera me kakatoma mati.
Me te nayawi ya tera te yokohaba te amake.
18 Owa te ha kanahabone teke Teoso ni ya. Yama kaminaba watakere
owati boti ya, yama hiyara hiri ni onofari karo.
19 Owa te ha kanibote nahi, tokomakabote onahabone owa te ni ya.

Tera onofa oke.

20-21 Teoso era kakatomaka. Tera narifebonaka, yama hinofa te hiri
nabone te. Teoso yama hinofa ya e ehene tonihebonaka, e ka Hiti
Sesowi Kirisito era narife karo. Sesowi ahabe Teoso ati yati yana
kanehimatamonaka, ati ahabaterari. Makoni Teoso ati ehene ofeya me

nanarifa tohawematamonaka, amosari. Teoso hiri hinamematamonaka.
Me hikahiyaratehibonaka fara yama tohaha ya. Ame.
22 Ota one mati, yama hani ya tera hora ona te yawariyahi. Oko yama
hani nafikere, rawi onaharo.
23 E ka owa Timotio tohe tasi tonemonaka kateya ya. Owa ni ya kobo
namakabote ne ya ota fama tera ota awahabone otake.
24 Te ka hiti me nafi onofamone ona owati te kaminahi me ni ya. Teoso
ka me nafi me toha nineke. Itaria ka ota ni ya me sawiha tera me nofa,
namone me ati narake.
25 Teoso yahehibonaka te ni ya, te nafi.

Tiako
Tiako ka yama hanimetemone amake.

1 Tiako ama oke. Teoso nanarifa ama oke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ya famahari. Te ka yama hanibone amake, Teoso ka me te tohaha te, tabora nafi ka me te. Te amosini?

Te yayai nahi, yama hiyara te awi ya.

2 Sesowi nonofa mati, yama hiyara yoro tokana te awi ya te yawarabone teke. Te yayai nahi mata ya.
3 Yama te watoke haro: Teoso te nofaha yama hiyara tera totomi ni ya te kiti nafimisahabone teke bisa.
4 Te kiti nafimisi ya matehe nima te namarabone teke, te ati boti amosi yokana tohibone karo, amosi hasi naba watararo.
5 Te ka owa yama nawaha hiri ne, nihinararo, Teoso aate nebonaka, yama watohibonaha, yama nawaha kasawarihibonaha. Teoso era kakawate amaka mata ya, e nafi. Teoso hamehiba watarebonaka, e aate ne ya. Yama nawaha hiri tina yama wato tinofi ya aate tine ya ati amosebonaka tiwa ni ya.
6 Teoso aate tini ya ati amosebona tinehibonaka tiwati boti ya. Ati hiyarebona tine ya ma rike boni heka nima tina tiwa awine tike, tokaha wete nama naro.
7 Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kakawarehibonaka, aate tine ya,
8 tiwati boti tokaha wete nama na tiwa fara yama nafi nima.

Yama te kihara te yayai nabone teke.

9 Yama te kihara Sesowi ka me te tohaha te yayai nabone teke, Teoso tera nofe karo, te amosamone Teoso ati ne karo.
10 Yama me kihaha hine me yokotehaboneke. Afa masiri mowe nima me nineke. Masiri mowaha mowe fawa kite amake hibati ya.
11 Bahi kamaki hiwamake ya masiri tohokoa mowe waya tokate amake. Mowe amosa fawa kite amake hibati ya. Yama me kiha masiri mowe nima me te me amake. Ha ya me toka me kama na me fawa kanahaba me amake.

Yama hiyara e hiri nabone Teoso era yosetere amaka.

12 Yama hiyara tiwa tika kiti fawa ri ya Teoso tiwa kakatomehibonaka. Teoso ya te famatehaba teke, tamini mati tihaha tiwa. Haha Teoso me nofa me ya Teoso tabatehibona ati te amaka.
13 Yama hiyara hiri tinahabone yama hina tiwati e rabone tike ahi, Teoso owa totomi naka, tina tiwa. Yama hiyara e hiri nabone yama hinaha fara e ati boti amake. Teoso ati ehene amakara. Yama hiyara e hiri nabone Teoso era yosetere amaka. Yama hiyara hiri ni nofarihi te amaka.
14 Yama hiyara hiri ni e nofa fara e ati ehene amake, Teoso ati ehene amarari. E ati boti hiyara era yosete amake, yama hiyara e hiri nabone e.
15 Fara e ati ya e ehene ni ya yama hiyara e hiri te e amake. Yama hiyara e hiri na tonafite amake mata ya. Faya e ahabate e amake.
16 Tera onofa oke, Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Tera me keyehariyahi.

17 Yama amosa hinama amake, Teoso ka yama. Yama amosa hinama amake, Teoso ta hinaharo. Efe oyate amaka mata ya. Efe yama soki nima tere amaka. Tohawatere amaka.
18 Fare ati ya era naihemari amaka, Kirisito ati ta nari e ni ya, ati keye amarari. E tai tohahamaro e amake, ati ehene.

Teoso ati nima te ehene nabone teke.

19 Tera onofa oke, Sesowi Kirisito ka me e tohaha e. Yama te watohi haro. Yama kamiti te nafihabone teke, te ati yana ni tamara te. Te hamakabote rihi nabone teke.
20 E hami ya yama amosa Teoso hinofa e hiri tera amake.
21 Yama hiyara hiri ni te fawa nahi, yama hiyara nafi. Teoso ati ta te nofawahi, te ati boti ya sawiharo. Teoso ati era kasomate amaka.
22 Teoso ati nima te ehene nabone teke. Teoso ati nima tiwehene ri ya hine ya Teoso ati timiti ya tiwa tikeyeha tiwa awine tike.
23 Hine ya Teoso ati timiti ya e ka owa nima tine tike, esibiyo ya noko kakatomahari.
24 Hiwa kakatome tokome noko watomarebonaka.
25 Efe nima tirahabone tike, Teoso ati timita Teoso ati nima tiwehene na tiwa, tiwati katamora tiwa Teoso ati ya, ati amosari mata ya, ati era kasoma nari. E ka owa nima tinahabone tike noko kakatomi fawa re noko ya ati katamorahari. Teoso tiwa nofehibonaka, tiwehene amosa tiwa.
26 Teoso yama hinofa hiri tinahabone tine ti? Tiwa tekatomahi tiwati ya. Tiwati hiyara fawa tinihari ya, tiwa tikeyeha tiwa awine tike tiwati boti ya. Teoso yama hinofa hiri tinahamone tinaha yama hiri tinaha ta hiyakere Teoso ni ya.
27 Yama e nineke ha ita, e ka abi Teoso nofi yokana hihaharo. Matehe abi rihi ami rihi na e narifabone Teoso ati te amaka. Fana maki ahabe oharia e narifa nabone Teoso ati te amaka. Me one ihi nima e ehene rabone Teoso ati, te amaka, me ihi hiyara mati, Teoso ka me amara mati.

2

Yama me kihara me te tohirabone teke.

1 Fara me nafi nofi te tohahabone teke, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati te nofaha te. Yama nafi Hiti amaka. Makoni me nafi nofi fara te tohahabone teke.
2-3 Te ehene e na te awineke ahi: e ka owa makari amosa ake aneo oro tohaha wata ne te ka heoniao ya kiyomake te awe, "Tiwitarehi katera amosa ya", te ati na te awineke. Manakobisa hahi yama kihare kiyomake te awe, "Tiwarihi ahi", te ati na te awineke. "Tiwitarehi ota beheri ya bofe ya", te ati, na te awineke.
4 Te ati e ni ya me nafi te nofara te awineke. Me honaha me ta me te nofa, me honara me te nofara te awineke, te ati e na te ahi. Te boti hiyakere.
5 Tera onofa oke, Teoso ka me e tohaha e. Owati te mitahi. Me honara Teoso mera kakatikate amaka, he ati me nofahabone mati. Yama me kihaha me nima me nineke, Teoso me nofaha mati. Yama toyabo ya Teoso me nafi yose ya he ya me tabatehabone ati nareka, he me nofaha mati.
6 Yama me kihara me te tohineke. Yama me kiha me te nofaha afa tera me nofakere. Tera me towakamate me amake sowisi ni ya, te ehene hiyaramone me ati na mati, keye me hiri na mati.
7 Me honaha Sesowi hiyaremona me ati, te me amake, e ka Hiti, amosari.

8-9 Yama me kihara me te nofari ya yama hiyara te hiri naba te amake.
Te ehene e ni ya yama hiyara hihiri me te tohahamone Teoso ati ka, fara
hinaka yama hani ati nima te ehene ra te. Yama me kihara me te nofa,
haha yama me kihaha me te nofa, ni ya te ehene amosa te awineke. Fara te
ehene tohahabone teke me nafi ni ya. Te ehene hihiya naba wataraboneke.
Fai hinama me tohahaboneke te ni ya. Teoso ka yama hani ati e te amake
ahi:

"Fara tiwa nofi nima te one me nofi tinahabone tike",

ati te amake.
10 Mowisei yama tamaha kaminematamonaka, Teoso ati kaminari. Mo-
wisei ati ohari tikatabari ya Mowisei ati nafi tikatabara tiwa awine tike.
Me nafi tinofari ya Mowisei ati ohari tikatabarine tike. Mowisei ati nafi
tikatabara tiwa awine tike, ati ohari tikatabare kari.
11 Teoso ati e nematamonaka ahi:

"Tika yibote amara ahi tirahabone tike",

ati nematamonaka. Fare Teoso ati e nematamonaka ahi tasa:

Te abe nabowarabone teke",

ati nematamonaka. Tika yibote amara ahi tira te ka owa tinabowi ya yama
hiyara hiri tinahabone tike. Yama hiyara oharia hiri tina Teoso ati nafi
fawa tinihine tike. Me nafi tinofari ya Teoso ati nafi fawa tinihine tike.
12-13 Kirisito ati e tere amaka ahi. Me one tinofi ya Teoso yahehibonaka
tiwa ni ya. Me one tinofari ya Teoso tiwa kasomarehibonaka. Yama
hiyara hiri tinaha nafi Teoso wati nawahamarebonaka. Me one tinofari ya
Teoso yaharebonaka tiwa ni ya. Yama hiyara hiri tinaha nafi Teoso wati
nawahebonaka. Makoni me one te nofahabone teke, me nafi tohaha mati.

Teoso ati e nofahamone e ati ni ya yama amosa e hiri, nabone eke.

14 E ka owa Teoso ati nofehimona ati ne yama amosa hiri re Teoso
hikasomehiba ama?
15 Te ka owa makari kihare te ka one makari kiharihi na me,
16 "Tikamahi, fara tika yobe ya. Yayai tinahi. Siri tokaharima tinahi.
Titafamahi", tinahaba ama ti me ni ya? Me tekawari ya fara me tohasa
naba me amake.
17 Me tekawari ya Teoso ati tinofamone tinaha tiwehene amosaba
watakere Teoso ni ya. Teoso ati e nofi ya me one e narifabone Teoso ati
nareka.
18 Me na me awineke me ati e na mati ahi: "Me one Teoso ati nofa, me
one yama amosa hiri, te me amake", me ati na mati. Hine me keyehineke.
Yama amosa e hiri ra Teoso ati e nofatera e amake. Teoso ati nofi yokana
e tohaha yama amosa e hiri te amake.
19 "Teoso oharite amaka", tina tiwa awine tike, Teoso ati tinofamone tina
tiwa. Keye amakere haro. Inamati Teoso ohari me watote me amake,
Teoso me hinofara mati. Teoso mera nofare me hinakomehate amaka.
20 Yama tiwatora tiwa awine tike. Teoso ati e nofahamone e ati na yama
amosa e hiri ra e ehene hiyaraboneke Teoso ni ya.

21 E ka iti Abarao tohe ehene amosematamonaka Teoso ni ya, yama
amosa hiri nari, biti Isaki tohe ta nari Teoso ni ya, biti ibariari tana ya.
Makoni Abarao amosemona Teoso ati nematamonaka.
22 Abarao Teoso ati nofehimatamonaka, yama amosa hiri nari. Teoso ati
nofehimona ati ne ati ohariremtamonaka, yama amosa hiri, nari.
23 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Abarao Teoso ati nofehimatamonaka. Makoni Teoso ka me ka owa
Teoso hinihematamonaka",

ati te amake. Abarao Teoso ati nofe Isaki ta nematamonaka Teoso ni ya,
Teoso ati tokatabahari. Teoso ka habai Abarao tohehimatamona Teoso ka
yama hani ati te amake, Teoso hinofari.
24 Makoni owati e nara oke ahi: Teoso ati e nofahamone e ati ni ya yama
amosa e hiri, nabone eke. Yama amosa e hiri ri ya e amosamone Teoso ati
ne atiba watarebonaka.
25 Fanawi Haabi hine ya me ka aahi tohateha amosamone Teoso ati
nematamonaka, yama amosa hiri naro. Ihayeo me ka saotato me
hikehemoha me hasi nemetemoneke, me hinarifa mati.
26 E hasi ni watamari ya e ahababone eke. E hasi ni nima yama amosa te
amake, e hiri naro. Teoso ati e nofahamone e ati na yama amosa e hiri ri
ya e abohi nima e nabone eke.

3

Era e kakatomahabone eke, e ati ya.

1 Te tamarabone teke, te ati yana na te, era kakanawana me te
tohahabone te ati na te. Era kakanawana me e tohaha yama hiyara e
hiri na Teoso era kosi ni nafihibonaka, era kakanawana me e tohi karo,
Teoso ati wato e nafi karo.
2 Yama hiyara e hiri nineke, e nafi, tamaharo. Yama hiyara e hiri raba e
watatera amake. Yama hiyara titiri ya tiwehene amosabone tike mata ya.
Tibete ma tonihi tiwato ya tika abono nafi ma tonihi tiwatoabone tike.
3 E ebete fotara yama fotaha kaminate amake. Kafaro mama toniha
nafira kafaro mama toniha kawani ya he inohoti ya kafaro abono nafi e
ma tonihate e amake. Fara e ati nima kafaro te amaka. Tibete ma tonihi
tiwato ya tika abono nafi ma tonihi tiwatoaba ama tike.
4 Nafio toha, te amaka. Nafio fotate amaka. Boni kita, te amake, nafio
towakabonehe. Hinaka remi ta iisi te amake. Remi nafira ya biroto nafio
yaka kanihate amaka ma ka yama nafi ya.
5 E ebete fotarihi te amake. E ebete fotara yama fotaha kaminate amake.
Yama hiri ni nafira fatara ehebote sari kite amake.
6 Yama hiri ni nima e ebete te amake, hiyararo mata ya. E ebete ehene
yama hiyara tamaha e hiri te e amake. Inamati e ebete yosete amaka.
7 Bani me kitaha me nafi e yosete e amake, yama e nofa me hiri nabone
mati. Bani me kitahaba me watatera me amake, e nima me naba mati.
Wami ka bani me toha, neme ka bani me toha, faha abe toha, nineke, me
kitara mati, me nafi, e ehene.
8 E ebete ta kitate amake. E abono kitatera amake, e ebete ehene, era
kasawariharo. E ebete hiyakere mata ya. E ebete e ka one me nahabite
amake.

9 E ebete ya e ka abi e kahiyarate e amake, e ka Hiti. Afa e ebete ya
yama hiyara e kamina, te e amake, e ka one me e kamina e. Himatabana?
Teoso nima me nineke, Teoso mera hiri ne karo.
10 E inohoti ati amosa toha ati hiyara toha, nineke, e inohoti fara
ohariaro. E ehene e naba watarene e amake ahi.
11 Faha biteba watatera amake e inohoti nima naro. Faha bite kahariha
ka faha amosa ya faha bitaha katabatera amake.
12 Orifa boni kobobo rihi te amake fiko ini ya. Fiko kobobo rihi te amake
ofa ini ya. Ma ka faha sinaha namosihinatera amake, fawahabana.

Yama wato yokana te tohahabone teke.

13 Yama tiwatoa tiwa awine ti? Yama tiwato ya yama amosa hiri
tinahabone tike, tika yama wato me watobone karo. Yama tiwato ya tiwa
tikahiyararabone tike fara tiwa.
14 Me tikakoha tiwa awine tike tiwati boti ya, me ihi amosi karo. Tiwa
nofi tiwahariha tiwa awine tike. Tiwehene e na keye hiri tine tike, yama
tiwatoamone tina tiwa.
15 Yama tiwatoamone tina haha yama tiwatoa neme ka yama amakere
faro. Yama tiwatoa bofe ka yama amake, inamati ka yama.
16 Tihiya tikere, fara tiwa nofi tiwahariha tiwa, me tikakoha tiwa, me
ihi amosi karo. Yama hiyara yoro tokana hiri tinahaba ama tike. Te abe
mono naba te amake.
17 Yama wato yokana e tohi ya neme ka yama e watote amake. E ati boti
amosate amake. E abe mono rihi te amake. E abe narifate amake. E ka
one yama me hinofa e hiri te e amake bisa. E yahate amake. Yama amosa
e hiri te amake. Fara e nafi nofi e tohate e amake. Fara e ati boti nima e
noko te amake.
18 E abe mono riyahi. Me one abe mono ni e ma toniha, nabone eke.
E ehene e ni ya fara Teoso yama hinofa e hiri nabone eke. E ehene me
awaha fara e ehene nima me ihi nabisaba me amake, me one.

4

Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya.

1 Himataba yama mowa ni kakete amari te ni ya? Te abe mowa nineke,
fara te ka yamabone nofi te ohari karo.
2 Me ka yama aawawa tine tike. Me waka tite ama tike, me ka yama
tihawahabone tiwa. Tiwa me kasawari ka yama mowa ni fawa tera amake,
kakeharo te ni ya. Teoso te aate ri ka yama te kiharineke.
3 Teoso te aate ne tera kakaware awaka, fara te ka yamabone te aate na
te, bofe ka yama.
4 Fanawi nima tine tike, maki amare ya famaharo. Teoso tinofa tikere,
bofe ka yama ta tinofa tiwa. Teoso ka habai ama tikere. Teoso ka kakako
ama tike.
5 Teoso ka yama hani ati tinahabihine tike, ati e naro ahi: Teoso
Kanamori yosehareka e ni ya, winehibonaha e ati boti ya. Yama one e
nofarabone Teoso Kanamori ati te amaka.
6 E ehene hiyara e nofamari ya Teoso yahehibonaka e ni ya mata ya.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Fara era e kahiyara 'Otamina oke ha owa ta', e ati ni ya Teoso
hamehibonaka e ni ya. Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso
yahehibonaka e ni ya",

ati te amake.
7 Makoni Teoso ati te nofahabone teke. Satanaisi ati te nofarabone teke.
Ati tinofare ya tokomebonaka.
8 Teoso ni ya tikamaki ya Teoso kamehiba amaka tiwa ni ya. Te yehe
te soko nahi, te ka yama hiyara te nofamara te, yama hiyara hihiri
me te. Tiwati boti tinamosahi, tiwati boti fama tiwa. Bofe ka yama
tinofamarabone tike. Hine ya neme ka yama tinofabone tike, tiwati boti
oharia tiwa.
9 Tihiyaramone tinahabone tike Teoso ni ya. Ohi tinahi kasiro ya. Haha
tinamarabone tike. Yayai tinamarihi tinahabone tike.
10 Te ehene e ni ya Teoso tera kahiyarebonaka.

Tika owa Sesowi nofe tahi tirehibonaka.

11 Tika owa Sesowi nofe tahi tirehibonaka. Tiwehene e ni ya Teoso ka
yama hani ati tahi tinahabone tike, hinaka yama hani ati nima tiwehene
ra tiwa. E abe nofahabone Teoso ati nematamonaka, hinaka yama hani ya.
Tika owa tinofara Teoso ka yama hani ati hiyaramone tina tiwa awineke.
12 Teoso sowisi tohate amaka, ohariari. Fare Teoso ohari yama hani hiri
te amaka, ati ya era yosehari. Yama amosa wato, yama hiyara wato, te
amaka, me hiri hinaharo. Mera kaminebonaka. Me one sawi ya me sawi
naboneke, ati ehene. Me one ahabi ya me ahaba naboneke, ati ehene.
Teoso sowisi tohate amaka. Sowisi tiha tikere, tika owa tikaminahaba tiwa.

Tera te kahiyararabone teke.

13-17 Tiwati hiyarabone tike, tiwati e ni ya ahi: "Hibayata ya ota
tokahabone otake sitati one ya, yama ota ta nabone ota. Hibayata tohi
ya toha, yama wamini tohi ya toha, naba awineke. Ota sawimatahaba ota
awineke ano oharia ya, yama ota ta na ota. Yinero tamehi ota kihahaba
ota amake", tina tiwa awine tike. Tiwati e ni ya tiwati hiyakere, tiwa
tikahiyara tiwa. Yama wamini ka yamaba tiwato tikere. Tisawimatiba
ka yama tiwato tikere. Hiba yama wa ni ka yama hote nima tine tike.
Fawa te amake hibati ya. Tiwati e nabone tike ahi: "Yama ota hiri
nabone otake, Teoso hinofi ya. Ota sawi nabone otake, ota sawi Teoso
nofe ya", tinahabone tike. Yama tiwato tike. Tiwati e ri ya yama hiyara
hiri tinahabone tike. Yama amosa e hiri naba e watoha afa yama amosa e
hiri ri ya e ehene hiyarabone eke. Yama amosa tiwato tike.

5

Te ohi nahi, te honaha te.

1 Te ohi nahi, te honaha te. Te ka yamatebone te watoke, yama nawaha
te hiri nibone ka yama.
2 Te ka yama ahabarake. Te ka makari ahaba narake, yama abe
hikabaro.
3 Te ka oro toha, te ka barata toha, narake, ahabaro, botoharo. Te ahaba
naba te amake, te botoha te. E hatiha nima te nabone teke, te botoha
te. Te ka yama botoha tera kaminatehaboneke, te ehene hiyaramone ati
naro. Me nafi tera watohaba me amake, te ehene hiyara te, Teoso amo ni
yabokire ka yama ya yama tamaha te toniha te hibayata ya.
4 Tera nanarifa me te kakawara teke, te ka fatara me narifa mati, yinero
te kayawi karo. Me kiya ni ati Teoso mitahareka. Kitate amaka mata ya.
5-6 Yama amosa me hiri na me te waka na teke. Me te towakama teke
sowisi ni ya, me ahababone mati. Te tamina teke. Te tafi amosa na teke.

Bowi nima te na teke, tafi fawa raro, ahababonehe, marina tafebonehe. Teoso hamehibonaka te ni ya.

Te abe ora nahi.

7 Sesowi ka me te tohaha te kokoriri rabone teke. E ka Hiti kamebona te noki nahi. Fatara hiti yamata amosa nofe yamata yani noki nebonaka. Faha kaki noki nebonaka, kakibahabonehe. Faha one noki, nebonaka, yotoharo. Kokoriri rebonaka, yamata yani noki nari.

8 Hahi nima te niyahi. Te ati boti kitahi. E ka Hiti kamabona ka yama yabokere.

9 Te abe hora riyahi. Te ehene e ni ya te ehene e ka Hiti kaminebonaka kame ya.

10 Hibati ka Teoso ati kakamina me ihimetemone nima te ehene niyahi. Afa me one me hikako hikene Teoso ati kamini me fawa rihi nemetemoneke, Teoso me noki na mati.

11 Me e kahiyarate me amake, Teoso nofi me fawa remete mati. So tamine te mita, te te amake, Teoso nofi fawa rihi nemata. Ehene Teoso hinofe Teoso hikasomehimatamonaka. Yama te watoke. Teoso era aawawa te amaka. Yahate amaka e ni ya.

12 Owati te mitahi. Keye te hiri riyahi. Te ati yana na fara te ati nima te ehene nabone teke. Tera me aate ni ya yama te kaminiyahi hine ya, Teoso ino te hiri ra te. Neme ini te hiri rihi, wami ini te hiri rihi, yama one ini te hiri rihi, nabone teke. Te ati e ni ya ahi te ati Teoso nofarebonaka.

13 Yama nawaha hiri tina Teoso ha tinahabone tike. Yayai tina tiyakabone tike Teoso ni ya.

14 Yama kome tiwi ya Teoso ka me nanarifa me ha tinahabone tike. Orifa fehe ya tiwa me keteha tiwa me ora naboneke, e ka Hiti ino me hiri na mati.

15 Teoso kitehimona me ati ni ya tikitamahabone tike, Teoso ati ehene. Tiwehene hiyaraba ni ya Teoso tiwehene wati nawahamarebonaka.

16 Te ehene hiyara te ehene te kaminabone teke, te abe hiyara te. Te abe ora nahi, Teoso te ka one mera nakitamehiba te. E ka owa Teoso ni ya amose ora ne, ora ni ehene Teoso era kasomebonaka kasiro ya.

17-18 Eria Teoso aate nematamonaka, faha kaki fawa nihibonaha. Faha kaki fawa nemetemoneke, ano terei na kote ya. Eria Teoso ha namatase ya Teoso faha yosematasematamonaka tasa. Yamata yanamatasehemetemoneke. Fara e nima Eria nematamonaka. Makoni e ati Teoso mitabisebonaka.

19 Te ka owa ehene hiyare Teoso ka hawi ya tosawari te ha nebonaka, kamehibonaha Teoso ka hawi ya.

20 Te ehene e ni ya te kasomebonaka, ahabarehibonaha. Ehene hiyare ehene Teoso wati hiwahamarebonaka.

1 Betiro
Betiro ka yama hanimetemone amake, taiti.

Betiro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Betiro ama oke. Sesowi Kirisito ka yoyose ama oke. Te ka yama
hanibone amake, te winaha te Boto toha, Karasia toha, Kabatosia toha,
Asia toha, Bitinia toha na ya, Teoso tera kakatikehi te. Hibati ka soteo
memetemone me nima te nineke, me towinawitia mati tabora bara ya, te
taboro yokana amara ya te winaha te. Me nima te nineke, te tamara te.
2 Te watari ya mata Teoso tera kakatikehimatamonaka, Sesowi Kirisito
ati te tokatabahabone te, Sesowi emene ehene, ahabari. Tera ha neri
amaka, Kanamori ta nari te ni ya, hinaka mebone me te. Teoso
yahehibonaka kasiro ya te ni ya. Tera kakatomehibonaka.

Yama nawaha te hiri na te kiti me nafi awahaboneke.

3 Teoso e kahiyarahi, e ka Hiti Sesowi Kirisito bati. Ehene e watamatasa-
hamaro eke, yahahari kasiro ya, e winatehabone e Teoso ya e tabaha e.
Sesowi yati name ka afa e ka yamabone e watoke.
4 Afa yama neme ya Teoso hiniha ahabateraboneke, te ka yamabonehe.
Fara tohaha tohanawi naboneke, amosaro.
5 Teoso ati te nofi ka tera kakatoma, naka, te tosawarirabone te. Amo ni
kobo ne ya era kasomatehiba amaka, kitahari.
6 Makoni te yayai nineke kasiro ya. Yama nawaha yoro tokana te hiri
nabisake. Makoni te yawineke mata.
7 Te e nineke oro nima, yama nawaha te hiri ni karo. Oro e kawarite
amake, amosabonehe. Oro ahaba, tehaba amake. Ha te ta Teoso ati nofi
te fawa terabone teke. Oro e nofa Teoso ta tera nofi fiya tonaka mata ya,
ati te nofe karo. Yama nawaha te hiri na te kiti me nafi awahaboneke,
Teoso ati nofi te fawa ri ya. Sesowi Kirisito te nofasa nabone teke kame
ya. Makoni Teoso tera kahiyarehibonaka. Te amosamone ati nebonaka,
tera nofahari.
8-9 Sesowi te aware te nofineke. Ati te nofa, ka, te awarari. Teoso tera
kasomaka, Sesowi ati te nofi karo. Makoni te yayai ke kasiro ya. Te yayai
ni fotaha ihi kamini te watokere.
10 Hibati ka Teoso ati kakamina yama me siba nemetemoneke kasiro ya,
Teoso era kasomabona ka yama me watohabone mati. Teoso yahatebona
me ati nemetemoneke e ni ya. Yama me hikamina me watora yama te
watoke, Teoso tera kasome karo.
11 Teoso era kasomaba ka yama amo nitebone me watohabone me ati
nemete me awineke. Era kakasomabona ino me wato nabone me ati
nemete me awineke. Kirisito Kanamori ati me kamina Kirisito tamine
me kaminemetemoneke, Kirisito watare ya mata. Kirisito yama nawaha
hiri tehibona me ati nemetemoneke. Faya ahabe wamisamatehibona
me hinehimatamonaka. Wamisame ya towisawa tohawatehibona me
hinehimatamonaka.
12 Teoso mera hiyare Kirisitoteba kaminematamonaka me ni ya. Kirisi-
toteba me kamina tera me narifabone Teoso ati nematamonaka. Fara hine
me narifaramone Teoso me hinehemetemoneke. Efe Kirisito tamine me
hikaminemata ota kamininеke te ni ya, hiyara amosa ota kamina ota,
Teoso Kanamori ehene, Teoso hiyose kakehari neme ya. Teoso nanarifa

hiyara amosa wato me forima nabone me ati, na me awineke, amosaro mata ya. Ha te ta hiyara amosa te watoke.

Fare Teoso ati nima te ehene nabone teke.

13 Makoni te ati boti kitahabone teke. Sesowi Kirisito te noki nabone teke kamehibonaha, tera kasomebonaha, yahahari. Sesowi noki ni te ohariabone teke, bofe ka yama te wati nawahara te.

14 Fare Teoso ati nima te ehene nabone teke matehe nima, me ka abi me ati me tokatabaha mati. Teoso te watori ya mata yama hiyara te hihiri tohehemete teke, te ati boti hiyara yama hinofa te hiri na te. Afa yama hiyara te hiri namarabone teke.

15 Teoso tera ha ne yama amosa hiri ni oharite amaka. Ehene nima te ehene nabone teke, yama amosa hiri ni te oharia te.

16 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama amosa hiri ni te ohariabone teke, yama amosa hiri ni owahari karo",

Teoso ka yama hani ati te amake.

17 Fara yama Teoso hiri hina hiri nawi te amaka e nafi ni ya, e ehene siba nari, amosi tabiyo. Teoso ehene hihiya neba watatere amaka e nafi ni ya. Efe Teoso te ha te te amake, te abi nari. Yama amosa e hiri na era nofehibonaka. Yama hiyara e hiri na ihi yawehibonaka, e ka abi tohakana. Makoni te nakomehibonaka, yama amosa te hiri nibone karo, bofe ya te winamataha te, bofe ka me te amara te.

18-19 Yama te watoke haro: Teoso tera kanikematamona amaka. Ehene e nematamonaka e ka owa ehene nima, yama aahi kanikari, wawebonaha. Yama aahi e kanikate e amake oro ya. Barata tohi ya toha, naboneke. Yama one tohi ya toha, naboneke. Oro toha, barata toha, yama one toha, na ahabate amake. Teoso tera kanikematamonaka yama ahabatera ta nari, amosaro mata ya. Tera kanikematamonaka Kirisito emene ya. Kirisito emene manakone nafite amaka, ahabari te ni ya. E ka one ofeya amosabote me me ta te me amake Teoso ni ya, me ahababone mati, me ihi hiyara manakonebonehe. Ofeya mese hiyare me ta raboneke hiyare kari. Afa me ihi nima Teoso ehene nemarika, ofeya amosabote ta nari, Kirisito tohahari, e ka yama hiyara manakonebonehe. Fara te ka iti me nima te nemete te amake, yama hiyara hihiri me te tohaha te. Yama aahi me te tohehemete te nahowaineke waha, Kirisito ahabe ehene.

20 Yama watari ya mata Teoso Kirisito yosehibona ati nematamonaka, kakehibonaha. Haha yama ya Teoso amo ni yabore ya Kirisito yosehimarika te ni ya.

21 Kirisito ati te nofawaha Teoso ati te nofawaineke. Teoso Kirisito hiri namemarika. Towisawa tohawa naka, Teoso ati ehene. Afa yama Teoso hiri ne ehene Teoso ati te nofake, Teoso te noki na te.

22 Teoso ati te nofa ati nima te na te ati boti Teoso namosetaka. Te ati boti amosa ihi te abe nofi yokana tohineke. Te abe nofi kitamisahaboneke te ati boti ya.

23 Teoso ati te nofawai ka te watamatasete teke. Teoso ati yati ne sawi fawa tere amaka. Ahabihinatere amaka. Makoni owati amake, te abe nofahabone ona owa.

24 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Masiri nima e nineke e nafi. Masiri mowe amosa ahabate amake. Masiri waya tonaha mowe foro te amake. E amosi fawa te amake, e ahabaro, fara masiri nima.
25 E ka Hiti ta ati ahabatere amaka",

ati ke. Efe Teoso ati ota kamininekе te ni ya, hiyara amosa ota kamina ota.

2

Teoso ka me te amake.

1 Faya te ehene te ka one yama nawaha me karimariyahi. Te abe keyehamarabone teke. Te ati boti te kehemorabone teke me nokosi ya. Te abe ehene wara tonamarahabone teke. Hiyara te kamina nawahare rabone teke te one me ni ya.
2-3 Inamatewe yoa fehe fawi nofahi nima te nabone teke, Teoso ati amose te nofaha te, amosari. Inamatewe nima te nineke, te ka yama totoyabo kawahara te, Kirisito te nofawai ka yama. Kirisito te totomi na Kirisito te nofa te awineke. Te yanawahabone teke fare inamatewe nima. Kirisito ati wato te nafimisi ya te yanawahabone teke. Te yanawahi ya Teoso tera kasomebonaka.
4 Te kakineke Kirisito ni ya. Yati yati na nima Kirisito naka. Afa yati me hinofaraha Teoso ta hikatikehemetemoneke. Afa yati ta amosate amake mata ya Teoso ni ya.
5 Yati yati na nima te nineke bisa. Teoso yobe hiri naka afa yati te tohaha te ya. Efe yobe sasetoti me nima naka, Teoso ka sasetoti mati. Teoso ati te nofaha sasetoti me nima te nineke, bani me me ta na mati Teoso ni ya. Yama te hiri na amosineke Teoso ni ya, Sesowi Kirisito ka me te tohaha te.
6 Teoso ka yama hani ati e narake ahi, Kirisito kaminari:

"Yama te awahi. Hahi okatikehi oyose oke Siao ya, Serosarei. Yati yobe ewene tohaha nima nareka, amosari mata ya. Haha he ati me nofaha me kokoma niba wataraba me amake",

Teoso ka yama hani ati ke.
7 Yati me hikaminehemete Kirisito amake. Kirisito amosate amaka te ni ya mata ya, Kirisito ati te nofaha te. Me one ta Kirisito ati nofakere. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi, mera kaminaro:

"Yobe me hiri na yati one me hinofara afa yati yobe ewene taiti tohineke waha",

ati te amake.
8 Teoso ka yama hani one nake, mera kaminaro tasa, ati e naro ahi:

"Afa yati ihi e tara tokate e amake. Ihi e sonate e amake",

ati te amake. Teoso ati me nofakere. Me foro te me amake, Teoso ati me nofari karo. Teoso ati ehene me foro nineke.
9 Ha te ta Teoso tera kakatikehimari teke, hinaka mebone me te. Sasetoti me te amake. Towisawa me te amake. Teoso ka me te amake. Yama soki ya te naoha Teoso tera ha neta amaka, te kakehabone te, yama wehe kitaha

ya, wehene. Hinaka mebone tera tonihe te kaminebona ati nareka me nafi
ni ya, ehene amosemonaha mata ya.
10 Teoso ka me te toharemete Teoso ka me te amake waha. Teoso te
watomatarihi nemete teke, yahahari. Teoso te watowahake, yahahari.

Towisawa me ati te tokatabahabone teke.

11 Oko one mati, tera onofa te, bofe ka me te amakere, Teoso ka me te.
Hine ya te winineke mata bofe ya. Makoni yama hiyara te hiri nabone
te ati boti ati na ati te tokatabarabone teke. Afa yama hiyara e kanamori
nahabihabone ati ke.
12 Teoso nonofa me amara me baikani ya te winaha yama amosa hihiri
te tohahabone teke. Hibayata ya yama hiyara te hiri namone me ati
nineke. Teoso yama manakone nahabihibona ka amo ni kobo ne ya Teoso
amosemona me ati naboneke, yama amosa te hiri na me awi karo.
13-14 Towisawa me ati te tokatabahabone teke, towisawa me nafi, e ka
Hiti ati ehene. E nafi ka towisawa toha, kofenato me nafi toha, naboneke.
Towisawa kofenato yosete amaka e ni ya, yama hiyara hihiri mera kosi,
yama amosa hihiri mera kahiyara, nebonaha.
15 Yama amosa e hiri nabone Teoso ati nareka, e ehene ati wataribone
karo. Yama me watora era me hora kineke.
16 Me one ka yama aahi me nima te namakere, te naowa te. Fara yama te
nofa te hiri nabone teke. Yama hiyara ta te hiri rabone teke. Te ati e naba
wataraboneke ahi, Owawaha yama onofa nafi hiri onahabone oke, yama
hiyara toha naro, te ati rabone teke. Teoso ka yama aahi me te tohaha
yama hiyara te hiri rabone teke.
17 Te ehene amosahi me nafi ni ya. Sesowi nonofa me te nofa nahi. Teoso
te nakomehabone teke. Fare towisawa ati nima te ehene nabone teke.

Kirisito fare hiwa ta nematamonaka Teoso ni ya.

18 Te ka one me ka yama aahi me te tohaha fara te ka hiti me ati nima
te ehene nabone teke. Me te nakomehabone teke. Me yaha fara me ati
nima te ehene nabone teke. Me hama ni ya fara me ati nima te ehene
nabisabone teke.
19 Yama amosa e hiri na yama hiyara ya era me hiri kani ya yama e noki
nabone eke, Teoso e wati nawaha e. E ehene e na amosake.
20 Yama hiyara e hiri na era me kosi ni ya yama e noki ni ka yama
amosakere haro. Yama amosa e hiri na era me kosi ni ya yama e noki ni
ka yama amosake Teoso ni ya.
21 Teoso tera ha nemarika, yama e na te hiri nabone te. Te ehene e ni ya
ahi Kirisito ehene nima te ehene nabone teke. Kirisito yama nawaha hiri
nemarika, tera narifebonaha. Fare Kirisito ehene nima te ehene nabone
Teoso ati nareka.
22 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Ehene hiyareba watatere amaka. Keyeba hiri rihi te amaka",

ati ke.
23 Sesowi me tahi hine tahi ni manakone mera tahi remarika. Me kosi
hine "Manakoba amake", ati remarika. Fare hiwa ta nemarika Teoso ni
ya. Yama manakone nahabi Teoso watote amaka.
24 Awa ya Sesowi ahabe e ehene hiyara manakone karimemari amaka. Me
noho hinihe ehene Teoso era nakitamehimari amaka. Sesowi ahabemari
amaka, yama hiyara hiri ni e nofamari ya yama amosa hiri ni nofi e
oharibone karo.

25 Ofeya me tosawariha me nima te nemete teke. Te kamehete teke waha
ofeya me nanarifa ni ya. Tera kakatomaka waha.

3

Te fanaha tera oyose oke.

1-2 Fanawi fanaha maki ati mita naboneke. Tika yibote Teoso ati nonofa
amare tika yama hiyaraba watarihi, ati timita, tine tiwehene awe Teoso
ati nofawehiba amaka, tiwati watara tiwa.
3 Te atori te mese ya toharaboneke. Te atori oro toharihi, makari amosa
te akarihi, te tati kone rabarihi, nabone teke.
4 Te atori te boti ya tohahaboneke, me hiwararo. Te atori te boti ya tohi
ya ahabaraboneke. Teoso ati te nofahabone teke te ati boti ya. Teoso ati
te mitahabone teke, te ati watara te. Afa yama yokana Teoso nofaka. Te
ehene e ni ya te amosi yokana tohahabone teke.
5 Hibati ka fanawi ihi e narawemetemoneke ahi, Teoso karawaha, Teoso
ati nofarawaha. Me atori me boti ya tohehemetemoneke, me ka yibote me
ati me tokataba mati.
6 Sara Abarao ati nofehemetemoneke, hiti hinahari. Te ehene amosa te
kokoriri ri ya Sara biterawabone teke.
7 Haha makiti mati te fanaha te ka yibote kawini te wato, narawabone
teke. Me te watoke, me kitarawara mati. Me te nofahabone teke. Fara
te nima me tehaba me amake, Teoso ya me tabahabone mati fara yama
tohaha ya, yahahari. Te ehene e ri ya Teoso tera kakawarebonaka yama
te aate na ya, Teoso te ha na te.

Me one te nofibone ka Teoso tera ha nematamonaka.

8 Yama okomina okominatasahabone oke ahi. Te one me yayai ni ya te
yayai ni toha, me yawi ya te yawi toha nabone teke, me ati boti nima te
ati boti na te. Anoti nisori nofehi nima te abe nofi nabone teke. Te abe
aawawa nabone teke. Fara yama te nofa te hiri rabone teke ha te. Yama
me hinofa te hiri nabone teke, me one.
9 Yama hiyara ya tika owa tiwa hiri kane tika manakone tiwarabone
tike. Tiwa tahi ne ya tahi tirehibonaka. Tiwati e nabone tike ahi: "Teoso
tiwa nofehibonaka", tinahabone tike. Me one tinofibone ka Teoso tiwa ha
nareka. Tiwehene e ni ya Teoso tiwa kakatomehibonaka.
10 Teoso ka yama hani nake, ati e naro ahi:

"Tika wini amosabone tini ya yama hiyara tikaminarabone tike. Me
tikeyerihi tinahabone tike.
11 Yama hiyara hiri ni tinofamarabone tike. Yama amosa hiri tinahabone
tike waha. Me mono tiriyahi.
12 Yama amosa hihiri mera Teoso nofaka. Afa Teoso me ha na me ati
mitaka. Yahakara yama hiyara hihiri me ta me ni ya",

yama hani ati ke.

Kirisito yama hiyara hiri re ahabematamonaka.

13 Yama amosa hihiri tihi ya hike tiwa me katomaba ama tiri?
14 Tiwehene amosi ka tiwa me kako ni ya Teoso tiwa nofehibonaka.
Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Me te nakomeriyahi. Te kokoriri rabone teke",

ati ke.
15 Sesowi Kirisito tinofabone tike tiwati boti ya, tika Hiti tohe karo.
Tiwatiba hawa tinihabone tike, Kirisito ati e nofi ka yama tikaminahabone
tiwa me one tiwa me aate ni ya. Me ati hora tikasarabone tike kita ya.
Tiwati yahahabone tike, Kirisito tikamina tiwa me ni ya.
16 Yama amosa hiri ni tiwaharihabone tike, Kirisito ehene, yama hiyara
kaminaba wataribone karo tiwati boti ya. Tika owa tiwa nofare ati yana
ne ya yama hiyara hiri tinahamone ati ne ya tika yama amosa me awaha
keye hiri nemona me hinehibonaka. Faya kokoma nebonaka.
17 E ehene amosa era me kako ya yama amosaboneke, Teoso hinofi ya. E
ehene hiyara era me kako ya yama amosakere.
18 Kirisito yama hiyara hiri re ahabemarika, me nafi ka yama hiyara
manakone nahabihibonaha. Ohari ahabi fayamatamona amaka, me
nafi kasomebonaha. Amose ahabemari amaka, me ihi hiyara mera
kasomebonaha. Ahabemarika, Teoso ya te tabibone karo. Abono ahabe
Kanamori ta yati tohawemataka Teoso ati ehene.
19 Kanamori tokehimataka me kanamori ni ya, me kibeha mati, Teoso ati
kaminebonaha me kanamori ni ya.
20 Afa me kibeha Teoso ati me nofaremetemoneke Nowe sawi ka yama
ya fahi. Teoso babaha rematamonaka me ni ya Nowe fotowati ehebote
hiri ne noki nari. Nowe kanawa hawa tonihe ya me tamara me
tokiyomehemetemoneke, me 8 na mati. Teoso mera kasomematamonaka,
me ahabarabone mati faha ihi.
21 Afa me nimetema te nineke, te batisa na te faha ya. Haha yama ya Teoso
tera kasomaka, te batisa na te. Te batisa na te mese bisene te soko raro
teke. Te batisa na tera te kaminaro teke Teoso ni ya, yama amosa te hiri
nabone te ati na te. Teoso tera kasomaka, Sesowi Kirisito yati name ehene.
22 Tokomemari amaka neme ya. Itarika waha, Teoso ka kanihina ka ya. E
nafi ka Hiti amaka waha, Teoso ati ehene. Teoso nanarifa mera yoseka,
Teoso ati ehene. Me kitaha me nafi yose, naka.

4

E ati boti hiyara yama hinofa te hiri namaraba te amake.

1 Makoni Kirisito ati boti nima te ati boti nabone teke, yama hiyara
kihakarana yama nawaha hiri nari. Yama hiyara te hiri nabone me ati
na te ati hiyarabone teke. Manakobisa me ihi yama nawaha te hiri ni ya
te kiti fawa rabone teke fare Kirisito nima.
2 Makoni te sawisa ni ya bofe ya e ati boti hiyara yama hinofa te hiri
namaraba te amake. Teoso yama hinofa ta te hiri naba te amake.
3 Teoso me watora fara yama me hinofa me hiri na me ihi e te me amake
ahi: me ka yibote amarawara me ahi narawate me amake. Fara me aboni
yama hinofa me hiri te me amake. Hahano me tohate me amake. Me tafi
fota, me hano, te me amake, me sawiha mati ayaka ya. Teoso bara me
kanamori me nofate me amake, Teoso yama hinofara me hiri na mati. Afa
nafi te hihiri tohehemete te amake ano tamaha ya, Teoso te watori karo
mata.
4 Haha Teoso me watora yama hiyara me hiri nabone me ya te
tabahabone tera me ha na, "Hika", me ati te me amake, te ati hiyari karo.
Makoni tera me tahi te me amake.

5 Teoso mera yosetehiba amaka, me ihi me kaminabone mati. Yama
hawa tonihareka, e nafi ka yama manakone nahabihibonaha, e yati na
toha, e abohi toha na e.
6 Makoni hiyara amosa kamina nemataka me ahaba me ni ya. Me ka
yama hiyara ihi me aboni ahaba me kanamori ta sawitehaboneke Teoso
ni ya, Sesowi ati me nofi karo.

Fara e ka yama wato ya me e narifabone eke.

7 Yama amo ni yabomakere, yama nafi ahababone amo ni. Te tonokoyahi
te kitaha te, Teoso te ha nabone te.
8 Te abe nofahi kasiro ya. Afa yama Teoso nofi mati tohaka. Te ehene e
ni ya te ehene hiyara Teoso wati nawahamarebonaka, tamaharo.
9 Te one me aamoba watari ya me te ha nabone teke, me amo nabone
mati te ka yobe ya. Me te ha na te noko yawa kanikimarabone teke.
10 E ka yama watobone Teoso yahe ta te amaka, yoro tokanaro. Fara
e ka yama watobone ya me e narifabone eke. E ehene e na me narifi e
amosabone eke, Teoso ka yama e ahi na e.
11 Teoso ati kakamina tihahabone Teoso ati ne ya, Teoso ati kamini
titaminahabone tike te one me ni ya. Tiwati amakere. Teoso ati amaka. Me
nanarifa tihahabone Teoso ati ne ya me tinarifahabone tike tika kiti nafi
ya. Tikitabone tike Teoso ati ehene. Tiwehene e ni ya me one Teoso me
kahiyaraba me amake, Sesowi Kirisito ehene. Me nafi hikahiyaratebonaka
fara yama tohaha ya. Kitabote amaka. Kiti fawa terebonaka fara yama
tohaha ya. Ame.

Kirisito nima te nineke, yama nawaha te hiri na te.

12 Oko one mati, tera onofa te, "Hika", te ati rabone teke, yama nawaha
fotahamone ihi. Fara hine itineke. Yama tera totomi nineke hine ya.
13 Te yayai nabone teke. Yama nawaha e na Kirisito hiri nemari amaka.
Kirisito nima te nineke. Kame ya amosi yokana e awe ya te yayai, nabone
teke kasiro ya.
14 Kirisito ka me te tohaha tera me tahi ni ya, yama te watohabone teke
waha, Teoso tera nofe ka yama. Teoso Kanamori sawika te ni ya Teoso
amosi namohari.
15-16 Kirisito ka tiha kateya ya tifoyi ya kokoma tirahabone tike. Teoso
amosemona tinahabone tike, Kirisito ka tiha yayai tinaha tiwa. Era
nanabowa tiharabone tike. Tifoyariyahi fahi. Yama boboti tiha, yama
hiyara hihiri tiha, era momono tiha tiriyahi, tifoyaribone karo.
17 Teoso ka me e tohaha yama nawaha e hiri nineke, Teoso ati ehene.
Yama toyabo ya hiyara amosa nonofa me amara yama nawaha me hiri
tehaba me amake mata ya, Teoso ati ehene.
18 Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

"Yama nihinakere haro, yama amosa hihiri Teoso hikasomabona ka
yama. Hahi yama hiyara hihiri himata nima neba amara, Teoso
nofarari?"

ati te amake.
19 Makoni Teoso nofi te fawa rabone teke. Yama nawaha te hiri nineke
Teoso ati ehene. Tera hiri nematamonaka. Tera narifebonaka. Yama
amosa hiri ni te fawa rabone teke.

5

Teoso ka me nanarifa me te tohaha te narabo nima okibone.

1 Teoso ka me nanarifa me te tohaha te narabo nima okibone. Teoso ka me nanarifa me ka owa ama oke bisa. Kirisito ya ota famahamaro otake, ahabari. Kirisito kame ya amosi yokana e awe ya he ya ofama otehabone oke.
2 Teoso ka me te kakatomahabone teke, ofeya me nanarifa nima, ofeya mera kakatomahari. Fara te ati ya me te kakatomahabone teke, Teoso ati ya te ati famaha te. Yinero tabiyo te awara me te kakatomahabone teke. Hine ya me narifi te nofahabone teke.
3 Te hamarabone teke, me te yoseha te. Yama amosa te hiri nabone teke, te ehene nima me ihi nibone karo.
4 Me nanarifa me ka Hiti kame ya tera kakawebonaka yama amosa ya, yama ahabihina ra ya, te ehene amosamone ati nari.

Inamati kitarayaho te ehene.

5 Ha te yetene mati tera ohiyara okibone. Bote me ati te tokatabahi. Fara yama te nofa te hiri rabone teke, te nafi. Yama me hinofa ta te hiri nabone teke. Teoso ka yama hani ati e te amake ahi:

> "Fara era e kahiyara, 'Otamina oke ha owa ta', e ati ni ya Teoso hamehibonaka e ni ya. Fara yama Teoso hinofa e nofi ya Teoso yahehibonaka e ni ya",

ati ke.
6 Teoso yama hinofa te hiri nahi, kitahari kasiro ya. Makoni yama toyabo ya tera kahiyaratehibonaka.
7 Tera wati nawahaka, yama te nofaha ta nabona karo. Makoni te kokoriri rabone teke.
8 Te amo riyahi. Te ati katamoriyahi. Riao hamehi nima Satanaisi te amaka, era nofarari. Yobi te amaka, era siba nari, era waka nebonaha.
9 Inamati kitarayaho te ehene, Kirisito ati nofi te fawa ra te. Tabora one ka Sesowi nonofa me te watoke, te nima me na mati, yama nawaha me hiri na mati.
10 Teoso yahaka mata ya te ni ya. Tera ha neta amaka, Kirisito Sesowi ka mebone me te, he ya tataba mebone me te, neme ya, te tabi fara tohatibone karo. Te ka yama nawaha fawa nibone ka yama yabomakere. Teoso tera kasomebonaka. Te kitahabone teke, ehene.
11 Kitabote amaka. Kiti fawa terebonaka fara yama tohaha ya. Ame.

Owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati narake.

12 Owati yabora Siofano rawi kanareka te ka yama hanibone ya. Yama amosa hihiri amaka, Sesowi nonofa tohahari. Kirisito nofi te fawa rabone one oke yama hani ya. Kirisito ati te watohi Teoso ati yokana tohehimona one oke, yahahari. Efe ati nofi te fawa rabone teke
13 Babironia ka Kirisito ka tera me nofahamone me ati narake. Teoso me hikatikehete me amake, fara te kakatiki nima. Okatao Mako tera nofa nemona ati nareka.
14 Te abe noko bako kokomi nakehi, te abe nofaha te. Teoso tera kakatomehibonaka, Kirisito ka me te.

2 Betiro
Betiro ka yama hanimetemone amake, yoto karo.

Betiro ka yama hani kaminematamonaka.

1 Simao Betiro ama oke, Sesowi Kirisito nanarifa owa. Sesowi Kirisito
ka yoyose oha one oke. Te ka yama hanibone amake, Teoso ati te nofaha
te, fara ota nima. Sesowi Kirisito ehene Teoso ati yati e nofawamaro eke,
ehene amose kari era kasomi nofahari. E ka Teoso amaka, era kakasoma
tohahari.
2 Teoso te wato, Sesowi e ka Hiti te wato, nineke. Afa ihi Teoso tera
kakatoma, yaha, nebonaka te ni ya mata ya.

Yama te watoha okominatasabone oke te ni ya.

3 Teoso era ha nemari amaka, amosari, ehene amosa nari. E wato ka era
kakawate amaka yama nafi ya, he ya e tabahabone e fara yama tohaha
ya, yama hinofa e hiri, nabone e, kiti ehene, Teoso tohahari.
4 Teoso amosa, ehene amosa, ne ati kaminemarika e ni ya, ati amosari
mata ya, era kasomebona ati nari. Ati kamine fare Teoso nima te nabone
ati nareka, bofe ka yama hiyara te hiri namarabone te, e ati boti hiyara
hinofaro.
5 Makoni Kirisito ati te nofawaha manakobisa te kitahabone teke, te
ehene amosawaha nabone te. Te ehene amosi ya manakobisa yama Teoso
hinofa te wato nabone teke.
6 Teoso yama hinofa te wato ya manakobisa te abono yosi te wato nabone
teke. Tera yosi te wato ya manakobisa Teoso nofi te fawa rihi nabone teke.
Teoso nofi te fawa ri ya manakobisa Teoso yama hinofa te hiri, nabone
teke.
7 Teoso yama hinofa te hiri ni ya manakobisa te one me te nofa nabone
teke, Sesowi nonofa mati. Te one me te nofi ya manakobisa me nafi te
nofa nabone teke.
8 Afa yama hiri ni te nafimisi ya yama bonora nima te rabone teke, te
ehene amosa te, e ka Hiti Sesowi Kirisito ati te watoha te.
9 Afa te hiri ri ya te noko awara awineke. Te ati katamoa te awineke
Teoso ehene ya, te ati boti soko nari, te ka yama hiyara nahabihibonaha.
10 Makoni te kitahi, te ehene amosabone te, yama te watobone karo,
Teoso tera ha ne ka yama, tera kakatike ka yama toha naro. Afa yama te
hiri ni ya te tosawariterabone teke.
11 Faya Teoso tera nawinebonaka yayai nari e ka Hiti Sesowi Kirisito
taboro ya, era kakasoma tohahari. Sesowi e nafi ka towisawa tohatehi-
bonaka fara yama tohaha ya fahi.
12 Afa yama te watoke haro. Teoso ati wato yokana te tohaha te ni ya
afa yama kamini fawa orihi onahabone oke.
13 Owehene e na amosake ahi, osawisa ona owa mata, te ati kata-
morabone te afa yama ya.
14 E ka Hiti Sesowi Kirisito owa hiyarare oke, oko abono owakanakos-
abone ati nari, ayata ya.
15 Makoni afa yama okominaha kamini fawa orahabone oke te ni ya.
Okoma onowati ya te ati katamoriyahi afa yama ya. Afa yama wato te
fawa terabone onahara oke.

Kirisito ota awahamaro ota amake, amosari.

16 E ka Hiti Sesowi Kirisito kitehi kamehibona ota ati na, yama wawato hiyara me siba hina amara ota kaminaro otake. Efe ota awahamaro ota amake, amosari, kitahari.

17 Sesowi amosemona fare bati Teoso ati nemari amaka, he kahiyarahari. Teoso kiti mati tohe Sesowi hiyaremarika, ati e nari ahi: "Okatao amaka, onofari. Ehene nafi amosabote amaka owa ni ya", ati nemari amaka.

18 Ati ota mitehimari amaka ati kakehari neme ya, Sesowi ya ota tabaha ota Teoso ka yati nemeha mese ya.

19 Makoni hibati ka Teoso ati kakamina Kirisito me kamina keye me hiri remetemone ota ati nineke. Afa me ati te kamitiyahi. Me ati rabiao oye nima te amake, rabiao yama sokiha firi kanaha oye nima. Me ati kamiti te fawa riyahi, yama te noki na te. Kirisito kame ya yama wato yokana te tohahabone teke. Yama we kamaki nima kami tehibonaka. Kame ya hiwa namotehiba amaka maya nima nari te ati boti ya.

20 Yama te watohi haro: Teoso ati kakamina fara me ati amara me kaminemetemoneke, Teoso ka yama hani ati.

21 Fara me ati amara ya me ati yana nemetemoneke. Teoso Kanamori ati ehene Teoso ati me kaminemetemoneke.

2

Tera me kanawanahaboneke Teoso ati amare ya.

1 Hibati ya me one na nehemetemoneke, Teoso ati kakamina memone me ati na Teoso ati amare me kamina mati. Te ni ya me kake, naba me amake, tera me kanawanahabone mati Teoso ati amare ya. Tera me keyehabone me ati naba me amake, Teoso ati me kaminamone me ati nama na mati. Te one afa me ati amosamone me ati na hine me yokohaba me amake. E ka Hiti me watomarahamone me ati, naba me amake, mera kanikemarihi. Teoso mera nahabihibonaka hibati ya, me ihi hiyari karo.

2 Me ati nonofa me tamahaba me amake, fara me ihi nima me ihi na mati, yama hiyara mati tohaha me hiri na mati. Me one me ihi me awi ya Teoso ka hawi yokana hiyaramone me ati naba me amake.

3 Hiyara Teoso ati amare me kaminaba me amake, fara me ka hiyara, me ka yinerobona te ta nebona me ati na mati, yinero nofi me nafiha mati. Hibati ya me ahabiteba Teoso kaminematamonaka, me ihi manakone nahabihibona ati nari. Fare Teoso atimatamona nima yama naba amake.

4 Teoso nanarifa me one ihi hiyara Teoso mera hasi nirematamonaka. Mera yosehimatamonaka, e abohi taboro ya, sokiharo, yama me noki nabone mati, me yati na mati. Teoso amo ni ya me ihi hiyara manakone nahabihibonaka.

5 Hibati ka me ihi hiyara mera Teoso hasi nirihi nematamonaka. Ati ehene faha fowe nafiha mera nahabihemetemoneke. Nowe me ta mera hasi nimatamonaka, me 8 na mati. Me one yama hiyara hiri ni fawa nabone Nowe me narabi nima kana me na hiharematamonaka.

6 Sotoma ya Komoha famaha Teoso tonayowa nematamonaka, me ihi hiyara manakone nahabihari. Ehene e ne e nafi narabo nima nematamonaka, yama hiyara e hiri rabone e. Yama toyabo ya yama hiyara hihiri me ahabatebone ati ka Sotoma ya Komoha famaha ka me ahabimetemone nima.

7 Ro ta hasi nihimatamonaka, ehene amosari Teoso ni ya. Ro me ka yama hiyara awe yawehimatamonaka. Yama hiyara hihiri me tohehemetemoneke, me ka yama hiyara fotaharo mata ya.

8 Me ni ya Ro sawi me ka yama hiyara awa, me ati hiyara mita, nematamonaka fara yama wehe ya. Makoni ati boti hihiya toharematamonaka, yama amosa hihiri tohahari.

9 Afa yama e wati nawaha yama e watoke, e ka Hiti era hasi nibona ka yama, yama nawaha e hiri naro, Teoso yama hinofa e hiri naro. Mera nakibi nebonaka, yama hiyara hihiri mati, mera kosi nari, me ihi manakone nahabihibonaha fare amo ni ya. Me hasi raboneke ehene.

10 Me ihi manakone nafihaboneke mata ya ahi, me ati boti hiyara yama hinofa me hiri na mati, me ka hiti me nafi ati me tokatabara mati.

Me habi bayite me amake, yama hiyara hihiri mati, fara yama me hinofa me hiri na mati. Me hinamati kitaha me me nakomera me ihi me hora kite me amake.

11 Teoso nanarifa me ta me ihi e naba watatera me amake, me habi bayira mati. Neme ka me hinamati ihi me hora kitera me amake Teoso nokosi ya. Teoso nanarifa me kitakene me habi bayikere.

12 Afa yama hiyara hihiri me ta yama me hiwatora me hora kite me amake. Yama kabani ka bani me nima me nineke, yama me watora mati. Yama kabani ka bani Teoso mera hiri nematamonaka, hine ya me e nawasibone karo, me e nahabibone karo. Bani me ahabi nima me ahabi naba me amake hine ya.

13 Yama hiyara ya me one me me hiri kana me ihi manakone Teoso awehiba amaka. Yama soki toha yama we toha na ya yama fawi e nafiha amosate amake afa me ni ya. Te tafi ya me tafi tabaha me ihi hiyatera me amake, me tafi fotaha mati mata ya. Me ka yibote amarawara me ahi, te me amake te ya me tabaha mati. Makari bise nima me nineke, makari tonahiyaharo. Afa yama nima me nineke me sawiha mati te baikani ya, tera me tonahiya mati.

14 Me fanawi siba ni me fawa tera me amake, me ahi hirawabonehe. Yama hiyara hiri ni me fawa tera me amake. Me kitara me me ha teha me amake, me ya me tabahabone mati, me me keyeha mati. Yinero nofi me oharite me amake. Teoso mera nahabihibonaka.

15 Hawi yai tonaha ya me tokaha me waha tona me tosawariharake. Barao Beo biti ehenematamona nima me ihi nineke. Barao yama hiyara hiri nebona ati nematamonaka, yinero tabiyo, yinero nofahari kasiro ya.

16 Someto ati watatera ati yana nemetemoneke, e ati hiri naro, Barao hora na Barao ehenebona fawa niharo. Makoni e rabika ka yama hiri nebona ati ne hiri hiremetemoneke.

17 Me e narake ahi, faha kimisabone watara nima. Neme sabi boni heka nima me nineke. Teoso me taboribone hawa tonihematamonaka, tabora sokiharo mata ya. Me taboribone mera noki ke.

18 Me ati kitaha hinita tohate amake. Me one me keyehate me amake, me me ha na mati, hiba yama hiyara hiri ni me fawa na mati, me ka yibote amara me ahi narawabone mati, me ati boti hiyara yama hinofa me hiri nabone mati.

19 Afa yama aahi me tohaha me me kanawana me nahowahabone me me hite me amake, keye me hiri na mati. Haha yama ihi e kitari ya afa yama ka yama aahi e tohahabone eke. Makoni yama aahi me tohate me amake, me kitara mati yama hiyara ihi, yama hiyara hiri ni me fawa ra mati.

20 Taiti ya e ka Hiti Sesowi Kirisito era kakasoma tohehi me watobaha bofe ka yama hiyara me nofamara me hasi nibaharake. Manakobisa yama

hiyara me nofamarake tasa. Aba me wasiha me nima me narake. Me kitararake, yama hiyara ihi. Me hiyamararake mata ya waha.
21 Hawi amosa me watoremenehe, yama hiyara yokana toharene amake kakehabana me ni ya. Teoso ati me mita ati me hiwatowahe ati me hinofamarareka tasa.
22 "Yome sa ne fare sa ni kabamate amaka", e ati te amake. Fare yome nima me narake. "Boroko soko nawahi hawa tohe tofowamate amaka atabo ya", e ati, te amake. Fare boroko nima me na narake. Haha ata keye amakere.

3

E ka Hiti amo ni era bata kanehiba amaka.

1 Oko one mati tera onofa te, yama hani rawi okatasine oke, te ka yama hanibonehe. Afa yama hani famaha rawi okanara oke, yama amosa wati nawahi forima te nibone karo.
2 Hibati ka Teoso ati kakamina me ati te wati nawahabone onahara oke. Teoso ka yoyose tera me kanawanaharo me ati te wati nawaha nabone onahara oke, e ka Hiti ati me kamina mati, era kakasoma, era kanawane ati.
3 Yama te watohi haro. Yama te siba nahi, e naro ahi: Teoso amo ni yabokire ya Sesowi me haha kanahaba me amake, yama hiyara hihiri mati, fara me ati boti hiyara yama hinofa me hiri na mati.
4 Me ati e naba me amake ahi: "Sesowi kamehibona ati nemona hibaka tohara? E ka abi me ahabamaroke. Sesowi ta kamakara mata. Yama yana kani ka yama fara tohaha toha nawi nineke", me ati naba me amake.
5 Me ati katamoa me awineke, yama yana kani ka yama yokana wati nawahi me nofara mati. Hibati ya neme nehemetemoneke Teoso ati ehene. Teoso ati ehene wami fotokiemetemoneke faha baikani ya. Teoso ati yana ne faha wami tonihawahematamonaka waha.
6 Manakobote me nafi ahabemetemoneke fa fowe nafiha ihi, fara faha.
7 Haha neme wami ya famaha ahabakere mata, fare Teoso ati ehene. Fare amo nibona noki naka, yama hiyara hihiri mera nahabihibonaha, me ka yama hiyara manakone awehibonaha. Yama hiri ni hawa tonihe yama noki naka, haha neme ya wami famaha sari kanebonaha afa yama ya fahi.
8 Oko one mati tera onofa te, te ati katamoriyahi yama e na ya. Teoso ni ka yama wehe oharia e ni ka mio ano nima nineke. Teoso ni ka mio ano e ni ka yama wehe oharia nima nineke.
9 E ka Hiti kamebona ati ne nawahemona me hine nawahakara. Tera noki naka. E ahabi nofakara. Me nafi me ihi me nofamarehene me amake, me ihi hiyara mati, me ahabarahabone mati, ati nareka.
10 E ka Hiti amo ni era bata kanehiba amaka, yama boboti kakehi nima. Yifo hiri ni ati nafihaba amake neme ya, neme fawa ni ya. Yama nafi ahaba naba amake, hatiharo. Wami hati, wami ka yama nafi hati, naba amake.

Teoso amo ni te noki nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te.

11-12 Yama nafi ahabatehaba amake. Makoni te e nabone teke ahi: Teoso amo ni te noki nabone teke, Teoso yama hinofa te hiri na te, Teoso ka me te tohi karo. Yama amosa te hiri ni ya Teoso amo ni kobo kabote nebonaka. Efe Teoso amo ni ya neme hatihaba amake, yifo hiri ni ya. Yama nafi harorisahaba amake, hatiharo.

13 Neme yati ya wami yati famaha e noki nineke, Teoso hiri hitehabone
hinaharo. Yama amosa hinama e hiri tehaba e amake fahi.
14 Oko one mati tera onofa te, afa yama te noki na te amosahi he ni ya.
Te kitahi, te bisene watarabone te. Tera kakorayaho kame ya.
15 Te ati e nabone teke ahi: "E ka Hiti era kasomebona ati namako
nawahaka", te ati nabone teke. Baoro Sesowi nonofa tohe onofe ati e
nareka fara owati nima, yama hani rawi kane ati. Yama watoka, Teoso
hikanawane kari.
16 Afa yama kamina nareka hinaka yama hani nafi ya, fara owati nima.
Yama one hikaminaha nihinarihi ke, e watohabana. Me one Baoro ati owa
kamina ati kamini yokana me hiha hikara, yama me watori karo, Teoso
ati me nofamara mati. Teoso ati owa kamini yokana me toharihi ke bisa.
Teoso mera nahabihibonaka.
17 Oko one mati tera onofa te, yama te watoke waha, te narabo nima oni
karo. Makoni tera te kakatomiyahi. Tera me keyehariyahi, yama hiyara
me hiri na mati. Teoso ati nofi te fawa riyahi.
18 E ka Hiti Sesowi Kirisito yahi hiri ni te nafimisahabone teke, era
kakasoma. Efe wato te nafimisa, nebonaka. Amosemona me nafi
hinehibonaka. Amosemona me nafi hitehibonaka bisa fara yama tohaha
ya. Ame.

1 Yowao
Yowao ka yama hani taitimetemone amake.

Sesowi Teoso namohimarika e ni ya.

1 Sesowi tamine ota kamininekе te ni ya. Teoso namohimarika e ni ya,
e sawitibone karo fara yama tohaha ya. Teoso ya famehimatamonaka,
Teoso yama nafi hiri ne ya. Ati ota mitehimarika, ota awahari ota noko
ya. Ota kakatomehimarika. Ota boyo, nemarika ota yehe ya.
2 Sesowi ra Teoso namohimarika. Efe Sesowi ehene e sawitehabone
eke fara yama tohaha ya. Ota awehimari tamine ota kaminaka te ni ya,
keye ota hiri ra ota. Sesowi tamine ota kaminaka, fara yama tohaha
ya sawitehari. E wini fara toha, tehabone eke Teoso ya e tabaha e.
Sawibehimatamonaka e ka abi Teoso ni ya. Manakobisa kakehimarika
e ni ya. Ota awate amaka, Teoso hinamoari ota ni ya.
3 Ota awe ati ota mite tamine ota kamininekе te ni ya, e tabawaibone
karo. E ka abi ya e tabineke, biti Sesowi Kirisito ya famahari.
4 Yama hani rawi okine oke, te ka yama hanibonehe, yayai obone karo.

Teoso yama oye hinama amaka.

5 Sesowi Kirisito ati ota mite ati okominine oke te ni ya, ati e nari ahi:
Teoso yama oye hinama amaka. Sokihiba watatere amaka.
6 Yama soki ya e yaka na e ya tabatere amaka. E ya tabehimona e ati ni
ya keye e hiri na awineke, e ehene hiyara e.
7 Yama oye ya e yaka ni ya e ehene e nabone eke Teoso ehene nima,
sawihari yama oye ya. Yama oye ya e yaka ni ya e tabiboneke. Biti Sesowi
emene era soko nebonaka, e ka yama hiyara nafi fawa nibone karo.
8 E ka yama hiyaraba wataramone e ati ni ya keye e hiri nineke, fara era
e keyeha e.
9 E ka yama hiyara e kamini ya e ka yama hiyara nafi soko nebonaka,
e amosawahabone e. E ka yama hiyara wati nawahamarebonaka, ati
tohawaterari, hinaka yama hiyaraba watarihi teharo.
10 E ka yama hiyaraba wataramone e ati ni ya, keye hihirimona e ati
naka. E ati e ni ya ati watare awaka e boti ya.

2

Sesowi Teoso aate te amaka, era kaminari.

1 Matehe, yama hani rawi okine oke, yama hiyara te hiri ribone karo.
Yama hiyara e hiri ni ya owa naka, e ka abi aate nebonaha, e ehene
wati nawahamarebonaha. Ino amaka, Sesowi Kirisito, ehene hiyareba
wataterari.
2 Ahabemari amaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha.
Ahabemari amaka, e nafi ka yama hiyara manakone nahabihibonaha.
3 Fare ati nima e ehene ni ya, era e watohabone eke, he wato yokana e
tohaha e.
4 Fare ati nima e ehene ra he wato yokana e tohahamone e ati rabone
eke. E ati e na keye e hiri nineke, keye hihiri e toaharo.
5 Fare ati nima e ehene ni ya he nofi yokana e tohaha e awineke. E ehene
e na era e watohabone eke, e ya tabahari.

6 Kirisito e ya tabehimona e ati ni ya fare Kirisito ehenemari nima e
ehene nabone eke.

Haha me one me nofaha yama oye ya me winake.

7 Oko one mati, tera onofa te, tera oyoseha owati yama yati amakere.
Yama bote amake, te mitateharo hibati ya. Kirisito tamine amaka, tamine
te mitatehari.
8 Tera oyoseha owati yama yatibisa amake. Yama soki tokomi yana
tonarake, yama oye yokana we toni karo. Yama yati Kirisito kihaka. Afa
yama yati te kihabisineke. Afa ihi yama soki tokomake.
9 Tika owa tikakoha yama oye ya tisawiamone tina yama soki ya tisawisa
tine tike.
10 Haha me one me nofaha yama oye ya me winake. Yama hiyara
nafihaba watara awineke me ni ya.
11 Haha me one me kakoaha yama soki ya me sawike. Me yaka ke yama
soki ya. Fara me toki ka yama me watora me awineke. Me noki awara me
awineke, yama soki ihi.

12 Matehe te ka yama hanibone rawi okine oke, te ehene Teoso wati
nawahamare karo, Sesowi Kirisito ehene.
13 Makiti mati, te ka yama hanibone rawi okine oke, Kirisito te wato karo,
sawihimata yama yana kani ya. Makiti yati mati te ka yama hanibone rawi
okine oke, Satanaisi kitare karo te ehene. Matehe, te ka yama hanibone
rawi okine oke, e ka abi te wato karo.
14 Makiti mati te ka yama hanibone rawi okine oke, Kirisito te wato karo,
sawihimata yama yana kani ya. Makiti yati mati, te ka yama hanibone
rawi okine oke, te kiti karo. Teoso ati sawi, ka te ati boti ya. Satanaisi
kitarihi ka te ehene.
15 Yama bofe ka te nofarabone teke, nafi. Yama bofe ka tinofi ya e ka abi
Teoso tinofara tiwa awine tike.
16 Yama bofe ka nafi e ka abi ka yama amakere, bofe ka yama tohi karo.
Bofe ka yama e te amake ahi: e ka yibote amara e nofa, e ka one me ka
yama e nofa, e honaha era e kahiyara, ni ya bofe ka yama e nofake.
17 Bofe ka yama nafi ahabatehaba amake. Bofe ka me ihi hiyara ahaba,
tehaba amake. Fare Teoso ati nima e ehene ni ya fara e tohaha e tohanawi
nabone eke, ha e ta.
18 Matehe, Teoso amo ni kobo kabona. Kirisito kakako tamine te mitate
amaka, kakehibonaha. Kirisito me nofara me naharake hibati ya, me
tamaha mati. Makoni Teoso amo nibona yabokire e watoneke.
19 E ya me tabaha me sawimararake, e ya tataba me amari karo. E ya
tataba me tohi ya me sawisa nene me amake e ni ya. Me tokoma me e
watoha eke, e ya tataba me tohara mati.
20 Teoso ka yama te watoke, te nafi, Kirisito tera kakawe karo Teoso
Kanamori ya.
21 Te ka yama hanibone rawi okana owatiba watakere, Teoso ka hawi
yokana te watoramone onaha owa. Teoso ka hawi yokana te wato ka te ka
yama hanibone rawi okine oke. Teoso ka hawi yokana ka keyeba watateri
ka yama hani rawi okine oke.
22 Sesowi Kirisito amaremona e ka owa ati ne keye hihiri amaka. Kirisito
kakako amaka. E ka abi Teoso tohika, Teoso biti tohihari.
23 E ka owa Teoso biti Sesowi Kirisito tohihi Teoso ya famakara, Teoso
Sesowi bati tohe karo. E ka owa Teoso biti nofe ya bati ya fame awaka.

24 Teoso ati nofi te fawa rabone teke, ati te mitehimarihi. Teoso ati nofi
te fawa ri ya te ya biti tabehibonaka, Kirisito. Te ya Kirisito bati taba,
nebonaka.
25 E ya Kirisito tabatehibona ati te amaka, fara yama tohaha ya.
26 Te ka yama hanibone rawi okine oke me okomina owa, tera me keyeha
mati.
27 Teoso Kanamori ya Kirisito tera kakawe ka Teoso Kanamori sawisa
nareka te ni ya. Teoso Kanamori tera kanawanaka, yama nafi ya. Yama
hasi naba wataraboneke kaminamakiabana. Makoni tera kanawanehi-
bona owabona te nofarabone teke. Teoso Kanamori fare oharibonaka
tera kanawanahari. Keye sawitera amake Teoso Kanamori ni ya. Teoso
Kanamori ya te tabi fawa rabone teke.

Haha yama amosa me hiri na Teoso biti me amake.

28 Matehe, Sesowi ya tabi te fawa riyahi, e kokoma ribone karo Sesowi
kame nokosi ya.
29 Te watote amaka, yama amosa hinama hiri nari. Makoni yama te
wato, ke haro: haha yama amosa me hiri na Teoso biti me amake.

3

1 Owati te mitahi. E ka abi Teoso era nofi mati tohe ka biti me era
tonihate amaka. Keye amakere. Teoso biti me e amake. Kirisito me
watorimete ka era me watokere, Teoso biti me e tohaha e.
2 Oko one mati, tera onofa te, Teoso biti me e tohake. E abonotebone e
watokere. Kame ya e e nabone eke fare nima, awi yokana e tohe kari, fare
abono.
3 Te noki ne te ka yama hiyara watarabone teke, fare Kirisito nima,
hinaka yama hiyara watararo.
4 Haha yama hiyara me hiri na Teoso ati me tokatabakere. Yama hiyara
e hiri na Teoso ati e tokatabara e awineke.
5 Kirisito te watoke, kakehimarihi, e ka yama hiyara fawa nihibonaha.
Hinaka yama hiyaraba watatera amake.
6 Haha Kirisito ya me taba yama hiyara me hiri nasa raboneke. Haha
yama hiyara me hiri nasa na Kirisito me awatera me amake. Kirisito me
watorihi te me amake.
7 Matehe me one tera keyehariyahi. Haha yama amosa me hiri na me
amosake Teoso ni ya. Kirisito nima me nineke, amosari Teoso ni ya.
8 Haha yama hiyara me hiri na Satanaisi ka me amake. Satanaisi yama
hiyara hiri ni fawa tere amaka. Teoso biti kakehimarika, Satanaisi yama
hiri hina nahabihibonaha.
9 Teoso biti tihi ya yama hiyara hiri tisa tirahabone tike, fare Teoso nima
tinaha tiwa. Yama hiyara hiri hina tikere, Teoso biti tiha tiwa.
10 Teoso biti me e watoke. Satanaisi biti me e wato, ke. Haha yama
amosa me hiri ra Teoso biti me amakere. Teoso biti me toharihi nineke
haro, fara me one me nofara mati.

E ka one me e nofahabone Kirisito ati nemarika.

11 Kirisito ati tamine te mitate amaka, Teoso ati nofi te yana kani ka
yama ya. E ka one me e nofahabone ati nemarika. Efe ati tamine miti fara
te tohineke fara yama tohaha ya.
12 Kaimatamona nima te rabone teke, Satanaisi ka tohehimata, nisori
nabowahari. Himataba hinabowehimata amara? Ehene hiyi nofare nisori
ta ehene amosi nofe ka nisori nabowematamonaka.

13 Ota one mati, fare Kai nisori nima te nineke. "Hika", te ati rabone
teke, tera me kakoa te, bofe ka mati.
14 Fara e one me e nofaha era e watohabone eke, Teoso era kasome e. E
ahabenemete e sawi fara tohawabone eke waha. Me one me nofara me ta
me ahababa me amake.
15 Haha me one me nofara era wawaka me amake. Era wawaka me
sawiteraba me amake Teoso ni ya.
16 Sesowi hiwa ta nemari amaka ahabebonaha, era kasomebonaha.
Makoni e abe nofi ka yama e watoke, e abe nofahabone e. Fare Sesowi
ehenemari nima e ehene nabone eke. Era e ta nabone eke, e one me e
kasomabone e.
17 Yama tikiha tika owa yama kihare kasomi tinofare ya Teoso tinofara
tiwa awine tike.
18 Matehe hine ya e ati saiha e one me e nofahamone e ati na e ehene
hiyarabone eke. Yama amosake haro mata ya, me one nofi yokana e tohi
ka yama, me e kasomi karo.

Teoso e watoka, sawihari e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya.

19-20 E ehene e ni ya ahi era e watohabone eke, e sawiha e Teoso ka hawi
yokana ya. "Teoso ka ama okere", owati boti ati ni ya owati boti yama
watoramone onahabone oke. Teoso yama nafi watote amaka. Teoso ati ta
kitate amaka. Owati kitarabone oke Teoso ehene.
21 Oko one mati, tera onofa te, Teoso ka e tohahamone e ati boti ati ni
ya yama aate ni e nakomerabone eke Teoso ni ya.
22 Yama e aate na Teoso ni ya afa yama ya Teoso era kakawebonaka, fare
ati nima e ehene na e, fara yama hinofa e hiri, ni karo.
23 Teoso ati e nareka ahi, era yosehari: biti Sesowi Kirisito ati e
nofahabone ati nareka. E abe nofa, nabone ati nareka, fare biti atimari
nima.
24 Teoso ati nima e ehene ni ya Teoso ya e tabahabone eke. E ya taba
nebonaka. Teoso e watoka, sawihari e ni ya, Kanamori ta nari e ni ya.

4

Kirisito me nofara me ati te mitarabone teke.

1 Oko one mati, tera onofa te, te ka owa Teoso Kanamori ati kaminemona
ati ne te totomi nebonaka. Teoso Kanamori yokana amare ati kamine ya
ati te nofarebonaka. Me tamate me amake, Teoso ati me kaminamone me
ati na mati, keye me hiri na mati.
2 Teoso Kanamori ati te watohabone teke. Haha Teoso ati me kamina
Sesowi Kirisito e ka owamona me ati nineke, kakehari neme ya.
3 Sesowi me kamina afa me ati nima me ati ra Teoso ati me kaminakere.
Kirisito kakako ati me kaminineke. Kirisito kakako tamine te mitate
amaka, kakehibonaha. Sawihareka hibati ya bofe ya.
4 Matehe Teoso ka me te amake. Kirisito me nofara me kitakere te ehene,
Teoso Kanamori kite ehene, sawihari te ni ya. Satanaisi bofe ka mera
yosehi kitakara, Teoso Kanamori ehene.
5 Haha bofe ka me tohaha bofe ka yama me kaminate me amake. Fara
me one me ati me himita hike, bofe ka me tohabisa mati.
6 Teoso ka me e amake, ha e ta. Haha Teoso me watoha e ati me mitake.
Haha Teoso ka me tohara e ati me mitakere. Me nafi ihi e awaha me e
watoha eke, Teoso Kanamori ati me kamini ya me kamina, keye me hiri
ni ya keye me hiri, na mati.

Teoso era nofi fawa tere amaka.

7 Oko one mati, tera onofa te, e abe nofahabone eke. E abe nofaha
Teoso ehene amaka. Haha me one me nofa Teoso biti me amake, Teoso
me watoha mati.
8 Haha me one me nofara Teoso me watokere, Teoso nima me ra mati,
era nofi fawa terari fara yama tohaha ya.
9 Teoso biti fare ohari yosehimatamonaka bofe ya, era nofehi e
watohibonaha. Biti ehene e winatehabone ati nematamonaka fara yama
tohaha ya. Makoni biti yosehimatamonaka bofe ya.
10 Ha e Teoso e nofaramaro eke. Teoso ta era nofehimatamonaka. Teoso
biti yosehimatamonaka, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha.
11 Oko one mati, tera onofa te, Teoso era nofe ka e abe nofahabone eke.
12 Teoso e awahaba watatera amake. E abe nofaha e ni ya Teoso sawika.
E abe nofaha Teoso nofi yokana e tohaha e awineke.
13 Yama e watoke haro, Teoso ya e tabi ka yama, e ya Teoso taba ne ka
yama, Teoso Kanamori ta ne ehene e ni ya.
14 Teoso biti yosehimari amaka, e nafi kasomebonaha. Yama ota awa,
yama ota mita na ota kamininekе te ni ya.
15 Haha Sesowi Teoso bitimona me ati na me ya Teoso tabaka. He ya me
taba, ke.
16 Teoso era nofehimona e ati boti ati ke. Teoso e watoka, era nofahari.
Era nofi fare tohate amaka fara yama tohaha ya. Me one nofi fawa tiri ya
Teoso ya tifamabone tike. Teoso sawi nebonaka tiwa ni ya.
17 E abe nofi ya Teoso nofi yokana e tohahabone eke, Kirisito ehene
namarima e ehene na e. E ehene e ni ya ahi e watorabone eke, Teoso
yama manakone nahabihibona amo ni ya.
18 Me one nofi yokana e tohaha e watorabone eke. Teoso e
nakomerabone eke, e ka yama hiyara manakone nahabihibonaha. Teoso
tinakomehi ya me one nofi yokana tiha tikere.
19 Me one e nofake, Teoso era nofi tai tohamari karo.
20 Haha me ati yana na Teoso me nofahamone me ati na fara me one me
kako ya keye me hiri nineke. Me me awaha me me nofararake. Teoso me
hiware me hinofeba ama? Me hinofa hikara, fara me one me nofara mati.
21 Sesowi ati e nemarika ahi, era yosehari: Teoso tinofa tika owa tinofa
tinahabone tike.

5

Haha Sesowi Teoso bitimona me ati na me kitake.

1 Haha Sesowi Kirisitomona me ati na Teoso biti me amake. Haha Teoso
me nofaha Teoso biti me me nofa, te me amake.
2 Teoso e nofa Teoso ati nima e ehene ni ya era e watohabone eke, Teoso
biti me e nofaha e.
3 Teoso nofi yokana e tohaha Teoso ati nima e ehene nabone eke. Yama
nawahakere, Teoso yama hinofa e hiri nibone karo.
4 Haha Teoso biti me tohaha me kitake, Teoso ati me nofi karo. Bofe ka
yama kitakere me ihi.
5 Haha Sesowi Teoso biti tohehimona me ati na me kitake. Bofe ka yama
kitakere me ihi.

Haha Teoso biti ya me tabaha me winateboneke fara yama tohaha ya.

6-8 Sesowi Kirisito kakehimari amaka. Kake me hibofarisemarika. Ahaba
nemarika. Teoso Kanamori keye hiritere kake, nemarika. Sesowi e

watoka, Teoso biti tohahari, Teoso Kanamori hikamine kari. E wato, ka,
Teoso biti tohahari, me hibofarise kari faha ya. E wato, ka, Teoso biti
tohahari, ahabe kari awa ya, emene ahabari. Afa yama terei na yama fara
oharia kamininеke, Sesowi Teoso biti tohe ka yama.
9 Teoso e amare hikaminate amaka. E ka owa hikamine ya e ka owa ati
e nofahabone eke. Teoso hikamine ya Teoso ati nofi mati e tohahabone
eke, Teoso tohe karo. Teoso ati e mitate amaka, e toharari. Teoso ta nafite
amaka mata ya, biti tamine kaminari.
10 Haha Sesowi ati me nofa me ni ya Teoso biti tamine kaminaka. Me one
Teoso ati me nofara Teoso keye hihirimona me ati te me amake. Sesowi
Teoso bitimona Teoso ati ne he ati me nofara keye hiri nemona me ati
nineke.
11 Teoso era hiyaremarika, e wini fara tohatehabone ati nari biti ehene.
12 Haha Teoso biti ya me tabaha me wini fara tohatehaboneke. Me one
Teoso biti ya me tabara me winiba watateraboneke fara yama tohaha ya.
13 Te ka yama hanibone rawi okine oke, tera te watohabone te, te wini
fara tohatehabone te, Teoso biti ati te nofaha te.
14 Yama aate ni e nakomera eke Teoso ni ya. E aate ne e ati mitehibonaka,
yama hinofa e aate ni ya he ni ya.
15 E watoka, e ati nafi mitahari, e aate ne e ati. Makoni e wato, ka, era
kakawebonaha, fara e ati nima ehene nari.
16 Tika owa yama hiyara hiri ne tiwe ya ha tikanebonaka Teoso ni ya,
Teoso ati somawamebonaha he ni ya, ahabarehibonaha. Hinaka yama
hiyara nafi ya ha tikarebonaka Teoso ni ya. Hinaka yama hiyara nafi ya
ahabeba amaka.
17 Yama hiyara nate amake yoro tokanaro. Yama hiyara nafi Teoso
nofatere amaka. Yama hiyara nafiha e hiri na e ahabate amake. Yama
hiyara one ta e hiri ni ya e ahabatera amake.
18 Haha Teoso biti me tohaha me e watoke, yama hiyara me hiri nasa ra
mati. Teoso biti mera kakatomate amaka, Satanaisi mera ahi rabona karo.
19 Era e watoke, Teoso ka me e tohaha e. Bofe ka me e wato, ke, Satanaisi
me hiyoseha mati, me nafi.
20 Teoso biti e wato, ke, kakehimarihi, era kanawanahari, Teoso yokana
e watohabone e. Teoso yokana ya e tabawake, biti Sesowi Kirisito ya e tabi
karo. Teoso yokana amaka. He ya me tabaha me winatehaba me amake
he ni ya fara yama tohaha ya.
21 Matehe Teoso me amara me te nofarabone teke.

2 Yowao
Yowao ka yama hani taiti nowati kametemone amake haro.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

1 Oko yama hani amake, te ka iti oha owa. Te ka yama hanibone amake,
Sesowi nonofa me te, Teoso tera kakatikehi te. Tera onofa oke kasiro ya.
Me nafi Teoso ati yokana me watoha tera me nofa, ke.
2 Tera onofa oke, Teoso ati yokana sawi karo e ni ya. Ati sawi fawa
terebonaka e ni ya.
3 Teoso e ka abi yahehiba amaka e ni ya. Yama hiyara e hiri kene yahasa
neba amaka e ni ya. Era kakatoma neba amaka, biti Sesowi Kirisito ya
famahari. Afa yama Teoso hiri neba amaka e ni ya, Teoso ati yokana e
wato, e one me e nofa, na e.

E abe nofahabone eke.

4 Yayai one oke kasiro ya, te one me tamine omita owa, Teoso ka hawi
yokana ya me yaka na mati. E e nabone eke ahi, e ka abi era yosehi e.
5 Te narabo nima okibone. E abe nofahabone eke. Haha rawi okana
Teoso ati yati amakara. Hibati ka ati amaka, ati e mitatehari.
6 Teoso e nofi ya fare Teoso ati nima e ehene nabone eke. Teoso ati
tamine te mitate te amake hibati ya. Te abe nofi fawa rabone ati nareka.
7 Me tamaha me kakeharake, keye me hiri na mati, Sesowi Kirisito e ka
owa amaremona me ati na mati. Era kekeyeha me amake. Kirisito nonofa
me amakere. Kirisito kakako me amake.
8 Tera te kakatomiyahi, Teoso tera kakawatibona karo yama amosa nafi
ya. Makoni tera ota kanawanineke. Tera te kakatomari ya Teoso tera
kakawarebonaka.
9 Haha Kirisito ati yokana nofi me fawa na hiyara bara me nofaha Teoso
ka me amakere. Haha Kirisito ati yokana nofi me fawa ra Teoso ka yokana
me amake, biti ya famahari.
10 Me kakeha hiyara bara me kamina me te ha rabone teke, me sawihaba
mati te ka yobe ya. "Oko owa afa ama ti?" te ati rihi nabone teke me ni ya.
11 "Oko owa afa ama ti?" te ati ni ya me ni ya, yama hiyara te hiri na te
awineke, me ya te tabaha te.

Tera yaka onahabone onahara oke.

12 Yama tamaha okominahabone ona yama hani faya tohahaboneke
mata. Tera yaka onahabone onahara oke. E tabi ya yama nafi
okominahabone oke, e yayai ni yokana tohibone karo.
13 Sesowi nonofa owa ni ya me sawiha tera me nofahamone me ati
narake.

3 Yowao
Yowao ka yama hani nowati kametemone amake haro.

Kayo ka yama hanibonemetemone amake.

1 Kayo tika yama hanibone amake haro, iti ka yama hani. Tiwa onofa
oke kasiro ya.
2 Oko owa, titaminahabone onahara oke. Tika yama nafi amosa nabone
onahara oke. Tiwati boti amosake.
3 Sesowi nonofa me kakeha tiwa me kaminarake, Teoso ati yokana nofi
fawa tirahamone tiwa, Teoso ka hawi ya yaka tisa tinahamone tiwa. Me
ati omita yayai onahara oke kasiro ya.
4 Yayai one oke mata ya, oko matehe tamine omita owa, Teoso ka hawi
ya me yaka namone mati.
5 Oko owa tiwehene amosake, Sesowi nonofa me tikasoma tiwa, me yaka
na mati, me tiwatera mati.
6 Titamine me kaminarake ota ni ya, Kirisito ka me ota, me yaka na me
tinofamone tiwa. Me yana toni ya me ka yamabone ta tinahabone tike,
hawi ya me yaka na me ka yamabonehe. E ehene e nabone eke ahi, Teoso
ka me e.
7 Me yaka na Kirisito ati me kamininеke, Teoso wawato me amara me
ka yinero me wara tora mati.
8 Yama amosake, me e ha ni karo, me amo nabone mati e ka yobe ya,
me e narifibone karo, Teoso ati me kaminabone mati.

Tiyoterefi owati miti nofaremonaka.

9 Yama hani rawi okana ama oke, Kirisito ka me ka yama hanibonehe,
heoniao me hiri nofa mati tika yobe ya. Tiyoterefi owati miti nofaremon-
aka. Hine ya mera yoyose tohehibona ati ne awaka.
10 Okomaki ya ehene hiyaremona hora onehibonaka te nokosi ya.
Owehene hiyaramone ati nemonaka. Yama hiyara one hiri, nemonaka,
e naro ahi: me yaka na mera narifarehimonaka. Sesowi nonofa me me
narifabone mera kayawemonaka. Me me narifi ya me sawimarahabone
ati nemonaka Kirisito nonofa me ni ya.
11 Oko owa tiwehene e rabone tike, yama hiyara hihiri me ihi nima.
Yama amosa hihiri me ihi nima tiwehene nabone tike. Haha yama amosa
me hiri na Teoso ka me tohate me amake. Haha yama hiyara me hiri na
Teoso me awatera me amake.
12 Timetirio ehene amosi nofehimona me ati narake, me nafi. Yama
amosa hiri hina he ati boti amosa kamininеke. Fara me ati nima owati
nineke. Owa tiwato tike, keye hiri ora owa.

Tiwa yaka onahabone onahara oke.

13 Yama hani ya yama tamaha okominahabone ona faya tohahaboneke
mata.
14 Tiwa yaka onahabone onahara oke hibati ya. E tabi ya e abe
hiyarabone eke fahi.
15 Teoso tiwa kakatomehibonaka. Haha e ya tataba owa ni ya me sawiha
tiwa me nofahamone me ati narake. Haha tiwa ni ya me sawiha me onofa
owatimone tikaminabone tike, e ya tataba mati, me oohariki na me ni ya.

Yota
Yota ka yama hanimetemone amake.

Yota ka yama hani kaminematamonaka.

1 Yota ama oke. Sesowi Kirisito nanarifa ama oke. Tiako nisori ama oke. Te ka yama hanibone amake, Teoso tera kakatikehi te. E ka abi Teoso tera nofaka. Sesowi Kirisito tera kakatoma, naka.
2 Teoso yahehibonaka te ni ya. Tera kakatomehibonaka. Tera nofa nebonaka, kasiro ya.

Yama hiyara hihiri me sawihamoneke te ni ya.

3 Tera onofa oke. Yama hani rawi onahabone ona amake, Kirisito era kasomi ka yama okominabone owa te ni ya. Afa yama hani rawi omatarabone oke mata, te tamine omiti karo. Hibayata ka yama hani ya te narabo nima okibone, Kirisito ati yokana nofi te fawa rabone te. Teoso era kakawemarika Kirisito ati ya, Teoso ka me e tohaha e. Efe Kirisito ati tohawatere amaka.
4 Me one yama hiyara hihiri me tohaha te ni ya me sawimakehamoneke, tera me keyehabone me ati na mati. Afa e ka Hiti Sesowi Kirisito tohehi me nofakere, fare e ka towisawa tohahari. Yama hiyara nafi e hiri nabone me ati te me amake. E ka Teoso yahe e ehene awe yawarebona me ati te me amake. Teoso ati kakamina afa meteba me me kaminemetemoneke hibati ya, Teoso me hinahabihabone me me hina mati.
5 Yama te watobaha okominama okibone, te ati katamoribone karo. Teoso hinaka mera toyabamakimatamonaka, Esito ya me sawiteha mati, mera kasomari. Manakobisa me one Teoso ati nofamara me hinahabi-hemetemoneke.
6 Teoso he nanarifa me one te nematamonaka yama sokiha ya, Satanaisi ya tataba me tohawa mati, Teoso ka yama me ahi namarabone me ati na mati. Me hasi teraboneke. Teoso amo ni kobo ne ya mera nahabihibonaka.
7 Sotoma toha, Komoha toha, sitati one toha, na Teoso sari kana nematamonaka, me ka yibote amarawara me ahi narawi karo, me makiti fara abe ahi, ni karo. Teoso ehene e ne e nafi narabo nima nematamonaka. Yama hiyara e hiri ni ya era sari kanebona ati nematamonaka yifo hiri ni owitera ya.
8 Afa te ni ya me sawiha hibati ka memetemone me nima me nineke. Tera me keyehabone me ati na hine ya me watamineke, Teoso ati amare me kamina mati. Fara yama me hinofa me hiri te me amake, me one me hiyoserabone me ati na mati. Me ka yibote amarawara me ahi, te me amake. Hinamati me me hora te me amake.
9 Mikeo ta Teoso nanarifa me ka hiti tohakana kiti wataremata awaka, Satanaisi hora nebana. Mowisei abowi ehene Satanaisi mono ne Satanaisi hora re hine ya ati yana nematamonaka, ati e nari ahi: "Teoso tiwa hora nebonaka", ati nematamonaka.
10 Haha me ta inamati me me hora te me amake, inamati me me watora mati. Yama one me watote me amake, bani me ka yama wato nima. Afa yama ihi me ahababa me amake.
11 Yama hiyara nahaba amake me ni ya, yama hiyara me hiri ni karo, Kai ehenematamona nima me ihi na mati. Yama hiyara me hiri te me amake, yinero tabiyo, Barao ehenematamona nima me ihi na

mati. Me ihi e nineke, Kora me ihimetemone nima. Teoso Kora mera nahabihimatamonaka, Mowisei ati me nofari karo. Fara Kora me ahabi nima me ahabi naboneke, Teoso ati ehene.

12 Haha me sawike, te ka heoniao ya te tafaha Kirisito te wati nawaha te, ahabemata. Me tafi fotate me amake, me habi bayi karo. Makari bise kobobo na nima me nineke, yama hiyara me hiri na mati, tera me katafa mati. Tera me kanawanabone ofeya me nanarifa me nima me nineke, ofeya me me natafara mati, fara hine me natafi oharia mati. Yama noki yawari nima me nineke, faha kihara boni hekaro. Awa bonohina ra nima me nineke, boni watara ka naro. Me abowi yokana amake.

13 Ma rike rabika sabi nima me ihi nineke, me ihi hiyararo. Amowa bara me nima me nineke, amowa me yaka nawahareha mati. Teoso mera nakibitehiba amaka tabora soki kitaha ya. Me kibi fara tohatehaba me amake fahi.

14 Enoki afa meteba mera kaminematamonaka, Teoso ati kaminari. Enoki Atao ka noti me ka noti me 7 na me ka owamatamona amaka. Ati e nematamonaka ahi: "Te awa ha, e ka Hiti he nanarifa tamabote me ya tabehi kakehari,

15 me nafi ka sowisibonaha. Me nafi ka yama hiyara manakone nahabihibonaka, tamaharo. Me ati hiyara manakone nahabi nebonaka, he me kakoa me ati manakone, yama hiyara hihiri mati", ati nematamonaka.

16 Afa te ni ya me sawiha yama hora kani me fawa tera me amake. Fara yama me hinofa me hiri te me amake, yama hiyara me hiri na mati. Fara hine me kahiyarate me amake. Me one ihi amosamone me ati nama te me amake, me kakawi tabiyo.

17 Oko one mati, ha te ta e ka Hiti Sesowi Kirisito ka yoyose me ati te wati nawahabone teke, yama kakehaba me kamina me ati.

18 Me ati e namaroke ahi te ni ya: "Teoso amo ni yabore ya me nahaboneke, Teoso me haha kana mati, fara yama me hinofa me hiri na mati, yama hiyara me hiri na mati", me ati namaroke, Sesowi Kirisito ka yoyose mati.

19 Afa me amake, tera me yaro na mati, te abe mono nabone te. Hine ya e me amake, Teoso Kanamori me kihara mati.

20 Oko one mati, ha te Teoso ati yokana te nofahabone teke mata ya. Teoso te ha nahi. Teoso Kanamori tera narifebonaka, Teoso ha ni forima te nabone te.

21 Teoso wati nawahi te fawa riyahi, tera nofahari. E ka Hiti Sesowi Kirisito te noki nabone teke, yahahari. Yahi ehene e winatehabone eke Teoso ni ya.

22 Te one me ati boti kitara me te narifabone teke, te ati kikita ra te me ni ya.

23 Me one me te hasi nihaba te amake, me hatiriba karo yifo hiri ni ya. Me one ni ya te yahahabone teke. Te yaha tera te kakatomahabone teke. Me ihi nima te ehene riyahi. Haha me ka yama hiyara e nineke, makari tohiya nima, bosaro ihi.

24-25 Teoso me hikahiyarebonaka, me nafi, Teoso fare oharitehari, era kakasoma tohahari, e ka Hiti Sesowi Kirisito ehene. E nafi ka towisawa tohehimatamonaka, yama watari ya mata. E nafi ka towisawa amaka hibayata ya. E nafi ka towisawa tohatehiba amaka, fara yama tohaha ya, kiti mati tohahari, amosi mati toha nari. Tera kakatomehibonaka, kitahari, nofi te fawa terebonaha. Ati ehene te nahotehabone teke nokosi ya, oya kanahari, te ka yama hiyaraba watara te, te yayai na te kasiro ya. Ame.

Teoso ka Yama Namo
Yama Teoso hinamoa Yowao awehimatamonaka.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

1 Yowao ama oke. Sesowi Kirisito nanarifa ama oke. Teoso yama kaminenoka Sesowi Kirisito ni ya. Afa yama Sesowi namohibona ati nareka e ni ya, he nanarifa me e, kaki kerewe rabonehe, ati ehene.

2 Yama owaha nafi okomina okibone Sesowi Kirisito hikaminaharo, Teoso ati.

3 Yama amo ni yabokere. Makoni yama hani Teoso ati kamina ati te yabahabone teke. Yama hani ati me hiyaba ati te mita ati ya te ehene tohahabone teke. Te ehene e ni ya Teoso tera nofehibona teke.

4 Te ka yama hanibone rawi one oke, Sesowi nonofa me te, sitati 7 na ka me te, Asia ka sitati. Teoso toha, Sesowi Kirisito toha, Teoso Kanamori toha, ne me yahahaboneke te ni ya. Tera me kakatoma naboneke. Teoso hibayata ya sawi, hibati ya sawi, sawisa, tehiba amaka. Teoso Kanamori 7 ne naorika Teoso ka towisawa iitari nokosi ya.

5 Sesowi Kirisito Teoso ati kamine keye hiri kara. Yati nami tai tohehimarika, e yati nama nibone karo. Tabora nafi ka towisawa mera yoseka waha. Era nofaka. Ahabemari emene ehene e ka yama hiyara ihi e ahabarabone eke.

6 E ka towisawa amaka. Hinaka me e amake, ati ehene. Ati ehene sasetoti me e amake waha, hinaka Teoso ka sasetoti me e, Teoso Sesowi Kirisito bati. Yama nafi Hiti amaka. Yama nafi Hiti tohanawi tehibonaka. Amosemona me hinehibonaka, me nafi. Fara me ati tohaha tohanawi tehaboneke. Ame.

7 Owati te mitahi. Kamehibonaka neme sabi boti ya. E nafi hiwehibonaka kamahari. He me nabowa me hiwa hinehibonaka, me hitehimarihi. Tabora nafi ka me yawahaboneke ehene. Keye amakere. Ame.

8 E ka Hiti Teoso ati e naka ahi. Hibayata ya sawi, hibati ya sawi, sawisa, tehiba amaka. Kiti mati tohate amaka mata ya. "Yama nafi hiri onahamaro ama oke. Yama nafi yoyose ama oke ha owa", ati naka.

Yowao Kirisito awehimatamonaka.

9 Yowao ama oke. Te ka owa ama oke, Sesowi ka me e, e ka towisawa. Yama nawaha hiri one oke fara te nima, owa me kakoa me ihi, Sesowi onofi karo. Kirisito noki ni fawa orahabone oke fara te nima. Wami itakosa Batimo tohaha ya osawiara oke me ati ihi, Teoso ati okomina, Sesowi okomina, oni karo.

10 E ka Hiti amo ni tomiko tohaha one ya Teoso Kanamori ehene ohahara oke. Onowati ka ya yama ati omitara oke, hohori ati nima ati naro, ati kitaharo.

11 Yama ati e narake ahi: "Yama tiwa tikibone. Yama tiwaha tikaminahabone tike yama hani ya, rawi tinaharo. Afa tiyosehaboneke owa nonofa me ni ya, sitati 7 na ka mati, Efeso, Esimina, Bekamo, Tiatira, Satisi, Firateofia, Raotiseya na ka mati", ati narake.

12 Ki owahamahara oke, yama owa hiyara owahabone owa. Ki owahama nabarina tabori oro tohaha 7 na owahara oke.

13 E nima ne sawihareka nabarina tabori baikani ya, e awi nima awi
nari, borone yabohi weye nari, borone yowahari temerabo ya, bako atori
oro toha kanawanahari,
14 tati sasabohi nari, ofeya kone nima, neme sabi nima, noko yifo hiri ni
nima nari,
15 teme oya kanahari borosi nima, fono ka yifo ihi hime tonaharo. Faha
nafiha sororo kanaha moni nima ati nareka.
16 Amowa me 7 na mera tama kanahareka, mano kanihina ka ya.
Yimawa ini waikima tasi tonaharake inohoti ya. Noko nafi oya kanahareka
bahi nokorise oyene nima.
17 Owe osahara oke nokosi ya, teme beheri ya, e abowi nima ona owa.
Owa boyo nareka hinaka kanihina ya. Ati yana nareka. "Watorima tinahi.
Yama nafi hiri onahamaro ama oke. Yama nafi yoyose ama oke ha owa.
18 Efe ama oke, yati ohaha owa, oko sawi fara tohatehabone owa. Ohaba
yati onamamaro ama oke. Ohabamaterabone oke waha. E abohi taboro
ka safi okiha oke.
19 Yama tiwaha tikaminahi yama hani ya. Haha yama tiwaha tohake
hibayata ya. Yama toyabo ya toha, tehaba amake.
20 Haha amowa me 7 na me tama okana yama me kaminake. Nabarina
tabori 7 na yama kamina, nineke. Afa amowa me amake, Teoso nanarifa
mati, owa nonofa me ka Teoso nanarifa mati, sitati 7 na ka mati. Nabarina
tabori owa nonofa me amake, afa sitati 7 na ka mati".

2

Efeso ka me ka yama hanibonemetemone amake.

1 "Efeso ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi
tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"Amowa me 7 na mera tama kane hinaka kanihina ya ati e nareka ahi,
nabarina tabori 7 na baikani ya sawihari.
2 'Tiwehene owato oke, tika yama ahi ni nafiha tiwa, owati nofi fawa
tirihi tina tiwa, tiwa me kakokene. Tiwa owato oke, me ihi hiyara me
titohia tiwa. Teoso ka yoyose memone me ati nama na me totomi tinahara
tike. Me totomi tina me tiwatowaharake, keye me hiri na mati.
3 Tiwa owato oke, tika kiti fawa ra tiwa, yama nawaha tiwa kasawarira
tiwa, ma tiharihi tina tiwa, oko tiha tiwa'".
4 "'Oyawa onahara oke tiwehene, owa nofi yokana tihibaha owa nonofa
raba tinama tiwa.
5 Tiwa wati tiwahahi, owa nofi yokana tihibai ka yama. Hibayata ka tika
yama hiyara tinofamarabone tike. Afa yama hiri tinibaha hiri tinamahi
tasa. Fara tiwehene tohasa ni ya okomabone oke tiwa ni ya, tika nabarina
tabori otimabone owa.
6 Tiwehene e na onofa oke haro, Nikorao nonofa yama me hiri hina
tinofara tiwa. Yama me hiri hina hiyakere owa ni ya bisa.
7 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka
owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra Teoso taboro
amose ka awa boni me kabahaboneke owati ihi. Haha awa boni e kabi ya
e ahabamaterabone eke'".

Esimina ka me ka yama hanibonemetemone amake.

8 "Esimina ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi
tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"

"'Owati amake, yama nafi hiri onahamaro owa. Yama nafi ahababone
oni ya ahababoneke. Ohaba yati ohamamaro ama oke tasa.
9 Tiwa owato oke, yama nawaha hiri tina tiwa. Tiwa owato oke, tihonara
tiwa. Tihona tinahara tike, oko tihi karo. Soteo memone me ati na me ati
owato oke, tiwehene hiyaramone me ati na mati, keye me hiri na mati.
Soteo yokana me amakere. Satanaisi ka me amake.
10 Owati tikamitahi. Te one mera Satanaisi nakibibonaka kateya tori ya,
tera totomi nebonaha. Yama nawaha te hiri naba te amake, e ye kafama
nima yama wehe na ya. Te watorabone teke, afa yamabone te wati nawaha
te. Owati nofi te fawa rabone teke, tera me nabowabone me ati, ni ya.
Owati nofi te fawa ri ya yama amosa ya tera owakawabone oke, tera hiri
onama owa, Teoso ya te tabatehabone te fara yama tohaha ya.
11 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi
ka owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra me
ahabamaraboneke Teoso amo ni ya, me one ahabami ka yama ya, Teoso
ati me nofara mati'".

Bekamo ka me ka yama hanibonemetemone amake.

12 "Bekamo ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi
tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Owati amake, yimawa ini waikimaha okiha owa, inoharo.
13 Tiwa owato oke, tiwina tiwa Satanaisi ka towisawa iitari ka tabora
ya. Tiwehene onofa oke, hiri tinaharo, owa nofi fawa tira tiwa. Atiba
owati kamini fawa re sawi ya owati nofi fawa tirihi, tinara tike. Me
hinabowemonaka te ni ya, te ka sitati ya, Satanaisi wine ka sitati ya'".
14 "'Yama one tamara hiri tina onofa okere. Te one Barao atimata
me nofahamoneke. Barao Baraki narabo nima ne Baraki Ihayeo mera
keyehematamonaka, yama hiyara me hiri nabone mati. Teoso amare ni ya
yamata me ta hina afa yamata me ta nemetemoneke, Ihayeo me ni ya, me
hikababanihi. Me ka yibote amarawara me ahi narawa nemetemoneke,
Baraki ati ehene, Barao narabo nima hinahari.
15 Nikorao nonofa me ati te ka one me nofa narake.
16 Tiwehene e na tinofamarabone tike. Tiwehene fara tohaha tohi ya
okomabone oke tiwa ni ya hibati ya, me mowa onahabone owa oko
yimawa ya, aya tasi tonaharo onohoti ya.
17 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka
owa nonofa me narabi nima nari. Haha me kiti fawa ra me ni ya mana ta
onahabone oke, mana kehemoaro. Yati ibe sasawa na ta, onahabana oke,
e ino yati kawani karo. Afa yati ibe ya e ino kawana yati ibe hiti hiwatoa
awineke, ohariari, fare'".

Tiatira ka me ka yama hanibonemetemone amake.

18 "Tiatira ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi
tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Teoso biti ati e nareka ahi, noko oya kanahari yifo hiri ni nima, teme
oya kana nari borosi oya kani nima.
19 Yama hiri tina owato oke, me one tinofa, owati tinofa, me one tinarifa,
owati nofi fawa tirihi tina tiwa. Tiwehene e na hihiri raba tinibaha afa
yama hiri ni tinafiwahara tike waha kasiro ya'".
20 "'Haha yama one hiri tinaha onofa okere. Sesebeo Teoso ati
kakaminamone ati nama na ati hora tikasarahara tike. Owa nanarifa
mera kanawanaha mera kanawanineke, mera keyeharo, me ka yibote

amarawara me ahi narawabone ati naro. Yamata Teoso amare ni ya me ta hina me kabahabone ati, narake.
21 Maki me amara me ya tabaharake. Ihi fawa ni watorarake.
22 Owati ihi kaforiaboneke kama ya kiya naro. Haha he me ahi nofa yama nawahi mati toha me hiri, naboneke, owati ihi, me hiyoseha me ihi fawa ri ya.
23 Biti me onahabiha onahaboneke. Faya tabora nafi ka owa nonofa owa me watowaboneke, e ati boti owatoa owa. Te ehene nafi manakone onahabihabone oke, te ka yama amosa toha, te ka yama hiyara toha, na manakone.
24 Te one Sesebeo ati me nofararake, Tiatira ka me te. Satanaisi atimona wato te nofara teke, ati watohinaremonaha, ati kehemomonaha. Owati e nara oke ahi te ni ya: yama one te hiri namakiaba tera oyose okere.
25 Hine ya owati nofi te fawa riyahi. Te ni ya okomi ya owati te nofasa nabone onahara oke.
26 Haha me kiti fawa ra yama onofa hiri ni me fawa ra, tabora nafi ka me me yosetehaboneke owati ihi.
27 Teoso ka yama hani ati e narake ahi:

"Hamehi mera yosebonaka, towisawa tohahari. Mera waka nebonaka boti waka ni nima,"

ati ke.
28 Fara owa nima me naboneke, me oyoseha owa okobi ati ehene. Me ka mayaba ta onahabana oke, me kiti fara tohi karo.
29 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari.'"

3

Satisi ka me ka yama hanibonemetemone amake.

1 "Satisi ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Hahi Teoso Kanamori 7 ne kihehi ati e nareka ahi, amowa me 7 na mera kiha, nari: tiwehene owato oke. Yatimona tiwa me ati na yati tikere. Abohi ama tike.
2 Tinokohi. Abinima tike ayata ya. Tikitamisamahi, tihabariyahi. Te ehene siba ona te ehene aamosa raba namone onaharake oko Teoso ni ya.
3 Yama wati tiwahahi, timitaro, tiwa me kanawani ka yama. Yama timita nima tiwehene nahi. Tiwehene hiyara tinofamarabone tike. Tinokori ya tiwa bata okanamabone oke, yama boboti nima ona owa.
4 Te one me tamara me ta me ka makari me tonahiyararake, Satisi ka mati. Owa ya me tabahaba me amake, me bori sawaha mati, me amosi karo owa ni ya.
5 Haha me kiti fawa ra me bori e nabisaboneke afa me bori nima, sawaharo. Me ini onahabiharabone oke, kawanaro oko yama hani ya, haha yama hani ya me ini ni ka yama hani, owa ni ya me winatehaba me ini fara yama tohaha ya. Me ini okominahabana oke okobi ni ya, oko me tohahamone me onaha owa. Me ini okomina, onahabana oke he nanarifa me ni ya.
6 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka owa nonofa me narabi nima nari'".

Firateofia ka me ka yama hanibonemetemone amake.

7 "Firateofia ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone
rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Owati amake haro, yama hiyaraba okihara owa, owati tohawahaba
watatera owa, towisawamatamona Tafi tohehi ka safi okiha ona owa, me
yoyose oha owa. Nokobi se okana me boko nawahamaraboneke. Nokobi
boko owahama me se karihi naboneke. Owati e ke ahi:
8 tiwehene owato oke. Kiki. Nokobi naha okanara oke tinokosi ya, boko
nawahamihinararo. Tera owato oke, te tamara te. Te tamakerene fara
owati nima te ehene na teke. Tera me hora kana te ati fawa rihi na teke,
owa nonofa me te tohahamone te ati na te.
9 Owati te mitahi. Soteo memone me ati nama na me one kakehaboneke
tiwa ni ya owati ihi, me foro nabone mati tinokosi ya. Soteo yokana me
amakere. Satanaisi ka me amake. Afa tiwa me watohaboneke, tiwa onofa
tiwa.
10 Owati nofi fawa tikere, fara owati nima tiwehene na tiwa. Makoni
hasi tinahabone tike owehene, me totomi oni ya, tabora nafi ka mati. Yama
nihinaraboneke me ni ya, me wina mati bofe ya.
11 Kamakabote onahabone oke. Owati nofi fawa tirahabone tike. Teoso
tiwa kakawaba ka yama amosa me fawa niriyahi.
12 Haha me kiti fawa ra oko Teoso ka teboro ewene me onihabone
oke. Me tokateraboneke yobe ewene nima, tokarari. Oko Teoso ino
okanawanabone oke me ni ya. Oko Teoso ka sitati ini toha naboneke,
Serosarei yati. Haha sitati kisahaboneke neme ya, oko Teoso hiyoseharo.
Owini yati okanawana onahabone oke me ni ya.
13 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka
owa nonofa me narabi nima nari'".

Raotiseya ka me ka yama hanibonemetemone amake.

14 "Raotiseya ka owa nonofa me ka Teoso nanarifa ka yama hanibone
rawi tikanabone tike, tiwati e na tiwa ahi:"
"'Ame tohehi ati e nareka ahi. Teoso ati kakamina amaka, ati fawa rari,
keye hiri rihi nari. Yama nafi hiri nemarika, Teoso hiyosehari. Ati e nareka
ahi:
15 haha yama hiri tinaha owato oke. Faha nima tine tike, hiwararo,
siririhi naro. Yama amosene amake, tihiwi ya, tisiri tini ya.
16 Totosiri raba tina tiwehene tiwa firo towitinima oke, tihiwara tiwa,
tisiririhi tina tiwa.
17 Tiwati e nineke ahi: "Ohona oke. Yama okiha oke. Yama one onofama
okere. Fayaba amake", tine tike. Tiwa tiwato tikere, tihonara tiwa. Yama
nawaha hiri tine tike, yama tikihara tiwa. Tinoko awakere. Tika makari
watarihi ke, tiwa tiwatora tiwa.
18 Owati e nara oke ahi tiwa ni ya: oro tikanikahabone onahara oke
owa ni ya, tihonabone tiwa. Oko oro amosake, bise watararo harorisaharo
yifo hiwe ihi. Makari sawaha tikanika tinahabone tike owa ni ya, weye
tinahabana, kokoma tinamarahabone tiwa, tika korone tohamara tiwa.
Tinoko tehebone tikanika, tinahabone tike owa ni ya, tinoko awahabonehe
tikete ya.
19 Haha me onofa me hora, me kosi, ote ama oke. Makoni tiwa
tekatomahi. Tiwehene tinofamariyahi haro.
20 Owa tiwahi. Owa oke nokobi teo ona owa. Oko ha ni timiti ya owa se
tikani ya okiyomahabone oke, e famahabone e. Tiwa okatafahabone oke.
Owa tikatafa tinahabone tike.

21 Tika kiti fawa ri ya e famaha e teme narehaba eke oko towisawa iitari
ya, owati ihi. Owa nima tinahabone tike, oko kiti fawa ramaro owa. Okobi
ya ota famaha ota teme narehamaro otake, hinaka towisawa iitari ya.
22 Tiwarabo hawi ya Teoso Kanamori ati timitabone tike, tabora nafi ka
owa nonofa me narabi nima nari'".

4

Neme ya itari owahara oke.

1 Manakobisa neme noki bori me se hikanani owahara oke. Aya yama
ati omita ati omitatasahara oke, hohori ati nima ati naro, ati e naro ahi:
"Tikamisamake ahi neme ya. Yama onamoabone oke, kaketehabana".
2 Teoso Kanamori ehene ohibote onahara oke hibati ya. Towisawa iitari
owahara oke neme ya. E nima ne itariareka fahi.
3 Yati yasibi mese nima mese nareka, mamawa nari. Yati satonia mese
nima mese na nareka, mawara tohahari. Iitari maka moto hikanareka,
maka oya kanahari, yati esimeraoto mese nima mese nari, tatati nari.
4 Towisawa iitari baikani ya kawaria beri ya one si kareharake, 24
kanaharo. Bote me naoriarake afa towisawa me nanahori ya. Me bori
sawawa na me tati bori oro tohaharake.
5 Towisawa iitari baikani ka kawaria ya yama yebe narake. Bahi ati toha
nareka. Wami karabi 7 kanaha si kareharake towisawa iitari nokosi ya,
Teoso Kanamori 7 ne toaharo.
6 Towisawa iitari nokosi ya faha ehebote yama awi tohaha itaharake,
hotoboni nima naro, kowani ka awihinaharo. Yama abe na narawarake,
towisawa iitari beri ya, ha fama ha fama narawaro, nowati ya ware, nokosi
ya ware, beri ya ware, beri one ya ware naro, noki tamarawaharo, nokosi
ka noki na, bari ka noki na, narawaro,
7 one riao awi nima awi, one bowi awi nima awi, one e noko awi nima
noki awi, one sibiri yana ne awi nima awi naro.
8 Yama abe 4 narawa mani afe 6 karawarake. Noki aboni yoto
hikarawarake, aboni nafi. Noki na, narawarake afe tori ya. Fara yama
we nima fara yama soki nima ati narawa ati fawa nofarawara amake,
ati e narawaro ahi: "Amosaka. Amosaka. Amosaka. Owa amosi e neba
watatere amaka, e ka Hiti Teoso, kiti mati tohahari. Hibayata ya sawi,
hibati ya sawi nemata, sawisa tehiba amaka", ati nofarawa amake.
9 Iitari ya itari ahabaterebonaka. Yama abe he kahiyararawaharake fara
yama soki nima, fara yama we nima, amosemona ati narawaro, "Faya
amake", ati narawaro he ni ya.
10 Fara yama abe ati yana ni nima bote 24 me tohaha me foro ni nofa
me amake nokosi ya, amosemona me hinahari, efe ahabaterebonaha fara
yama tohaha ya. Me tati bori me si niri nofa me amake katera nokosi ya,
me ati e na mati ahi:
11 "Ha tiwa ota ka Hiti ama tike, ota ka Teoso tiwa. Yama nafi
hiri tinehemete ama tike, fara tiwati ya. Tiwati ihi yama nafi sawike.
Makoni yama amosake haro, tiwa ota kahiyari karo. Yama amosake,
titaminahamone ota ati, ni karo. Yama amosake, kiti mati tihahamone
ota ati, ni karo", me ati nofa me amake.

5

Ofeya biti owahara oke, yama hani se kanehibanoho.

1 Faya yama hani kini kawaha owahara oke, hahi katera ya itari
tama hikanaro hinaka kanihina ya. Yama hani beri fami ya hani
kawanikimaharake, moya kani 7 naro.
2 Teoso nanarifa kitehi owa onahara oke, ati kitahari, ati e nari ahi:
"Hike amoseba awara, yama moya kanaha se kanehibana, yama hani se
kanehibonaha?" ati nareka.
3 Yama hani me se kanahaba me watararake, yama hani me awahaba
mati. Neme ka me watarihi, bofe ka me watarihi, e abohi taboro ka me
watarihi narake, se katiba mati.
4 Oko ohi ni nafihara oke kasiro ya, me amosaba me watari karo, yama
hani me se kanahaba mati, yama hani me awahaba mati.
5 Faya bote me ka owa owa hiyarare oke. "Ohirima tinahi. Yota me ka
riao Tafi ka noti tohehi me one kasawarihareka. Makoni efe yama moya
kani naha kanehibonaka, yama hani se kanebonaha", ati nareka.
6 Manakobisa Ofeya biti owahara oke, wahari hahi katera ya itari beheri
ya. Yama abe 4 narawa bote me ya tabarawa me naoriarake, me moto
kawahama mati. Efe Ofeya me hinabowe awi ya awi tohareka. Narabo
ewene 7 tokaha noko 7 toha, nareka. Noko 7 ne narabo ewene 7 tokaha ne
efe Teoso Kanamori 7 ne amaka, Teoso hiyosehari tabora nafi nima, bofe
ka tabora.
7 Ofeya tokome yama hani wara tokanareka, hahi katera ya itari ni ya,
tama hikanaro hinaka kanihina ya.
8 Yama hani wara tokane ya haha yama 4 narawa bote 24 me toha na
me foro narake Ofeya nokosi ya. Afa aba me bokori narake fiorao nima
naro. Wami ka tisera oro hiri ni tohaha me bokori kana narake. Afa wami
Teoso ka me ora ni amake.
9 Ayaka yati me kayakarake, me ayaki e na mati ahi: "Titamina tike,
yama hani wara tikanabone tiwa, yama moya kani naha tikanabone tiwa,
tiwa me nabowimete ka tiwa. Titamina tike, me tikanikemete tiwa, tihaba
tika emene ya, Teoso ka mebone mati, tabora nafi ka mati, me ati yoro
tokana mati.
10 Teoso ka me tohawake, tiwati ihi, Teoso me hiyosehabone mati.
Sasetoti me tohawake, tiwati ihi, Teoso me narifabone mati. Me me
yosehaboneke, bofe ka mati".
11 Faya Teoso nanarifa tamabote me ati omitara oke. Me naoriarake,
katera ya itari toha yama abe ya bote 24 me tohaha me taba na me me
moto kana mati.
12 Teoso nanarifa me ayakarake, me ayaki kitaha mati, me ayaki e
na mati ahi: "Ofeya me hinabowehimata amosaka. Makoni e nafi ka
towisawa tohehimona e ati nebonaka. Yama tamaha kihehimona e ati
nebonaka, e nafi. Yama nafi watohimona e ati nebonaka. Kiti mati
tohehimona e ati nebonaka. Taminemona e ati nebonaka. Amosi mati
tohehimona e ati nebonaka. E kahiyarehibonaka, e nafi", me ayaki ati
narake.
13 Manakobote neme ka me ati omita, bofe ka me ati omita, e abohi
taboro ka me ati omita, ma boti ka me ati omita, bani me nafi ati omita,
onara oke, me ati e na mati ahi: "Hahi katera ya itari e kahiyaratehabone
eke Ofeya toha nari, fara yama tohaha ya. Me taminamone e ati tehabone
eke. Amosi mati me tohahamone e ati tehabone eke. E nafi yosi fara me
tohatehaboneke".
14 Yama 4 narawa ati yana narawarake, "Ame", ati narawaro. Bote me
foro narake me nokosi ya, me amosamone me ati na mati.

6

Ofeya yama moya kani itibasahareka.

1 Faya Ofeya owahara oke, yama moya kani oharia itibasahari. Faya
yama abe oharia ati yana narake, bahi ati nima ati naro. "Tikamahi ahi",
ati narake.
2 Kafaro sasawa ne owahari ha, e ka owa itari kari mese ya, titisa tama
nari. Teoso ati ehene me hekawareka towisawa tati borone ya. Mera
kakasawari tohe mera mowa nebona tokahareka, me kitaribone karo
ehene.
3 Ofeya yama moya kani one itibasamakehareka. Yama moya kani
hitibasaha famaharake waha. Yama abe one ati yana narake. "Tikamahi
ahi", ati narake. Yama abe famarawaharake waha ati yana nikimarawa-
haro.
4 Kafaro owa owatasahara oke, mamawa nari. Teoso ati ehene e ka owa
me kakawarake yimawa nafiha ya, itariari kafaro mese ya, bofe ka me abe
mowa nibone karo ehene, me abe nahabihabone mati.
5 Ofeya yama moya kani one itibasamaketasahareka. Yama moya
kani hitibasaha terei narake waha. Yama abe one ati yana tasaharake.
"Tikamahi ahi", ati narake. Yama abe terei narawarake waha ati yana
narawaro. Faya kafaro sosoki ne owahara oke. E ka owa barasa tama
kane itariareka kafaro mesa ya.
6 Faya yama ati yana narake. Yama 4 narawa baikani toha awineke,
yama ati yana ni karo. Ati e narake ahi: "Tiriko ka ritiro oharia manakone
ka tenario oharika, yama wehe oharia ka yama ahi ni manakone nima.
Sefata ka ritiro terei na manakone amake, tenario ohariari. Orifa yehe
ahabarihi, fi ahabarihi, niyahi tiwehene", ati narake.
7 Yama moya kani one Ofeya itibasamakehareka tasa. Yama moya kani
hitibasaha 4 narake waha. Yama abe one hasi na ati yana tasaharake.
"Tikamahi ahi", ati narake.
8 Kafaro mese totoba ne owahara oke. Efe mese ya itari e nafi abohi ino
ya ino tohareka. E abowi taboro tokomakeharake he nowati ya. Me me
waka nabone me ati narake, bofe kote ka mati. Me one yimawa ya ahaba,
me one fimi ihi ahaba, me one yama kome ihi ahaba, me one bani me
hamaha me me waka, hinahaba me amake, afa me ihi, Teoso ati ehene.
9 Yama moya kani one Ofeya itibasamaketasahareka. Yama moya kani
hitibasaha 5 narake waha. Me kanamori owahara oke Teoso ka wami wiye
bofe ya, Teoso ati me kamini ka me me waka hina mati, Sesowi tamine me
kamina na mati.
10 Me ha narake, me ati kitaha mati. "Ota ka Hiti yama hiyaraba tikiha
tikere. Tiwati tohawaba watatera amake. Himata yama ya me noki
tinamarahaba ama tiri, bofe ya me wina mati? Himata yama ini tohi
ya me ihi manakone tinahabihaba ama tiri, otara me waka na mati, ota
manakone tiwahaba tiwa?"
11 Me me kakawarake, me boribone ya, sawawa naro. Me narabi me
nima narake, yama me nonoki kawahabone mati. Me me noki hinahabone
me ati narake, me me waka hinahabone mati, me one, Sesowi nonofa mati,
fara me nima me na mati, Teoso me narifa mati. Me waka ni me hawa
hiharamone Teoso me hinahamoneke mata.
12 Yama moya kani one Ofeya itibasamakehareka, owahari. Yama moya
kani hitibasaha 6 narake waha. Wami kiha narake kasiro ya. Bahi noko
kayomareka. Abariko nafi mawa tonahareka, ama nima.

13 Amowa neme ka me foro narake bofe ya, awa boni kini foro na nima,
boni kitaha ihi.
14 Neme ahabarake, babeo kini nawaha nima naro. Yati nemeha
tokaharake. Ma ya wami itaha toka narake.
15 Me nafi wahiyarake yati hoti ya, yati basa kani toha na ya. Towisawa
mati, me ka hiti mati, saotato me ka hiti mati, me honaha mati, me kitaha
mati, me ka yama aahi mati, me ka yama aahi me amara mati, me nafi.
16 Yati me ha narake, me ati e na mati ahi: "Tisahi ota mese ya, hahi
katera ya itari otara awarayaho. Ofeya otara katomarayaho, yawe katoma
iti ya.
17 Me famaha me yawi amo ni yokana kobo narake. E hasi naba
wataraboneke fahi", me ati narake, afa mati.

7

144 mio me tohaha me owahara oke, Ihayeo mati.

1-2 Manakobisa Teoso nanarifa me 4 na me owahara oke, bahi kakamaki
ya owa wa, bahi totoka ya owa wa, wami beri ya owa wa, kowani ka ya
owa wa nari, wami me katomabone me ati na mati, ma toha naro, Teoso ati
ehene. Boni nafi me ma kanaharake mata, boni wataribone karo wami ya,
ma toha, awa nafi toha na ya. Teoso nanarifa owa onahara oke, kimisari
bahi kakamaki ya, Teoso ehene nanawata ka yama tama nari, Teoso yati
nari. Me 4 na mera ha nareka ati kitahari, ati e nari ahi:
3 "Wami te nahabiriyahi mata, ma toha, awa toha naro. Hibareya mata.
Me ate hani ota nawatabone otake mata, bofe ka e ka Teoso nanarifa mati,
Teoso me hikayawa mati", ati nareka.
4 Faya me ati omitara oke, me tomi kani me kamina mati, me ate hani
wataha mati. 144 mio me tohahamone me ati narake, Ihayeo me nafi ate
ka me toha mati.
5 Yota 12 mio me toha, Hobi 12 mio me toha, Kati 12 mio me toha,
6 Ase 12 mio me toha, Nafitari 12 mio me toha, Manase 12 mio me toha,
7 Simiao 12 mio me toha, Refi 12 mio me toha, Isaka 12 mio me toha,
8 Seboro 12 mio me toha, Yose 12 mio me toha, Bisami 12 mio me toha,
narake, me ate hani wataha mati.

Me tamaha me owahara oke.

9 Manakobisa me tamaha me owahara oke. Me tomi kani hinakere, afa
tabora nafi ka mati, me ati yoro tokana mati. Me naoharake, hahi katera ya
itari nokosi ya, Ofeya ya famahari. Me ka makari yaboha sawawa narake,
yomasaro nima yama na afe me bokori kanaha mati.
10 Me ha narake me ati kitaha mati, me ati e na mati ahi: "Fare ota ka
Teoso ohari era kasomi watote amaka, towisawa iitari ya itariari, Ofeya
toha nari", me ati narake.
11 Bote me toha, yama abe 4 na toharawa na me naoharake, me moto
kawahama mati, itari beri ya. Afa me bari ya Teoso nanarifa me nafi
kemesearake. Me noki tokowarisaharake wami ya, Teoso nokosi ya, he
me kahiyara mati, me ati e na mati ahi:
12 "Ame. E ka Teoso e kahiyaratehabone eke fara yama tohaha ya. Amosi
mati tohehimona e ati tehibonaka. Yama watohimona e ati tehibonaka.
'Faya amake', e ati tehabone eke he ni ya. E nafi yosi fare tohatehibonaka.
Kiti mati tohehimona e ati tehibonaka fara yama tohaha ya. Ame", me ati
narake.

13 Faya bote me ka owa owa aate nareka. "Hibake me amari ha, me bori
sawawa na mati? Hika ya me kakehani me amari?" ati nareka.
14 Owati yana nara oke. "Me tiwato tike", onahara oke.
Ati yana namatasahareka. "Afa me amake, yama nawaha nafiha me hiri
na mati. Me bori me soko narake Ofeya emene ya, sawahabonehe.
15 Makoni me naorineke waha Teoso nokosi ya, towisawa iitari ya
itariari. Me ka yama ahi ni fawa nofara me amake, Teoso me narifa mati,
hinaka teboro ya. Me winawahaboneke he ni ya, me hekatoma mati.
16 Me fimimarahaboneke waha. Bakasi me awamarihi naboneke. Bahi
hiwene me karimarihi naboneke,
17 Teoso ka katera beri ka Ofeya me hekatoma mati, ofeya me nanarifa
nima nari. Mera towakifewebonaka faha amosa ya, me sawi fara
tohahabone mati Teoso ya me tabaha mati. Teoso me noki fehe nafi
nahokoriwa nebonaka".

8

Ofeya yama moya kani yotoha itibasamakehareka.

1 Ofeya yama moya kani one itibasamakehareka, fara yotoharo. Me ati
fawa kanaharake, neme ka mati, bahi kote tohe ya.
2 Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, me naho fara tohate mati
Teoso nokosi ya. Hohori 7 na me ta narake afa me ni ya.
3 Teoso nanarifa owa kake wakiareka wami wiye beri ya, wami sasari
kana oro tohaha tama kanahari. Me hekawahareka wami tamaha ya,
sari hinahabonehe wami wiye oro tohaha ya, Teoso nokosi ya, Teoso ka
wamibonehe. Teoso ka me nafi ora ni ta, nareka Teoso ni ya.
4 Wami hote ya Teoso ka me ora ni tabaha tokomisaharake Teoso nokosi
ya, tasi tonaharo wami sasari kana Teoso nanarifa tama hikana ya.
5 Faya Teoso nanarifa wami wiye nakosiri kero kanahareka wami sasari
kana ya, sika hinisabanihi bofe ya. Bahi ati toha, yebe ni toha, wami kiha
ni toha, narake.

Teoso nanarifa me 7 na hohori me hori narake.

6 Faya Teoso nanarifa me 7 na hohori me yabaharake, hohori me hori
nabone mati.
7 Teoso nanarifa me ka owa hinaka hohori hori nareka baha. Faha boni
sonaharake bofe ya, yifo hiri ni ya tabaharo, ama toha naro, me were
hinisaro. Wami kote nafiha hatiharake. Awa tamaha hati, masiri nafi
hati, narake.
8 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori, nareka. Teoso nanarifa me
famaharake waha, hohori me hori na mati. Yati ehebote yama nima
na toyowa bokaharake ma ya, me were hinisaro. Ma kote nafiha ama
tohawarake.
9 Ma abe ahabarawarake fara yati boki ka ma kote abe nafi. Nafio ma
kote ya itehi ahaba nareka.
10 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasareka. Teoso
nanarifa me terei narake waha, hohori me hori na mati. Amowa nafihi
sonehi hiri ni towamisahareka. Sonahareka wami kote nafiha ka faha
webote ya, faha kimisa toha na ya.
11 Inomonaka Yama Bitaha. Afa faha bitawaharake, amowa ehene. Me
ahabarake, me tamaha mati, faha bitaha ihi.
12 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasahareka. Teoso
nanarifa me 4 narake waha, hohori me hori na mati. Bahi kote nafihi

ahabareka. Abariko kote nafihi ahaba, amowa me tamaha me ahaba, narake, me tosokiha mati. Faya yama wehe kote nafiha fawa narake. Abariko wehene fawa, nareka, yama soki kote nafiha ya.

13 Manakobisa sibiri yana ne owahara oke neme enoki ya, ati kitahari, ati e nari ahi: "Yama hiyaraboneke me ni ya, me winaha mati, bofe ka mati, hohori hori na ihi, Teoso nanarifa me terei na me hasi na hohori me hori ni ya", ati nareka.

9

1 Teoso nanarifa owa hinaka hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me 5 narake waha, hohori me hori na mati. Amowa neme ya sonehino owahara oke, itahari bofe ya. Safi me ta narake efe amowa ni ya, hoti mate watara ka safi.

2 Hoti naha kane yama hote kimisarake hoti ya. Yama hiri ni nafiha hote nima hote narake. Bahi noko fawa nareka, yama hote ihi. Neme kayomarake.

3 Habise me tamaha me kakeharake yifo hote boti ya. Teoso ati ehene me me saka narake, yomasa me nima.

4 Masiri me nahabirihi, yama kabani me nahabirihi, awa me nahabirihi, nabone me me hinahamoneke, Teoso ati ehene. Me ate hani watara hine me me saka nabone me me hinahamoneke, Teoso ehene me kihara mati.

5 Me me nahabirarake Teoso ati ehene. Hine ya me kokoriri narake habise me ihi, abariko 5 ne ya, Teoso ati ehene. Me yokohori kome e narake, yomasa yokohori komene nima.

6 Afa yama ya habise me me saka hinaha me ahabi tabiyo me awakene me ati raboneke fara mati. Me ahabi me nofa me ahabihina raboneke.

7 Saotato me ka kafaro me nima habise me narake. Me tati bori oro tohaharake, towisawa me tati bori nima. E noko awi nima me noki awi narake.

8 E fanawi tati kone nima me tati kone narake. Riao ino nima me ini narake.

9 Me baki babari kana me weyeri narake, feho hiri ni nima naro. Me afe moni kitaharake. Kafaro me tamaha me moni nima me afe moni narake, kafaro me tama me kana ni kitaha me moni nima, kafaro saotato me ka kaho me horo kana mati, me one me mowa nabone mati.

10 Me yokohori naharake, yomasa me yokohori nima. Me ihi me kokoriri narake, abariko 5 ne ya, me me saka na mati Teoso ati ehene.

11 Me ka hiti hoti kowiha hiti amaka. Soteo me ati ka ino amaka Abato. Keresia ka me ati ka ino amaka Aboriao.

12 Yama hiyara taiti ahabarake. Yama hiyara famaha hasi kasa ke, kakehabonehe.

13 Teoso nanarifa owa hohori hori namakitasareka. Teoso nanarifa me 6 narake waha, hohori me hori na mati. Yama ati omitara oke, ati kakekanikima naro wami wiye oro toha ka yama si nareha ya fama fama naro, waharo Teoso nokosi ya.

14 Ati e narake ahi, Teoso nanarifa hohori tama ne hiyararo: "Satanaisi nanarifa me 4 na me sa tikasahi, me wete na mati hio Eofarati yabori ya, nafiharo", ati narake.

15 Afa Teoso mera hawa tonihenoka hibati ya, Satanaisi nanarifa me 4 na mati, bofe ka me tamaha me me waka nabone mati afa yama ya, efe bahi ya, afa yama wehe ya, efe abariko ya, afa ano ya. Mera sa tokasareka.

16 Me ka saotato me tamaharake, me naoria mati kafaro me mese ya.
Me tomi kani omitara oke, 200 miyao me tohaha mati.
17 Amo ora yama owahara oke, Teoso hinamoaro owa ni ya. Saotato
me tamaha kafaro me mese ya me naoria me awi e narake ahi: me baki
babari kana mawawa, tefofo, tobaba narake. Kafaro me tati e narake riao
me tati nima. Kafaro me inohoti ya yama hiri ni tasi tona, yama hote tasi
tona, yati hatiha tasi tona, narake.
18 Afa yama ya me tamaha me me nahabiarake, yama hiri ni toha, yama
hote toha, yati hatiha toha, na ya, tasisi naro kafaro me inohoti ya.
19 Me inohoti ka yama ya me me nahabiharake. Me yifori ya me me
nohoho ni narake. Maka nima me yifori narake, tati kihaharo. Me me
nohoho niharake me ka maka tati ya.
20 Bofe ka me one afa yama ihi me ahabara yama hiyara hiri ni me fawa
rarake. Me hinamati ha ni me fawa rarake. Me ka teoso me kanamori
oro tohaha ha ni me fawa rihi narake, barata hiri ni toha, borosi hiri ni
toha, yati hiri ni toha, awa hiri ni toha naro. Haha yama kanamori yama
awarihi, yama mitarihi, yaka rihi te amake.
21 Me one nahabi me fawa rarake, yama nakoro me fawa rihi, me ka
yibote amara ahi ni me fawa rihi, yama boti me fawa rihi na mati.

10

Yama hani bite okobara oke.

1 Faya Teoso nanarifa owa kitehi owahara oke, kisahari neme ya, neme
sabi boti ya, maka nawitarehari tati ya, bahi awi nima noko awi nari, yifo
hiri ni waha nima iso nari,
2 yama hani bite se kani hawa toha tama kanahari yehe ya. Kanihina
ka iso nawifikehareka ma ya. Yasoka ka iso nawakiareka wami ya.
3 Ha nareka, riao ati nima ha ni nari. Ati yana ne ya bahi ati yana ni 7
nareka, yama kaminari.
4 Bahi ati yama kamine yama hani rawi okanabone yama ati omitara oke
neme ya, "Bahi ati yama hikamina tikaminarabone tike me ni ya. Yama
rawi tikariyahi, bahi ati hikaminaharo", ati naro.
5 Teoso nanarifa owe ma ya waifi, wa nari wami ya faya kanihina ka
mano yana nareka neme ya.
6 Ati yana ne Teoso ino itihareka, hahi Teoso ahabaterari, yama nafi hiri
nemata, neme toha, neme ka yama nafi toha, wami toha, wami ka yama
nafi toha, ma toha, ma ka yama nafi toha, naro. Teoso ino itihi keye hiri
rebona ati nareka. Keye hiri ne ya Teoso hinabowebona ati nareka. Ati e
nareka ahi: "Teoso yama noki namarebona ati nareka.
7 Teoso nanarifa yotohi hohori hori nabona ka yama ya Teoso yama
hikaminehemete kakehaboneke, yama hikaminaharo he nanarifa me ni
ya, Teoso ati kakamina mati, kamini forima hirehemete", Teoso nanarifa
ati nareka.
8 Neme ka yama ati omitibaha ati omitamatasahara oke. "Tikahi, Teoso
nanarifa ni ya, ma ya waifi, wa nari wami ya, yama hani se kani hawa toa
tama hikana wara tikibeya".
9 Teoso nanarifa ni ya okaha owa kakawebona onahareka yama hani ya.
Ati yana nareka. "Ee, haro. Tikabahi. Tikabi ya sinahaboneke tinohoti ya,
abiya me fehe sinari nima. Manakobisa bitari yana naboneke tinabati ya",
ati nareka.

10 Yama hani bite wara okanara oke Teoso nanarifa yehe ya, okobaban-
ihi. Sinari kitaharake onohoti ya, abiya me fehe sinari nima. Yome onisa
manakobisa bitari yana narake onabati ya.
11 Faya owa me hiyarara oke. "Teoso ati tikaminamatasahabone tike,
tabora tamaha ka me tikamina tiwa, me ati tamaha mati, me ka towisawa
me tama na mati".

11

Me famaha Teoso ati me kaminaboneke.

1 Teoso nanarifa awa ya owa kakawareka, yama totomi kana nima naro.
Owa me hiyararake, me ati e na mati ahi: "Yana tinahi, Teoso ka teboro
tomi tikibeya. Wami wiye toha, me toha na mati, Teoso me ha na mati
teboro toro ya.
2 Yama bari kani tohama beheri tomi tikarabone tike, Teoso hasi
hiniharo, bara me kabonehe. Teoso ka sitati kitaraboneke bara me ihi.
Faya bara sitati me yosehaboneke, abariko 42 tohehi ya.
3 Manakobisa me famaha me oyosehabone oke, owati me kaminabone
mati. Owati me kaminaboneke 1260 yama wehe tohaha ya, makari sako
hiri ni tohaha me weye nikimaha mati, me yawa mati".
4 Afa me famaha orifa ate famaha amake, nabarina tabori kafama toha
naro, teme kanaharo bofe ka me nafi ka Hiti nokosi ya.
5 Me me hinofari ya me me nohoho hinihabone me me hini ya me inohoti
oye ya me me nahabihaboneke, tasi tonaharo me inohoti ya. Me ahabi e
naboneke Teoso ati ehene, afa me fama me me nohoho nihabone me ati
ni ya.
6 Teoso ati me kamini ka yama ya fa kaki me fawa nihaboneke, Teoso
ati ehene. Bofe ka faha nafi me tonahiya naboneke, ama tohahabonehe,
me hinofi ya, Teoso ati ehene. Yama kome nafiha me yose naboneke, me
hinofi ya, Teoso ati ehene.
7 Teoso ati kamini me hawa tonihi ya hoti kowiha ya yama irabori tasi
tona mera mono naboneke. Me kitaraba me amake, yama irabori ihi. Faya
mera waka naboneke fahi.
8 Me abohi mata naboneke sitati ehebote ka hawi ya, afa me ka Hiti me
nabowi ka sitati, awa ya. Sitati ini one amake Sotoma toha, Esito toha,
naro.
9 Tabora nafi ka me ati yoro tokana me abohi me hiwahaboneke, yama
we terei na kote tohi ya. Me kamo me hikayawaboneke.
10 Wami ka me yayai naboneke, me ahaba me ihi. Me mari naboneke.
Yama hinita me ta narawaboneke me one ni ya. Me yayai naboneke waha,
haha Teoso ati kakamina me famaha me ihi me kokoriri namari karo.
11 Manakobisa yama we terei na kote ya Teoso ati ehene me yati
namikimaharake. Me teme narake. Afa me me awaha me me nakome-
harake kasiro ya.
12 Faya neme ka yama ati me mitaharake. "Te kakimisamakehi", ati
narake. Me towakimisarake neme ya, neme sabi boti ya. Me towakami
me awaharake, me me nofara mati.
13 Fara me towakami ka bahi ya wami kiha narake kasiro ya. Sitati kote
sonaharake. 7000 me tohaha me ahabarake. Me one hasi na me wato kiti
ka Teoso amosemona me ati narake, winahari neme ya.
14 Taiti nowati ka yama hiyara ahabarake. Yama hiyara oharia yotoha
yana tonakibone.

15 Teoso nanarifa yotohi hohori hori nareka. Teoso nanarifa me 7 narake
waha, hohori me hori na mati. Me ati kitaha me ati yana narake neme
ya. "E ka Hiti bofe ka me nafi yosehibonaka waha, hinaka Kirisito ya
famahari. Towisawa tohi fare tohatehibonaka fara yama toha nawi na
ya", me ati narake.
16 Bote 24 me tohaha me nanahori ya me naoria me foro na me noki
tokowarisaharake Teoso nokosi ya, Teoso me kahiyara mati,
17 me ati e na mati ahi: "Faya amake, ota ka Hiti. Teoso kiti mati tiha
tike. Yati tike. Tinehemete ama tike hibati ya, tika watiba watara tiwa.
'Faya amake', ota ati ke, me nafi tiyosehabone tiwehene, tika kiti nafiha
tiwa.
18 Haha bofe ka me yawake, tika amo ni ya. Tika amo ni toharake
fahi, tika hami tinamobone ka tika amo ni. Faya me ahaba me ihi
manakone tinahabihabone tike waha. Yama amo ni tohaharake waha,
tiwati kakamina me tekawibone ka yama amo ni, tiwa nanarifa mati. Tika
me tekawa, tinahabone tike waha, me honaha me toha, me honara me
toha na mati, tiwa me nofaha mati. Me tinahabihabone tike haro, wami
me katoma mati", me ati narake.
19 Faya Teoso ka teboro me naha kanaharake neme ya. Teoso ka yama
wiye owahara oke teboro toro ya. Bahi yebe ni toha, bahi ati toha, wami
yiri, narake, faha boni fotaha foro, naro.

12

Maka nafiha fanawi biti wati kanaharake.

1 Manakobisa Teoso fanawi namohareka neme ya, yama nafiha
kaminebonaha. Bori bahi toha, abariko ita nareka tame bofe ya. Tati
bori amowa me tohaharake, me 12 na mati,
2 nabati weye naro. Tori kome awaha ati saiharake, biti watinima nari.
3 Teoso maka nafiha namo nareka neme ya, mamawa naro, tati 7 naro,
narabi awe 10 kanaharo. Fara tati nima towisawa tati borone weyeri ni
narake.
4 Yifori ya amowa me tamaha mera yoro kanihawahama mera koro
kanisarake bofe ya. Maka waharake fanawi nokosi ya, inamatewe wate
ya inamatewe kababonehe.
5 Inamatewe makiti nawatarake, tabora nafi ka mera yosehibanoho,
hamahari. Biti watehi me hekimisareka Teoso ni ya, itariari.
6 Fanawi tokaharake yama honara ya, Teoso yama hawa hiniha ya, me
hinatafahabonehe yama wehe 1260 tohaha ya.
7 Faya yama mowa ni nafiha naharake neme ya. Mikeo he nanarifa me
ya tabe maka me mowa narake. Maka he nanarifa me ya taba me me
mowa nabisarake.
8 Maka kitararake. Makoni me winamaraharake neme ya.
9 Maka nafiha me koro nisaharake bofe ya. Afa hibati ka makamete-
moneke, hinamati, Satanaisi, me nafi kekeyeha, bofe ka mati. He nanarifa
me ya tabaha me me were hinisarake bofe ya.
10 Faya yama ati omitara oke neme ya, ati kitaharo, ati e naro ahi: "Ota ka
Teoso me nafi yosehibonaka waha, kitahari. Hinaka mera kasomebonaka.
Hinaka Kirisito mera yose nebonaka. Maka me koro nisaharake bofe ya,
afa wai fara tohaharo yama wehe toha yama soki toha na ya, Teoso nokosi
ya, he hiyararo, ota one me ihi hiyaramone ati naro, me ota nofaha mati.

11 Kitararake me ihi, Ofeya ahabe kari, Kirisito kamini me fawa rihi ni
karo. Me ahabibone me nakomerarake.
12 Makoni neme yayai nahi. Neme ya te winaha te yayai, nahi. Yama
nawahabisaba amake wami toha ma toha na ya, Satanaisi tokise karo te
ni ya. Yawi kitareka yama amo ni yabokira wato karo", yama ati narake.
13 Maka bofe ya koro nisi watoha faya fanawi kiyoharake, inamatewe
makiti nawataro.
14 Teoso ati ehene fanawi afe kafama wataharake, sibiri ehebote efe
nima, yana nabonehe tokahabonehe fara taboribone ya yama honara
ya. Me hinatafaharake fahi, fa fowe famaha kote tohaha ya, maka
hiwatomararo.
15 Faya maka faha fi tokowiteharake, faha ebote nima naro, fanawi
towakisahabonehe.
16 Wami fanawi kasomarake. Wami yara tona faha yome tonisarake hoti
ya, maka fi hikawiteharo.
17 Maka fanawi ihi yawa tokomarake, fanawi biti me one mowa
nabonehe, yama Teoso hinofa me hiri na mati, Sesowi ati me nofa na
mati.
18 Maka wabasaharake ma witi ya, siki ya.

13

Yama irabori famarawa owahara oke.

1 Yama irabori kimisa owahara oke ma boti ya. Tati 7 na narabi awe 10
tokaharake. Fara narabi awe nima towisawa tati borone nareka. Fara tati
ya ini one hiyara kawanarake, ini Teoso hinofaraharo.
2 Yome yama kabani ke awi nima awi narake. Oso tame nima tame
narake. Riao inohoti nima inohoti narake. Maka nafiha ihi kitaharake, me
nafi yosehabonehe. Towisawa tohaharake, maka ati ihi.
3 Tati oharia ahabinima nani kitamanike, hihiya ni yimawa ihi tohaha
ka namaharo. Bofe ka me nafi "Hika", me ati na yama irabori ya me
tabawaharake waha.
4 Maka nokosi ya me foro narake, yama irabori towisawa tonihi karo.
Afa yama irabori nokosi ya me foro, narake. "Hibake e ra ahi, yama irabori
nima? Hibake kitara, he mono nebana?" me ati narake.
5 Yama irabori, "Ha owa otamina oke", ati narake. Ati hiyara tama
narake, ati Teoso hinofaraharo.. Teoso hora hikasaraharake mata, mera
yoseharo abariko 42 tohehi ya, Teoso ati ehene.
6 Yama Teoso hinofara kaminarake. Teoso hiyaremona ati narake. Teoso
ka yobe hiyaremona ati, narake. Neme ka me winaha Teoso ka yobe me
amake, wine kari me ni ya.
7 Teoso ka mera mowa narake, Teoso hora hikasaraharo. Me kitararake,
ihi. Tabora nafi ka mera yoseharake, Teoso ati ehene, me ati yoro tokana
mati.
8 Bofe ka me winaha me foro naboneke nokosi ya, me ini watara mati
Ofeya ahabemata ka yama hani ya. Me ini naha me ta me sawi fara
tohatehaboneke, Teoso ya me tabaha mati, me ini Teoso rawi hinehemete
mati yama nafi hiri ne ya hibati ya.
9 Tinarabo naha yama timitahi.
10 Haha me me hiwatabone Teoso me hina me me hiwataboneke yama
mowa ni ya. Haha me ahababone Teoso me hina me ahaba naboneke

yimawa ihi. Teoso ka me kiti fawa riyahi. Sesowi ati nofi me fawa rihi niyahi.

11 Yama irabori one owahara oke kimisaro wami boti ya tasa. Warabi awe fotara famaharake, ofeya biti warabo ewene nima warabi awe naro. Maka fotarawaha ati nima ati narake.

12 Me nafi yoseharake, yama irabori tai tohaha ati ihi. Ati ihi bofe ka me nafi foro narake, aya yama irabori tai tohaha nokosi ya, hihiya ni ka namaharo.

13 Yama fotaha namoharake. Ati ihi yama hiri ni kisa narake neme ya, me hiwahabonehe.

14 Yama irabori tai toha nokosi ya yama namoharake, Teoso ati ehene. Makoni mera keyeharake, bofe ka me winaha mati. Ati ihi yama irabori kanamori me hiri narake, yama irabori yimawa ihi tohaha ahabaraharo.

15 Yama irabori kanamori yati toniharake, Teoso ati ehene. Ati ihi yama irabori kanamori ati yana, narake. Yama irabori kanamori ati ihi me me waka narake, me foro ra mati, fara yama irabori kanamori nokosi ya.

16 Yama irabori yotoha ati ihi me yehe baki hani me nawatarake, kanihina karo. Me one ate hani me nawata narake, ati ihi. Me amosa me toha, me amosara me toha, me honaha me toha, me honara me toha, me ka yama aahi me toha, me ka yama aahi me amara me toha, narake, me hani wataha mati, me nafi, yama irabori ati ihi.

17 Me hani kawanara yama me kanikarihi, yama me ta rihi, naboneke. Me one ya yama irabori ini aboni kawana, me one ya ini ka nomero kawana, narake.

18 Yama nihinakere haro. Yama tiwato ya yama irabori ka nomero tomi tikanabone tike. Hinaka nomero 666 amake. Afa nomero e ka owa ino amaka.

14

Ayaka yati me hiri narake.

1 Faya Ofeya owahara oke, Siao ka atami ate ya warehari. 144 mio me tohaha me ya tabahareka, bati ino ya ino famehi me kihaha mati, me ate ya.

2 Yama moni omitara oke, moni yana naro neme ya, faha sororo kanaha moni nima moni naro, bahi ati kitehi ati nima moni naro. Aba me teo na me ayaki nima moni narake.

3 Ayaka yati me hiri narake Teoso nokosi ya, itariari, yama 4 narawa ya tabahari, bote me toha na mati, 24 me toha mati. Ayaka hiri ni watohinararake. 144 mio me tohaha me ta hiri ni me hiwatoarake. Afa bofe ka me tohaharake, Teoso me hikasoma mati, me manakone hinahabiha mati.

4 Me tohiyararake Teoso ni ya, me fanawi me ahi tera mati. Ofeya nowati ya me yoto nawaharete me amake, fare toki nima. Teoso me hikasomaharake, me manakone hinahabiha mati, me ka mebone mati, Ofeya ya famahari. Me tai tohaharake, Teoso ka mebone mati.

5 Keye me hiri tera me amake. Me ihi hiyara watatera me amake.

Teoso nanarifa me terei na me ati omitara oke.

6 Teoso nanarifa owa yana ne kakehareka bofe yata ya, hiyara amosa ahabatera kaminebonaha tabora nafi ka me ni ya, me ati yoro tokana mati.

7 Ati kitahareka, ati e nari ahi: "Teoso amo ni kobo nareka, me ihi
manakone nahabihibona amo ni. Makoni Teoso kitehimona te ati nahi.
Amosemona te ati, naho. Te foro nahi nokosi ya, neme hiri, wami hiri, ma
hiri, fa kimisa hiri, nemarihi".
8 Efe nowati ya owa kamakitasahareka. Ati yana tasareka. "Babironia
ehebote ahabarake. Ihi tabora nafi ka yama hiyara me hihiri toha-
hamaroke", ati nareka.
9 Afa me nowati ya owa kamakitase ati yana nareka, ati kitahari. "Me
hani wataha me ate ya me yehe ya yama irabori kanamori ya famaha
nokosi ya me foro na
10 afa me ni ya Teoso hamehibonaka kasiro ya. Afa me naohaboneke
yama hiri ni baikani ya, yati hatiha kihaharo, yama nawaha nafiha me
karima mati, Teoso nanarifa me nokosi ya, Ofeya toha ne nokosi ya.
11 Yama nawaha nafiha me hiri na me hote tokomi fawa teraboneke. Me
hasi niba watateraboneke yama wehe toha yama soki toha na ya, yama
irabori kanamori ya famaha nokosi ya me foro na mati, me hani wataha
mati, afa ini hani", ati nareka.
12 Teoso ka me kiti fawa riyahi, fara Teoso hinofa ya me ihi toha mati,
Sesowi ati nofi me fawa ra mati.
13 Faya yama ati yana narake neme ya. "Owati rawi tikanahi, e naro ahi:
'Me ahabi yana tonahaboneke waha, e ka Hiti nonofa mati. Nofi me fawa
hire ya Teoso mera nofehibonaka'", ati narake.
Teoso Kanamori ati yana nareka. "Keye amakere. Me ahabi ya me hasi
naboneke. Teoso yama wati nawahebonaka, me hiri hinaharo, amosaro",
ati nareka.

Teoso nanarifa bofe ka ofa tabi ti kasahareka.

14 Manakobisa neme sabi sasawa na owahara oke. E nima ne itariareka
neme sabi mese ya. Tati borone oro tohahareka. Tiriko titi yimawa tohaha
tama nareka, inoharo.
15 Teoso nanarifa owa fito tonahareka teboro ya. Ati kitahareka, hahi
neme sabi ya itari ha nari, ati e nari ahi: "Yama ti tinahi bofe karo. Yama
titi ka yama amake haro, hibayata karo. Yama hatake".
16 Faya hahi neme sabi ya itari yama ti nareka bofe ka yama, hinaka
yimawa ya. Yama ti ni hawa tonihareka.
17 Teoso nanarifa owa fito totasareka neme ka teboro ya, yimawa inoha
tama, nari.
18 Teoso nanarifa owa fito tona nareka wami wiye ya, yama hiri ni hiti.
Ati kitehi ati yana nareka, hahi yimawa tama ne ha nari. "Bofe ka ofa tabi
ti tikasahi, yoro tikaniwamabana. Ofa hatake", ati nareka.
19 Faya bofe ka ofa tabi ti kasareka hinaka yimawa ya. Ofa yoro
tokaniwame sika hinisarake ofa tatai tori ya, Teoso ka ofa tatai nafiha
ya. Teoso hami ka ofa tatai amake.
20 Ofa tatai itake sitati beri ya. Ofa me tai hinaha ya ama tasi tonaharake.
Ama kowi e wai tomene tohaha tokisarake, 300 kirometoro tohaharo.

15

Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, yama hiyara me yosehabani mati bofe ya.

1 Faya yama one owahara oke, nafiharo, neme ya, Teoso hinamoaro,
yama kaminebonaha. Teoso nanarifa me 7 na me owahara oke, yama

hiyara 7 na me yosehabani mati bofe ya. Afa yama hiyara farabone Teoso hinaharake haro. Faya hami fawa nebonaka fahi.

2 Faya faha ehebote awi yama tohaha owahara oke, itaharo. Hotoboni nima yama narake, yifo hiri ni ya tabaharo. Me owahara oke, faha witi ya me nahoha mati, yama irabori me kasawariha mati, Teoso ka aba me bokori na mati. Afa me foro remetemoneke yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya, me hani kawanarihi na mati, yama irabori ini ka nomero hani.

3 Ofeya tahi me kayakarake, tahi Mowisei hiri hinehimata, Mowisei Teoso nanarifa. Me ayaki e narake ahi: "Ota ka Hiti Teoso kiti mati tiha tike. Yama fotaha hiri tite ama tike. 'Hika', ota ati nineke. Yama amosa hiri ni fawa tikere. Keye hiri titera ama tike. Tabora nafi ka towisawa tihate ama tike.

4 Me naba me ama, tiwa me nakomera mati, titaminahamone me ati rihi na mati? Tiwa nima neba watakara, amosari. Tiwehene amosa tamine me miti ka me foro naba me amake tinokosi ya, me kakeha mati tiwa ni ya, tabora nafi ka mati", me ayaki ati narake.

5 Manakobisa neme ka teboro ka nokobi se kana owahara oke, teboro makari tohahari, Teoso ati hano kawane ka yati foyi ka teboro.

6 Afa Teoso nanarifa me 7 na me fitoto narake teboro ya, yama hiyara 7 na me yosehabani mati bofe ya. Makari riyo tohaha me weyeri narake, biseba watararo, oya kanaharo. Me baki atori oro tohaha me si toniharake.

7 Yama 4 narawa one tisera 7 kana ta narake, Teoso nanarifa me 7 na me ni ya. Tisera mo narake, Teoso hami ka tisera, Teoso ahabaterari fara yama tohanawi na ya.

8 Yama hote teboro toro nafi nahabiharake, Teoso amosi mati tohe ehene, kita nari. Teboro tokiyomihinarareka mata. Teoso nanarifa me 7 na yama hiyara yosi me hawa tohi ya teboro tokiyomihinehibonaka.

16

Teoso hami ka tisera 7 kana me sika narake bofe ka me ni ya.

1 Faya yama ati kitaha ati omitara oke ati yana naro teboro ya, Teoso nanarifa me 7 kana mera hiyararo: "Te tokahi. Teoso hami ka tisera 7 kana te sika nabone teke bofe ka me ni ya", ati narake.

2 Teoso nanarifa tokibehi yama sika nisahareka bofe ya, tama hikanaro. Yama irabori kanamori nonofa me tohaha me hani wata na me bosaro ni kitaharake. Bosaro kome kitaharake me ni ya.

3 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nifehareka ma ya. Ma ama kakaro boni nima narake, e abohi emene nima. Ma abe ahabarawarake, nafirawaha. Teoso nanarifa me famaharake waha, tisera kafama sika nisi me hawa tokaha mati.

4 Owa hinaka yama sika nifehareka faha kakafota na ya, faha kimisa na ya. Ama tohawaharake.

5-6 Teoso nanarifa faha hiti tohe ati yana nareka. "Teoso tiwehene amosake, me kokoriri tiniha tiwa waha, tika me me waka, tiwati kakamina me me waka, nemete mati. Ama me fawake waha, tiwehene. Me manakone tiwahara tike, tika mati. Hibayata ya tisawi tike, tisawi tinehemete tiwa. Tiwa nima neba watakara, amosari".

7 Faya yama ati omitara oke Teoso ka wami wiye ya. "Ee Teoso ota ka Hiti, kiti mati tiha tike. Tiwehene amosake, me manakone tinahabiha tiwa.

Keye hiri titera ama tike me ihi tikamina tiwa", ati narake. Teoso nanarifa me terei narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
8 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nisahareka bahi ya. Ati ehene bahi mera sari kanahareka.
9 Bahi hiwene kitehi ehene me hatiharake. Teoso hiyaremona me ati narake, yama hiyara yosehimonaha me ni ya. Yama hiyara hiri ni me fawa kene ati rareka. Me atiba yana rihi narake, Teoso amosemona me ati na mati. Teoso nanarifa me 4 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
10 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nisahareka yama irabori itaria mese ya itariaro hinaka towisawa iitari ya. Bofe ka yama kayomarake. Me abate me yakiri kanaharake, hinaka mati, yama komaha ihi.
11 Neme ka Teoso hiyaremona me ati narake, me hihiya ni wao ni kiti karo. Yama hiyara hiri ni me fawa kene ati rarake. Teoso nanarifa me 5 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
12 Teoso nanarifa owa hinaka yama sika nifehareka fa nafiha Eofarati tohaha ya. Faha saiha fawa narake, towisawa me kariwakibone karo, bahi kakamaki ka mati.
13 Faya inamati me terei na me owahara oke, kose awi nima me awi na mati. Me ka owa tasi tonareka maka nafiha inohoti ya. Owa tasi tona nareka yama irabori inohoti ya. Owa tasi tona nareka yama irabori one inohoti ya, yama irabori fara one ati kakamina tohaharo, keye hihiri tohaharo.
14 Afa me inamati yama fotaha me namote me amake. Me toko-makeharake tabora nafi ka me ka towisawa me ni ya, me me yoro tokaniwamabone mati, Teoso kiti mati tohe me mowa nabone mati. Teoso amo ni yokanabonaka hari.
15 "Tera te kakatomahi. Oko kami amo nibone te watoraba te amake, yama boboti kaki nima naro. Te tonokoyahi. Te tonoko ya te ehene amosabone teke Teoso ni ya. Te borone te tonihahi ayata ya, te hawa toniharo. Te korone me awi ya te kokoma naba te amake".
16 Afa me inamati me me yoro hikaniwamarake Amaseto ya, towisawa mati. Soteo me ati ka yama ini amake, Amaseto. Teoso nanarifa me 6 narake waha, tisera sika nisi me hawa toha mati.
17 Teoso nanarifa fare towaharikose hinaka yama sika nisahareka neme enoki ya. Yama ati kitaha ati omitara oke teboro ya, Teoso iitari ka yama ya. "Yama hawa toharake", ati narake.
18 Bahi yebe ni toha, bahi ati toha, wami kiha ni toha, narake. Wami kiha ni e na e awatera amake, e nafi.
19 Sitati ehebote hine ebe narake. Kote fama, ohari narake. Bara me ka sitati foro narake. Teoso sitati ehebote wati nawahareka, Babironia tohaharo, sitati ka mera kokoriri nibanoho, hamahari kasiro ya.
20 Ma ka wami si tonaha fawa kanaharake. Atami fawa kana narake.
21 Neme ka fa boni foro narake me mese ya, fotaharo, boni oharia kanahari 40 kiro tohaharo. Teoso hiyaremona me ati narake, fa boni mera banaha ihi, komaharo kasiro ya.

17

Fanawi owahara oke, maki me amara me ka aahi tohaharo.

1 Teoso nanarifa me 7 na me bokori kana me ka owa kakehi owa hiyarare oke. "Hima e tofamamakihi. Tiwa onamoabone oke fanawi ya, maki me

amara me ka aahi, hinaka yama hiyara fotaharo. Itariarake faha tamaha neme ya. Afa Teoso katomebonaka, hinaka yama hiyara ihi.

2 Bofe ka towisawa ahi ni fara me hiharake. Bofe ka me winaha me ahi hinaharake, me hinofaro kasiro ya".

3 Owa towakareka yama honara ya, Teoso Kanamori ehene ohaha owa. Fanawi owahara oke itariaro yama irabori mamawa na mese ya. Yama ini tamaha ini kobobo kanaharake, ini Teoso hinofaraharo. Yama tati 7 na warabi awe 10 tokaharake.

4 Fanawi ka makari one mawa kani yoyoma karahama narake. One mawa kani yokana tohaharake. Oro weye kana, yati amosarawa toha, berora toha, narake. Kobo oro tohaha tama kanaharake. Kobo ya yama hiyara mo kanaharake, yama hiyara hihiri tohi karo, me makiti tamaha ahi hini karo.

5 Ini kawanarake ate ya, ini watohinararo, ini e naro ahi: "Babironia ehebote amake. Afa ihi me fanawi maki me amara me ahi hiterawa amake. Ihi bofe ka yama hiyara me hiri te me amake", hani ati narake.

6 Hanoharake, Teoso ka me ame fawaharo, Sesowi kakamina mati, me me waka hina mati. "Hika", onahara oke, awati owa.

7 Teoso nanarifa ati yana nareka owa ni ya. "Himataba 'Hika', tine tiri? Fanawi okomina okibone tiwa ni ya, tiwatoabana. Yama irabori okomina onahabone oke, he weye naro, tati 7 toha, warabi awe 10 tokaha naro.

8 Yama irabori yati nibaha tiwaha ahabarake. Kimisakehaboneke hoti kowiha ya, Teoso hinahabihatehabanihi. Haha bofe ka me winaha yama irabori me awi ya 'Hika', me ati naboneke, me ini watatera mati Teoso ka yama hani ya. Teoso hinaka me ini hani rawi nematamonaka hibati ya, yama hiri ni yana kane ka yama ya, me winatehabone mati fara yama tohaha ya, he ya me taba mati. Bofe ka me winaha yama irabori me awi ya me ati e naboneke ahi: 'Yama irabori yati nibaha ahaba yati namatasarake', me ati naboneke".

9 "Yama nihinakere haro. Haha tati 7 na atami 7 na amake, fanawi itari karo. Towisawa me 7 na me amake.

10 Me 5 na me ahabarake. Me ka owa ohari hasi nasa nareka. Ohari watakara mata. Ne ya sasawi kawahebonaka Teoso ati ehene.

11 Hahi towisawa nowati ya yama irabori kamahaboneke, afa yati nibaha ahabaro. Towisawa me 7 na me ka one amake. Kami ya Teoso hinahabihaboneke.

12 Afa narabi awe 10 tokaha towisawa me 10 na me amake. Towisawa me amakere mata. Towisawa me tohi ya towisawa tohi me yaboraboneke, yama irabori ya me tabaha mati.

13 Afa towisawa me abe ati nofahaboneke, fai hinama me ati toha mati. Me ka mera yama irabori yosehabone ati, ni ya me me hikayawarihi hinaboneke.

14 Ofeya me mowa naboneke. Me kitaraboneke Ofeya ehene, e ka Hiti me nafi ka Hiti tohe kari, towisawa me nafi ka towisawa toha ne kari. He ya me taba nofi me fawa hitere amaka, me ha hina me hikatikaha mati".

15 Efe Teoso nanarifa ati yana tasareka, owa hiyarari, ati e nari ahi: "Afa faha neme ya fanawi me ka aahi tohaha itari ka afa faha me amake tabora nafi ka mati, me tamaha mati, me ati yoro tokana mati.

16 Towisawa me 10 na yama irabori ya me tabaha fanawi ka yama me yabahaboneke, me hikakoaro. Hinaka makari me sota hinahaboneke, kori tohahabonehe. Ime me hikababoneke. Me hibanaboneke yifo ya, nafi hatihabonehe.

17 Afa yama Teoso ati ehene amaka. Teoso ati ehene me ati amosaboneke, me ka mera yama irabori yosehabone me me kayawara mati. Fare Teoso ati nima, me ihi naboneke fanawi me nahabiha mati.
18 Afa fanawi sitati ehebote amake, tabora nafi ka towisawa mera yoyose tohaharo".

18

Babironia ehebote ahabarake.

1 Manakobisa Teoso nanarifa owa owahara oke kisahari neme ya. Me nafi yosehibonaka Teoso ati ehene. Oyene bofe ka yama nafi firi kanahareka
2 Ha nareka, ha ni kitahari, ati e nari ahi: "Babironia ehebote ahabarake. Me inamati hinama tabori amake waha. Me inamati winawahake waha Babironia ya, me yoro tokana mati. Bani biti me kabatera me sawi nineke me yoro tokana mati. Bani me one kabatera me sawi, ke, me yoro tokana mati, yama kabaterawara toharawa naro, hiyarawararo.
3 Tabora nafi ka me hanoha me ahi hinarake. Bofe ka towisawa me ahi hinaharake, Babironia, yama hiyara me hiri na mati, me ya tabaharo. Makoni ahabarake. Yama tata me ka yinero totamareka ihi, yama nikaharo me ni ya, manakone fotaharo", ati nareka.
4 Faya yama one ati omitara oke neme ya, ati e naro ahi: "Oko me te tohaha te tabamariboneke, yama hiyara te hiri rabone te, he ya te tabaha te. Hine yokoha tera yokobisariyahi.
5 Hinaka yama hiyara tami ka yama ta toremisa nima narake, ta tori tokomisaharo neme ya. Yama hiyara hiri hinaha Teoso wati nawahareka.
6 Ihi manakone tinahabihaboneke, ihi hiri hinaharo me ni ya. Manakobisa ihi manakone tihaboneke mata ya. Mera nafawarake yama komaha ya. Tinafawahabanake, yama komi mati tohaha kafama ya.
7 Hine kahiyararake kasiro ya. Yama tamaha kanikarake. Yama nawaha tiyosehabone tike he ni ya, bisa, yawibone karo waha kasiro ya. Ati boti ya hine kahiyararake, ati e naro ahi: 'Owitare oke towisawa fana iitari ya. Oko yibote ahabakara. Oyawaterabone oke', ati narake.
8 Makoni yama hiyara tamaha kakehaba amake he ni ya, yama wehe oharia ya. Yawahaboneke. Tafebone watamarihi naboneke. Ahaba naboneke. Yifo ya foya na toyowaboneke. E ka Hiti Teoso kitehi ehene amaka, ihi hiyara manakone hinahabihi karo".
9 "Bofe ka towisawa me ahi hiteha hote me hiwi ya me ohi naboneke, me ka yinero totamatehi mati, ihi.
10 Me naohaboneke, kakatomati mati yama yabo ya, me kakomeha mati, kokoriri ni ihi. Me ati yana naboneke, e naro ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote ya, Babironia ya, sitati kitaha ya. Tika yama hiyara tamaha manakone Teoso nahabika, bahi ohari ya', me ati naboneke".
11 "Yama tata me ohi, naboneke ihi me yawa mati, me ka yama kakanikaba watamari karo, yama e naro ahi:
12 oro, barata, yati amosa, berora, makari amosa riyo toha, makari mamawa na yoyoma karahama na toha, makari seta toha, makari mamawa ni yokana toha, naro, awa amosaro yoro tokanaro, mafi hiri ni toha, yoro tokanaro, awa manakone nafiha hiri ni toha, yoro tokanaro, borosi hiri ni toha, feho hiri ni toha, mamori hiri ni toha,

13 kanera, yamata tehe one, wami yoro tokanaro, fi, orifa yehe, tiriko
ka farina amosaro, tiriko noki, bowi mati, ofeya mati, kafaro mati, kaho,
yama aahi mati.
14 Me ati e naboneke ahi: 'Yama nofi mati tihateha fawa narake. Tika
yama amosa nafi oya kana fawa, narake. E awamateraboneke', me ati
naboneke".
15 "Yama tata afa yama me ta teha Babironia ihi me ka yinero totamatehi
me naohaboneke yama yabo ya, me kakomeha mati Babironia kokoriri ni
ihi. Me ohi naboneke, me yawa mati.
16 Me ati e naboneke ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote
ya. Taiti ya makari riyo amosa tohaha me aka, makari mamawa na
yoyoma karahama na me aka, makari mamawa ni yokana tohaha me aka,
na me amake sitati ka mati. Me ka makari oro kiha, yati amosa kiha,
berora kiha, na amake.
17 Me ka yama nafi ahabarake waha bahi ohari ya, yama tamaharo', me
ati naboneke".
"Me naohaboneke yama yabo ya, nafio hiti me toha, me kibeteha me
toha, nafio ka yama aahi me toha, me nafi, ma ka yama me ahi teha mati.
18 Sitati toyowa hote me awaha me hora ni kitahaboneke, me ati e
na mati ahi: 'Sitati oneba watakere, e naro ahi, sitati ehebote', me ati
naboneke.
19 Me tati me mata naboneke, me ohi na mati, me yawa mati, me ha na
mati, me ati e na mati ahi: 'Yama hiyara nafiha kakeharake sitati ehebote
ya. Nafio hiti me nafi honate me amake, sitati ka yinero tamehi ehene.
Ahabarake waha, bahi ohari ya', me ati naboneke", yama ati narake neme
karo.
20 "Neme ka me te toha, Teoso ka me te toha, Sesowi ka yoyose me te
toha, Teoso ati kakamina me te toha, na te yayai nabone teke, sitati ihi,
ahabaro. Teoso te manakone nahabika waha, sitati nahabihari, tera me
nofara me ka sitati", yama ati narake.
21 Teoso nanarifa owa kitehi yati ehebote itihareka, yobe biti nima naro.
Koro hifeharake ma ya. Ati yana nareka. "Sitati Babironia ehebote ahabi
e naboneke ahi, kerewe raro. Me hiwasimateraba amake.
22 Te one aba me teo namarihi, me ayakamarihi, faraota me fo namarihi,
torobeti me fo namarihi, naboneke. Yama te ahi namaraba te amake.
Tiriko te wari kanamarahaba te amake, farinabana.
23 Nabarina hiri ni te kihamarabone teke. Te ka owa fanehibona
ati watamarihi, te ka one fanahaba ati watamarihi naboneke e fafana
watamari karo. Te ka yama tata yama tamaha me ta teha me amake,
me nafi ka hiti me toha mati. Tabora nafi ka me te keyehate te amake,
yama te nakoroha te. Makoni te ka sitati Teoso nahabihibonaka.
24 Afa sitati ya Teoso ati kakamina me toha, Teoso ka me toha na me
ame me wasiharake, me me waka hina mati. Me waka teha me nafi ame
me wasiharake fahi", ati nareka.

19

Ofeya fanabona ka amo ni kobo nareka.

1 Manakobisa me ati omitara oke neme ya, me tamaha me ati nima me
ati na mati. "Areroya. E ka Teoso kiti mati tohaka. Era kakasoma amaka,
amosari kasiro ya.
2 Ehene amosaka, me ihi hiyara manakone nahabihari, fanawi me ka
aahi tohaha ihi hiyara manakone nahabi nari. Ihi bofe ka yama hiyara

tamaha me hiri narake, me ahi hinaharo. Ihi manakone hinahabiharake, he nanarifa mera nahabiharo", me ati narake.
3 Me ati yana namatasaharake. "Areroya. Hote tokomisaharake. Haha yifo hiri ni owiteraboneke", me ati narake.
4 Bote 24 me toha yama 4 narawa na me foro narake Teoso itari nokosi ya, he me kahiyara mati. Me ati yana narake. "Ame. Areroya", me ati narake.
5 Faya yama ati omitara oke Teoso iitari beheri ya. "E ka Teoso te kahiyarabone teke, he nanarifa me te tohaha te, te nofahari, te nafi, te ka hiti me te toha, me one te toha na te".
6 Me ati tamaha me ati omitara oke, faha sororo kani moni nima me ati na mati, bahi ati kitehi ati nima me ati na mati. "Areroya. E ka Hiti Teoso yama nafi yosewahaka waha, kiti mati tohahari.
7 E ye nahi, e yayai na e. Amosabote tohehimona e ati nebonaka. Ofeya fanabona ka amo ni kobo ka. Fatibone hine hawa toniharake.
8 Teoso ati ehene makari riyo toha amosa akaharake, oya kanaharo, biseba watararo", me ati narake. Makari riyo tohaha Teoso ka me ka yama amosa amake, me hiri hinaharo.
9 Teoso nanarifa owa hiyarareka, ati e nari ahi: "Rawi tinahi haro. 'Me yayai naboneke, Teoso me ha hina mati, me sawihabone mati Ofeya fanabona ka marina ya', tinahabone tike yama hani ya". Owa hiyarareka tasa. "Teoso ati amaka, keye hiri rari", ati nareka.
10 Osarisahara oke nokosi ya okahiyarebona ona owa. Ati yana namatasahareka. "E rima tina ahi. Teoso ama okere ha owa. Teoso nanarifa ama oke te nima Sesowi nonofa me te, Sesowi ati te nofaha te. Tisahi Teoso nokosi ya. Sesowi ati e nofi ya ati e kaminebanaka, Teoso Kanamori ehene", ati nareka.

Kafaro sasawa owahara oke, e ka owa weye nari.

11 Faya neme naha kanani owahara oke. Kafaro sasawa owahara oke. E ka owa itariareka mese ya. Ino amaka hari, Teoso nofi fawa re amaka. Me one ihi manakone nahabihibonaka, yama amosa hinama hiri nari. Mera mowa, nebonaka.
12 Yifo oye nima noko nareka. Towisawa me tati bori tamaha weye kanahareka. Ino kawanaka he ni ya, me one ino hiwatorahari, ino watohari, fare.
13 Makari ama ya sa nifehani akahareka. Ino owa amaka, Teoso ati.
14 Neme ka saotato me nafi yotoharake he nowati ya, me naoria mati kafaro me sawawa na me mese ya. Makari riyo amosa tohaha me akaharake, sawawa naro, biseba watararo.
15 Yimawa inoha tasi tonaharake inohoti ya, tabora nafi ka me tahibonehe.

"Mera yosehibonaka, hamahari",

Teoso ka yama hani ati te amake. Teoso kiti mati tohe ati ehene mera nahabihibonaka, Teoso hamahari kasiro ya.
16 Ino kawanareka hinaka makari ya, ino e nari ahi, towisawa me nafi ka towisawa tohahari, e ka Hiti me nafi ka Hiti toha nari. Ino kawana nareka fanako ya.
17 Faya Teoso nanarifa owa owahara oke, warehari bahi mese ya. Ati kitahareka, bani mera ha nari, me nahoha mati neme ya. "Te kakehi, te nafi, Teoso ka marina ehebote ya.

18 Towisawa me ime te kabibeya. Saotato yoyose me ime toha, me kitaha me ime toha, kafaro me ime toha, saotato kafaro mese ya me naoria me ime toha, me nafi ime toha, me yoro tokana mati, me ka yama aahi me toha, me ka yama aahi me amara me toha, me honaha me toha, me honara me toha na mati", ati nareka.
19 Faya yama irabori owahara oke bofe ka towisawa me ya tabaharo, me ka saotato me toha na mati. Me me yoro tokaniwamanike, he me mowa nabone mati hari, itariari kafaro mese ya, hinaka saotato me ya tabahari.
20 Yama irabori me wataharake. Yama irabori ati kakamina me wata narake, yama fotaha namoharo yama irabori nokosi ya. Yama namoha mera keyeha amake, me hani wataha mati, yama irabori kanamori nokosi ya me foro na mati. Me koro hiwitikimarawaharake, yati nikimarawaharo, yifo hiri ni rako tohaha ya, yati hatiha kihaharo.
21 Hahi kafaro mese ya itari me one nahabi nareka hinaka yimawa ya, aya tasi tonaharo he inohoti ya. Me ime bani biti me me hikabarake. Me akara me tafi watomararake.

20

Satanaisi foyehibonaka ano 1000 tohaha ya.

1 Faya Teoso nanarifa owa owahara oke kisahari neme ya, safi tama nari, hoti kowiha ka safi. Koheti kanafia tama kana nareka.
2 Maka bote nafiha watahareka, hinamati, Satanaisi. Wete hinaharake. Wete ni ka ano 1000 tohaharake.
3 Koro hinisarake hoti kowiha ya. Hoti noki bori bari kawahame nokobi wari kawahareka, me se hikarabonehe, 1000 ano tohaha ya mera keyehamaribone karo, bofe ka mati. 1000 ano nowati ya me miti hinihaboneke, wawama kawahabonehe Teoso ati ehene.
4 Me owahara oke, me naoria mati towisawa ka katera tamaha ya, me tamaha me ihi manakone me nahabihabone mati, Teoso ati ehene. Me kanamori owahara oke, me tati me ti hinahani mati, Sesowi ati nofi me fawa ri karo, Teoso ati me kamina ni karo. Afa me foro ranike yama irabori kanamori ya famaha nokosi ya, me hani watara mati me ate ya, me mani toha na ya. Manakobisa me yati namaharake, Kirisito ya me tabahabani mati, 1000 ano tohaha ya, me nafi me yoseha mati.
5 Me one abohi yati namararake mata. Me yati namahaboneke 1000 ano tohaha nowati ya. Afa me ta me yati nami tai tohahaboneke haro, 1000 ano tohaha nokosi ya.
6 Me yayai naboneke me yati nami tai tohaha mati, Teoso ka me tohaha mati. Me ahabamaraboneke, me one ahabamatasi ya. Teoso ya Kirisito me famaha me ka sasetoti me me tohahaboneke, afa mati. 1000 ano tohaha ya Kirisito ya me taba me nafi me yosehaboneke.

Satanaisi me koro nifeharake yifo hiri ni rako tohaha ya.

7 1000 ano ahaba nowati ya Satanaisi me miti tonihaboneke Teoso ati ehene, wamebonaha. Fito tonehibonaka kateya ya.
8 Faya tokehibonaka, mera keyehebonaha bofe ka tabora nafi ka mati. Me ini amake haro, Koki me toha, Makoki me toha na mati. Mera yoro tokanihibonaka, yama me mowa nabone mati. Saotato me tamaharake, ma witi ka siki nima.
9 Wami nafi ya me yaka nawahareharake. Teoso ka me tabori me moto kanarake, sitati Teoso hinofaro. Me me mowa nabone neme ya yama hiri ni kisaha mera nahabiharake.

10 Satanaisi me koro nifeharake yifo hiri ni rako tohaha ya, yati hatiha
kihaharo, hari, Satanaisi Teoso ka me amara mera keyehari. Afa rako
ya yama irabori he ati kakamina ya famaha koro nifi hawa tokaharawa
amake. Me kokoriri ni fawa teraboneke fahi, yama wehe toha, yama soki
toha na ya.

Me nafi ihi manakone Teoso nahabihareka.

11 Faya Teoso itari owahara oke, towisawa iitari sasawa kana na ya,
kanafiaro. Wami fawa, neme fawa, narake, ehene.
12 E abohi nafi owahara oke katera nokosi ya naoharo, me ka hiti me
toha, me one toha na mati. Yama hani me se narawarake, haha yama
me hiri hiteha tamine kobobo ki karo. Yama hani one me se kawaha
narake, Teoso ya me taba me winatehabone me ini ka yama hani. Me ihi
manakone Teoso nahabihareka, me ihi yama hani kaminarawi karo.
13 Ma ya me ahaba me toha, e abohi taboro ka me toha, narake. Me nafi
ihi manakone Teoso nahabihareka.
14 E abohi taboro ahabarake waha, me koro hifeharo yifo hiri ni rako
tohaha ya. Hinamati e ahababone era yoyose me koro nife narake, yifo
hiri ni rako tohaha ya. Me ahabamatasahaboneke, yifo hiri ni rako tohaha
ya.
15 Teoso ya me taba me winatehabone me ini ka yama hani ya me ini
kawanara me me were nifeharake, yifo hiri ni rako tohaha ya.

21

Neme yati owa, wami yati owa, onahara oke.

1 Manakobisa neme yati owa wami yati owa onahara oke. Haha neme
ahaba haha wami ahaba na amake haro. Ma ahaba na amake.
2 Teoso ka sitati Serosarei yati tohaha owahara oke kisaharo neme ya,
Teoso ni ya. Amosarake kasiro ya, e ka yibotebone nima naro, hine hawa
toniharo, makibona hitihabonehe, me fafana ka yama ya.
3 Yama ati kitaha ati omitara oke Teoso iitari beheri ya, ati e naro ahi:
"Te awa haro. Teoso winawakabona, mera kawinari. Hinaka yobe wareka
me tabori ya. Hinaka mebone me amake waha. Me ya tabawehibonaka.
Me ka Teoso tohawebonaka waha.
4 Me noki fehe nahokoriwehibonaka. Me ahabamateraboneke waha. Me
yawamarihi, me ohi namarihi, me kome watamarihi, naboneke. Yama
bote fawa narake waha, nafi", ati narake.
5 Hahi katera ya itari ati yana nareka, ati e nari ahi: "Kiki. Yama nafi
onihawaha okibone. Ati yana namatasareka. Hani rawi tikanahi, owati
keye tohateri karo".
6 Ati yana namatasareka, owa hiyarari. "Yama nafi hawa tohake. Tai
oha, oyoto one oke. Yana kani ka oha, nowati ka oha one oke. Bakasi me
awa me onafawahabone oke, me yati namibone ka faha ya, faha hinita
tohaharo.
7 Me owakawahabone oke, me kiti fawa ra mati. Me ka Teoso ohahabone
oke. Owa me abi nabisaboneke.
8 Haha yama hiyara hihiri me tohaha me ta me me were nifehaboneke
yifo hiri ni rako tohaha ya yati hatiha kihaharo, me ahabamatasibone karo.
Me watoha me toha, owati me nofara me toha, yama habosia hihiri me
toha, me nanahabi me toha, me ka yibote amarawara aahi me toha, me
inamati haha me toha, yama kanamori nonofa me toha, keye hihiri me
nafi toha, na mati", ati nareka.

Teoso ka sitati kisaharake neme ya.

9 Teoso nanarifa aya bofe ka yama hiyara me hiri nabone yama me sika
na me ka owa kakehareka owa ni ya. Owa hiyarareka, ati e nari ahi:
"Ofeya fatibone onamoabone e tofamamakiabone eke", ati nareka.
10 Owa towakareka atami nemeha ya, nafiharo, Teoso Kanamori ehene
ohaha owa. Owa namohareka Teoso ka sitati ya, Serosarei tohaharo,
kisaharo neme ya, Teoso ni ya.
11 Oya kanaharake Teoso oya kane ehene. Yati amosa oya kana oye nima
oye narake. Yati yasibi toha mese mamawa na nima mese narake, kowani
ka awi hinaharo.
12 Sitati ka yama babari kana nafiharake, nemeharo. Yama babari kana
noki bori wani 12 narake. Fara nokobi nima Teoso nanarifa me narake.
Fara nokobi nima ini kawani narake, Ihayeo me ate 12 na me ate ini.
13 Bahi kakamaki ka noki bori terei narake. Bahi totoka ka noki bori terei
toha, bahi beheri ka terei toha, bahi beheri owa ka terei toha, narake.
14 Sitati ka yama babari kana itariarake, yati 12 na mese ya. Fara yati
nima ini kawani narake, Ofeya ka yoyose me ini, me 12 na mati.

15 Efe Teoso nanarifa owa hiyare yama awe yama totomi kana tohaha
tama nareka, oro tohaharo, sitati tomi kabona karo, nokobi toha, yama
bari kani toha, naro.
16 Sitati wariri kawaharake, fai hinama tohaharo. Sitati tomi kanareka
yama awe ya. Yai toni ka tome 2400 kirometoro toha, enoki ka tome 2400
kirometoro toha, wai ka tome 2400 kirometoro toha, narake.
17 Yama babari kana tomi kanahareka. Noki bayi ka tome 66 metoro
toharake. Teoso nanarifa yama tomi kanareka fara e ka yama totomi kana
tome ya.
18 Yama babari kana yati amake, mamawa naro. Sitati oro hinama
amake, amosaro, hotoboni nima naro.
19-20 Yama babari kana mate kahatoarake yati amosa ya, yoro tokanaro.
Hani 12 narake, yati amosa tohaharo. Bofe ka yati mese mamawa na toha,
ketebe ka tetefo na toha, tetefo na ketebe ka hohoto na toha, hohoto na
nowati ka tatati na toha, tatati na nowati ka mawara toha, mawara nowati
ka mamawa karahama na toha, mamawa karahama na nowati ka totoba
karahama na toha, totoba karahama na nowati ka tatati karahama na toha,
tatati karahama na nowati ka totoba na toha, totoba na nowati ka hohoto
na toha, hohoto na nowati ka mamawa na toha, mamawa na nowati ka
yoyoma na toha narake.
21 Nokobi wani 12 narake. Berora fotaha oohariki na nokobi toharawa-
harake, sasabohi naro. Hawi oro hinama amake, hotoboni awi nima awi
naro.
22 Teboro owarara oke sitati kari. Fare Teoso teboro amaka, e ka Hiti,
kiti mati tohahari, Ofeya ya famahari.
23 Bahi wehene watarihi, abariko wehene watarihi, nareka. Fare Teoso
wehene sitati waha kanahareka. Sitati ka nabarina amaka, Ofeya.
24 Haha sitati me nafi waha kanahaboneke, bofe ka me winaha mati.
Bofe ka towisawa me ka yama amosa me kakiaboneke sitati ya.
25 Nokobi boko nawahamaraboneke yama wa toni ya. Yama wa toni
ohariaboneke. Yama soki wataraboneke.
26 Tabora nafi ka yama amosa me kakiaboneke sitati ya.
27 Yama hiyara kakeraboneke haha sitati ya. Yama hiyara hihiri me
kakerihi naboneke sitati ya, keye hihiri me toha na mati. Ha ita Ofeya ka

yama hani ya me ini naha me ta me kakehaboneke, Teoso ya me taba me winatehabone me ini kawani ka yama hani.

22

1 Owa namo nareka faha ya, era hihiri nama ka faha. Oya kanaharake hotoboni oya kani nima. Kisakiarake Teoso iitari ya, Ofeya ya famahari.
2 Kaya narake sitati ka hawi nafiha tori ya. Faha witi ya awa teme nikimaharake, era hihiri nama ka awa. Fare abariko nima awa bono narake. Ano oharia ka bono 12 narake. Awa afe mera kasomaboneke, tabora nafi ka mati.
3 Yama Teoso hinofara watamaraboneke. Teoso itaribonaka fare iitari ya sitati ya, Ofeya ya famahari. E ka one Teoso me kahiyaraboneke, he nanarifa mati.
4 Noko me hiwehibonaka. Ino kawanebonaka me ate ya.
5 Yama soki watamaraboneke. Bahi wehene me nofamarihi, nabarina wehe me nofamarihi, naboneke. E ka Hiti Teoso mera waha kanehibonaka. Me nafi yosi fara me tohahaboneke.

Sesowi kamakabote nebona ati nareka.

6 Teoso nanarifa owa hiyarareka. "Haha okominaha keye amakere. E ka Hiti Teoso owa yosehareka, he nanarifa owa. He ati kakamina me tohaha me atibone kaminate amaka. Tera onamoabone ati nareka, yama kaki kerewe rabone ya, he te narifa te".
7 "Owati timatahi. Kamakabote onahabone oke. Fara yama hani ati nima tiwehene ni ya Teoso tiwa nofehibonaka".
8 Ati omitareka ha owa, Yowao owa, yama owa onaha owa. Yama omita yama owa oni ya osahara oke Teoso nanarifa teme nokosi ya, okahiyarebonaha, owa namohari afa yama ya.
9 Ati yana nareka owa hiyarari. "E rima tina fahi. Tisahabana tike Teoso ta nokosi ya, onokosi amara ya. Fara tiwa nima one oke. Teoso onarifa oke fara te nima, te one me ya te tabaha te, Teoso ati kakamina mati, haha yama hani ati nima me ihi na me toha na mati, me nafi", ati nareka.
10 Ati yana tasareka. "Yama hani moya tikariyahi, me hiwahabonehe. Yama onamoa kaki kerewe raboneke. Yama amo nibone yabokere.
11 Yama hiyara hihiri hine yama hiyara me hiri ke. Haha yama habosia hihiri hine yama habosia me hiri ke. Haha yama amosa hihiri hine yama amosa me hiri ke. Haha Teoso yama hinofa hihiri hine Teoso yama hinofa me hiri, ke", ati nareka.
12 "Owati timitahi. Kamakabote onahabone oke. Me ihi manakone onahabihabone oke, me nafi.
13 Tai oha, oyoto one oke. Yana kani ka oha, nowati ka oha one oke".
14 Me bori me soko na Teoso mera nofehibonaka. Awa boni me kabahaboneke. Afa awa boni e kabi ya e ahabaterabone eke Teoso ati ehene. Afa me tokiyomahaboneke sitati noki bori ya.
15 Yome me ta me nahokosahaboneke. Me inamati haha me toha, me ka yibote amara aahi me toha, me nanahabi me toha, yama kanamori nonofa me toha, keye hihiri me toha, na mati, keye me nofaha mati.
16 "Sesowi ama oke ha owa. Owa nanarifa oyosehara oke, yama kaminebonaha, tabora nafi ka owa nonofa me himitabonehe. Tafi ka noti ama oke. Maya ama oke", ati nareka.
17 Teoso Kanamori Sesowi fatibone ya famehi me ati e nineke ahi: "Tikamahi ahi", me ati nineke. Owati timita tiwati yana nahi. "Tikamahi",

tinahi bisa. Bakasi tiwi ya tikehi he ni ya. Yati nami tinofi ya faha era hihiri nama tifahi. Hinita amake.

Yowao ka yama hani kaminematamonaka.

18 Oko yama hani Teoso ati kamininekе. Oko yama hani ati te miti ya, owati te mitahabone teke e naro ahi: yama ati one ya te kanawari ya Teoso tera kokoriri nihibonaka. Te ehene e ni ya afa yama nawaha okomina te hiri nabone teke Teoso ati ehene.

19 Haha yama hani kote te kakitibasi ya awa era hihiri nama tohaha boni te kabarabone teke. Teoso ka sitati ya te tokiyomarihi nabone teke, okominaharo yama hani ya.

20 Yama okomina kamine efe ati yana nareka. "Kamakabote onahabone oke. Keye amakere", ati nareka.

Ame. Ota ka Hiti Sesowi tikamahi, onahara oke.

21 E ka Hiti Sesowi yahebonaka te ni ya, te nafi.